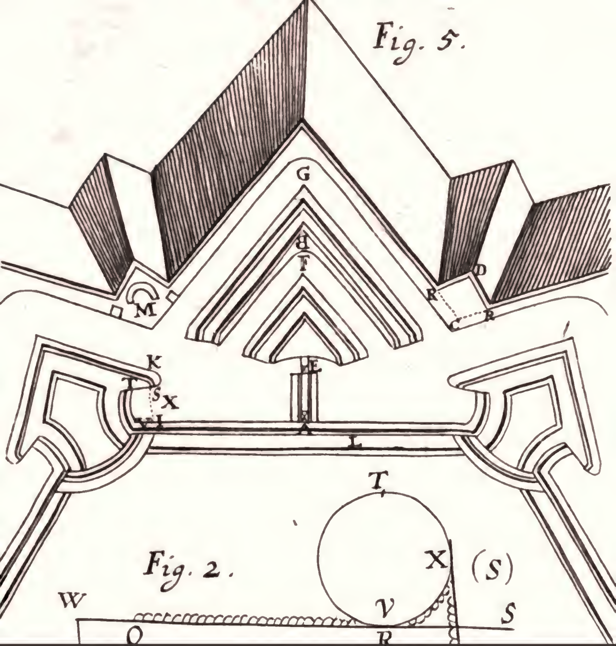

Acta eruditorum Lipsiensia, anno 1682 à 1776

ACTA ERUDITORUM ANNO M DCC VI

publicata.

Cum S. Cæſareæ & Regiæ Polonicæ Majeſtatum Privilegiis.

LIPSIÆ.

Proſtant apud JOH. GROSSII Hæredes,

JOH. FRID. GLEDITSCH,

&

FRID. GROSCHUF.

Typis JOH. SAMUELIS FLEISCHERI.

A. M DCC VI.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii, Anno M DCC VI.

SUIDÆ LEXICON GRÆCE & LATINE.

Ex MSS. Codd. recensuit, emendavit, notis illustravit, versionem Latinam Porti correxit, indices auctorum & rerum adjecit, LUDOLPHUS KUSTERUS, Humaniorum Literarum in Gymnasio Regio Berolinensi Professor.

Cantabrigiæ, typis Academicis, 1705. Volumina tria in fol. chartæ aug. Constat 27 circiter Alphab.

FRequentiori eruditorum usu Lexicon Suidæ teri cœpit ab anno inde 1499, quo typis Mediolanensibus primum exscriptum fuit. Eam editionem Aldina secuta est anno 1514, ex alio, quod multæ ejus a Mediolanensi discrepantiæ probant, codice MS. expressa. Frobenii inde successit Basileensis A. 1544, nonnisi sphalmatibus & editorum interpolationibus ab Aldina dissidens. Eodem anno prima Suidæ Latina versio Hieronymi Wolfii opera seorsim a Græco textu prodiit, quæ ab ipso recognita emendatior lucem adspexit paulo post Basileæ A. 1581. Tandem *Æmilius Portus* Genevæ A. 1619 Suidæ textum Græcum, una cum nova sua versione, vel potius paraphrasi, luci publicæ exposuit.

Multa in illa Porti editione, quæ ultima est cæterisque præstantior, a Viris doctis desiderata. Quod neque cum MSS. codicibus, neque cum editis omnibus textum comparaverit, multosque proinde operarum etiam typographicarum errores intactos reliquerit, vel etiam tanquam variantes lectiones annotaverit: quod item in investigandis autoribus, quorum fragmenta adducit Sui-

das, vel e quibus, non allegatis eorum laciniis, sua depromsit, nullam adhibuerit diligentiam: imo quod ne ipsum quidem secum ipso Suidam, variis locis eadem repetentem, contulerit: aliaque ejus generis, quorum exempla affatim ab ipso clarissimo Kustero in præfatione novæ hujus editionis adducuntur.

Nondum itaque eo ornatu huc usque Suidas prodierat, qui dignus esset ea, qua nunc fruimur, litterarum luce: quem proinde ipsi parare atque induere, Herculeo labore, ingeniique solertia summa, conatus est novum Germaniæ nostræ decus, clarissimus Kusterus. Opus ille istud, arduum sane maxime, aggressus est trium codicum inprimis MSS. Bibliothecæ Regiæ Parisiensis fretus subsidio, quorum primus optimæ notæ est, ætatemque habet annorum D minimum: tum porro variantium Lectionum a Joanne Pearsonio olim ex codice Vaticano, & ab amicis quibusdam ex Colbertino, Vossiano & Antwerpiensi codicibus excerptarum: & denique notarum ejusdem Pearsonii, quas integras suis, nomine ubique autoris addito, Vir clarissimus, juxta cum Portianis, quibus aliquid inesset momenti, inseruit: quod tamen vix numerum facere in vasto notarum, quas ipse adjecit, pelago, facile & primo intuitu inspicientibus patebit.

Qua vero dexteritate istis subsidiis suis fuerit usus, quo eruditionis apparatu, qua ingenii acrimonia, etiam ubi ea destituerent ipsum, puritatem atque nitorem Scriptori suo restituerit, difficile est explicare, experiri præstat. Tria tantum, quæ inter evolvendum sese nobis obtulere, afferemus exempla, ut trinum scilicet operis, ut sunt humana, consummati atque perfecti, specimen hic prostet. In voce βληχὴ ista legimus: Βληχὴ τὰ τέκνα καὶ ὐδαμῶς τῦ τρόπυ, Delio profecto natatore opus habentia. Expeditissima emendatione βληχητὰ restituit Vir clarissimus, istamque ῥῆσιν ex Eupolidis Δήμοις explicat, ubi Hippocratis cujusdam Atheniensis filii perstringuntur Jambis istis duobus:

Ἱππο ϰράτυς τε παῖδες ἐμβολιμαῖ τινες
Βληχητὰ τέκνα, καὶ ὐδαμῶς τῦ τρόπυ·

Sic nempe illi leguntur apud Scholast. ad Aristoph. Nubes p. 180. In posteriore tamen Jambo cum aliquid deesse vel ipsum loquatur metrum, id Viro doctissimo ita supplere visum:

Βλη-

Βληχητὰ τέκνα κ' ὐδαμῶς τῦ νῦν τρόπυ.

Βληχητὰ autem *balantia* esse animantia nemini ignotum, quæ pecora campi vulgo appellamus: neminique obscurum amplius esse potest, ita verba Suidæ esse vertenda: *filii bardi & moribus avi minime accommodati.* Plane etiam intelligi non poterant verba in Δωδεκαδόρῳ ista: Κυλληνίων ἀνερύσαντες ἔρρεξαν, καὶ οἱ δωδεκάδωρα κέρα ἄλλω μακρο τένοντι ποτὶ πλατάνισον ἔπαξαι. Verum incidit Vir clarissimus, pro sua felicitate, in Epigramma ineditum, ex quo depromta ista, ubi duo Arcadiæ pastores Pani Cyllenio juvencam resupinam mactasse, eique duodecim palmorum, h. e. δωδεκάδωρον, cornu dedicatum platano affixisse clavo narrantur. Ejus inter alia sunt sequentia:

- - τὸν κεραὸν δάμαλιν
Πανὶ Φιλορείτᾳ Κυλληνίῳ αὖ ἐρύσαντες
Ἔρρεξαν, καὶ οἱ δωδεκάδωρα κέρα
Ἄλῳ μακροτένοντι ποτὶ πλατάνισον ἔπαξαν.

Unde manifestum est, Suidæ verba ita esse legenda: Κυλληνίῳ αὖ ἐρύσαντες ἔρρεξαν, καὶ οἱ Δωδεκάδωρα κέρα ἄλῳ μακροτένοντι ποτὶ πλατάνισον ἔπαξαν. Cujusmodi emendationes, adeo planas, in ipsum textum statim receptas haut fuisse non immerito mireris. Sed tertium adhuc tibi debemus exemplum. In voce Παλαμήδης ultima verba ita se habent, ὑπολαμβάνω δὲ καὶ τὸν ποιήσασθαι, quem locum mutilum esse animadvertit jampridem Leo Allatius, eumque ita supplendum existimavit, ὑπολαμβάνω δὲ καὶ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ποιήσασθαι, ut sensus sit, bellum Trojanum carmine descriptum a Palamede fuisse: certiorem vero ducem secutus clarissimus Kusterus codicem Parisiensem, lacunam hanc ita supplevit: ὑπολαμβάνω δὲ καὶ τὸν ποιητὴν Ὅμηρον αὐτὸ τῦτο πεπονθέναι (invidiam nempe in præcedentibus Suidas memoraverat, qua Palamedem ob præclaram scientiam insectati nonnulli fuere) καὶ μηδεμίαν τῦ ἀνδρὸς μνήμην ποιήσασθαι. Nempe in causa indaganda Homerici illius de Palamede silentii, alii quoque soliciti fuere, Apollonius inprimis, quem Achillis de eo Manes interrogasse, apud Philostratum legimus.

Sed luculenta, quam toti operi Vir clarissimus præmisit, præfatio

ſicco pede non erat prætereunda: in qua de Suida ſuo ejusque Lexico complura diligenter obſervavit. Suidam nullum extitiſſe, temere nimis Angelum Politianum affirmare, cum ejus non omnes tantum codices MSS. in operis hujus inſcriptione, verum & Euſtathius meminerit ad Homerum. Cujas fuerit, non conſtare: Samium eum fuiſſe, male nonnullos ex loco in voce Σαμοθράκη colligere; nam verba, quæ iſthuc trahunt, veteris eſſe Scriptoris, nec ad Suidam pertinere. Vixiſſe eum, quicquid viris magnis, Grotio, Wolſſio, Caveo videatur, ſeculo XI, vel XIImi initiis ſub Alexio Comneno, ſi ab ipſo ſint Pſelli loca, in hoc Lexico, quod a nemine huc usque obſervatum, in vocibus Γνώρας, Δέρτρυ & Ἡγήτορες allegata: illius enim ætatis eſſe Pſellum; at potuiſſe loca illa poſt Suidæ tempora ab aliena manu inferciri, quod de primo ſaltem certum ſit, qui etiam in codice Pariſ. non inveniatur. Incertæ itaque ætatis ipſum quidem eſſe Suidam, multa tamen ejus Lexico ſequiore ævo acceſſiſſe, vel ex codice Pariſienſi optimo liquere, in quo multa loca Scriptorum recentiorum, vel plane non, vel margini adſcripta, idque manu nonnunquam recentiore, compareant. Male Gyraldum Suidam Hiſtoricum, cujus apud Strabonem, Apollonii Scholiaſten, & Stephanum Grammaticum mentio, cum Lexicographo confundere. Lexicon ex variis autoribus compilatum eſſe, in quibus tamen Scholiaſtes Pindari, Theocriti & Apollonii non adeo frequentes ſint ac Reineſius exiſtimavit Var. Lect. p. 479. Scholiaſten antiquum Ariſtophanis totum a Suida fuiſſe exſcriptum, non verſa vice, auctiora tamen habuiſſe Suidam illa ſcholia, quam nos hodie, viciſſimque ſcholia illa ex Suida atque aliis a recentioribus paſſim eſſe interpolata; id quod exemplis monſtratur. Judicium & ἀκρίβειαν in hac compilatione paſſim deſiderari: mendoſis codicibus ſæpe compilatorem eſſe ſeductum: homonymorum res uno tenore, quaſi ejusdem eſſent omnes, ſæpe referri: res eorum quoque, qui nomine ſint diverſi, quandoque miſceri: exempla ſæpe loco plane alieno adduci; quod tamen interpolatorum potius quam Suidæ ſit vitium. Quod reliquum eſt, librum multis nominibus, ob Hiſtoriam Litterariam inprimis, cujus varia capita attingat, totque veterum Scriptorum fragmenta, eſſe utiliſſimum. Cætera, quæ de variis editionibus, ſuisque ad novam hancce admi-

mi-

miniculis dixit, sub initium hujus ἱϛορίας exposuimus. Finem facit Cantabrigiensis Academiæ laude, quæ per quadriennium nidum excludendo huic fœtui benigne ei concesserit. Cui nos quoque eam ob rem, tum communi Reipublicæ litterariæ, tum maxime Patriæ nostræ nomine gratias agimus: ejusque meriti, inter cætera in gentiles nostros collata, perennem apud nos memoriam victuram esse, prolixa voluntate, & ad similia officia præstanda parata, pollicemur.

HENRICI SNELLEN, MEDICINÆ DOCTORIS, Theoriæ Mechanicæ Physico-Medica Delineatio, in qua damnosa ejus præcepta ad rationis & experientiæ lancem revocantur, ac practice emendantur.

Lugduni Batavorum apud Jordanum Luchtmans, 1705. in 8.
Constat 1. Alphab.

PRæsentem Theoriæ Mechanicæ Delineationem in duas divisit partes Author Clarissimus, in quarum prima *Baglivum* Medicum Romanum acriter perstrinxit, ejusque *de Fibra Motrice* a nobis in Actis anno 1703 mense Augusto pag. 338 commendatum *Specimen* sub examen vocat, atque refutat: in altera infamem, uti vocat, juvenibus inquisitionem menstrualium muliebrium explodit, in illud fere unicum vires suas intendens, ut demonstret, mechanici ratiocinii fastum & abusum, ubi homines sectæ suæ tantum adulantes non erubescant omnia gratis reponere, quæ nec ipsa natura concedit, nec ars unquam demonstrat, si paucissima, quæ admodum trivialia sint, exceperis.

Quoad primam Partem, quæ contra Clar. Baglivum in medium profert, mittimus, ne contra morem hactenus a nobis receptum agere videamur, in quo Autoris hypothesis Theoretico-Practica consistat, breviter delineaturi. Existimat igitur solida fluidis originem debere suam, illaque his undique stipari, imo ex iisdem consarcinari. Particulas solidas materiam, portiones materiæ immersas ventum æthereum, aut ignem, aut aquam subtilissimam vocat. Materiæ assignat quietem, vimque omnem & potestatem resistendi, & pro tempore retinendi portiones spirituales. Portionibus adscribit motum, omneque mo-

mentum actionis, quæ observatur in materia. Materiæ quantitatem molem vel massam nominat; qualitatem vero inquirit in molis dispositione & conformatione varia, quæ præsertim exteriores & ambientes illas superficies istius molis spectat, postmodum poros & tubulos fingit ex molis nexu, situ & ordine. Portionum quantitatem in collectione quadam majori & minori mobilissimarum particularum reperit. Qualitatem vero maximam considerat in materia levissima, associata spirituali immersæ portioni, quæ cum in sua persistat forma, omnibus suis accidentibus stipata, eam exinde spiritualis actionis directionem ad speciales quosdam motus limitari & disponi ab illa materia resistente putat. Materiam insuper ejusque portiones se mutuo afficere supponit, ita tamen, ut quædam inter hæc duo relatio sit, nunc majoris, nunc minoris resistentiæ, aut actionis. Solidam tamen materiam magis pati a fluida portione, quam hanc ab illa, nec tamen materiam immunem esse resistentia, illius motum retardante, alterante, detorquente, ipsique sese adjungente, ac una cum liquida portione ad actus varios concurrente defendit. Primam coalitionem, productionem vel generationem illius massæ deberi existimat parti fluidæ levissimis solidis imprægnatæ, hujusque constanti aut debili resistentiæ suam tribuere conformationem, ex quadam minimarum superficiuncularum aptitudine materiæ ad se invicem accedentis & adaptandæ, ita tamen, ut materia ipsa portioni spirituali intermixtæ suum debeat ornatum & culturam nobiliorem. Portiones has generaliter sumtas dividit in tres partes, qualitate sua distinctas, in aqueas subtiles, in ramosas oleosas acres, & in rigidas salinas. Omnes has portiones momenta suarum actionum limitata offerre addit, respectu materiæ, cui occurrunt; duas equidem priores benigniores in suo opere existere, ultimam vero violentam esse & sæpius sibi fingere & vi parare aditum in materiam. Hasque portiones posse adesse vel abesse judicat pro quantitate & qualitate majori vel minori in ipsa materia, easque posse infinitis modis alterari ex portionibus illis variis, quæ aliunde adveniunt. In statu p. n. prædominium superbum & noxium nostræ machinæ hujus illiusve portionis aut materiæ supponendum esse docet. Modo enim particulæ aquosæ luxuriant, & omnes effectus fiunt lan-

languidi & torpidi portionum spiritualium, humores turgescunt, partium solidarum tonus enervatur, & momento actionis necessariæ destituitur; tum autem partes serosæ sunt exaltandæ, serique abundantia secernenda. Modo portio sulphurea seu ramosa peccat, & vel nimiam partium acrium, inflammationis auctorum, velocitatem, vel retardationem partium incrassatarum aut in figura sua depravatarum, vel serosarum motum intestinum concitat, ubi modo illa eligenda sunt remedia, quæ portionum immersionem in ipsa materia promovent, ita ut momenta motuum & actionum in illis fluidis ac solidis retardentur; qualia sunt aquea, terræ sive graves, sive mucaginosæ, absorbentes & involventes, & vena secanda; modo purgantia & medicamenta fluidiora, & quæ figuram partium depravatam corrigunt, ut tincturæ minerales & extracta animalium atque vegetabilium locum inveniunt. Modo particulæ salinæ abundant, vel una cum ramosis, per balsamica, & spiritu veloci acido instructa alexipharmaca corrigendæ; vel una cum aqueis, per mera absorbentia fixiora, aliquando etiam spiritibus ardentibus armata, oleoque subtili prædita emendandæ, non neglectis vomitoriis, purgantibus, diureticis & diaphoreticis; vel una cum terrestribus, salino austero vel muriatico sapore imbutis, per salia, aquosa, sale & oleo non destituta, & oleosa spirituosis juncta alteranda.

Nec defuit, in quem in altera Parte calamum stringat Autor. Est hic *Johannes Freind*, cujus in *Emmenologia* placita *in Actis nostris anno antecedente mense Martio pag. 174* tradidimus. Quæ controversiæ nos non admodum morabuntur, nostro officio nos satis fecisse credentes, si indicaverimus, ex illorum classe Medicorum esse Autorem, qui in fermentationem fluxus menstrui causam rejiciunt. Putat enim, loca, in quibus fermentum delitescit, esse glandosa glandularum corpuscula, cum vasis excretoriis, utpote quæ motui & librationi partium spiritualium sint aptissimæ; quamvis sanguis suum etiam conferat munus, & spiritus animales, a quibus partium facultates primum imperium acquirunt, quoniam humores ad independentiam majorem horum ope deducuntur, moderamen autem ulterius acquirunt a portionibus variis, per motum extricatis & coacervatis, quæ suo accessu reliquam ma-

materiam ſtimulant, & ad fervorem, id eſt ad fortiorem ſenſibilioremque motum, cogunt; hancque ſententiam nec circulanti ſanguini, nec ſenſui communi repugnare exiſtimat, jubetque perpendere, vaſcula ſinuoſa & glandulas fermentum hoc continentes aliquo modo ab æſtu ſanguinis eſſe remotas, ejusque aggeres eſſe oppoſitos ex fibris, valvulis & muſculis ſphincteribus in glandulis, unde maximum confuſionis periculum præcaveatur. Multo minus credendum eſſe aſſerit, hoc fermentum extingui; ex eodem enim fonte novam ei ſuppetere ſupellectilem, ex quo vires exhauſtas recuperant ex morbis convaleſcentes. De novo enim reſtaurari ſanguinem, & renovari per alimenta, ut jacturæ denuo reſiſtere poſſit, eumque tempus quoddam requirere, antequam ſpiritualibus illis nobilitetur portionibus, hasque non ſimul & ſemel poſſe communicari lymphæ & partibus ſolidioribus, ſed tantum per vices, cui luxurianti motus illi debeantur. Organa excretiora ſanguinis menſtrui ſtatuit glandularum vaginalium veſicularium vaſcula excretoria in vaginam hiantia. In his enim minima eſt reſiſtentia, quoniam naturaliter pro lympha excernenda laxe tantum connivent, & dum ſanguis orgaſmo quodam a ſpirituum copioſiori influxu & acrimonia lymphæ, præſertim vaginalis tempore menſtruationis turget, hæc copioſior iis horis profluens ſanguini e glandularum cavitatibus per propria vaſa per motum inteſtinum humorum dilatata viam aperit; hujus enim momentum multo majus eſt, quam humorum copiæ. Circa tempus menſtruationis hæc Autoris eſt ſententia: Machina humana tenella ad pubeſcentiæ levioris terminos usque mollis, flexilis & aquea eſt, fibræ patentiores, magis perviæ & perſpirabiles exiſtunt, quæ facillime humores, eo tempore magis ſeroſos, admittunt, & dimittunt per omnes poros, canales, tubulos, utpote minus reſiſtentes actionum etiam leviorum momentis. Lubricitas vaſorum, ſeroſorum humorum ſtatus, villorum flexilitas, ubi motui illius machinæ vegetativæ ſuccurrunt, ſimul loculos extenſos per illam vegetationem replere coguntur, quod fieri nequit, niſi per materiam quantam ſatis tenacem, & glutinis inſtar balſamicam, ſpirituali portione minore in quantitate inſtructam, quæ in eo ſtatu minus excernitur, ex materia debilius attributa, minus oleoſa, magis

gis

gis aquea. In pubertatis flore ex materia copiosius congesta, sensim firmiori reddita, æque in fluidis ac solidis partibus durities crescit, unde angustiora fiunt vasa & simul retinendæ & subigendæ materiæ fluidæ constantiora, cum totius machinæ decore. Lubricis igitur & mollibus fuga permanente sua, oleosis & tenacioribus aliis injiciuntur vincula, quibus coërcita ope fluoris & resistentiæ magis ac magis attenuantur, in portione subtili accrescunt, momentaque majoris actionis acquirunt, ut sensui ac motui majori tandem perfectiori maturitatem suam nunc adepta inserviant. Illo ipso tempore vigor conspicitur, postquam diluens serum non tam potens adest, ut spirituum vim intercipiat; tunc enim in ipsa vasa fit arietatio, haud raro cum apertura & ruptura eorum minus resistentium, resultans ex copia illarum portionum materiæ antehac immersarum, nunc per fortiorem attritionem emersarum. Exiliores autem partes cum angustissimos poros & canaliculos in glandulis petant, necessario hæ tenui sua substantia redundare faciunt illa loca, vasellaque inflari ad intumescentiam quandam partium minimarum coguntur, quæ postmodum aut sua effundere opus habent, aut vicina loca comprimunt, & angustant, quod semper in motum proxime adjacentium, dein remotiorum humorum redundat. Hi spiritus aut hæ portiones subtiles natæ ex quadam contemperatione materiæ subtilissimæ, aeris, salis irretiti in materia, ad oleosam naturam accedente, sensum & motum cum calore interno augent, texturas in fluidis majus spatium exigentibus replent & distendunt, tandemque magnitudinem ictuum & nisuum materiæ accelerant, ut vasa minus resistentia locum suum pro fluxu menstruo in mulieribus cedere cogantur. Ratio mensium deficientium in vetulis hæc esse videtur Authori: quia in minimis vasculis & glandulis humidum spirituale deficit, aut saltem non luxuriat, adeoque opitulari nequit fluori, & velocitati sanguinis, ut solebat, quoniam fibræ minus tensiles & sensiles sunt, & vasorum oscula callosa durioraque redduntur, ipsaque humorum massa in parte serosa lentior crassiorque evadit, calorque naturalis portionumque e materia emersio minor conceditur, quæ omnia motui intestino & irritationi seu stimulo naturali adversantur.

 G. G. L.

G. G. L. DE LINEÆ SUPER LINEA INCESSU, *ejusque tribus speciebus, motu radente, motu provolutionis, & composito ex ambobus.*

L*inea ad Lineam incedit*, si illa spectata ut mota, hac ut quiescente, altera alteram durante motu contingat; & quiescens dicetur *Basis*.

TAB. I. Fig. I. Si Linea eodem semper puncto suo super alia incedat, nonnisi *Radere* ipsam dicitur, velut, si super linea A B C D incedat linea L M N, puncto M in basi A B C D persistente. Abradet enim eminentiolas, si quæ ponuntur basi adhærere; cum alias Linea, quæ continue suum mutat punctum contactus, adeoque *provolvitur*, eatenus non tam abradat has eminentiolas, quam deprimat; & cum linea super linea tantum provolvitur, dici potest, alteram ab altera *lambi*.

Si Linea radens angulum LMC vel NMB ad basin ABC faciat assignabilem, fieri potest, ut inter radendum circa punctum radens M tanquam centrum titubet, adeoque non incedat sibi parallela, veluti si LMN situ ad priorem parallelo emota ponatur inter procedendum, punctum tamen M in Basi remaneat.

Sed si Linea radens KLMNP angulum nullum assignabilem faciat ad basin ABCD, id est, si ambo polygona constituant curvas in puncto M radente se mutuo contingentes, neque plus quam unam in puncto contactus rectam tangentem habentes, necesse est Lineam radentem suis vestigiis ubique parallelam incedere. Ponamus enim punctum radens esse M, in quo Basis pars BC tangatur. Et quoniam ambæ lineæ ABC & LMN sunt curvæ, quæ se mutuo tangunt, habebunt etiam eandem rectam tangentem, eamque ex hypothesi unicam, quæ adeo ad curvam angulum assignabilem non faciet. Itaque & curvæ ad se invicem angulum assignabilem non constituent. Hinc vero sequitur, curvam KLMN puncto eodem M per basin ABC incedentem non posse mutare, seu angulum inter ambas curvas factum assignabiliter variare, adeoque nec angulos earundem plani lineæ mobilis rectarum in alium locum transeuntium, quibus immotam FGH respiciebant, hac translatione assignabiliter diversos fieri ab iis, qui fuere in priore situ. Sit enim in plano curvæ radentis, quod una

cum

Fig. 5.

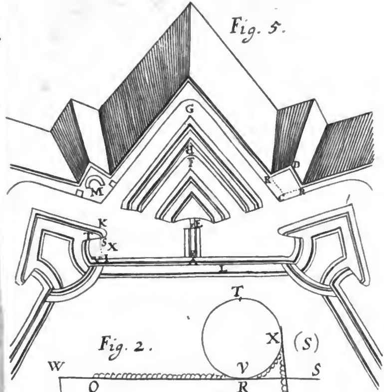
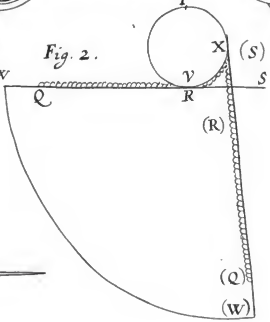

Fig. 2.

cum ipsa moveatur, punctum I, & jungatur recta IK. Dico, hanc sibi manere parallelam durante motu. Assumatur enim immobilis recta H G in plano immobili, per quod ipsum planum mobile semper incedat. Producta recta KI, usque dum ipsi HG (productæ, si opus) occurrat in F, dico, si motus sit radens, angulum HFK non posse variari, licet KLMP aliorsum transferatur. Nam curvas rursus concipiamus ut Polygona, immobile ABCD, mobile KLMP. Cum ergo totum KLMP rigidum censeri possit, non potest nutare, seu rotari circa M, nisi alius fiat angulus LMC. Sed cum is sit infinite parvus, non sufficiet ad assignabilem nutationem, ut LM sese convertens circa M applicetur ad CB, sed ulteriori rotatione opus erit. Ita vero si ponas amplius nutare lineam radentem, necesse est, ut punctum M erigatur a basi, punctis L & K succesive ad basin depressis, quibus & successive tanquam sustentantibus centris innitetur radens Linea, ac circa ea gyrabit: cum tamen supposuerimus, punctum M continue basi manere applicatum. Idem est, si rotatio fieri ponatur in contrariam partem, ut non L, sed N ad basin deprimatur. Utroque igitur modo angulus LMC vel NMB assignabiliter mutari nequit, quantumcunque duret motus, modo punctum M semper in basi manere debeat, adeoque nec recta KI ipsi lineæ radenti rigide connexa, seu cum ea mobilis ad rectam HG (ipsi immobili lineæ ABCD rigide connectibilem, seu cum ea immobilem) angulum KFH assignabiliter variare potest.

Hactenus de motu radente potissimum diximus. Sed, si iisdem positis curva KLM super curva BCD velut basi ea lege incedat, ut punctum M dictam lineam KLM sustentans, (seu quo ea basin tangit,) non idem incedat per plura baseos puncta, sed mutetur, alio continue puncto curvæ mobilis ad aliud punctum basis, parsque aliaque parte mobilis ad aliam partem basis applicata; necesse est, ut Curva KLM rotetur circa prius punctum sustentans M, donec aliud, nempe L, basin attingat. Ita hoc jam erit punctum sustentans novum, super quo facta gyratione prius M a basi elevabitur in alteram partem. Hoc motu continuato dicetur curva super basi nonnisi *provolvi*, dicetur etiam altera alteram lambere, & tunc continget, partes baseos ac partes

mobilis Curvæ, quæ provolutione jam defunctæ sunt, inter se æquari; pars enim parti, latus polygoni lateri alterius polygoni congruit, nec una pars unius plusquam uni alterius congruenter applicatur. Insuper si punctum aliquod constans exempli gratia curvæ provolutæ in eodē plano annexum ponatur, illud describet *Trochoidem* I (i) cui normalis erit recta MI a puncto sustentante ad punctum describens ducta. De quo motus genere jam multa apud Geometras habentur. Potissimæque ejus species sunt, quæ dant lineas *Cycloidales* & *Epicycloidales*.

Denique Curva mobilis KLM super basi BCD incedere potest *motu composito ex radente & provolvente*, si, dum M procedit in BC versus D, simul LMN nutet & gyretur circa M, donec L attingat BCD, & loco ipsius M subeat puncti sustentantis vicem, & mox itidem (ut prius fecerat M) simul & procedat in basi, & tamen centrum sit gyrationis Curvæ KLM, per quam nunc M a basi elevetur. Et ratio inter celeritates gyrationis & motus radentis seu paralleli determinabit speciem hujus incessus, in quo nec motus est parallelus ut in puro radente, neque arcus baseos & Curvæ mobilis contactu defuncti inter se sunt æquales, ut in puro provolvente: nam quantitas motus radentis incessui huic immisti est Longitudo, qua arcus curvæ incedentis deficit ab arcu baseos percurso. Punctum autem constans in plano curvæ mobilis designatum, ut J, non jam Trochoidem describet, sed Lineam factam compositione ex motu parallelo seu æquali cum motu radente puncti sustentantis (qui motus toti plano mobili communis est) & ex motu proprio gyrationis, quem exercet punctum describens J circa punctum sustentans; qui motus nonnisi eis plani punctis communis est, quæ tantundem a puncto sustentante absunt.

TAB. I. Fig. 2.

Hic motus plerumque a rotis exercetur, cum simul trahuntur & volvuntur, quod fit præsertim, cum axis non satis est lubricatus, quæ causa est aliquando, ut pene tanta sit difficultas in gyrando, quanta in procedendo: unde etiam rotæ non sunt fidum satis medium longitudinem itineris suis conversionibus mensurandi. Ideoque etiam, si quis puram provolutionem desideret, id est, si quis Cycloidem accurate describere velit, vel Epicycloidem (cum circulus super circulo volvitur) vel etiam Trochoidem aliam

quam

quamcunque; non sufficit rotam libere incedere, sed necesse est filum vel catenulam rotæ circumdari, quæ inter provolvendum evolvatur, & extensa remaneat in basi. Veluti si rotæ pars TV provoluta per QR ibi reliquerit funis QRX partem QR, dum pars RX adhuc rotæ sit affixa; continuata vero provolutione similiter applicari debeat dicta pars RX basi reliquæ RS.

Porro Curva, quæ basin nonnisi radit, adeoque vestigiis suis parallela incedit, singulis punctis plani sui mobilis describet lineas basi similes & æquales seu congruentes. Nam rectæ 1N 2N, 2N 3N, respective parallelæ & æquales sunt ipsis 1M 2M, 2M 3M, id est, rectis AB, BC, idemque est de motu puncti L, quod de motu punctorum M & N. Et si quis agnoscat, quævis plani mobilis puncta ut L & N describere lineas congruas inter se, idem ei dicendum erit de puncto sustentante M, nempe describere lineas prioribus congruas, cum punctum N ipsi inassignabiliter vicinum assumi possit, adeoque in ipsam tandem incidere intelligatur. Quia autem M describit basin, utique lineæ a punctis L & M descriptæ, Basi congruent. **TAB. I. Fig. 3.**

Mechanice efficiemus, ut Curva in basi non incedat, nisi radente motu, si ex puncto I recta Iλ educta sit, quæ ipsi HG normaliter occurrat ad β; crassitie ipsius rectæ materialis HGF radente infra planum paginæ, & crassitie ipsius Iλ cadente supra: & præterea ex recta rigida Iλ exeat normaliter alia recta rigida seu regula βα, cadens semper inter ipsas rigidas immobiles GH, γμ, inter se parallelas, per Hγ connexas, nec magis invicem remotas, quam ut βα exacte inter eas labi seu ultro citrove ire possit. Ponamus regulam βα, servato angulo recto, posse ascendere & descendere in ipsa Iλ. Ita βα libertatem habebit duplicis motus, unius horizontalis (*si placet*) quo incedit secundum ipsam GH, alterius verticalis, quo prorsum & retrorsum ire potest in recta Iλ. Cum ergo recta αβ maneat semper sibi in directum, & recta Iλ sit semper ei normalis; utique recta IL semper suis vestigiis parallela erit, adeoque & Curva KLMN motu parallelo movebitur; dumque interim semper applicatur basi, radet eam eodem semper puncto M. Si basis esset circulus, figura super basi incedens radendo moveretur eo motu, quem *Hobbius* olim vocavit circularem simplicem, & de quo quædam ingeniose jam tum observa- **Fig. 1.**

vit in *Elementis de Corpore* & *in Problematibus*, & inter alia, quod, dum quælibet recta in plano sic moto designata, manet suis vestigiis parallela, necessario durante motu quævis puncta plani describant lineas inter se æquales & similes. Sed nos addimus, eundem esse hunc motum cum motu Curvæ aliam uno puncto suo radentis.

Cæterum sive motus sit pure radens sive pure provolutorius, sive ex utroque compositus, nihil refert, utrum sit obradens, an subradens; obvolutorius, an subvolutorius; id est, utrum Curva mobilis convexam, an concavam faciem Curvæ immobilis radat vel lambat. Convexa autem facies Curvæ ab alterius Curvæ convexa & concava, sed concava & recta non nisi a convexa tangi potest, adeoque & radi vel lambi.

Porro notandum est, motum *evolutionis*, quem excogitavit *Hugenius*, & motum *coevolutionis*, quem addidit Dn. de T. & cujus utilitates ad construenda Optica & alia problemata ego primus ostendi, esse casus speciales motus *puræ provolutionis*.

TAB. I. Fig. 2.

Nam idem est ac si ponas rectam rigidam super basi volvi, simulque filo affixo regi, ne radere possit basin. Ponamus filum Q R X extremo quidem X curvæ T V X affixum esse, extremo autem Q rectæ Q R S seu regulæ W Q R S; Curvam autem (contra quam ante) esse basin immobilem, supra qua incedat recta rigida seu regula W Q R S. Hæc primum in situ (W) (Q) (R) (S) posita tangat basin in puncto X, in quod incidit (S), filo toto adhuc existente in regula; quæ deinde volvatur super basi curvilinea X V T, per arcum ejus XV, donec puncto suo R eam tangat in puncto ejus V, relicta parte fili XR in dicto basis arcu XV, reliqua fili parte R Q manente in Regula Q S. His positis manifestum est, dum regula super Basi circulari provolvitur, simul huic ipsi Basi obvolvi filum, eumque motum obvolutionis esse tantum contrarium motui evolutionis, & punctum in regula sumtum ut W, hac provolutione regulæ vel obvolutione fili describere Curvam W (W): quæ eadem curva etiam per evolutionem describetur, dum (remota regula, vel manente, ut lubet) filum W Q continuo tensum, & Curvam V S tangens, ita movetur, ut portio ejus R X a Curva V X devolvatur. Pro motu au-

autem *coevolutionis* simili ratione repræsentando opus est, duas regulas rigidas filum inter se partiri, ita tamen, ut de una in aliam transire possit, sed ope styli ad ambas regulas in puncto, ubi se secant, implicitum teneatur. Et quamvis duæ rigidæ rectæ se proprie secare (sua nempe crassitie) non possint, æquivalens tamen effici potest, dum una sub alia transit, & superioris ima, inferioris summa recta pro ipsa regula rigida assumuntur, filumque semper ad duarum istarum rectarum intersectionem stylo applicitum tenetur.

Postremo, quotiescunque una eademque linea rigida movetur in eodem plano, diversisque suis sitibus tanquam totidem Curvis concurrentibus intelligitur formare novam Curvam omnes illos situs tangentem; perinde est, ac si curva rigida mobilis incedat super ea, quam suorum situum concursibus format, tanquam basi, motusque erit modo pure radens, modo pure provolvens, modo denique, ut plerumque fit, compositus, prout conditiones a nobis præscriptæ observabuntur.

Si fingeretur Curva mobilis KLMN dentibus intercisa, basi vero esset obvoluta fili loco catena, cujus articuli dentibus responderent, ita ut inter volvendum dentes articulis insererentur, catenula solo motu radente volutioni admisto propelleretur, vel potius traheretur in basi: quod etsi ad Mechanismum accuratum non sit aptum, inservit tamen ad distinctionem motus radentis & provolutorii melius intelligendam. Pars enim baseos, quam extremitas catenulæ protractæ percurrere intelligetur, detracta a toto arcu baseos, dabit arcum baseos, arcui curvæ mobilis incessu jam defuncto æqualem, modo ab extremo catenæ inceperit incessus. Hæc dudum meditata ut ederemus, occasio invitavit. **TAB. I. Fig. 1.**

ARCHITECTURE MILITAIRE, OU L' ART DE FORTIFIER les Villes, de quelle assiette ou figure qu' elles soient, suivi d' un Abregé de Geometrie, par le Chevalier DE SAINT JULIEN.

h. e.

ARCHITECTURA MILITARIS, SIVE ARS mu-

muniendi urbes cujuscunque situs ac figuræ, una cum Compendio Geometriæ.

Hagæ Comitum, apud J. van Millinge, 1705. 8.

Constat plag. $11\frac{1}{2}$ & 30 Tabulis æneis.

Nihil Autor eorum omittit, quæ ad hanc Artem plene percipiendam requiruntur. Quare cum *cap. 1* finem Architecturæ Militaris indicasset, qui est impedire invasionem hostium, & cum exiguo hominum numero ingenti militum armatorum catervæ resistere; mox *cap. 2.* axiomata generalia proponit, subjunctis animadversionibus in eadem *in cap. 3*, & explicatis *cap. 4.* terminis, specialia *cap. 5.* subdit, examinatis quoque quæstionibus problematicis *cap. 6*, ad quas alii affirmative, alii negative respondere solent, quales sunt: utrum præstet, fossas esse profundas & minus latas, an latas & minus profundas? num fossæ aqua repletæ præferri debeant siccis? &c. Jactis hisce fundamentis, *cap. 7.* declarat, ad quodnam præcipue respexerint præcipui ævi nostri Ingeniarii, *Errard* nempe, *Marollois*, *de Ville*, *Comes de Pagan*, *de Vauban*, *de Coehorn*, *de Bombelle* & *de Lorini*, quorum constructiones *cap. 9.* exhibet, unico schematismo illustratas in *Tab. 8*, additis Tabulis ad quasdam conficiendas necessariis, quarum usum *cap. 10.* edocet, cum *cap. 8.* multa disseruisset ad tales constructiones perficiendas necessaria. Quoniam vero tam in veteribus, quam recentioribus muniendi formis, multos notavit defectus, *cap. 15* expositos, quorum notitiam 30 annorum studium & 20 annorum experientia, quos itineribus per Europam ad visenda & examinanda præcipua munimenta institutis tribuit, ipsi facile suppeditabat; excogitavit ipse methodum, dimidio sumtuum compendio maximas Europæ urbes muniendi, easque cum militibus præsidiariis mediocrium urbium contra numerosum exercitum defendendi: quam *cap. 11* exponit. Ea in compendio huc redit. Vid. Tabula 19; quæ nobis est fig. 4. Tab. I. Latus externum constanter assumit 240 sexpedarum Gallicarum, idque dividit in duas partes æquales. Ex centro Polygoni ad medium lateris externi agit perpendicularem DE, atque ex C in F transfert $\frac{1}{10}$ ipsius AB. Inde per punctum F ducit rectas AFI & BFO, lineas nempe

TAB. I. Fig. 4.

de-

defenſionis majores, faciendo FI & FO 70 ſexpedarum, ductaque chorda OI ex ipſius medio P ducit lineas defenſionis minores PA & PB. Facies AL & BK facit $\frac{2}{10}$ ipſius AB, junctisque punctis O & L, item I & K, rectis OL & IK, alas determinat. Ne autem defenſio ex chorda reddatur inutilis ob majorem propugnaculorum diſtantiam (vid. Tab. 20, quæ nobis eſt figura 5, Tab. I.) in medio chordæ A intra foſſam cryptam (quam vernaculo idiomate *caponiere* vocat) more Vaubaniano excitat, quemadmodum intelligitur *ex Actis noſtris anni 1692 p. 338*. Alam KI in 5 dividit partes, & $\frac{2}{5}$ auriculæ KS, $\frac{3}{5}$ alæ retractæ TV aſſignat, quam more Vaubaniano rotundam efficit. Foſſam ante angulum propugnaculi 20 facit ſexpedarum, eamque cum faciebus parallelam ducit. Duplicem chordæ præſtruit parmulam. Primæ capitalis EF eſt 45 ſexped. facies 15, foſſæ latitudo BF 10; alterius capitalis BG 35, ejus facies cum faciebus primæ aguntur parallelæ, foſſæ latitudo eſt 12 ſexped. Receptus militares (*places d'armes*) formaturus CR facit 15, & DR 20 ſexped. eos utrinque tegit loricis transverſis 5 ſexped. longis & 3 latis, in medio M format reductum. In collis tandem excitat ſuggeſtum (*le cavalier*) quemadmodum ex ſchematiſmo apparet. TAB. I. Fig. 5.

De hac muniendi methodo non noſtrum, ſed Autoris ipſius judicium exhibemus ex cap. 12. Oſtendit nempe, quod polygonum ſuum ſit, ad polygonum plerorumque recentiorum, ut 16 ad 9, adeoque fere ut 2 ad 1: quod ſuggeſta tormentorum hoſtilia (*les batteries*) parum obeſſe poſſint alis, cum hoſtis viam coopertam tenens ab ala propugnaculi oppoſiti abſit fere 200 ſexped: quod crypta chordæ præſtructa, cum 10 tormenta majora & 100 ſclopetarios capiat, ſit uſus prorſus admirandi in foſſa & faciebus defendendis: quod duplex parmula ſumtus nonniſi ordinarios requirens alas propugnaculorum tegat, & vires hoſtiles retardet: quod denique ſuggeſta collis præſtructa & caſis armatis inſtructa cum mille homines ab igne hoſtili tutos & 20 tormenta majora capiant, fere impoſſibile reddant, ut hoſtis propugnaculum occupet. Orthographia, quam in eodem capite tradit, eſt ab aliorum Autorum propoſito prorſus diverſa, quemadmodum nuda inſpectio ſchema-

 tiſmi

TAB. I. Fig. 6.

tissimi (Tab. 21, quæ nobis Fig. 6, Tab. I.) docet. Cum enim sat longa experientia didicisset, altitudinem operum notabiliter impedire defensionem, dum primis statim obsessionis diebus ab hoste destruuntur, aliis saltem salvis; ita eadem excitari vult, ut non videantur, nisi hoste in fossam delato.

Cap. 13 Methodum muniendi loca irregularia novam tradit. Locum scilicet includit vel quadrato vel parallelogrammo, isti circumscribens circulum, huic ovalem ex 4 arcubus circularibus compositam, arcuum centrum intra parallelogrammum pro arbitrio determinans, prouti scilicet circumstantiæ singulares arcus requirunt vel magis, vel minus amplos. Hinc in circumferentiam circuli vel ovalis transfert latus polygoni 145 aut 150 circiter sexp. operam dans, ut numerum sexpedarum augendo vel imminuendo, totam peripheriam in æquales aut fere æquales partes dividat, atque ita circulo vel ovali polygonum muniendum inscribit. Latus quodlibet polygoni in 5 partes æquales dividit, assumendo ⅕ pro collo, & alas ita erigit, ut cum chorda constituant angulum 100 circiter graduum. Quodsi jam angulus polygoni ope instrumenti transportatorii deprehendatur 80 circiter graduum, longitudini alæ 17 vel 18 tribuit sexpedas; si 108 gr. 20; si 120, 24; si 130, 25; si 135, 26; si 140, 27; si 144, 28; si 147, 29; si 150 & ultra, 30. Tandem lineas defensionis vel ex angulo alæ, vel ex alæ secundariæ aliquot sexpedarum assumtæ, si alias angulus propugnaculi foret nimis obtusus, extremitate ducit. Ita obtinentur propugnacula ad sensum regularia & recessibus commoda. Vitia inde vulgaris methodi exponit, atque insuper monet, si in sua methodo numerus propugnaculorum multiplicetur, eundem imminui, si utamur methodo superius pro urbibus amplis muniendis tradita. Sub finem capitis casus quosdam particulares, qui in praxi occurrere possunt, atque cautelas necessarias adjicit.

His absolutis, c. 14 de constructione castellorum agit, quorum collis & alis eandem magnitudinem tribuendam esse contendit, quæ iisdem tribuitur in munimentis. Postquam cap. 15 defectus in munitionibus veteribus & modernis, uti jam superius monuimus,

mus,notavit;methodum exponit parandi loricas nunc usitatis præstantiores. Praxin offensivam & defensivam cap. 16 declarat, & cap. 17 de operibus campestribus disserit: cap. 18 de iis tractat,quæ ad munimentorum extructionem necessaria, ac cap. 19 demum exponit, quid de urbibus mediocribus muniendis sentiat.

Subjiciuntur fundamenta quædam Geometrica, quæ Architecturæ militari intelligendæ sufficiunt.

Sächsisches Medaillen-Cabinet. Anderer Theil der Albertinischen Linie.

h. e.

NUMMOPHYLACIUM SAXONICUM. PARS SECUNDA LINEÆ ALBERTINÆ.

Sumptibus Christiani Wermuthii, numismatum Sculptoris.
Prostat Francofurti ad Mœnum apud Knochium,
& Lipsiæ apud Stockium, 1705. 4.

Constat Alphab. 1, plag. 16, & figuris æneis 35.

PRiorem *Lineæ Ernestinæ* tomum, in Saxonia Amplissimi Tenzelii Numismatica, alter tomus *Lineæ Albertinæ* nunc excipit, cui introitus in vicem præmittitur responsio ad Epistolam Nobilissimi Heræi, tomo Ernestino primo, ut suo loco nuper indicavimus, præfixam, in qua Noster amice admodum modo approbationem sui operis ab isto factam grata mente agnoscit, modo observationes aliquot curiosas ab eodem suppeditatas Supplemento imposterum edendo reservat, modo ad objectiones ejus nonnullas modeste respondet; ac tunc statim ad telam suam ulterius pertexendam nova cum industria se confert, sumto initio ab Electore *Christiano I*, terminoque statuto in beatissimo vitæ *Jo. Georgii I* Electoris termino.

Christiani I numismata omnium Saxonicorum elegantissima appellat, & post exhibita illa, quæ Christiani effigiem Patris Augusti imagini junctam sistunt, ea recenset, quæ in nuptias hujus cum Sophia solenniter celebratas cusa fuerunt; a quibus tamen illud discernit, quod Christianum Electorem & Sophiam Electoris

Conjugem in perigraphe nominat. Licet enim postica ostendat manus duas conjunctas e nubibus prodeuntes corculumque tenentes, inter binos rutæ ramos gladiosque Electorales, cum cæteris, addita inscriptione: NIL CHARITATE DULCIUS FIDEQUE NIL CELEBRIUS; alii tamen, quam nuptiali, occasioni nummum istum destinatum censet, & charitatis fideique laude Conjuges hos Electorales celeberrimos esse apud Scriptores, memorat. In rebus ad solum Electorem attinentibus, nummos iconicos cum illius tantum effigie distributos fuisse observat, interque hos primo loco illum nominat, in cujus adversa, gallina Hennebergica insignibus Electoralibus primo omnium addita conspicitur. Illud numisma, cujus postica duos habet leones erectos sibique oppositos, qui dextrum pedem anteriorem conjungunt, sinistroque alter scutum Electorale, alter Ducale tenent, imminente pileo Electorali, sub quo symbolum tribus lineis: FIDE. SED. VIDE. haud dubie respicere ait homagium, quo Electoratus Ducatusque Saxonicus (quantum hujus possedit Elector) stipulata manu & juramento, arctissime A. 1586 novo Principi conjuncti fuerunt. Pariter ad homagium pertinere innuit oviforme illud, quo Electoris icon solita inscriptione decoratur, aversa autem virtutes Principem subditosque decentes nominat & conspectui exponit, Concordiam puta, Justitiam & Prudentiam. Anno 1587, die 6 Februarii, Rudolphus II Imperator Electoris Christiani Legatis feuda Imperii contulit. Qua occasione aureum Numismatum genus, in Domo Saxonica nondum hactenus receptum, abs eo illatum fuisse dicit, cujus duas figuras exhibet, in quarum utraque effigies quidem congruit solita forma, inscriptione, annoque 1587 notata, aversa autem utrobique crucem sistit majusculam, in cujus quatuor angulis minor nummus quatuor habet insignium scuta, gladiis Electoralibus, serto rutaceo, leone, aquilaque signata. Major quindecim provinciarum parmulas per circuitum sibi invicem opponit. Quærit ergo, undenam hæc crux in medio? & secus, atque alibi fecerat, respondet, cum hæc aurea numismata ad aureorum Portugallicorum pondus decem ducatorum accedant, cruce eadem non immerito pariter notari. Hinc quæ cusa fuerint numismata in Diætas vel Comitia Provincialia ab eodem Electore instituta,

me-

memorat. Occaſione ducatorum, in quibus Elector armatus ſtans conſpicitur, communiſſimum *Ducatorum* nomen in lectoris gratiam explicat, iſtudque non a Ducibus, ſed a moneta Ducatus Apuliæ, cuſa a Rogerio Rege Siciliæ A. 1140 & Ducatus nomine inſignita, derivat, quæ poſt ſub Joanne Dandulo, qui Ducatum inient A. 1280, auro expreſſa, & ab adjecto lemmate: *Sit tibi, Chriſte, datus, quem tu regis, iſte DUCATUS*, nomine hoc vulgari nuncupata fuerit. Notabilis eſt nummus, qui novendecim provinciarum parmulas per circuitum diſponit; ex eo enim Autor Nobiliſſimus conjicit, Chriſtianum Electorem eo jam tempore, A. 1590, inſignia Juliaci, Cliviæ, Montium, Marcæ & Ravensbergæ, citra cujusquam contradictionem, inter ſua collocaſſe. Tandem ad nummos Chriſtiani Electoris exequiales venit, horumque tot genera, quot Principum Saxonicorum nulli, vel ante vel poſt, eidem obveniſſe innuit, & quid circa illos obſervandum veniat, pererudite explicat.

Poſt Chriſtianum, numiſmata ſequuntur trium fœminarum, utpote *Sophiæ* Electricis, & duarum ex ejus filiabus, *Sophiæ*, Duciſſæ Pomeraniæ, & *Dorotheæ*, Abbatiſſæ Quedlinburgicæ, quarum illam ſeniorem filiarum Chriſtiani ſuperſtitum, hanc autem minimam fuiſſe conſtat. Sed circa hæc Lectorem haud detinebimus, cum potius *Chriſtianus II* ad ſe nos vocet. Orius ab ejusdem homagialibus Noſter, inter hæc & iſtud refert, quod trium Principum fratrum imaginibus decoratum, in averſa Dresdam repræſentat, cum ponte celebri Albi impoſito, ſupra quam volans Angelus ſchedulam tenet, cujus lemma: DA PACEM DOMINE; ab altero ſchedulæ extremo dependet ſcutum Electorale, & ab altero Ducale Saxonicum, quod numiſma equidem alibi, ex aliorum opinione, ad Ordinem novum a tribus illis Fratribus fundatum retulit, heic vero aliud huic Ordini ſeu Societati peculiariter conſecratum proponit. In duobus aliis non tres amplius icones, ut in præcedentibus, ſimul exhibentur, ſed una facie, ſolius Electoratus hæredis Chriſtiani, & ſub ea parmula gladiorum Electoralium ſiſtitur; altera duorum reliquorum Fratrum, quorum capitibus imminet rutæ Saxonicæ ſcutulum. Cauſam eſſe notat, quod primogenitus regimen Electorale proxime eſſet ſuſcepturus, ſed

priusquam id fieret, trium nomina inſcriptionesque antecedentium numiſmatum retenta fuiſſe addit, appoſito Anno 1601. Inſpergit hoc loco quædam de numiſmate iconico, tam nomine, quam anno deſtituto, in quo tamen Chriſtiani facies habitusque ſatis apparet, & in poſtica Alexandri M. caput conſpicitur. Quam conjunctionem nemini miram videri poſſe judicat, qui cogitaverit, Chriſtianum ſuo tempore in exercitiis equeſtribus paucos habuiſſe pares, indeque apud exteros etiam commendatum fuiſſe. Quanquam & fortaſſis reſpectus habitus fuerit ad formam humana pene auguſtiorem Alexandro tributam, & in Chriſtiano noſtro reapſe quoque obſervatam. Ex quo Chriſtianus, die ſuo natali, 23 Septembris, anno 1601, Electoratum ſuſcepert, numiſma cuſum memorat, quod inter alia depromtum referat ex Prov. IX, 10, lemma: INITIUM SAPIENTIÆ TIMOR DOMINI; quod dictum noſter præcipue adamaverit, & ſymbolum ſibi conſtituerit, & albis præterea ſæpius inſcripſerit. Multus dehinc Ampliſſimus Autor eſt in deſcribendo illo nummo, qui in teſtimonium adminiſtrationis Electoratus, a Friderico Wilhelmo ſumma cum laude peractæ, cuſus fuit, & hinc in deſcribendis homagii occaſione anno 1601 vulgatis pergit, feudorum quoque ſuſceptionem in thaleris memoratam allegans. Inter reliqua imprimis oculo attentiori luſtrari merentur, quæ pacificum Chriſtiani II animum, variis in caſibus heic latius recenſitis declaratum, manifeſtant, & aliud, quo ſumma ſummorum tunc in Imperio Romano Principum cum Electore hoc pacifico concordia ſignificatur. Numiſmata exequialia quatuor dum delineare aggreditur, famam Electoris prius vindicat adverſus communem, ſed atrocem calumniam, eum obiiſſe inter pocula. Quanquam enim negari non poſſit, ab adoleſcentia illum, potationibus, ab aliis tamen potius ſeductum, quam proprio inſtinctu actum, indulſiſſe, acri etiam cenſori, Danieli Eremitæ, propterea notatum; hocce tamen erratum humanum tandem agnoviſſe illum plurimumque correxiſſe monet, prout & die emortuali ſacrum ſermonem attentis auribus perceptum in prandio repetierit, cumque cœnantem apoplexia pridem ab ipſo prædicta corriperet, pia aliquot ſuſpiria devotus emiſerit.

Antequam ad novum Electorem progrediatur, in hiſce num-

nummis indagandis atque exponendis feliciſſimus Autor, decem interſpergit numismata *Hedwigis*, Chriſtiani II conjugis, & aliqua *Auguſti*, fratris Chriſtiani natu minimi, ſed qui ante medium Johannem Georgium, multis annis improlis obiit, ac Eliſabethæ, hujus uxoris, numismata repræſentat; poſt quæ cum ſuis longo ordine introducitur *Joannes Georgius I*, unicus Albertini ſtemmatis propagator, ſine quo id plane exaruiſſet. Hic A. 1601 iter Italicum aggreſſus eſt, pro cujus felici introitu cuſum Noſter autumat numisma, Principem ſub ignoto habitu peregrinatum referens. In poſtica Angelicus quaſi Comes ſcutum Saxonicum palmarium tenet, addito ſymbolo: SCOPUS VITÆ MEÆ CHRISTUS. In ejus ex Italia reditum, ſub Februarii finem A. 1602 feliciter factum, cuſum ait numisma, in quo iconi adjiciatur diſtichon: *JOHANNES, Itala rediens tellure, GEORGI, Dux Saxo, tali frontis honore cluens.* Poſtica nullam habet epigraphen, ſed annum ſolum 1602 penes inſignia, quæ inter Burggraviatus Magdeburgenſis ſcutum eſt, ſoli alias Electori proprium, forte non ſine futuræ ſucceſſionis omine. Poſt nuptiale, quod conjicit, numisma, proximum ſtatim locum nanciſcitur exequiale in primam Johannis Georgii conjugem *Eliſabetham Sibyllam*, Friderici, Ducis Würtenbergici, filiam; ſed luctum mollit connubiale in nuptias cum ſecunda conjuge, *Magdalena Sibylla*, Alberti Friderici, Marchionis Brandenburgici, lineæ Boruſſicæ, filia celebratas. In numismatibus Vicariatus Imperii, poſt mortem *Rudolphi II* a Johanne Georgio adminiſtrati, teſtibus tam felicem ſe fuiſſe Autor innuit, ut non ſolum integros, dimidios, quadrantes & ſemiquadrantes Imperiales, auro etiam expreſſos, cum minori aureo nummo, repererit, ſed triplicia quoque numismata iconica oviformia, diverſæ magnitudinis, ad appendendum inſervientia, quæ bona fide heic communicat. Qui ulterius perluſtrare Electoris hujus numismata voluerit, mox aliqua ad ſagittariorum exercitium A. 1614 ſpectantia, mox Jubilæo primo Evangelico A. 1617 celebrato deſtinata alia, mox pietatis in matrem teſtimonium præbentia non una conſpiciet. Diverſa hinc ſequuntur elegantiſſimaque, quæ Vicariatum Imperii, ab Electore ſecunda vice, poſt *Matthiæ* Imperatoris mortem, A. 1619 ſuſce-

ptum

ptum, memoriæ sempiternæ consecrant. Tacemus plura, quæ largo heic cumulo subministrantur, haud ubivis certe obvia. Magnam illa partem religionis curam, quæ in Electore hoc plane singularis fuit, respiciunt, nec possumus, quin ex tot aliis huc pertinentibus, duo allegemus, Dadleri artificis manu fabrefacta, eandem habentia aversam. Urbem namque sistunt Lipsiam, in forma quadrata sculptam, supra quam duo Angeli maximum tenent clypeum, in cujus fastigio nomen Dei Ebraicum, *Jehovah*, radiis multis illustratum comparet, respiciendo forte verba Psalmi LXXXIV, v. 12: *DEUS est Sol & clypeus.* Ab uno clypei extremo scutum Electorale cum gladiis, ab altero Ducale Saxonicum rutæ trabiumque dependet. Perigraphe rhythmis absolvitur his Germanicis: CHURFürst HANS GORG ZU SACHSEN GUT. FUR GOTTES EHRE WACHEN THUT. UND HALTET HIER EINEN CONVENT. GOTT GEB DRAUF EIN GEWUNSCHTES END. hoc est: *Johannes Georgius, optimus Saxoniæ Elector, pro gloria Dei invigilans, Conventum hic agit, quem Deus ad optatum perducat finem.* Aversa quoque eadem est, excepta subscriptione, in altero Numismatum deleta. Figuræ fabulam innuunt, qua Hercules puer a Virtute ad Apollinem Mercuriumque deducitur; ad significandum, Lipsiam & Academia & Mercatura celebrem, juventutique liberum esse, alterutri pro lubitu accedere. Quorsum & perigraphe spectat: ALCIDI PUERO VIRTUS EN MONSTRAT, (Apollinem & Mercurium) AITQue: QUI PLACET, HUIC DICAS: TU MIHI CARE PLACES. Quare autem verba alteri Numismati subscripta, AD UTRUMQue, in altero deficiant, aliis inquirendum relinquit, & de cætero nummum hunc in memoriam conventus Lipsiensis A. 1631 inventum fuisse docet. Bella post hunc conventum ab Electore fortiter gesta, innuunt sequentium numismatum haud pauca, quanquam & restitutam terris Saxonicis pacem alii læto omine insinuent; quam idem Dadlerus sculptor duobus celebrans numismatibus, alterius aversam eodem Lipsiæ typo, quem descripsimus, signavit, ut initium finemque belli in Saxonia uno quasi obtutu sisteret. Elegantissimus, & qui exequiales Electoris ejusque Conjugis nummos proxime antecedit, ille

ille est, quem in recordationem Transactionis Passaviensis A. 1655, in instituto tum solenni Jubilæo, publicari fecit Elector pientissimus, in cujus memoria æternum benedicta heic cum Autore acquiescimus.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ.
h. e.

DIONYSII ORBIS TERRÆ DESCRIPTIO. EDIta a GEORGIO HENRICO URSINO, Gymnasii Ratisponensis Rectore & Prof. Publ.

Typis Joh. Georg. Hofmanni, 1705. in 8. Alph. 1. plag. 14.

INter alios bonos auctores, post restitutas literas a Viris eruditis in lucem protractos, hujus quoque Dionysii carmen sæpissime typis impressum fuit. Ipse Clarissimus Ursinus non diffitetur, editiones hujus operis triginta & amplius numerari posse, quarum numero optandum sane esset accessisse Doctissimi Salmasii annotationes, quas ad Spartiani Severum c. 15 promisit quidem, verum aliis forsan negotiis distractus, fidem non liberavit. An Erasmi Schmidii ad eundem Observationes prodierint in lucem, nec ne, variantibus Doctorum ea de re testimoniis, incertum esse Editor noster ait. Ex quibus tamen omnibus nullam aliam inspexisse mallet, quam novam editionem Anglicanam, ab Ed. Thwaite, Collegii Reginæ Socio procuratam, glossisque Græcis interlinearibus & paraphrasi veteris Scholiastæ e MSCR. primum prolatis auctam. Quamvis itaque actum agere videri posset Doctissimus Ursinus, hoc tamen ipsum non deterruit, quo minus elegantissimo pariter atque utilissimo huic poemati expoliendo, suam quoque manum admoveret, inprimis cum muneris ipsi incumbentis ratio, eorumque auctoritas, quorum voluntati refragari religioni sibi ducit, hoc quasi jure suo ab ipso postularent. In limine statim libri, de ætate atque patria Dionysii nonnulla præfatur, ubi Eustathii errorem refellit, qui ad vers. 350 eum sub Nerone floruisse contendit, nec non eorum, qui Plinii auctoritate decepti, cum Augusto coævum fuisse crediderunt. Quamvis enim ultimæ huic sententiæ Viri doctissimi, Valesius, Harduinus, Pinedo & Vossius una-

 nimi

nimi consensu subscribant: quantopere tamen isti rei literariæ principes ex hac parte fallantur, Clarissimus Editor, id quod Salmasium omnium primum observasse dicit, ex v. 208, 209 & 210 abunde evincit, utpote in quibus excidii Nasamonum Dionysius mentionem fecerit, quod sub Domitiano demum contigisse, Aristides, Eusebius & Zonaras memoriæ prodiderint. Nec magis probat sententiam Hilli, sub Domitiano, vel paulo post, Dionysium vixisse, exinde colligentis, quod excidii Nasamonum tanquam recentis meminerit: hoc enim argumentum minus firmiter concludere, propterea quod apud Poetas usu receptum sit, res ante multa tempora gestas, quasi adhuc recentes, atque vivis coloribus lectorum oculis repræsentare. Ac proinde Ursino omnium maxime cum Salmasio probabile videtur, Dionysii ætatem ad Divorum Fratrum Marci & Veri tempora referre; id quod exinde potissimium confirmare studet, quod non unius, sed plurium Imperatorum, sub quibus vixerit, v. 355 mentionem faciat, ἐμῶν, inquiens, μέγαν οἶκον ἀνάκτων. Quod enim Scaliger hæc verba de Severo patre ejusque filiis Caracalla & Geta acceperit, ad hæc usque tempora Dionysii ætatem minus commode rejici, Ursinus existimat. De patria ejusdem varias itidem esse Virorum doctorum conjecturas, quæ tamen multis dubiis adhuc sint obnoxiæ. Quamvis enim ex multis circumstantiis satis probabiliter colligatur, eum ex Græcia oriundum fuisse, attamen quæ urbs Græciæ patria ipsi obtigerit, vel propterea neminem indicare posse, quod Suidas Περιήγησιν Οἰκουμένης Dionysio, modo Milesio, modo Corinthio, modo Samio aut Rhodio, modo Byzantino tribuat, adeoque hac de re judicium omnino suspendere, Ursinus tutissimum esse censet. Jam quod ad ipsam hanc novam editionem attinet, Editor noster Carmini Auctoris, ejusque versioni ab Henrico Stephano profectæ aliquot locis mutatæ, systema figurarum in eo ac troporum, Guilielmi Hilli Angli opera concinnatum, a se interpolatum passim auctumque adjunxit, cum indice vocum & rerum rariorum notatuque digniorum, omnium item nominum propriorum satis prolixo. Notas quidem addere sese ab initio non constituisse ait; cum vero animadverteret, Doctissimum Hillum, cujus operam in Dionysio exornando alias minime inutilem

ipse

ipse agnoscit, tenebras nonnunquam & sibimet & aliis offudisse, atque Eustathii errores consectantem in non leviores ipsum fuisse prolapsum, hunc quoque laborem adire non detrectavit, adeoque notas subjunxit, in quibus primo id agit, ut versionis lectionisve a se mutatæ aut mutandæ rationem reddat, deinceps dubia quædam explicet, atque obscura illustret, quorum uberior explanatio tum ipsi auctori, tum Geographiæ veteri, clarissimam sane lucem fœneratur.

ΑΝΑΚΡΙΣΙΣ *APOCALYPSIOS JOHANNIS APOstoli, auctore CAMPEGIO VITRINGA, Theol. & Hist. S. Prof.*

Franequeræ apud Franc. Halma, 1705. in 4to.
Constat 7 Alphab.

MAgnum sane est, quod tentavit Reverendus Auctor, *ἀνακρίσει* submittendo Oraculi hujus, Divini utique ænigmatis, evolutionem, quam tot implicatam esse ipsemet fatetur controversiis, ut ex ipsis adeo interpretibus toties a se diversis, atque inter se pugnantibus, plus tenebrarum quam lucis sibi fœnerata videatur. Tantis vero scrutinium ejus etsi obstructum fuit difficultatibus, nulla tamen re ab opera tam honesta tamque salutari deterreri se passus est; imo ipsa potius Prophetiæ obscuritas studium ejus inflammavit, maxime cum optime intelligeret, culpam, cur minus dextre hactenus explanata sit, penes eos esse, quorum ingenii acies vel affectuum motu præjudiciorumque violentia fracta hebescit, vel absque digna tam sancto labore præparatione & debita rerum huc spectantium notitia, meditationi applicatur. Ipsam enim Prophetiam *haud adeo* obscuram esse, ut certa neutiquam dari queat ejus expositio, in qua melior & prudentior Christianorum pars consentiat; non obstante, quod tota emblematibus sit referta ejusmodi, quæ ob rerum in Ecclesia gestarum divitias, æquo jure, tam huic quam illi eventui accommodari posse videantur. Quamobrem id potius dedit operam, ut boni piique interpretis oraculorum divinorum officium omnibus suis numeris & partibus perficeret, sollicitus unice de vera & propria ad interpretandas prophetias clavi, & ea præsertim, quæ oraculi hujus Apo-

stolici penetralia sibi panderet ac recluderet. Clavis autem instar sibi elegit communes quasdam hypotheses, de libri hujus divini scopo, argumento, tractandi modo ac orationis indole, quibus tanquam basibus ac fulcris totum enarrationis ædificium superstrueret, exemplo *Josephi Medi*, cujus tamen *Clavim Apocalypticam* non omnino approbat. Cæterum hypotheses has ut dextre exploraret, solide demonstraret, apteque visis a Johanne suo quasque loco applicaret, præter frequentem & attentam Apocalypsios lectionem, tria adhibuit principia. Aliquem locum, uti ipse differit, fecit *rationi*, quatenus ea ex suis axiomatibus probabile a minus probabili docet discernere; præcipuum *characteribus* ejusmodi *expressioribus*, qui prophetiæ demonstrant scopum, aut quædam mundi tempora vel casus Ecclesiæ extantiores clarius designant, quosque adeo contemplari licet, ut vestigia veri in obscurioribus facile indagandi; tertium denique *collationi* tum affinium Veteris Testamenti prophetiarum, ad quas in hoc libro alludatur, tum variarum ipsius prophetiæ partium parallelarum. Cum vero plures dentur interpretandi ænigmata Apocalyptica suppositiones, præmisit unicuique hujus libri pericopæ majori Ἀνάκρισιν, in qua aliorum, quæ specie quadam probabili se commendant, sententias modeste discutit, suam vero ulterius exponit atque adstruit, data lectori copia, ut interposito proprio judicio, eligat quam reperiet solidissimam. Non ingratum B. Lectori futurum speramus, si breve systematis hujus Apocalyptici, tanta cum cura elaborati, schema heic apponatur; quo penitius aliquantisper in singulares Interpretis nostri hypotheses penetrare valeat. Scilicet ponderato sub initium prologo Apocalypsios, omnia Johannis visa in duo dividit genera, quorum *prius* exhibet statum Ecclesiæ catholicæ interiorem, per omnia tempora, sub emblemate Ecclesiarum Asiaticarum septem, a Cap. I, 8, usque ad Cap. IV; *posterius* tria comprehendit visa, quæ maxime statum Ecclesiæ in his terris exteriorem respiciunt. *Primum* repræsentat generaliora & notabiliora Ecclesiæ fata, ab ortu Christianismi & præcipue a temporibus Trajani, ad seculi usque consummationem, a Cap. IV ad vers. 2 Cap. VIII. *Alterum* exhibet septem tubicinia, quibus mala varia describuntur, Romano Imperio, Ecclesiæ Christi inimico, in pœnam a Deo de-

destinata, inque Imperii hujus totali excidio terminanda, hinc usque ad Cap. XI. *Tertio* fata Ecclesiæ, quorum in prophetia duorum postremorum tubiciniorum facta erat mentio, uberius declarantur, quod in quatuor iterum distribuitur partes. Harum (1) ortum & characteres *bestiæ Romanensis* sanctorum persecutricis depingit, Capp. XII. XIII. (2) bestiæ & *Babylonis spiritualis* intentum delineat Capp. XIV. XV. XVI. XVII. XIIX. XIX. (3) agit de *millenario* sanctorum & martyrum *regno* cap. XX. (4) de sponsa Christi, *novæ Hierosolymæ*, subjecto totius libri epilogo, Capp. XXI. XXII. Vel ex hac patet delineatione, eminere inter Clarissimi Auctoris hypotheses Coccejanam de septem Ecclesiæ Christi periodis, quam omnigenæ doctrinæ floribus ornatam evehere tentavit ad summam probabilitatis ἀκμὴν, totusque in eo est, ut enervet, quæcunque hactenus a præstantissimis interpretibus sententiæ huic opposita fuerunt, non exigui ponderis argumenta. Quin ulterius videtur progressus, quam cæteri systematis periodorum septem defensores, dum emblema Ecclesiarum Asiaticarum tantum interiorem Ecclesiæ statum repræsentare statuit, visa autem Johannis reliqua accommodat fatis Reipublicæ sacræ exterioribus. Id quoq; præ aliis adverti voluit, cum compluribus totius libri ænigmatis lucem affundat, bestiam geminam Cap. XIII depictam typum esse Imperii Romani, verum non Papalis, uti omnibus fere Protestantium Ecclesiarum Doctoribus videtur, sed Gentilis, ex mente Bossueti, cujus se vestigia pressisse, candide fatetur. De mille annorum regno sentit, imaginem quidem aliquam illius extitisse circa Constantini M. tempora, & prædudia quædam tempore reformationis, præcipuum tamen prophetiæ hujus implementum adhuc exspectandum esse. Ipsam autem felicitatem & tranquillitatem, qua Ecclesia mille annis fruetur, publicam tribus comprehendit momentis. Primo ligabitur a Christo Satanas, ne gentiles superstitionis atque idololatriæ amore, veræ autem religionis odio inflammatos, impellat ad sæviendum amplius in Ecclesiam; atque adeo interea cessent & publica, quæ eam extrinsecus infestet, persecutio, & falsa, qua intra se affligatur, religio. Dein vindicata in libertatem Ecclesia eriget iterum, secundum antiquæ Apostolicæ disciplinæ præscriptum, sua presbyteria & synodos, in quibus pii, pru-

dentes & spiritualium rerum intelligentia præditi Doctores, cum honore, qualis veris Christi discipulis debetur, considebunt, & collatis sententiis de regni Christi utilitatibus deliberabunt. Demum qui ut hæretici ab Imperio Anti-Christiano publice damnati & flammis sunt addicti, resurgent ita, ut a calumniis illorum vindicetur fama, & tanquam veri Dei ministri in Ecclesia celebrentur, aliisque exemplo proponantur ac commendentur.

ADAMI CORTREJI OBSERVATA HISTORICO-Politica ad Artic. IV Pacificationis Riswicensis, de abolitione Unionum ac Reunionum Gallicarum in Germania, deque Religionis Catholicæ observantia juxta normam Pacis Osnabrugensis, non Riswicensis, dijudicanda.

Magdeburgi, apud Jo. Dan Mullerum, 1705. 4.
Constant 16. pl.

Qui per plurima lustra illustrandæ Jurisprudentiæ Publicæ non minore labore quam gloria incubuit, Consultissimus Autor, feliciter tandem absolvit Corpus Juris Publici, in quo non modo Leges Imperii fundamentales omnes, sed & Ordinationem Executionis Imperialis, Matriculam Imperii, & Concordata Nationis Germanicæ, quoad singula capita singulosque paragraphos, Observationibus Historico-Politicis illustravit. Quod sicuti integrum sex tomis grandioribus propediem in publicam lucem proditurum speramus, ita ex Observationibus Historico-Politicis ad Artic. IV Pacis Risvvicensis, quas hoc loco L. B. exhibemus, non fallaci præcipimus conjectura, quanta ex illo ad publicam rem utilitas sit redundatura. Prima pars hujus tractationis ad Reuniones Gallicas spectat; altera agit de exercitio Catholicæ religionis in Germania, ad normam Pacis Westphalicæ redigendo. Primum itaque ostendit, inanes & injustos esse Gallorum conatus, quibus omnem fere Germaniam ad patrimonium Regum Galliæ pertinere somnient, cum post institutam & juramento confirmatam nepotum Caroli M. ex Ludovico Pio divisionem, Germania sui juris esse cœperit, ac regnum Francorum Orientale ab

ab Occidentali distinctam constituerit Rempublicam. Frustra ergo esse Gallos, qui demum extincta stirpe Carolina, Germanos Galliæ excussisse jugum asserant, nec posse ab iis divisionem legitime factam, ac tanto temporis munitam spatio impugnari, cum immemorialem præscriptionem inter diversas gentes justam possessionem reddere, non Juri solum naturali, sed & Gallorum legibus sit conveniens. Recenset deinde, quas ditiones sub Unionis prætextu, contra Pacificationis Monasteriensis & Neomagensis tabulas, Rex Galliæ invadere tentaverit, ac summam æquitatem Articuli IVti Instrum. Riswic. Pac. ostendit, qua restitutionem omnium locorum, sub inani hac specie Unionis a Gallis occupatorum, injungit. Transit hinc ad alteram partem IVti Articuli Pacis Riswicensis, quæ de toleranda religione catholica in locis a Gallo restituendis constituit; ubi docet, quo consilio vel dolo potius Galli clausulam hanc dicto articulo annecti voluerint, quam acriter hisce conatibus Protestantium Legati restiterint, ac quam perspicue clausulam istam legibus Imperii contrariam esse ostenderint. Integra legi hoc loco meretur Illustrissimi atque Excellentissimi Legati Electoralis Saxonici, *Christophori Dieterici Bosen*, accurata ac elegantissima Relatio, nomine Legatorum & Plenipotentiariorum Augustanæ Confessioni addictorum, ad Corpus Evangelicum in Comitiis Ratisbonensibus, quam prolixe Autor noster pag. 78 seqq. exhibet. Nec minus materiam hanc illustrat Protestantium Repræsentatio Ratisbonæ facta, qua se nolle obligari Clausula hac iniquissima, declararunt. Tandem quid occasione hujus articuli Gallus in civitate Mompelgardensi militari manu exequi sustinuerit, quid Protestantes in Comitiis Imperii ea de re monuerint, summa fide ac diligentia Autor recenset, spemque componendi dissidii ex arbitrio partium utriusque religionis, in Electorem Moguntinum & Saxonicum, Ducem Magdeburgicum & Neoburgo-Palatinum, ac Coloniam & Ratisbonam collato, ostendit.

JO. MARCKII HISTORIA PARADISI ILLUSTRATA Libris IV.

Amstelædami, apud Gerardum Borstium, 1705. 4.
Alph. 5. plag. 3.

Mul-

Multa sunt industriæ peculiaris ac eruditionis specimina, a Doctissimo Marckio proximis XXIV annis edita, e quibus Disput. de Sibyllarum carminibus A. 1683 p. 389, Exercitationes Juveniles A. 1687 p. 377, Exercitationes Textuales A. 1694 p 234, Commentarium in Hoseam Tomo III Supplem. p. 323, aliumque in Joelem, Amosum, Obadiam & Jonam ibidem pag. 325 recensuimus. Monet Clarissimus Auctor in præfamine, se, cum in Franequerana Academia versaretur, A. 1681 hujus libri fecisse initium, sed multopere impeditum nunc demum illum absolvisse, adeoque ex opere ejusdem argumenti erudito, quod apud Batavos prodierit (*Salomonis van Til* de Situ Paradisi librum, A. 1704 Actorum nostrorum p. 480 seqq. excerptum, dubio procul intelligit) nec sumsisse notabile operis sui augmentum, nec per dissensum suum laudibus ejus aliquid voluisse detrahere. Quatuor vero libris rem omnem tractavit, ut quicquid ad primam humani generis historiam, explicandaque Geneseos capita secundum ac tertium, spectat, simul cum Paradisi descriptione exponat, eo quod in Paradiso, vel prope eundem gesta sint. Quæ ad Paradisum proxime pertinent, Liber primus exquisite tradit, refutatque initio Philonem, Ambrosium, ac Franciscum

Cap. I. Georgium Venetum, allegorice Paradisum interpretantes repu-

Cap. II. diato Historico ejus & Geographico sensu. Porro de nomine sigillatim disquirit contra eos, quibus *Eden* appellativum voluptatis nomen hic esse videtur, nec non de vocis *Paradisi* natalibus & acceptione, omnibusque expensis pronuntiat, eam nihil aliud notare,

Cap. III. quam hortos majores & splendidiores. Hinc tacto leviter Grotio, qui ad inferos Paradisi sedem Maresio retulisse videbatur, eos qui in cœlis vel aere eundem extitisse contendunt, refellit, nec

Cap. IV. minus eos, qui totum terrarum orbem, ante humani generis lapsum, Paradisum fuisse credunt; a qua tamen sententia Josephum, cui illa vulgo adscribitur, Noster argumentis aliquot absolvit, favetque mediæ sententiæ, quæ Paradisum nec angustum nimis

Cap. V. reddit, nec ad integras regiones extendit. Percenset præterea reliquas de situ Paradisi opiniones, omnesque repudiat, præter eam, quæ Steucho auctore prodiit, atque a Calvino, Huetio aliisque recens recepta est, videlicet in aliqua Babyloniæ aut Mesopotamiæ par-

parte eundem fuiſſe. Inde datis characteribus, qui inveſtigando *Cap. VI.* Paradiſi ſitui in ſacris literis adaptantur, ſpeciatim Orientalem Aſiæ plagam, non tamen remotiſſimam, ſed Judæis propiorem, per קדמם indicari putat; præterea Eden illud ipſum, quod a Pro- *Cap. VII.* phetis deſcribitur, Chaldæis conterminum intelligi, Ezechielis vero verba, in quibus Eden metaphorice adhibeatur, huc nequaquam *Cap. VIII.* trahenda eſſe, Nicolai Abrahami cavillationes de duplici Eden examinans. Agit etiam de fluvio Edenis peculiari, & capita quatuor, *Cap. IX.* in quæ diviſus ſit, quatuor capitales fuiſſe fluvios affirmat. Atque *Cap. X. XI.* de his non exiguo cum eruditionis Geographicæ apparatu, per ali- *XII. XIII.* quot capita tractat, Euphratis Tigridisque appellationes, fontes curſumque ſtudioſe exponit, ac ſpeciatim, quo pacto ex voce Hiddekel, Syrorum Diglat, tandemque ipſum Tigris enatum ſit, recenſet, nec non quænam regio Hevilah ſit, quid per Bedolah & Schoham Gen. II intelligatur? quid terra Chus ſit? &c. Quæ hac- *Cap. XIV.* tenus prolixe tradiderat, tandem in breves quasdam poſitiones *XV.* redigit, ſimulque refutato data opera Jo. Clerico, Paradiſum ad Jordanem collocante, enuntiat, Paradiſum in aliqua Chaldææ ſeu Meſopotamiæ parte quærendum eſſe, & quidem in Euphratis Tigridisque vicinia; ſpecialem magis determinationem, ex ſolidis argumentis factam, vix exſpectandam eſſe. Placet tamen illi, Piſonem pro Orientali Euphratis ac Tigridis conjuncti, & in mare deſcendentis alveo habendum, Gihonem vero pro Occidentali, etſi quodnam Orientale vel Occidentale dicendum ſit, ſemel iterumque adhuc ambigat, atque inter Calvini Bochartique partes, quarum illas Scaliger, has Morinus Huetiusque amplexi ſunt, medium ſe gerit. Quæ ſi cum *Salomonis a Til* cogitatis conferantur, animadvertes, eos in ſumma cauſæ convenire, differre vero in levioribus quibusdam, cum Tilio Gihon ac Piſon peculiares fluvii ſint; utrisque tamen Havila ſit Chaldæa maritima & Chus Arabia Orientalis.

His ita compoſitis, Paradiſiacæ arbores Marckii noſtri curam *Cap. XVI.* expoſcunt, quas ad mere allegoricum ſenſum trahendas non eſſe monet, improbatque Cocceji dictum, quod ſolæ Paradiſiacæ, non reliquæ creati mundi arbores, cito fructus tulerint. Arborem vi- *Cap. XVII.* tæ mavult de pluribus ejusdem ſpeciei arboribus, quam de unica explicare. Nomen ipſum inde deducit, quod omnino præcipuam

E præ

præ aliis vim servandæ vitæ naturalis arbor ista habuerit, sed præterea signaculum spiritualis vitæ ac velut sacramentum fuerit. Propugnat etiam contra Mosen Bar Cepha, Bellarminum, ac sigillatim contra Fr. Burmanni Synops. Lib. II Cap. IV §. 12, Protoplastos arboris hujus fructus licite comedisse. Inde ad arborem scientiæ boni & mali se confert, conquisitisque variis de eadem doctorum sententiis, censet, & hanc, & priorem istam, specie diversas fuisse ab omnibus arboribus, quæ hodie in orbe supersunt. Hanc ipsam quoque arborem non unicam, sed plures ejusdem generis in meditullio horti dispositas fuisse ait, nomen quoque scientiæ boni & mali, non e proleptico respectu futuræ tentationis, neque ex Satanæ tentantis verbis, neque a facultate ingenerandæ singularis scientiæ ortum pronunciat; sed a conscientia præstitæ obedientiæ, vel commissæ inobedientiæ, tanquam signaculum certissimi præmii, vel inevitabilis pœnæ, additis, (quod alibi etiam observat) vestigiis hujus historiæ in profana literatura occurrentibus. Exposito reliquo Paradisi ornatu, de tempore plantati hujus horti disceptat, tertiumque creati mundi diem huic operi non levibus conjecturis assignat. Postremo veteres, qui Paradisum vel hodienum exstare docent, refellit, eosdemque, quod extra hanc terram illum quæsiverint, in hunc deductos errorem existimat.

Cap. XVIII.

Cap. XIX. XX.

Libro II hominis integri, velut Paradisi incolæ, Historia enarratur. Hic in percensendis variis humani generis appellationibus, quas S. Literæ offerunt, earumque investiganda emphasi multus est; nec minus ortum totius mortalium generis ex Adamo vindicat, confutatis diligentissime Præadamitarum patronis, a quorum perversionibus præsertim Pauli verba Rom. III, 25 liberat, simulque Franc. Burmannum refellit, docentem, Evam non eadem, nempe sexta orbis conditi die, cum Adamo creatam esse, admissis etiam variis notatu dignis de Adamo non androgyno, de polygamia vetita, atque similibus. Primi hominis corpus post hæc contemplatur, ejusque artificiosam compagem Scriptura S. duce miratur Auctor, contra illos præsertim disputans, qui gigantem corporis molem Adamo tribuunt. Animam quoque non leviter considerat, depugnatque cum Tertulliano aliisque, corpoream eandem

Cap. I.

Cap. II.

Cap. III.

Cap. IV.

dem ſtatuentibus, nec non cum Carteſianis eſſentiam animæ in generali cogitatione ponentibus, imo & cum iis, qui per traducem eam propagari credunt. De imagine Dei ſequens diſputatio agit, quæ in tribus, ſpirituali nempe animæ natura, rectitudine hominis primæva, & dominio in beſtias, conſtitiſſe dicitur. Hic Gerhardum noſtrum, imo Coccejum ſuum refutat, qui animæ facultates ad imaginem Dei non pertinere docuerunt, atque hunc poſteriorem ſpeciatim reprehendit, quod non ſolum juſtitiam primi novique hominis de jure vitam æternam adipiſcendi interpretatus ſit, verum etiam imaginem Dei in dominio brutorum plane non conſtitiſſe docuerit; tum maxime Socinianorum & Pontificiorum circa imaginem iſtam errores caſtigat. Atque hic inter alia, quæ eximia cum cura elaboravit, docet etiam, Angelis ſuo quodam modo imaginem Divinam quoque adſcribendam eſſe, Patrumque diſtinctionem inter imaginem & ſimilitudinem Dei, quarum illa remanſerit poſt lapſum, hæc perierit, repudiat. Poſt hæc de fœdere legali, quod cum Adamo Deus inierit, fuſe diſſeritur, maxime contra illos, qui cum Socinianis ac Arminianis fœdus illud paradiſiacum plane negant: in quibus Auctor primo loco dataque opera Jac. Altingium confutat, ejusque Commentar. ad Hebr. VIII, 6. & ſpecialem hac de cauſa diſſertationem, Tomo V Mantiſſæ Miſcellan. exſtantem, ſub cenſuram vocat, illique interdum Moſen Amyraldum & Burmannum, etſi tolerabilius errantes, adjungit. In iſto fœdere Filium Dei mediatoris partes egiſſe, contra Zanchium negat, & in tranſitu antiquitatem Sabbati ortumque paradiſiacum, repudiata prolepſi, contra ſuorum quosdam vindicat, oraculum Hoſ. VI, 9. de Adamo transgreſſore ſolerter interpretatus. *Chriſtum a repræſentatione hominum omnium fœderali in Adamo excipiendum eſſe*, quia præternaturali modo conceptus ſit, atque coram Deo potius divinæ, quam humanæ naturæ intuitu, repræſentetur ſymbolicum hujus fœderis interdictum, de non comedendo arboris vetitæ fructu, porro cum ſuis circumſtantiis Auctor enarrat; neque enim vel minima temere prætermittuntur. Adjungitur quoque contemplatio minarum Divinarum de morte, refutatis Socinianorum de mortalitate hominis integri aberrationibus, & notato iterum Altingio, qui mortem corporalem

Cap. V.

Cap. VI. VII. VIII.

Cap. IX. X. XI.

Cap. XII. hoc loco plane non intelligi docuerat. Vitæ æternæ promissionem datam Protoplastis, contra Socinianos, ipsumque Altingium vel hic etiam novaturientem, Auctor præterea ostendit, eundemque errorem Mosi Amyraldo tribuit, atque in eodem illum retundit.
Cap. XIII. Signaculum hujus fœderis præcipuum habetur arbor vitæ, imo & altera scientiæ boni & mali, quam Auctor etiam Sacramentum fuisse credit.
Cap. XIV. XV. Denique exposita stipulatione & restipulatione, inter Deum facta atque Adamum, de antiquatione ipsius legalis fœderis disquirit.

Cap. I. *Liber III* lapsus humani Historiam colligit, initio facto a variis peccati nominibus, quæ seorsim illustrantur, v. gr. עון,פשע,
Cap. II. *παράπτωμα.* Ipsum comestionis actum Auctor cum magna perversitate, infidelitate, superba Divinæ similitudinis affectatione, & gulæ libidine conjunctum, adeoque non adeo leviter habendum probat, non assentiens Augustino, Pererio & Burmanno, qui Adamum velut excusaturi, amori ejus erga uxorem fere omnia tribuunt, imo Coccejo indignatus, qui hac de re disputari noluit.
Cap. III. Peccatum vero Hevæ non levius fuisse eo, quod Adamus admisit, contra Bellarminum affirmat, idemque Adamo quasi *κυρίως* apud Paulum alioque adscribi, velut cum quo Deus immediate
Cap. IV. fœdus pepigerat. De culpa soli homini, nullo autem pacto de-
Cap. V. cernenti, vel non impedienti Deo, adscribenda porro disserit, indeque ad Serpentem seductorem progreditur, *τὸ ῥητὸν* Codicis sacri studiose servans. Beckerum igitur, Clericum aliosque, qui literalem sensum hic rident, & ad allegorias discedunt, mascule oppugnat; comitemque illis dat Amyraldum, qui in peculiari Dissertatione soli Diabolo, sine ullo serpentis terrestris adminiculo, ten-
Cap. VI. tationem adscribit. Modum tentationis, ut reliqua fere omnia, Vir doctissimus observatis etiam levioribus circumstantiis describit, castigato Abarbanele & Simeone de Muis, qui serpentem nullo prorsus sermone usum, sed ascensu suo in arborem, & pomi esu, tales in Hevæ animo cogitationes excitasse volunt; ubi & Burmannus notatur, præter Scripturam fingens, serpentem se pro legato Dei gessisse, Divinumque ad Hevam mandatum finxisse, nec non Altingius, vocem serpentis, *eritis sicuti Dii*, explicans *in*
Cap. VII. *cælo habitabitis.* De tempore lapsus ita sentit Auctor, ut nec ni-

nimis illud constringendum ad paucas post creationem horas, nec nimis expandendum ad plurimos post eandem dies putet, dies vero aliquos mansioni Protoplastorum in Paradiso libenter concedat. Post hæc consectaria lapsus tristissimi considerat, & primo *Cap. VIII.* quidem loco nuditatem foliis ficus tectam, refutatis Clerici novis inventis, nec non Altingii commento, qui Deum die septimo ab opere gratiæ versus Protoplastos exercendo quievisse, hancque occasionem peccati primi fuisse, docuerat. Sequitur terror & oc- *Cap. IX.* cultatio hominis, explicata ambulatione Dei in horto, nec non ex- *Cap. X. XI.* amine lapsi hominis judiciali, sententia in mulierem lata, nec non ea *XII.* quam Adamus sustinuit. De dicto Dei, post lapsum Adamo si- *Cap. XIII.* militudinem cum Divina quadam persona tribuentis, solerter admodum agit, repudiatisque reliquis explicationibus, & in his præsertim Altingiana, quod Adamus fide sua filio Dei similis fue- *Cap. XIV.* rit, ironice verba ista esse explicanda ostendit. Ejectionem hominis e Paradiso postea contemplatur, creditque, verba Dei, *ne edat de arbore vitæ & vivat in æternum*, per continuatam ironiam explicanda esse, explodique adeo hominis ineptiam, qui nomine arboris scientiæ ad varias se spes abduci passus erat, facileque & alterum arboris vitæ nomen in sequiorem sensum, magno *Cap. XV.* suo malo, rapere potuisset. De Cherubim, & observatione viæ ad Paradisum ducentis, sequenti capite disputatur; denique communia hominum mala ex lapsu orta enarrantur, & contra ludibria vindicantur, reprehenditurque Josuæ Placæi sententia, quam multis se hodie in Belgio approbare Auctor conqueritur, qui non modo proximam ac immediatam peccati Adamici imputationem in totum genus humanum neget, sed prorsus imputationem istam antecedens ac causam corruptionis esse inficias eat, ut adeo non per primum peccatum, sed propter corruptum habitum, in Adamo primum, dein in posteris ejus omnibus observatum, rei reddamur.

Liber IV hominis lapsi restitutionem tradit. Nam initio statim monetur, Adamum de sui restauratione probabilem qui- *Cap. I.* dem conjecturam ex cognita Dei bonitate facere potuisse, certum vero de ea demum per Protevangelium esse factum. Porro sen- *Cap. II. III.* tentia Dei in serpentem obsessum & obsessorem Diabolum simul lata, contra Beckerum aliosque vindicatur. Disseritur præterea

Cap. IV. V. VI. ampliſſime de Protevangelio, ſemine mulieris, contritione ſerpentis, calcanei percuſſione, & valde quidem luculenter, diſſolutis u- *Cap. VII. VIII.* bique Socinianorum ſtrophis. Quibus expoſitis tunicæ pelliceæ Protoplaſtorum conſiderantur, & nomen Hevæ datum, quod a vita terreſtri, non a ſpirituali petitum eſſe, contra Martyrem, Paræum & *Cap. IX. X.* Coccejum Auctor tuetur. Denique expenſo Caini nomine, quod ad fidem Hevæ ſpectare negat, ſubſecutam Protoplaſtorum reſipiſcentiam & æternam ſalutem contemplatur. Finem operi imponit Oratio de admirandis Chriſtianiſmi propagati habita, cum Celeberrimus Auctor Spanhemio in docenda Hiſtoria Eccleſiaſtica ſuccederet, in qua id præſertim oſtenditur, Deum per ea plerumque ſubſidia Eccleſiam juviſſe, quæ exigua & velut contraria hominibus videbantur.

Dabimus ſpecimina quædam eruditiſſimi libri, unde de reliquis judicium facilius ferri poſſit. Primum ſententias de ſitu Paradiſi, quas Marckius refutat, quæque in Tiliano opere non notantur, adeoque etiam in ejus excerptis A. 1702 p. 484 a nobis datis non habentur, enumerabimus. Memorat igitur Clariſſimus *p. 19.* Auctor, præter ea, quæ citato loco dedimus, quosdam cum Hug. *p. 32. ſeq.* Grotio Paradiſum pene apud inferos quæſiviſſe, Strabonem Fuldenſem vero eum in novo orbe, Belgam quendam apud Nicolaum Abrahamum in Belgio prope Hesdinum poſuiſſe, quosdam apud Nubienſem in regione Sinenſi, Tertullianum & poſt illum Th. Burnetium in terra Auſtrali, Guilelmum Pariſienſem in extremo Oriente, Abulenſem ad Septentrionem, Durandum & alios Scholaſticos ſub Æquinoctiali, Naclantum, præter eos, quos Tilius attulit, in Palæſtina, Franciſcum Junium in Auranitide, Schotanum in Meſopotamia Septentrionali. Has vero opiniones non recenſet ſolum, ſed ſolerter examinat, una cum Theodoreti, Auguſtini, Hugonis, Bellarmini, Tirini, Muſculi & Paræi opinione, qui ſitum Paradiſi plane ignotum eſſe docuerunt.

p. 296. ſeqq. Contra giganteam Adami proceritatem, quam nonnulli fingunt, ſic diſputat: Non eſſe unicum ait Jo. Lucidum, qui id ſomniarit, ſed plures veterum a Bar Cepha notatos: Heideggerum in ea quidem ſententia eſſe, quod ratio non abnuat, Adamum exube-

exuberante naturæ vi ad molem notabilem pervenire potuisse; id vero sibi displicere, testatur Auctor, cum a monstris, qualia gigantes sint, perfectior naturæ impetus abhorreat: imo eorundem originem Gen. VI, 1. 4 in sequiorem mundi ætatem demum referri, eosque ut fæcem mundi considerari: ea vero, quæ Jos. XIV, 15. in Vulgata exstant, *Adamum fuisse maximum inter Enakim*, ex ignorantia Ebraismi prodiisse, ibidemque nec de Adamo, nec de Abrahamo, sed de Arbeh Enakæo disseri. Quam in sententiam scriptores Romanæ factionis, Vatablum, Pererium, Cajetanum, Toletum & Torniellum cum Vulgata committit.

Singularis & notatu digna est disputatio, quam Clarissimus Auctor cum Jacobo Altingio init. Docuerat ille, tum alibi, tum maxime Epistola XXVI ad Wetstenium, mortem, quam Protoplastis minatus est Deus, nec spiritualem fuisse, hanc enim non malum pœnæ, sed culpæ, esse; nec corporalem, hanc enim proxime non fuisse lapsum insecutam; aliam igitur mortem intelligi, nempe privationem sensus favoris Divini, cum tormentis & cruciatibus, quos ira Dei infligit. Hanc & Christum pertulisse, & Protoplastos, cum vocem Dei, h. e. tonitrua horrenda audissent, ac fulgetra extimuissent: atque in eo terrore, & inexplicabilibus tormentis integram eos noctem sudasse, eaque de causa velut desperantes se abscondisse ac optasse, ut a montibus collibusque tegerentur, donec altero demum mane articulatam Dei vocem audirent. Quamplurima in his Clarissimus Marckius reprehendit. Mortem spiritualem omnino pœnam esse Numinis ait; imprimis vero declarat, cur mortis corporalis pœna ipso lapsus die Protoplastis non sit inflicta, & confictum spatium nocturni timoris explodit. *p. 457. seq.*

DESCRIPTIO MONSTRI HUMANI BICIPITIS, e literis excerpta, quas NICOLAUS BIDLOO, Czareæ Maj. Archiater, mense Septembr. A. 1705 ad Excellentissimum HUTSSENIUM &c. &c. dedit Moscoa.

MEnsis agebatur Januarius Anni 1704, cum Anglia Moscovita, militis Gregorii Boulagagou uxor triginta circiter annorum,

&

& octo menses gravida, tertio die post, quam gravi lapsu in glaciem impegisset, foetum Moscoæ eniteretur mortuum simulque monstrosum bicipitem, sexus fœminei. Hujus quamvis reliquæ partes extrinsecus spectatæ satis bene conformatæ apparerent, nisi quod pectus aliquantum latius esset, sterno nihilominus primum remoto, tum cor, e duobus veluti conflatum, aderat cum quatuor arteriis carotidibus, a superiori aortæ trunco ad utrumque caput adscendentibus; tum pulmo duobus lobis ita constare deprehendebatur, ut a capite dextro ad lobum ejus dextrum, & a capite sinistro ad lobum sinistrum, per geminam arteriam asperam pateret aditus, adeoque pro lubitu modo hic, modo ille lobus inflaretur, prout tubulus vel sinistri, vel dextri capitis tracheæ immittebatur. Hinc abdomine inciso, duo in oculos incurrebant ventriculi, orificiis superioribus totidem œsophagis respondentes, inferioribus autem in unum tractum intestinalem eo modo desinentibus, quo figura adjecta repræsentatur: intestina quippe, renes, vesica, uterus aliaque naturaliter disposita, hepar solummodo & lien paulo majora, cernebantur. In ossium conformationem exactius inquirere haud licebat, quod fœtus integer conservandus esset, ideoque vasa etiam omnia cera replebantur. Observatu de cætero dignum, ab eadem fœmina in primo matrimonio monstrosum jam fœtum editum fuisse, qui figuram canis, manibus ac pedibus exceptis, retulerit, & quatuordecim septimanas supervixerit.

Explicatio Figurarum.

TAB. II. A. Fœtus monstrosi faciem anteriorem,
B. Posteriorem ostendit.
C. Pulmonem cum appenso pericardio.
DD. Duas asperas arterias.
EE. Sinistrum atque dextrum pulmonis lobum.
F. Pericardium cum incluso corde.
G. Ventriculos in naturali situ.
HH. Oesophagos.
I. Dextrum,
K. Sinistrum Ventriculum,
L. Pyloros, ubi ventriculi exeunt, exhibent.

VITA

TAB. II. ad A. 1706. M Jan. pag

VITA ET OBITUS VIRI CELEBERRIMI, JACOBI BERNOULLI, utriusque Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis & Berolinensis Socii, & in Inclutæ Basileensium Academia Matheseos Professoris Clarissimi.

PRæmatura mors Viri Excellentissimi, *Jacobi Bernoulli*, non tantum Academiæ patriæ, verum & universæ Reipublicæ literariæ gravissimam attulit jacturam. Ea accidit die 16 Augusti anni superioris 1705, paulo post horam quintam matutinam, anno ætatis quinquagesimo primo. Clarissimus hic Vir, oriundus majoribus tempore Ducis Albani ob religionem orthodoxam patria Antwerpia pulsis, in lucem est editus anno vergente 1654, d. 27 Decembris, patre Viro Amplissimo Nicolao Bernoulli, Fori Judicialis & Cameræ rationum in Republica Basileensi Assessore integerrimo, octogesimoque ætatis anno etiam per Dei gratiam superstite. Excusso pulvere Gymnasii, Philosophiæ in Scholis usitatæ principia hausit ex institutione Celeberrimi Viri Joh. Jac. Hofmanni, SS. Th. D. & Historiarum in Academia patria Professoris, impetratisque in ea consuetis gradibus, animum ad studium sacrum appulit, magis tamen ex instigatione paterna, quam proprio instinctu. Interea dum juveniles anni calerent, Poesin quoque Latinam, Gallicam, Germanicam excoluit, multaque non infestive lusit, & linguis pariter sedulo operam dedit. Scientias Mathematicas ab ineunte ætate mire deperiit, dum adhuc puer ex inspectione figurarum Geometricarum secretum quoddam oblectamentum capiebat, ut natus ad studium hoc, non factus videretur. Αὐτοδίδακτος in illo fuit, nullius unquam vivi Præceptoris opera usus, quin & librorum pene omnium subsidio destitutus. Si quem sors objecerat, hunc furtim evolvebat, hancque ob causam ultra communis Arithmeticæ, Geometriæ, Astronomiæ praxin non penetravit, nescius ante peregrinationem literariam, quiddam longe præstantius haberi. In prima nihilominus adolescentia penetrans ejus ingenium eluxit in celebri problemate Chronologico, de inveniendo anno Periodi Julianæ, ex datis tribus Cyclis, Solis, Lunæ & Indictionum; quod occasione propositionis secundæ partis primæ Delicia-

rum Mathematicarum Schwenteri, ante decimum octavum ætatis annum, proprio Marte solutum dedit, nesciens eo tempore, ejusdem Problematis solutionem a P. Billy Jesuita, celebri Mathematico, tanquam insigne artis specimen, in Diario Parisiensi jam antea publicatam extare. Peregrinationem suam iniit Noster A. 1676, & Genevæ Estheram Elisabetham a Waldkirch, a secundo a nativitate mense cœcam, scribere docuit, Burdigalæ vero Tabulas Gnomonicas universales (nondum quidem editas) condidit. Peragrata Gallia domum redux A. 1680, suasu amicorum, R. P. Malebranchii celeberrimum opus de Inquirenda Veritate, & Cartesii Philosophica primum cœpit evolvere, hujusque philosophandi modum potius quam principia approbavit, & postquam illucescentis Cometæ occasione, ingenii quendam lusum de futura ejus apparitione, vernacula lingua edidisset, secundo Rheno Belgium petiit. Hic sanioris Philosophiæ & demonstrationum mathematicarum dulcedine primum inescatus, Elementa Euclidea docuit prius quam didicerat, abditaque Geometriæ Cartesianæ repetitis aliquoties conatibus penetrare cœpit, mox etiam *Conamen suum de Motu Cometarum* in Latinum transtulit, ac multo quam prius auctius edidit, Tractatumque suum egregium *de Gravitate Ætheris* conscripsit. Hinc perlustrata Flandria Brabantiaque, Caletum usque pergens, in Angliam trajecit, ubi salutatis Illustri Boylio aliisque Celeberrimis Viris, Congregationi hebdomadariæ Academicorum augendis majoremque ad perfectionem perducendis scientiis institutæ, semel interfuit; dein mari Hamburgum vectus, per Germaniam recto tramite patriam repetiit, & paulo post brevi excursu Helvetiæ Cantones invisit. Patriæ redditus A. 1682, eo studia sua impendit, ut publico prodesset; quem in finem per aliquot æstates Collegium quoddam Experimentale Physico-Mechanicum aperuit, eoque primus rerum harum pulcherrimarum in Academia Basileensi auctor & evulgator extitit. Profecturus postea Heidelbergam, ubi vicaria ejus in docenda Mathesi desiderabatur opera, domi retentus est per subsequens matrimonium, quod A. 1684 contraxit cum Stupanorum Medicorum suo tempore non incelebrium nepte & pronepte, e qua geminæ prolis masculæ & femininæ parens factus. Tum vero Mathematica denuo serio tractare instituit,

tuit, præcipuosque Autores & suo usui legere, & inter legendum aliis explicare cœpit, unaque docendo & meditando sic profecit ipse, ut interioris Geometriæ adyta non tantum brevi recluderet, ac præstantissima tum Veterum tum Recentiorum inventa, sibi plana perspectaque redderet, verum etiam propriis inventis scientiam quotidie magis magisque locupletaret ac perficeret. Mortuo postea Celeberrimo Petro Megerlino, J. U. D. & Mathem. apud Basil. Professore, ejus in locum unanimi Procerum calculo suffectus est A. 1687 d. 15 Febr. Spartam sic nactus genio suo & studiis convenientem, magno eam cum applausu & honore exornavit, omnibusque deinceps Academicis dignitatibus, atque inter eas Rectoratu Universitatis semel, & Philosophici Ordinis Decanatu ter, pari cum successu & dexteritate omniumque applausu functus est. In sua statione operam suam studiosæ juventuti ita commodavit, ut nulli eam expetenti denegarit, quamdiu corporis id vires permiserunt; hinc plures exteri tanti viri fama allecti Basileam advolarunt, docta ejus institutione fruituri. Mira in docendo pollebat facilitate, suaque dexteritate difficillima quæque Auditoribus suis ita propinare novit, ut plane nescirent, ludone an somno ea arcana didicissent. Academicis quoque debemus exercitiis egregium ejus tractatum *de Seriebus infinitis*, in quo abdita nobis pandit Geometriæ mysteria. Indies sic novis inventis augere perrexit Geometriam, eaque cum in Actis Eruditorum Lipsiensibus, ut nemo non deprehendet, qui vel indices Tomorum Mathematicos inspicere sustinebit, tum in aliis Eruditorum Diariis cum publico communicavit; quibus ita se exteris commendavit, ut A. 1699 non tantum Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiis, & A. 1701 Berolini, utriusque noviter tum instauratæ, præter omnem spem suam & expectationem, cum Ingeniosissimo Fratre *Joanne Bernoullio*, in Groningensi hactenus, nunc in Basileensi Academia Professore Mathematum celeberrimo, fuerit adscriptus, verum etiam tum natalium splendore, tum eminentiorum munerum dignitate Nobilissimi Viri, Illustrissimus Dominus, *Rogerus Brulartus*, Marchio de Puyzieulx & Silleri &c. &c. magni Galliarum Regis ad Helveticam Gentem Legatus Excellentissimus, & Illustrissimus Dominus *Guilielmus Franciscus de l'Hospital*, Eques, Marchio S. Memii & Montelerii, Comes An-

 tre-

tremontii, Dominus in Ouques, la Chaise & le Beau &c. &c. dum viveret, excellentissimus Geometra, benevolentia sua insigni eum dignati sint. Cum celebratissimis pariter in Republica literaria Viris, inter quos brevitati studentes heic loci tantum nominabimus Illustrissimum Dn. *Leibnitium*, Serenissimi Electoris Brunsuicensis Consiliarium Status & Societatis Berolinensis Præsidem, & Parisiensis ac Londinensis Socium, Dn. *Christophorum Pfautzium*, in Academia Lipsiensi Matheseos Professorem famigeratissimum, Dn. *Nicolaum Fatium Duillierium*, Regiæ Londinensis Societatis Sodalem dignissimum, arctam amicitiam coluit, crebris ab iis exhilaratus literis. Verum enim vero aliis inserviendo, se ipsum consumsit. Nam continuis suis meditationibus, totque insomnibus noctibus, quibus reconditioris Geometriæ recessus perscrutando, publico prodesse studuit, corporis contra vires ita debilitavit, ut varii periculosique morbi, cum quibus conflictatus est, insequuti sint. Podagræ enim, a qua a multo jam tempore vexabatur, febris tandem accessit hectica, cum præcedente tussi perquam violenta, quæ cum in dies magis magisque augeretur, nullam ipsi reconvalescendi spem reliquit; unde omnibus in domo sua dispositis, mortis meditationi se totum tradidit, sicque decimo sexto, ut dictum, Augusti die ærumnosam hanc vitam cum meliore commutavit. Paucis ante postremum diebus, amicos rogavit, ut *Spiralem Logarithmicam* circulo inscriptam cum epigrapha, *eadem mutata resurgo*, sepulchri sui saxo insculpi curarent, ad insignes proprietates, quas primus deprehendit, alludens, cum ea se non solum sui evolutione generet, sed etiam sui ipsius caustica existat, *seque adeo ipsam post varias mutationes* de novo *producat*; hacque in re Celeberrimus noster defunctus Archimedis exemplum imitari voluit, qui insigne suum inventum, de proportione sphæræ ad circumscriptum cylindrum, tumulo suo inscribi jussit. Inventa ejus plurima & pulcherrima, quæ in Actis Eruditorum & alibi extant, non recensemus; addere contenti, cum magnum seculi nostri inventum, *Analysis infinitesimalis Leibniziana* prodiisset, Nostrum de usu ejus, atque applicatione præsertim ad Physico-mechanica, ex facili exemplo ab Autore exhibito (demonstratione scilicet Curvæ Isochronæ) novam subito lucem hausisse, & in eum *calculum*

Ana-

Analyticum excolendum (quem *Differentialem*, eique reciprocum *summatorium* vel *integralem* vocant) magno studio & successu incubuisse, eximiis Problematibus solutis; ut inter maximos tanti inventi propagatores jure meritoque haberi possit, Leibnitiusque defuncti Amici & semper lugendi memoriæ hoc distichon consecrarit:

Infinita Tibi terris Lux fulsit in ipsis
BERNOULLI, & quisquam Te superesse neget?

VITA ET OBITUS VIRI CELEBERRIMI JOHANNIS CHRISTOPHORI WAGENSEILII, Juris Publici & linguarum Orientalium in Inclutæ Noribergensium Academia Professoris Clarissimi.

CUm non una vice Celeberrimi Viri, Joannis Christophori Wagenseilii, in Actis nostris mentionem fecerimus, non possumus quin de ejus quoque vita, summa cum laude peracta, quædam referamus. Hic insignis Polyhistor, cui incluta Noriberga anno 1633 die 26 Novembris natale solum dedit, Holmiæ prima studiorum fundamenta jecit, privati inprimis præceptoris, Jacobi Bretspecheri, doctrina usus. Cui magistro A. 1645 in Pomeraniam reditum paranti comitem se jungens, primum Gryphiswaldiam, dein Rostochium cum ipso salutavit, insequente autem anno cum parente, Georgio Christophoro Wagenseilio, mercatore spectatæ fidei, e Suecia reduce, Noribergam rediit, ac impetrato in prima Gymnasii classe loco, sub Joannis Riedneri moderamine, tanta intra trium annorum spatium spatia confecit, ut omnium judicio dignus haberetur, qui Academiam adiret. Almam Altorffinam sexto decimo ætatis suæ anno ingressus, a Clarissimorum Virorum, inprimis Ruperti, Hackspanii, Ludwelli & Georgii Königii ore per integrum lustrum indivulsus pependit, magnamque variæ eruditionis supellectilem sibi comparavit. Cujus ut & morum probe compositorum fama mox ad summos aliquot Proceres penetravit, eosdemque permovit, ut ipsius operam in formandis filiorum moribus efflagitarent. Quorum desideriis ille quoque annuit, & in peregrinatione cum Illustrissimi Sacri Romani Imperii Comitis Ernesti ab Abensperg & Traun, Sacræ Cæsareæ Ma-

Majestatis Consiliarii Intimi & Inferioris Austriæ Mareschalli Filio, Ferdinando Ernesto, suscepta integrum fere sexennium consumsit, atque intra idem universam Galliam, Hispaniam, Belgium, Angliam & Germaniam perlustravit, imo ferente sic occasione, e Gadibus Hispaniæ in oppositum quoque Africæ littus trajecit. Quam multiplicem fructum ex hoc itinere reportarit, nostrum hic non est dicere. Id tantum notamus, quod ubique summorum ac celebrium virorum affectum sibi conciliarit. Unde Taurinenses in Academiam Incultorum, & Patavini in Recuperatorum Societatem eundem sponte sua receperunt. Quid quod per Johannem Capellanum, Johanni Baptistæ Colberto, Ludovici XIV Galliarum Regis supremo Status Ministro commendatus, a Rege ter repetita vice amplissima accepit congiaria. In Gallia igitur non exiguis cumulatus beneficiis, ab eadem quoque publicum eruditionis testimonium, summum in utroque Jure axioma, impetrare voluit, eodemque in Academia Aurelianensi d. 29 Junii A. 1665 solenni ritu condecoratus fuit. Quamvis autem apud exteros fortunarum suarum sedem facile invenire potuisset, natale tamen solum miris illecebris eum ad se traxit. Noribergam itaque A. 1667 reversus, vix officia sua Illustri Noribergensium Senatui obtulerat, cum Juris Publici pariter atque Historiarum Professio in Academia Altorfina ipsi demandaretur. Quarum utramque d. 15 Aprilis feliciter exorsus summa cum laude ornavit, & illam quidem ad beatum ex hac vita discessum; hanc autem in octavum usque annum, quo eandem cum linguarum Orientalium Professione commutavit. Anno 1676 Serenissimus Princeps Adolphus Johannes, Comes Palatinus Rheni, Carolique Gustavi Suecorum Regis Frater germanus, magnam sobolem Adolphum Joannem & Gustavum Samuelem fidei ejus curæque commisit, ipsi vero Wagenseilio splendidum Consiliarii honorem contulit. Memorari quoque meretur, illum, cum negotiorum quorundam gratia A. 1691 iter Viennam Austriæ instituisset, in sacrum conclave, iterata vice, a divo Leopoldo quam clementissime admissum, a summis Imperatoris Magni Ministris ac Proceribus clementer habitum, nec non aliis illustribus atque eruditis Viris admodum comiter tractatum fuisse. Neque silentio prætermittendum, quod, cum Petrus Valckenierius, Præpotentium Fœderati

Bel-

Belgii Ordinum apud Helvetios Legatus, lautis conditionibus ei provinciam LL. OO. in Academia Lugdunensi publice docendi obtulisset, Noricorum cum Batavorum Athenæo commutare noluerit. Singularis hic in patriam affectus cum insignibus meritis permovit splendidissimum Scholarcharum Norimbb. Collegium, ut A. 1697 ejus munera munere Doctoris Juris Canonici adaugeret, eumque membrum ordinarium Ordinis JCtorum, & post beatum Georgii Matthiæ Königii obitum Bibliothecæ Academicæ præfectum quoq; constitueret: quod tamen munus mox insequente anno, ob ingravescentem ætatem in humeros celeberrimi sui generi, Dn. Prof. Molleri, devolvit. Inclutæ Academiæ Rectoratum pariter ac amplissimæ Facultatis Juridicæ Decanatum bis gessit. Præclara ingenii monumenta a B. Wagenseilio edita hic recensere supersedemus, cum eadem orbi litterato dudum cognita sint atque perspecta. De matrimonio ejus gemino ac morte pauca quædam adhuc adjicimus. A. 1667 d. 21 Aug. Mariam Barbaram, Friderici Praunii, Censoris Norimbergensis, & Barbaræ Oelhafiæ filiam, Jacobi Heusii, Mercatoris, viduam, sibi matrimonio junxit; atque ex ea quatuor liberos suscepit. Inter quos primus filius, Ferdinandus, biennis decessit: filia, Helena Sibylla, insigne sexus sui decus, Nobilissimo Viro, Danieli Guilielmo Mollero, Comiti Pal. Cæs. inque Academia Altorfina Metaphysices & Histor. P. P. Clarissimo, nupsit: alter Filius, Gabriel cognominatus, J. U. L. Memelii Borussorum Secretarii Regii & Advocati Ordinarii munere fungitur: filia altera, Maria Sabina, quindecim solum menses in hac mortalitate transegit. Priori hac conjuge A. 1701 e vivis sublata, nuptias secundas cum Susanna Barbara, Reverendi admodum Viri, Georgii Christoph. Langii, Diaconi quondam ad S. Sebaldi Norimbergensis relicta vidua, celebravit. Per integrum fere tori hujus quadriennium cum morbis conflictatus, superiori anno die nono mensis Octobris vitam cum morte commutavit, cum annum ætatis septuagesimum secundum, muneris autem Professorii octavum & trigesimum ageret.

SALOMONIS GLASSII S. S. THEOL. D. ET Ecclesiarum in Ducatu Saxo-Gothano Superintendentis, Philologia Sacra &c. Accessit sub finem hujus operis ejusdem Logica Sacra jamdudum flagitata, prout eandem ex manuscripto non ita pridem edidit JO. GOTHOFREDUS OLEARIUS, Superint. Arnstad. Schwartzb. Editio novissima &c.

Lipsiæ

Lipsiæ apud Jo. Frider. Gleditschium, 1705. in 4.
Alphab. 6. pl. 17.

QUantam Salomon Glassius Philologia sua sacra gloriam apud posteros sibi comparaverit, quantumque adjumentum attulerit iis, qui sacrarum litterarum studio tenentur, eruditorum nemini ignotum est. Hinc utilissimi libri editiones toties fuerunt iteratæ, quarum exemplaribus ferme distractis, Jo. Frid. Gleditschius, Vir litterariæ rei promovendæ studiosissimus, hance novam adornare adgressus est, nihilque prætermisit, quod ad Lectorum gratiam ipsi conciliandam conferre quicquam potuit. Præterquam enim quod ab erratis, quæ in priores editiones, & Batavam imprimis, irrepserant, studiose fuerit purgata, non modo chartæ ac typorum elegantia se plurimum commendat, sed & ob faciem cujusvis paginæ intersectam, quæ res legentium oculis distinctius offert, usui aptior reddita esse videtur. Cum quoque, sudante adhuc sub prelis opere, Vir Reverendus Jo. Gotofredus Olearius, Antistes Arnstad. Schwartzb. B. Glassii Logicam jamdudum flagitatam ex manuscripto ederet, haut inconsultum visum fuit, ob materiæ cognationem eandem huic editioni inserere. Promiserat eam ipse Glassius Phil. S. P. 2. sect. 1. p. 498. & quamvis adfectum potius, quam confectũ opus sit, primasque modo lineas eorum contineat, quæ doctissimus Auctor, nisi fata obstitissent, ad modum Grammaticæ atque Rhetoricæ S. latius deducere animo conceperat, quin tamen tanti ingenii partus, licet posthumus, Philologiæ cultoribus gratissimus futurus sit, nulli dubitamus. Tribus autem capitibus Logica ista sacra constat, quorum in primo de causis, in secundo de propositionibus, in tertio denique de methodo ac ordine ita agitur, ut propositis quibusdam regulis exempla statim ex S. Litteris illustrandi gratia subjiciantur. Cæterum cum prioribus Philologiæ Glassianæ editionibus tredecim indices subjuncti fuerint, quorum evolutio ac revolutio lectoribus non potuit non adferre summum tædium, majorem istum numerum ad minorem redigere, & omnia ad quatuor modo indices apte referre placuit. Primus enim Scripturæ S. loca, secundus verborum & rerum seriem, tertius Hebraicarum & quartus denique Græcarum vocum syllabum exhibet.

* * * * * * * * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii, Anno M DCC VI.

D' AMBOINSCHE RARITEITKAMER &c.

i. e.

MUSEUM AMBOINICUM, DESCRIPTIONEM variorum Piscium, cum crustaceorum, tum testaceorum, in Mari Amboinico reperiundorum, ut & Mineralium nonnullorum, Lapidum &c. comprehendens, Autore GEORGIO EVERHARDO RUMPHIO, Hanoviensi, Mercatore & Consiliario Amboinico, itemque Academiæ Nat. Curios. Membro, PLINIO INDICO dicto.

Amstelodami, apud Franciscum Halmam, A. 1705. in fol.

Constat Alph. 4½ & Figurarum Tabulis 60.

Quanta sedulitate Nobilissimus *Rumphius* ab eo tempore, quo in Moluccarum insulam, quam Amboinam vocant, delatus atque in hac commoratus fuit, omnes res Amboinicas naturales curiosius indagare, singulas delineare atque Latine consignare cœperit, ex literis, quas ille A. 1680 ad Celeberrimum *Mentzelium* perscripsit, quasque una cum aliis Experientissimus *Valentini Museo Museorum*, a nobis A. 1704 *Mense Augusto* recensito annexit, innotuit dudum. Neque curam earundem tunc, cum oculorum usu per guttam serenam privaretur, ita abjecit, quin confusius collecta subinde aliorum adjumento in ordinem redigeret, certasque ob causas in linguam Belgicam transferret, ut rariores demum plantas libris decem, ac quinque libris animalia terrestria & aquatilia, nec non con-

chylia marina, lithodendra atque mineralia nonnulla, complecteretur. Quamvis vero ambiguum adhuc potuisset videri, num tales omnes aut saltem eorum aliqui lucem aspecturi sint, quod *Autor* in Inclytam Naturæ Curiosorum Academiam A. 1683 receptus, atque *Plinius Indicus* cognominatus, tanto temporis intervallo non nisi observationes quasdam, in celebratæ *Academiæ Ephemeridibus*, speciatim *Decuriæ secundæ Anno primo, tertio, quarto, quinto & septimo*, itemque *Decuriæ tertiæ Anno quinto & sexto* divulgaverit; dubiæ nihilominus expectationi præsens nunc *Museum Amboinicum*, veluti *tres* postremos libros tanquam totidem *partes* continens, quodammodo satisfaciet. Dissimulare quidem non licet, hocce typis exscribendum jamjam a *Nostro* A. 1699 Amplissimo *Henrico d' Acquet*, Delphorum Consuli meritissimo atque Medico Experientissimo, transmissum & inscriptum fuisse, quia figuræ tamen aliaque, in illo quæ desiderabantur, opera Curiosissimi *D. Simonis Schynvoet* suppleri prius debuerunt, prelum industrii *Halmæ* vix citius egredi, nec impediri interea potuit, quo minus ipse *Autor*, sagacissimus naturæ scrutator, in effigie a Filio delineata & in frontispicio repræsentata, octo supra sexaginta ætatis annos numerans, ultimum naturæ debitum persolverit. Nempe quemadmodum in *totius Operis*, ingenti elegantissimarum figurarum numero referti, *parte prima*, ex rebus naturalibus circa Amboinam aliasque insulas confines reperiundis, pisces crustacei sive malacostraci cum zoophytis, in *secunda* testacea seu ostracoderma, & in *tertia* nonnulla metalla, terræ, lapides & lapidefacta quamplurima, succi ac diversa curiosa sistuntur descripta, ita ad calcem multorum capitum, singulas partes contexentium, a solertissimo *Schynvoet* Notæ discrepantibus typis habentur subjunctæ, in quibus rerum propositarum nomina Belgis solennia exprimuntur, figuræ additæ & Musea Curiosorum, e quibus Archetypi petendi fuerunt, innuuntur, & judicium aliquando in Autorem interponitur, lectorque ad alios etiam Autores remittitur. Ex multis dum pauca more consueto delibatum imus, ante omnia e *crustatis* atque *zoophytis*, in *quadraginta novem capita* distributis, Cancrum spinosum & caput Medusæ digna reputamus, quæ paulo specialius considerentur, visu licet non adeo grata, sub squali-

do

06. M. Febr.
51.

do tamen habitu singularem conformationem recondentia. Sub cancro namque spinoso, ceu deformi cancrorum genere, quod corpore araneæ simili gaudeat, spinisque hinc inde & musco obsitum sit, quatuor ostenduntur species: cancer κατ' ἐξοχὴν spinosus, Malæis *Cattam Baduri*, & Amboinitis *yhu* sive *hyu makeka buta* i.e. musci portitor dictus, spinosus longimanus major, spinosus longimanus minor, & cancer quidam major & rarior, perquam nodosus, alga marina obductus, & piscatoribus non minus, atque longimanus major, abominabilis; quem ipsum a Belgis *Rotskrabbe* seu cancrum scopulosum appellari, quod scopulos referat, in Nota subjuncta pariter indigitatur, ac figuras secundæ, tertiæ & quartæ speciei a *D. D' Acquet* una cum rarissimis cancris, Aragnoide atque Floride, fuisse mutuatas. Quam Stellam vero marinam *Rondeletius* quondam, a frondium & ramorum multitudine, arborescentem salutavit, a *Nostro* ea titulo Capitis Medusæ, ob majorem cum hocce convenientiam, tum minor, tum major, describitur, quarum posterior, magnitudine inprimis ac radiorum sive ramorum multitudine a priori discrepans, incolis *Hitoe* & *Hoeamohel* ratione contentorum ovulorum in escam cedat. Figuram minoris, quam *Notarum Autor* ad Archetypum ex laudati *D' Acquet* Museo impetratum depingi ac literis A & B exprimi curavit, non potuimus non in *Tabulam III* transscribere, quia elegantior non solummodo figuris, apud *Rondeletium* & *Aldrovandum* prostantibus, esse videatur, sed & Capitis Medusæ, aspectu quamvis horrendi, structuram admirandam evidenter adumbret. Minoris videlicet Capitis Medusæ corpus sive caput, instar araneæ ex rotundo paulo depressum, aliquatenus tamen pentagonum & digitum circiter latum, crusta duriori, quam echinus marinus esculentus, investitur, superius vero cute tenui tectum & inferius rima oblonga sive ore cum multis pedibus præditum, in quinque dispescitur ramos, quorum quilibet, in morem articuli distinctis vertebris constans, in binos rursus similes primum abeat, mox horum singuli in binos atque binos semper tenuiores eo usque subdividantur, donec extremitates tenuissima atque contorta referant filamenta. Qualium non nisi pauciores, confusionis evitandæ gratia, in Fig. B. repræsentari potuisse, facile agnoscet, quicunque perpendet, diligentiori indagine tuis-

TAB. III. A.

B.

fuiſſe deprehenſum, quemlibet quinque ramorum primorum in 512 extremitates faceſſere ac 1023 articulos involvere, articulũ vero quemvis ex 10. 20. 24. vel ex ſuppoſito, 16 promiſcue vertebris componi, adeoque univerſum Caput Meduſæ minus ex 2560 extremitatibus, 5115 ramis ſeu articulis, atque 81840 vertebris, inferius ſubro-
TAB. III. C. tundis, ſuperius planis & ad angulos ſpinoſis, prout lit. C. aliqua exhibetur, coaleſcere. Nec Mare Caſpium ejusmodi Stellis marinis carere, pertica facile capiendis & extrahendis, in quantum hæc ſupra illas demerſa, a totidem brachiis articulatis firmius apprehendatur, ex ore, cum ipſius Czareæ Majeſtatis Moſcoviticæ, tum ejusdem Secretarii, commemoratur. Hinc ad Conchylia accedentes, quibus deſcribendis ac depingendis *Autor* ante *Bonannum* operam impendit, minorem quidem eorum numerum, in *39 capitibus* pertractatum, notamus, quam Celeberrimus *Liſterus* in *Hiſtoria Conchyliorum*, a nobis *Supplem. T. 2. p. 248.* excerpta, præbuit conſpiciendum, fateri nihilominus neceſſe habemus, occurrere etiam, quæ apud *Liſterum* fruſtra quærantur; quemadmodum eorumdem pariter genera ſubalterna ſpecierumque nomina ſatis plerunque diſtant. Quoniam *Noſter* vero hoc in paſſu Experientiſſimi *Sipmanni*, Med. D. ac ſui olim ſocii, veſtigia legiſſe obſer-
167. vatur, haud ſuperſedemus ex Cochlearum Amboinicarum deſcriptione ac diviſione, quæ a *Sipmanno* in Belgium ad *D. Jongium* Amboina transmiſſa, & Muſei præſentis parti ſecundæ adjecta fuit, ejusmodi genera ſtrictim adducere. Cochlearum quippe univolvium turbinatarum duodecim genera ita conſtituuntur, ut primum eæ, quæ internæ matris perlarum ad inſtar nitent, deinde, quæ præter ſimilem ſplendorem internum exterius cochleæ vulgaris ſpeciem præ ſe ferunt, tum cochleæ valvatæ, caſſides, globoſæ, buccina, ſtrombi, porro volutæ, alatæ, porcellanæ majores & minores, denique cylindri, memorentur. Poſtea ſub non turbinatis, tam ad eas attenditur, quæ ab uno tantum latere teſtam obtinent, altero autem ſaxis adhæreſcunt, quam quæ tubuli oblongi utrinque patuli conformatione fruuntur ac ſolenes audiunt; ſub bivalvibus demum, chamæ aſperæ & læves, pectines & pectunculi, tellinæ & ſolenes bivalvii, muſculi, pinnæ, ac oſtrea, indigitantur. Sed novorum nominum, ab aliqua ſimilitudine peti-

to-

torum, ut nonnulla innotefcant, volutas unice percurrere juvabit atque percipere, quomodo fub his cymbium, meta butyri, muficalis, cereola, tigerina, nubecula, vefpertilio, harpa, marmorata, maculofa, fpectrorum, mufica rufticorum &c. collocentur & denominentur. Quæ aurium tamen Midæ nomine infignitur, eam numero volutarum, *Belgis* maximam partem *Tooten* vocatarum, *Autor Notarum* mavult exclufam, alibi e diverfo caffidem pennatam volutis annumerans. De unguibus faltem odoratis, figuris quibusdam atque fexu cochlearum differente monendum reftitat: plures hic unguis odorati fpecies tradi, quam in *Ephem. A. N. C. D. 2. A. 3. O. 25.* enarratæ quondam fuerunt; difcrepantes itidem haberi figuras ab iis, quibus *A. 5. O. 112 & A. 7. O. 74.* ovum marinum, porcellana litterata & nautilus remigans fuerunt adumbrata; inter alias vero, cochleæ laciniatæ, caffidis tuberofæ, tribuli, arculariæ majoris, bullæ, buccini fcalaris, ftrombi tympanorum &c. figuras videri inverfas; quoties denique certarum cochlearum alia mas, alia fœmella nominatur, non nifi majoris vel minoris ponderofitatis & lævitatis teftarum rationem haberi, teftasque leviores magisque politas fœmellas falutari. Tandem ad ultimam partem pergentibus vix exitus pateret, fi fingula, & naturalia & artificialia, in 89 *capitibus* comprehenfa, perluftrare anniteremur; pauca proin de Ceraunia, Ambra, Lardo marino, Lapide Bezoar & Succino terreftri, addidiffe fufficiat. Ceauniæ, tum proprie fic dictæ, tum metallicæ, uti generatio in nubibus ex eo probabilis adftruitur, quod tales aliquando in arboribus, navibus, balænarum carne &c. a fulmine tactis, fed lapidibus producendis ineptis, repertæ fuerint, ita ceraunias quasdam metallicas, nunc in modum fpatulæ, nunc cunei efformatas & in *Ephem.* quoque A. N. C. *Dec. 2.* A. 4 O. 110 & A. 7. O. o. ex parte configatas, cupro, ferro & auro conftare, aquæ fortis illitu detegitur, quatenus maculæ exin viridefcentes de cupro, fufcæ five nigricantes de ferro, ac flavæ conftantes de auro atteftentur. De ambra dum gryfea, nigra & alba differtur, ambra gryfea vera potiffimum pondere ac igne ab adulterata & viliori jubetur difcerni; genuinam quippe minus ponderare, quam fpuriam, & laminæ candefactæ impofitam, mox inftar ceræ liquefcere, totamque fucceffive cum fingulari odore ex-

102. 108. 81. 77. 115. 210. 216. 259.

balare, itemque ex parte fuſam digitis tenaciſſime adhærere, ac maculam liquefactam cineream apparere, filo autem ferreo ignito arenam, lapillos, ſepiarum roſtella &c. intra viliorem abſcondita, explorari. Et fragmento illo ambræ rarioris magnitudinis ex-
262. iſtente, quod *Chevalerius* Gallice deſcripſit, in *Actis noſtris A 1700 p. 466* commemoratum, tota hæc deſcriptio, in Belgicum idioma
274. tranſlata, cum figuris habetur ſubjuncta. Ambra nigra, loci natalis intuitu, vel marina monſtratur, vel terrena: marinam in Archipelago præcipue inter inſulam Celebes atque Novam Guineam occurrere, modo molliorem, ambram gryſeam inveſtientem & a balænis probabiliter evomi ſolitam, quod ſepiarum a cetis devoratarum roſtella gerat admixta, modo duriorem, inſtar vitri fragilem, fractamque ſplendentem & cavernulas oſtendentem, ſuper carbones autem olei terræ odorem ſpirantem, non piſcis, quem prior exhalet. Terrenam vero, aut piſaſphalti ſpeciem æmulari, ac in monte potiſſimum *Cotawo*, inter urbem *Boeton* & *Coeloetsjoetsjoe*, mollem exſudare, in mari magis magisque inſpiſſandam, aut reſinam videri ex ignota arbore ſtillantem, gummi Elemi haud abſimilem, ſed odore deſtitutam, niſi carbonibus admoveatur, tunc enim odorem pinguedinis, non tamen ingratum, ſpargere; utramque hanc a fraudulentis *Boetonnenſibus* ita divendi, ut ortum illius ex mari vel balænis, hujus autem ex terra circa quarundam
277. arborum radices falſo affirment. Ambræ albæ nomine Sperma Ceti effertur, quod ad oras inſularum Moluccarum, Celebes, Sumatra &c. ejectum ac cito colligendum, ne a ſuibus devoretur, ab Europæorum Spermate Ceti non tam ſubſtantia, quam forma, differat, cujusque portiones majores, exterius arena obvolutæ,
282. varias impuritates interius recondant. Lardum marinum, veluti merum balænarum excrementum, interius piloſum & fibroſum, ſeculi demum elapſi A. 64. Amboinitis dicitur innotuiſſe, non
320. niſi piſcibus alliciendis inſerviens. Qui lapis bezoar linteum album calce leviter confrictum mox flavedine inficit, a Malæis judicatur verus, ad mentem tamen Autoris præſtat lapidem dubium clavo candefacto apprimere, vel fragmentum ejus laminæ ignitæ imponere, cum genuinus tunc diſſiliat, nothus autem cum reſinoſo fœtore deliqueſcat. Quodſi alicujus lapidis bezoar majoris

lami-

lamina externæ ſubſtrata lævitate cedat, ille a Sinenſibus ex multis minoribus elaboratus conjicitur. Finem demum terreſtre ſuccinum imponat, quod a Sinenſibus in magnis ſylvis pinu feraci- 340.
bus e terra perhibetur effodi, atque pro reſina pini venditari, ſpatio mille annorum tantam ſoliditatem adepta, Europæo ſuccino propter minorem transparentiam longe vilius. Cæterum haud defore nulli dubitamus, qui *Autoris* pariter *Zoologiam* atque *Herbarium Amboinicum*, cujus duodecimus etiam liber jam habetur 42
citatus, ab aliquo impoſterum cum publico communicari, & iisdem non minus, ac Muſeo præſenti, memoriam Rumphianam conſervari, nobiſcum exoptent.

C. JULII CÆSARIS COMMENTARII DE BELLO Gallico & Civili, cum utriusque ſupplementis ab Hirtio vel Oppio adjectis. ***CHRISTOPHORUS CELLARIUS*** *recenſuit, & Notis ac novis Tabulis Geographicis illuſtravit. Accedunt Indices Rerum & Verborum.*

Lipſiæ, apud Jo. Ludovicum Gleditſch, 1705, in 8.
Alphab. 2 plag. 6. & Tabulæ æn. 6.

NOva ſe produnt editione C. Julii Cæſaris de Bello Gallico & Civili Commentarii, cum Supplementis, quæ Aulo Hirtio tribuuntur vel Oppio. Induſtriam ſuam Clariſſimus Editor, tot Claſſicis Scriptoribus adhuc adhibitam, cum primis etiam in Cæſare demonſtravit: quem quidem ipſe cum MSS. codicibus non contulit, de quorum in oris noſtris penuria conqueritur; ab aliis vero collatos, etiam vetuſtiſſimos impreſſos commiſit inter ſe, quod optimum uniuscujusque, cum cura ſelegit, ſuæque editioni inſeruit. Maxime ſibi Dionyſii Voſſii Notas & Animadverſiones profuiſſe, non ingratus in clariſſimi viri manes, confitetur. Neque criticæ tantum emendationis rationem habuit, verum etiam philologiæ, geographiæ, & hiſtoriarum, ſuisque notis difficillima quæque perſpicue interpretatus eſt. Quod vero disjunctiſſimis locis, in Europa, Aſia, & Africa res Julius Cæſar geſſit, inſigne ornamentum editioni huic Geographicis Tabulis acceſſit, quas ipſe lau-

laudatus Editor delineavit, iisque, quidquid in Cæsaris vel Hirtii libris est rerum geographicarum, luculente demonstravit. Prima Galliæ faciem exhibet, qualis temporibus Cæsaris, cum Germaniæ Britanniæque partibus, quas idem ex Gallia fuit ingressus. Secunda Italiam habet cum Gallia Cisalpina, unde initium Civile Bellum sumsit. Tertia Macedoniam, Epirum, Thessaliam, fatalem ejusdem belli sedem, continet. Quarta conspectum præbet Alexandrini belli & Pontici, Asiam Minorem cum Ægypti parte repræsentans. Quinta pro bello Africano est: sexta pro Hispaniensi, quod ultimum fuit Cæsaris. Quas alii figuras pontium, obsidionum, & bestiarum addiderunt, quum Cæsaris libros publicarent; eas Editor noster, quia quisque sibi confingere possit, prætermisit omnes, sumptum, illis in æs incidendis necessarium, Geographicis tabellis, quod utilius est, impendens. Index geminus est, unus rerum, quæ hoc volumine continentur; alter verborum & formularum, ad puriorem Latinitatem facilius inveniendam.

JOHANNIS CHRIST. HEYNE, SUECI, TENTAmen Chirurgico-Medicum de præcipuis Ossium Morbis.

Amstelædami & Gedani apud Janssonio-Waesbergios, 1705. in 8. Constat 6. plagulis.

PRæmisso de corporis humani partibus discursu, traditaque de inflammationibus & abscessibus partium mollium theoria, ad ipsa se convertit Ossa Author Clarissimus, quæ ex ejus sententia, quantumvis solida & fere lapidea, membranæ tamen tenues prius fuerunt. Omnis autem membrana, mox in os transitura, constituit prius filamentorum membranaceorum complanatorum congeriem, & texturam nonnihil rigidam, subalbam, flexilem, lubricam seu cartilagineam; vel etiam quandam prius format unguis speciem, quæ tandem osseam induit soliditatem, quando exigui canales, maxime vero nervosi, complanantur probe & solidantur: quod fit (1) dum latera vasculorum, propter lentorem & crassitiem fluidi, quod percolare & superare minimas angustias nequit, ad sese invicem accedunt, concrescuntque; (2) dum canales a corde

re-

remotissimi impetum fluida propellentem non recipiunt, unde collapsi coalescunt: (3) dum iners, segnisque cordis impulsus non sufficit protrudendis liquidis, & apertis tenendis vasorum minimorum fistulis, unde causa distendente sublata complanantur: (4) dum canales externe premuntur & verberantur, ita ut liquido excluso compaginentur eorum parietes & compingantur. Ossea ergo compages construitur ex pluribus filamentis membranaceis appositis, superstratis, superpositisque sibi mutuo, ac reticulari inosculatione implexis, tum consolidatis & induratis, ita ut cellulæ, seu areæ intermediæ relinquantur inter lamellas osseas sibi mutuo contiguas. Has cellulas investit ubique membrana ex periostio externam ossis superficiem ambiente orta tenerrima, ornatissime picta, textaque reticularibus arteriosorum, venosorum, lymphaticorum ac oleosorum canalium varia inosculatione sibi occurrentium plexibus; quorum medium occupat exigua glandulosa structura cum folliculis adiposis in medio relictis, medullosa pinguedine repletis & tubos ex se oleosos emittentibus, qui forte in sanguinis sinum revehunt deponuntque transcolatum unctuosum oleum. Sed pergimus ad statum p. n. ossium; in quo quanquam a plerisque inflammatio in ossa cadere negetur, Author tamen eandem illis omnino competere affirmat, quoniam reticulares arteriolarum recipiunt distributiones. Contingit enim in ossibus stagnatio liquidi arteriosi, hujusque impulsi in latera canalium impetus, levis tumor rutilus, quantum scilicet angustia & durities parietum osseorum permittit, cum quodam dolore lacerante & pulsante. Conciliatur autem illis stagnatio (1) per periostium prius inflammatum ac incensum; (2) dum tenera membranula, *internas investiens ossium* cellulas aut has exornans, arteriosorum canalium plexus inflammationem incurrit; (3) in ipsa ossium medulla. Convenit igitur in hac inflammatione venæ sectio, purgatio, si opus fuerit, & sudor ope copiosi potus aquosi, specifica herbarum aromaticarum virtute roborati, & salibus fixis aut volatilibus conditi, provocatus. Continuata autem inflammatio, & impactio liquidorum stagnantium adaucta claustra tandem sua diffringit, tenerosque disrumpit canales, unde liquidum effunditur, effusum putrescit, putridum laceros canales

lamellasque osseas in fluidum convertit, & constituit suppurationem, seu abscessum ossium. Differt tamen ejusmodi apostema a reliquarum partium abscessibus, quod lente admodum solidæ & osseæ partes in liquidum convertantur, & non pus sed ichor potius tenuis, subfuscus, putridus, fœtidus, cui punctula squamosa, cineritia, fusca, flava, nigra innatant, elaboretur; hincque ossium suppuratio immerito abscessus vocatur, nisi liquidorum cum solidis corruptionem, & in fluidum conversionem, absolvere abscessus requisita dicere velis. Si lamellæ osseæ lente admodum consumantur, squamulæ exiguæ furfuraceæ decidant, & pauxillum appareat recrementum, caries dicitur ossis. Oritur hæc vel ab interna caussa intra os latente, cuncta interiora rodente & emolliente, vel ab externa, dum liquidum acre putridum apostematis in carne, tendine, ligamento, periostio grassantis os alluit exeditque; quemadmodum & oleosa obstipantia, humida putrescentia, emplastica unctuosa obstruentia, acria suppurantia, frigus, aërisque contactus constringens, contusio ossis, fissura, fractura, eam non raro excitant. Sed aliud restat mali genus, spina ventosa dictum, quæ cariei species est, sed lentissima, & eo magis subdola vi ossis substantiam exedens; cujus historia sat accurate ab Authore est tradita. In cura horum morborum integra partium corruptarum a vivis sanisve separatio, & æqualitatis ossis studium, multum difficultatis habet. Si quid tamen tentandum foret, esset forte perforatio ossis ad cavum usque, & medullæ ipsius corruptæ exscissio. Sed Ars hujus nondum periculum fecit medelæ. Juxta methodum autem hactenus receptam, applicantur in principio ea, quæ vehementer attenuant, & potenter abradunt, quæque ulceribus malignis luxuriantibus & pertinacibus erodendis valde conducunt. Sin irrita fuerit visa horum exfoliantium applicatio, os vel ferro scalpendum, & radendum, vel terebra exfoliatoria terebrandum, vel cauterio actuali tangendum est. Improbat enim Author usum spirituum salis, nitri, vitrioli, tartari, & aquæ fortis, in hunc finem adhibitorum, utpote quorum actio determinari & intra certos, qui exoptantur, limites ac cancellos coërceri nequit. Tunc nigro quoque notat lapillo in hunc quoque scopum applicata olea acerrima, caryophyllorum, cochleariæ, euphorbii, sulphu-

phuris & antimonii; utpote quorum actio & determinatu difficilis existit, & propter oleositatem nociva est, & parti sinceræ cariem inducit. Depurato detersoque ossi applicanda sunt catagmatica seu os restituentia.

OPTICKS: OR, A TREATISE OF THE REFLExions, Refractions, Inflexions and Colours of Light. Also two Treatises of the Species and Magnitude of Curvilinear Figures.

h. e.

OPTICA, SIVE TRACTATUS DE REFLEXIOnibus, Refractionibus, Inflexionibus & Coloribus Luminis. Nec non duo Tractatus de Speciebus & Magnitudine Figurarum Curvilinearum.

Londini, apud S. Smith & B. Walford, 1704 in 4.
Constant 2 Alph. & plag. 5, ac 19 Tabb. æneis.

AUtor operis est *celeberrimus Newtonus*. Partem ejus posteriorem, Tractatus de Curvis complectentem, jam mense Januario anni præcedentis recensuimus: nunc de priori, Optica nempe, dicemus. Exponit in eadem Theoriam suam Lucis atque Colorum, non per hypotheses, sed per rationes & experimenta proprietates luminis explicans. Totum opus in tres distinguit libros. Primus duas habet partes, quarum prior theoriam luminis, posterior colorum continet. Secundus in partes abit quatuor, quarum prima recensendis observationibus, quæ reflexiones, refractiones & colores in corporibus transparentibus iisque tenuibus concernunt, tota impenditur; altera animadversiones in easdem exhibet; tertia de coloribus permanentibus corporum naturalium tractat, eorundemque cum coloribus prædictorum corporum transparentium analogiam exponit; quarta observationes, reflexiones, & colores in planis crassioribus transparentibus atque politis enumerat. Librum denique tertium observationes de inflexione radiorum luminis, & coloribus inde productis absolvunt. Ingeniosissimus equidem Autor jam anno 1666 hanc Theoriam invenit, & anno 1672 ad publicandum Societati Regiæ transmisit, cumque a publicatione non deessent, qui objectiones moverent, uberior ejus dis-

cussio jamdudum in Transactionibus Anglicanis proposita; sed cum hæc omnia contigerint, antequam Acta nostra edi cœperunt, adeoque nihil adhuc de hoc argumento in iisdem contineatur, cumque theoria ipsa paucissimis sit nota, & Autor fateatur, se in præsenti opere ex asse circa eam sibi satisfecisse, non inconsultum ducimus, eandem paulo plenius in præsenti describere. Enimvero, ut rite intelligatur, tenendum est, quod per *refrangibilitatem* & *reflexibilitatem* in subsequenti discursu intelligenda sit radiorum dispositio ad patiendum refractionem vel reflexionem: per *lumen simplex*, *homogeneum* & *similare* id, cujus radii omnes æque refrangibiles: per *lumen compositum*, *heterogeneum* & *dissimilare* illud, cujus radii alii aliis magis refrangibiles: per *colorem primarium*, *homogeneum & simplicem*, color lumine homogeneo constans: per *heterogeneum* & *compositum*, constans lumine heterogeneo. Quemadmodum vero plerique Philosophi recentioris ævi colores a radiorum luminis diversa modificatione derivant, & lumen nonnisi pro simplici habent omne; ita e contrario *Newtonus* diversæ naturæ radios in lumine Solari admittit, quorum alii hujus, alii alius producere valent coloris sensum. Sequenti igitur experimento confirmat, lumina, quæ colore differunt, differre quoque gradibus refrangibilitatis. Assumsit chartam oblongam lateribus parallelis terminatam, nigram & rigidam, atque per rectam transversam ad latera majora perpendicularem in duas partes æquales divisit. Alteram partem colore rubro admodum intenso; alteram cœruleo spisse obduxit. Chartam ita paratam ea ratione disposuit, ut latera longiora cum horizonte essent parallela, transversa ea bisecans ad eundem perpendicularis. Mox obvertit eidem prisma vitreum trigonum, cujus duo plana polita comprehendebant angulum 6 circiter graduum, quem *refringentem* appellat, ita quidem ut latera prismatis essent cum lateribus chartæ parallela, quo scilicet lucis radii per fenestram in chartam incidentes cum eadem eundem facerent angulū, quem faciunt a charta in oculum reflexi cum eadem. Jam cum angulus refringens verteretur sursum, ut charta per refractionem attolleretur, pars cœrulea per refractionem ad majorem altitudinem elevabatur, quam rubra: cum vero angulus refringens verteretur deorsum, ut refra-ctio

ctio chartam deprimeret, magis depressa cernebatur cœrulea, quam rubra. Ostensurus, diversos dari in lumine Solari radios refrangibilitatis gradibus differentes, inter alia ad sequens provocat experimentum. Radio Solari per foramen in cameram obscuram immisso in distantia aliquot pedum ita objiciebat prisma, ut is esset ad axem perpendicularis: quod obtinebat, dum per prisma transpiciens id tam diu ultro citroque circa axem verteret, donec imago foraminis, quæ nunc ascendere, nunc descendere videbatur, inter duas motiones contrarias stationaria deprehenderetur. Quo in situ cum firmasset prisma, per id contuebatur foramen, ejusque longitudinem multis modis latitudinem excedere observabat. Geminis experimentis evincit, lumen Solis consistere ex radiis reflexibilitate inter se differentibus, atque eos radios esse magis reflexibiles, qui magis refrangibiles, docens simul methodum radios heterogeneos luminis compositi a se invicem separandi. Ulterius notat, lumen homogeneum regulariter refringi sine ulla dilatatione aut fissione radiorum, & confusam objectorum per corpora refringentia conspectorum visionem, si lumen fuerit heterogeneum, oriri ex diversa radiorum refrangibilitate, ut adeo imperfectio telescopiorum non, quod vulgo fit, figuræ lentium sphæricæ, sed huic ipsi diversitati refrangibilitatis radiorum luminis tribui debeat. Negat igitur, phænomena colorum in luce reflexa per novas luminis modificationes produci juxta varias terminationes lucis ac umbræ, cum colores bullarum, quæ pueris lusum præbent, sint varii situmque varie mutent, nullo habito respectu ad ullum confinium umbræ: id quod experiri dabitur, si istiusmodi bulla vitro concavo concludatur, ut ab aeris agitatione libera sit, atque oculus & corpus luminosum ipsius respectu sistantur immota. Atque hinc potius concludit, quodlibet lumen homogeneum proprium sibi habere colorem gradui refrangibilitatis suæ respondentem, & nec per reflexionem, nec per refractionem mutabilem. Unde porro infert, si lumen Solis esset homogeneum, corpora omnia ejusdem fore coloris, consequenter diversorum colorum causam esse compositionem luminis. Docet etiam, quomodo refrangibilitas cujuslibet speciei luminis homogenei coloribus simplicibus respondentis, definiri queat experimen-

to ope prismatis trigoni vitrei facto. Monstrat inde, per compositionem produci posse colores coloribus luminis homogenei quoad apparentiam, non tamen quoad immutabilitatem coloris & constitutionem luminis similes, & quo ex pluribus isti componantur, eo minus esse intensos, ita ut nimia compositio eos diluat ac debilitet, donec prorsus cessent. Addit, quod per compositionem prodeant quoque colores nulli colorum luminis homogenei similes, luminis vero Solaris color candidus ex coloribus primariis omnibus debita proportione commixtis componatur. Subjicit problema admodum curiosum, quod data quantitate & qualitate colorum primariorum invenire docet colorem compositum. Omnes igitur in universo colores, vel esse colores luminis homogenei, vel ex istis componi pronunciat. Hinc speciatim explicat colores per prismata productos, iridis item, & corporum naturalium colores permanentes inde derivat, quod alia hujus generis radios copiosius reflectant, alia alterius. Quæ omnia experientiæ consona esse, sequenti experimento evincere conatur. Per foramen rotundum immissum lumen prismate trigono vitreo excepit, versus lentem utrinque convexam refringendum. Radii colorati colores iridis in lente depingentes, post refractionem in ea factam convergentes redditi radium album composuere, quem alio prismate priori parallelum situm obtinente excepit, & ejus ope radios convergentes fecit parallelos, distantiis prismatum a lente eorumque angulis refringentibus inter se æquatis, ut adeo lumen post hanc ultimam refractionem per foramen incidenti simillimum evaderet. Hoc igitur lumen ex coloribus productum cum denuo per prisma tertium refringi curaret, in colores iridis consuetos mutavit. Ab aliis jam observatum est, substantias transparentes, quales sunt vitrum, aqua, aer &c. ubi admodum attenuantur, vel quia in bullas, vel alia ratione in plana solida formantur, varios exhibere colores tenuitatis varietati respondentes, utut claræ ac coloribus destitutæ appareant, si crassities fuerit major: ipse tamen accuratiores observationes colligit tum circa vitrum, tum aerem, tum aquam. Aëris tenue quoddam planum obtinuit eum comprimendo inter duo prismata, quorum latera exigua convexitate erant instructa; aquam saponariam in bullas resolvit, easque vitro inclusit, ut ne ag-

agitatio aëris quietem earum turbaret. Ex iſtis obſervationibus accurate definit in particulis milleſimis digiti craſſitiem aëris, aquæ & vitri, quæ ad hoc requiritur, ut color quilibet ſit maxime intenſus atque ſpecificus. e. gr. ut color ſit vere albus, craſſities aëris juxta ipſius calculum ſit $\frac{1}{2}$, aquæ $\frac{3}{8}$, vitri $\frac{10}{31}$; ut albus, craſſities aëris ſit 1, aquæ $\frac{3}{4}$, vitri $\frac{20}{31}$; ut ſubalbus, craſſities aëris ſit 2, aquæ $1\frac{1}{2}$, vitri $1\frac{2}{7}$. Ea vero hunc potiſſimum in finem tam operoſe perſequitur, ut colores corporum naturalium permanentes tanto accuratius explicare poſſet, aut eorum potius conſtitutionem detegeret, quæ ad hoc requiritur, ut alios radios aliis copioſius reflectant. Docet igitur, eas ſuperficies corporum transparentium maximam reflectere lucis quantitatem, quæ maximam habent potentiam refringendi, & minimas omnium fere corporum naturalium particulas eſſe ſuo modo transparentes, ut adeo opacitas eorum multitudini reflexionum a partibus internis factarum debeatur. Inter particulas corporum opacorum & coloratorum multa reperiri ſpatia vel vacua, vel medio quodam alterius denſitatis repleta; partes corporum, a quibus color eorundem dependeat, medium illud denſitate ſuperare, earundemque craſſitiem ex colore corporum conjici poſſe. Falli præterea omnes, qui reflexionem inde arceſſunt, quod lumen in partes corporum ſolidas ſeu impervias impingat, cum (ut alia, quæ adducit, experimenta ſilentio prætereamus) non minor ſit reflexio, dum lumen ex vitro in aerem, quam dum ex aere in vitrum tranſit, immo multo major, quam dum ex vitro in aquam pergit, partes vero magis reflectentes aeri, quam aquæ vel vitro ineſſe, haudquaquam probabile videatur. Radios potius impingentes in partes corporum impervias ſuffocari. Aliud igitur eſſe reflexionis principium, vim ſcilicet quandam, quam particulæ corporum ſolidæ in lumen per diſtans exerunt; qualis tamen illa ſit, non definit. Et ideo a corpore transparenti craſſo radiorum incidentium alios reflecti, alios refringi, quia aliorum diſpoſitioni convenientior reflexio, aliorum conſtitutioni transmiſſio. Illud quoque notatu dignum eſt, corpora ſpecularia, quantacunque diligentia fuerint polita, præter lumen, quod refringunt, vel reflectunt, lumen adhuc aliud debile quaquaverſum diffundere, cujus phænomena accurate deſcribit

per

per integram partem quartam lib. 2. Lumen ſcilicet Solare per foramen, cujus diameter erat $\frac{1}{3}$ digiti, in cameram obſcuram intromiſſum ſpeculo vitreo concavo, cujus ſemidiameter erat 5 pedum & 11 digitorum, ita excepit, ut ad ſuperficiem ſpeculi eſſet perpendiculare. In centro ſpeculi chartam poſuit albam, ita ut lumen perexiguum foramen in ipſius medio formatum tranſire cogeretur ad ſpeculum, ac inde ad idem foramen reflecteretur. His ita paratis ſuper charta 4 vel 5 annulos concentricos coloratos, iridibus non abſimiles, obſervavit, eosque tanto dilutiores ac debiliores fieri deprehendit, quo erant ampliores. Interdum ad lumen Solis admodum clarum 6, immo 7 vidit circulos. Quodſi major vel minor ſpeculi diſtantia aſſumebatur, annuli diluebantur ac evaneſcebant. Denique Grimaldus jam notavit, quod ad lumen Solare, per exiguum foramen in cameram obſcuram immiſſum, umbræ objectorum ſint largiores, quam ad lumen in loco aperto, & tres habeant faſcias coloratas atque inter ſe parallelas, foramine ampliato confundendas, nec amplius a ſe invicem diſtinguendas. Hujus phænomeni circumſtantias per plura experimenta Noſter quam accuratiſſime determinat, & rejecta eorum ſententia, qui hunc effectum refractioni aeris tribuunt, hanc ejus rationem aſſignat, quod radii heterogenei in lumine albo commixti per inflexionem ſeparentur, atque adeo ſeparati lumina diverſorum colorum componant, ad quos exhibendos per naturam diſponuntur.

LETTRES CRITIQUES &c.

i. e.

EPISTOLÆ CRITICÆ, CONCERNENTES DUbium inter Moſen & Stephanum circa numerum familiæ Jacobi ortum.

Ultrajecti apud Jo. Viſch, 1705. 8.

plag. 9.

Auctori Conciliationis Moſis & Stephani, cujus libellum menſe Martio anni ſuperioris p. 103 ſq. recenſitum dedimus, duo reſpondent Philologi e Gallorum exulum numero, Criticis his Epiſtolis, quorum alter Marollium, alter Maſſonium ſe vocat: ac prior quidem

dem scriptorem se profitetur schediasmatis de hoc dubio in Bernardinis Novis Literariæ Reipublicæ exhibiti, & ab Auctore Conciliationis castigati.

Præmittitur opusculo Præfatio de dubiis Historicis S. Scripturæ disserens, monensque, admiratione dignum esse, quod non multis modis major sit eorundem numerus, in libro tam vetusto, amissis tot explicandi eundem subsidiis. Prima Epistola Marollii est, qui adversarii sui conciliationem ingeniosam quidem, sed coactam, nimis longe petitam, solvendoque dubio ineptam pronuntiat. Nullum esse discrimen putat inter numerum septuaginta Gen. XLVI, 27, & Deut. X, 22, sed utrobique posteros Jacobi omnes, qui cum illo in Ægyptum venerint, intelligi credit, fallique adeo adversarium, qui posteriori loco masculos solum & patres gentis Israeliticæ designari ajat. Male ab eo Saulem e numero 66 Gen. XLVI, 26 excludi, Manassen vero & Ephremum includi, cum peculiaris S. Codicis enumeratio hos manifeste separet, Saulem vero spurium dici non posse, cum solum Cananææ filius dicatur, neque legem de spuriis in populo Dei non connumerandis retro valere. Eundem vero ad numerum 75 Act. VII, 14, Jacobum & Josephum incongrue referre, & contra Martyris verba, qui Josephum dicat 75 istos cum Jacobo in Ægyptum accersivisse; neque Dinam, utpote in enumeratione speciali posterorum Jacobi, qui Ægyptum viderint, omissam huc referri posse. Cæterum de alio incidenti dubio p. 24 sigillatim agit, quæritque, quo pacto Benjamin fratrum minimus, in Ægyptum descendens, cui adversarius 25 ætatis annos dederat, decem filios, qui Gen. XLVI illi tribuuntur, & duos nepotes Num. XXVI, 40, habere potuerit? Videntur Marollio nepotes isti, Ard & Nahaman, filii potius Benjaminis fuisse, quibus sine prole mortuis, frater ipsorum Bela filiis suis eorundem nomina dederit: conjicit idem, Benjaminem tempore descensus triginta duorum aut triginta trium annorum fuisse, ac admodum juvenem matrimonium iniisse. Observat, Ludovicum de Dieu Benjaminem duobus annis Josepho juniorem facere, Johannem Clericum vero octo annis, istasque diversitates ex ignorantia multarum rerum, quæ Jacobi familiam concernunt, oriri. Negat S. Literarum verba omnia ad rigorem capienda esse, sed aliorum more scriptorum ὡς ἐν πλάτει intel-

I ligen-

ligenda esse, & de potiori, adeoque sub *patrum* nomine paucas etiam filias comprehendi posse, p. 4.

Secunda Epistola, a Massonio scripta, Marollii observationes fere omnes repetit, sed prolixius, majoreque cum apparatu, contra Autorem Conciliationis urget; id vero potissimum impugnat, quod ille Gen. XLVI, 26. capita populi tam tribuum, quam linearum recenseri dixerat, eundemque conjecturas conjecturis cumulare ostendit. Nihilominus ea in re a Marollio dissentit, quod Jacobum ex numero 70 Gen. XLVI, 27 excludendum neget: in reliquis cum eo ad amussim consentit.

Epistola tertia Marollii versatur in refutandis iis, quæ Auctor Conciliationis Novis Reipublicæ Literariæ anni præteriti mense Martio inseruerat. Potissima Epistolæ pars Saulem Cananææ filium respicit, quem iste velut spurium e numero familiæ Jacobi eliminandum omnino contendit, Marollius vero negat ac pernegat, illique neutiquam concedit, Cananææ nomen prostitutam designare, ut Israëlitæ appellatio Jo. I, 47 probum hominem notat. Existimat præterea, *Mamserim*, sive spurios, qui ejiciendi fuerint, non Israelitæ masculi e Cananæa, sed exteri maris ex Israelitide liberos fuisse, neque ejectionem e populo, sed exclusionem a Magistratu Devt. XXIII, 3 intelligi.

Quarta Epistola, Massonio scriptore, Auctorem Conciliationis impugnare pergit, traditque, 70 illos, qui Devt. X, 22 commemorantur, eosdem esse cum illis, qui Gen. XLVI, 27 exstant, maleque adversarium locum istum de solis capitibus populi, qui hæreditatem in Palæstina obtinuerunt, interpretari, atque Jacobum & Levi cum filiis excludere. Tandem ad Stephani dictum Act. VII, 14 se confert Massonius, atque pronuntiat, nullo id pacto cum Mosis numeris conciliari posse. Mendam igitur librarii hic admittendam esse, qui pro 66 scripserit 75, non quod Calvinus aliique velint, pro 70. Stephanum enim numero 66, qui Gen. XLVI, 26 occurrat, uti voluisse, adeoque primos codices, more inscriptionum Græcarum, numeros minores præmittentium, habuisse C Ξ, sive ϚΞ (notam enim Ϛ pro C sive senario in marmoribus inveniri.) Librarium autem negligentiorem legisse OE, sive 75. Ex hac Actorum corruptione in translationem LXX interpre-

præterum numerum 75 transiisse, sicut ex Lucæ interpolatione Cainan alter in eandem invaserit. Marollii autem conciliationem, qui cum Cellario uxores filiorum Jacobi a Stephano additas majorem numerum conficere docuerat, nec non aliorum interpretationes, maxime Ludovici de Dieu, repudiat.

DELLA BIBLIOTHECA VOLANTE SCANZIA X.

i. e.

BIBLIOTHECÆ VOLANTIS PLUTEUS X. Auctore JOHANNE CINELLI CALVOLI, Patritio Florentino & Foroliviensi, Academico Gelato, Concorde, Dissonante, Incitato & Intronato.

Venetiis, apud Hieronymum Albrizzi, 1705, 8.
Constat plag. 5.

QUod Celeberrimi *Cinelli* in hoc opere institutum sit, vel ex iis constat, quæ in Actis nostris A. 1689 p. 345,& 1693 p. 236, cum sextam, septimam & octavam seriem, seu ut alii Latine vocant, pluteum recenseremus, diximus. Ex eo tempore doctissimus Auctor nequaquam laborem abrupit, verum plures subinde edidit pluteos, uti vel ex præfatione huic præmissa patet. Nimirum quindecim omnino pluteos prelo hactenus paratos habuit, e quibus tamen decimus & decimus quintus incuria typographi intercidere; reliqui omnes lucem adspexerunt, & quidem decimus quartus insertus est Eruditorum Actis, quæ Venetiis apud Hieron. Albrizzi, sub tit. *La Galleria di Minerva* prostant, Tomo III Parte VIII. Ut itaque numerum compleret, nunc decimum vulgavit, mox etiam decimum quintum, & deinde quatuor adhuc alios additurus. Nos moris nostri memores, pauca hinc delibabimus. Non morabimur inscriptionem veteris lapidis, ex utroque latere simpulum & pateram, sacrificii instrumenta, repræsentantis, quæ ita se habet: NORTORI N. F. POL. FEROX AESAE EVOCATUS AUG. JOVI CAELESTI V. S. L. M. seu, ut Noster legit: *Nortorio nostro felici Polyarcho, Ferox Aesae* (hodie Aesidis, seu Aesii, fluminis) *Evocatus Augustus. Jovi Calesti voti soluti*, seu *suscepti locavit monumentum*. Dum Ga- p. 17.

 brie-

p. 25 brielis Mariæ Meloncelli Odas Italicas Romæ 1698, 4 editas refert, laudat, quæ alias prodiderit, Poetica, observatque eum juvenem, quanquam occupatissimum, elegantes ingenii poetici fœtus edidisse, at nunc senem, cum otio fruatur, difficilem venam experiri.
p. 27. Singulare est, quod memorat, ubi testamenti & codicillorum a Cl. Joanne Ciampino relictorum, & Italice Romæ 1698 impressorum fecit mentionem, eum justos sumtus excitando Xenodochio destinasse, in usum eruditorum indigentium diversarum nationum. Porro Hieronymum Baruffaldi, Ferrariensem, cujus mox fœtum recentiorem exhibebimus, Dissertationem de Poetis Ferrariensibus Ferrariæ A. 1698, 4 edidisse discimus: in qua non tantum præcipuorum Poetarum, sed & illorum, quorum opera vel deperdita sunt, vel diffusa apparent, exactissima detur notitia, una cum eorum operum distincta enucleatione. Ubi vero Lazarum Augustinum Cottam Novariensis Musæi, quod viros cujuscunque generis illustres e Novariensi diœcesi oriundos exhibebit, Ideam eodem anno publicasse significat, vehementer conqueritur, se Florentinos Scriptores, quorum quatuor millia ad suam notitiam pervenerint, illustraturum eo adactum fuisse, ut Florentiam patriam suam linquere necesse habuerit, nec deesse, qui viginti trium annorum labores etiamnum e manibus suis evellere conentur. Nos meliorem fortunam optimo Autori & integram sanitatem apprecamur, ut & hoc, & alia, quæ molitur, opera absolvere feliciter valeat.

(Margin: p. 31. 37. — beside "ro Hieronymum"; p. 41. 42. — beside "distincta enucleatione")

RIME DI ALESSANDRO GUIDI.

i. e.

ALEXANDRI GUIDI CARMINA, SUMMO Pontifici CLEMENTI XI dedicata.

Romæ, e typographia Jo. Jac. Komarek, 1704, 4.

Plag. 18.

IN tantum hodie culmen evecta est Poesis Italica, ut haud facile carmina in lucem proferre quisquam audeat, nisi ea digna omnium plausu videri queant. Et alii quidem aliud carminis genus sectantur; Nostro illud arrisit maxime, quod legibus solutum,

Rima sciolta Itali vocare solent, in quo etsi & antea Fulvius Testi, Claudius Achillini, aliique Poetæ celebriores aliquid tentaverint, eos tamen in Lyricis his, quæ exhibemus, longissime post se relinquere videtur Auctor. Quanti enim nondum publicis typis excusa fecerint Eruditi, vel illud argumento esse potest, quod Nicolaus Cicognari quoddam ex illis carmen eleganti commentario illustraverit, itemque Gregorius Caloprefes in oden de legibus Arcadiæ commentatus sit, ut alios taceamus, qui vel in Latinam linguam aliqua transtulerunt, vel passim eorum non sine encomio meminere. Quo magis vero cuncta expolita redderet, non diffitetur Auctor, se passim Vincentium Gravinam, Jo Baptistam de Miro, Justum Fontanini, aliosque viros in poesi exercitatissimos, in consilium adhibuisse. Pleraque quidem in Academia Arcadum publicasse videtur, quam pluribus carminibus extollit, ut cum modum, quo congregari consuevit, locum Academiæ destinatum in colle Palatino, consuetudines Arcadum, promulgationem legum Arcadiæ, ludos Olympicos Arcadum, & elogium Antonii Farnesii auctoritate Arcadum lapidi incisum decantat; quibus commemorandis facile supersedemus, quod de universa illustris ejus Academiæ ratione Supplementorum Tomo III p. 460 seqq. disseruimus. Neque licet nobis ex iis specimina hoc loco exhibere, quæ de œstro poetico, de fortuna, de vanitate cogitationum humanarum, tum in honorem Christinæ Reginæ Sueciæ, cujus singulari favore gavisus videtur, Jacobi II Regis Angliæ, Innocentii XII Pontificis, aliorumque cecinit, ne, dum laciniam detrahimus, a pulcritudine detraxisse quicquam videamur. Magnifica sunt omnia, ponderosa & sublimia, numerus aptus & elegans, oratio ubique æquabilis, & inventio arguta. Quod vero passim victura sua carmina auguratur, propriamque adeo laudem extollere videtur, in eo tantum abest, ut culpandus sit, ut potius optimorum Poetarum exemplo, qui Cicerone teste, *aliena lingua loquuntur*, Lyricæ poeseos genium optime videatur assecutus, qui res sublimes celebrantes humi serpere, & de se ipsis minus sperare non patitur. Cæterum eundem Auctorem olim drama, quod *Endymionem* inscripsit, composuisse, e p. 43, ubi ejus carmen dedicatorium ad Jo Franciscum Albani, hodie Summum Pontificem, exhibetur, patet. Quod si

illud eſt, quod eodem titulo in Theatro Mantuano anno 1698 repræſentatum & Ferrariæ typis excuſum vidimus, nihil profecto elegantius & feſtivius excogitari poterit, adeo ut nec Taſſo, nec Guarini in eo genere Auctor conceſſerit.

COMENTARIO ISTORICO - ERUDITO &c,

i. e.

COMMENTARIUS HISTORICO - ERUDITUS, CONDITUS in Inſcriptionem in Univerſitate Ferrarienſi, in memoriam ANTONII MUSÆ BRASAVOLI Ferrarienſis, Anno 1704 erectam. Auctore HIERONYMO BARUFFALDI, Ferrarienſi.

Ferrariæ, excudebat Bernardinus Pomatelli, 1704. 4.
Conſtat Alph. 1. plag. 12.

VAriam eruditionem monſtrat hic liber, quanquam in unius potiſſimum Braſavoli, qui jam dum ſeculo XVI floruit, parumque notus fuit hactenus extra Italiam viventibus, memoriam conſcriptus, ut non immerito eruditum ipſe Auctor in prima facie vocaverit. Abſolvitur autem octo capitibus, quorum primo de origine Academiæ ſeu Scholæ publicæ Ferrarienſis pauca præfatus, ipſam Inſcriptionem exhibet, quam non anno 1704, ut titulus loquitur, ſed 1703 erectam fuiſſe patet. Ea quidem hæc eſt: D. O. M. *ANTONIO MUSÆ BRASAVOLO, Nobili Ferrarienſi, Philoſophiæ, Medicinæ, Juris Utriusque, ac Sacra Theologia Doctori, Comiti Palatino, Equiti S. Michaelis in Galliis, Sorbonici Athenæi Collega, Celebris hujus Archigymnaſii Lectori emerito, & Moderatori, omnigena eruditione in univerſo Terrarum Orbe clariſſimo, Pauli III Pont. Max. Archiatro, aliorumque trium Summorum Pontificum Leonis X, Clementis VII & Julii III, Caroli V Cæſaris, Francisci I Galliarum, & Henrici VIII Britanniæ Regum Phyſico a conſiliis, Alphonſi I Ferrariæ Ducis, & Herculis II Ducis IV Medico dilectiſſimo, Aragonenſium, Aeſtinorum, Farneſiorum, & Gonzagarum Principum intimo Familiari, qui publicas theſes de quolibet ſcibili per triduum Pariſiis, ubi* Muſæ *nomen, ipſo Franciſco Rege preco-*

conizante, sibi comparavit, Patavii, Bononiæ, & hic in Patria, cunctis stupentibus, propugnavit; ac per quamplurima lustra e tota Europa confluentes ingenuos Auditores erudivit ex cathedra: qui plures quam quadraginta libros, & volumina de rebus variis, ac præcipue de Re Medica doctissime scripsit, & fere omnia typis, magno cum plausu, evulgavit; tanquam effulgenti Patriæ Soli, qui nunquam moriturus occidit Ferrariæ pridie Nonas Julii An. Sal. MDLV, ætatis suæ LV m. V d. XX. Cujus tamen ortum præcesserunt Franciscus Comes genitor, & Hieronymus frater: cujus occasum secuti Renatus Comes pariter Moderator, & Hieronymus filii, Antonius Maria, Hercules, Bartholomæus, & Alphonsus nepotes, in hac Universitate Philosophiæ, Medicinæ ac Juris utriusque respective Lectores, aliique duo de viginti toga, totidemque sago conspicui, sub tanto sapientiæ lumine vere fulgentissima sydera, Hieronymus Bartholomæi filius, Comes & Eques Palatinus, in hoc Archigymnasio Lector, in Romano Promotor perpetuus, & Collega numerarius, Physicus Pontificius a consiliis sub Innocentio XI & XII, Alexandro VIII & Clemente XI regnante, ac Regius sub Christina Alexandra, Suecorum, Gothorum Wandalorumque Regina; Illustrissimis Viris Dominis Comite Carolo Flasco Sapientum Judice, Marchionibus Aloysio Bentivolo, Gaspare de Monte, hujus almæ Universitatis Moderatoribus, una cum Magistratus Sapientibus, nempe Jacobo Minio Ronchagallo J. C. & Lectore Publico, Aloysio a Fabra Philosophiæ, ac Medicinæ Doctore, & Lectore Publico, Johanne Benedicto Coato J. C. & Lectore Publico, Alexio Surchio, Jacobo a Monetis, Camillo Riccio, Hercule Siverio, Joanne Francisco Algarotto, & Valerio Botticino, enixis ejus precibus annuentibus, ære proprio Abavo suo optime merito pridie Nonas Julii Anno ab Orbe redemto M DCCIII. P. In capite II originem familiæ Brasavolorum e Germanica Comitum de Halremunde, speciatim a Wilbrando, qui seculo XII in bello claruit, derivat, usus imprimis Krantzii & Fabricii auctoritate, quibus addit Petrum Lesvanderum, qui in tractatu de Saxoniæ & Misniæ Patriciis, Comites illos pro insigni usos fuisse testetur columba alba, cum inscriptione Germanica, Allezeit weiffe / i. e. semper candida, quod diu & Brasavoli retinuere; ut taceamus, quæ plura hic de progressu

greſſu familiæ hujus, ejusque cum Belgica Stratiorum (*Straten*,) quæ initio ſuperioris ſeculi in Hiſpaniam transplantata eſt, cognatione, de titulis item Magnifici, Spectabilis, Egregii, Excellentis, Magiſtri, aliisque, quibus aliqui ex gente Braſavola gavisi ſunt, accurate diſſeruntur. Prætermittimus ejus familiæ Genealogiam authenticam, ex archivis capite III depromtam. Nec immorabimur illis, quæ cap. IV de ſciſſione familiæ in duos ramos, & cap. V de inſignibus ejus paſſim mutatis aut auctis diſputat. Prolixum eſt caput VI, quo ſingula inſcriptionis ſupra memoratæ verba, ex antiquitatibus & hiſtoria litteraria illuſtrantur. Hinc, ut alia prætermittamus, natum fuiſſe Braſavolum diſcimus die 16 Jan. anni 1500: tum patuiſſe in eo ſingularem animi conſtantiam, quod, cum A. 1550 Hippocratis libros Epidemicos publice interpretanti famulus ædium ipſius incendium nuntiaſſet, quod mox campanarum pulſus confirmaverit, nihil territus reſponderit: *comburantur, nam hinc diſceſſurus non ſum, priusquam integram lectionem non perfecerim:* libros denique, quorum, qui prodierint, Auctor numerat quadraginta ſex, viris Principibus inſcripſiſſe, exemplo Muſæ Cæſaris Archiatri, qui libellum *de Herba Vettonica* M. Agrippæ, & alterum *de bona valetudine* Mæcenati dedicaverit; qua occaſione ſignificat Noſter, ſe pluribus de manuſcriptis Braſavoli in *Bibliotheca* ſua *Scriptorum Ferrarienſium*, mox proditura, acturum. Capite VII de Braſavolis eruditis, & demum VIII de his, qui in ſago claruere, agitur. In illis B. Donatus Braſavolus ob ſingularem pietatem commendatur, eique cognomen Prophetæ datum vulgo fuiſſe innuitur, quippe quod & in ſermonibus ad populum factis multa eventu probata, & morti vicinus diem atque horam mortis prædixerit. Singulare eſt, quod de Johanne Braſavolo, eruditiſſimo viro, memoratur, qui A. 1536 octogenarius deceſſit, cum per totum vitæ ſuæ ſpatium nil præter fructus manducaſſe. Inter eos vero, qui hodienum ſuperſunt, imprimis eminet Rodulphus Braſavola, qui Romæ Academiam *Imperfectorum* & eorum, qui *Indiſpoſiti* vocantur, ad excolendas humaniores litteras, & *Intricatorum*, ad inſtituenda exercitia Juridica fundavit, quæque ab Academicis profecta ſunt ingenii monumenta, ibidem A. 1674, 8 edidit, ſub titulo *Academia degli*
In-

Intricati, Imperfetti, & Indisposti: Componimenti varj eruditi. Plura in honorem generosissimæ Brasavolorum familiæ afferri possent, si nobis in his liceret esse prolixioribus.

SAMUELIS BASNAGII, FLOTTEMANVILLÆI, Annales Politico-Ecclesiastici Annorum DCXLV. a Cæsare Augusto ad Phocam usque. Tomus primus.

Roterodami, apud Regnerum Leers, 1706. in fol. Alphab. 10.

Quomodo doctissimi Casauboni exemplo Exercitationes in Baronium condere instituerit Clarissimus Basnagius, palam ostendimus in his Eruditorum Actis Anno 1692 p. 155, ubi ejus *de rebus sacris & Ecclesiasticis Exercitationes Historico-Criticas, in quibus Cardinalis Baronii Annales ab A. C. 35, in quo Casaubonus desiit, expenduntur*, recensuimus, & quid circa annum maxime 35 (ultra quem ad annum usque Christi 45 tunc progressus est) annotarit, paulo prolixius benevolum Lectorem docuimus. At ex illo tempore Viros prudentia & autoritate insignes autores sibi fuisse innuit, ut mutato consilio ad annales Ecclesiasticos concinnandos animum ipse appelleret, quandoquidem ex eis fructum utilitatis longe majorem, quam quidem ex Exercitationibus sperare liceat, istoque pacto brevi quasi Tabella tota Imperii & Ecclesiæ imago conspici, antiquitas illustrari, hæreseos turpitudo detegi, Baronius que emendari possit. Paruit ergo amicis suasionibus, initiumque scribendi fecit ab imperio Cæsaris Augusti, & post per singula a nato Christo Secula ulterius progressus est. Ubique Chronologiæ rationem habere accuratissimam instituit, Baroniumque adeo multum studuit antecellere, cujus Chronologiam tantopere distortam esse dicit, ut densissimam temporum doctrinæ noctem induxerit. Magna insuper cum sit rerum Ecclesiasticarum cum rebus Imperii cognatio, easdem conjungendas omnino censuit, cum sibi mutuo lucem fœnerentur. Cum enim, qui ante Constantinum M. rerum potiti sunt, Cæsarum nonnulli Ecclesiam gravissime vexarint, alii Edicta in ejus gratiam conscripserint, nonnullis obla-

oblatæ fuerint a Christianis Apologiæ, hinc Acta Imperatorum, quæ vel jucunditate sua alliciunt animos, vel informandis virtute Lectoribus, vel instillando in vitia odio, visa sunt idonea, suis his Annalibus inseruit. Postquam vero Cæsares in Christi verba jurarunt, magis etiam necessarium fuisse dicit, eorum historiam texere, cum Leges in Ecclesiæ commodum multas promulgarint, Synodos coegerint, Hæreticos vexarint, & ex illis etiam nonnulli corrupta religione in orthodoxos involarint. Nec Acta Martyrum neglexit, & Synodorum ubique terrarum congregatarum historiam solicite texuit. Temporis lapsu cum ritus bene multi in Ecclesiam irrepserint, quibus antiquitas Apostolicæ suppar, vel etiam Apostolica institutio vindicetur, plerisque, e Latinorum imprimis classe, antiquitatis larvam detraxit. Patrum, qui virtutibus lucubrationibusque suis inclaruerunt, vitam librorumque chronotaxin exhibuit, & denique hæreticos haud præteriit.

In primo hoc Tomo annos ad centesimum usque a nato Christo persequitur, initio sumto ab anno ante Deum in carne manifestatum sexagesimo tertio, & ab ipsa Augusti historia. Nos ergo, quæ passim memoratu digniora annotarit, paucis in exem-
pag. 5. plis ob oculos legentium proponemus. Litem de Chronologia ab Eusebio adhibita a nonnullis motam, dum alii Julianam anni formam, alii Antiochenam, quæ ab autumno auspicatur, ab ipso in Chronico suo expressam fuisse perhibeant, sic dirimit, ut cum annis usum fuisse Julianis probabilissimum videri statuat. Jose-
16. phi Chronologiam, de regni Herodis initio ad annum U. C. 714 referendo, temere impugnari, istudque post novennium integrum demum collocandum venire, asseri præter rem a Baronio observat.
18. Creato Rege Herode sceptrum a Judæis primo ablatum fuisse negat, factumque id jam fuisse dicit, cum extincto Sedecia, ultimo sanguinis Davidici Rege, gens Judæorum captiva ducta Ba-
21. bylonem fuerit. Oraculum vero Jacobæum Gen. XLIX, 10. respicere autumat Imperii, quod in Sedecia amissum fuerit, recuperationem, quam tribus Judæ in Christo sperare debeat, unde istud dictum ita esse censet: *Sceptrum legislatorve de Judæ sanguine cretus ab eo non recedet in perpetuum, quia veniet*
21. *Silo.* Herodem nec gentilem, nec proselytum fuisse, adversus Ba-

Baronium contendit. De oleo apud Tiberim fluente, fabulam pag. 26.
Veterum Baroniique explodit. Opinionem Casauboni, quod triumphati Reges morti sueverint mitti a Romanis, admodum vacil- 31.
lare, petitis ex historia monumentis non unis probat. Herodi Regnum ideo tributum fuisse, quod Julio Cæsari pecuniam fœneraſſet, ceu ſtatuit celeberrimus Harduinus, penitus inficiatur, &, contra eundem, Herodem patria Atheniensem fuiſſe negat. De
Templo ab Herode condito late diſſerit, verbaque Joh. II, 20. non 65.
ad Zorobabeliticum, ſed Herodianum templum trahenda eſſe pro- 68.
bat. Zachariam, Johannis Baptiſtæ patrem, ſummum fuiſſe Pon- 84.
tificem negat, & quæ de Virginis Mariæ miraculoſa nativitate, 85. ſeq.
conſecratione, aliisque perhibentur vulgo, exſibilat. Sororem 91. ſeq.
Mariæ virginis Mariam Cleophæ appellat. Virginitatis votum a 93.
Maria ſuſceptum, ut Judæorum ritibus, ſic Scripturæ etiam ipſi,
contrarium eſſe innuit: Joſephum duplex iniiſſe conjugium, veri- 95.
tati conſentaneum cenſet. Uno momento carnem Chriſti vi Spi- 100.
ritus Sancti procreatam eſſe, nec, ut in generatione quidem fiat ordinaria, ſemen continuata ſerie elaboratum, die demum poſt conceptum circiter quadrageſimo, menti ſuſcipiendæ idoneum fa-
ctum autumat. Johannis in utero exultationem cognitionis ex- 101.
pertem facit. Mariam, pariente Eliſabetha, in ejus domo adhuc 103.
præſentem fuiſſe probat. Perpetuam Mariæ virginitatem adſtruit, 105. ſeq.
quanquam eandem fidei haud eſſe articulum, lubens admittat.
Clauſtra virginea a Chriſto eſſe aperta, ex antiquis oſtendere Pa- 113.
tribus annititur. Janum naſcente Chriſto clauſum non agnoſcit. 114.
Annum Julianum XLI Chriſti nativitati aſſignat. Diei vero ejus 117.
natalis notitiam mortalium mentibus ſubtractam perhibet, cujus 121.
quippe ſive in Evangelio, ſive in Apoſtolicorum ſeculorum monumentis, veſtigium nullum impreſſum ſit, partemque & erroris & ſuperſtitionis aliquam vocat, quod indubitanter certoque Decembris dies vigeſimus quintus heic plerumque nominetur. Baronio quoque errorem evellit, qui ex Synodi ſextæ autoritate, Chri-
ſtum feria prima editum exiſtimat. Magorum nomen nec hono- 128.
rificum apud Matthæum, nec eos Reges fuiſſe admittit. Quod 129.
tres eorum in Judæam ſe contulerint, quibus argumentis probari 130.
poſſit, neſcire ſe ingenue profitetur. Sibyllarum vaticinia in nu-

pag. 147. mero piarum, quæ vocentur, fraudum habenda cenſet, latiusque
163. de iisdem diſſerit. Translationem virginei Mariæ cubiculi in Ita-
166. liam operoſe refellit. Sectarum Judaicarum antiquitatem, ſingu-
174. larumque hiſtoriam exponit. Therapeutas e numero Chriſtiano-
178. rum eximit. Apollinis oraculum de puero ſilentium ſibi indicente
explodit. Sadducæos non Moſis ſolum libros, ſed totum etiam
179. Vetus Teſtamentum ſuſcepiſſe cum Scaligero exiſtimat, horumque
180. autorem nobis eſſe incognitum tradit. Quod Phariſæi metem-
187. pſychoſin crediderint, ſibi haud perſuadere vult. Opinionem,
192. quod Herodiani Herodem Magnum pro Meſſia habuerint, ab o-
193. mni veri ſpecie abhorrere obſervat, iſtosque potius pro miniſtris
232. Herodis Antipæ agnoſcit. Annam Caiphamque Pontificiali ſimul
241. dignitate ornatos fuiſſe cenſet. Majorem Chriſti, quam Johannis
252. baptiſmo efficaciam tribuit. Epiſtolam Chriſti ad Abgarum in-
267. ter ſuppoſititias rejicit. Nathanaelem ex Doctorum Legis nu-
mero exemtum Apoſtolorum choro inſerit, ipſumque illum
eſſe ait, qui alias Bartholomæus nuncupetur. Baptiſmum
281. Petri a Chriſto peractum impugnat. Contra imaginem Abgaro
282. a Chriſto miſſam diſputat. Publicanos Ethnicos fuiſſe haud ad-
mittit, ac Mathæum adeo ex Ethnicorum quoque claſſe eliminat.
286. Sabbatum ſecundo-primum cum Scaligero pro eo habet, quod
288. ſq. ſecundam azymorum feſtivitatem proxime exceperit. De Apo-
ſtolatu prolixe diſſerit. Singularis eſt expoſitio vocabuli ἐξέστη,
292. Marc. III, 21 de Chriſto prædicati. Putat enim affines Chriſti,
audientes eum inſolita docere, diſcipulosque colligere, in metu
fuiſſe, ne vel popularis adverſus Romanos ſeditionis invidia, vel
infamiæ dedecus in familiam redundaret. Voluiſſe ergo eos aſ-
ſerere, Servatorem mentis compotem ſatis non fuiſſe, ut factorum
doctrinarumque ejus habendam non eſſe rationem omnibus per-
296. ſuaderent. Mariam Magdalenam, peccatricem illam, Lazari ſo-
305. rorem haud fuiſſe indicat. Gadarenos non vult habere cum Ba-
ronio pro Judæis, nec tamen huic affirmanti, quod Judæi illicite
307. artem exercuerint ſuariam, adſtipulatur. Statuam ab hæmor-
310. ſq. rhouſa Chriſto poſitam infringit. Petri primatum modis omnibus
353. enervat. Ea nocte, qua Paſcha comeſtum fuerit, diſcipulis ſuis
357. pedes abluiſſe Chriſtum totus abnuit. Chriſtum in ultima cœ-

na-

na Paſcha Moſaicum participaſſe affirmat, eodemque id cum Judæis die factum reputat. pag. 359.
Judam ab Euchariſtiæ uſu haud excludit, 363.
& inſtitutæ Euchariſtiæ occaſione varios circa eam ritus olim 366. ſeq.
obſervatos explanat. Uxorem Pilati diſciplina Judæorum fuiſſe 383.
imbutam, ſomniumque ejus pro divino habendum venire ſtatuit.
Crucem Romanorum alienam a Judæorum ſuppliciis facit. Annum Chriſti trigeſimum tertium pro ejusdem emortuali vendi- 409.
tat. Diei Dominicæ celebrationem ex cana antiquitate derivat.
Traditionem de miraculis Chriſti Tiberio a Pilato indicatis, deque 427.
ejus propenſione ad ejus apotheoſin inter frivolas fabellas rejicit, 433.
Pilatique ad Tiberium epiſtolam ſubdititiis annumerat. Agrip- 435.
pam & Herodem Tetrarcham, ſecus atque viſum Harduino, ho- 456.
mines omnino diverſos fuiſſe innuit. Secundo demum ſeculo 471.
vertente, baptizatorum unctionem & conſignationem manuum
impoſitione peractam emerſiſſe aſſerit. Simonem Magum ſe 476.
pro ſummo Deo venditaſſe, haud credit. Paulum in oraculo Da- 478.
vidico Pſ. LXVIII, 28. agnoſcere recuſat, ac varia de cætero ad ejus
hiſtoriam pertinentia accumulat. Cajum Caligulam omnino in 496.
Templo Hieroſolymitano coli voluiſſe, aſſeverat. Philoni hono- 499.
rem Scriptorum Eccleſiaſticorum invidet, & Apionem tanquam 500.
Scriptorem vaniſſimum exſibilat. Antiochenæ Eccleſiæ funda- 502.
tionem Petro abjudicat. Fundamentum quoque Hierarchicorum 506.
de primatibus a Petro inſtitutis convellit. Petri Epiſcopatum Ro- 522.
manum æque ac illius in urbem profectionem, Claudio imperan-
te ſuſceptam, impugnat. Nullam Simoni ſtatuam a Romanis 526.
conſecratam fuiſſe credit. Symbolum, quod vocatur, Apoſtoli- 527.
cum ab Apoſtolis conditum minime agnoſcit. Ligneam Petri 534.
cathedram Romæ cuſtoditam ridet, deque Epiſcoporum & Pres- 535. ſeq.
byterorum cathedris doctum ſermonem inſtituit. Jacobi iter in 540.
Hiſpaniam figmentis aſſociat. Nullum Patrum quartum ante 555.
ſeculum illi de Thecla fabulæ fidem adjunxiſſe obſervat. Hinc 563.
Apoſtolorum, quæ vulgo crepantur, peregrinationes examinat.
Ævo Apoſtolico Evangelium apud Americanos promulgatum fuiſſe, 568.
perſuaderi ſibi minus patitur, nec Gallias Apoſtolorum ætate luce 571.
Evangelii ſic perfuſas admittit, ut Eccleſias Epiſcoposque habuerint. Parili modo Trophimi in Gallias miſſionem impugnat, 572.

pag 573. Trophimumque Arelatensem in seculum tertium se conferre ju-
574. bet. Pauli expeditionem Hispanicam pro commento agnoscit.
578. Ludorum secularium, a Claudio celebratorum, originem & ra-
581. sq. tionem indagat. Assumtionis Mariæ traditionem nullis niti fun-
587. damentis solidis ingeminat; imaginesque ejus pictas contemnit,
ratus, quod virginis ævo illicita Judæis pingendi ars fuerit, atque
610. illi ab hac quam maxime abhorruerint. Per πορνείαν Act. XV,
20 tam communem illam, quam religiosam scortationem innui
617. sq. arbitratur. Barnabæ epistolam apocrypham facit. Proseuchas a
624. Synagogis studiose secernit. Horas Canonicas Apostolorum ævo
628. 629. haud cœpisse frequentari monet; & ab iis in vigilias delabitur,
quarum usum antiquissimum reperiri nullus abnuit, quanquam
632. ne excepto quidem celeberrimo Paschatis pervigilio, nonnisi Apo-
stolis in cinerem redactis, eundem in Ecclesiam introductum esse,
636. audacter affirmet. Aram Atheniensium, cujus mentio Act. XVII,
657. 23 vero Judæorum Deo consecratam arguit. Votum Paulinum,
663. Cenchræis persolutum, Nazaræatui apponit. Exorcistarum ordi-
665. nem ad humanam institutionem refert. Περίεργα Ephesiorum
669. cum magicis miscet artibus. Pauli θηριομαχίαν metaphorice ca-
pere, quam proprie, eumque uxoratum, quam cœlibem, dicere
678. mavult. Primo, secundo & tertio adhuc ineunte seculo, com-
munia fuisse virorum & mulierum apud Christianos oscula con-
684. seq. jicit, horumque in ceremoniis Ecclesiæ usum explanat. Occiden-
tis Clerum olim barbatum processisse, adversus Baronium, rasu-
691. seq. ram barbæ iis tribuentem, demonstrat. Quantopere antiqua un-
ctionis materia ab hodierna illa Latinorum discrepant, uberius in-
713. digitat. Lucam Evangelistam a Medico distinguit, & Lucam a
715. Paulo nominatum eundem cum Lucio facit. Epistolam ad He-
716. bræos Paulinam constituit, sed linguam ejus primigeniam He-
bræam fuisse non æque admittit. De reliquis Apostolorum epi-
stolis, quæ suo loco inspergit, prolixum foret nimis heic repe-
723. tere. Communia olim extitisse Presbyterorum Episcoporumque
727. officia & privilegia, planum reddit. Petrino in urbem Romam
729. adventui fidem haud detrahit. At Hebraicum Matthæi Evange-
730. seq. lium respuit. Volatus Simonis Magi insulsus ipsi penitus videtur.
734. Petri & Pauli martyrium in annum sexagesimum quintum collocat.

Ca-

Calendariorum uſum in Eccleſiis, ante ſeculum ſecundum jam pag. 743.
adultum, non admittit. Marcum de LXX diſcipulis unum fuiſſe, 752.
Noſtro haud arridet, nec eum martyrio mortem obiiſſe, ſibi perſuadet. Hæreſin Nicolaitarum dum tangit, vocabulorum ex 789. ſeq.
Hebræa lingua petitorum, quorum ex ignoratione Patres hæreticorum iſtorum ſenſum non ſemper aſſecuti fuerint, explicationem ſubminiſtrat. Domitiani, Dei titulum aſſumentis, arro- 796.
gantiam perſtringit, ejusque non minus crudelitatem atque libidinem ſevere notat. De Timothei martyrio pendet animi, at 805.
martyres alioquin multos ſtatuere, parum ambigit. Nervam im- 807.
perium abdicaſſe, ut vult Clariſſimus Dodwellus, non autumat. 814.
Narrationem de latrone a Johanne Epheſum revertente converſo, 815.
male ſe habere non diſſimulat, multaque in eadem carpit.

Hæc e Tomo Basnagii primo placuit decerpere, quæ, ut ſperamus, affatim probabunt, multa in eodem loca librorum Novi Teſtamenti quorumlibet illuſtrata exhiberi, pretioſiſſimumque variæ eruditionis theſaurum inibi recondi. De ſecundo, tertioque Tomo, qui una cum hoc prodierunt, proxime dicturi ſumus.

SALVATION BY JESUS CHRIST ALONE, THE whole intermixed with ſeveral practical Reflections, by THO. STAYNOE.

i. e.

TH. STAYNOE MEDITATIONES THEORETICO-Practicæ de Salute unice per Jeſum Chriſtum obtinenda.

Londini, apud B. Tooke, 1704. in 8vo.

Conſtat Alph. 2, & 7 plag.

Compluribus receptum eſt annis, & uſitata primitivæ adeo Eccleſiæ Doctoribus conſuetudo, myſteriorum Divinorum irriſoribus ſtupenda opponere naturæ prodigia, ad res attento humanas ubivis obvia, quibus revelata Divinitus Chriſtianorum ſacra non certo quidem demonſtrentur, luce tamen aliqua extrinſe-

ſecus colluſtrentur, atque ita profanorum judicio, ac ſi ſanæ abſurda forent menti, liberentur. Qua Theologorum prudentia hactenus quidem cœleſti Prophetarum ac Apoſtolorum ſapientiæ ſuus conſtabit honos, nunquam tamen ceſſarunt homines, in rebus rationi ſubjectis nimium ſibi ſapientes, fidei in Chriſtum ſimplicitatem undique rodere, & cavillis quibuscunque proſcindere. Motus hac Socinianorum pertinacia Doctiſſimus *Thomas Staynoe*, Miniſter Eccleſiæ Anglicanæ Londini celeberrimus, inquirere ſuſtinuit, quidnam obſtaret amplius, quo minus hi cum cæteris, quibus annumerari volunt, Chriſtianis ſincere credant, noſtram non niſi Chriſti meritis obtineri ſalutem. Cumque nihil aliud prætexere illos ſenſerit, quam quod dogma hoc, prouti ab adverſariis ſuis proponitur, prudentis cujuscunque reclamet judicio, diligentiſſime fori humani obſervavit conſuetudines, ut vel ex illis clariſſime efficeret, Divinum redimendi homines modum reſpondere exaſſe legibus & rationis & juſtitiæ humanæ. Ea autem utitur demonſtrationis methodo. Primo generatim monet, nunquam Deum tam pretioſum impenſurum fuiſſe liberandis æterno exitio hominibus λύτρον, filii ſui μονογενοῦς ſanguinem, ſi viliori redimi potuiſſent, quippe quod a divina ſapientia foret alieniſſimum. Dein ſupponit, ſalutem, quam promittit Evangelium, comprehendere & peccatorum remiſſionem, & vitæ æternæ largitionem, quarum neque illa detur absque expiatione, neque hæc ſine ſanctitatis reſtitutione. Utrumque igitur redemtionis opus ut quis dextre perageret, talem a ſapientiſſimo Numine conſtitutum eſſe Soſpitatorem, qui & Deus ſimul eſſet & homo, & non niſi unicus tamen Mediator, ſtupenda quidem duarum in θεανθρώπῳ naturarum unione, ſed qua offendi nemo mortalium jure meritoque poſſit, quandoquidem ne in humanis quidem omnem unionis rationem captus noſter penetret, neque plane inauditum ſit, multo minus abſonum, quibus res inter Iſraelitas geſtæ innotuerunt, Deum Angelosque, humana indutos ſpecie, mortales viſitaſſe. Etenim placare, qui in Deum peccarunt, homines neminem potuiſſe, niſi qui & Deus eſſet & homo: Deus ut læſo ſatisfaceret divini piaculi pondere Deo, homo ut pro hominibus capitali ſupplicio dignis ſuſtineret mortem, id quod huma-

Cap. 1. 2. Cap. 3. Cap. 4. Cap. 5. 6.

manum est. In hac Redemtoris officii parte, varia quidem Socinianos desiderare, quæ autem rectius ponderata subito evanescant, cum nulli innitantur fundamento. Instare illos: delinquentes ipsos supplicio esse afficiendos, non qui ab omni immunis fuit culpa, Jesum Christum; sed regeritur, nihil magis in foro receptum esse humano, quam ut alter alterius solvat debitum, & si forte in capitis delicto concedatur nemini, ut alienas sustineat partes, cum vitæ nobis adimendæ potestas non penes nos sit, sed penes Deum, id tamen potuisse Redemtorem nostrum, qui non sit alterius, sed suo fruatur libere agendi arbitrio. Objicere illos porro: mortem, quam Christus sustinuit, fuisse temporalem, quam autem homo promeruit, pœnam esse æternam; sed reponi, vadem nostro loco luentem Divina præditum esse majestate, ex qua infinitum merito ejus accedat pondus. Urgeri tandem: Deum haudquaquam pati posse, multo minus propterea, ut se ipsum ab hominibus offensum in propria causa expiaret; ast responderi, neque Deum qua talem pati, sed qua θεάνθρωπον, neque istam animi lenitatem & placabilitatem, qua offensi sponte nostra in gratiam redire studemus cum inimicis, Deo esse indignam, quippe quam toties suis commendavit, suoque sanctissimo exemplo approbavit. Sicuti igitur rectissime asseritur, non nisi a Deo in carne manifestato placari potuisse homines: ita quoque alterum, non nisi ab eodem instaurari posse illorum justitiam, quandoquidem ipsimet per contractam sibi ex primo parente labem, perfectam legi præstare nequeant obedientiam, quod potuit Servator noster sanctissimus. Quinimo sicuti merus homo, quæcunque præstare potest bona opera, legi Divinæ debet, adeo ut fructuum, quos inde carpit, nemo præter ipsum fieri queat compos, sic Redemtor Deus obedientiæ suæ merita transferre in alios potest, quoniam a lege est immunis, neque præmiis, quæ promittit, indiget. Cui alieni meriti imputationi lucem hinc inde affundit clarissimam, ex vulgaribus in foro humano commerciis, ut κενοδοξίαν superborum, quibus minus arridet sapientia Deo in opere salutis manifestata, propriis armis prosternat ac conculcet. Optaremus autem, ut clarissimus Auctor, pro ingenii sui libertate, aliquot non immiscuisset paradoxa hisce mysteriorum Divinorum vindiciis, quæ Cap. 7.

Theologorum examini relinquimus. Tacemus Synergismum, cui addictus passim videtur. Illa vero novitatem spirare, vix asserere dubitamus, quando statuit: Deum in carne manifestatum esse imaginem, ad quam homo conditus sit, pag. 83, 85, 86; neminem in hac vita actu justificari, pag. 139 sq.; Gentilibus, quibus Christus, dum vixerunt, absque eorum culpa non innotuit, post resurrectionem Evangelium iri annunciatum; triplicem fore mortuorum e terra resurrectionem, primam piorum ad mille annorum in his terris regnum, alteram Gentilium ad audiendum Evangelium, & ultimam malorum ad judicium. Quæ postrema asserta singulari dissertatione, priori volumini ad calcem adjecta, demonstrare Auctor adlaboravit.

LA VIE DE MR. DE MOLIERE.

i. e.

VITA MOLERII.

Amstelodami apud Henr. Desbordes, 1705, 12.

Constat plag. 9.

NOn male operam collocavit, quisquis celeberrimi apud Gallos Comici, Molerii, vitam in hoc opusculo consignavit, monumentis ad id, ut videtur, satis instructus, quem *de Grimaret* vocari, ex titulo alterius libelli, *Les Campagnes de Charles XII, Roi de Suede*,
p. 3. eodem anno Hagæ editi discimus, ubi palam se vitæ hujus auctorem profitetur. Natus est *Johannes Baptista Pocquelin* Parisiis, patre & avo
5. 6. textoribus, & in domo patris texendis aulæis aliquandiu operam dedit. Cum vero ab avo aliquoties fuisset ad ludos Comicos ductus, cœpit paulatim a textoria arte abhorrere, tandemque impetravit a parentibus, ut se studiis imbui in Collegio Jesuitarum finerent. Hinc intra quinquenniũ non modo humaniores literas, verum & Philosophiam
7. ipsam sibi reddidit apprime familiarem, & Gassendum diligenter audivit, commilitonibus usus Bernerio, de Chapelle & Cyrano de
10. Bergerac. Mox ut suarum virium in re Comica periculum faceret, adscito, dubium qua de causa, *Molerii* (Moliere) nomine, societatem theatralem cum Parisiensibus nonnullis iniit, a quo instituto
11. parentes eum avocare frustra tentabant. Nulla tamen fide a gravi alioquin scriptore tradi putat Noster, clericum ab illis subornatum,

ut

ut gravibus argumentis ab ea vitæ ratione juvenem abstraheret, a Molerio contra permotum fuisse, ut eandem ipse amplecteretur. Relictis inde Parisiis, ad alias Galliæ urbes cum sociis pro- 14.
fectus est, & primum fœtum, quem *L'Etourdi* vocat, Lugduni publice in theatro repræsentavit A. 1653, Lutetiamque reversus
A. 1658, brevi favorem aulæ obtinuit, & annuam deinde mille 39.
librarum pensionem a Rege accepit A. 1664, sequenti anno sex mil- 67.
le libris auctam. Hic quo primum tempore drama quodque repræsentatum, quoque plausu exceptum a spectatoribus fuerit, pluribus recensere, supervacaneum ducimus, ea potius delibaturi, quæ ad personam & mores Molerii propius attinent, & relatu magis
digna videri possunt. Tussim contraxerat graviorem, & sangui- 91.
nem exspuebat Molerius. Quare moderate vivebat & solo fere lacte nutriebatur, & cum amici eum salutarent, Actori cuidam suo, cui nomen Baron, id quandoque muneris dabat, ut hospites
jucunde suo nomine exciperet. Accidit autem, ut cum cœnam 98. sq.
aliquando in seram noctem traxissent Baro & reliqui, omnesque bene poti essent, sermonem inter se de miseria vitæ humanæ haberent, & rerum humanarum pertæsi, uno ore omnes decernerent, se vitam proximo, quod ante ædes erat, flumine finituros, atque adeo suaviter inter mutuos amplexus morituros. Mox scapham conscendunt, fit rumor, accurrunt famuli, quos illi, ne ab instituto impediri possent, strictis gladiis in ædes suas rejiciunt. Supervenit his demum Molerius, & irarum causas sciscitatus, cum eos adeo ad mortem paratos cerneret, ut pœna dignissimos crederent, quicunque propositum tam nobile impedire præsumerent, tum objurgatis primum in speciem famulis, mox ita socios compellat: *num qua in re vos offendi, o mei, quod tam belli consilii me participem esse noluistis? an sine me, quem vobis tam familiarem creditis, mortem oppetere animus est? quin ego vobiscum moriar. Verum consulto rem agere opus est; gloriosam esse oportet, quæ postrema futura est, actionem, non ignominiosam. Et quid judicaturos homines creditis, si nocte obscura, ut desperabundi & temulenti solent, submergamur? Quin potius opportuniori tempore tam nobile propositum exsequamur. Cras, ipso mane, hora inter octavam & nonam media, adspectante in-*

 gen-

genti hominum caterva, jejuni omnes ſaltu nos in fluvium proji-
ciamus. Hoc pulcro commento, ſi vera tamen ſunt, quæ Au-
ctor magna fiducia aſſerit, facile in viam reduxit ſocios Molerius,
eosque certæ morti eripuit. Hujus generis alia referuntur plura,
quæ ingenium Molerii produnt, & legi apud Auctorem meren-
131. tur. Cæterum non modo Actoris, ſpeciatim Comici, perſonam
in theatro egregie expreſſit, & eloquentia externa præ cæteris ex-
136. celluit, verum & in Philoſophia multum verſatus, Gaſſendum qui-
163. dem magis, quam Carteſium ſecutus eſt. Rohaltum quoque a-
micum habuit, cujus tamen imaginem repræſentavit, cum Philoſo-
phum in dramate, quod *le Bourgeois Gentilbomme* inſcribitur,
exhiberet, & ne quid charactéri deeſſet, pileum quoque ab eo
173. mutuo petiit. At in Benſeradium, Poetam elegantem, qui aulæ
favore plurimum nitebatur, male animatus fuit. Itaque ut eum
deridendum propinaret, carmen ad genium Benſeradii compoſuit
in laudem Regis, diſſimulato nomine, quod cum illico omnes
Benſeradio adſcripſiſſent, neque is multum repugnaſſet, ſe ipſum
poſtea palam auctorem profeſſus eſt, eoque arrogantiam illius
177. haud parum caſtigavit. Quantum ad matrimonium ejus, non
negat quidem Noſter, Molerio non optime cum uxore conve-
niſſe, at Cl. Bælium, indigno quidem teſtimonio nixum, aliosque
a vero alieniora tradere ſcribit; quin ita aſſerit amicorum opera
reconciliatos fuiſſe conjuges, ut, quo magis uxori obſecundaret,
relicto lactis uſu, carnibus iterum veſci cœperit Molerius, eoque
180. ſq. latentem morbum denuo provocaverit. Neque diu ſuperfuit;
nam, cum drama *le Malade Imaginaire* tertia vice repræſentan-
dum eſſet, ſenſit mortem ſibi haud dubie imminere, neque id co-
ram uxore diſſimulavit. Tametſi vero ea, ne illo die repræſenta-
tioni intereſſet, impenſe rogaret, nihilominus inſtitutum perſecu-
tus eſt; initium tamen repræſentationis juſto maturius fieri voluit.
Et obſervatum facile a ſpectatoribus, non fingi a Molerio mor-
bum, cum perſonam ægroti induiſſet. Abſoluto penſo, paulatim
calor naturalis defecit, moxque delatus domum, ingentem vim
ſanguinis exſpuit, dumque accerſiri uxorem juſſit, inter duarum
monialium, quæ forte aderant, pios ſermones exſpiravit A. 1673, die
17 Februarii, relicta filia unica, paternarum virtutum hærede.

De-

Deductum est magna celebritate funus, etsi nonnulli solenni ritu efferendum esse negassent; certatim & Poetæ epitaphia composuere, quæ inter eminet, quod Vir quidam doctissimus, qui illustris hodie Præsulis munere fungi dicitur, fecit: 187.

Plaudebat, Moleri, tibi plenis Aula theatris: 190.
Nunc eadem mœrens post tua fata gemit.
Si risum nobis movisses parcius olim,
Parcius heu! lacrymis tingeret ora dolor.

Ubi de operibus ejus aliquid addit Auctor, meminit, eum Lucretium in Gallicum idioma traducere conatum, ita quidem, ut bellas descriptiones carmine, philosophica vero prosa oratione expresserit, jamque magnam versionis partem fuisse absolutam; at cum forte ex ejus famulitio quidam chartæ, cui inscripta erat, particulam detractam renovando capillamento impendisset, Molerium indignabundum totum manuscriptum Vulcano tradidisse. Denique cum in dubio hactenus fuerit, utrum causas in foro juvenis egerit, nec ne? a propinquis ejus sibi relatum ait Noster, Molerium cum socio amico juri operam dedisse, verum ita mutatum postea fuisse utriusque statum, ut socius abdicatis litteris comicam vitam amplexus fuerit, cum Molerius interea juris studium urgeret; at illo cum Musis reconciliato, Molerius ipse hanc vitæ comicæ rationem inierit.

198.

199.

PARALLELE DU CARDINAL XIMENES, Premier Ministre d'Espagne, & du Cardinal de RICHELIEU, Premier Ministre de France.

Sive

COMPARATIO XIMENII HISPANI CUM RICHELIO Gallo Cardinale, auctore RICHARDO Abbate Gallo.

Roterodami, apud Jo. Malherbam, 1705, 12.
Constat plag. 9. pag. 212.

Vitas virorum toga vel sago illustrium qui scripserint, bene multi sunt, Comparationes vero illorum paucissimi instituerunt.

runt. Magnum in hoc difficillimo ſcriptionis genere Plutarchi inter veteres nomen eſt, cujus veſtigia ex recentioribus Gallis noſtra ætate Varillaſius, Evremontius & Rapinus preſſere, quorum *illi* duas tantum, Caroli nimirum Quinti Cæſaris & Franciſci I Galliæ Regis, Ludovici item XI Galliæ & Ferdinandi Catholici Hiſpaniarum Regis: *iſti* vero tres, Alexandri puta & Cæſaris, Condæi ac Turennii Ducum, & Cornelii atque Racinii Tragicorum inter Gallos celebrium; *Rapino* denique Ciceronis ac Demoſthenis, Homeri & Virgilii, Pindari ac Horatii, aliorumque vitas παραλλήλως ſcriptas debemus. Ad illorum imitationem, Richardus Abbas noſter *Franciſci Ximenii de Ciſneros* Hiſpani, cum *Armando Julio Richelio* Gallo Cardinale, comparationem adgreſſus eſt, quorum paria in patriam merita, paria pro extollenda Regum auctoritate ſtudia, paria tandem procerum utriusque regni adverſus illos odia, centum ſectiunculis recenſuit.

Argumenti hujus tanta eſt amplitudo atque majeſtas, ut legentium oculos admirabili quadam delectatione adficiat. Utut enim plenam abſolutamque vitæ & factorum ſeriem non complectatur opuſculum, ſingularis tamen ortus atque fatorum in Ximenio & Richelio convenientia deprehenditur. Uterque a tenuiſſimis initiis ad ſummum humanæ felicitatis apicem emerſit. Ximenius anno 1457 in oppidulo Tordelaguna natus: Richelius Pariſiis quidem anno 1585, d. 5. Sept. in lucem editus, ſed patre adeo ad incitas redacto, ut Richeliam viduam inſignia S. Spiritus, cujus equeſtris Ordinis Socius olim fuerat maritus, vendere oportuerit, quo juſta defuncto perſolvere, & lugubria induere poſſet. Uterque ex Monacho Aulicus, ex Clerico primarius Status Adminiſter factus, variis aulicarum viciſſitudinum turbinibus jactatus ſæpenumero, ſed eluctatus ſemper fuit. Uterque mirum blandientis fortunæ ſpectaculum, fatis ita præſagientibus, ne poſteritati novum Epiſcopi militis, novum Cardinalis Romano Pontifici obſtrepentis exemplum deficeret: qua in re Ximenius P. Franciſci Ruizii, e Diſcalceatis Monachi, Richelius vero P. Joſephi, Capucini famoſiſſimi, cujus vitam nuper editam vidimus, opera perutiliter uſi ſunt. Uterque regnandi artium peritiſſimus, in deliciis Principis ſui fuit, ac modo compoſita ad fallendum

tron-

fronte regiminis abjiciendi propositum simulavit, modo contractis undiquaque viribus adversariorum consilia mature discussit. Uterque doctorum Mæcenas ac Musarum restaurator audiebat & Ximenius quidem editis a se Bibliis Complutensibus, Richelius autem Polyglottis Bibliis obstetricas manus admovendo, æternam nominis celebritatem inter litteratos consequutus est; qua de re sectione supra vigesimam septima fusius ab Auctore differitur. Ximenius Oranense castellum in Africano littore, ex quo Mauri barbari in Hispaniam commodissime transfretare poterant, novo ac incredibili ausu, expeditione plane nova, quam suis ipse sumtibus adornaverat, suaque ipse præsentia feliciter confecerat, subjugavit: Richelius in Rupella capta, prostratis Reformatorum in Gallia viribus, & rejectis Anglorum auxiliis, non minorem gloriam adeptus est, quando ipse Cardinalis tunc temporis exercitus Gallicani supremus ductor, & sacræ, quam ita nominaverat, militiæ coryphæus ac triumphator extitit. Ximenius Navarræ Regnum Ferdinando Hispaniarum Catholico Regi adquisivit: Richelius Ludovico XIII Catalauniam & Ruscinonensem Comitatum. Ximenius pervicacissimorum Magnatum potentiam infregit: Richelius itidem Curiarum & Procerum Gallicorum auctoritatem Regis unius arbitrio subjecit, & rebellium provinciarum conatus festinantissima dexteritate elusit.

Atque in his omnibus mirum in modum ambo isti Cardinales inter se conveniunt; in eo tantum maxime dispares, quod Ximenius ab universa Hispania diligeretur, Richelius in odia Gallorum omnium incurrerit; quod Ximenius pietatis officia constanter exsequutus, a sacris functionibus sedis Toletanæ rarissime abfuerit, Richelius externos solum religionis ritus & cærimonias fucata affectatione expleverit; quod Ximenius Isabellæ Reginæ, cujus beneficio ad Archiepiscopatum Toletanum & Primatum Hispaniæ pervenerat, gratum animum contestatus sit, Richelius Mariam Mediceam benefactricem, apud Colonienses exteros exulem, in magnis rei domesticæ angustiis perire coegerit: tandem, ut palmarii capitis haud obliviscamur, quod Ximenius octogenario major senex, citra expectationem aut meritum, Caroli V Cæsaris, tum adhuc juvenis, jussu a clavo regni deturbatus, præ

mœ-

mœrore vitam clauserit: Richelius e contrario, præter omnia procerum molimina ac civium vota, ad ultimum usque vitæ halitum, Regiæ voluntatis interpres, & Senatus sanctioris Præses, omniumque negotiorum princeps administer permanserit, atque adeo annum ætatis 58 nondum egressus, pene inter amplexus, certe inter lacrymas Ludovici Regis & Augustæ Domus Principum, qui lectulo decumbentis adstiterunt, expiraverit.

MONUMENTI, AELIA LAELIA CRISPIS, Historica Explicatio. Fragmentum antiquum in Bibliotheca FRANCISCI MASTRII repertum.

Venetiis, typis Hier. Albriccii, 1702, 4.

Constat plag. 5, pagg. 36.

MArmorum vetustiorum inscriptiones adeo sæpenumero difficiles ac perplexæ sunt, ut a paucissimis rite explicentur, & vel iis negotium facessant, qui cum Evandro se colloquutos fuisse, aut abstrusissima vetustatis mysteria detexisse gloriantur. Omnium enimvero difficultates una quasi in se derivasse videtur *Ælia Lalia Crispis*, famosum illud Bononiensis cujusdam monumenti epitaphium, centum jam quinquaginta, & quod excedit, annis, a præstantissimis Italorum Germanorumque ingeniis acerrima disquisitione examinatum. Extitit olim Bononiæ in villula Marci Antonii de la Volta, Patricii Bononiensis, quæ porta Mascharella egredientibus primo ab urbe lapide se statim offert, atque a Carolo Cæsare Malvasia, cujus de hac *Ælia Lalia Crispi* Tractatus a nobis in Actis anni 1684 p.263 sq. recensitus est, circa annum superioris seculi quadragesimũ octavum adhuc visum est, quod in latitudine uncias triginta circiter, in longitudine uncias triginta sex habuisse, atque ex marmore versicolore albo & rubro, præ vetustate obscuro, rudibus litteris ad magnitudinem non unius unciæ integræ sculptis constitisse, & inscriptione, qualem l. c. p. 264 exhibuimus, signatum fuisse memorat. Multum hæc ab illa differt, quam Mediolanenses Academici publicarunt, cum ænigmatis enodationem Philosophis Patavinis proponerent, & idcirco tabellam epi-

epitaphii quibusdam in locis nonnihil immutatam, A. 1547 ad Antonium Catharum, J. U. D. magnum ævi sui apud Patavinos antiquarium, mitterent. Hanc enim, post Catharum, statim alii quoque sapientiæ ac eruditionis laude præclarissimi doctores illustrare adgressi sunt, ex quorum censu Marius Michael Angelus in epistola ad Christophorum Madrutium, Tridentinæ sedis Antistitem & S. R. E. Cardinalem, *Æliam Læliam Crispin* de *Aqua Pluvia*, Richardus autem Vitus Basinstochius, Patavii tum temporis studiorum commoratus gratia, de *Niobe in Saxum conversa*, interpretatus est. Qui posterior etiam brevi post, eodem nimirum anno 1547 vix exeunte; speciali epistola ad Marcum Mantuam Benavidium, Equitem atque JCtum Patavinum, scripta, Marii sententiam de *Aqua Pluvia* refutaturus, ænigma dictum de *Anima* quoque exposuit; & quum interim novus inscriptionis tenor ex archetypo Bononiensi in lucem exiisset, cumque Joannes Turrius Brugensis ad *Materiam* applicaret, tunc nova iterum & tertia quidem interpretatione, quam responsionis ad Turrium nomine idibus Januariis anni 1567 exaravit, de *Idea Platonicorum* explicuit. Successit illis Nicolaus Barnaudus, Medicus Gallus Delphinas, qui velut alter quidam Oedipus Sphingi huic satisfacturus, ænigmaticum Bononiense epitaphium de *Lapide Philosophorum*, seu metamorphosi metallorum chymica, intelligi debere contendit, scripto eam in rem Lugduni Batavorum d. 25 Nov. 1597 ad Mauritium Principem Auriacum commentariolo, qui cum Marii, Viti atque Turrii de hac *Ælia Lælia Crispi* opinationibus, Dordrechti apud Jo. Leonardum Berewoytum anno 1618, in 8, Solem adspexit, atque nunc inter rariores illius argumenti libellos numerandus est. Plures hujusmodi commentatiunculas alicubi inter schedas litterarias delitescere, vix dubitare habemus: atque is ipse, quem supra nominavimus, Carolus Cæsar Malvasia Comes, inter *Marmora Felsinea*, quorum Inscriptiones Bononiæ A. 1699 edidit, sectionis decimæ capite primo fol. 577 sq. hoc argumentum denuo pertractat. Quo quidem in loco non tantum suam de *Filia promissa in Sponsam, sed abortu forsan enecta;* verum & aliam Petri Menguli, Prioris S. Magdalenæ Bonon. quam d. 21 Jun. 1681 ad Malvasiam miserat, de *Regula* scilicet *Castitatis*, (a Fr. Eodoringo Andalao,

M Fun-

Fundatore Religionis Militaris Equitum S. Mariæ, sibi & successoribus religiosis propositam, & in prima sacra domo expositam) sententiam adducit: addita insuper epitaphii hujus historico-mystica interpretatione, ab Alexandro de Nigris, Jo. Francisci Filio, exasciata, cui cælaturam lapidis famosi, cum variorum de *Ælia Lælia* conjecturis ad oram marmoris adnotatis, subjungit, doctam hercle, & dignam omnino, quam ex laudatis Malvasiæ Marmoribus Felsineis, vel hac sola occasione, Actis hisce denuo (confer Anno 1684. pag. 263, & Anno 1691. pag. 4.) insereremus. Cæterum haud facile nobis quisquam persuaserit, decantatissimi ænigmatis famam, Virorum in hoc scientiarum genere illustrium, Joannis puta Smetii, Josephi Scaligeri, Jani Gruteri, Thomæ Reinesii, Marquardi Gudii, Raphaelis Fabretti, aliorumque oculos aut lucubrationes effugere potuisse.

Non parum ergo literatus Orbis V. CL. Francisco Mastrio debebit, qui monumenti toties citati duplicem explicationem historicam, velut antiquum in Bibliotheca sua repertum fragmentum, typis Hieronymi Albriccii, ante triennium Venetiis publicavit: cujus libelli, serius ac nuperrime demum ad nos delati, recensionem tanto lubentius nunc instituimus, quo mage Auctoris anonymi sententia nobis arrisit. Is quippe, quisquis etiam fuerit, neglectis aliorum conjectaneis, *Æliam Læliam Crispin seu Crispidem, ab externis regionibus profugam, apud Bononienses divertisse, & Hermaphroditam egregiæ indolis atque formæ, sexu tamen fœmineo tantum cognitam fuisse statuit. Errantem in agro quidam Lucius Agatho Priscius, vir probus, ætateque maturus, domum inter servas aut libertas recepit, ubi puella vaferrima innocentiam morum simulavit, clam vero in amplexus unius ex domesticis Priscii exarsit, cujus concubitum quum non renuisset, sed brevi post ab amasio desereretur, præ amoris sui impatientia, fame sibi mortem parare statuit, & illa lentius pro ejus placito agente, ferro insuper ac veneno epoto fatum festinavit. Priscius horum omnium ignarus, Crispidi bene alias de se meritæ funus fecit, cineresque in hortulo, ut moris erat apud antiquos, tumulo supra terram modice erecto condidit: cui postmodum amasius, sive honoribus despectæ pellicis invidens, sive in* Pri-

Priscii inscitiam lepide jocari volens, tumulo lapidem superposuit, & ludicrum marmori titulum insculpsit. Hæc summa est utriusque explicationis, quam breves notulæ subsequuntur, in quibus Anonymus noster scortorum salacissimorum nequitias ex Martialis epigrammatibus comprobat, cumque Poetam epitaphii fortasse hujus auctorem fuisse, suspicatur.

Reales Staats- und Zeitungs-Lexicon.

i. e.

LEXICON REALE STATUS ET NOVELLARUM in quo Religiones & Ordines sacri, Regna & Status, maria, lacus, fluvia, urbes, munimenta, arces, portus, montes, promontoria, claustra, sylvæ, milliarium discrimina, Familiæ Germanicæ illustriores, Ordines equestres, comitia, judicia, officia civilia & militaria, res monetaria, modorum & ponderum genera, tum res ad rem militarem & navalem spectantes, nec non termini artis, aliaque vocabula peregrina in familiari discursu obvenientia explicantur; Editio secunda aliquot mille locis auctior & correctior.

Lipsiæ apud Jo. Frider. Gleditschium, 1706. 8. Alph. 2. pl. 17. ch. aug.

CUm & inter eruditos non omnes instructo librorum apparatu gaudeant, & reliqui literis haud exculti in ipsis etiam novellis, quarum lectione plerique delectantur, ob vocabulorum nonnullorum, aut rei etiam Geographicæ ignorantiam, haud raro hæsitent, egregie utrisque consultum videtur, Lexico hoc reali ante annum primum apud nos vulgato, jamque iterum singulari studio recuso; quale quid, si Geographica spectes, Laurentium Eachard sexta vice Londini A. 1703, sub titulo *The Gazetteer's: or Newsman's Interpreter* in 8. edidisse, obiter hoc loco observamus. Præmisit utrique libri hujus editioni luculentam præfationem Johannes Hübnerus, celeberrimus Gymnasii Martisburgensis Rector, cujus Quæstionum Geographicarum editio decima sexta modo prodiit, & Historicarum tomus octavus sub prelo sudat, a nobis ex merito, ubi absolutum integrum opus historiarum fuerit, laudandarum. Quo

magis vero hujus libri usus appareat, varia hic producit exempla vocabulorum, quæ, si accurate considerentur, ad artium & scientiarum genera omnino quinquaginta referri possint. Tum ordine, quibus rebus hæc editio priorem superet, docet. Nimirum non modo Geographica longe plurima, & Genealogica, & Militaria haud pauca hic accessere, verum & de religionibus potioribus, sectis item & ordinibus religiosis, aliqua ex hujus generis libris præstantioribus transsumta sunt. Tum ordines equestres sub tit. Orden inserti omnes, & ex jure publico Germaniæ complures articuli additi, passimque explicati exoticarum linguarum, quæ in familiari colloquio occurrere solent, termini. Denique cum multi hoc ævo, in politicis libellis suis, sub insignibus Principum ipsos Principes velare consueverint, ut sub Leone Regem Sueciæ, sub Ruta Electorem Saxoniæ &c. non ingratum lectoribus putavit Auctor, si operi insignium indicem accuratum adjiceret. Illud præterea magnopere deprædicat Hübnerus, quod ad hujus editionis ornamentum undique eruditissimi, imo & Principes viri sponte haud contemnendas operas contulerint. Ipsum quidem Auctorem, cum nomen suum celari voluerit, nos neutiquam propalabimus, illud tamen non prætermittimus, plures haud erubescendas lucubrationes historicas, imprimis vero Ziegleriani operis Historisches Labyrinth der Zeit/ Lipsiæ A. 1701 f. editi (ipse enim Henr. Anshelmus de Ziegler, edito libro, Täglicher Schau-Platz der Zeit/ cujus hoc alteram quasi partem constituit, satis notus, omnia morte præventus absolvere non potuit) eidem deberi supplementum.

NOVA LITERARIA.

Significavimus in Actis superioris anni p. 384, Summe Reverendum Dn. *Stephanum Jaworowsky*, Archipræsulem sive Metropolitam Rezanensem & Muromiensem, vices Patriarchæ in Moscovia p. t. gerentem, nobilem Polonum, Philosophiæ ac Theologiæ Doctorem, in Academia Kyoviensi olim Professorem celeberrimum, librum quendam sub titulo: *Signa Adventus Anti-Christi, & finis mundi, e Sacra Scriptura demonstrata, quomodo eum Apostolorum quæstione Matth. XXIV, quodnam est signum*

ſignum adventus tui & conſummationis ſeculi? conſentiant, Moſcuæ nuper edidiſſe. Non dubitamus, cupidos fore haud paucos ſciendi, quænam de argumento minime ignobili, tanti in Eccleſia Græca nominis Viri ſit ſententia? Itaque quia liber ipſe idiomate nobis incognito, Moſcovitico ſcilicet, conſcriptus fuit, placet ex relatione, quam paulo ante obitum ſuum beatus Glückius de eo Moſcua transmiſſam impertiit, quædam cum benevolo Lectore communicare, facile vel hinc deprehenſuro, Autorem non pauca, quæ de ſignis Antichriſti affert, ex Bellarmini l. 3. de Romano Pontifice in ſuum librum transtuliſſe. In præfamine ejuſdem primum oſtendit ſtudium, quod doctrinæ de Antichriſto impenditur, ab utilitate quidem ſe commendare, ingentem tamen iis noxam afferre, qui arcana Dei conſilia plus juſto rimari cupiunt: deinde conqueritur, ſalutarem de Antichriſto doctrinam non modo a Romano-Catholicis, atque aliis peregrinæ religioni addictis, ſed, quod maxime dolendum, ab illis quoque, qui domeſtici hoſtes nominari poſſint, impugnari. Et cum iſti varios circa illud dogma errores foveant, aſſerantque Antichriſtum jam veniſſe, ac ea propter Moſcuam, orthodoxam urbem, Babylonem vocitent, ejuſdemque incolas pro Babyloniis, Antichriſti aſſeclis ac filiis perditionis venditent, ſemet hunc librum edere voluiſſe ſcribit, quo errantes in viam rectam reducerentur. Sub operis auſpicium aliquot proponit quæſtiones, & ad illas breviter reſpondet. Ad primam: Quis eſt Antichriſtus? reſpondet, qui Chriſto adverſatur, eoque ſenſu multi dantur Antichriſti, quorum origo a Simone Mago repetenda. Sed hos analogice tantum & non proprie tales, ac præcurſores magis Antichriſti, quam Antichriſtos dici poſſe, obſervat. Ad ſecundam: Quomodo vox *Antichriſti diſtinguitur*? reſpondet, duplicem ejus, ad inſtar vocum Jeſu & Chriſti, eſſe ſignificationem, generalem alteram, alteram ſpecialem: generaliter accipi de iis, qui Chriſto ſe opponant; ſpecialiter autem ſumi de Antichriſto proprie ſic dicto, qui nondum venerit, ſed circa finem mundi demum ſit appariturus, de quo Paulus *II Theſſ. II.* Ad tertiam: Quomodo Johannes *I. Epiſt. Cap. IV* dicit, eum jam in mundo eſſe, & Paulus loc. cit. aſſerit, myſterium iniquitatis jam operari? reponit, hæc de Antichriſti prodromis intelli-

telligenda esse. Ad quartam: Num adventus Antichristi annus definiri potest? respondet, neque Antichristi, neque extremi diei definitum tempus, juxta Christi effatum *Matth. XXIV*, indagari posse. Ad quintam: Quid autem de LXX hebdomadibus *Daniel. Cap. IX* sentiendum, cum ex iisdem finis mundi atque adventus Christi conjici posse videatur? respondet, omnes patres primitivæ ecclesiæ verba Danielis de primo, non secundo Christi adventu exponere, atque ex iisdem Messiam jamdudum venisse, contra Judæos probare: quibus ipse accedit, ac prolixe admodum verba Angeli ad Danielem, de LXX hebdomadibus exponere aggreditur. Quibus ita præmissis, & improbatis eorum ausis, qui temeraria curiositate in finem mundi inquirunt, promittit se discendi cupidis signa, eaque non generalia, sed specialia, de adventu Antichristi agentia, e sacro codice ostensurum esse. Hinc Cap. I. de primo Antichristi adventum præcedenti signo agit, asserens, illud esse Romani Imperii desolationem, nec posse per apostasiam *II Theff. II*, vel Arii, vel Romanæ Ecclesiæ a fide defectionem intelligi, licet Romana apostasia aliquid Antichristiani in se habeat, cum & Leo X, Græcos in Oriente Monarchas contemnens, novum in Occidente Monarchã, Carolum nempe, coronarit, & paulo post symbolo orthodoxo, Spiritum S. a Filio procedere, insertum fuerit. Qua occasione differit Autor de imagine, cujus apud Danielem *cap. II* fit mentio, & postquam ostendisset, spiritualia in Scriptura Sacra spirituali sensu exponenda esse, avulsum lapidem de Christo, imaginis autem pedes de quarta Monarchia exponit, statuitque Christum eandem comminuisse spirituali modo, per sublationem & ejectionem ethnicismi, ac tandem plene comminuturum esse, tollendo illius potestatem ac regimen, atque circa eam tempestatem appariturum esse Antichristum. Postea ad imaginis de quatuor animalibus, a Daniele *cap. VII* descriptæ, illustrationem se confert, ac per potentiorem Regem, qui tres deprimet, Antichristum: per sanctos altissimi, Enochum & Eliam: per tempus, & tempora, & dimidium temporis, tres cum dimidio annos regiminis Antichristi: per judicium, extremum judicium intelligit. Cap. II alterum signum, quod Antichristi adventum præcedet, tradit, dicitque esse prædicationem Evangelii per universum orbem. Cap. III de tertio signo, Enochi

chi & Eliæ reditu, ex *Malach. IV, 5. 6. Syrac. XLVIII, 1. seqq. Matth. XVII, 10. seq. Apoc. XI, 1.* disserit. Cap. IV ex *Joh. V & II. Thess. II, 2.* evincere studet, quartum signum esse, quod Judæi Antichristum pro vero Messia sint habituri; ac quædam de nativitate illius adjicit, asserens optimam eorum esse opinionem, qui judicant, ipsum non ex legitimo matrimonio, sed meretrice, genitũ iri. Cap. V de quinto signo, falsis Antichristi miraculis, quædam in medium affert. Cap. VI de sexto signo, evectione Antichristi, Numinis instar, in locum Christi disserit. Cap VII de septimo signo, sede Antichristi, quæ juxta ipsum Hierosolyma erit, loquitur. Cap. VIII de octavo signo, nomine Antichristi ejusque descriptione agit, notans, Antichristum variis insigniri nominibus, proprium autem nomen ipsi a Johanne in Apocalypsi *cap. XIII, 18*, tribui: Antichristi nomen Græcum fore, quia Apocalypsis Græco idiomate conscripta sit: omnes patres confiteri, istud ignotum esse, adeoque peccare, qui in idem inquirunt. Cap. IX de brevi duratione regiminis Antichristi sermocinatur, istudque tres cum dimidio annos duraturum esse, ex *Daniel. VII, 25, XII, 11, Apoc. XII, 6, & 14, XIII, 5.* probare satagit. Cap. X de regimine & bellis Antichristi agere instituit, atque inter alia mille annos *Apoc. XX* per synecdochen numeri certi pro incerto explicat. Cap. XI, quid per Gog & Magog; & Cap. XII, quid per Babelis ruinam denotetur, disquirit. Cap. XIII de signis adventum Messiæ secuturis tractat, atque inter alia perhibet, mundum non quoad substantiam, sed accidentia saltim interiturum: infantes, non ut infantes, sed ætate virili, qua Adam creatus fuerit, & juxta mensuram staturæ adulti Christi *Eph. IV, 13* resurrecturos esse: per magnos & pusillos *Apoc. XX, 12* non quantitate, sed qualitate tales, id est, præstantes ac viles homines intelligi: judicium extremum in valle Josaphat futurum esse: per signum filii hominis *Matth. XXIV, 30* crucem intelligi. In Cap. XIV, quod Epilogum libri exhibet, verba *II. Petr. I, 16 & 19.* ad librum suum applicat, summam quandam dictorum de Antichristo repetit, ultimam horam *I. Joh. II, 18* de periodo ultima mundi, quæ a Christi incarnatione ad extremum usque judicium extenditur, exponit, atque in ejusdem periodi colophonem non scrupulose inquirendum esse admonet.

Hæc

Hæc ex excerptis Glückianis communicare voluimus, qua occasione de ipso Glückio quædam addere placet, quod eum innotescere orbi literato par sit, qui bonas literas tanto conatu in ipsa Moscovia exornavit & adjuvit. Nimirum Ernestus Glückius, Pastor antehac Ecclesiæ Mariæburgensis, Præpositus circuli Kokenhúsani, & Præses Consistorii Regii Livonici, hactenus Director Gymnasii Illustris, quod Moscuæ institutum est, lucem primum adspexit A. 1653 die 4 Maji, Wettini in Germania, patre Christiano Glücke, Pastore Wettinensi. Hic postquam Theologiæ strenue Wittebergæ incubuisset, & Jura quoque non leviter attigisset, mox Rigam in Livonia petiit, verum redux factus triennio fere apud Musas nostras commoratus est, atque hinc in Belgium, rursusque in Livoniam profectus, ubi ad Ecclesiasticum, sed castrense, munus vocatus, biennio post Christianam Emerentiam de Reutern uxorem duxit. Sequentibus annis Ecclesiastæ Mariæburgensis munus nactus, & paulatim officiis, quæ diximus, aliis auctus, varia elucubravit, Bibliorum inprimis versionem Russicam, quæ in expugnatione urbis illius a milite Mosco direpta fuisse, alias significavimus. Perlatus inde cum familia Moscuam, omnem movit lapidem, ut Mosci litteris redderentur excultissimi, ingenti ideo a Magno Moscorum Monarcha stipendio donatus. Verum anno superiori, die 29 Aprilis, gravi morbo decumbere cœpit, quo demum eodem anno die 4 Maji placide exspiravit, relictis duobus filiis, quorum senior pariter in novo Gymnasio exornando operam non inutilem collocat, & filiabus quatuor.

ERRATA.

Anno 1705. pag. 351. l. 6. a fine pro ***illa*, *hæc*** leg. ***hæc*, *illa*.** pag. 352. l. 5. pro ***altum*** leg. ***amplum***. pag. 353. l. 6. leg. ***differentia***. pag. 355. ad marg. pro ***fig. VI.*** leg. ***fig. IV***. pag. 356. l. 7. pro ***A.*** scrib. ***O.*** pag. 359. l. 10. leg. ***habebis***. pag. 360. l. 26. pro ***(AB)*** leg. ***CAB***.

*** *** ***

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii, Anno M DCC VI.

LINGUARUM VETERUM SEPTENTRIONALIum Thesaurus Grammatico-Criticus & Archæologicus, Auctore GEORGIO HICKESIO, S. T. P.

Oxoniæ, e Theatro Sheldoniano, 1705, in fol.
Constat Alph. 11. plag. 2. chartæ major. multisque tabb. æneis.

De vetustissima Anglo-Saxonum lingua licet egregie jam meruerint Dugdaleus, Foxus, Junius, Lisleus, Lambardus, Marshallus, Parkerus, Seldenus, Spelmannus, Somnerus, Whartonus, Whelocus, ac nuper admodum Gibsonus, Rawlinsonus & Thwaitesius, qui omnes præstantiora quædam monumenta, idiomate isto conscripta, superiore & hac nostra etiam ætate typis vulgarunt: neminem tamen horum eousque sedulitatis progressum esse animadvertas, ut linguam pridem emortuam Grammaticis regulis attemperaverit. Intacta hæc laus mansit Virum Clarissimum Georgium Hickesium, Wigorniensis Cathedræ Decanum venerabilem, dum Institutiones suas Grammaticæ Anglo-Saxonicæ & Mœso-Gothicæ A. 1698 publico obtulit, quas Supplementorum Tomo I Sect. X quoque produximus; sed cum longe plura dicenda haberet, plura etiam dies & amicus unus atque alter ipsi suggererent, totius literaturæ Septentrionalis divitias excutere, indeque præsentem adornare Thesaurum voluit, hoc maxime favoris a civibus suis expertus, ut collato ære operis impressionem strenue promoverent. Illud vero in duos libros

dispescitur, quorum primus Autori potissimum, secundus Humphredo Wanlejo acceptum referendus. Nobis autem hac vice deliberatum, prioris solum notabilia investigare, ne nimio rerum pondere Lectoribus oneri simus, de altero libro alibi acturi.

Auspicatur ita Hickesius noster cursum suum Institutionibus ante dictis Grammaticalibus, quas Honorabili Viro, Roberto Pakintonio, Baronetto inscribit, simulque occasionem nanciscitur, multa Wiccii seu Wigorniensis pagi nomina topica, Saxonicam originem redolentia, commemorandi, tum Anseatici cognominis etymologiam a Cimbrica voce A, quæ *aqua*, *flumen* denotat, inque genitivo pluralis per *Anna* flectitur, & *Seat* sive *Soet*, *Sedes*, *habitaculum*, unde in compositione *An-seat*, *urbs maritima* vel *fluminea* dimanaverit, sat probabiliter derivandi. Multa insuper de Pakintoniæ gentis, a sexcentis jam annis inclytæ, splendore ac meritis recenset, quin & Arctoæ literaturæ studioso methodum discendi inculcat, dumque Evangelia Gothica a Franc. Junio F. F. luce donata legi jubet, hujus versionis non Ulphilam Mœsiæ Antistitem, sed quemvis potius alium Teutonicum hominem, rationibus haud ficulneis autorem statuit. Institutiones ipsæ tot opulentis accessionibus se commendant, ut plane diversæ videri possint; siquidem prioribus octodecim capitibus, magna selectissimarum observationum farragine hinc inde distentis, sex nova accreverunt, de variis nempe Anglo-Saxonicæ linguæ Dialectis, præsertim vero de Dano-Saxonica, tam in soluta quam ligata oratione, de Nortmanno-Saxonica, de Poetica Anglo-Saxonum, ut & Semi-Saxonica, seu potius corrupta Anglo-Saxonum Poesi, quæ paululum delibare non injucundum fore arbitramur. Scilicet cum tres epochas insigniores Saxonicam linguam habuisse constet, totidem etiam Dialectos eidem assignat. Unam, quam Saxones a primo suo in Britanniam appulsu, usque ad Danorum adventum, per 337 annos locuti fuerint, atque ab aliquali cum Pictis & Britannis mixtura, Britanno-Saxonicam dicendam putat, de cujus tamen ævi monimentis, si a veri Cædmonis fragmento & Harmonia forsan Evangeliorum Cottoniana discesseris, nihil superesse docet, adeoque ab ea consulto abstinet. Alteram, quæ a Danorum invasione, ad Normannorum usque conquæstum, per 274 annos in Septentrio-

trionalibus Angliæ Scotiæque Australibus locis, antequam Canuti Reges universam Angliam subjugassent, inprimis viguit, Dano-Saxonicam, quin & Germano-aut Theotisco-Saxonicam nuncupandam censet, propterea quod variarum gentium colluviem secum adduxerint expeditionis istius duces, quæ non Cimbricas duntaxat, sed Theotiscas etiam voces plurimas Saxonicis admiscuerint. Hanc binis Evangeliorum versionibus, quæ Rushworthianæ & Cottonianæ bibliothecæ cimelia sunt, adhuc conservari, cæterum si voces, scribendi modum, phrases quoque peregrinas atque idiotismos spectes, intuitu prioris barbarie ipsa magis barbaram judicat. Quod ne temere asseruisse videatur, ingenti exemplorum numero demonstrare contendit, quibus inhærere nolumus. Ad Poeticam vero delapsus, erudite colligit, hanc Dano-Saxonicam in omnibus fere imitari eam, quæ ipsis Borealibus poetis, puta Cimbrorum Scaldis aut Eddicis carminibus fuerit in usu, ita ut quæcunque jam remaneant poemata Saxonica, ad Dano-Saxonicam dialectum tuto relegare liceat. Reprehendit ea de causa Fr. Junium, quod in Observat. ad Villeramum pag. 248, Historiarum veteris Testamenti paraphrasin, quam A. 1655 emisit, perantiquam crediderit, ac Cædmoni secure nimis vendicaverit, cum tamen idem stylus geniusque ibi se prodat, qui in fragmento Historiæ Judith & Kalendario metrice exaratis occurrit, quæ sane citerioris longe habenda esse ætatis, nemo inficias iverit. Tertiam denique Dialectum Normanno-Saxonicam sive Anglo-Normannicam facit, quæ a Normannorum invasione usque ad Henrici II R. seculum sese insinuaverit, ita tamen, ut inter hanc & modo memoratam Saxonicam adhuc aliam intrudat, Semi-Saxonicam videlicet, occidentalibus solum atque australibus Angliæ plagis, circa confinia seculi noni ac decimi familiarem, quæ nimio Anglo-Saxonum erga Danos victores obsequio incunabula debeat, tamque altas egerit radices, ut vestigia fere pristini sermonis versus seculi decimi finem ac deinceps ignorarentur. Ideo autem Semi-Saxonicæ nomen illi doctos imposuisse monet, quoniam inter puriorem Anglo-Saxonicum sermonem & Anglicanum, majoribus ante centum & quinquaginta annos vernaculum, medias fere partes obtinuerit. Triplicem namque status quasi mutationem passam esse Anglo-Saxonicam linguam, ante-

quam in Semi-Saxonicam degeneraverit, minimam quoad ſcribendi rationem, majorem quoad voces & phraſes, & maximam tandem quoad ſyntaxin, ceu pluribus exemplis evincit. Et quidem ſcripturam quod attinet, jam a temporibus Ælfredi Regis, qui Gallicanis doctoribus profecit, Saxonicam manum deſuetudine eviluiſſe, & Gallicam, ut nitidiorem & aſpectu magis gratam, civitate ſenſim donatam fuiſſe, tam ex Ingulphi Croylandenſis autoritate, quam plurimorum diplomatum aliorumque monimentorum, quæ æreis partim laminis inciſa proſtant, intemerata fide probat. Ad voces vero e Germanica, Danica & Normannica loquela adſcititias divergens, earumque ſignificationem operoſe explicans, inter alia meminit, quod ante Normannorum introitum, principum & magnatum conjuges maritorum ſuorum titulos apud Anglo-Saxones neutiquam affectare potuerint, ſed ex. gr. regina ſaltem audierit *das cyninges cwen*, Regis uxor; Auguſta vero *das caſeres cwen*, Imperatoris uxor, & ſic porro; iſtiusque ignominiæ cauſam Eadburga, Offæ R. Merciorum thalami conſors, tyrannide in proceres regni exercita præbuerit: quamvis nec illud diffiteatur, vocabulum *cwen*, uxorem antea indiſtincte ſignificans, poſtero tempore Reginam emphatice denotare cœpiſſe. Plura ſunt hujus generis non e trivio petita, quæ Reverendus Autor in medium profert, ſed is indigitaſſe haud contentus, quomodo Anglo Saxonicum idioma in Semi-Saxonicum, ac dein in Normanno-Saxonicum, pedetentim abierit, curioſis quoque varia utriusque dialecti ſpecimina, e codicibus ac membranis antiquis ſuggerit, in quibus bene multa ad hiſtoriam patriam apprime pertinent. Circa Poeticam vero Anglo-Saxonum, quam nunc ex profeſſo adgreditur, ratione ſermonis obſervat, quod illorum carmina vel puriſſima Saxonica vel Dano-Saxonica dialecto compacta appareant, verbis præterea valde perſpicuis, nihilque a communi uſu abhorrentibus, legentium aures demulceant. Reſpectu metri innuit, eadem verſiculis trium, quatuor, quinque, ſex, ſeptem, octo, interdum etiam novem ſyllabarum abſolvi, ordine quidem non certo, rhythmico tamen eoque haud inconcinno conjunctis, ita ut ſæpiſſime verſibus tetraſyllabis & pentaſyllabis, plurium ſyllabarum verſus, absque regula, ad lubitum poetæ interſpergatur. Enneaſyllabos au-

autem ſuperantes verſus rariſſime inveniri in Anglo-Saxonum poematis, niſi quod dijudicatu difficillimum pronunciet, quot ſyllabis verſus præciſe conſiſtat, tum quia ſyllabarum quantitas non ſatis explorata, adeoque ignoretur, quando duæ breves unius longæ vicem ſuppleant, tum quia diphthongorum poteſtas in *ea*, *eo*, *io* ſimilibusque adhuc lateat. Sequuntur jam nonnulla fragmenta ante dict s lucem fœneratura, unde planum reddit, Saxones ſyllabarum menſuram non adeo ſpreviſſe, uti quidem hodiernos nationis ſuæ verſificatores facere videmus, qui pro arbitrio *longas*, (Autoris ipſiſſima verba ſunt) *imo natum longas corripiunt, & breves, quidni dicam breviſſimas, producunt.* Quod aſſertum tametſi in medio relinquimus, merito tamen veremur, ut omnibus perſuadere queat, quæ ſtatim annectit. *Ita quidem noſtri*, inquit, *ita etiam exteri, per totam Europam poetæ, apud quos una carminis lex eſt, certum & definitum ſyllabarum numerum obſervare, nulla tamen obſervata ſyllabarum quantitate. Hoc ſolum jam verſum facit; cujuscunque vero naturæ & temporis iſtæ ſyllabæ fuerint, id perinde eſſe creditur, modo certum ſyllabarum numerum coacervaverint. Abeſt itaque ab hodiernis carminibus pedum metricorum obſervatio, qui ſi ullibi occurrunt, caſu ſane id fit, non arte aut ſtudio, cum promiſcue licitum ſit, cujusvis menſuræ ſyllabas cuilibet aptare loco, adeo ut de hujus ſeculi verſibus dici poſſit, illos uno tantum pede decurrere.* Nam ut noſtratium ſaltem Poetarum cauſam tueamur, quinam obſervantiores quæſo menſuræ ſyllabicæ & congruæ temporum metricorum diſpoſitionis, quam noſtri? Et quis hodie tam parum defricatæ auris, ut verſum vel tantillum a juſta quantitate aberrantem ſine nauſea ferat? Sed cum Autore ad Rhythmum ſeu decoram pedum connexionem pergimus, quæ Anglo-Saxonum poematibus in tantum propria eſt, ut a lectoribus, vel non prænoſcentibus eſſe carmina, ex inceſſu harmonico mox talia ſentiantur, quemadmodum e variis reliquiis carminicis, ac in ſpecie e Harmonia IV Evangeliorum Cottoniana, quæ *Liber Canuti* inſcribitur, & licet liberi ſermonis inſtar ac ſine diſpunctura metrica ſcripta cernatur, legentibus tamen Cædmonianæ indolis & Lyrici generis carmina ſubito detegit, apricum facit. Succedere tum jubet integrum Calendarium ſeu Menologium poeticum

Dano-Saxonicum, cum versione Latina atque annotationibus suis limatissimis, quas excipiunt notæ secundæ Saxonicæ, ex alio Menologio Bibliothecæ Cottonianæ decerptæ. Nec parciorem conquueraris in Semi-Saxonica seu corrupta Anglo-Saxonum Poesi pertractanda, siquidem & hanc diversis fragmentis, maxime pseudorhythmico carmine Anglo-Normannico de passione S. Margarethæ, tum satyra in monachos & moniales, nec non versione Symboli, Athanasiani vulgo dicti, notiorem reddit.

Alteram hujus Thesauri partem occupant Institutiones Grammaticæ Franco-Theotiscæ, quas Clarissimus Autor intra unius anni spatium confectas publicæ luci indulget, parum deterritus judicio magni cujusdam & celebris, ut ipse eum vocat, apud Germanos Viri, qui cum a nobili Anglo forte accepisset, Hickesium Grammaticam hanc contexuisse, *Monstrum*, inquit, *narras, & quod ab extero recte fieri posse non puto: Grammatica Lingua Franco-Theotisca Theotiscum hominem poscit autorem; alienigena vires superat.* Ast minime ambigendum, quin præconceptam mutet sententiam, quisquis ille fuerit eruditorum, modo huc oculum conjiciat, & summam Nostri diligentiam, in sermone tantum non obliterato ad regulas Grammaticales adaptando, paululum examinare velit. De literis autem quia primo agit, Vossii aliorumque opinionem taxat, qui Francos nullas, ante receptam Christianam fidem, literas habuisse, aut scriptis quicquam consignasse crediderunt, cum tamen Eginhartus, optimus vitæ Caroli M. scriptor, eum barbara & antiquissima carmina, quibus veterum Regum actus & bella canebantur, scripsisse memoriæque tradidisse, diserte affirmet. Noster itaque carmina illa barbara, Gothica seu vetustiore Germanica lingua, Ariovisti aut Faramundi forte temporibus usitata, sed Carolino ævo non magis intelligibili, quam Franco-Theotisca monimenta nostræ ætatis hominibus esse solent, condita fuisse hariolatur, ac licet de literarum formis nihil certi constet, Cæsaris fide ad minimum liquere, Helvetios Græcis literis usos fuisse, idemque Tacitum quoque perhibere, nec incongruum videri, Germanos a Romanis postea debellatos cum lingua & literas eorum admisisse, in quibus Principum suorum res gestas descripserint. Adversari quidem prima fronte Tacitum, dum literarum

rum

rem secreta apud Germanos viros pariter ac fœminas ignorare testatur, sed per literarum secreta epistolas amatorias secretas, pudicitiæ muliebris tentatrices, intelligi debere, ex antecedentium & subsequentium verborum consonantia elicit. Trithemium sane Wastbaldi & Doraci Alphabeta, quorum illud Græcis literis simillimum; Rhabanum Maurum & Bedam Normannorum Alphabeta, Runicas figuras in plurimis referentia, depicta exhibere, unde manifestum effluat indicium, Francorum veteres sua habuisse literarum elementa, qualitercunque demum illa fuerint efformata. Cumque etiam maxima intercedat affinitas, inter Francicam linguam & Mœso-Gothicam matrem, de facili Ulphilanos characteres, seu literas Gotho-Græco-Romanas Francis, vel ante Clodovei I tempora, quem primum Christianæ fidei nomen dedisse novimus, innotescere potuisse. In hisce tenebris quamcunque tandem assumas conjecturam, id profecto lucraberis, antiquissima illa carmina, quæ Carolum M. addiscere calamoque excipere non puduit, literis seu Græcis, seu Latinis, seu Runis, seu Ulphilanis mandata fuisse. Convertitur deinde ad studia, quæ tum sæpe laudatus Imperator, tum Hrabanus Maurus, Ottfridus Monachus Wizamburgensis, Notkerus Labeo Abbas S. Galli, & Willeramus Abbas Uspergensis in linguam Franco-Theotiscam impenderint, quæque in ea reliquerint scripta, quæve hodienum superent, prolixe enarranda. Notkeri Psalmorum versionem e museo Dn. de la Loubere cura Joh. Schilteri, viri de bonis literis præclare meriti, prodituram annunciat. Cottoniani cimeliarchii codicem Evangeliorum harmonicum, poeticum & paraphrasticum eo elogio mactat, quod verborum copia & dictionis magnificentia cæteros Franco-Theotiscos scriptores longe antecellat, atque autorem Carolino seculo vicinum præ se ferat. Nec silentio præterit Tatiani harmoniam Evangelicam, quæ inter codices Junianos eminet. Duobus igitur hisce MStis Franco-Theotiscis ineditis confisus, tum aliorum opusculorum, quæ diu sunt impressa, suffragio munitus, non potuit non Grammaticam suam omnibus numeris perfectam reddere. Inprimis vero delectat, quod sub calcem ejus, nonnullarum vocum Gallicarum atque Italicarum primordia a Septentrionalibus linguis docte accersivit. Sic *Aleu*, a La-

Latino - barbaro vocabulo *Allodium* descendere, hocque radices habere ait adjectivum Theotiscum *all*, quod aliis vocibus additum plenitudinem ac præstantiam importat, & Scando - Gothicum *lod* vel *lood*, quod annuum territorii proventum signat, siquidem in sensu forensi Gothico prædium liberum, cujus possessor usumfructum cum proprietate conjunctum & ab omni servitio immunem tenuerit, *allalod* nominatum fuerit, illud autem, quod usus-fructus dimidiam partem, aut certum vectigal, aut servitium nobile vel ignobile superiori domino præstet, *halfalod* dici meruerit. Porro *Vassus* non a Theotisco *Fast* & *Fast*, quod stabilem & constantem notat, sed a Gothico *Fads*, negotii procurator quod respondet Anglo-Saxonico *Fadian*, ordinare, dispensare, deducit. Orcadum etenim Præfectum *Faud* vel *Faad* salutari, atque in barbaris legibus urbium ac regionum præpositos, qui ex imperatorum & principum ministris ad hoc muneris eligi solebant, *thinfadi* nominari. Quoniam igitur aulicis Regum omnia fere officia committerentur, iis etiam beneficia seu feuda cederent, hinc evenisse, ut hujusmodi homines Regii ad aliquod munus obeundum constituti *Fadsi*, & deinde *Fassi* & *Vassi*, quia dignitatem involveret hoc nomen, audierint. Nullum autem successu temporis discrimen mansisse inter *Vassos* & *Vassallos dominicos*, non quasi Vasallus diminutivum esset a Vassus, sed quia compositum a *Fads* & Francico *Scalc* minister, unde *Fadscalcus* & Latino-barbarum *Vassallus* dimanaverit. Hæc speciminis loco adduxisse sufficiat.

Tertiam sedem obtinet Runolphi Jonæ Grammatica Islandica, Hafniæ primum, ac deinde cum Mœso-Gothica ab Autore in Anglia publicata, jam vero largo fœnore aucta atque onusta. Potissimum quidem multifaria Alphabeta Runica, quibus Islandi linguam suam Cimbricam exprimere amant, tam e saxeis quam membranaceis monimentis, indefessa opera conquisivit, æreque delineari curavit, ac ne qua utilitate carere pateretur Runicæ literaturæ cultores, universam Runarum varietatem in una tabula collegit, quo ad Latina elementa relatæ significationem suam statim proderent; quemadmodum & in alia tabella illorum ductus e Græcis & Latinis literis propullulare ostendit. Elegantissimam in-

insuper delineationem monimenti Runici, Ruthwelli in Scotia superstitis, beneficio Reverendissimi Wilhelmi Nicolsoni, Episcopi Carleolensis, hic sistit, cujus explicationem ab eodem in libro *Northymbria vetus*, quem molitur, nos expectare jubet. Pedissequas autem addidit scripturas nonnullas, e codice Carminum miscellaneo Saxonico Ecclesiæ Exoniensis depromtas, quæ voces Runicas insertas habent, adeoque non injuria locum sibi hic exposcunt. Sub finem vero Grammatices, Dictionarium Islandicum, quod antea quidem lucem viderat, pluribus glossis, analogiam Gothicæ, Saxonicæ atque Anglicæ linguæ demonstrantibus, locupletatum adjecit.

Quæ jam succedit, Dissertatio Epistolaris ad Prænobilem virum Bartholomæum Showere, Equitem Auratum & magnum togæ Anglicanæ ornamentum, veram linguarum Septentrionalium utilitatem, cum voluptate tamen conjunctam, fuse expandit. Ab Anglo-Saxonica autem, prout Anglum decet, orditur Doctissimus Autor, & antiquissimum Curiæ Comitatus Herefordensis Recordum, seu Commentarium Saxonice scriptum, exempli loco affert, e quo varia notabilia eruit, quod nimirum apud Saxones Episcopus, in Curiæ consessu, cum Comite vel Vice-Comite ejus primas habuerit, paremque cum illo in jure dicundo potestatem exercuerit, id quod a Wilhelmo Conquæstore dein abolitum; quod omnes Thani, seu liberi homines, Comitatus sui conventibus interesse, nec citra pœnam ter emanere potuerint; quod omnium æqualia fuerint suffragia, & duodenus juratorum numerus adhuc incognitus; quod reo ad diem præstitutum per causam sonticam non comparente, Curia probos homines ad eum ablegaverit, qui rationes defensionis ipsius oretenus exciperent, & consessui fideliter renunciarent; quod in hujusmodi Curiis donationes, emtiones, aliosve contractus celebraverint, testamentave, perinde ac Romani in Calatis Comitiis, condiderint; quod denique Acta Comitiorum, ad perennem eorum servandam memoriam, in libros cœnobiales, maxime sacros, puta codices Evangeliorum, Liturgiarum &c., tanquam in tabulas publicas referre curaverint. Hinc plurimas manumissionum, pactorum, apocharum similiumque solennium for-

mulas accumulat, anathematum religione munitas, e. g. *Christus eum excæcet, qui hoc obliteraverit.* Cæterum a testium nominibus, quæ Actis sollicite subtexit, ad primordia cognominum nationis suæ indaganda exspatiatur, ubi post varias de patronymicorum formatione conjecturas, ita sentit, ulterioris ævi Anglo-Saxones raro binomines occurrere, nisi forte occasio postulaverit, ut cognomina patronymica sibi adsciscerent, vel necessitas urserit, ut ab ejusdem nominis personis cognominum ope discernerentur. E contrario Danos, Flandros, Islandos aliosque Boreales cognomina frequentius induisse, indeque accidisse, ut simul ac Dani aliqua duntaxat Angliæ parte potirentur, cognomina quoque invalescerent, Canuto vero toti Britanniæ imperante, ea non in aula solum, sed per reliquas etiam provincias personarent, donec Edoardus, qui apud Normannos enutritus in Normannum pæne transierat, regnum capesseret, & uti aliorum rituum abrogationem, ita & cognominum usum promiscue introduceret; adeo ut uninominem esse, opprobrii, quid fere involveret. Tempus autem, quo personalia cognomina in gentilia abire cœperint, ad Cruciatorum ævum figit, quippe quo tribus & familiæ integræ nobiles insignibus certis, h. e. tesseris ac typis in scutis & vexillis depictis, designari gestierint, atque animadversa simul commoditate, quam gentilia cognomina lecta audita ve præstare possent, ea genti suæ propria esse voluerint, quod plebejis peropportunum quoque evenerit, ut cum ad insignia gentis suæ aspirare non valerent, gentili tamen cognomine honorarentur. Quod vero acta in Curiis Anglo-Saxonum, plenissimum atque inviolabile robur acquisiverint duobus instrumentis latius probat, & contendit, nec Wilhelmi Conquæstoris seculo Comitiorum autoritatem pessumivisse, siquidem in causa Gundulfi Roffensis Episcopi & Pichoti Vicecomitis, Curiam Comitatus Cantuariensis, cui omnes probi legumque periti homines, tam Francigenæ quam Angli adstiterint, apud Pinendenam sententiam tulisse constet. Nondum enim causas, seu civiles, seu criminales, duodecim juratorum examini committi moris fuisse, veluti Coko, Seldeno & Spelmanno statuere placuit, eo quod Wilhelmo II ac Stephano regnantibus, totorum Comita-

tu-

trium congregationes habuerint Angli, & Henricus II demum ad tollendam impiam duelli consuetudinem, judicio huic duodecimvirali campum aperuerit, illudque sanctione sua firmaverit. Hujus vero originem a Scanis Normannorum majoribus repetit Autor, qui eam politiæ formam ab Odino, Asarum duce ac regnorum Septentrionalium fundatore, acceperint, ita quidem, ut Rex seu judex duodecim assessores eligere ac nominare sueverit, quod progressu temporis litigantibus ipsis indulserit. Sed cum ordalio, duello ac compurgatione sensim prævalentibus, consuetudini isti derogatum esset, Regnerum R. cognomento *Lodbrog*, circa A. C. 820 eam, repudiato duello quoad causas minores, redintegrasse putat, donec Waldemarus, Scandiæ Daniæque Monarcha, A. C. 1163, in majoribus etiam causis rejecto ordalio, illam valere jusserit, circa idem ferme tempus, quo Henricus II in Anglia, ceu dictum, subditos suos hoc privilegio beavit, ut in omni controversia, quam monomachia decidere liceret, penes reum esset electio, utrum duello adversus actorem se defendere, an duodecim juratorum cognitione, quæ *Magna Assisa Domini Regis* appellatur, litem dirimi ac finiri mallet. Argumenta autem, quæ ab Anglicis JCtis hic in contrarium torqueri solent, ac si Saxonibus jam duodecimviralis ille consessus fuerit in usu, tam solide retundit Noster, ut facile intelligas, eum a veritatis tramite non deviare. Expeditis hisce, materiam testamentariam atque donationes Anglo-Saxonum strenue persequitur; ubi occasione testamenti MSti ab Ælfego, quodam conditi in præsentia unius solum testis, S. Dunstani scilicet Archiepiscopi Cantuariensis, quod nihilominus Curia Comitatus jure subsistere debere pronunciaverat, morientibus propter temporis angustiam necessitatem plures testes convocandi apud Anglo-Saxones remissam fuisse, & coram singulari homine voluntatem suam rite declarare licuisse, conjectat. Donationes vero inter vivos, maxime prædiorum, vel nudo verbo, & gladii, galeæ, crateræ alteriusve symboli traditione, vel scriptura, quam interdum, majoris solennitatis ergo, cum annulo aut cespite super altare posuerint, celebrari suevisse. Suadet etiam, ut quis Chartularium Anglo-Saxonicum & Normanno-Saxonicum compi-

pilare, inque illud, quicquid uſpiam chartarum ac diplomatum hujus ſermonis, qua libri impreſſi, qua MStorum foruli offerunt, colligere non pigretur, ſed in eo tam ſubactum ſimul judicium requirit, ut Lectores monitis ac regulis neceſſariis præparare poſſit, quæ chartæ pro genuinis, quæve pro ſpuriis habendæ. Prolixi nimis evaderemus, ſi cum Autore vaſtiſſimum mare annotationum ad rem Diplomaticam pertinentium, quaqua hic patet, emetiri vellemus. Libidinem itaque noſtram cohibendam ducimus, id indicaſſe contenti, inſtrumenta Anglo-Saxonum rubris aureisve literis reſplendentia, vel rubris aureisve crucis imaginibus conſpicua, falſitatis a Noſtro, experientiam teſtem allegante, damnari. In legibus quoque Saxonicis conſtipandis, fertiliſſimam adhuc meſſem ſupereſſe, novamque earum, poſt Wheloci editionem, jure efflagitari; quem in finem Æthelberti I, Hlotharii atque Eadrici RR. Cantii Leges, a Celeberrimo Viro Johanne de Laet, Antwerpienſi, Latine translatas longo agmine inducit. Nec minus ad Homiliarum ſeu Concionum Saxonicarū ſelectam Syllogen elaborandam Philo-Saxones inſtigat, eosque ineſcare videtur ſermone pœnitentiali Lupi cujuſdam Epiſcopi, ad populum Anglicanum in die jejunii, cum Dani terra marique patriam devaſtarent, habito, cujus Latinam verſionem debet Clariſſimo Wilhelmo Eſtob, Collegii Univerſitatis apud Oxonienſes Socio digniſſimo; qui Ælfredi R. verſionem Oroſii libri Hiſtoriarum, Ormeſta dicti, literariæ orbi aliquando communicabit, atque in nominibus propriis Septentrionalibus colligendis, illorumque fontibus eruendis, laudabilem operam huc usque inſumit. Porro librum, qui *Cento Saxonicus* inſcribi poſſet, deſiderat, in quem fragmenta atque opuſcula varia incertorum autorum, rerumque deſcriptioni inſervitura, promiſcue compingerentur, cujus farinæ reliquiæ rem nummariam majorum, & valorem Penningi, Scyllingi, Stycæ, Sceattæ, Thrimſæ, Helflingæ, Oræ, Mancuſæ, Pundæ, &c. elucidarent, juramentorum etiam formulas, & materiam cenſualem, quin & tractationem de pace Regis & palatina, aliaque ſcitu perjucunda, in apricam lucem traherent. Quod conſilium ut acceptius reddat, Hiſtoriam MStam Anonymi cujuſdam, de Sanctis in Anglia ſepultis, e codice Saxonico Collegii Corporis Chri-

Christi apud Cantabrigienses ipse promit. Proficuam quoque linguæ Saxonicæ scientiam ei futuram autumat, qui Britanniæ Saxonicæ Topographiam, tot votis a literato cœtu expetitam, in humeros suos suscipere velit; & tantum de Anglo-Saxonicæ linguæ commodis. Haud leviorem polliceri utilitatem cæteras Arctoas, puta Mœso-Gothicam, Franco-Theotiscam, & Scandicam seu Cimbricam, quandoquidem in hac potissimum plurima antiqua monimenta sint publicata, multa adhuc publicanda restent. Quorum unum, Hialmari nempe Regis Biarmlandiæ ac Thulemarkiæ Historiam, ab Anonymo, ante secula octo, lingua & Runis Sueco-Gothorum antiquis in membrana scriptam, quam Clar. Joh. Peringskiold Stockolmiæ cum duplici versione edidit, integrum hic inseruit. Denique omnibus cujuscunque nationis Arctoæ Lexicographis, aut antiquitatum scrutatoribus, linguarum veterum Septentrionalium notitiam comparandam esse censet, ni operam ludere, seque turpiter dare malint, quemadmodum accidisse monstrat Aldrete, Becano, Ferrario, Heutero, Menagio, Lindenbrogio, Scrieckio, atque inter suos Bradyo, Coco, Lambardo, Savilio, Skinnero, Smithio, Tyrrello, Verstegano, Wheloco aliisque, qui nisi vel omnes, vel aliquas hasce linguas ignorassent, non adeo graviter hallucinati fuissent, asseclasque suos in fœdos errores præcipitassent, sane pensum suum felicius multo absolvissent. Francisci Junii e contra incredibilem harum linguarum peritiam decantat, serioque vovet, ut Etymologicum ejus Linguæ Anglicanæ, ad sempiternam Academiæ Oxoniensis, imo Angliæ universæ gloriam, propediem in lucem exeat. Idem sentit de ejus Glossarum Alemannicarum Thesauro, quarum insigne specimen adjicit. Tandem & delicias hasce, ad lectionem singulorum Autorum, qui de rebus Germanicis, Gothicis, Vandalicis aut Longobardicis quicquam consignarunt, oppido conducibiles fore persuadet.

Epilogum quasi primi voluminis constituunt Eruditissimi Viri, Andreæ Fountaine, Equitis Aurati atque Ædis Christi apud Oxonienses Alumni, Numismata Anglo-Saxonica atque Anglo-Danica, juxta Alphabeticam seriem ordinata, atque ab ipsomet brevibus ceris miniatulis illustrata. Palmarium hisce non injuria at-

tribueris pretium, tum quod eorum ectypi nitidissime exsculpti apparent, regumque imagines æque distincte ac in Byzantinis aut Francicis nummis repræsentant, tum quod locorum atque urbium, Archiepiscoporum, monetariorum aliorumque virorum illustrium nomina exacte conservant, adeoque plurimum ad historiam Anglicanam penitius imbibendam faciunt, multum priscæ literaturæ amore flagrantes delectant, ceu in præfatione ad Illustrissimum Comitem de Pembroke & Mongomery, magnum rei nummariæ Patronum, solertissimus Editor uberius exponit. Ultimas paginas implet descriptio clypei argentei, a colono, dum agrum aratro verteret, prope Sutton, Insulæ Eliensis oppidum reperti, cujus icon quoque appingitur. Is in ambitu verba aliqua obscura & magici forte generis habet, reliqua vero Saxonicæ sunt prosapiæ, quæ Hickesius noster Latine sic explicat: *O Domine, Domine illum semper defende, qui me circumgestaverit, illi vota sua concede.*

CRITICA HISTORICO-CHRONOLOGICA IN Annales BARONII, in qua rerum narratio defenditur, illustratur, suppletur, ordo temporum corrigitur, innovatur & Periodo Græco-Romana nunc primum concinnata munitur, Auctore P. ANTONIO PAGI. Opus posthumum, quatuor Tomis distinctum, ab O. R. ad annum 1198 perductum, cura P. FRANCISCI PAGI.

Coloniæ Allobrogum, sumptibus Societatis, 1705, fol.
Tomus I constat 7 Alph.

Cujus in Historiam sacram amor ac studium mirum in modum placuit viris, in hoc doctrinæ genere peritissimis, *Henrico Norisio, Joanni Ciampino, Emanueli a Schelstrate, Henrico Dodwello, Jacobo Basnagio* & aliis, *P. Antonius Pagi*, Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci, natales debet *Rognis* oppidulo, quod decem passuum millia ab Aquis-Sextiis, celebri in *Provincia* urbe distat, anno 1624 pridie Kalendas Aprilis in lucem editus. Humili ita quidem natus est loco, sed neque eo plane impeditus, quominus summos in literis elegantioribus iisque difficilioribus, Chronologia puta & Historia, faceret progressus: quin modestiam potius, uti solet forte te-

tenui, auctam eo dixeris, & animi quoque candorem, quippe qui Scriptorem hunc eo adduxit, ut laudet non raro ac sequatur professos Ecclesiæ Pontificiæ, & maximi ejus defensoris Baronii hostes, non perperam arbitratus, veritatem ac eruditionem hautquaquam esse hæreticas. Ejusmodi virtutum ac doctrinæ subsidiis ad splendidas evectus in Ecclesia sua provincias, (diu enim, ut alia taceamus munera, Franciscanos ut Præfectus in Calliis moderatus est,) neutiquam aliis, quibus distinebatur, functionibus avocari se passus est ab Historiæ cultura, sed quamdiu inter vivos commoratus est, defectus, quos in ea observaverat, emendare adlaboravit. Testatur hanc industriam auctor elogii, quod Criticæ hujus præfationem excipit, *D. Ludovicus Du Four de Longuerice*, Abbas S. Johannis de Jardo ad Melodunum & Septem Fontium in Therascia, cui uti refert Pagii Nepos §. 10 proœmii, multa debentur, operi huic inserta: testantur præsertim elucubrationes, quas in Chronologicis reliquit, eruditissimæ. Quas inter primo in lucem prodiit Dissertatio Hypatica de Consulibus Cæsareis, quam A. 1683 pag. 235 recensuimus, præambula egregii hujus Historiæ sacræ operis. Ea enim cum omnium applausu exciperetur, non dubitavit amplius Baronii emendare labores, quamvis ipsos non aggressus sit Annales, sed Spondani epitomen, eo quidem successu, ut anno 1689 peculiari tomo secula quatuor priora promulgarentur, præmissis Dissertatione de Periodo Græco-Romana & Apparatu Chronologico, sicuti id pluribus patebit ex recensione Tomi primi, anno 1690 pag. 369 a nobis exhibita. Dum vero cætera, ut orsus erat, assidue peragit, admonetur undique ab amicis suis ac fautoribus, universos ut Annales, non autem horum epitomen collustraret: quorum nutui ut gereret morem, mox tomos tres sequentes ipsis Baronii Annalibus attemperavit, jamque meditabatur primum eodem adornare modo, & emendare si quid forte erratum esset, retractare inprimis, quæ sexti Canonis Concilii Nicæni expositionem spectant, sed vix tentatis immoritur, anno ætatis suæ 76, mundi redemti 1699 Ita opus suum ultima destitutum lima reliquit nepoti P. Francisco Pagi, ejusdem Ordinis Doctori Theologo, sicuti & dissertationem de anno & die mortis S. Martini, Episcopi Turonensis, pariter imperfectam, quem die 9 Novembris anni 400 ad Deum migrasse statuit.

Is

Is obſequioſiſſima in Patruum mente, utriusque ſuſcepit curam, & poſterius quidem monumentum alia ſe occaſione publici facturum juris pollicetur, prius autem tali indutum facie promulgavit. Scilicet Præcognitis, poſt præfationem paululum immutatam, inſerti ſunt, inter Diſſertationem de Periodo Græco-Romana, & Apparatum Chronologicum, veteres Pontificum Romanorum catalogi decem, hactenus inediti, quos ex Bibliothecis, Regia, Colbertina & Thuanea deſcribi curavit, ut ex iis emacularetur liber Pontificalis Anaſtaſio vulgo adſcriptus, quippe qui toties a Viris Clariſſimis, Fabroto inprimis, Holſtenio & Schelſtratio recognitus ac emendatus, nihilominus, uti in aliis, ita in numeris præſertim manſit imperfectus. Unde in animum defuncti ſubierat conſilium, obſervationes præmittendi Chronologiam Pontificiam illuſtrantes, ſed morte præventus non niſi Pontifices, qui in iis deſunt, & identidem annos Chriſti in margine adpoſuit. Porro ipſam ſeculorum quatuor priorum hiſtoriam ordini reſtituit Baroniano, prouti Patruus intenderat, aliquotque ex mente ejus adjecit annotationes, ex quibus heic excerpemus eas, quæ ſeculo primo a nobis quondam recenſito acceſſerunt. Itaque ad annum Chriſti 1, ſuam denuo confirmat ſententiam, Dionis locum de XIV Cæſaris Auguſti Conſulatu eſſe corruptum, teſtimonio alius adhuc manuſcripti, in Bibliotheca Vaticana obvii. Circa annum 3 delevit, quod olim notatu dignum judicaverat, de Saturnino, ac ſi Syriæ fuiſſet præfectus, ut adeo etiam intercidant, quæ ex numiſmate a Toinardo ſecum communicato diſſeruerat. Anno 46 ad calcem ſubjicit conciliationem diſcrepantiæ Joſephum inter & Tacitum, de annis Syriacis regiminis Vibii Marſi, quam deprompſit ex diſſertatione tertia Norſii de Epochis Syro-Macedonum. Quippe qui oſtendit, Tacitum uno hiſtoriæ filo varia narrare, quando res in Syria a Marſo adminiſtratas deſcribit; Joſephum autem aperte teſtari, quod, defuncto Rege Agrippa, qui anno Chriſti 44 mortuus ſit, Claudius Imperator ſucceſſorem Marſo miſerit Caſſium Longinum, cujus tamen præfectura non fuerit adeo diuturna. Quod ad annum 57 animadverterat, etiam diem Sabbathi in Quadrageſima Romæ jejunio fuiſſe conſecratam, retulit curis hiſce ſe-

secundis ad annum 55, collustratis præterea argumentis pro jejunio Sabbathi in Ecclesia Romana, quæ in priori editione ex Quesnello curate excerpserat. Qua occasione candide ei adstipulatus est, *nosse omnes, in more fuisse apud Monachos & Clericos, homilias sermonesq; S. S. Patrum suis aptare usibus, atque aliqua addere, quæ propriæ convenirent solennitati*, ut inde etiam Leonis locum, qui vulgari opponi solet sententiæ, insititium esse evinceret. Ad annum 67, circa §. XVII finem, inseruit censuram in Papebrochii sententiam, primis duodecim cum dimidio seculis tempus cujuscunque Pontificatus, non ab electionis, sed ab ordinationis Episcopalis die, esse numeratum, cum Leo IX jam anno Christi 1049 a die electionis suos deduxerit annos, non vero a die consecrationis: quem & alii postea sint secuti, quamvis seculi demum duodecimi initio hæc numerandi ratio prævaluerit. Eidem anno & quidem §. XXIV adjecit ordinem fastorum in Ecclesiis Cappadociæ receptum, & §. XXV observat, solemnia Natalitiorum & Epiphaniæ Christi in Oriente diversis celebrata esse diebus æque ac in Occidente, testatus Gregorii Nazianzeni orationem XXXIX in Epiphaniam, & Chrysostomi sermonem XXXV de Nativitate Christi ex Tomo V Operum illius. Animadversionibus ad annum Christi 69 institutis, & quidem §. X, accessit nova ex Dione, a Valesio olim excerpta, qua ostenditur, Bithyniam ante Hadrianum provinciam fuisse populi, eo autem imperante a populo Romano in Imperatorem translatam. Porro mutavit quoque annum, quo S. Cletus in Pontificatu Romano successit Clementi, & quod antea anno Christi 75 contigisse statuit, nunc ad annum 77 retulit. Tandem notatu dignum censuit, Trajanum anno Christi 97 ante mensem Novembrem a Nerva esse adoptatum. Hæc fere sunt quibus altera hac recognitione seculi primi historiam Auctor emendavit, unde B. L. de cæteris tribus feret judicium; alii tamen servamus tempori, Tomorum sequentium, qui prima nunc vice in lucem prodierunt, recensionem.

NOTITIÆ ORBIS ANTIQUI, SIVE GEOgraphiæ Plenioris Tomus alter, Asiam & Africam antiquam expo-

ponens. CHRISTOPHORUS CELLARIUS *ex vetustis probatisque monimentis collegit, & novis Tabulis Geographicis, singulari cura & studio delineatis, illustravit. Adjectus Index copiosissimus rerum & locorum.*

Lipsiæ, impensis Gleditschii senioris, 1706 in 4 chartæ augustæ.

Constat Alph. 6, plagulis 15, & Tabulis Geographicis 13 ære expressis.

QUinquennium est, cum Clarissimus Auctor Tomum I Notitiæ Orbis Antiqui, sive Geographiæ Plenioris ederet, quo non tantum partem generalem antiquorum Geographiæ expositam dedit, sed speciatim etiam Europam universam tam verbis, quam tabulis æri incisis illustravit: quem Tomum A. 1701 mense Martio recensuimus. Ita autem hic liber a cunctis, qui elegantiores amant literas, etiam ab exteris, exceptus adprobatusque fuit, ut alterius, quo id opus continuatur & absolvitur, non mediocris fuerit exspectatio. Hic bonis nunc auspiciis se prodit, non minori cura & studio elaboratus, quam prior; immo tanto majori, quanto difficilius est per Africam Asiamque, longius remotas terras, & ob id minus cognitas, peragrare, quam versari in Europa describenda, in qua insignes duces per varias se partes offerebant, Cluverius, Valesius, Camdenus, Palmerius, & alii, qui in citerioribus antiqui Orbis regionibus pervestigandis multum studii atque laboris collocaverunt: in Africa autem dicit Auctor, & in Asia qui nostra vel patrum memoria pari studio præiverint, vel paucos admodum sibi visos esse, vel omnino nullos, si a Palæstinæ seu Terræ Sanctæ descriptoribus discedatur: qui vero nec ipsi, quod sæpius aberrent, & conjectura potius sua, aut fabulosa traditione nitantur, sibi usui fuerint. Laudat tamen Jacobum Bonfrerium & Joannem Lightfootum, quorum opera in Palæstinæ descriptione se sæpe usum fuisse, non ingratus confitetur. Volumen ipsum in duos libros dispescitur, tertium qui Asiam continet; & quartum, qui Africam. Primus autem liber & secundus Tomo priore comprehensi sunt. Asia, quæ tertii libri est, per regiones distributa est in Capita XXIV, quorum in primo divisio totius Asiæ

in

in majores partes & varias appellationes, descripta est: altero insulæ Ægæi & proximi maris, spectantes Asiam, quia in Asia maxime occidentales sunt, & in principio ejus, explicantur: quarum præcipuæ sunt Lesbos, Chios, Samos, Patmos, Cos, Carpathus, Rhodus. Capite tertio & quarto descriptus est antiquus status Asiæ, quæ cis Taurum est: illo quidem ejus maritima ora, nobilissimas regiones complexa, Mysiam, Troadem, Æoliam, Ioniam, Cariam, Lydiam; hoc autem sive quarto mediterranea ejus cis Taurum partis exponuntur, id est Lydiæ vetustum regnum, Phrygia, Gallogræcia, Pisidia, Lycaonia cum tractu Homonadensium. Capite quinto Asiæ ejusdem status, qualis sub Romanis fuit, qui provinciam, quam Asiam proprie dixere, imposuerunt; nec non Amyntæ regnum explicatur: sexto Pamphylia & Cilicia utraque, id est tam propria & Campestris, quam Aspera & Isauria perlustrantur: septimo Cyprus insula cum vicinis minoribus: octavo Ponticæ regiones, hoc est Bithynia, Paphlagonia & Pontus Mithridaticus, ex quibus postmodum provincia Romanorum Pontica facta; item Cappadocia, quæ a Ponto usque ad Ciliciam patet, declarantur. Atque hæc omnia una Tabula Asiæ Minoris, in totidem regna, regiones, provincias & respublicas divisa, non sine singulari artificio illustrat. Hinc in septentrionem conversus Auctor Colchos, Bosporanos, Mæotas Capite nono exponit, etiam singularem his gentibus & Sarmatis Tabulam dedit: decimo Iberiam & Albaniam; undecimo Armeniam utramque explanat: duodecimo in Syriam descendit, cujus cum antiqua facies, tum cultior sub Macedonibus & Romanis status ostenditur. Copiosius autem, quam cetera, est Caput XIII, quod Palæstinam seu Terram Sanctam continet, quæ omnis, cis & trans Jordanem, ex genuinis documentis Sacræ Scripturæ, Josephi, Eusebii, Hieronymi, aliisque Historicis antiquis & Geographis, pro temporum diversitate clarissime demonstratur: etiam Tabulas Terræ Sanctæ, a variis adhuc editas, innumeris locis clarissimus Auctor correxit, aut novam potius & suam substituit. Quod vel solum caput ubertate sua (plus enim ducentis paginis constat) & sacratioris usus gratia, hunc librum commendare cum primis potest. Sequentibus tribus, XIV, XV, XVI Arabiam, Mesopotamiam, Babyloniam & Chal-

Chaldæam, itidem in sacris nominatissimas regiones, tractat, in quibus præ ceteris laudanda sunt, quæ de sancti Jobi sede in Deserta Arabia; & de patria Abrahami ejusque migratione in Mesopotamia & Chaldæa disputantur. Reliquis Capitibus Assyria, Media, Persis, Parthia, Bactria, Sogdiana, Aria, Gedrosia, India, Scythia succedunt, æque accuratis Tabulis, ut superiora omnia, illustratæ.

AFRICA, quæ librum quartum implet, ab oriente in occidentem progressu facto, contra morem Geographorum, explicatur. quod doctissimus Auctor non tantum vetusti Geographi Scylacis Caryandensis auctoritate & exemplo, qui eandem viam in Africa secutus est; verum etiam ratione non pœnitenda tuetur & defendit. Quemadmodum enim ex Europa in Asiam ad ortum Solis versus progrediendum fuit; ita ex Asia in Africam, nisi declinando ad occasum, continuo itinere veniri non potest, quia apud Ægyptum communis est utriusque terminus. Veteres quidem Ægyptum vel totam, vel majori ex parte, vel solam quæ trans Nilum est, adjudicaverunt Asiæ, quam vero noster Auctor jam tum libro I seu generali parte, ubi de magnis Continentibus egit, totam Africæ vindicavit. Ægyptus ergo ex Asia venienti regio prima est Africæ, ad utramque Nili ripam late longeque patens, cui quod non desunt antiquitatis & historiarum testimonia, copiosius etiam describi & explanari potuit, præsertim nobilior illa pars, quæ inter alveos & ostia Nili est, aut illis proxima & parallela. Quod vero ceteræ Africæ tantum præsidii non est in historiis, etiam parcior illius fit explicatio. Sunt quidem in Africa Propria seu Carthaginiensi ex Romanorum bellis & itineribus, etiam ex Geographorum enarratione, plura cognita, nec vero pauca ubique supersunt, quæ in incertis relinquuntur, idque vel ex solis Sallustii & Cæsaris commentariis clarissimus Auctor demonstrari posse existimat. Marmarica sterilis est, & pauca ex illa cognita. Cyrenaica nobilior propter Græcas, aut Græco-Ægyptias colonias. Numidia & utraque Mauretania, ex quantiscunque fieri potest, documentis antiquis declarantur. Interior Africa & Æthiopia cum ceteris, quæ in austrum vergunt, quo Romani exercitus non penetrarunt, Ptolemæi potissimum fide, quod desunt

alii,

alii, descripta sunt, etiam, ut superiora omnia, Tabulis æri incisis, iisque, quoad historiæ sinunt, emendatissimis, illuminantur: quarum quinque sunt in Africa, prima Ægypti, Marmaricæ & Cyrenaicæ conspectu uno: secunda τοῦ Delta, seu ostiorum & alveorum Nili, quæ notior & nobilior pars Ægypti fuit: tertia Africæ Propriæ sive Carthaginiensis: quarta Numidiæ & Mauretaniæ: quinta Africæ interioris. Index præfixus est Capitum & Tabularum, ideo non inutilis, quia non singulis Capitibus adjectæ sunt Tabulæ geographicæ, ut, ubi cujusvis regionis delineatio sit, facile quisque inveniat. Alter Index, sub calcem operis, est copiosissimus locorum & rerum aliarum geographicarum, qui id commoditatis habet, ut singulis fere vocabulis nomen regionis aut gentis adscriptum teneat, quo a ceteris ejusdem nominis discriminetur, ne quis inquirendo fatigetur, sed statim videat, quodnam ex multis genuinum sit quod investigatur, sicut etiam in Indice Tomi prioris factum est.

Johann Christoph Wagenseils von Erziehung eines Printzen / der vor allem Studiren einen Abscheu hat.

hoc est:

JOHANNIS CHRISTOPHORI WAGENSEILII de educatione Principis, qui literarum studia prorsus aversatur.

Lipsiæ, apud Jo. Heinichii Viduam, 1705. 4.

Alphab. 1. pl. 20.

DE Educatione Principis, aut eminentioris fortunæ adolescentis, cujus animus alienus est ab omni literarum studio, & vel ad artes militares, vel ad venationem, aut voluptatem etiam pronus fertur, expositurus Celeberrimus Autor, cujus mortem supra mense Januario significavimus, id sibi agendum potissimum arbitratus est, ut præscriberet rationem, qua eidem morum non modo præcepta instillarentur optima, sed variarum etiam disciplinarum traderentur prima elementa. Adjungit vero huic jam a primis inde

annis duos pueros, vel sortis quoque vilioris, sed indolis tamen rectæ atque capacis, qui ætate aliquantum antecedentes, doctique legere, scribere, numerare, quin & Musicæ artis, atque Latinæ linguæ non prorsus expertes, & varias rerum ad navem instruendam non minus, quam urbium munitiones pertinentium callentes appellationes versentur cum Principe puero. & colludentes sua ipsi consuetudine earum dent notitiam. Egresso deinde infantiam studiorum atque vitæ formatorem adducit, quem non vulgari aut Præceptoris, aut morum Magistri nomine vult insigniri, sed Chironem potius, accepto e fabulis vocabulo appellat, prout apud Italos Matteo de Teglia libro suo, in quo describit officium ejus, qui peregre abituro Principi comes & moderator adjungitur, titulum fecit: *Il Chirone itinerante.* Is præsens semper magnæ dignitatis adolescentem rerum scitu necessariarum ita imbuit cognitione, ut non adsidere sibi per horas integras, & cum tædio, quæ traduntur, ipsum jubeat ediscere, sed modo quærendo, modo admixtis prudenter jucundis narratiunculis, edisserendo varia vel ludentem quoque ac deambulantem erudiat. In toto ergo hoc libro Chironis habentur sermones, quibus commissum sibi Principem ad pietatis ducit studium, scribendique & numerandi modum cum linguis, Latina, Gallica, Italica docet, & ex Ethica, Geographia, Historia, Physiognomia, Chiromantia, Musica, & disciplinis Mathematicis aliis, Logica, Rhetorica, Botanica, Politica, Oeconomica, Heraldica &c nonnulla delibando, ne ignarus plane sit earum artium, perficere conatur. Sicut autem multorum & rariorum librorum lectione juxta sedula, ac peregrinando quoque crebraque consuetudine cum doctis Europæ nostræ atque illustribus etiam Viris præclaram sibi eruditionem & doctrinam Wagenseilius comparavit: ita flores hinc lectissimos non parca adspergit manu, & suavi optimarum rerum varietate lectorum animos mirifice delectat. Nos pro more nostro quædam enotabimus. Ex vita Casparis Colinii, rei maritimæ apud Gallos olim præfecti, memoratur, quod factis ex ebore militum icunculis, vix trium annorum puer, tanquam exercitatus aliquis in diribitorio dux recensere exercitum, & aciem instruere calluerit, additque quod Weigelius, in aulas Saxonicas identidem adventans, colludens utrius-

pag. 14.

usque sexus Ducum Serenissimorum liberis chorum duxerit, baculumque manu tenens atque præcinens prima numerorum elementa & multiplicandi eosdem rationem (quod ipsi dicebant, das Einmahl Eins spielen/) succlamantes læte & exultantes docuerit. Exponit idem de mulierum quarumdam Genuensium instituto, quæ seculo XIII post N. C. ductæ pietatis studio, armatæ in Palæstinam transire, atque collectæ in agmen ad sacrum ibi bellum accingere semet voluerint, singulari inde Bonifacii VIII ejus temporis Pontificis ornatæ encomio, quod Genuæ in Ducali Palatio a se descriptum integrum apponit. Mentio ab ipso injicitur equestris olim turmæ ductoris in exercitu Cæsareo, qui conspicuæ alias virtutis vir, scriptoriæ tamen artis ita fuit ignarus, ut vix figuram eam HH nominis sui Hans Heinrich Hayn initiales literas exhibentem potuerit pingere. Occulte etiam scribendi modus quidam, quem *Rebus de Piccardie* dicunt, ejusque exemplum ex libro quodam Gallico adducitur, ubi sex Græcæ literæ cum tribus vocabulis monosyllabicis conjunctæ sensum dant integrum effati Italici h. m. Ne la ΦΔΦΝΡ la Β *Nella fedelta finirola Vita*. Laudat noster Joannis Neperi Angli singulare inventum numerorum artem docendi per bacilla, quibus numeri nimirum inscripti, singulari Rhabdologias libro expositum; dumque ad ludos & oblectationes sui Principis digreditur, Turcæ cujusdam, *Buzecca* dicti, facit mentionem, qui Florentiam aliquando venit, & latrunculorum sive Schachici ludi sciens fuit adeo, ut uno tempore cum tribus collusoribus decertans in tribus distinctis tabulis latrunculariis victor evaserit; qua occasione pagum nominat Stropecke haud procul Brunsuiga situm, in quo rustici artem illam tenent omnes & liberos suos etiam docere adiguntur, liberati id propter tributorum omni collatione, & Principi suo sacramento subditos obliganti nonnisi tabulam cum latrunculis ex argento factis offerre jussi. Ad corporis exercitia delatus celebrem saltatoriæ artis magistrum in Gallia Beauchamp rationem reperisse tradit, qua certis quibusdam characteribus, velut Musicis notis odæ decantandæ, sic saltationum diversa genera delinearentur, quam scientiam suffuratus ipsi Feuilletus quotannis novos chorearum modos curet imprimi. Insigne est inventum P. Coronelli, qui Venetiis dudum floruit, singulari ar-

p. 31. p. 43. p. 47. p. 54. p. 62. p. 76. p. 90.

artificio saccos exhibentis, quibus pulvis pyrius ita servatur, ut, nec igne, nec aqua, damnum ipsi quodpiam possit dari, & Mediolani, Augustæ Taurinorum atque Parmæ saccum ejusmodi repletum, contectum trecentis pulveris pyrii libris, ac admoto eidem deinde igne deprehensum fuisse experimento, ad tectum hoc involucro pulverem eum ignem non potuisse pertingere, quin & Alphonsum Ferrariæ Ducem, quod Naudæus in Syntagmate de Studio Militari narret, pulverem dedisse pyrium, qui igne tactus citra ullum sonitum dissiluerit.

p. 101. Donatum sibi, scribit porro, per amici testamentum annulum, in quo M. Aurelii Imperatoris & ipsius conjugis effigies cælato opere in Achate elaboratæ conspiciantur, quem ex Clementis VII thesauro in famosa Romæ urbis direptione olim ablatum ingentis pretii esse statuit, cum ars illa ita ornandi gemmas, ut figuræ & signa emineant (nos appellamus erhabene Arbeit/) inter deperditas jure numeretur, & annulum suum exinde Ottonis nummo æneo, quorum unum Judæus quidam, Isaac Seligmann, Furthæ degens, Francofurti aliquando 1200 uncialibus vendiderat, longe anteponit.

p. 102. Sunt in Romani Pontificis Vaticano horto statuæ Phidiæ atque Praxitelis, valoris supra quam potest dici, ut Herculis truncus, Antinous & Laocoon, quas Michael Angelus magni nominis artifex ita æstimavit, ut cœcus in senili etiam ætate deduci se in hortum fecerit identidem, & easdem ubique contrectaverit, complexusque fuerit & osculatus.

p. 109. Ut de Stylo lapidario constet aliquid Principi, Inscriptionem illam, qua Philippi IV mandato janua ad Pantheon Scorialense, nobile conditorium, ferens ornata est, ex Francisci de los Santos edito a. 1657 de Monasterio Scorialensi libro Hispanico apponit, quam, cum nec in Itinerario quodam, neque in Hispaniæ descriptione ulla legatur, operæ pretium est hic inserere:

D. O. M.

LOCUS SACER MORTALITATIS
EXUVIIS CATHOLICORUM REGUM
A RESTAURATORE VITÆ CUJUS ARÆ MAX.
AUSTRIACA ADHUC PIETATE SUBJACENT
OPTATAM DIEM EXPECTANTIUM

QUAM

QUAM POSTHUMAM SEDEM SIBI ET SUIS
CAROLUS CÆSARUM MAX. IN VOTIS HABUIT
PHILIPPUS II. REGUM PRUDENTISS.
ELEGIT
PHILIPPUS III. VERE PIUS INCHOAVIT
PHILIPPUS IV.
CLEMENTIA CONSTANTIA RELIGIONE
MAGNUS
AUXIT ORNAVIT ABSOLVIT
ANNO DOM. M DC LIV.

Ut Pontifex R. eligatur, & Cardinales novi soleant cooptari, quæ Jubilæorum & Canonisationis, quam vocant, ceremoniæ sint, accurate quoque commemoratur; & de Philippo IV, quem aliquoties posito triclinio cœnantem in Hispania Wagenseilius vidit, refertur, quod ita sermonis parcus fuerit, ut per integras horas imo interdum per octo dies nullum ex ipso auditum sit verbum, unde e Gasconia quidam asseveraverit aliquando, non esse in vivis amplius Regem, sed ejus loco simulacrum quoddam νευρόσπαςον populo interdum ostendi. De apodemica arte exponens, inscriptiones varias adducit, & inter has quandam Genuæ in horto aliquo lectam sibi ait, qua Joannes Andreas Doria sepulchrum canis sui *Gran Soldano*, sub Jovis colosso publice defossi ornavit. Sunt digna etiam lectu, quæ de fatis Mensæ Isiacæ, inclyti istius κειμηλίυ, disserit, utque ea ex direptione Romæ in manus fabri cujusdam ferrarii, inde ad P. Bembum Cardinalem pervenerit, tandem in gazophylacio Mantuani Ducis ad A. 1630 fuerit adservata. Etsi vero in illius urbis deprædatione evanuisse eam Kircherus testetur, bonum tamen nuntium statim annectit, quod nimirum Augustæ Taurinorum illa jam habeatur, inter ferramenta & rejectanea in obscuro quodam loco reperta forte, & ab Archiatro Viduæ Ducis Victoris Amadæi Christinæ, & ipso thesaurum hunc pro merito non æstimante, sibi ostensa, ut adeo, ubi conspici nunc possit, hoc indicio Wagenseilii nostri constet. Notabilis est quoque descriptio Vallis Batuecas in Legionis regno, haud procul Salamantica, sub imperio Philippi III demum detectæ, & nullius peregrinatoris calamo delineatæ, cujus

p. 170. seqq. p. 204. p. 221. p. 226. p. 232.

qui situs & indoles, longo tandem labore e Patre quodam Dominicano Noster vix didicit. Tum Francisci Barberini Cardinali humanitatem
p. 238. depraedicat, utut gravissimis negotiis semper urgeretur, peregre tamen advenientibus conveniendi semet copiam continuo dantis, & cum Geographiæ studio cumprimis delectaretur, de patria cujusque accurate sciscitantis. De Carolo Gustavo, Suecorum Rege, ex ipsius fratris Adolphi Johannis ore id hausit, quod
p. 247. antequam Sueciæ præesse juberetur, venationibus supra modum fuerit deditus, ita ut raro in aula, crebrius vero in arce quadam ageret, canum suorum domicilio, quin & in sermonibus statim ad venationem dilaberetur, sed idem tamen Christinæ Reginæ imperio semet abdicanti suffectus, ne ullum quidem venationis aut canum desiderium amplius prodiderit. Quod Æneas Vicus, Parmensis, in libro *Discorsi sopra le Medaglie degli Antichi* annotavit,
p. 255. meretur ex ore Chironis huc transcribi: scilicet Nobilis quidam Martini ordinis Hierosolymitani eques in Rhodo insula statuam repererat æris Corinthiaci, cui tamen dimidius pes deerat, quam cum Venetias ferret, & Cardinali Bembo monstraret, recordatus hic sibi aliquando pedem dimidium ejusdem materiæ in agro Patavino quodam erutum apportatum esse, cumque afferri illum curasset, accurate deprehensum est, esse illum statuæ Rhodiensis ejus
p. 265. partem. Idem Chiron Principi suo institutum illud laudat, quo A. 1524 in aula Ludovici Electoris, Heidelbergæ tum præsentes XVI Electores Principesque, ut dejerandi libidini & insanis ad potandum invitationibus mederentur, certas sibi suisque leges præscripserint, quas in Michaelis Hebereri Ægyptiaca servitute, & non alibi forte legendas, integras repetit. Circumivit superiori seculo qui-
p. 279. dam ex insula Maltha homo, Blasius Manfredus, qui, spectantibus cum admiratione multis, magnam aquæ copiam ingurgitavit, & artificiali vomitu vinum, cerevisiam, aquas odoratas, & lac pro lubitu egessit, quod, qua ratione factum, beneficio Illustris Magliabecchii didicit Noster, & expositionem totius artificii subjecit.
p. 293. Unum adjicimus, quod ex Alexandro VII ipse audivit, cum Comitem quendam Germanum, cui aditus ad hunc Romanum Pontificem tum forte patebat, in angustum conclave fuisset comitatus; scilicet in Germania Nuncius cum Monasterium profici-

sce-

sceretur, miratum se dixit, qui fieret, ut in nostra lingua integra vox Schlitz sex consonantibus constans, una vocali animaretur, & eam, qua pagus quidam insigniebatur, longo se vix labore potuisse pronunciare.

EUSTACHII MANFREDII EPISTOLA AD VIrum Clarissimum DOMINICUM QUARTAIRONIUM, qua Anonymi assertiones XVI pro Reformatione Calendarii ab illo impugnatæ vindicantur.

Venetiis apud Anton. Bartoli 1705 in fol.
Constat plag. 16.

ANno superiori mense Julio pag. 320 & seqq. Responsiones Clarissimi *Quartaironii* ad assertiones nonnullas Anonymi pro reformatione Calendarii Gregoriani recensuimus. Illas tamen non sufficere credit *Manfredius* ad eas evertendas: quin potius, istis non obstantibus, cum Anonymo facit, inprimis cum eadem sententia Viris ob scientiam Astronomicam famigeratissimis, illustrissimo *Blanchino* & *Dominico Cassino* probetur, quorum is in *Solutione Problematis Paschalis*, mense Julio anni superioris nobis enarrata, nec non in duabus dissertationibus *de Cyclis Cesaris & Hippolyti*, item *de Numo & Gnomone Clementino* ad nos nondum delatis; hic vero in dissertatione Commentariis Academiæ Regiæ Scientiarum anni 1701 inserta, mentem suam exposuit. Ipsas Anonymi assertiones verbotenus exhibet, responsiones *Quartaironii* in compendium missas subjungit, & quid circa easdem sibi monendum videatur, ad singulas notat. Assertiones & responsiones ad easdem in compendium missæ leguntur in Actis nostris loco citato, quæ vero Manfredius ad ultimas regerit, eorum summa in compendio huc redit. Docet scilicet, quæstionem, an Pascha anni 1700 die 11. Aprilis rite celebratum fuerit? duplicem habere sensum. Aut enim quæri, an celebratum sit congruenter ad Cyclum Epactarum, quo tanquam Paschali regula utuntur Gregoriani? aut, an conveniat Ecclesiæ instituto antiquissimo, Pontificum & Conciliorum Canonibus, etiam ante Nicænam Synodum & Aurei Numeri Cyclum, confirmato, de-

celebrando Paſchate prima Dominica poſt decimam quartam primi menſis, hoc eſt, an cyclus Epactarum, qui anno 1700 Lunam decimam quartam die 4 Aprilis exhibuit, hoc anno cœlo conformetur? In poſteriori ſignificatu Anonymum quæſtionem decidere, nec tamen propterea negare, ſi forte cyclus a cœlo diſſenſiſſet, Paſcha legitimum fuiſſe: ſed tantum cyclum, qui, ſi ſæpius in hoc peccet, atque Pontifici ita videatur, corrigi debere. Cyclus igitur num legitimus ſit, ex ejus cum motibus cœleſtibus conformitate, colligendum eſſe, juxta ipſam *Clavii* mentem. Nusquam *Gregorium XIII* & *Clementem VIII* adeo mirabilem legem promulgaſſe, immo promulgare non potuiſſe, ut Aſtronomi in poſterum plenilunia ad dies ab eo diverſos, qui Aſtronomicis regulis convenit, ſeu quo eadem in cœlo contingunt, ſupputent, cum nullum ſibi in motum ſiderum imperium arrogaverint. Neminem eorum, qui vel pro *Clavio*, vel contra eum ſcripſere, erroris in calculo pleniluniorum mediorum commiſſi meminiſſe; primum eundem dctexiſſe *Caſſinum* in *Regulis Aſtronomiæ Siamenſium* A. 1689 editis. Epactas Clavianas omnino adverſari menti *Gregorii XIII*, compendio *Lilii*, conſenſui orbis Chriſtiani, motibus cœleſtibus, immo Nicænæ quoque Synodo ac Patrum exemplis.

JOHANNIS DOLÆI TRACTATUS NOVUS DE Furia Podagræ lacte victa & mitigata, propria experientia conſcriptus.

Amſtelodami apud Janſſonio-Waesbergios, 1705, in 12.
Conſtat 7 plagul.

Methodus lac arthritide vexatis propinandi jamdiu nota, ſed a plurimis Medicis, tanquam ſumme noxia, mortemque accelerans hactenus impugnata fuit. Extiterunt tamen non minus antiquis temporibus, ut *Cornelius Celſus*, quam noſtro ævo, *Greiſelium* puta, *Sachſium*, & *Waldſchmidium*, qui inſignem ejus efficaciam contra arthriticum furorem ſcriptis ſatis laudare non potuerunt. Sic & literæ quædam a Nobili Gallo, qui ipſemet cum aliis per longum temporis ſpatium ſæviſſimos arthritidis dolores ſuſtinuerat, jam autem uſu lactis curatus per plures annos bene

va-

valet, conscriptæ, *Clarissimo Doleo* fuerunt communicatæ, ex quibus hic magnam potus lactis efficaciam mirabundus intelligens, & ipse Cassellis ejus usum pluribus ægris, simili morbo detentis, suasit, qui omnes, regulis circa usum ejus necessariis rite & exacte observatis, optime se habuerunt, adeo ut quidam fere contracti jam iterum incedere, imo saltare potuerint. Hinc experientia certissima pariter ac ratione fretus, divinum hoc remedium, ex singulari gratia divina in solatium tam crudeli morbo affectorum concessum, præsenti in opusculo communicare ac confirmare, utque alii pariter inde emolumentum consequi valerent, describere non fuit gravatus.

Consistit autem dicta cura in hoc : Præparari ante omnia debet corpus, cibos εὐπέπτους & potum tenuem mediocriter assumendo, purgantia usurpando, ab animi affectibus & Venere abstinendo, radicesque morborum, cum arthritide complicatorum, eradicando. Lac ipsum petendum est ex vacca mediæ ætatis, boni habitus, gramine herbisque laudabilibus pasta, & a tauro longe semota. Calefaciendum est illud, dum hauriri debet, absque tamen ebullitione, & assumendum per diem ter, quater vel quinquies, prout ventriculus robustus vel debilis existit, ejusque quantitas indies usque ad uncias quadraginta augenda : loco prandii & cœnæ panem similagineum leviorem capiendo. Nec inconveniens erit, quandoque mane dosin oculorum cancrorum vel alius absorbentis assumere. Continuanda autem est hæc cura, quamdiu non omnis materia peccans e corpore est proscripta ; quo diutius enim hauritur lac, eo perfectior sanitas speranda est. Hinc quidam, per annum integrum postquam lactis potu usi fuerant, denique ad victum ordinarium sensim redierunt, continuando tamen mane lac ad uncias sedecim, summa cum euphoria. Majori pariter commodo, singulis mensibus purgans aliquod Luna decrescente assumitur. Mittimus exempla, quæ tanquam totidem faustæ curæ testimonia allegantur, hoc solummodo commemorantes, quod ipsemet Author Clarissimus lac omnibus lithontripticis falso sic dictis palmam præripere, in se observaverit, cum intra unius anni spatium, quo lacte usus est, calculus vesicæ, quocum diu fuerat conflictatus, ad unciam unam & plus fuerit imminuto

minutus, (tot enim frustula collegit, & in museo reservat) peracta vero cura, non unicum calculi frustulum amplius prodierit; firmiter sibi persuadens, lac nullum calculum, sed potius phlegma viscidum in vesica aliisque locis generare posse. Hisce præmissis, unde lacti tantæ vires accedant examinaturus, in arthritidis naturam paulo accuratius inquirit Clarissimus Dolæus, ejusque caussam primariam & proximam, liquorem quendam viscidum, acrem, sale acido vel lixivioso corrosivo magis minusve volatili vel fixo imbutum esse supponit. Inter remotas causas ventriculi accusat dyscrasiam, quocunque modo contractam, ita ut per eam chylus crassioribus ac viscidioribus imprægnetur particulis, ipsamque sanguinis massam crassiorem reddat, unde procul dubio secretiones humorum lentius peragantur, stomachus & intestina magis labefactentur, liquorque gastricus, & qui in intestinorum glandulis secernitur, reddatur viscidior, donec tandem alimenta assumta multo adhuc difficilius digerantur, ac ob diuturnam moram in saburram acidam, viscidam, flatulentam commutentur, ipseque chylus acido quodam salino corrosivo ebrius, sanguinem reliquosque humores eodem charactere imbuat. Accedit & hoc, quod humores, recensitas ob causas tardius circulantes, salibusque dictis moram, ut magis motu intestino quam progressivo agere queant, concedentes, omnium primo notabiliter corrumpantur, atque lentorem & spissitudinem quandam contrahant. Jam in juncturis articulorum glandulæ hærent mucaginosæ, serum aliquod mucilaginosum continuo plorantes, quod juncturas pro motu præstando læves, & lubricas reddat, & conservet. Cui sero permiscetur oleosa quædam substantia medullaris, ab ossium cavitatibus per certos meatus illorsum transmissa. Sic enim mucilago olei lubricitatem adauget, oleum vero mucilaginem conservat, ne inspissetur, aut gelatinæ consistentiam contrahat. Ex quibus patescit, mucilaginem hanc in glandulis in & circa juncturas secretam, non modo a salibus acidis corrosivis viscidiorem & tenaciorem evadere, sed & admodum corrosivam & lancinantem reddi, dumque membranas & tendines adjacentes quasi continuo vellicat & irritat, non modo ingentes patrare dolores, verum etiam, impedita sanguinis ob nervorum spasticam contractionem libera circulatione, accedere tu-

mo-

morem inflammatorium. Præter alias autem juncturas, pedes & manus potissimum afficiuntur, quia sanguis, ob motum instante paroxysmo maxime inæqualem, non ubique pari violentia salia impellere aptus est, sed in partibus pendulis, ubi ipsius pressio & impulsio gravius incumbit, poros canaliculorum dilatat, & fomitem mali communicat, quo ex parte ex sanguinis sinu proscripto, quod reliquum est, facilius per sudorem, urinam &c. eliminari potest. Reliqua mittimus, & ad lac revertimur, quod constat triplici potissimum substantia, (1) pingui, butyrosa, oleosa & sulphurea, (2) caseosa, terrestri, & limosa, quodammodo salina, (3) serosa, aquea, cum admixtione salium nitrosorum; quarum quælibet proprios edit effectus, si in Arthritide exhibeatur lac. Ratione enim pinguis substantiæ, particulas salinas, austeras & rigidas, scindentes oblinit; ratione caseosæ, acrimoniam humorum blande temperat, imbibit ac abripit; & ratione serosæ, eosdem humores acres dividit, invertit, & per urinam, sudorem, & ubi via patet, eliminat. Tres autem hæ substantiæ unitæ & bene mixtæ, prout sunt in lacte, majori non modo efficacia salia & humores lentos, viscidos, circa articulos morantes, dissolvunt, invertunt, materiamque arthriticam eliminant, sed & insuper sanguini communicatæ glandulis mucilaginosis benignum suppeditant humorem, ut juncturarum membranæ & tendines eo commodius foveantur, laxentur, & ad pristinum vigorem remotis obstructionibus reducantur. Nec quicquam obtinebunt, qui contra hanc lactis curam crebriores & atrociores recidivas, dum ægri ad pristinum victum se receperunt, recurrentes objiciunt, siquidem hoc ipsum, teste Authore, experientiæ non minus refragatur, quam rationi; siquidem constat, quo facilius alimenta in bonum chylum commutantur, ac sanguini justa quantitate communicantur, eo meliores ac laudabiliores progigni spiritus, ac sic per consequens partium vigorem restitui & augeri; idque a lacte expectandum esse, nemo in dubium vocabit. Multo minus ventriculi debilitatem, & partium languorem in principio curæ occurrentem aliquem in contrariam sententiam abducere, confidit Author Clarissimus. Quemadmodum enim hæc symptomata ab obstructis glandulis, humorem gastricum & intestinales suppeditantibus, oriuntur, siquidem parum pingue-

guedinis lacteæ subigi & cum sanguine pro partium nutritione communicari potest; tolluntur tamen eadem, quamprimum poruli ab aqueis lactis particulis reserati & ampliores facti fuerint.

SAMUELIS BASNAGII ANNALES POLITICO-Ecclesiastici. Tomus secundus.

Roterodami, apud Regnerum Leers, 1706, in fol.
Constat Alphab. 10.

Telam in perlustrandis Eruditissimi Basnagii Annalibus superiori mense cœptam ulterius protendere, dum animus nunc est, Tomum secundum ad manus sumimus, qui a Seculo secundo orditur. Heic in ætatem Johannis Evangelistæ omnium primo incidimus. Ad summam hunc senectutem pervenisse concedit
Pag. 2. quidem Noster, sed mortis eum mansisse expertem, credere omni-
3. s. no abnuit. Defensionis Decretalium a nonnullis susceptæ indignitatem perferre se non posse, latius ostendit. Hinc ad Hæreti-
4. ad 8. cos, qui Johanne Apostolo adhuc vivente, veneno suo Ecclesiam infestarunt, delatus, de Menandro, de Simonianis, Cerinthianis &
8. Ebionæis disserit. Nazaræos de Christo recte sensisse statuit, & hoc unum illorum peccatum facit, quod ceremonias legis quasi
10. saluti necessarias usurparint. Synodum Apostolorum Antiochenam, a Baronio & Turriano confictam, a Binio vero statuminatam,
11. nescire vult. Absonum ipsi videtur, Ossenos ab Essenis haud distinguere. Persecutionis a Trajano motæ dum meminit, Ignatium
16. in eadem e vivis sublatum, martyrium subiisse notat, ante annum Christi CXVI, qua de re alias controverti solet, non minus ac de
17. Ignatianis Actis, quæ pro sinceris minime agnoscit, ac quæstio-
19. s. nem: num Romæ obierit? in medio relinquit. Sed Epistolas Ignatio omnes, etiam septem illas ad Smyrnæos, ad Polycarpum, ad Ephesios, ad Magnesios, ad Philadelphienses, ad Trallianos, ad Ro-
26. manos, evellit. Hæterias, quas Plinius secundum Cæsaris edictum inhibuerit, Christianorum fuisse agapas censet. Polycarpi ad Philippenses Epistolam adversus Dallæi suspicionem tuetur,
27. quanquam paucula illa, quibus eadem claudatur, ab aliena manu esse, parum dissimulet. De sacris ædibus titulorum nomine affe-

ctis dum verba facit, causam istius appellationis in obscuro esse profitetur. Potentum scilicet palatiis tituli cum inscripti fuerint, potuisse forsan templa Sanctorum inscribi nominibus, quorum memoriæ consecrata fuerint. Præterea monumenta pietatis vulgatæ editionis auctori titulos vocari observat; adeoque & templa id nominis obtinere potuisse censet, utpote quæ Deo colendo consecrata sint. Quibus tertiam addit rationem, a donationibus petitam, quibus templa ditescere cœperint, quæque titulis olim contentæ fuerint. Papiam quo pro auditore Johannis habere minus possit, nonnullis se urgeri scrupulis, quos exponit, affirmat, cumque Confessorem quidem, sed non item Martyrem vocari posse concedit. Alexandrum Papam nec martyrio obiisse, nec illius Acta genuina esse credit, Schelstrateno se hac in parte opponens. Ut alios hæreticos tum temporis exortos nominat, sic Gnosticos imprimis late considerat, & barbara, quæ usurparint, Angelorum nomina (alia ut taceamus,) exponit, prout & aliquid lucis barbaris Valentinianorum Æonum vocabulis fœnerare nititur. Quadratum Apostolorum discipulum, a Quadrato, Atheniensium Episcopo, diversum facit. Adrianum Imperatorem de condendis Christo templis cogitasse, vero non putat simile. Aquæ benedictæ originem ad Alexandrum Papam sine ullo fundamento referri, magnumque esse veteris & novæ aquæ benedictæ discrimen ostendit. Sententiæ de provocatione ad Ecclesiam Romanam a Marcione facta falsitatem, non pertenuibus argumentis manifestat. Quanquam ne Telesphorum quidem Quadragesimalis disciplinæ fontem jam tum extitisse & principium admittat, vel ex eo tamen Pontificios colligere posse infert, quod lex ista Pontificalis sit, non Apostolica. Antepaschale jejunium ut cum quadragesimali misceatur, haud permittit, & in universam jejunii quadragesimalis historiam prolixius inquirit. Concessam fuisse Polycarpo honoris causa ab Aniceto Eucharistiæ consecrationem negat, & argumentis Amplissimi Tenzelii, istius asserti qui se fautorem præbuit, respondet. Hegesippum tabulas successionis Episcoporum, qui Ecclesiis præfuerint Apostolicis, composuisse, perhiberi ridet. Hermæ Pastorem explodit. Non Antonino Pio, sed Marco Aurelio, secundam Justini apologiam oblatam esse, con-

pag. 24. 30. 35. 43. 51. 55. 59. 65. 70. 96. 107. 110. seq. 111 ad 116.

R tra

pag. 121. tra Valesium, Fellum, Dodwellum, aliosque asserit. Polycarpum
135. A. C. 169 martyrio functum, Usserio adstipulatus credit. Qua-
136. dratus vero, Polycarpi judex, qualis fuerit, determinare vix audet.
Sabbatum magnum, quo Polycarpum martyrio coronatum perhi-
138. bet Smyrnensium epistola, pro illo habet, quod pascha proxime
antecedit. Annos octoginta sex, quibus Servatori se ministrasse
dixerit Polycarpus, de Ecclesiastico illius ministerio capit, eumque
139. obiisse conjicit anno Dionysiano, ut dictum modo, 169, d. 26 Mar-
tii. Ad Tatianum delatus, num extet ejus Harmonia? anquirit,
150. & Valesii imprimis argumenta, quibus negativam statuminavit,
153. ponderat. Pluviam Romanos in prælio adversus Quados re-
creantem, & fulgura in hostes missa liberat equidem a magicarum
156. artium suscipione, at vero iis vix credibilia plura adscribi, simul obser-
vat, & legionem, ad cujus preces id miraculum perpetratum fuerit, ab
Imperatore fulmineam vocatam fuisse, minus sibi persuadet. Quin nec
157. Imperatoris animum cogitationem, quod a Christianis pluvia sit im-
petrata, subiisse, nec eum quicquam hac de re scripsisse ad Senatum,
161. vero putat consentaneum. Athenagoræ apologiam non Marco
162. & Lucio Vero, sed Marco potius & Commodo oblatam judicat.
Legationem, ab ipso pro Christianis susceptam, in dubium vocat.
171. Narrationem Nicephori de Judæo arena baptizato fabulis apponit.
177. Apollonium Martyrem Senatoria ornatum fuisse dignitate negat.
182. sq. Theophilum Antiochenum Episcopum a Theophilo, librorum ad
Autolycum conditore, minime discriminat. Paschatis festum A-
189. postolos haud instituisse, variis rationibus probat. Epistolarum
194. quatuor, quæ Victori tribuuntur, νοθείαν operose ante oculos
202. ponit. Symmachus an Theodotio prior fuerit? quærit, & prio-
205. ritatem huic assignat. Sicca morte Irenæum animam Deo red-
215. didisse, autumat. Librorum Tertulliani chronotaxin accuratam
format, & in hujus Patris mentione Secundum seculum obsi-
gnat.

220. Sub tertii primordium, Zephyrinum martyrum cruentorum
224. numero eximit. Perpetuam & socios martyrii, de grege Monta-
227. nistarum fuisse colligit. Origenis evirationem non cicuta, sed
228 ad 230. ferro peractam ait, ejusque vitam omnem dilucidat. Eviratio-
nem ejus canonicum fuisse ordinationis impedimentum, inficiatur.

Se-

Se verissimam disciplinam, qua peccatores omni cum Ecclesia re- pag. 235.
conciliatione privari tum contigerit, ab Apostolis manasse, nullus
admittit. Cum pœnitentiæ actus complures in narthece perage-
rentur, quid rei sit narthex? constituit. Partem videlicet appel- 237.
lat Templi, ingredientibus primam, exeuntibus vero ultimam, &
tum ritus pœnitentium varios justo ordine considerat. Simili in- 238 ad 247.
dustria stationes expendit, jejuniaque dierum Mercurii & Veneris 248 ad 252.
& Sabbati. Quæ sacræ Synaxeos ratio his fuerit temporibus, dis- 253.
tinctius explanat, interque alia asservationem Eucharistiæ in Ec- 256.
clesia olim neutiquam obtinuisse docet. Templorum dedicationem 260.
hodiernam priscis seculis incognitam, quodque Sanctuarium respi-
cere Orientem debeat, Apostolorum ordinatione niti, figmentum
appellat. Pastophorium describit ædiculam sive thalamum, in quo
Ecclesiæ suppellex recondi, Clericique recipi consueverint. Cali- 272.
cum sacrorum antiquam materiam & picturam contemplatur. 273.
Mammææ Christianismum somniis accenset. Altarium usum ve- 286.
tustum pandens, plura in uno templo altaria antiquissimis tempo- 293.
ribus vix reperta statuit, nec requisitum admittit ad communio- 297.
nem jejunium. Sacramenti elevationem novam, & quingentis 303.
amplius annis Ecclesiæ incognitam nuncupat, inque censum pari- 305.
lem cereorum diurnorum usum rejicit. Fabiani Decretales in- 316.
ter spuria scripta collocat. Adultam processionibus antiquita- 329.
tem abjudicat. Philippum Arabem pro Christiano minus agno- 335.
scit. Cypriani magiam & amores Justinæ fabulas dicit, & insuper 348.
traditionem de Cypriano Antiocheno enervat. Dionysium Pari- 354.
siensem pro diverso ab Atheniensi agnoscit. Novatum ex Afri-
canorum Episcoporum numero eximit. Septem dormientium hi- 357. 362.
storiam respuit.

Sed dum Tomi cujusvis titulus *duodecim Dissertationes ad illustrandam antiquitatem Ecclesiasticam idoneas* promittit, de his, antequam ab opere locupletissimo manum retrahamus, nonnihil dicendum est. Sunt eæ non admodum prolixæ, locumque inveniunt, post absolutos Seculi tertii Annales, in Tomo secundo, ubi spatium paginarum a 475 ad 576 conficiunt. *Prima traditionem Satanæ*, a Paulo in priori ad Corinthios epistola commemoratam, *excommunicationem* haud esse probat, neque hanc voce

Anathematis innui observat, Baronioque, *catathema* proximam anathemati censuram constituenti, dicam scribit. *Secunda* circa *Excommunicationem Judaicam* occupatur, quam ex inveterata opinione, multis etiam eruditissimorum pro poena spirituali haberi, Noster ait, impuris hominibus imposita, ut a sacrorum communione pellerentur. Quo ut plurimum obtorto collo trahantur verba Domini: *sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Sed vicissim Basnagius nullam flagitiosorum a sacris expulsionem his significari contendit, cum Judæis minime moris esset, Publicanos a Paschatis & sacrificiorum usu removere. Stat ergo ipsi sententia, Judæorum excommunicationem poenis non Ecclesiasticis sed Politicis, quibus societatis jura reis abdicentur, esse annumerandam. *Tertia* dissertatio de *Excommunicatione Christiana* agit, interque hanc & Judaicam hoc interesse docet discriminis, quod, cum Judaica actus sacerdotalis non fuerit, quo impuri homines sacris pellerentur, sed forensis, quo jura civitatis reis eriperentur, Christiana vicissim non fori, sed Presbyterii decretum sit, quo Sacramentorum usu flagitiosi priventur, jure civitatis illæso. Hujus excommunicationis jus non ex naturæ modo, sed ex ipsius quoque Scripturæ fontibus deducit Autor, Thomæ Erasto secus censenti obviam procedens, & ultimo loco antiquitatem Ecclesiasticæ disciplinæ in subsidium advocat. Inde non solum Episcopum, sed Presbyteros etiam excommunicandi facultate pollere asserit, quam tamen ad mortuos extendi posse negat, Principes vero eidem obnoxios pronunciat. Non esse de cætero hanc illius vim largitur, ut regiam Principibus dignitatem, Magistratui autoritatem, privatis honores bonaque auferat, nec internam fidei & charitatis cum Christo copulationem eadem solvi posse contendit, quippe quæ immoto æternæ prædestinationis decreto nitatur. Sed tangere hanc solummodo affirmat externam copulationem, qua cum Ecclesia conjungamur, usu mensæ sacræ, precum pro fidelibus fusarum auxilio, consolationum fomentis, Presbyterorumque benedictionibus. *Quarta* de *Ecclesiastico tribunali* agit, quod nequaquam ad dictaturas ejusmodi trahendum sit, quales cogitet Baronius, & per quas Ecclesia de rebus temporalibus judicium suum constituat. Hoc certe tribunal moribus imprimis Christi & universæ antiquitati multum ad-

adversari ostendit. *Quinta* dissertatio *decimas* examinat, deque his sequentem in modum statuit: Jure quidem rationis, quod nullo refigi modo queat, Ecclesiæ Pastoribus honesta deberi stipendia, nec conscientiæ modo, sed Scripturæ quoque tabulis legem illam inscribi. Ut vero decimæ quotannis suppeditentur, nec Evangelii, nec rationis, nec seculorum Apostolicorum autoritate definitum esse. *Sexta*, Baronio duce, *claustra Virginum* lustrat, ad ipsorum antiquitatem reperiendam, quam cum ætate Apostolorum conjunctam fuisse, Latinorum plures existiment, quamque & Pamelius videre sibi visus sit in verbis Tertulliani: *Videris ipsum continentiæ votum.* Verum hic error multis argumentis opprimitur. *Septima* ad *cœlibatum Clericalem* spectat. Ubi ab initio quidem credere se ait Basnagius, Apostolos post illapsum Spiritus Sancti, omnem prorsus Venerem abdicasse, quæ continentia Episcopis Presbyterisque nonnullis exemplar ad imitandum præbuerit, sed citra ullam tamen necessitatis imaginationem, quæ post accesserit, & quam ex instituto heic impugnatam videas. *Octava* maximam partem in computatione *LXX hebdomadum Danielis* versatur, & annos hic non Solares, verum Lunares spectandos venire præsupponit, ac dein hebdomadarum initia Artaxerxis Longimani anno vigesimo, exitum vero anno, qui Tiberii decimus nonus putatur, assignat. Mox oraculum Danielis ad Messiam esse referendum probat, ejusque verba potiora curatius pensitat. Abominationem vastatricem de Zelotis Templo insidentibus interpretatur. *Nona traditiones Pontificias* non tam ex fundamentis Theologicis, quam monumentis potius Historico-Ecclesiasticis convellere studet. *Decima periodum Julianam & Pagii Græco-Romanam* inter se confert, & hanc ista minime præstare demonstrat. *Undecima regulas* ejusdem *Pagii Hypathicas* examinat ac perstringit. *Duodecima* denique *Catechumenos eorumque baptismum* cura paulo penitiori contemplatur.

CREMONA LITERATA,

seu

IN CREMONENSES DOCTRINIS ET LITERARIIS

Dignitatibus Eminentiores Chronologicæ Adnotationes, *Auctore*
FRANCISCO ARISIO.

Parmæ, typis A. Pazzoni & P. Montii, 1702. fol. Tom. I.
Conſtat 5 Alph. pl. 4.

PLurimum omnino Reip. Literariæ intereſt, ut eorum memoria, qui præclare de ea meriti fuerunt, ad poſteros quoque propagetur, quo ſcilicet hoc pacto tum virtuti honos ſuus conſtet, tum etiam alii iſtorum exemplis excitati, iisdem veſtigiis inſiſtere animum inducant. Nemo igitur dubitare poteſt, Franciscum Ariſium Cremonenſem, nobiliſſimæ patriæ ſuæ Ordinum Conſervatorem, præclaram admodum operam in ſe ſuſcepiſſe, quod Viros eruditione egregiisque in rem literariam meritis conſpicuos, quos Cremona unquam vidit, orbi erudito exhibere conſtituerit. De quo Reſp. literaria eo magis ſibi gratulari debet, quod, cum jam ante eum, tum Joſephus Breſſianus, Vir in contexendis urbis Cremonæ hiſtoriis incomparabilis, inter cujus manuſcripta opuſculum Italica lingua conſignatum & hoc titulo inſignitum, *Virtus rediviva inſignium Virorum Cremonenſium*, repertum fuit, tum Doctiſſimus Laurentius Legatus, qui *in Lyceo Herculis* nonnulla de Literatis Cremonenſibus memoriæ prodidit, ſimile aliquid tentasſent, uterque tamen morte præventus telam pertexere non valuisſent, Ariſius noſter hoc opus feliciter ad finem perduxerit. Huic autem diſſertationem præmiſit, in qua urbem Cremonam, de qua patria ſibi quoque Auctor gratulatur, & antiquiſſimam & nobiliſſimam eſſe, variis argumentis evincere conatur. Quod enim ad prius attinet, originem hujus urbis ad antiquiſſima tempora referri ait, ita ut ejus origo in hiſtoriis plane reperiri nequeat. Quamvis enim Tacitus, luculentus cæteroqui hiſtoriarum ſcriptor, eam T. Sempronio & P. Cornelio Conſulibus conditam fuiſſe aſſerat, eum tamen a Polybio deceptum hac ex parte vehementer falli, vel ex Livio abunde conſtare, utpote qui diſertis verbis teſtetur, multo ante adventum Hannibalis in Italiam, Colonias a Romanis Cremonam deductas eſſe, & de Valerio Flacco, qui ante T. Sempronium & P. Cornelium Conſulatum geſſit, affirmet, eum per totam ferme æſtatem circa Padum Placentiæ & Cremonæ exercitum habuiſſe. Id quod

etiam

etiam exinde patere Auctor ait, quod varia testimonia ex Veterum scriptis afferri possint, Cremonam jam Thuscorum coloniam fuisse, quorum opes multo ante Romanum imperium terra marique patuerint. Adeoque neminem de summa hujus urbis antiquitate amplius dubitare posse, cum Eusebius quoque asserat, ejus initium annis mille tercentum quinque & septuaginta Christi adventum antecessisse. Postquam igitur Auctor hoc modo demonstraverat, originem Cremonæ omnem vetustatis memoriam superare, jam laudes ejus tum ex veteribus tum recentioribus scriptoribus prolixe satis enarrat, & tandem maximam ejus dignitatem ex honore & innumeris beneficiis, quibus eam summi Pontifices, Cæsares ac Reges affecerint, satis elucescere putat. Post præfationem illam de antiquitate & nobilitate Cremonæ absolutam, Auctor Viros Eruditos, qui ex hac civitate originem duxerunt, in medium producit; in quo instituto ita versatur, ut eos non alphabetico ordine, quem subjectus tamen index supplet, sed juxta temporis, quo quisque floruit, seriem dispositos exhibeat, simulque ipsorum nomina, cognomina, munera, scripta & alias res ab ipsis præclare gestas, accurato studio exponat, in quorum recensione subinde, occasione ita ferente, varia Gymnasia, Collegia, Academiæ, Bibliographiæ aliaque hujus generis rei literariæ ornamenta lectorum oculis subjiciuntur, ea potissimum fini, ut Cremonensium magnificentia literaria orbi erudito magis innotescat. Hisce præterea, ut lectorum curiositati ex asse satisfieret, multæ Inscriptiones atque Epitaphia, ex antiquis & tantum non deperditis monumentis in lucem protracta, in quibus Virorum doctorum nomina eorumque laudes æternitati consecratas deprehendimus, hinc inde permixta leguntur. Incipit autem Viros literatos Cremonenses recensere ab anno ante ortum Christi quinquagesimo primo, in quo stadio ad annum post reparatam salutem millesimum quingentesimum primum inoffenso pede progreditur. Cæterum multa de Viris illis eruditis hic loci excerpere nil attinet, tum quod hoc nimis longum foret, tum quod hasce delicias cujusvis Lectoris curiositati relinquere magis consultum esse arbitramur.

SE-

SERIES AUGUSTORUM, AUGUSTARUM, CÆsarum & Tyrannorum omnium, tam in Oriente, quam in Occidente a C. J. Cæsare ad Leopoldum, cum eorundem imaginibus ex optimorum numismatum fide ad vivum expresſis, Auctore LAURENTIO PATAROL.

Venetiis, typis Antonii Bortoli, 1702. 8.

Plag. 15. ch. aug.

VEl ideo libro huic pretium decernere par eſt, quod reliquorum Numiſmaticorum metas longe ſuperare videtur, dumque illi in Heraclio communiter deſinunt, hic Imperatorum ſeries ad noſtra tempora usque protendit, licet nummorum defectu icones interdum neceſſarias aliunde mutuare debuerit. Omnium vero, quotquot complectitur, imagines perquam nitide exſculptas habet, adjecta e præſtantiorum Hiſtoricorum monimentis compendiaria cujuslibet Principis vitæ enarratione, id quod tyronibus egregie prodeſſe, eorumque memoriam ad ampliora præparare, nemo eſt, qui ignorat. Inprimis autem commendari meretur Nobilisſimi Autoris ingenium, quod Auguſtos contemporaneos, ipſorumque conjuges, una area conſpiciendos præbeat, ſiquidem & hac methodo plurimum amœnitatis ſtudiis hiſce obvenit. Prolegomena etiam breves aliquot diſcurſus continent, a ſcopo ejus haud diſſentaneos, puta, de nomine Imperatoris, Cæſaris & Auguſti; de varia pro variis temporibus Imperatoris eligendi ratione; de variis Imperii Romani periodis; in quibus copioſa lectio redundat. Cæterum cordatioribus Germanorum ægre perſuaſerit, quæ de coacta, aut non ita libera, ut loquitur, Imperatoris renunciatione, ab Electoribus in defuncti Cæſaris gratiam expedienda, contra Legum Reipublicæ noſtræ fundamentalium tenorem aſſerere voluit.

LEXICON LATINO-BELGICUM NOVUM, OLIM Idiomate Gallico publicatum a P. GUIDONE TACHARD, nunc Belgicæ conſuetudini communicatum, &c. accurante SAMUELE PITISCO.

Am-

Amstelædami, excudit Franciscus Halma, 1704, in 4to.
Constat Alphab. 6. plag. 15.

ESt ea plerorumque Lexicorum, maxime, quæ puerorum manibus teruntur, ratio, ut multa, quæ plane & omnino inserenda erant, vocabula ibi desiderentur; barbarorum vero, & minus Latinorum, aut saltem non satis usitatorum, magnam copiam contineant. Quod cum secum reputaret Reverendus Pater Guido Tachard, operæ pretium duxit, de locupletiori & comtiori Lexico edendo consilium suscipere. Confecit destinata anno 1687, & quod concinnandum susceperat, Lexicon Latino-Gallicum Parisiis publicavit, in quo obsoleta vocabula, & locutiones vitiosas notavit, poeticasque loquendi rationes, ab illis, quæ oratoribus & poetis in usu sunt, asteriscis distinxit. At ne sic quidem omnium expectationi satisfecit. In illud enim cum solertissimus Typographus, Franciscus Halma incidisset, censuit ad illius formam, phrasibus & vocibus, in illo Gallice versis, in sermonem Belgicum translatis, non incommodum posse fieri lexicon Latino-Belgicum. Proinde unum alterumve specimen Samueli Pitisco, Clarissimo Viro, Gymnasii Hieronymiani apud Trajectinos Rectori obtulit, & sententiam de eo rogavit. Is accuratius re perspecta deprehendit, reverendum Tachardum scriptores, quos laudat, non evolvisse, &, sicut non contemnendis conjecturis adductus, pace tamen optimi Viri, Pitiscus hariolatur, Cœlii Curionis Secundi Forum Romanum compilasse, hic illicve, hoc illove scriptore, quamvis infrequentius, de suo addito. Hinc factum censet, ut errabundi ducis, (quia nec ille, dum scriberet, fontes adiit, sed ex aliorum lacunis multa in suum Forum derivavit) vestigia legens, in tot errores inciderit. Ciceronem enim pro Livio, Cæsare, Columella, Nepote, Tacito, &c. Tacitum pro Suetonio, Cicerone, Livio; Cæsarem pro Sallustio, Gellio, Charisio, Celso, aliosque pro aliis millies & trecenties perperam laudavit. Nec omisit non Tachardus multa vocabula, pluresque eorum significationes, imo vero non pauca auctorum loca male interpretatus est. Proinde id dedit operam doctissimus Pitiscus, ut ipsis consultis fontibus testimonia scriptoribus, apud quos non leguntur, perperam trans-

ſcripta, illis, apud quos inveniuntur, redderet. Capita præterea, paragraphos & numeros, in quos diſtinguuntur, adjecit, & vocabula & vocabulorum ſignificationes, quæ in Tachardi editione deſiderantur, ſuis locis & uncinulis, ut a Tachardianis ſepararentur, incluſit. Enatum hinc Lexicon hoc Latino-Belgicum, quod, quin idonei harum rerum exiſtimatores approbaturi ſint, nulli dubitamus. Promittit hoc loco Pitiſcus *Lexicon Antiquitatum Græco-Romanarum*, ex Theſauris Antiquitatum Romanarum Grævii & Græcarum Gronovii, & pleriſque aliis ſcriptoribus, qui Antiquitates Græco-Romanas proximis ſeculis ſuis illuſtrarunt commentariis, congeſtum & ordine Alphabetico digeſtum.

AN UNIVERSAL DICTIONARY.

i. e.

DICTIONARIUM UNIVERSALE, HISTORICUM, Geographicum, Chronologicum & Poeticum, e Morerii, Balii, Baudrandi, Hoffmanni, Daneti aliorumque operibus congeſtum;

Tomi II.

Londini, ap. Jo. Hartley, W. Turner & Tho. Hodgſon, 1703. 8.

Conſtat Alph. 9. pl. 9. ch. aug.

NOn male & utilitati multorum & crumenæ conſuluere, quicunque ex Morerii aliorumque dictionariis realibus compendium hoc compilaverunt. Quo quidem nihil ſpeciatim derogatum cupiunt Anglicanæ Morerii translationi, quam ante complures annos doctiſſimus Collerius (*Collier*) procuravit, non perfunctorie auctam, & ob ſublatos paſſim errores tanto eruditorum plauſu exceptam, ut ſolertiſſimus Th. Fritſchius noſter Germanicam Morerii editionem, ab erroribus, quantum fieri potuit, omnibus purgatam, locisque plurimis, e Germanica maxime Hiſtoria, adauctam, (quam prælo modo ſubjicere cœpit) procuraturus, hac editione, quam Gallicis nondum ſatis caſtigatis, uti conſultius merito duxerit. Qua occaſione non diſſimulamus, Excellentiſſimum Virum, Joannem Franciſcum Buddeum, S. S. Theologiæ in Academia Jenenſi Prof. Publ. edendi hujus operis principem curam in ſe ſus-

suscepisse, a quo non nisi præclara omnia & elucubrata sibi pollicentur eruditi. Ut vero ad compendium nostrum revertamur, equidem speciminibus ex eo petendis supersedere possumus, cum ipse Morerius in multorum manibus versetur; illud in universum asserere possumus, quæcunque huc ex Historia Ecclesiastica non minus, quam Civili omnium gentium, & Litteraria, Mythologia item, Geographia ac Politica translata sunt, concinna omnia brevitate descripta deprehendi, ut judicium, quod exactum adhibere epitomatores imprimis decet, desiderare hic nemo possit.

DICTIONARIUM SACRUM SEU RELIGIOSUM: A Dictionary of All Religions &c.

i. e.

DICTIONARIUM OMNIUM RELIGIONUM, veterum & recentium, Judaicarum, Gentilium, Christianarum & Mahometanarum.

Londini, apud Jac. Knapton, 1704. 8.
Constat Alph. 1 ch. aug.

PAulo prolixius anonymus hujus libri Auctor, quem Colerium plerique vocant, sed res tantum sacras tradit, nimirum religiones varias, schismata, sectas & hæreses, vitasque & dogmata auctorum diversarum religionum aut propagatorum, Deos gentilium & idola, modos divini cultus diversos, ordines religiosos & communitates, sacros ritus, vasa item & festa, officia distincta, regulas atque ceremonias. Itaque hic diffusiores nonnullos articulos deprehendas. Sic enim sub tit. *Bible* de Bibliis Arabicis, Armenicis, Chaldaicis, Copticis, Æthiopicis, Græcis, Hebraicis, Latinis, Moscoviticis, Persicis, Samaritanis & Syriacis accurate agitur, simulque commendatur liber Kortholdi *de variis Bibliorum editionibus*, ad cujus tamen notitiam non pervenerit, Sacra Biblia, celeberrimi Viri Roberti Boyle cura & sumtibus, in ipsam etiam linguam Irlandicam, cujus rarus quidem in scriptis usus est, aliquot ab hinc annis fuisse translata. Pariter sub tit. *Festivals* Festorum diversa genera recensentur: sub tit. *Idols* historia idololatriæ: sub tit. *Persecutions* hi-

ſtoria viginti quatuor perſecutionum: ſub tit. *Sabbath* hiſtoria cultus diei Dominicæ apud diverſas gentes exhibetur: ſub t. *Evangeliſts* & *Apoſtles* ſingulorum Evangeliſtarum & Apoſtolorum vitæ accurate deſcribuntur: ſub t. *Pre-adamites* Peirerii ſyſtema Præadamiticnm prolixe examinatur. Imprimis vero lectu digna ſunt, quæ ad Eccleſiæ Anglicanæ cognitionem ſpectant, ut cum de Independentibus, Presbyterianis, Quakeris, Cameronianis aliisque agitur. Et cum de Cameronianis ſpeciatim pauca hactenus exteris innotuerint, non erit alienum, quæ de illis in hoc Dictionario habentur, breviter hoc loco recenſere. Nomen habent ab Archibaldo Camerone, Paſtore caſtrenſi, qui ab illis Presbyterianis ſeceſſit, qui indulgentia Caroli II uti decreverant, quod ille ita interpretabatur, quaſi hoc modo primatum aliquem Regis in Eccleſiaſticis agnoſcerent. Cumque illi nihil aliud ſe agere aſſererent, quam ut libertate exercendi muneris paſtoralis, quo hactenus injuria fuerint prohibiti, conceſſa gauderent, res majori paulatim contentione ab utraque parte agitari cœpit. Et quanquam Presbyteriani reliqui ad ſynodum univerſalem provocarent , Cameroniani tamen non modo non depoſuere, verum & auxere ferociam, eoque demum audaciæ proceſſere, ut Carolum Regem commune fœdus, quo Regno obſtringeretur, violaſſe, & pravis moribus ſuis Eccleſia Anglicana *de jure*, ut loquebantur, excludi, atque adeo & Regno dejiciendum & excommunicandum eſſe docerent. Verum & facili negotio oppreſſi ſunt, & ſub Wilhelmi regimine prorſus quievere, tandemque decretis in conventu generali Cleri Scotici, anno 1690 inſtituto, ſancitis ſeſe ſubmiſere.

INTRODUCTIO AD VERAM PHYSICAM, PER JO. KEILL. Editio ſecunda emendatior & auctior.

Oxoniæ e Theatro Sheldoniano, 1705, 8.

Conſtat plag. $19\frac{1}{2}$.

CUm ſuum eruditis laborem probari, paſſimque deſiderari, nec tamen proſtare exemplaria intelligeret Autor; novam dedit editionem ſubduplo fere priori auctiorem, utpote quam 13 abſolvebant

pla-

plagulæ. Etenim dum eam *A. 1703 Menſ. Nov.* commemoravimus, per errorem juſto major moles ipſi aſſignata, quem lector haud gravatim corriget. Cæterum non ingratum fore arbitramur, ſi, quæ novæ huic editioni acceſſere, breviter indicemus. Addidit nempe Autor 14 Lectionibus decimam quintam & ſextam, cumque in decima problema de invenienda velocitate, qua datum corpus movendum eſt, ut habeat momentum æquale momento cuivis date, in priori editione nonniſi ad vectem applicasſet, in poſteriori ad 5 potentias mechanicas ſimplices, vectem cum ſtatera, axem in peritrochio, trochleam, cochleam, & cuneum applicat. Lectio XV de motu gravium vel in planis ad horizontem inclinatis, vel in ſuperficiebus curvis, quales ſunt ſphæricæ & cycloidicæ, vel in ſpatiis denique liberis & non reſiſtentibus peracto, nec non de motu pendulorum theoremata Geometrice demonſtrat, & problemata inde pendentia reſolvit. Inter alia *ad theor. 43 p. 205* notatur, horologia pendulis inſtructa tam affabre elaborari poſſe, ut temporis menſuram motu Solis multo juſtiorem exhibeant, cum hic tempus apparens monſtret, non autem verum. Atque hinc talia automata ſtatis temporibus horam indicare ab apparenti diverſam, tempus Solaris horologii 15 vel 16 minutis primis aliquando ſuperantem, aliquando totidem ab eo ſcrupulis deficientem: nec niſi quater in quolibet anno Solem & horologium idem temporis punctum monſtrare. Lectio XVI projectorum phænomena examinat, ubi notatur, ſi mobile directe ſurſum vel deorſum projiciatur, moveri motu uniformiter retardato vel accelerato in linea recta; ſin ſecundum directionem horizontalem aut aliam ad Horizontem obliquam lineam, in linea curva deferri. Theoria *in ſchol. theor. 51 p. 235* ad directionem tormentorum bellicorum applicatur. In fine denuo ſubjiciuntur Hugeniana theoremata de vi centrifuga & motu circulari cum Keillianis demonſtrationibus. Utut enim ipſius *Hugenii* demonſtrationes inter opuſcula ejus poſthuma nunc proſtent; Keillianas tamen quoque proſtare conſultum erat, cum ſint Hugenianis multo breviores.

VITA & PHILOSOPHIA THOMÆ CAMPANELLÆ, AUTORE ERNESTO SALOMONE CYPRIANO.

Amstelodami, apud Christianum Petzoldum, 1705, 8.
Constat plag. 6.

AUtor libelli Clarissimus iis Philosophis annumerandus est, qui in nullius magistri verba jurant, sed e variorum fontibus, judicio arbitrioque suo, quantum quoque modo videbitur, assumunt atque hauriunt. Quare cum in Academia Julia publicas prælectiones philosophicas indiceret, judicaretque, non omnem veritatem esse veteribus patefactam, neque olim tantum Platones atque Aristoteles humani generis bono natos fuisse, sed hodienum excellentis ingenii viros, ac, licet id vilia & obsequio promta non agnoscant ingenia, veteribus pares aliquando reperiri; auspicali programmate commentatus est de vita & philosophia Campanellæ. Quod cum doctis non ingratum accidisset, & rogatus esset Autor, ut paulo fusius, quod cœperat, persequeretur; hoc libello id sibi faciendum existimavit. Fatetur autem, vocato sibi ad aliud studiorum genus, & multis laboribus impedito, non licuisse industriam debitam ad hanc rem convertere, optatque, ut aliquis ex doctorum ordine omnibus præsidiis instructus hanc philosophiam accuratius examinet. Capite primo agitur de Campanellæ ortu, studiis, carceribus, tormentis, liberatione ac morte. Caput secundum exhibet variorum de Campanella judicia, eaque adeo diversa, ut si unquam, certe in hac re verum esse appareat illud tritum: quot capita, tot sensus. De theologia & magia Campanellæ agitur tertio capite, ostenditurque, quoties vis inferretur, amplecti solitum Pontificis sacra, etsi artes aulæ Romanæ in libris suis sæpe liquido detexisset, ac religionem sibi formasset pro lubitu: de cætero magicis artibus inde a puero delectatum, fassumque, apparuisse sibi vario ac horribili vultu dæmonem, ac secum collocutum; fuisse insuper Campanellam profani oris hominem, & Christi disciplinæ adeo contraria docuisse suis libris, ut mirum sit, nuper a novarum rerum cupidis inter Apostolicos viros annumeratum. Progreditur Autor capite quarto ad Philosophiã Campanellæ, plenã paradoxis, cognitione tamen & investigatione apprime dignam. Quinto capite exponitur de Campanellæ libris, exhibeturque epistola illustris ac de studiis litterarum meritissimi Viri, Antonii Magliabechi, ad libelli Autorem scripta, qua percensentur manuscripta Campanellæ in scriniis Magliabechi asservata. In fine habetur

ab-

abſolutus operum Campanellæ index ab ipſo confectus, & appendix ex Morhofii diſſertatione de paradoxis ſenſuum, qua Campanellæ philoſophia de ſenſu omnium rerum examinatur.

ALEXANDRI THOMSON, M. D. DISSERTATIONES Medicæ.

Lugduni Batavorum, apud Frederic. Haring, 1705. in 8. plag. 10.

MEdicinam Veterum pariter atque Recentiorum multa imperfectione laborare, omnesque illius hypotheſes ex mera imaginatione proficiſci, indubia vero cunctorum fundamenta, cum naturam rerum ab hominibus ſciri Deus & Natura nolint, a ſenſibus & obſervatione obtineri, *Autor* nobiliſsimus in *Introductione* prius indigitat, quam mentem ſuam de canalium corporis animalis in fluida reniſu, de aquis mineralibus, de marte, de mercurio, de opio, atque de morbis animi, in *ſex Diſſertationibus Medicis*, quas hic combinatas ſiſtit, aperiat. Quamvis enim de reniſu canalium in fluida animalia, poſt *Borellum*, *Bellinum* & *Pitcarnium*, Clar. *Baglivius* agere, ac in tractatu *de fibra motrice* ſolidorum vires præſtantiores viribus fluidorum adſtruere voluerit, quia multis tamen modis ipſe videatur deficere, *Noſter* circa motum, quo canales corporis animalis in fluida renituntur, ita in *Diſſertatione prima* verſatur, ut nunc ſanguinis ex arteriis ad venas propulſionem a corde impoſſibilem, ex nimia ſanguinis & arteriarum reſiſtentia, qua cordis vires ſuperentur, nunc ſanguinis pariter ad venas tranſitum, atque lymphæ & liquidi nervei per vaſa lymphatica & nervos motum ab arteriis ipſis ideo deducat, quod hæ, quoties a ſanguine propulſu dilatentur, toties rurſus virtute ſtructuræ ſuæ elaſticæ ſeſe contrahere, ac fluida contenta in dictas partes urgere debeant. Quæ de veteri medicina, ſtimulis medicis, exercitiis, miſſione ſanguinis, vomitu, purgatione, ſudore ac balneis ſubjiciuntur, non eſt, cur ſingula recenſeamus, qui ad *alteram* potius *Diſſertationem* pergentes annotamus, varia non ſolummodo experimenta cum aquis mineralibus adornata in hac commemorari, ſed &, ubi aquas quidē minerales de cupro, ferro, & ſale terræ naturali participare, naturam nihilominus ſuam a minerali quodam fixo nequaquam mutuari oſtenſum fuit, imprimis aquarum mineralium, tum diverſos virium gradus, tum originem, ad *Tabernamontani* & *Givrai* ſententiam, ex terræ ſucco glutinoſo, terebin-

binthinæ sive gummi plantarũ haud absimili, scrutinio ulteriori commendari. In *Dissertatione III*. quemadmodum obstructiones a lympha crassiori,& a sero copiosiori evacuationes præternaturales derivantur,omnia vero medicamenta ex ferro parata serum dissipare & villos adstringere judicantur:ita varia simul & obstructionum & evacuationum genera innuuntur,in quibus remedia chalybeata adhibere vel omittere conveniat; neque hecticis ac phthisicis iis,in quorum visceribus vitium magis,quam in sanguine hæret,aquarum mineralium usus interdicitur. In *IV Dissertatione* ante omnia effectus, quos Mercurius,in ultima divisione semper sphæricus persistens saliumque connubio potentior redditus, in sanguine ac lympha solvendis, indeque in evacuationibus per diversa loca moliendis præstat, non tam ejus ponderositati, quam globulorum circumgyrationi, ab osculatorio canaliculorum motu adjutæ, determinatæque lymphæ solutæ consistentiæ, adscribuntur; hinc in morbis pertinacioribus alia medicamina respuentibus propinatio mercurii, ad justum etiam ptyalismi gradum, si vires ægroti ferant, perquam proficua exemplis variis confirmatur; tum mercurio edomando, si nimium operetur, nec aurum, nec sulphuris flores, sed lac & decocta emollientia opponuntur, eidem vero e corpore eliminando, si in sanguine persistere contingat, purgantia blandiora suadentur; in affectibus denique spasmodicis, a liquido nerveo nimis viscido dependentibus, mercurii quoque auxilium salutare laudatur. Postquam a sanguine expanso liquidi nervei motum inhiberi somnumque induci, omnem itidem convulsionem ac motum convulsivum a totius corporis repletione aut inanitione contingere, paralysin autem a fluidis diutius in expansione persistentibus fieri, in *Dissertatione V* declaratum fuit, uberius ab opio immediate sanguinem, mediate liquidum nerveum expandi asseritur, modusque edocetur, quo vel opium somnum provocare & quaslibet evacuationes serosas præter sudores sedare soleat, vel nimia etiam opii operatio aliave symptomata prava præcaveri debeant. Tandem in *Dissertatione VI* commercio, quod animæ cum corpore intercedit, atque iis animi affectibus, a quibus morbi corporis propullulant,explanatis, in horum medela ex remediorum pharmacevticorum speciebus non nisi opium ac vinum generosum seliguntur: quid tamen musica quoque, ingenii & corporis lusus, ratio atque religio in morbis animi valeant, non minus enodatur, ac quodnam Medici in iisdem habeatur officium; Medicum quippe felicissimum sæpe esse, non qui medicinam pharmacevticam aut corporis mechanismum melius calleat, sed qui ægrorum animos optime disponat.

* * * * *

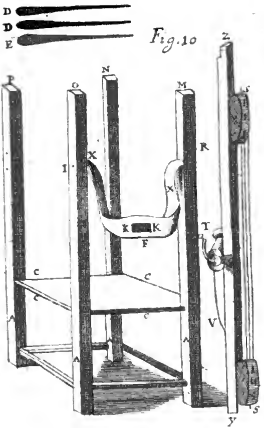

Fig.10

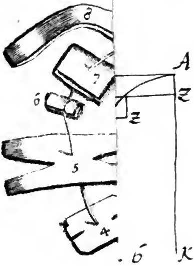

Fig. 8.

Fig. 5.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis, Anno M DCC VI.

HET VYFDE EN HET SESTE ANATOMISCH Cabinet, van FREDERIK RUYSCH.

i. e.

FRIDERICI RUYSCHII, ANATOMIÆ ET BOTAnices Professoris, Thesaurus Anatomicus Quintus & Sextus.

Amstelædami, apud Johannem Wolters, 1705. in 4.

Constat Vtus plag. 7. Fig. Tab. 3. VItus plag. 16. Fig. Tab. 7.

DUos hic conjungere *Thesauros Anatomicos* eo minus veremur, quo magis celeberrimo *Ruyschio* placuit uno anno eosdem divulgare: tanto majori autem cum cura in ipsis recensendis occupabimur, quanto majus quoque desiderium laudatus Autor in ultimo Thesauro videtur exprimere, pag. 56.
non solummodo reliquos posthac absolvendi Thesauros decem, quibus atque prioribus omnia curiosa Anatomica intra 40 annos a se collecta comprehendat, sed &, Deo volente, alios Thesauros, quos copiosos possidet, de animalibus, insectis, marinis &c. cum literato pariter Orbe communicandi. A *quinto* proin *Thesauro* initium facientes, ad eam intestini jejuni portionem primum attendimus, quæ ex homine ideo monstratur inversa, ut præter juga 7.
sive valvulas conniventes glandulæ solitariæ ac miliares luculenter conspiciantur extra superficiem propullulantes, cum e diverso eædem in intestino recto, æque ac in agmen quæ consitæ perhi-

14. bentur, instar fovearum ut plurimum appareant. Hinc inter auditus ossicula stapedem in situ naturali respicimus, quod tenuissima membranula, quam arteriolæ plurimæ perreptant, involvatur.
16. Tum chorion fœtus humani consideremus, quomodo in duas illud dispescatur partes, alteram tenuissimam & pellucidam, spectantem fœtum atque pseudo-allantoidis titulo insignitam, alteram vero crassiorem, opacam, non extensilem & utramque faciem placentæ, adeoque eam etiam, qua cum utero cohæret, investientem. Neque reticendum, hujus illam portionem, quæ a placenta recedens uteri cavitatem obducit, vasisque sanguineis in homine rarissimis gaudet, villosam placentæ membranam nuncupari, quia in eandem succus nutritius, in extremitatibus arteriarum uteri confectus, & a venarum placentæ extremitatibus suscipiendus, atque ad fœtum per funiculum umbilicalem deducendus, æque sese insinuet, ac chylus alias in villosam tenuium intestinorum tunicam sese insinuare solet, ut eo facilius a radicibus vasorum lacteorum recipiatur. Porro ossium tarsi, ossiculorum glandulæ pinealis, & verte-
24. brarum ossis sacri mentio injicienda, in quantum ossa tarsi ex muliere, cujus pes extremus spina ventosa correptus fuerat, in unum coalita, & in aliam prorsus substantiam molliorem mutata, glandu-
31. læ pinealis ossicula tria distincta, pro calculis ab aliis habita, & ver-
34. tebræ ossis sacri ejusmodi cavitatis, qualis spinæ dorsi vertebris cum aliquo humore intercedit, plane expertes, exhibentur. In
98. arteriis denique ac costis ita finiamus, ut arteriarum intercostalium exortum, cum ex aortæ trunco descendente, tum ex arteriis mammariis, costarum vero superiorum vergentiam ad superiora, & inferiorum versus inferiora, in aperto infantis thorace ostendi commemoremus. Sed ad *sextum Thesaurum* progredientibus ea imprimis delibare lubet, quæ abstrusum generationis negotium aliquomodo videntur illustrare, modo prius notaverimus, in homi-
3. ne meatum a naso ad oris cavum pone dentes incisores nunc geminum haberi, nunc simplicem; glandulas nasi ex mero arteriolarum contextu resultare; atheromata subinde occurrere pilosa
6. 7. seu pilis referta; pseudo membranam ex sanguinis sero confici
8. posse; atque in intestinis tunicæ communi & carneæ aliam cellulosam intercedere, quæ in homine obeso pinguedine turgeat.

Nem-

Nempe in muliere a paucis diebus gravida uterus mole major, 4. 24.
substantia ejus multo crassior, facies interior villosa, & in alterutro ovario, vel alicujus ovuli, quoad magnitudinis hujus incrementum & contenti liquoris coagulationem, insignis mutatio, vel calix saltem remanens, ubi ovum jam expulsum fuerit, annotatur. Ex 15.
muliere a marito in adulterio occisa uterus sistitur, nonnihil tumidior & in substantia crassior, cujus non minus atque utriusque tubæ cavitas semine albo concocto turguerit, indicium fortassis præbens, in coitu prolifero haud solam auram seminalem, sed semen ipsum intrare uterum debere. Econtra ovum muliebre 17.
a semine fœcundatum non tam totum, quam contentum ejus, h. e. liquorem cum tenerrimis membranulis ambientibus, ab ovario secedere, ac per tubam ad uterum amandari, ex eo verisimile redditur, quod cortex ejus cum ovario firmius cohæreat, neque in gallinis externum ovi integumentum cum vitello extrudatur, sed in calicis potius forma remaneat. Ova separata cupienti lustrare, 28. 29.
horum tum fœcundata, tum non fœcundata, repræsentantur utero ejecta, licet in priorum nonnullis apertis, nec nudis, nec armatis oculis, aliquod embryonis rudimentum deprehendi valuerit, forsan quia tale liquefactum evanuerit. Curiosum tamen est, in 31. & seqq.
embryonibus magnitudine seminis lactucæ, anisi & hordei mundati, quales pariter atque alii majores in liquore a nostro asservantur, molem magis confusam, caput & artus nequaquam distincte apparere, etiamsi Leeuwenhookiana microscopia in subsidium vocentur; distincte autem dictas partes cerni, ubi embryones ma- 34. & seqq.
gnitudinem hordei non mundati paulo superaverint, vel unciam etiam dimidiam aut integram æquaverint, tali nihilominus cum differentia, ut in ultimis quoque artus inferiores superioribus perfectione cedant, h. e. digiti manuum, non autem pedum conspiciantur, quippe qui in embryone adhuc provectiori ac duorum 37.
circiter mensium observentur. Fœtus præterea dum subjiciuntur 38. & seqq.
magnitudine unciarum duarum & digiti maximi, trium itidem, quatuor, quinque, sex, septem & octo circiter mensium, sexus sequior sexto demum mense facile dignosci posse adstruitur, quoniam prioribus mensibus clitoridis longitudo, qua penem exilem refert, difficile de sexu reddat judicium. Tandem, ubi indigitave-

nimus, præter varia enumerata quinque quoque sceleta humanæ magnitudinis diversæ delineari, ex prodromo Thesauri sexti minime silere convenit, diversa nova, quæ Clarissimus *Vieussens* in *novo vasorum corporis humani systemate*, a nobis A. 1705 p. 453 recensito, sibi tribuere videtur, in specie vasculosam corticis cerebri ac renum structuram, a *Nostro* vindicari, renisque pariter vervecini figuras duas repræsentari, huc merito transferendas, quo utriusque modus renes præparandi ac figuris exprimendi clare patescat.

TAB. IV. Fig. I.

Fig. I. Renem denotat vervecinum, per dorsum dissectum, ut interiora in conspectum producantur.

A. Arteriolæ, ductus urinosos producentes, vel in illos degenerantes.

B. Corpus papillare, ubi notandum, in vervece unicum tantum reperiri corpus papillare semicirculare, uti hic demonstratur, cum contra in homine plurimæ reperiantur papillæ.

C. Arteriolæ abscissæ.

D. Margo pelvis adipe obsitus.

E. Frustum pennæ anserinæ, principio ureteris insertum.

F. Corporis papillaris margo, innumeris foraminibus seu osculis præditus.

G. Vena Renalis.

H. Arteria Renalis.

I. Ureteris portio.

Fig. 2.

Fig. II. exhibet Renem vervecinum bisectum, cujus margo corporis papillaris & semicircularis ab Autore reflexus est, ut vasa sanguinea nonnihil conspiciantur.

A. Arteriolæ degenerantes in ductus urinarios; ubi notandum scilicet, illas ante dictam degenerationem quandam mutationem subire, seu in aliud esse mutari &c.

B. Ductus urinarii.

C. Mar-

C. Margo pelvis bisecti.

DD. Margo corporis papillaris & semilunaris, innumeris osculis pertusus pro urinæ exitu.

E. Pelvis superficies exterior undique adipe obsita.

F. Ureter abscissus.

G. Vena Renalis abscissa.

H. Arteria Renalis abscissa.

I. Portiones interioris substantiæ Renis, quæ ceu papillæ quidem nobis hic occurrunt, sed neutiquam pro papillis habendæ sunt; omnes enim continuæ sunt, vasa autem sanguinea hisce portionibus intersita, videntur dictam interiorem partem Renis in varias particulas separare, suntque dicta vasa multo sevo obsita, unde illa prima fronte visa, admodum crassa nobis obveniunt, cum contra, re penitius perspecta, longe tenuiora sint, sicuti hoc quoque liquet ex hac Figura.

GEOMETRICA DEMONSTRATIO THEOREMAtum Hugenianorum circa Logisticam seu Logarithmicam Lineam &c. cum addita epistola Geometrica ad P. Thomam Cevam S. J. Auctore D. GUIDONE GRANDO, Cremonensi, Monacho Camaldulensi & in Almo Pisano Lyceo Philosophiæ P. P.

Florentiæ, typis Regiæ Celsitud. apud Petrum Antonium Brigonci, 1701. in 4.

Constat Alphab. 1. plag. 6.

CEleberrimus *Hugenius* in Dissertatione de causa gravitatis Tractatui de Lumine subjuncta, de qua *Mense Nov. A. 1690* egimus, proprietates Logisticæ seu Logarithmicæ p. 176 & seqq. proposuerat, sed sine demonstratione. Cum vero ipse *Hugenius* in laudata dissertatione aliquibus ex illis ad arduas Physicæ veritates indicandas, & problemata de motu corporum, sive per aerem projectorum, sive proprio pondere descendentium, computata medii resistentia, determinanda usus fuerit; *Clarissimo Grando*, per Geometricam Problematum Vivianeorum demonstrationem, *Mense Jan. A. 1701* cum laude commemoratam, Geometris jam optime

noto, illorum demonstrationem Geometricam pertexere placuit. Equidem Dominus *Carré* in Methodo, de qua *Men. e. Jun. A. 170.* dictum est, cum *in prop. 26 sect. 1* aream Logarithmicæ & *in prop. 26 sect. 2* soliditatem Solidi per revolutionem spatii Logistici circa asymptoton suam geniti, ope *Calculi summatorii Leibnitiani*, in Actis nostris satis noti, sine ullis lemmatum aliisque ambagibus (quæ est calculi hujus præstantia) determinasset, Theorematum Hugenianorum aliquot instar corollariorum deduxit, poterantque eadem facilitate per dictum calculum reliqua etiam erui; ex præfatione tamen colligitur, Nostrum methodum illam nondum vidisse, cum anno 1701 Tractatus Hugenianus in manus ipsius primum incideret. Sed nullum est dubium, quin ipsius labor pergratus Geometris sit futurus, cum non nudam Theorematum Hugenianorum, eamque Geometricam & multiplicem, afferat demonstrationem; verum hac etiam occasione plures exhibeat Geometricas methodos circa Tangentes, Quadraturas, Centra gravitatis, Solida &c. variarum Curvarum, aliasque veritates Geometricas illu-

TAB. IV. Fig. 3. & 4. stret. Certe *p. 41* ex *Torricellii* doctrina *lib. 1. de motu grav. prop. 18* ejusque *scholio*, methodum deducit generalem Tangentes inveniendi. Curvam nempe quamlibet DAV motu ordinatæ BA æquabili & sibi parallelo per axem BC latæ, & ex motu puncti A in ipsa linea BA velocitate accelerata vel retardata versus B accedentis vel ab eodem recedentis describi concipit, & ex hac genesi demonstrat, esse ut velocitatem puncti fluentis in situ A ad velocitatem ordinatæ AB, ita ipsam AB ad subtangentem BO. Exhibet quoque Tangentes Hyperbolæ Apollonianæ, omnium Parabolarum, infinitarum Spiralium, Conchoidum diversorum generum aliarumque Curvarum; nec non expansæ Ungulæ Cylindricæ, immo omnium Ungularum, etiam ex Cylindro non circulari abscissarum. Expedit dimensionem Geometricam infinitarum Parabolarum, Hyperbolarum, Spiralium, etiam Geometricæ, Cycloidis variorumque segmentorum, Cissoidis & ejus segmentorum, Tractoriæ &c. item Solidorum ex trilineo Cycloidis, ipsa Semicycloide circa Tangentem verticis & ex spatio Cissoidis concavo aut convexo circa asymptoton vel ei ex vertice parallelam revolutis. Inprimis sub finem operis p. 182 Hyperbolam per Tractoriam quadrare docet. Sic nem-

nempe Tractoria BLMN, ejus prima ordinata FB, axis FG; sit B vertex, F centrum Hyperbolæ æquilateræ, cujus semitransversus axis FB. Ducta ex quovis puncto H axi Tractoriæ parallela HM, fore ait Triangulum basi FB & altitudine HM æquale Hyperbolico trilineo, portione axis HB, Tangente Hyperbolam ex puncto H & Curva Hyperbolæ intercepta comprehenso. Cum *cap. 1.* varias Logarithmicæ, etiam spiralis, generationes exposuisset, inter alia *p. 11.* monet, Logisticam spiralem intelligi posse describi per Logisticæ communis convolutionem, toto axe BQ in punctum centri contracto, ipsa vero AK in peripheriam circularem radii BA (repetito, si opus fuerit, circumvolutionis gyro) curvata, ordinatis interea BA, CV, QD in totidem radios a centro deductos abeuntibus. Sed cavendum esse, ne quis putet, Logisticam in spiralem contractam spatium continere dimidium ejus, quod explicata complectebatur, quia infinite parva parallelogrammula BZ, XZ &c. in totidem abeant Triangula illorum dimidia, ex quibus spiralis Logisticæ spatium absolvatur. Hoc enim ratiocinium, utut Geometrarum methodo conforme, plerumque fallere, quod in convolutione non eædem retineantur Triangulorum altitudines & bases, quæ fuerant parallelogrammulorum. Ostendit, aggregata quotlibet terminorum Geometrice proportionalium esse inter se, ut differentia terminorum maximi & minimi; magnitudines incommensurabiles per ablationem quantitatis qualibet data minoris reddi posse commensurabiles; cujusvis figuræ convolutæ ejusve partium ad circumscriptum sectorem & ejus zonas eandem esse proportionem, quæ Conoidis ab evoluta figura ejusve partium ad circumscriptum Cylindrum & Tubos Cylindricos; Spatio a qualibet Curva contento quoad totum & quoad partes æquari spatium ex subtangentibus ad Curvæ puncta applicatis vel ad respectiva basis; Solida omnia ex infinitis Logisticæ spatiis esse ut quadrata radiorum basis, & portiones ut differentias quadratorum a radiis extremis; generaliter cujusvis Logisticæ spatium & subtangentem tam submultiplicem esse prioris, quam submultiplicata Ordinatarum ratio; quænam sit ratio Conoidum ex infinitis Parabolis ad circumscriptos Cylindros vel Conos item ex infinitis Hyperbolis ad inscriptos Cylindros; Fusi Cycloidalis ad Cylindrum;

TAB. IV. Fig. 5.

Fig. 6.

spa-

ſpatium Hyperbolicum æquari rectangulo ex ordinata in alteram Logiſticæ ſubtangentem. Regulam proponit generalem, ex quo dignoſcatur, quando ſpatia infinite longa aut termini infiniti finitam adæquent quantitatem, quando infinitam. Obſervandum eſſe ait, an creſcente Arithmetice in infinitum terminorum multitudine decreſcat pari ratione, aut majori, vel minori ipſorum quantitas. Si enim in eadem ratione decreſcat, ut in $1\ \frac{1}{2}\ \frac{1}{3}\ \frac{1}{4}\ \frac{1}{5}\ \frac{1}{6}$ &c. quantitatem omnium ſimul fore infinitam; ſi in majori, ut in $1\ \frac{1}{2}\ \frac{1}{4}\ \frac{1}{8}$ &c. finitam; ſi in minori, plusquam infinitam. Idem applicari ſuperficiebus & ſolidis, quorum una aut altera dimenſio infinita ſit, altera tamen aut reliquis continue diminutis, prout enim in majori, aut eadem, aut minori ratione minuatur altera dimenſio, quam creſcat ea, quæ in infinitum extenditur, ſpatium fore præciſe finitum, aut infinitum aut plusquam infinitum. Demonſtrat etiam, infinitam ſeriem terminorum proportionalium æquari maximo in exponentem rationis ducto & per eundem unitate minutum diviſo. Sit nempe $m, \frac{m}{a}, \frac{m}{aa}, \frac{m}{a^3}, \frac{m}{a^4}$ &c. erit ſumma ſeriei $= \frac{ma}{a-1}$.

Ductis enim ſingulis in $a-1$, fiet $ma - m, + m - \frac{m}{a}, + \frac{m}{a} - \frac{m}{aa}, + \frac{m}{aa} - \frac{m}{a^3}$ &c. adeoque, omnes termini poſt ma ſe mutuo elidunt, conſequenter ſoli priori producto æquantur. Dividendo itaque per $a-1$, fiet $m + \frac{m}{a} + \frac{m}{aa} + \frac{m}{a^3} + \frac{m}{a^4} = \frac{ma}{a-1}$, diviſione retexente, quod multiplicatio confecit. Per hanc demonſtrandi methodum oſtendit, tum finitas, tum infinitas ſeries æquales eſſe ſummæ vel differentiæ 2 Poteſtatum per ſummam vel differentiam radicum diviſæ, & extractionem radicis Neutoniano more per ſeries infinitas peractam confirmat. Docet ſpatia Logiſtica in ratione data dividere; Hyperbolam, quæ datam Logiſticam vel in dato puncto tangat, ducere; eidem, immo figuræ cuicunque, data ejus tangente, maximum parallelogrammum inſcribere. Determinat diſtantiam Centri gravitatis trilinei Cycloidis a verticis tangente per ſemiſſem radii, Semicycloidis & ejus trilinei a baſi ac vertice, Ciſſoidalis ab aſympto-

to

to, una cum centris gravitatis variarum Conoidum. Oftendit denique (ut alia plurima filentio prætereamus) quomodo inveniatur centrum æquilibrii in libra longitudine infinita, ponderibus Geometrice decrefcentibus & æque diftantibus onerata. Haberi nempe, fi Logifticæ axem veluti infinitam libram Horizontaliter expofitam accipiamus, unde Logifticæ fpatia proportionaliter deficientia, æqualium tamen latitudinum, pendeant, idemque fiat in axe Solidi ex Logifticæ circa axem rotatione geniti, fumtis æque craffis ejusdem Solidi portionibus. Similem fere in modum centrum æquilibrii haberi, difpofitis in libra finita magnitudinibus Arithmetice in infinitum crefcentibus, fed intervallis Geometrice decrefcentibus inter fingulas relictis.

In Epiftola annexa non contemnendas reperies de Cono meditationes. Monftrat Autor, quomodo Conica fuperficies in planum explicanda, & figura plana quævis Cono advolvenda; quarumvis in Coni fuperficie defcriptarum linearum ichnographiæ determinandæ, & lineæ in Coni fuperficie iis refpondentes reperiendæ; ichnographiarum omnium linearumque ex Coni fuperficie in planum explicatarum Tangentes inveniendæ: qua occafione fimul alia multa docentur, e. gr. Spiralium diverfi generis origo, Spiralis Archimedeæ & Parabolæ Apolloniæ æqualitas, infinitarum Parabolarum & Spiralium comparatio, Cycloidis rectificatio &c. Inprimis notat, *Sturmium* Math. Enucl. lib. 2 cap. 4 confect. 2 prop. 17, *Guarinum* Tract. 18 Euclid. Adaucti prop. 13, & *Renaldinum* de Refolut. & Compof. p. 299 Spiralem jufto minorem facere, dum femicircumferentiæ circuli genitoris æqualem afferunt. *Borellum* de motu animal. part. 2 prop. 41 fimiliter cefpitaffe, dum duas ejusdem Spiralis revolutiones effe ait ad invicem, ut funt circulares Zonæ, quibus infcribuntur.

DISSERTATION SUR LE CULTE &c.

h. e.

DISSERTATIO DE CULTU, QUEM VETERES Deæ Sanitati exhibuerunt, cui juncta funt Numifmata aliaque monumenta antiqua huic materiæ infervientia.

Parisiis, apud Petrum Cot, 1705, in 8.

Const. plag $2\frac{1}{2}$.

INgenii sui vires iterum periclitaturus Politissimus Dn. Gros de Boze, cujus eruditionem jam mense Septemb. anni superioris laudavimus, singularem illum at superstitiosum cultum, quem Græci pariter atque Romani Sanitati publice olim detulerunt, Reverendissimo Archi-Episcopo ac Comiti Lugdunensi Primatique Galliarum Domino Claudio de Sancto Georgio, in præsenti Schediasmate, docte satis atque eleganter exponit. Sub initium autem Græcos Sanitatem tribus sororibus stipatam introduxisse memorat, quarum nomina Iaso, Panaceia & Ægle fuerint; nullius tamen mentionem in nummis occurrere, præterquam prioris, ceu ex adposito ectypo videre est. Cum igitur Basilidianorum gemmas Talismanicas morbis depellendis plurimum prodesse vulgo crediderint, haud temere Noster existimat, vocabulum ΙΑΩ, quod in iis frequentius conspicitur, idem forte significare ac Græcorum ΙΑΣΩ, motus inprimis autoritate Eusebii de Præpar. Evang. L. IV. c. 29, cujus verba: *Iaω est Salus, hoc est Dei Salutare;* licet Macarius atque Chiffletius illa voce sacratissimum nomen *Jehova* contracte notari, sed absque fundamento pronunciaverint. Pergit deinde ad Salutis templum, quod Junius Bubulcus Romæ, cum Censoris officio fungeretur A. U. 451 statuit, indeque rationem depromit, quare in nummis familiæ Juniæ Salutis imago nomenque appareant. Diversam vero causam subesse in nummis Aciliæ gentis, Salutis effigiem vocemque referentibus, eandemque ab etymologia petendam, quia verbum Græcum *ἀκέομαι*, unde nomen Acilius derivatur, *sano, medeor* Latinorum exprimit. Taxat itaque ex hoc capite Onuphrium, & qui lepidissimum ejus somnium adoptavit, Patinum, quod M. Valerium Acilium Triumvirum Valetudinarium aut Valetudinis tuendæ dixerint, unico persuasi numismate, quod in anteriore sui parte Salutis caput nomenque sistit, in postica vero integram Sanitatis figuram cum serpente exhibet, additamque inscriptionem: M. V. ACILIUS IIIVIR VALETV, uti schema n. 8. ostendit. Neminem enim antiquorum de isto munere Magistratus quicquam memoriæ prodidisse, credituque adeo non diffici-

TAB. IV. Fig. 7.

Fig. 8.

cile esse ait, Aciliam gentem, quæ, ut modo indigitavit, a Græco *ἀκέομαι* denominationem suam accersit, Sanitatem dupli-ci appellatione, eaque maxime recepta, Valetudinis scilicet & Salutis in nummo hoc commendare voluisse, quemadmodum ipsa hæc familia ipsum quoque Æsculapium sub gemino habitu in alio numismate signari curaverit. Hisce aliisque paululum immoratus, nonnulla etiam recenset de consuetudine Romanorum, quibus pridie Nonas Januarii pro Salute Augustorum rem sacram facere moris fuit, tanto quidem plebis Procerumque consensu, ut Neronis tempore Thraseæ Pæto Senatori crimini cesserit, hujusmodi solemnibus per aliquot annos non adstitisse. Originem autem hujus religionis accersendam esse a Pompeji M. ætate, pro quo, cum gravissime ægrotaret, primo omnium civium universa Italia publica vota suscepit. Sed nolumus hæc omnia compilare, quandoquidem majorem attentionem exposcat gemma gazophylacii Regii, cujus delineationem ex Auctore n. 9. curiosis suppeditamus. TAB. IV. Fig. 9. Sistere illa videtur sacrificium pro Salute Pescennii Nigri, depicti sub ara, in qua Æsculapius sub ordinaria serpentis forma inter medias flammas conspicitur, quasi propensissimus esset ad vota ardentissima, Imperatoris ergo nuncupata, exaudienda. Ita enim interpretatur Noster literas in ima parte exaratas: Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Γάϊος Πεσκέννιος Νίγερος Δίκαιος, *Imperator Cesar Cajus Pescennius Niger Justus*: circa eas vero, quæ in medio prominent, Oedipis aquam hærere fatetur, aliis τὸ A de urbe Antiochia, ubi sacrificium peractum, τὸ I de prænomine Ἰούλιος, quod habuit CABOΩN, qui rem divinam fecit, literas ΕΘΗ de voce ἔθηκεν, *posuit*, τὸ T de voce ὑγιείη capientibus; aliis vero cætera quidem assentientibus, sed geminam vocem e CABOΩN eruentibus, nimirum CABεῖνος ΟΙΩΝιστὴς *Sabinus Augur*, cum sibi imaginentur τὸ I inter O & ΩN a sculptore omitti potuisse. In hoc sententiarum divortio, Autor suam quoque mentem aperit, quod scilicet sub litera A, vocem Ἀγαθοδαίμων subintelligi debere, primo obtutu putaverit, siquidem Pescennius mense Anthesterione, ipsaque die Agathodæmoni sacra Augustus fuerit salutatus, ita ut Autor hujus cælaturæ diem istum, tanquam bono augurio captando accommodatissimum

 for-

forte celebraverit, ſicque inſtituenda veniat lectio: Ἀγαθοδαίμωνι Ἰατρεῖον CABOΩN EΘHκεν Υγιείῃ Ἀυτοκράτορ@, &c. Quod ſi autem Taliſmanicis gemmis hanc adſcribere velis, effictamque ſuſpiceris ab Archiatro Imperatoris ſuperſtitionibus nonnihil addicto, tum ſolitariæ priores duæ literæ A & I exprimerent verba: Ἀβάκαντον Ἰατρὸς &c. *Antidotum quod Medicus Saboon &c.* licet ſimplicior evaderet ſenſus, ſi legatur: Ἀσκληπίου Ἱερεὺς CABOΩN EΘHκεν Υγιείῃ &c. i. e. *Æſculapii Sacerdos Saboon fecit hoc ſacrificium propter Salutem Imperatoris &c.* ea etenim ratione, numiſmati Græco Peſcennii, quod in averſo latere Æſculapium baculo ſerpente circumvoluto innixum repræſentat, magis congrueret. Verum longe diſparem opinionem fovere R. P. Hardouinum aſſerit, quippe qui res toto cœlo diverſas hic combinari, argumentumque plane Chriſtianum proponi judicet. Altare namque cum ſerpente inter flammas hoc innuere, quod ignis caritatis & religionis conſumere debeat pravam concupiſcentiam, cujus ſerpens juxta Patres ſymbolum dicitur. Nec literis deeſſe pium ſignificatum, modo ita explicentur: Ἀδωναι Ἰεωυὰ CABαώθ O ΩN Εικὼν Θεοῦ H Υιός. h. e. *Dominus Deus Virtutum vel exercituum, qui eſt imago Dei ſive filius.* Effigiem vero Imperatoris alicujus ab artifice, ut artis ſuæ ſpecimen proderet, fortuito adſculptam fuiſſe, quæ cum caſu Peſcennium Nigrum referret, recentiorem quandam manum at minus peritam induxerit, ut Peſcennii nomen in ima regione adderet, quemadmodum & attentius gemmam intuenti diſſimilitudo harum literarum a prioribus in oculos ſtatim incurrat. Autor vero hic nihil decidit, ſed cuilibet eligendi ſententiam ſibi probabiliorem liberrimum arbitrium relinquit, & nos cum eo relinquimus.

L' ART DE GUERIR LES MALADIES DES OS par J. L. PETIT, Chirurgien juré à Paris.

i. e.

ARS MEDENDI MORBIS OSSIUM, TRADITA a J. L. PETITO, Chirurgo jurato Pariſienſi.

Lu-

Lutetiæ Parisiorum, apud Laurentium D'Houry, 1705. in 12.
Constat 13. plagul.

PRimum hoc specimen est, quod in lucem publicam edidit Author, quodque Chirurgiæ Studiosis non potest esse non acceptum. Dividitur in quinque libros, quorum primus *Luxationum* Theoriam & Praxin sistit; secundus *Fracturas* omnes, quas corporis partes duræ, cranium si excipias, patiuntur, exhibet; tertius de *Exostosi* & *Carie* tractat; quartus diversas *Anchyloseos* species & *Dentium* morbos adumbrat; & quintus *Rachitidem* explicat. Nos ex primo libro quædam delibabimus.

Cum variæ prostent machinæ, quibus brachium luxatum restitui solet, nulla vero adeo perfecta esse dicatur Authori, quæ vel extensioni vel reductioni brachii luxati rite adornandæ ex asse satisfaciat, novam hic adinvenit machinam, cujus iconem ligno incidi curavit, & pag. 83 oculis exhibet; eamque nos æri incisam L. B. in Tab. IV Figura 9 sistimus. Scilicet CCCC Sella est, quatuor columnis AM, AN, AO, AP, insistens. Expers illa est fulcimenti firmi, cui dorsum innitatur, potest tamen hoc facile parari, si claviculæ ligneæ DD vel per M & N, vel per O & P trajiciantur, prout dextrum aut sinistrum brachium fuerit læsum. Tertia clavicula E semper per N & P trajicitur, linteo obvolvenda, cui brachium sanum alligari debet, ne Chirurgo inter operandum impedimento sit. KK machina est in modum Lunæ falcatæ efformata, duabus alis amplis XX gaudens, quæ corio obducenda, tomentoque infarcienda, ne ægrum lædat, cardinibus suis duarum columnarum foraminibus R & I inhæret. Ubi vero crassissima omnium existit, magnum habet foramen quadratum F, pro accommodata extremitate Z recipienda alterius machinæ, quæ trochleis SS & apto manubrio T trochlearum funiculum V super aliam trochleam circumducendi & attrahendi habetur instructa. Jam insideat æger sellæ, tergum MN & pectus I versus obvertens, brachiumque sinistrum luxatum ita imponat arcus medio KK, ut hujus pars crassior axillæ subjiciatur, alæ autem scapulam & pectus amplectantur, tunc trochleæ ei alligentur laqueo, qui brachio adaptatus est, trahaturque trochleæ superioris funiculus, seu potius ope ma-

TAB. IV. Fig. 10.

nubrii super hujus trochleam versetur. Sic enim tuto membrum extendi potest per gradus; in quantum rota, manubrium retinens, dentata est, simulque elatere tali instructa, quo resilire impediatur. Facta igitur extensione, posterioris machinæ extremum Y deprimatur, funisque trochlearum relaxetur, atque reductio erit peracta.

L' APPAREIL COMMODE EN FAVEUR DES jeunes Chirurgiens, par Monsieur CLERC, Medecin ordinaire du Roy.

i. e.

APPARATUS COMMODUS IN USUM JUniorum Chirurgorum adornatus a CLERICO, Archiatro Regio.

Lutetiæ Parisiorum, apud Johannem Baptistam Delespine, 1700. in 12.

Constat 13 plag. & figur. æneárum Tabulis 48.

CUm Apparatus Chirurgicus bene vel male ægro applicatus, huic non minus vel fiduciam & spem sanitatis recuperandæ concitare, & animi tranquillitatem conciliare, vel metum male cessuræ curæ incutere, quam Chirurgi etiam existimationem vel conservare, vel famæ detrahere aptus sit; infinitus autem fasciationum numerus quemvis a Chirurgiæ studio deterrere possit; operæ pretium duxit Author Clarissimus, facili methodo Apparatum illum omnem oculis sistere, ejusq; applicandi modum genuine inculcare. Postquam igitur in Præfamine præcepta quædam generalia suppeditavit, in ipso tractatu, quem adeo sero ad nos pervenisse dolemus, omnes Apparatus cunctis operationibus Chirurgicis convenientes seorsim explicat; qui cum multum sæpe negotii facessant, partim ob ingentem eorum copiam, partim quod juniores Chirurgi illis nondum adeo sint adsueti; omnes partes vel instrumenta, quæ ad integrum apparatum requiruntur, juxta ordinem, quo applicari debent, traducto filo sibi invicem alligavit, numeris eadem distinguendo. Ut specimen exhibeamus, ex quo de reliquis L. B. facile sit judicium, Figuram Authoris XI, hic sistere integrum visum fuit. Scilicet sit *Aneuris-*

TAB. IV. Fig. II.

ma

ma curandum, ubi arteria pro ſanguine congrumato eximendo aperienda venit, & ſequens apparatus requiritur:

Num. 1. repræſentat *anevrisma*

A. *Arteriam* brachii.

b. *Tumorem* ſeu ſaccum a ſanguine ſenſim collecto formatum.

c. c. *Ligaturas arteriæ* infra & ſupra anevriſma. Scilicet denudato tumore trajicitur ſub arteria primum ſupra anevriſma acus incurva obtuſa cum filo craſſiore incerato, conſtringitur tum arteria filo per ſimplicem nodum, cui ſuperponitur parvum ſplenium lineum, duobus nodis conſtringendum; id quod deinde etiam in arteria infra anevriſma faciendum eſt. Quanquam rectius videatur Authori, ſplenium in ſuperiori ligatura omittere; ne, ſplenio exſiccato & gracileſcente, ligatura laxetur, & ſanguis prorumpat.

Num. 2. 2. ſiſtunt duo *lintea carpta*, pulveribus adſtringentibus conſperſa, in vulnus, exemto ſanguine congrumato, ingerenda.

Num. 3. 3. exhibent *duo plumaceola ovalia*, pulveribus adſtringentibus conſperſa, linteis carptis imponenda.

Num. 4. ſequitur *emplaſtrum*, omnia contegens, ex utroque latere inciſum, ut brachii plicis eo commodius poſſit applicari.

Num. 5. depingit *linteum ſciſſum ſeu cancrum*, 4. extremitatum, cujus medium emplaſtro in plicatura cubiti imponitur, extremitates vero circa brachium obvolvuntur.

Num. 6. repræſentatur *faſcia* ſex ulnis longa, & pollice, vel duobus digitis transverſis lata, conglomerata, parti circumliganda. Inchoatur hæc ligatura aliquot circuitibus ſub cubito, & poſtquam dicto apparatui

Num. 7. *parvum ſplenium*, ad modum ſpleniorum venæ ſectæ imponendorum formatum, ſed paulo craſſius, & juxta arteriæ longitudinem usque ſub axillis aliud

Num.

Num. 8. *splenium longitudinale*, crassum, tribus digitis transversalibus latum, pro sanguinis in arteria impetu refrænando, & ligaturæ strictura moderanda, appositum fuerit, circumducitur fascia Num. 6. variis circuitibus in plicatura cubiti, (ut post venam sectam fieri solet,) & in modum asciæ ad brachii longitudinem super splenium longitudinale, quæ vel circa brachii summitatem vel pectus circumvolvitur & firmatur. Tandem

Num. 9. requiritur *pulvinar* molle, cui brachium ægri paulo inflexum, ita ut manus altius sita sit, quam cubitus, dum ille lectum petiit, imponatur.

Injungendum interim est ægro, ut flectat subinde & extendat manum, ne hæc ob materiam tartaream in articulo coacervatam & inspissatam se movendi perdat potentiam.

De cætero Apparatus hic quam tardissime est removendus.

TRAITE' DES ALIMENTS &c.

i. e.

TRACTATUS DE ALIMENTIS, AUTORE LUDOVICO LEMERY, Doctore Regente Facultatis Medicæ Parisiensis & Academiæ Societatis Regiæ Membro. Editio secunda.

Parisiis, apud Petrum Witte, A. 1705. in 12.
Constat Alph. 1 plag. 11.

QUam methodum *Autor* nobilissimus in Alimentis describendis insistat, & quæ principia constitutiva iisdem assignet, cum jamjam primam hujus Tractatus editionem in *Actis A. 1703, p. 396* recensendo satis indigitaverimus, non aliud postulari nunc a nobis posse videtur, quam ut differentiam, qua editio posterior a priori distat, vel illa potius præstat, breviter exponamus. Scilicet, præter varias etymologias omissas, quæ allusionibus potiori jure merebantur accenseri, in præsenti potissimum nonnulla hinc inde mutata, alibi vero plura de novo adjecta deprehenduntur. Mutatio si ullibi facta, certe in principiis, quæ ars chymica ex esculentis oli-

dicit, vel numero, vel proportione determinandis, ſubinde advertitur inſignis, in quantum v. g. Pyra & Fungi non multo oleo & ſale eſſentiali, ſed illa mediocri olei quantitate, multo autem ſale eſſentiali ac phlegmate conſtare, hi vero in deſtillatione multum olei, ſalis volatilis alcalici atque phlegmatis ſuppeditare perhibentur. Neque Cepis multa ſalis volatilis acidi, & mediocris olei quantitas adſcribitur, verum ex iisdem deſtillatis multum acidi & phlegmatis, parum autem olei & ſalis volatilis alcalici obtineri aſſeritur: prout Sorbis non multum, ſed parum olei, e diverſo Ribibus non parum, ſed multum olei, cum multo ſale eſſentiali ac phlegmate attribuitur. Quæ autem de novo acceſſerunt, ſunt vel integra capita, cum annotationibus interpoſita, vel pauca annotationibus prioribus interſperſa, vel ſub calcem denique ſubjuncta. *Pars* namque *prima* integris omnino capitibus & annotationibus de *Azarolis*, *Berberibus*, *Apio dulci*, *Valerianella*, *Saxifraga*, *Baſilico*, *Coronopo*, & *Catechu*, æque ac *altera* de *Phaſiana*, *Turdis*, *Gruibus*, *Coturnicibus*, *Fundulo*, *Polypis*, *Lupo marino*, *Mugili*, *Delphino*, *Cochleis*, *Caſtoreo*, & *Viperis*, habetur locupletata. Ex iis hinc, quæ annotationibus aliquando occurrunt addita, conſideraſſe ſufficiat, efficaciam potus Caffé ebrietatem impediendi aut ſaltem imminuendi, quæ ante ab alcali quodam, acidos vini vapores abſorbente ac præcipitante, tantummodo petebatur, nunc ab ejusdem ſimul vi tam ventriculum corroborandi & adſtringendi, per conſequens vaporum per poros ventriculi ad vaſcula ſanguinea & cerebrum tranſitum intercipiendi, quam ventriculi digeſtionem accelerandi, deſumi. Tandem non ultimum incrementum *Diſſertatio de nutritione oſſium* affert, quæ una cum *tribus Epiſtolis* adverſus librum de generatione vermium in corpore humano ſubnectitur. In Diſſertatione quemadmodum oſſium ſoliditas ac durities multis præcipue particulis terreis, beneficio pauci olei, phlegmatis & ſalis volatilis arctius cohærentibus, adjudicatur: ita nutritio eorundem a tali ſucco, qui ſapore gratus nullam ventriculo creet nauſeam, quique gelatinoſus ab arteriolis intra oſſium veſiculas depoſitus, harum parietibus agglutinetur, ac interventu caloris magis magisque inſpiſſetur, quousque debitam oſſis ſoliditatem acquiſiverit, unice derivatur; medulla oſſium ab officio ipſa nutriendi penitus ſecluſa,

X quod

quod oleum ejus ſubtile, linguæ quidem, non autem ventriculo arridens, ope caloris nulla ratione coagulari queat, ſed fluidius potius redditum ad fibras oſſeas demittatur, ut majorem hiſce flexibilitatem conciliet conſervetque. Epiſtolarum autem additarum quia prima ea ipſa eſt, quæ *Nicolao Andry* anſam præbuit, *Dilucidationem* ſuam, in *Actis noſtris anno elapſo* p. 345 jam commemoratam, ſub Anonymi titulo in lucem edendi, L. B. haud fruſtra hariolabitur, in duabus poſterioribus, ad Dn. Boudin pariter datis, dictam Dilucidationem ad examen vocari.

ADRIANI RELANDI DE RELIGIONE MOhammedica Libri duo.

Ultrajecti, apud Gu. Brœdelet, 1705. in 8.

Conſtat 16 plagulis.

ETſi commentis vulgo annumeretur inſulſis Mohammedanorum religio, non omni tamen eam veritatis carere ſpecie, vel ex eo quis ſuſpicabitur facile, quod per tam vaſta ſeſe diffuderit terrarum ſpatia, nec raro inde periculum fuerit Chriſtianis, cum inter Turcas, tum in vicinia eorum degentibus, ſi vel maxime *Adami Neuſeri* aliorumque Apoſtatarum nefandorum exempla præterirentur. E re itaque Eccleſiæ fore exiſtimamus, accuratiori ſi penſetur trutina, quid vere de Deo rebusque divinis ſentiant Iſlamitæ, ne aerem verberemus ea confutando, quæ ſacris ſuis turpi adverſariorum calumnia affricari, haut raro conqueruntur. Eo excitatus Clariſſimus Auctor ſtudio, ipſos religionis Arabum fontes, miſſis verſionum rivulis, ſtrenue ſectatus eſt, multaque Mohammedanorum advertit lectione, peſſimum quidem eſſe & Chriſtianismo exitialem Iſlamiſmum, quemque deteſtari debeat omnis, qui Chriſtum amet, & fidem habeat ſacro Codici; nihilo tamen minus hanc quoque religionem, eadem plane ſorte, qua pleræque aliæ, Judaica, Chriſtiana & Proteſtantium, ab adverſariis ſuis nec bene eſſe perceptam, nec juſtis ſemper calumniis oneratam. Cujus ſi inveſtigetur origo mali, potiſſimam in linguæ Arabicæ inſcitia verſari culpam, cum a pleriſque Theologiæ cultoribus habeatur inutilis, qui parum cogitent, quantopere præpoſtero hoc judicio famæ de-

derogent ac prudentiæ Virorum, qui ei addiscendæ & promovendæ tam sedulam operam navarunt, Pocockii, Bocharti, Erpenii, Golii, Castelli, Hottingeri aliorumque, neque recordentur, loca tot difficilia in Jobo, in Prophetis, in aliis Scripturæ libris, non aliunde lucem accepisse, nisi ex lingua Arabica. Persuasione tamen hac falsissima id evenisse, ut si quis juvenum sacrarum Literarum studio se consecret, & generoso quodam ardore intelligendi religionem Mohammedicam inflammetur, statim amandetur ad legendum Hoornbeeckii Summam Controversiarum, Johannis Andreæ Mauri Confusionem Sectæ Mahometanæ, Forbesii Instruct. Theol. Libr. IV, Omii Turcismum reseratum, Alcoranum a Roberto Retenensi versum, aliosque, qui in hoc argumento vehementer hallucinati sint. Illos enim, vel linguæ Arabicæ defectu, secutos esse Græcos, quorum fidem invidia pariter ac ignorantia reddat dubiam, vel in ipsa Alcorani interpretatione a vero quandoque aberrasse. Quod ut evinceret, Libro I de Religione Mohammedica orbi literato exhibuit Compendium MStum admodum elegans, cui genealogiam præmisit Mohammedis ex codice Turcico MSto, usque ad Noachum deductam, adposita textui e regione versione Latina, eruditisque passim adspersis rerum Islamiticarum floribus. Compendium hoc dissilit in *Partem Theoreticam*, quæ agit de Fide in Deum, de Angelis, de Libris Divinis, de Legatis Dei, de Die novissimo, de Decreto Dei; & in *Partem Practicam*, quæ circa Lustrationes, Preces, Eleemosynas, Jejunia & Peregrinationem Meccanam occupatur. Omnia hæc fidei Mohammedicæ capita ab auctore suo, cujus nomen latet, tam caute ac sobrie proponuntur, ut plane alia, quam qua vulgo induta creditur, facie compareat, sicuti a Clarissimo Relando *Libro Secundo distinctius* compluribus observationibus demonstratur. Quæ cum infra tangantur, & reliqua Islamitarum placita non adeo ignota sint, tantum ex notis doctissimi Editoris quasdam speciminis loco excerpemus, unde de cæteris B. L. ferat judicium. Pag. 18 controversiam diu & magna animorum contentione inter Mohammedanos agitatam, num Alcoranus creatus sit vel increatus? ita componit, ut tutissime illos incedere statuat, qui verbis Corani adhærentes dicant, illum positum vel demissum esse, & de crea-

tione ſileant. Pag. 22 animadvertit de Hottingero, quod in Hiſtor. Orient. p. 22 ex Keſſæo referat, XXI libros ad Adamum a Deo demiſſos, cum Mohammedani, quos Clariſſimus Autor vidit, tantum X memorent, neque Keſſæi verba talem ſenſum poſtulent. Ibidem de Enocho ex Taarich & diſſertatiuncula Arabica MStis obſervat, quod Turcis dicatur Idris, ob præclaram, qua polluit, ſcientiam. Etſi enim ſartor, uti tradunt, fuerit, qui in ſingulis diebus perfecerit togam, Spiritu tamen ſapientiæ & prophetico fuiſſe donatum, eo quod frequenter inter operationes illud سبحان الله *Laus Deo*, ingeminant. Superatis autem annis 365, vivum adſcendiſſe in cœlum, die X menſis Moharram. Pag. 26 oſtendit, Pœnam Sepulchri Mohammedanis idem eſſe, quod Judæorum חבוט הקבר, & peragi a duobus Angelis Monkir & Nakir, qui reos, præmiſſo examine, plectant. Pag. 35 collata cum pag. 161 ex Taarich ſuo elegantem producit locum de Servatoris perſona & officio: & de morte quidem obſervat, Arabes licet aſſerant, Chriſtum ſublatum eſſe in cœlum, cum Judæi illum interficere ſtuderent, non tamen mortem ipſam Mohammedem, uti vulgo creditur, negaſſe. Genealogia quoque ſubjicitur ex eodem Auctore, ad Adamum usque deducta, quæ in multis quidem conſentit ſacris Literis, non omnibus tamen deſtituitur antichronismis aliisque erroribus: ſicuti & nomen Chriſti non ab ungendo, ſed a peregrinando derivetur. Pag. 54 animadvertit, Sunnam idem eſſe Mohammedanis, quod Miſchna Judæis, quæ dicta & facta Mohammedis in Alcorano non memorata, ſed traditione propagata complectatur. Ibidem prolixius lotionum Iſlamitarum ritus, & ſtatuta eis tempora deſcribuntur. Pag. 58 agit de circumciſione ſeu potius inciſione fœminarum, qua ratione ab alia peragatur muliere, oſtenditque ex Galeno, etiam Ægyptiis hanc in uſu fuiſſe ceremoniam. Pag. 86 & p. 153 interpretatur Caravanarum inſtitutum, quo tempore, quo loco, quibus præparationibus, quo ritu in æde Caba urbis Meccæ ſacris operam dent: negat autem, peregrinationem hanc Meccanam ſuſcipi a Turcis, quaſi viſitatum ſepulchrum Mohammedis eo contenderent, ſicuti Grelotus in Itin. Conſt. p. 109, Leonicus Chalcocondylas Hiſt. l. III, Volaterranus, Hieronymus Oſorius, aliique ſibi perſuaſerint; contrarium enim

Al-

Albertum Bobovium in Liturg. Turcar. pag. 11 ſatis accurate demonſtraſſe. Porro Libro II adfert XL ἐγκλήματα falſo Mohammedanis exprobrata, quæ inter primaria ſunt, quod credant unumquemque in ſua religione poſſe ſervari, Deum eſſe corporeum & mali auctorem, creata eſſe adoranda, non dari providentiam nec infernum, inter Angelos dari fœminas, mulieres non eſſe intraturas Paradiſum, & alia, quibus grandes Alcorano in Hiſtoria Sacra, e. g. de Maria, de Hamane, Moſe, lapſus objiciuntur. Argumentorum, quibus id evincat, robur arbitrio aliorum relinquimus. Nonnunquam Thomæ Hyde & Pocockii ſequitur auctoritatem; quandoque etiam Viros in literatura Arabica celebres, Hinckelmannum, Marraccium aliosque virgula notat cenſoria, omnium maxime invehitur in Græcos, & qui ex interpretibus de religione hac judicium tulerunt. Ita ſtatim ſub initium ſeſe opponit Nicolao de Cuſa, Hoornbeeckio, Voetio, Maccovio, Flockenio, Hornio, Vigenerio, Leonico Chalcocondylæ, Bellarmino, Gualthero, Thomæ a Jeſu, Angelo de S. Joſeph ſeu de la Broſſe inter Arabes quindecim annis verſato & linguæ hujus perito, quod tenaciter adeo defendant, Mohammedanos, unumquemque in ſua religione ſalvari poſſe, ſtatuere.

MAXIMES DU DROIT CANONIQUE DE France &c.

h. e.

PRÆCEPTA JURIS CANONICI GALLIÆ, Auctore LUDOVICO DU BOIS, plurimis Obſervationibus aucta, per DIONYSIUM SIMONEM. Tomi II. Editio quinta auctior & correctior.

Pariſiis, apud Jo. & Mich. Guignard, 1703, in 8.
Conſtat 3 Alphab. 6 pl.

CUm primum Inſtitutiones has Juris Canonici, ad uſum Eccleſiarum Gallicarum imprimis compoſitas, ederet Clar. Simon, nomen Autoris non adjecit; poſtea vero accuratius earum exemplar a Pinſonio nactus, non ulterius diſſimulandum duxit, celeberrimum Du Bois

Colberti juſſu operi huic manus adhibuiſſe, quod ſine dubio perfectius Simone judice prodiiſſet, niſi fati vis anno 1670 Autorem mortalitati & curis his exemiſſet. Primum ergo Tomum Ludovico Du Bois debemus, alterum Dionyſio Simoni, qui & priori ſuas addidit obſervationes, elegantiſſimas ſane, quæ Autorem partim emendant, partim reſtringunt, plerumque illuſtrant. Ita cum Du Bois cap. 3 Carolum V Imperatorem dixiſſet ab Alexandro V Pontifice jus obtinuiſſe, ſummas dignitates Eccleſiarum Cathedralium libere conferendi, recte obſervat Simon p. 102, Imperatorem ab hoc Pontifice id impetrare non potuiſſe, qui integro ſeculo ante, quam Carolus admoveretur Imperio, ſanctæ Sedi præfuiſſet. Cæterum in tres partes Tomus I abit. Prima perſonas Eccleſiaſticas conſiderat, ubi Clariſſimus Du Bois Jura Epiſcoporum c. 1, & Abbatum c. 2 tradit, cap. 3 de Capitulis, Dignitatibus & Canonicis, c. 4 de Parochis, c. 5 de Prioribus, Capellanis aliisque beneficiariis agit, & ſingulorum officium, prærogativas, differentias, ætatem, poteſtatemque ſecundum Canones & Jura Eccleſiæ Gallicæ explicat. Altera pars ad res Eccleſiaſticas ſpectat, & tribus capitibus de Jure Eccleſiarum Cathedralium & Collegialium, Abbatiarum & Prioratuum, ac Seminariorum abſolvitur. Tertia pars Leges Eccleſiaſticas, quarum præcipua inter Gallos eſt autoritas, recenſet & explicat. Quo pertinent imprimis Sanctio Pragmatica, de qua Tit. 1, & Concordata Nationis Gallicæ, de quibus Tit. 3 Autor diſſerit. Illa in conventu Biturige habito, ex articulis Concilii Baſileenſis ad uſum Galliæ accommodatis, a Carolo VII collecta, & publica autoritate confirmata, Pontificis poteſtatem valde debilitavit; quare nec quievit Romana Curia, donec per Concordata Gallica, plurima immutarentur. Hæc Leo X Franciſco I extorſit, qui bello cum Carolo V impeditus, tempori, & Pontifici interdictum minanti cedere coactus eſt, repugnantibus fruſtra Academiis & Parlamentis Galliæ. Atque his Concordatis hodie ſtandum eſſe monet Autor, excepto articulo de Beneficiis vacantibus. v. pag. 379, Sanctioni autem Pragmaticæ, ubi ea per Concordata non mutata eſt. vid. p. 229. 370. Exemplum mutationis circa privilegia Graduatorum ſpecialia p. 273 ſeqq. exhibet, & per 23 capita, in quæ Titulus primus dividitur, ſingulos articulos Pragmaticæ Sanctionis cum Concordatis Natio-

nis Gallicæ prolixe confert. Titulus II Concordata Nationis Germanicæ respicit, quorum hoc loco facienda erat mentio, quia in iis comprehenduntur Ecclesiæ, Tullensis & Verdunensis, ut suffraganeæ Archi-Episcopi Trevirensis, Metensis quoque, in quibus ex indultu Alex. VII & Clem. IX Regi Galliæ jus competit nominandi Episcopos. Quod, ut & alia beneficia Ecclesiæ Gallicæ concessa, Pontificem non posse revocare, tuetur p. 366. Tit. IV versatur circa regulas Cancellariæ, ex quibus sibi vacantia in mensibus Papalibus Beneficia Ecclesiastica conferendi potestatem vindicat Pontifex per Britanniam minorem. Hæc enim provincia per edictum Henrici II de anno 1550 art. 9 Pontificis relicta obsequio est, nec Concordatis Nationis Gallicæ comprehenditur. vid. p. 385. Denique Titul. V Jus Patronatus tam Laicum quam Ecclesiasticum exponit, ubi notari meretur, causas Patronatus laici Judici seculari in Gallia vindicari p. 402. Nec Pontificem huic juri posse derogare, sive Patronus ex communi jure, sive ex privilegio Patronatus jus obtinuerit. Atque id pertinet ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ, quas passim Autor tuetur ac strenue vindicat, sive ad jus Regis aut regni contra Pontificem, sive ad libertatem & privilegia Episcoporum Galliæ pertineant. Sic p. 61 seq. Regi imperium in Episcopos, & dominium directum feudorum Ecclesiasticorum asserit, eidem jus Patronatus Ecclesiarum Cathedralium p. 159, & Collegialium, quæ sine ipsius consensu, ut loquuntur, secularisatæ sunt, p. 74, in terris Concordati, nec non Metis, Tulli, & Verduni vi indulti p. 300 vindicat, Jus item condendi ordinationes de disciplina p. 209 & beneficiis Ecclesiasticis p. 206, ac immunitatem ab omni excommunicatione, plenissime adstruit p. 352. Huc & pertinet, quod in Gallia non valeant Concilia, nisi quatenus statui reipublicæ conveniunt, secundum Autorem p. 213, nec bullæ Pontificis, nisi accedentibus literis Regis patentibus p. 209. 227, nec interdicta contra regnum, provincias aut subditos Regios p. 352. 356. Præterea plenissimum est hoc opusculum observationum elegantissimarum, ad Statum publicum & Jus privatum Galliæ pertinentium, ex quibus quæ de Episcopis sub diversis Parlamentis p. 53. de Parocho testamentum valide recipiente p. 146, de usuris usurarum ab administrationibus bo-

bonorum Ecclesiasticorum præstandis p. 188 occurrunt, imprimis legi merentur. Sed hæc de Tomo primo monuisse sufficiet. Alterum, ut diximus, Celeberrimus Simon addidit, ut quas omiserat Du Bois, materias suppleret, & plenum ac perfectum Juris Canonici compendium Lectori exhiberet. Qua in re quid præstiterit Vir Clarissimus, facile ex iis, quæ de annotationibus ejus ad Tom. I diximus, colligi potest. Non enim minore elegantia, eruditione & ingenio hanc partem composuit, ac alteram exornavit, sed uti in alieno opere illustrando, ita in suo quoque judicium & industriam rerumque Gallicarum peritiam singularem ostendit. Verum cum Titulorum seriem materiasque prolixe exponere, instituti nostri ratio non permittat, ex pluribus, quæ ubique occurrunt notabilibus aliqua saltem speciminis loco adjiciemus. Legatorum nempe Pontificis potestatem in Gallia limitatam docet p. 45. Declarationem Regis de dote personarum, quæ religiosam vitam amplectuntur, temperanda, p. 91. seqq. exhibet. Regulas Cancellariæ in Gallia receptas recenset & explicat p. 323 seqq. Ad Jus privatum spectant observationes de primogenitis, pro quibus in Gallia non habentur legitimati per subsequentes secundas nuptias, si ex priori matrimonio filius licet natu minor superfit p. 362; de matrimonio invitis parentibus contracto, ex quo qui nascitur, illegitimus habetur p. 363; de matrimonio cum hæreticis vetito p. 389; de computatione Canonica in materiis civilibus quoque recepta p. 380; de liberis conjugum, postquam parentes monasticam vitam elegerunt, susceptis p. 434; de dote adulteræ, utrum ad patrem revertatur, necne? p. 428 seqq.; de matrimonio cum uxoris sorore, accedente dispensatione Regis permisso p. 412; de nuptiis cum patruo magno in Lusitania licitis p. 376, aliæque quam plurimæ passim obviæ. Quas uti brevitatis studio omittimus, ita non perdituros eos operam, qui Juris Canonici amœnitates & Legum ac Consuetudinum Gallicarum notitiam suo pretio æstimant, si ipsas hasce Du Bois & Simonis Institutiones integras evolvant, certissime sumus persuasi.

JOHANNIS CONRADI BECKERI, PHIL. & MED. D. Tractus Asfeld. Medici Ordinarii, Paradoxum Medico-Legale de Submersorum morte sine pota aqua.

Gies-

Giessæ Hassorum, typis Henningi Mulleri, 1704, in 8. Constat 10 plagulis.

Etiamsi hactenus creditum fuerit, vivos homines aquæ submersos ventrem totum aqua plenum ac tumentem habere, adeo ut, deficiente in submersorum cavitatibus aqua, mortis extra aquam aliunde illatæ, demortuique in aquam projectionis probabilis nascatur suspicio; Author tamen Clarissimus quatuor observationibus, una in cane, reliquis in hominibus factis, in quibus pulmones & intestina aqua vacua, ventriculus chylum pauca aqua dilutum continens fuit repertus, adductus, in eam abiit opinionem, sub aquis neminem aquæ haustu perire, petitum vero e pulmonibus ac intestinis aqua vacuis argumentum, ad negandam sub aqua suffocationem & ad præsumendam cædis suspicionem, temere adhiberi. Præter experientiam vero hanc, rationes varias allegat, ob quas aqua in pulmones & intestina irruere non possit; & unumquemque observasse confidit, se vel metu perculsum, vel improviso periculo expositum, vehementius avidiusque ducere spiritum, eundemque cum impetu impulsum diutius retinere. Jam in suffocationis periculo illapsus cum impetu aër ad extremam pulmones magnitudinem extendit, & vesiculas eorum usque eo inflat, ut bronchiorum cartilagines a se invicem abductæ bronchia protendant, ipsi vero pulmones, adducta interiori tracheæ membrana, truncum ipsius paululum elongent, ac ipsam epiglottidem fibris muscularibus attrahant, rimulæque firmiter incumbentem retineant. Adde quod eadem epiglottis ab incumbente etiam fortiterque premente aqua rimulæ applicata teneatur, ut adeo retrudi attollique hæc, & ad systolem redire pulmones fibræque musculares non possint. Quamobrem nec exterior pulmones cingens membrana, nec fibræ musculares vesicularum ad extremam magnitudinem extensæ, tanta pollere vi existimari possunt, qua resiliant, se contrahant, & epiglottidem attollant. Cui rei etiam diaphragma suffragatur, quod in suffocationis periculo semel deorsum motum, redire in fornicem nescit; siquidem costæ, quibus illud in tota circumferentia affixum est, musculorum ope elevatæ resilire & thoracem angustare nequeunt, ab incluso cohibitoque aëre impeditæ.

Ex quibus constat, fluctibus expositum hominem aërem inspiratum non expellere, sed potius cohibere, & ad maturandam mortis horam comprimere cogi; cum reliqui morte naturali obeuntes expirando vitam ponant, quam inspirando inchoaverant. Aer enim sic cohibitus, inque pulmonibus moram nectens, a pectoris calore expanditur, in elatere suo augetur, vesiculas dilatat, pulmones secundum omnes dimensiones distendit, vasa sanguifera comprimit, & coarctat, ejiciendum e dextro ventriculo cordis sanguinem arcet, illapsum partim reprimit, partim retinet inque grumos cogit; verbo, circularem vitalemque istius motum impedit. Quemadmodum autem extra aquam, respiratione abolita, animalia per tempus aliquod vitam continuare, vel ad eandem revocari, experimenta machinæ Boylianæ ope instituta abunde testantur; ita dubium nullum est, in aqua vivere pariter posse submersos, licet per pauxillum tempus. Hactenus dictis probavit Author Clarissimus abunde, nullam aquam ad pulmones penetrare posse; eandem vero nec ad intestina descendere, eam ob causam putat, quia cessante respiratione, deglutitio ab aëre juvanda insimul feriatur. Distentis autem eo, ut dictum, modo pulmonibus & aspera arteria, œsophagus itidem, huic immediate adjacens, & ventriculi orificium sinistrum comprimitur & arctatur; imo & sanguine in motu circulari impedito, vasa intumescunt, partesque ita stringuntur, ut angustiores fiant. Pauxillum tamen illud aquæ, quod in ventriculo reperitur, primis forsan immersionis momentis, antequam stagnatio, reliquaque adducta phænomena accesserint, delapsum esse, probabile videtur. Nec sola denegata respiratio illabi aquam in pulmones ac intestina prohibet, sed ipsa sibi aditum præcludit aqua. Sua enim gravitate epiglottidem deprimit, particulis elasticis ac impetuoso in os illapsu fauces musculosque distendit, malas extrudit, linguam comprimit, ita ut fibræ musculorum se constringere nesciant; gulæ substantiam nerveam, palato faucibusque continuam, propter partium oris extensionem distendit sive adducit, sicque gulam coarctat. Quod eo facilius factu est, quo magis gula a stagnante sanguine vasisque intumescentibus comprimitur. Imo etiamsi pateat aliquantulum gula, aqua tamen eam non ingrediatur, propter aëris præsentiam, qui licet in ventriculo & intesti-

testinis rarus sit, irruenti tamen aquæ resistit, (quale phænomenon pariter in urceo vel vitro longioris colli aquæ immerso occurrit) & eo fortius resistit, quo magis illa a diaphragmate comprimuntur, quo minor est, distentis & inertibus faucium musculis, aquæ versus gulam propulsio, quove angustior facta per gulam via existit.

Hæc de opusculo satis; illud adhuc monendum restat, quod adjecta sit eidem Dodecas observationum circumstantiis cuique rarissimarum; ex quibus primam recensuisse, speciminis loco sufficiet. Scilicet puer, qui per duos a nativitate annos satis commode valuerat, tandem difficulter spirare incipit, malo indies ingravescente; attolli justo plus thoracem observat, scalas non sine difficultate trahendi spiritus ascendit, de ventris dolore conqueritur, tussique ac calore subinde redeunte, & a pastu repleri sentit præcordia. Quanquam autem alii a lumbricis prodire symptomata crediderint, alii phthisin accusaverint, alii stomachi imbecillitatem causam esse pronuntiaverint; post mortem tamen pueri, vix quintum annum attingentis, observatum fuit, intestina cartilagini ensiformi, & hypochondriis ac inguinibus firmiter fuisse annexa, omentum computruisse, & abdomen ventriculo, liene & hepate fuisse destitutum; quæ tamen in pectoris cavitate fuerunt reperta, ita ut mediastino deficiente, toti pulmones cum corde ac hepate dextrum, ventriculus & lien sinistrum latus occupaverit.

OSSERVATIONI SOPRA IL LIBRO DELLA Felsina Pittrice &c.

i. e.

OBSERVATIONES IN LIBRUM, QUI FELSINA (Bononia) Pictoria, seu Linteum pictorium inscribitur; ad defendendum Raphaelem Urbinatem, Caraccios, horumq; Scholam, publicata, inque Epistolas septem divisa a D. VINCENTIO VICTORIA, Patricio Valentiano, Canonico Xativano.

Romæ, apud Cajetanum Zenobium, Clementis XI P. S. Cælatorem, 1703, in 8vo. Constant plagulis $7\frac{1}{2}$.

 Qua

QUa ratione inductus sit ad publicandas has Observationes Autor Nobilissimus, Præfatione Lectorem docet. Nempe cum artis pictoriæ perficiendæ causa, Romæ apud insignem Virum Carolum Marattam, Raphaelis Urbinatis imitatorem, una cum Illustrissimo Horatio Albani, Clementis XI P. S. Fratre versatus esset, accepissetque deinde in Hispania hujus literas, quibus de libro, *Felsina pittrice*, vitas pictorum Bononiensium complexo, judicium ferre juberetur, non tulit hic injurias, a Scriptore libri istius, Raphaeli Urbinati cæterisque pictoribus præstantissimis illatas, sed eas septem his Epistolis ad Illustrissimum Albanum missis depellendas judicavit. Quarum prima & secunda de Raphaele Urbinate, tertia de Caracciis, de Albano quarta, quinta de Dominico Zamperio seu Domenichino, sexta de Ludovico Caraccio & Guidone Renio exponit, septima denique data opera Urbinatem Raphaelem ab indigno nomine pocillatoris Urbinatis (di Boccalajo Urbinate) quod adversarius Autor ei imposuerat, defendit eo argumento, quod Raphael, ille pictorum facile princeps, nunquam eo se demiserit, ut vasa ejusmodi figulina (boccali) pingeret, a quibus id nominis ei male dederit alter. Qui idem, ut de momento controversiæ etiam nonnihil afferamus ex Epistola potissimum secunda, pictoriam reprehendens Raphaelis, eam statuariam, Romanam, aridam, duram, ligneam, decolorem, humilem, indoctam seu ineptam causatus fuerat. Quibus omnibus criminationibus doctissime occurrit Nobilissimus Victoria; & primo quidem, quod statuarum antiquarum imitationem Raphaeli exprobrarit Adversarius, in eo hujus imperitiam artis condemnat, Raphaelemque eximie dilaudat. Romam autem ipsam, tanquam perpetuam pictorum excellentium scholam, Sicyonis & Athenarum Græcarum simillimam, magnopere commendat, fratresque duos Annibalem & Augustinum Caraccios, item Guidonem, Dominicinum, Albanum, Antonium, Augustini Caraccii filium, Lanfrancum, profert, qui Romæ, Raphaele magistro, artis præstantiam consecuti sint. Jam, ut pictoriam Raphaelis minime aridam aut ligneam, sed speciosam & eximiam fuisse ostendat, ad hujus tabulam præstantissimam provocat, hodie in sacello Regio Madriti asservatam, in qua Christus sit crucem humero portans, & cadens, iis coloribus eaque arte

de-

depictus, ut affectus animi Servatoris ac Mariæ utriusque ad vivum quasi expressos nemo contemplari ac mirari queat satis, quemadmodum Vatarius in Vitis Pictorum Bononiensium digne descripserit. Quam eandem imaginem meruisse ait, indignante Adversario, Noster, ut a Philippo IV Rege, artis callentissimo, annuo reditu mille scutatorum a Monachis Panormitanis redimeretur, gratiaque referretur Superiori horum, qui tentatam, semper cum tumultu civitatis, deportationem solertia tandem sua perfecisset. Atque, ut porro coloribus quoque ornatissimam pictoriam confirmet Raphaelis, duas inprimis tabulas laudat, in cameris Vaticanis adhuc conspicuas, historias nempe Attilæ & S. Missæ, grandes illas & coloribus artificiosissime pulcherrimeque illustratas. In quo quidem argumento cum versatur, non potest non reprehendere Adversarium, qui colorem picturam putet, inque vita Joannis Francisci Centani (da Cento) cum hanc sententiam posuisset: centum de rebus, imaginem pictam ornantibus, nonaginta novem attulisse eum, qui coloris pulchritudinem præstitisset; ei hanc rationem subjiciat, quod propositi excellentiam pauci, iique docti, intelligant, colorem omnes, etiam de vulgo, sentiant. Denique in historia Attilæ, Leonem X P. S. pro S. Leone I depictum, inque aliis historiis Julium II positum a Raphaele, item in historiis S. Missæ Sacramenti, & Athenienſium Scholæ, Philosophos, Astrologos & Theologos esse conjunctos, quasi conciliaturos Philosophiam & Theologiam, vel aliud mysterium etiam sublimius occultatum, observat Noster, inter alia argumenta ideæ minime humilis, sed nobilis inprimis atque excellentis, quæ in Raphaele eluxerit. Quem eundem eruditissimum fuisse Virum, atque eleganti omni doctrina politum, inque optimis Scriptoribus legendis versatissimum, atque adeo una cum Michaele Angelo & Titiano, pictoribus excellentibus, inter præstantissimos ævi sui Scriptores annumeratum, denique propter excellentiam illam doctrinæ, a Leone X inter Purpuratos Patres pene cooptatum scribit Autor, vere eodem loco docens, pictoriam non esse, cum quis nudum sibi hominem ob oculos ponat, ejusque partem colorate delicateque imitetur ac describat, verum artem esse, quæ ab ingenio bonaque eruditione instructa sequatur ornate naturam, quæ-

que operibus ingeniose perfectis eximat se opificiorum vulgarium numero, nobilibusque scientiis inserat. Idcirco necessarias esse pictori multas artes, Poeticam, Historicam, Mathematicam, ipsamque Philosophiam, quippe qui opera Naturæ, affectus & mores docte debeat repræsentare, quemadmodum Leonardus Vinciensis bene præcipiat pictori, & Vitruvius etiam architecto. Tales fuisse Apellem cum sua Calumnia, Parrhasium cum suo Dæmone Atheniensi, Timantem cum suo Cyclope, tabulis docte descriptis, Plinio, Philostrato, Pausaniæque celebratis, Polygnotum quoque cum Porticu sua varie eruditeque picta sede Philosophorum: itemque recentiores Albanum, Dominicinum, alios, Poetarum præstantium ac Philosophorum æmulos, confirmat Autor, ipse ille idem non arte magis sua quam doctrina omni bona, si quid judicamus, profecto excellens. Cujus ad Epistolas has, docte, curiose, atque eleganter sane scriptas, Lectorem gustu quodam levi præparatum nunc dimittimus.

VITA DI S. EMIDIO, &c.

i. e.

VITA S. EMIDII, EPISCOPI ASCULANI ET Martyris, una cum Narratione rerum urbis Asculi, occasionem præbente S. VALENTINO MARTYRE, ejusdem Diacono, & primo gestorum hujus Sancti Scriptore, Composita a PAULO ANTONIO APPIANO, Soc. J. Editio secunda aucta atque emendata ab Autore.

Romæ, typis Bernabi, 1704, in 8.

Plagg. 28.

Liber hic, *Clementi XI P. M* hodie sedenti, dicatus, & ab Illustrissimo Magliabechio eximie nobis commendatus, complectitur, præter Introductionem, libros vel partes quatuor. Illa admodum Reverendus Autor exponit imprimis de *Vita S. Emidii a S. Valentino* scripta, quam ipse e codice MS. Vaticano exceptam & cum R. P. Conrado Janningho, celeberrimi Papebrochii in colligendis Sanctorum Vitis socio, communicarit, & ex amore adversus patriam ejusque Apostolum, S. Emidium, separatim in lu-

lucem ediderit: item de nomine Emidii, quem eundem in Martyrologio Romano *Emigdium*, in alio quodam MS. codice *Aimidium*, sive Æmidium, ab Asculanis sæpe *Amiddium* atque *Amelium*, pro Emidio, seu Æmilio, dici observat, verbaque ipsa Martyrologii ad diem Emidii festum, ponit hæc: *Asculi in Piceno S. Emigdii Episcopi, & Martyris, qui a S. Marcello Papa ordinatus Episcopus, & illuc ad prædicandum Evangelium missus, in confessione Christi sub Diocletiano Imperatore martyrii coronam accepit.* Libro autem ipso primo, gesta S. Emidii, ab infantia ad ingressum usque ejus in urbem Asculum, capitibus septem persequitur Autor. Secundo integro de urbe Asculo, id quod titulus libri præ se ferebat, exponit capitibus sex. Tertio res Emidii usque ad mortem ejus ac sociorum, itemque civitatis erga eundem venerationem, capitibus novem enarrat. Quarto denique, miracula ab Emidio defuncto patrata, cum adhortatione ad religionem S. Emidio præstandam, hujusque descriptione religionis, septem capitibus absolvit. Quam nos descriptionem, quia vitam ipsam non licet propter studium brevitatis, in compendium missam, e capite libri totius ultimo, exhibebimus. Moriturus nempe quidam Dal Monte (Montanum dicere liceat) ultima voluntate sua filiis religionem erga Sanctum hunc virum commendavit, ejusque modum ipse lingua tum usitata conscripsit, Noster autem e Chronico Asculano vetustissimo in linguam hodiernam & puriorem transtulit. Absolvitur autem modus ille celebrandi S. Emidii, decem præceptis. Primo vult Montanus, ut filii primo sibi natis nomen imponant Emidii, idque suis etiam mandent posteris, ne unquam deficiat in ipsorum familia, qui nomen hoc habeat. Secundo prohibet, ne quis nomen S. Emidii pronunciet profane, aut cum blasphemia vel perjurio. Quod si quid horum fecerit e domesticis aliquis, post duas tresve admonitiones, nisi resipuerit, domo ejciatur, quantumvis videatur rebus domesticis utilis. Cum enim vituperabile sit, nominare cum contumelia personam honoratam, etsi ad nos non pertinentem: maxime fuerit incivilis, ingratus atque injustus, qui hoc modo nomen proferat S. Emidii, ejus, qui tanta in nos beneficia contulerit, qui præsens nobis in sacro suo deposito sit, quique *nos audiat & exaudiat*

de

de cœlo. Lex tertia hujus religionis præcipit, ut habeant in conclavi, minori vel majori, S. Emidii imaginem, vel descriptam in charta, vel in tabula pictam; utque e collo suspensum gestent exemplum monetæ istius vulgatæ, in qua est Sancti hujus effigies expressa, quasi Principis ipsorum ac Protectoris. Quarta lex, ut domi vitam quoque hujus Sancti descriptam habeant, ejusque particulam aliquam legant, vel privatim, vel præsentibus domesticis, hieme præsertim, cum vesperi familia ad focum una convenit: sitque liber iste *quasi signum in manu tua & quasi monimentum ante oculos tuos*, Exod. XIII. Regula quinta: In urbe locati, singulis hebdomadibus saltem tribus vicibus vos conferte ad sepulchrum S. Emidii visitandum, eoque una amicos invitate; quemadmodum Cyrus Israelitas: *Quis est in vobis de populo ejus? Sit Deus cum ipso, & ascendat in Hierusalem*. 2. Esdr. I. Res indigna fuerit, si quotidie a Porta Romana ad Pontem Majorem ambulantes, necessarioque cathedrale templum prætereuntes, non intretis, ad salutandum brevi oratione primarium Advocatum nostrum. Est autem (quod h. l. e Lib. III, c. VII, p. 262 commemorandum duximus) monumentum S. Emidii, in quo & S. Valentinus, ejus Diaconus, & Euplus & Germanus, socii, una requiescunt, in templo Asculanorum primario, sic inscriptum:

CUM SOCIIS ALIIS
EMINDIUS HIC
REQUIESCIT.

Sexta regula: Providete diligenter, ut singulis annis in majori domus nostræ conclavi ad octavam Sancti hujus, mense Augusto, conveniat Academia Discordium, (*l' Accademia de' Discordi*) carminibusque celebret ejus martyrium atque obitum gloriosum; exemplo *Mosis*, qui populo liberato, *cecinit & filii Israel carmen hoc Domino, & dixerunt: Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est*; Exod. XV. Laudabilem hunc ritum ab Academicis Insitis, (*Dall' Accademia degl' Innestati*) quorum patronus S. Emidius est, instauratum hodieque obtinere, scribit Autor, quemadmodum libro hujus historiæ suæ III cap. IIX p. 272 jam annotaverat. Septima: Accedetis ad S. Synaxin singulis festis hu-

hujus Sancti, nempe vigesimo primo Martii die, qui propter reliquias ejus inventas celebratur: duodecimo Aprilis, qui ob translationem earum in templum festus est: & quinto Augusti, qui Martyrio ejusdem facer est. Et tres hæ communiones erunt instar trium sacrificiorum eucharisticorum, pro tribus illis annis & octo mensibus, quibus Emidius ille Episcopus fuit Asculi, & mortuus ibi est, vita exacta, nostro bono, tam ærumnosa, ut ob magnitudinem molestiarum instar mortis prorogatæ videri potuerit: itemque in gratiam atque honorem trium Sanctorum, Eupli, Germani & Valentini Diaconi, qui ut comites ejus itinerum & laborum Evangelicorum martyriique socii, sic etiam sepulchri participes facti sunt. Poteſtque per octo illos menses octo dici vicibus: *Gloria Patri &c.* VIII. Per octo dies, a primo trium festorum inchoantes, triginta vicibus Orationem Dominicam recitabitis, respicientes triginta illos annos, quos S. hic Episcopus vixit, & orantes eum, ut vobis impetret a Deo constantiam potius gratiæ divinæ, quam vitæ. IX. In collectionibus anniversariis, offerte ad altare S. Emidii pium aliquod donum, vel frontale, vel calicem, vel lampadem, vel eleemosynam ejus nomine pauperibus erogandam; prout fecerunt principes exercitus Israelitici, qui a pugna Madianitica multa cum præda reversi, ad Mosen hanc attulerunt, Numer. XXXI. X. Denique ne sinatis abire diem, quin vesperi, antequam oculos in somnum declinetis domi, recitetis antiphonam consuetam, & versus una cum oratione hac: *Sancte Dei Præsul, & Martyr Emigdi, quos in Christo genuisti filios, tuum pro nobis sanguinem fundendo: tua, quæsumus, oratio commendet nos indesinenter Domino. Ora pro nobis Beate Pater Emigdi. Ut digni efficiamur &c. Oremus. Omnipotens sempiterne Deus, qui Asculanam Urbem Beatissimi Emigdii Pontificis, & Martyris tui passione decorasti: ejus exoratus precibus sacratissimis, ab omnibus nos defendas adversis. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium suum &c.* His pauca quædam postquam addidit eloquentia ac doctrina præstantissimus Appianus noster, libro elegantissime scripto finem imponit, cui Lectoris in gratiam annexus est duplex Index, capitum alter, alter rerum memorabilium.

VINDICIÆ ÆQUISSIMI DECRETI ALEXANDRI VIII P. M. adversus propositiones XXXI in eo damnatas. Opera & studio ANTONII MARIÆ BONUCCI Soc. Jesu.

Romæ, ex typographia Bernabò, 1704, in 4.
Constat 1 Alphab. 6 plag.

JAnsenismi originem, & Jansenistarum dogmata, prolixe satis ex Clarissimi *Leydeckeri Historia Jansenismi* repræsentavimus mense Jan. 1696. Nota etiam sunt fulmina Pontificum in *Jansenium* & ejus sequaces vibrata: quæ inter locum invenit Decretum *Alexandri VIII* die 17 Dec. 1690 promulgatum, XXXI propositiones Jansenisticas damnans. Id cum sparsis in vulgus non paucis libellis traducerent nonnulli, Pontificalium statutorum æquitatem sibi propugnandam sumsit Noster. Totum opus tot habet sectiones, quot decretum Pontificis propositiones, quarum contrarium ex utroque Fœdere, Conciliorum sanctionibus, Patrum chirographis, Theologorum ac Philosophorum scriptis evincere conatur. Thesium damnatarum summa huc redit. Ad peccatum mortale post lapsum sufficere libertatem interpretativam, qua aliquid liberum est in causa sua, peccato originali & voluntate Adami peccantis. Hinc operantem ex ignorantia invincibili juris naturæ, aut conscientia probabili, non excusari a peccato formali. Irregenitos nullum a Christo accipere influxum, adeoque in omni opere peccare, & peccatum esse, quicquid ex fide supernaturali non procedit, utut procedat ex odio peccati mere ob ejus turpitudinem aut disconvenientiam cum natura, vel ex solo intuitu cœlestis gloriæ obtinendæ, vel ex metu gehennæ & pœnarum, qui naturalis esse possit. Per omnem vitam hominem pro peccato originis agere debere pœnitentiam, nec ad sacram cœnam admittendum esse, nisi in quo sit amor Dei purissimus omnis mixtionis expers. Dei simulachrum nefas esse in templo collocare; laudem Mariæ ut Mariæ delatam esse vanam; ad baptismum non requiri intentionem Ministri; doctrinam in Augustino clare fundatam absolute posse teneri, non respiciendo ad Bullam Pontificis, in fidei quæstionibus decernendis minime infallibilis, nec supra Concilium Oecume-

me-

menicum collocandi. Multa præterea taxantur circa Confessionem Pontificiam seu Sacramenti Pœnitentiæ (quod vocant) administrationem, & *Mariam* indiguisse purificatione, ipsiusque macula Filium maculatum esse contenditur. Contra *Bonuccus* ad peccatum mortale libertatem interpretativam sufficere pernegat, quia alias motus primo-primi forent peccata, contra assertum *Pauli* Rom. VII, 20, *Jacobi* c. I, 14. 15, *Augustini*, *Chrysostomi*, *Cyrilli*, *Thomæ*, *Bonaventuræ*, nec nostrum dici queat peccatum, nisi quod nostra voluntas formaliter admiserit. Quamobrem cum ignorantia invincibilis rationem voluntarii tollat, eam omnino excusare a peccato, Joh. XV, 22. Reputari autem pro invincibili, cujus nulla nec in universali, nec in particulari, præcesserit suspicio. Recte *Galenum*, *Columellam*, *Pythagoram*, *Senecam Tragicum*, ex conscientia probabili operanti conscientiæ tribuere securitatem: cum enim paucorum admodum actuum honestas aut malitia judicio metaphysice, vel moraliter certo cognoscatur, multorum actuum honestatem ignoratum iri, opinione probabili rejecta. Christum, quia mortuus pro omnibus, 1. Tim. II, 4, omnesque illuminat, Joh. I, 9. atque omnium existit Redemtor, omnibus quoque sufficientia ad salutem auxilia præparasse, adeoque in omnes omnino homines influere. Opera ergo infidelium non omnia esse peccaminosa, cum nonnulla laudet Scriptura, Exod. I, 20. 21. 2. Reg. XVII, 27. seqq. 3. Reg. XXI, 29. Dan. IV, 24, ex lumine etiam naturæ plures actus ex se honesti cognoscantur, quos homo infidelis appetere possit ex illo affectu operaturus. Certe non omne opus bonum ex fide supernaturali proficisci debere; alias enim infidelem in omnibus necessario peccantem ab obedientia legis exemtum fore, Deo peccatum non præcipiente. Esse operationem ex se ipsa difformem naturæ rationali per se, & sine ullo ad Deum respectu, licite & sanctissime odibilem, Thren. IV, 1. & seqq. ac laudabiliter odisse peccatum, qui Deum non agnoverint. Multo minus damnandam esse operationem spe adipiscendæ beatitudinis cœlestis a nobis emanantem, Psalm. CXIX, 112. Psalm. XXXVI, 27. 2. Petr. I, 10. Apoc. II, 10. 1. Cor. IX, 25, unanimi Ecclesiæ consuetudine, auctoritate *Chrysostomi* & *Gregorii M.* atque exemplis Sanctorum repugnantibus. Ex timore gehennæ profectam attritio-

nem esse similiter bonam & supernaturalem, Luc. XII, 32. Matth. III, 7. c. XXIII, 33. c. VII, 19, cum ipse timor bonus sit, honestus, ac actus veræ virtutis, immo supernaturalis, Matth. X, 28. Hebr. XI, 34. Pro peccato originis qui asserat per omnem vitam pœnitentiam esse agendam, baptismo detrahere, a labe originali baptizatum mundante; discrimen inter peccatum originale & personale tollere, quorum hoc cordis dolore deflendum; nec respondere posse, quid agatur de pueris statim a baptismo decedentibus. In Divinam clementiam injurium esse, qui a communione arceat amore purissimo destitutos, utpote quæ tanta sit, ut nullum certum puritatis aut amoris gradum ad dignam illius perceptionem præscripserit, Christo omnes ad se vocante, Matth. XI, 28. Immo cum nemo certo sciat, se a Deo diligi, Eccles. IX, 1. nec quenquam certum esse, num ipse sincere diligat Deum, Prov. VIII, 17, testimonio Spiritus Sancti nonnisi conjecturaliter certo, quoniam utrum a Spiritu Sancto an a Diabolo sit, non simus omnino certi, 1. Joh. IV, 1, atque plurimos hic falli, experientia testetur. Ubi in sacris simulachra prohibeantur, e. gr. Act. IV, vocem simulachri pro idolo seu imagine Numinis falsi sumi. Dei veri imaginem ex visione Danielis suaderi, Dan. VII, 8, nec eam Deo spirituali inhonorificam esse; Angelis enim Spiritibus nullam, si pingantur, fieri injuriam, & Scripturam, citra injuriam in Deum, eidem ἀνθρωποπαθῶς nares, aures, oculos, manus, pedes aliaque membra tribuere; universalem denique adesse Ecclesiæ usum. Cultum Marianum nullo Scripturæ testimonio, nulla ratione solida alia nixum, ex hoc unice capite defendit, quod pium, præclarum ac utile Christianorum studium sit, qui Sanctos omnes ac eorum virtutes publice prædicant, supplices colunt, pro virili sua imitantur & seduli contemplantur, quodque Ecclesia officiosam quandam erga Sanctos, veluti patronos & intercessores, gratitudinem ac pietatem exerceri a nobis postulet, & multis hic cultus ad multa Dei beneficia consequenda profuerit. Intentionem Ministri sacramentum efficiendi saltem confusam, qua facere intendit, quod facit Ecclesia, vel Christus instituit, vel alii Ministri Christiani faciunt, ad valorem baptismi requiri, nec intentionem adhibendi ablutionem & formam, quam

ad-

adhibet Ecclesia, sufficere, inde arguit, quod verus alias fieret baptismus ab illo, qui ludicre & irrisorie aliquem in fonte demergeret dicens: *ego te baptizo* &c. Pontificis autoritatem autoritati *Augustini* præferendam esse contendit, ex ipsius *Augustini* testimonio, quo eam in definiendis fidei ac morum controversiis, supra Doctores & Patres, epist. III. *ad Fortunatum* collocet. Inprimis multus est in asserenda Pontificis prærogativa supra Concilium Oecumenicum, ex monumentis Historicis, & desumtis inde argumentis has annectens rationes: quod Papa eam in rebus fidei definiendis habeat autoritatem, quam habuit Petrus, autoritate a Concilio Generali independenter gavisus, Matth. XVI, 9. Luc. XXII, 32; quodque Papæ etiam extra Concilium Generale definienti parere teneatur Ecclesia, sitque adeo Supremus Pontifex necessario errare nescius: si enim errare posset, multa dogmata, in Conciliis nationalibus a Pontifice confirmatis definita, de facto in dubium vocatum iri. Tuetur Pontificiæ Confessionis ritus, & immaculatæ Virginis integritatem, utpote quæ se legi eum modo in finem submiserit, quo obedientiam exemplo suo commendaret, humilitatis studiosa singularitatem, superbiæ speciem, aufugeret, Filioque suo se conformem exhiberet, qui legi circumcisionis minime subjectus, ejus tamen gladium subire non recusaverit, legem ad amussim servaturus, & Prophetarum de ipsius in templo præsentatione Mal. III, 1. Hagg. II, 10. prædictionem verificaturus, atque a jugo præceptorum ceremonialium legis antiquæ nos liberaturus. Precibus denique opus suum finit, quibus Deum flagitat, ut ævi hujus (quos vocat) novatores illuminet, approbans sententiam *Augustini* in *libro de natura & gratia cap. 25*, non tam disputationibus, quam orationibus cum hominibus, de hæresi seu convictis, seu solummodo suspectis, agendum esse ducentis.

VOYAGE DU SIEUR PAUL LUCAS AU Levant.

i. e.

ITINERIS A PAULO LUCA IN ORIENTEM suscepti Historia.

Hagæ Comitum, apud Guil. de Voys, 1705, 12.
cum figuris.
Tomi II, quorum *prior* plagulis 10, *alter* vero 11½. abſolvitur.

QUam variis caſibus obnoxios ſeſe reddant illi, qui per montes & maria peregre proficiſcuntur, atque diviſas ab Europæis regiones perluſtrant, recenti exemplo *Paulus Lucas* Gallus docuit, cui Itineris ab ipſo in Orientem facti narrationem duobus tomis comprehenſam, & apud Batavos ſuperiore anno in publicum emiſſam, debemus. Prior tomus XXVII capitibus conſtans, ea complectitur, quæ Auctori in peregrinatione Melitenſi, Ægyptiaca & Syriaca acciderunt. Atque inter illa memoratu digna ſunt, quæ de Laurentii Medici Melitenſis filia, ex captivitate Turcica ab Auctore noſtro vindicata, cap. I, II, & III recenſet. Cap. IV, V ac VI in deſcribendis Pyramidibus Ægyptiacis, & Cairi urbis memorabilibus occupatur. Cap. VII usque ad XVII iter ad Cataractas Nili, ex montibus Lunæ per anfractus petrarum magno ſtrepitu decidentis, atque Ægyptum annua eluvione fœcundantis, ſuſceptum fuſius illuſtrat, atque adeo aliis, qui idem argumentum ante ipſum adgreſſi ſunt, palmam ea in re dubiam facit: addita quoque tabella, in qua omnium ad ripas famoſi fluminis ſitarum urbium & vicorum conſignationem exhibuit. Quæ deinceps poſt felicem ad Cairenſes reditum, ſive in inſula Cypro, ſive apud Tripolitanos in Syria, ſive inter Arabes & Damaſcenos, ſive tandem in montibus Libano, Tauro, Caucaſo, aliisque per Palæſtinam Armeniamque obviis, notatu digna obſervaverit, ea capp. XVIII ad XXVII perſequutus eſt. Partis ſecundæ rurſus XXVII capita ſunt, quorum I, II, III ingreſſum in Armeniam, IV tranſitum ad Taurim & Ecbatanam, V ſterilia Mediæ & Perſiæ confinia, VI ad IX Perſidos, ac præcipue Iſpahani, quæ Regum hodie ſedes eſt, deſcriptionem ob oculos ponit. Cap. X multus eſt in enarranda templi Capucinorum apud Babylonios ſive Bagdadenſes deſtructione, idque eo, quod in illa expilatione ab Altabano Prorege Turcico, (qui poſtea Princeps Purpuratorum creatus fuit) peracta, omnium cimeliorum, gemmarum ac nummorum ſuorum, quos in uſum Regis Galliarum apud Ægyptios, Perſas, Armeniosque ma-

ximis sumptibus collegerat, intra horulæ infelicissimæ spatium, jacturam irreparabilem passus est. Post ergo, quum ex manibus latronis famigeratissimi vix vivus elapsus fuerat, per Ninivam versus Alepum contendit, (vid. Cap. XI.) inde in Cyprum navigavit, qua non minus ac Rhodo Chioque relictis, (Cap. XII. XIII.) Constantinopolin pervenit. Ibi quidem per Marchionem Feriolium, Legatum Gallicum, litteras ab aula Turcica ad Babyloniæ Proregem impetravit, in quibus cimelia Paulo Lucæ per vim abrepta, & 52000 libras Gallicæ pecuniæ æstimata, restituere jubebatur, sed eventu plane frustraneo. Barbarus enim, neque literas, neque mores humaniores edoctus, atque ex avaritiæ insatiabilis dictamine ferociens, nuncium ex aula ad se missum non audivit: immo in turbis illis, quæ A. 1702, 1703, Imperium Ottomannicum graviter concusserunt, ad supremam inter Purpuratos dignitatem, quæ Magni Vezirii titulo gaudet, adspiravit, atque Hussanum Bassam, prædecessorem suum, Seleuciæ veneno ex viventium numero sustulit. Lucas ergo noster quum Altabanum, quem paullo ante latrocinii accusaverat, nunc quidem judicem causæ suæ, neque amplius reum, præter omnem opinionem conspiceret, ad Prusiam Bithyniæ civitatem interim divertit, (Cap. XIV.) atque brevi post, anno scilicet 1703. reditum in Galliam meditatus est, cujus itineris socium legit puerulum, a Michaele Jankowskio, Equite Polono, ex fœmina nobilissimi generis, quod Palæologos, Byzantini quondam Imperii Dominos, attigisse fertur, Constantinopoli genitum, infantem omnino generosissimæ indolis, tantæque spei atque in respondendo promtitudinis, quantam tenera ipsius ætas capere vix posse videbatur. Illum sane annos pubertatis haud egressum, sed quatuor jam linguas loquentem, cantantemque peregregie, & maximo desiderio servitia Ludovici XIV Galliarum Regis anhelantem, Magnus Hetruriæ Dux, ipse insuper Romanus Pontifex, & Augustæ Domus apud Gallos Principes admirati sunt. Quæ quidem res, quam in reliquis capitibus ad finem usque secundi voluminis sedulo pertractat, in caussa fuit, ut Ludovicus Rex puerum, *Joannem Baptistam Palæologum* communiter dictum, Jesuitis educandum tradiderit.

Atque

Atque hæc ſumma eſt peregrinationis ab A. 1699 ad 1703 per varias Aſiæ Minoris provincias a Paulo Luca inſtitutæ, quam, ex more peregrinantium, partim obſervationibus Geographico-politicis, partim recenſione infortuniorum, quæ expertus eſt, inſignivit. In hunc autem cenſum venit præſentiſſimum trucidationis periculum, cui Auctor inter latrones Arabes, haud procul Damaſco, jamjam deſtinabatur, niſi Deus, quaſi quidam ex machina ſuperveniens, ipſum ſolo *Medici* vocabulo, quod apud barbaros Arabes Ægyptiosque in magna veneratione habetur, ab orco revocaſſet, ſeu potius gravioribus damnis & contumeliis ſervaviſſet. (v. Part. I. Cap. XXI. XII.) Pertinent huc quoque, præter expilationem apud Babylonios ab Altabano exercitam, horrendæ maris prope Cyprum tempeſtates, & navis illius, qua cum Palæologo ſuo in Galliam redire conſtituerat, a pirata Fliſſingano facta expugnatio; quos caſus adeo graphice delineat, ut ingemiſcere oporteat lectorem, qui hominem opes ſuas, inter Arabum latrocinia Perſarumque fraudes immenſis laboribus acquiſitas, unius barbari odio ac perfidia omnes perdidiſſe, atque ex pelagi ſævientis intemperie, vel piratarum manibus, vix quidem ad patriæ littora tuto enatare potuiſſe legerit.

Ad alteram claſſem referenda ſunt ex priore tomo, quæ cap. IV de cute vivis quibusdam Arabibus, velut ex ſupplicii titulo, detracta; cap. VIII de ſcortis, inter Ægyptios Nili accolas publica auctoritate publicisque ſumtibus, in urbibus, per quas exteri vel advenæ tranſire ſolent, conſtitutis; cap. IX de Fano quodam Taatenſi, ex quo Turcæ omnes cœci egredi perhibentur; cap. XI de Crocodilo, memorabili fraude ab Armeno Chriſtiano clavis occiſo; cap. XIII de deſerto *Bella de Mouſe*, ſive loco Moyſis natali dicto; cap. XIV de cryptis compluribus in ſuperiore Ægypto perluſtrandis; cap. XV de aqua Nili, non per urinam, ſed per ſudorem e corporibus humanis tranſpirante; cap. XVI de Joſephi Patriarchæ palatio; cap. XVII de equitatione omnibus Europæis, quos *Francos* Turcæ adpellant, apud Cairenſes interdicta, ſolo nationis Gallicæ Conſule excepto; cap. XIX de hoſpitiorum publicorum apud Syros commoditate; cap. XXVII de Paradiſi terreſtris, qualis hodie in Armenia oſtenditur,

ditur, ſitu ac cultu differit. Spectant huc etiam ex poſteriore tomo, quæ cap. II de montibus Ararat; cap. VI de ſepultura Regum Perſicorum, ex propagine Haly deſcendentium; cap. VII de equite Perſico ſagittandi peritia ad ſtuporem callentiſſimo; cap. IX de Camelorum apud Iſpahanos ſingulari feſto; cap. X de monte Nalbano herbis ſalutiferis clariſſimo; cap. XIX & XXVI de turbis Turcicis, in aula Byzantina annis 1702, 1703 obortis narrat.

Sunt in reliquis nonnulla, quæ fabulas redolent, aut ab aliis, qui fecerunt idem iter per has terras, in commentarios congeſta jam invenias. Tria tamen præ cæteris ab oblivione adhuc vindicanda ſunt. Primum eſt (Part. I cap. XIV, p. 115. 116.) Dervifii ſive Sacrificuli cujuſdam apud Ægyptios Superiores notabile exemplum, qui *Lapidem Philoſophicum* habuiſſe, atque ingentem cupri portionem ab igne liquefactam, injecto pauculo pulvere, in puriſſimam auri maſſam commutaſſe ſcribitur. Ab illo Præſes provinciæ hanc artem extorquere cupiverat, ſed vaferrima ratione deluſus eſt. Dervifius enim non modo metallorum transmutationem, ſed aliud inſuper artificium, corporis ſcilicet contra ictus omnes illæſi ſervandi ſcientiam ſe noſſe, atque remedium iſtud non niſi ex quibuſdam verbulis ſchedulæ inſcriptis, vique magica pollentibus, & in os inſerendis, conſtare jactitavit: cujus rei quum periculum facere vellet in Dervifio Præſes Ægyptius, cervicem ei, præter ſpem atque votum, acinace amputavit, ſchedulæque in ore Dervifii quæſitæ nihil aliud inſcriptum offendit, præter hanc ſententiam: *ſe ſcire quidem mori, non vero revelare ſecretum ſuum.* Alterum eſt (Part. II cap. II pag. 14. 15.) urbis Erivani in Perſia deſcriptio, quam omnium rerum copia florentiſſimam Noſter vocat, adeo ut cives perſuaſum habeant, Noam illic plantaſſe vitem, imo ſedem ibi Paradiſi fuiſſe, jactaveritque Armenus quidam, Gallos in univerſum omnes expugnandæ illi urbi impares futuros, quam gloriationem tamen Noſter lepido reſponſo eluſit. Tertium locum occupat Gubernator navis Cypriæ, qua Lucas vehebatur, (Part. II cap. XII p. 113) qui, quum naufragio in illo maris tractu proximus eſſet, ad haſce tandem preces, veluti ad Palladium aliquod ultimum, confugit: *Heus, inquiens, chariſſimæ in purgatorio animæ, conciliate*

nobis ventos, & accipietis duos piastros! Ad has preces venti non statim ex voto succedebant, sed ille mox altiori voce exclamavit, atque singulis vicibus piastrum (quod monetæ genus est) prioribus addidit, ita quidem, ut se ab animabus purgatorii viginti tandem ac quinque piastris venales ventos mercaturum sponderet. Quæ hercle simplicitas hominis stupidissimi cæteros, qui cum ipso in navi erant, ad risum potius quam ad precum communionem commovit; Nauta autem Cyprius, quum ad 25 clamorem ventum exoptatum nancisceretur, voto se jam damnatum dixit, atque socios omnes ad exsolvendam pro rata portionem 25 piastrorum adegit.

COLLECTANEA GENEALOGICO-HISTORICA, ex Archivo Inclytorum Austriæ Inferioris Statuum, ut & aliis privatis scriniis documentisque originalibus excerpta. Accessit de Hæreditariis provinciarum Austriacarum Officialibus Commentatio.

Viennæ, sumptibus Jo. Bapt. Schönwetter, 1705, fol.
Constant 4 Alph. & 10 Tabb. æneis.

Auctor hujus operis, quem Illustrissimum quendam Virum esse conjicimus, cum in manibus haberet Archivum Statuum Inferioris Austriæ, quater mille propemodum documenta in membranis exarata complexum, rem historiarum cupidis haud ingratam fecit, ubi ea, quæ de Comitum, Baronum & Dynastarum Austriæ familiis hodieque superstitibus in illo notatu digna reperit, in unum volumen collegit, quibus & prolixissima supplementa, de Polheimia imprimis, Stahrenbergia, Harrachia, Hardeccia aliisque familiis ex ipsarum avitis documentis compilata adjecit. Equidem absolutas hic Genealogias contexere noluit, aliis eam provinciam relinquens, eoque ab incertis stirpium originibus lubens abstinuit; quo magis vero rem etiam Heraldicam adjuvaret, non tantum diligenter subinde observavit, ut insignia e familia in aliam, vel pacto, vel alia ratione fuerint translata, verum & sigilla documentis appensa simul æri incisa repræsentavit. Præterquam vero, quod, uti dictum, & publico & privatis archivis

vis usus est, alia etiam opera, quæ adhuc in MSCtis latent, subinde adhibuit. Hinc ad Richardi Streinii Baronis de Schwarzenau opus incomparabile, quod vocat, Land-Hand-Vest / anno 1595 confectum, ad Historiam item familiæ Lambergicæ a Jacobo Barone de Lamberg anno 1559 scriptam, & deinde a Matthia Barone de Keinach Collectaneis Genealogicis anno 1592 factis insertam, nec non Lazii Chronicon MS. Austriæ, quod in Bibliotheca Vindobonensi asservatur, Prevenhuberi Chronicon MS. urbis Steyer/ aliaque manuscripta non raro provocat. Etsi vero illud præcipue agit Auctor diligentissimus, ut, quo pacto acquisita sint a familiis feuda, doceat, multa tamen passim inseruntur, quæ historiam Germanicorum Regum & Imperatorum egregie illustrant. Sic legi merentur, quæ de profectione Italica Friderici, vulgo Tertii dicti, verbis Andreæ de Lapiz, testis oculati, refert cap. 19, ex quibus inter alia patet, parum absfuisse, quin Ladislaus Posthumus, quem Imperator, Neapolin pergens, Romæ reliquerat, artibus Ulrici Ciliæ Comitis, plagio fuerit subductus, eidemque Ladislao Pragæ a Georgio Podiebratio venenum fuisse propinatum, quod alii uxori Podiebratii, alii amasiæ cuidam adscribunt. Ubi de familia Comitum de Rogendorff agit cap. 39, multa imprimis de Wilhelmo Rogendorffio refert, qui gravissimis negotiis a Maximiliano I, Carolo V & Ferdinando I fuit adhibitus. Itaque mandatum illi a Maximiliano, ad componenda quævis cum Ferdinando Catholico dissidia, A. 1509 datum, diploma quo eidem summa rei militaris cura a Ferdinando A. 1541 demandata est, aliaque Illustrissimæ familiæ concessa beneficia recenset. In Addendis ad cap. 10 observat, fratres Stahrenbergios, Casparum & Gundaccarum, in castro familiæ gentilitio Wildpergensi, Wenceslaum Imperatorem aliquandiu captivum tenuisse, unde cubiculum, cui fuerit inclusus, ad hunc usque diem Regium, (das Königs-Zimmer/) vocari meruerit; eundem tamen Wenceslaum, solennibus postea A. 1394 literis, quibus suum etiam sigillum Rupertus Bavarus addiderit, testatum esse, se eam injuriam familiæ prorsus & omnino condonare. Ejusdem familiæ ut dignitatem extolleret, ei dudum titulum *Nobilis* ab ipsis Pontificibus concessum fuisse notaverat p. 24, qui non nisi illustrioribus & Principali etiam dignitate fulgentibus ab illis

tribui consueverit. Nec prorsus de familiarum origine silet. Ita enim Zinzendorffios nequaquam probat p. 14 ex Helvetia, Rudolphi Habsburgici aut Alberti I tempore, ut plerisque creditum fuit, in Germaniam venisse, sed ex ipsa Austria oriundos esse, quod jam sub initiis regiminis Rudolphi, eorum memoria in documentis Austriacis celebretur. Lambergios vero antea Rifterspergios dictos fuisse, animadvertit p. 32, quod ex familia non nemo altero pede claudus, ex eo vitio cognomen der Lahme traxerit, ex quo factum, aliarum gentium consuetudine, ut ejus deinde successores, omisso Ritterspergiorum nomine, Lambergii (die Lahmberger) salutarentur. Cæterum lectu jucunda sunt, quæ passim veteri illa lingua Teutonica inseruntur, documenta, singularia quippe Germanicæ simplicitatis, qualis iis temporibus fuit, testimonia. Sic ubi Claram Haidiam, e gynecæo Beatricis Hungariæ Reginæ, sub finem seculi XV, Andreæ Kornfail nupsisse memorat p. 153, novæ nuptæ poculum argenteum deauratum dono datum fuisse a Regina addit, cui inscripti sequentes rythmi:

Als Kornfail die Clara Haydin nahm/
Aus dem Frauen-Zimmer lobesam/
Die Königin Beatrix gut/
Zu Hungarn und Böheimb wohlgemuth/
Schenckt ihr dis Gschirr auff die Hochzeit/
Voller Ducaten mit grosser Freud.

Legi etiam meretur p. 177 Catharinæ, Poloniæ Reginæ, Epistola Germanica ad Juditham Polheimiam, quæ illi S. Bibliorum lectionem commendaverat, A. 1568 d. 16 Oct. data, in qua postquam se fassa fuisset lectione ea magnopere delectari, curiosiorem tamen investigationem Ministris Ecclesiæ, quorum vocatio eam postulet, relinquendam esse statuit, demumque concludit: Derhalben rathe ich dir und mir/ wir bekümmerten uns nicht um die Sachen/ die uns nicht befohlen seynd/ sondern halten uns nach der Lehre Pauli/ daß wir in Still hören und fragen/ und die Haußhaltung in die Hand nehmen/ so weit denen Weibern gebühret/ das habe ich dir zu gnädiger Antwort auff dein Schreiben nicht wollen verhalten. Ultimo loco Auctor de hæreditariis provinciarum Austriacarum officiis, paulatim

tim in alias familias translatis, erudite differit; ut de hæreditariis Aulæ Præfectis, Camerariis, Mareschallis, Equilium Præfectis, Rei Venatoriæ Præfectis, Rei Argentariæ Præfectis (Erb-Silber-Cämmerern/) Pincernis, Dapiferis, Archimagiris, seu Rei Culinariæ Præfectis, Austriæ Inferioris Janitore (Erb-Thür-Hüter/) Bacilliferis (Erb-Stäbelmeistern/) Scindendi Magistris (Erb-Vorschneidern/) Falconum Magistris, Austriæ Inferioris Sacellano, supremo Cursorum publicorum Magistro, Austriæ Vexillifero, Rei Monetariæ Magistro Austriæ, & Armamentarii Præfecto Austriæ & Styriæ (Erb-Müntz-und Erb-Zeugmeistern in Oesterreich und Steyer) nec non supremo duellorum Judice in Austria (Obristen Kampff-Richter/) quod tamen officium hodie exspiravit. Ast de his singulis aliqua hoc loco depromere, præstituti operis nostri ratio haud patitur.

CAROLI ARNDII BIBLIOTHECA POLITICO-Heraldica Selecta.

h. e.

RECENSUS SCRIPTORUM AD POLITICAM atque Heraldicam pertinentium selectus.

Rostochii & Lipsiæ, apud Jo. Henr. Rusworm, 1705, 8.

Constat Alph. 1, plag. 12.

POstquam Clarissimus Auctor in Præloquio de selectissimis Bibliothecarum Theologicæ, Juridicæ, Medicæ & Philosophicæ Collectoribus egisset, fontes, ex quibus apparatum suum hausit, præcipuos indicat. Inde, quem ordinem servaverit, breviter enarrat. Atque ita a *Pseudopoliticis* exorsus, primum quæ ad vitam, doctrinam & scripta Machiavelli attinent, tum eruditorum de illo judicia diversa, præcursores item & sectarios ejus recenset. Hinc post enarrata Monarchomachorum incunabula & exempla practica, doctrinam eorum & scripta dogmatica tradit. Inter genuinos Politicos *Dogmaticos* Platonem, Aristotelem, Salustium, Ciceronem, quorum imprimis editiones diligenter excutit, Lipsium, Boxhornium, Boeclerum, Schoenbornerum, Cellarium, Clasenium, Contzenium, Arnisæum, Keckermannum, Alstedium, Heiderum, Lieben-

benthalium, Bodinum, Tholosanum, Philelphum, Patricium, Becmannum, Weisium, Rechenbergium, Buddeum, Wagenseilium, Pufendorfium, Schurzfleischium ordine considerat. His subjungit *Historicos pragmaticos*, Polybium, Tacitum ejusque Commentatores, quotquot exstant, & interpretes, Sleidanum, Cambdenum, Baudium, Meursium, Thuanum, cujus imprimis editionibus justum pretium statuit, Gramondum, Siri, Nani, Marianam, Pufendorfium, Letum, Tillemontium & plures alios. E *Philologis* epistolarum imprimis scriptores, Plinium, Miltonum, Mazarinum, Richelium, Temple, Offatum, atque inde Oratores & Poetas quosdam politicos producit. Inter *Florilegiorum* scriptores Gruterum, inter *Discursorios*, quos vocat, Berneggerum, inter *Eristicos* Besoldum, Danæum, & alios refert. In *Pædevticis* Instructiones paternas Basilii Imper. Manuelis Palæologi Imper. Jacobi Regis Angliæ, cujus Δῶρον βασιλικὸν imprimis accurate considerat, Caroli V & Philippi II exhibet, additis qui certis exemplis Principem formare aggressi sunt, Xenophonte in Cyro, Verulamio in Historia Henrici VII, Ameloto Houssæo, qui sub nomine *de la Mothe Josseval d'Aromsel* latere voluit, in Tiberio, & Status Scriptoribus, ut Marnixio, Guevarra, Seckendorffio. *Consultatorios* Noster constituunt Conclavium Scriptores, Goldastus item, Richelius & Mazarinus, quibus varii libelli politici adscribuntur, hic ingenue examinati, Leibnützius, Lünigius & similes publicorum documentorum promicondi. Ex *Statisticis*, præter quamplurimos alios, quos & Casp. Thurmannus in Bibl. Statistica Halæ 1704 in 4 publicata breviter percensuit, imprimis commendat Noster Ducem Rohaneum Henricum, de cujus Trutina Statuum Europæ, libro elegantissimo, dum agit, vitæ ejus curriculum, tum familiæ Genealogiam & Symbolum addit, ac paulo etiam diffusior est in Godofredi de Jena, Halæ die 9 Jan. 1703 defuncti, vita & tractatu *de ratione Status* recensendo. In *Hieroglyphicorum* numero & Mythologicos scriptores ponit, & Fabularum Romanensium autores quosdam, in quibus & Nicolai Baumanni Vulpeculam (Reinicke Fuchs) & Philandri von Sittewald / vero nomine Jo. Michael Moscherosch, Visiones Satyricas numerat, tum Symbolorum scriptores, Saavedram & Boccalinum, de-

qui-

quibus hic plura. Inter *Ethicos*, qui de characteribus & affectibus imprimis egerunt, præter Theophrastum ejusque commentatores, Barclajum & Christianum Thomasium commendat. Hinc in *Juridicis*, post enumeratos breviter Juris Divini doctores, Grotium, scriptorem Juris Gentium & Naturæ, instar omnium, scriptores Juris Civilis Struvium, Huberum, Lauterbachium, & qui in hunc triennio abhinc commentatus est, Nobilissimum Titium nostrum, & Juris Publici, Arumæum, Limnæum, Vitriarium, Coccejum, Schützium, Textorem producit. *Geographias* politicas primum fictitias, ut Mori Utopiam, Campanellæ Civitatem Solis, & his similes, deinde veras, quales in Rebuspublicis Elzevirianis continentur, recenset, & præ cæteris Schookium laudat, qui fatum Reipubl. Vejentium & Achæorum Belgis suis in exemplum proposuit. *Strategici* memorantur Polyænus, Frontinus, Naudæus, Lipsius, Turnerus, Lydius & Gannetasius. In *Hodæporicis* & *Apodemicis* eminent hic præ cæteris Rutilius, Thevenot, Monconysius, Burnetus, Misson, Tollius, in quibus, ut & aliis, lubuit Auctori doctissimo sæpius ea sequi, quæ nos de illis in Acta hæc nostra passim retulimus. Diffusissima est classis ultima *Genealogicorum* & *Heraldicorum*. Et primo quidem catalogum alphabeticum librorum Heraldicorum vario idiomate conscriptorum inserit Auctor, postea è Germanis Höpingium, Siebmacherum, Spenerum, Imhoffium, Rudolphum, Weigelium, Bussingium, Weberum, Schumacherum & Gottschlingium late considerat, & partim sub examen vocat. His succedunt ex Anglis Uptonus, Speelmannus, Jo. de Bado, Bissæus, Philippotus, Goreus, Gibbonus, & de quo plura verba facit Noster, Wilhelmus Dugdale: è Gallis Marcus de Vulson de la Colombiere, Lud. Geliotus & Petrus Paliotus, Phil. Monetus, Petrus Le Moyne, Menetrerius cæteris notior, & Vallemontius: ex Italis Campanille, Catari, Petra Sancta & Beatianus. Sed de his qui plura cognoscere cupiunt, eos ad ipsum Auctorem amandamus, cujus & singularis politicarum rerum cognitio, & judicium subactum ubique emicat. Plures quidem, ut Genealogicos, ita Heraldicos etiam aliarum gentium scriptores, si prolixus esse voluisset, addere utique potuisset. Sic enim inter Belgas auctor imprimis laudandus Jo. Bapt. Christin in vasto opere, *Jurispru-*

dentia Heroica, sive de Jure Belgarum circa Nobilitatem & Insignia, Brux. 1668 & 1689 in fol. Thomas Rouk in libro Belgico *Nederlandsen Herault, of Adelyk Tooneel*, Amst. 1672 in fol. & Anonymus Gallus in libello *Le Jardin d' Armoiries* Gand. 1567, in 12, quo Nobilium Belgii insignia secundum ordinem alphabeti exhibentur, aliique addi poterant. Inter Polonos quoque, præter Bartholomæum Paprocium, quem Starovolscius *de armis seu insignibus Nobilitatis tam Polonæ, quam Bohemicæ* tomos duos, & Andream Vargocium, quem idem librum *Clenodiorum seu Nobilitatis Polonæ armorum* scripsisse testatur, eminet Simon Okolsky, Becmanno, Bælio aliisque commendatus, qui in *Orbe Polono* Cracoviæ 1651 in fol. tribus tomis edito. antiquæ Nobilitatis Polonicæ insignia & arma exponit. De Hispanorum re Heraldica quo pauciora ad nos pervenerunt, eo avidius exspectamus *Insignia omnium Hispaniæ Nobilium Magnatumque*, ab eruditissimo Viro Gerardo Ernesto a Franckenau promissa.

LIBRI NOVI.

Justi Fontanini Vindiciæ Antiquorum Diplomatum adversus Bartholomæum Germonium. Romæ, per Franc. Gonzagam, 1705. 4.

De Sarcophago Marmoreo Probæ Faltoniæ in templo Vaticano Dissertatio Abb. Jo. Christophori Battelli. Romæ, typis Caj. de Zenobiis, 1705. 4.

De Sacris Basilicis SS. Martyrum Marcellini Presbyteri & Petri Exorcistæ de Urbe Dissertatio Historica Jacobi Laderchii. Romæ per Franc. Gonzagam, 1705. 4.

Lettera e Poetici Componimenti in Ragguaglio e in Encomio della Nuova Ripa presso al Sepolcro de' Cæsari in Roma ridotta nella Presienza Edilizia di Monsig. Nicolo Guidice. In Roma per il Zenobi, 1705. in fol.

Dissertatio in Historiam Sacram primæ Mundi ætatis, habita per Dialogos & Auctore F. Guillelmo Bonjour Tolosano. Apud Montem Faliscum, ex typographia Seminarii, 1705, 4.

** ** **

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji, Anno M DCC VI.

ANTIQUÆ LITERATURÆ SEPTENTRIONALIS Liber alter.

Oxoniæ, e Theatro Sheldoniano, 1705.

Conferatur proximus Mensis Martius pag. 97.

SEcundum hoc Thesauri Hickesiani Volumen, cujus recensio mense nupero Martio in præsens tempus differenda fuit, singulari profecto industria elaboravit Humphredus Wanlejus, Vir, si quis alius, ad literarias antiquitates indagandas & colligendas a natura ipsa factus, omnibusque ingenii dotibus excultus. Complectitur autem librorum veterum Septentrionalium, qui in Angliæ Bibliothecis asservantur, tum plurimorum codicum hujus generis alibi extantium Catalogum Historico-Criticum longe fidelissimum, in quo nihil a se descriptum Politissimus Noster asseverat, quod oculis manibusque non usurpaverit, sex tantummodo libris exceptis, quorum & in specie meminit. Notas insuper numerosque forulorum, quibus cimelia ista in patriæ bibliothecis delitescunt, ipsorumque codicum inscriptiones seu rubricas, quin & exordia atque fines summa cura apposuit, & nominum propriorum aliarumque vocum scriptiones, mendosas licet, accurate designavit; voces vero vocumque partes, in MStis forte deletas atque a se suppletas, uncinulis lunulisve notavit, abbreviaturas, ut vocant, literarumque jugationes majoribus usitatas sollicite retinuit, earumque peramplam tabulam struxit, codicum denique materiam, formam, ætatem judiciose observavit. Verbo ut eloquamur, lynceos oculos operi ubique admovit, idque agen-

do Catalogum suum omnibus numeris absolutum exhibuit, ita ut non nisi trium errorum ipsemet sibi conscius esse queat. Consilium initio secum inierat, breviores tractatus integros, vel longiorum fragmenta, Lambecii aliorumque doctorum exemplo hic inserere, sed cum in paulo grandius volumen labores suos excrescere animadverteret, abdicavit hocce institutum, nisi quando materiæ forte præstantia, aut libri raritas interdum suadebant, ut ad illud rediret. Quod vero tot MSta Anglo-Saxonica, e civilibus nationis suæ bellis, ex demolitione cœnobiorum per Henricum VIII Regem maturata, velut disjectæ tabulæ e naufragio etiamnum superent, Matthæi Parkeri, Archi-Episcopi Cantuariensis, qui codices chartasque veteres undique conquisivit, iisque sedulo incubuit, providæ diligentiæ potissimum deberi refert. Quemadmodum & illam superiorum temporum injuriam effugerint satmulti codices, aliis linguis exarati, quos si consuluissent editores Patrum apud exteros, longe elegantiores & castigatiores eosdem, judice Nostro, dedissent. Biblia etiam & Psalteria Gallice conscripta in bibliothecis extare memorat, quibus antiquiora nec Galli ipsi producere possint, modo de codicibus suis recte sententiam tulerint. Scripturæ genus apud Anglo-Saxones receptum quod attinet, existimat Noster, illos sub appulsum suum in Britanniam Runas, gentibus maris Balthici accolis familiares, secum adportasse, indeque evenisse, ut antiquissimi nonnulli codices Runas Romanis literis intermixtas ostendant, & Anglo-Saxones, Romana licet elementa amplexi, *Thorn* & *Wen* tamen, quæ nomine, figura & potestate puræ putæ Runæ sint, constanter retinuerint. Romanas autem literas, si non migrationis in Angliam, saltem plantationis fidei Christianæ ab Augustino factæ tempore, ipsis innotuisse, sensimque usitatiores evasisse. Exinde quoque diversas Italorum manus, illam videlicet, quæ uncialibus literis constat, tum quæ minoris & rotundioris formæ characteres habet, tum denique eam, quæ minusculis apicibus cursorie fluit, iisdem arrisisse; quemadmodum & singularum usum uberius demonstrat. Sed nolumus Doctissimi Auctoris præfationi nimis inhærere, quin eum potius, per bibliothecarum loculos, per pluteos atque armaria spatiantem, jam comitari, & de MSCtis aliquibus erudite disserentem audire lubet.

In-

Inter varias quidem Bodlejanæ reliquias, laudat codicem membranaceum octingentorum circiter annorum, in quo contineatur Gregorii Papæ de Cura Pastorali liber, in linguam Saxonicam per Ælfredum Anglo-Sax. Regem paraphrastice translatus, cum ejus præloquio ad Wereferthum Episcopum Wigorniensem, & cuilibet Ecclesiæ Cathedrali hujus libri exemplar unum a pientissimo Rege destinatum fuisse docet, meritoque dubitat, an Regia id genus monimenta, vernaculo sermone conscripta, apud extraneas gentes ulli- p. 70. 71.
bi inveniantur. Dialogos autem Gregorii, qui ipsum pariter autorem designant, rectius pro versione Wereferthi seu Werefrithi p. 72.
habendos esse credit. Quatuor inde Evangelia Latina, cum versione interlineari Dano-Saxonica, aliquot tamen foliis mutila, ab antiquitate valde commendat, octavo quippe seculo scripta, atque inter peculium venerabilis Bedæ, juxta quorundam opinionem, numerata. Hæcce vero in manus Joannis Rushworthi JCti tandem devenisse ait, in cujus honorem, *codicis Rushworthiani* nomen ipsis a nonnullis imponatur. Circa Pauli Orosii Historiam, cui titulus *Hormesta*, seu de miseriis mundi, quam Ælfredus Rex Saxonica lingua donavit, eum libertatem quævis pro arbitrio mutandi, distrahendi atque interpolandi sibi vindicasse, tum & navigationum aliquot Boream versus institutarum commentarios illi adjecisse, observat. Ad bibliothecas Cantabrigienses dum deflectit, & sermonis cujusdam, sub Danorum incursionem A. 1009 a Lupo ad Anglos habiti, mentionem facit, non inelegans adgreditur examen, quis ille Lupus fuerit. Ubi primo eum diversum statuit a Lupo Ferrariensi, utpote qui anno 861 diem suum obierit; multo magis a Lupo Trecensium Episcopo, qui A. 427 inclaruit; tum veteres Anglos nomina sua Latine crebrius reddidisse monet, ita ut, qui Saxonice *Wulff* audierit, aut inde forte nominis terminationem habuerit, *Lupum* se Latine appellaverit. Sic Æthelwulfum Bernicium, Monachum Dunelmensem, poematibus suis nomen patria lingua præfigere, postea vero in hæc desinere verba: *Hæc Lupus alte Pater stolido de pectore clarus Carmina composuit &c.* Sic literas de Pœnitentibus, a Lupo Lundoniæ Episcopo ad Ælfricum Cantuariensem Archi-Episcopum missas, quæ adhuc supersunt, non alii vindicari posse judicat, quam Wulffstano II, qui ea

p. 81. p. 85. p. 140.

ætate ſedem Londinenſem tenuerit. Ex quibus colligit, Lupum illum Homiliſtam eundem eſſe cum Wulfſtano Eboracenſium Archi-Epiſcopo, qui ab A. 1002 usque ad A 1023 Wigornienſem Eccleſiam ſimul rexerit, quandoquidem nullus alius tum temporis in Anglia vixerit Epiſcopus a lupo nomen mutuatus, excepto ſolum Athulfo Herefordenſi, de quo tamen altum ſit apud ſcriptores ſilentium. Præterea quoque, inter varia opuſcula MSCta Lupi Epiſcopi, apparere Parænesin quandam Saxonice conceptam, cui Wulfſtani nomen præmittatur, haud obſcuro indicio, Wulfſtanum & Lupum ſub una perſona latere.
p. 172. In Aula S. Trinitatis, monſtrari dicit Hiſtoriam Fundationis Monaſterii S. Auguſtini Cantuarienſis, in qua deſcribantur octo libri, quos Gregorius I Papa Auguſtino in Angliam advehendos dederit, adeoque primitias librorum totius Eccleſiæ Anglicanæ vulgo reputent. Ex illis vero tertium & quintum, qui Evangeliorum textus Latine exhibent, hunc Oxoniæ, illum iconibus hiſtoricis exornatum Cantabrigiæ in Collegio Corporis Chriſti, hodienum extare hariolatur.
p. 180. E bibliotheca D. Jacobi Weſtmonaſterienſi, inter alios cum elogio promit *Librum Scintillarum*, ſeu Sententiarum, quas tum ex Sacra Scriptura, tum e Patrum ſcriptis, conſtipaverit Beda, verſioneque interlineari Saxonica explicuerit.
p. 251. Cottonianam gazam ubi ſalutavit Noſter, ad librum Evangelii a Luca contexti paululum hæret, utpote qui in calce ita finiat: *Explicit liber Evangelii ſecundum Lucanum*, atque inſolitam hanc appellationem mori majoribus Anglo-Saxonicis trito adjudicat, qui Latine ſcribendo, nomina ſua, deſinentia in A, Latina etiam terminatione auxerint, e. g. pro Offa, Offanus, pro Beda, Bedanus ſcribentes. Poſtquam igitur boreales antiquitates literarias domi ſatis diligenter excuſſit, epiſtolas jam celeberrimi Suecorum Johannis Peringskiöld & Jonæ Nicolai Salani, ad Reverendum Hickeſium datas, una cum prolixis indicibus MSCtorum Scandicorum, quæ tum in Regio Antiquitatum Archivo Holmiæ, tum in Rudbeckiana & Salana bibliotheca cuſtodiuntur, ſubſequi jubet. Ipſe ſyllabum librorum Saxonicorum typis impreſſorum annectit. Quem tandem excipiunt ſex indices ad totum opus, juxta Alphabeti ſeriem, eo cum judicio confecti, ut nihil ſupra. Primus enim omnium vocum, quæ in Grammaticis Hicke-

clesianis ab incunabulis suis derivantur, conspectum sistit: Alter monimenta literaria antea inedita, hic primum excusa enumerat: Tertius MSCta cæterosque autores, qui maximam partem hic primum citantur, continet: Quartus opera, autores, aliosque claros homines, qui passim allegantur & honorifice inducuntur, nominat: Quintus ea, quæ æneis ligneisve tabulis incisa prodiere, indigitat: Sextus denique singulos autores, chartas, homilias, tractatus, resque præcipuas, quæ in Catalogo codicum Anglo-Saxonicorum tantum memorantur, Wanleji studio collecta refert. Succedunt ultimo corrigenda atque addenda nonnulla, nec minus nomina illustrium & doctorum virorum, ut & sodalitatum, quibus adminiculantibus Thesaurus hicce excudi potuit, ut intelligas, quantum præsidii melioribus literis in Anglia paratum sit.

Atque sic recensionis officio satis defuncti videri poteramus, nisi aurem nobis vellicasset pererudita & candoris plena Clarissimi Hickesii præfatio generalis, ut ejus etiam rationem haberemus. Equidem illa primo volumini præfixa cernitur, sed quia secundas Autoris cogitationes, emendationes ac supplementa per universum opus diffundit, in hunc locum non injuria remitti debuit. Nolumus autem hac vice immorari Apologiæ, quam contra eos scribit, qui nimia ipsius studia in explicandis barbaris horridisque & incultis sermonibus reprehendunt, nec Reverendorum atque Doctissimorum Virorum, Nicolsoni, Fountainii, Elstobi, Hopkinsi, Gibsonii, Thwaitesii, Wanleji, Bromei merita de hoc libro, quæ gratus prædicat, multis exaggerare juvabit. Quin potius ad alia progredimur, atque insipida Gallici hominis opinione, qui in proœmio ad Menagii Origines, Anglos codicum Saxonicorum penuria laborare, atque ad reddendas rationes linguæ suæ, Gallica inprimis indigere asseruit, valere jussa, Anglo-Saxones chartas literasve sigillis pensilibus, seu cereis sigillorum impressionibus, Canuto regnante nondum munivisse, cum Autore notamus. Licet enim in codice fundationis monasterii S. Augustini Cantuariensis dicatur, quod in charta Regis Canuti aliqua sigilla cerea, sed crucis signa appareant, illum tamen codicem nullam mereri fidem, Noster autumat, tum quod multa suspecta & falsa loquatur, tum quod nullæ aliæ chartæ R. Canuti magno numero adhuc superstites, cereis sigillis sint conspicuæ. Quæ de

Saxonicarum literarum valore, de Runis Saxonicis elementis intermixtis apposite disserit; Normanno-Saxonicæ item dialecti specimina, seu chartæ Wilhelmi Conquæstoris, Henricorum I & II Regum; antiqua veterum Hunnorum XXXIV elementa; versionis Ranulphi Higdeni Polychronici, quam Joh. Trevisa A. 1387 adornavit, fragmentum; Oratio Dominica, Hymnus Angelicus, Symbolum Nicænum, Græce quidem, sed literis Latino-Francicis expressa, aliaque selecta Philo-Musos non egregie delectare non poterunt. Ad vetustam monetam Anglicanam Siclum etiam referendum censet, qui vel nummus vere cusus, aut computatitius saltem fuerit, atque duobus argenteis denariis valuerit, si juxta Ecberti Dialogum de Ecclesiastica Institutione calculus expediendus. Sed aquam sibi hærere fatetur, propter *Martam* Æthelswithæ Reginæ, in qua Siclus solido auri & argenti pensatur. Quibus linguarum veterum Septentrionalium ignorantia labi contigit, aggregat Johannem Harduinum, qui in Chronologia V. T. tum circa Ælfrici nomen, tum circa monimenta atque elementa Anglo-Saxonica diversimode impegerit; uti quidem errores ejus solide commonstrat. Contribules ei facit Franciscum Giambullarium, Angelum Roccam, Gulielmum Camdenum, Thomam Rymerum, Johannem Seldenum, quos ad similes scopulos allidi oportuerit. Hinc Celeberrimum Gibsonum hortatur, ut Chronicon suum Saxonicum auctius recudere festinet; homini Panchartarium Anglicum confecturo regulas suppeditat, in discretione spuriorum diplomatum a genuinis apprime utiles, easque Ingulphi Croylandensis Historiæ statim attemperat. Formulare Anglicanum Thomæ Madoxii nuper editum mirifice extollit, nonnulla tamen in eo desiderat. Pluribus inde evincit Noster, quomodo Joh. Mabillonium in Rei Diplomaticæ libris secum consentientem habeat; qua occasione varia scitu dignissima admiscet. Canones insuper in veterum instrumentorum examine observandos, a doctissimo illo Gallo traditos, lubens amplectitur, ita tamen ut non celet, quæ in illis incerta ac lubrica sibi videantur. Sic quando Mabillonius unum aut alterum defectum, modo essentialis non sit, legitimis autographis obesse non debere arbitratur, optat Noster, ut definitionem essentialis defectus is suggerere voluisset, siquidem Episco-

po-

porum privilegium pro Corbiniano Monasterio, Regis Theodorici tempore emissum, ille Chilperici ætate conditum affirmat, istud tamen non essentiale vitium diplomatis habendum, sed oscitantiæ scriptoris non admodum periti, cui proclive fuerit errare, tribuendum censet. Porro, quando Mabillonius additiones incarnationis, indictionis, glossematum aliorumque similium, maxime in exemplis seu apographis, instrumentorum veritati non officere sentit, dolosam & fallacem hanc regulam pronunciat, eaque ratione nullum fere crimen tam grave in reum diploma intentari posse credit, quod illo patrono, illiusque artibus depelli nequeat. Licet enim defectus essentiales, propter quos instrumenta damnari mereantur, a non essentialibus distinxerit, illud tamen discrimen verbo positum re ipsa tolli, cum illo autore nullus defectus adeo capitalis esse possit, quem per notarium, librarium vel exscriptorem diplomati accidisse, dicere non liceat. Interpolationes etiam, vitiosas subscriptiones, glossemata, alia pro aliis substituta, non ex mala intentione, dolove malo, sed imprudentia, imperitia, temeritate, & non raro ex studio juvandi posteros nata, tum prudentiam, moderationem & æquitatem, qua in examinandis chartis opus sit, facillima esse subterfugia & pharmaca, ad sananda vel maxime lethalia diplomatum vitia. Huc summa redit eorum, in quibus Autori cum Mabillonio minus convenit, sed plura rei diplomaticæ inservientia scripta propediem exhibebimus, adeoque hanc ampliare materiam in præsenti supersedemus. Cæterum dum in memoriam sibi revocat Noster, Thrimsam seu tremissem monetæ Anglicæ speciem se statuisse, ejusdem valorem paulo accuratius expendit, errorem retractans, ubi dixerat, illam tertiam partem argentei *solidi* constituere, cum tamen de aureo solido id *affirmare* debuisset, qui quadraginta denariis argenteis constet, ut adeo Thrimsa valuerit tredecim cum tertia parte unius denarii, seu præsentis monetæ quatuor solidos & quatuor denarios cum tribus denarii partibus æquet. Thrimsam vero apud Anglos summam saltem computatitiam fuisse, aut si in commercio unquam & signatus nummus fuerit, tum e Gallia forte mercatorum interventu ad Anglos allatum putat. Johanni Stirnhookii libro, de Jure Sueonum & Gothorum vetusto, commerita encomia defert, multaque

in

in eo reperiri ait, quæ antiquitates Anglicas egregie illustrent. Duas insimul epistolas Simonis Dewesii & Francisci Junii ineditas communicat, ut argumento sint, quanto ardore laudatissimi isti Viri literaturam Saxonicam sua ætate promovere gestierint. Tandem post recensitos Mæcenates singulos, qui labores hosce consilio atque ope juvarunt, in quorum ordinem & tres fœminæ nobiles veniunt, nec ignorare nos sinit, reliquos sumtus, ad excudendum Thesaurum necessarios, e peculio suo promanasse; de quibus tamen non adeo conqueritur, quam quod per labefactatas vires, per gravescentem ætatem, per nummorum denique defectum, auctiorem illum dare sibi haud licuerit.

CALENDARIUM ROMANUM CHRONOLOGOrum causa constructum, ad Novilunia civilia sine Tabulis Astronomicis accurate & facile ante & post Christum natum invenienda. Auctore F. GUILLELMO BONJOUR, Tolosano, Ordinis Eremitarum S. Augustini.

Romæ, typis Jo. Franc. Buagni, 1701. fol.

Constat plagulis 21.

Constructum est hoc Calendarium juxta periodum Luni-Solarem annorum 1932, a Cardinale *Norisio* in dissertatione de Cyclo Latinorum Paschali, quam *Mense Aprili A. 1692* commendavimus, propositam, quod eam eundem feriarum ac lunationum ordinem in orbem æque ducere animadverteret Clar. Autor, cum post annos 1932 cyclus Solis sexagies noviesque ductus ad initium recurrat, & novilunia eodem die eademque hora contingant, prætereaque sic omnia ab ista depelli intelligeret vitia, ut impedimenta tum bissexti, tum saltus Lunæ, tum mensis embolimi omnino superet, atque a Lunari calculo mensem illum abundantem dierum 31 arceat, quem interdum admittit computus tam Arabum, quam Hebræorum. Primo exhibetur *Calendarium Romanum*, in quo epactarum duo cernuntur ordines. Unus literis Romanis, alter Saracenicis describitur. Priores epactas Romanas, posteriores Saracenicas vocat. Adscriptæ sunt literæ Dominicales, more consueto.

facto. Subjunguntur Canones in hoc Calendarium, ubi differitur de epactis tetraëtericis, earundem cyclo, & numeris tetraëtericis perpetuitati cycli epactarum tetraëtericarum inservientibus. Vocat Autor *epactam tetraëtericam* seu *quadriennalem*, numerum 14 dierum, quibus 4 anni Solares superant totidem Lunares: *cyclum epactarum tetraëtericarum perpetuum* revolutionem, quæ de quadriennio in quadriennium pergit, per continuam 14 dierum accessionem: *numeros tetraëtericos* eos, qui quadriennali via & ratione instituti ad epactarum, quæ his affiguntur, servandam perpetuo legem tetraëtericam. Sunt numeri tetraëterici 483, quia periodus Norisiana, cujus annis alligantur, 483 tetraëterides complectitur. Tabula numerorum tetraëtericorum in 13 areas distributa, ubi numeri 483 juxta ordinem naturalem describuntur, & competens unicuique epacta, vel Romana, vel Saracenica adscribitur. Subjicitur ipsa periodus annorum 1932, in suas 23 ogdoëcontatessaraëterides distributa, ab anno Domini 1 usque ad 1932, in qua singulis annis adscribitur cyclus Solaris & numerus tetraëtericus competens. Quod si itaque annus Domini datus in tabula ogdoëcontatessaraëteridum evolvatur, invenietur cyclus Solis, & numerus tetraëtericus ipsi respondens. Cum quo si adire libuerit tabulam numerorum tetraëtericorum, constabit epacta ipsi congruens, & cyclus Solis dabit literam Dominicalem: quæ cum epacta in calendario evoluta monstrabit diem & feriam novilunii. Sed quia periodus Norisiana stylo Juliano constructa, eandem ad Gregorianum quoque accommodat Autor, exhibens paradigma epactarum, ab anno Domini 1582 ad annum 2104, juxta methodum periodi Norisianæ, ad stylum Gregorianum directæ.

Secundo repræsentatur *Calendarium Astronomicum perpetuum*, in quo cœlestia totius anni novilunia media, stylo tam Juliano, quam Gregoriano, reperiuntur per epactas Astronomicas numeris tetraëtericis 850 affixas, quot periodus Astronomico-Juliana in annis 3400 postulat. Totum in 12 Lunationes distribuitur. In qualibet Lunatione describuntur minuta Epactalia & ipsis respondentia minuta horæ currentis; horæ epactales & ipsis convenientes horæ diei currentis; dies epactales & ipsis competentes dies mensis labentis, a meridie ineuntes. Subjicitur

tabula numerorum tetraëtericorum cum epactis Astronomicis, in qua numeris tetraëtericis 850 serie naturali descriptis, dies, horæ & minuta epactalia assignantur, nec non periodus Romana annorum 3400 stylo Juliano, in quo singulis annis Domini ab 1 usque ad 3400 numeri tetraëterici adscribuntur. Quodsi adeo annus Domini datus in eadem evolvatur, invenietur numerus tetraëtericus ipsi conveniens: cum quo si adire libuerit tabulam numerorum tetraëtericorum, constabit epacta Astronomica in diebus, horis & minutis. Quare si consulas in Calendario Astronomico Lunationem dato mensi convenientem, dies, horæ & minuta epactalia monstrabunt diem mensis labentis, horam ejusdem diei, & horæ currentis minuta, juxta stylum Julianum, facile ad Gregorianum reducendum.

JOANNIS CHRISTOPHORI BATTELLI Dissertatio de Sarcophago Marmoreo Probi Anicii, & Probæ Faltoniæ, in Templo Vaticano.

Romæ, typis Cajetani de Zenobiis, 1705, 8.
Constat plag. 12. cum fig. æneis.

MAgna semper, præ ceteris urbis Romæ templis, extitit Vaticanæ Basilicæ dignitas & veneratio, tum ob multa alia egregia omnique ævo memoranda, quibus se effert, decora, tum etiam in primis ob insignem illam multitudinem atque præstantiam sanctorum corporum, quæ ab ipso ædificationis ipsius exordio, in ea
p. 2. 4. condita fuerunt. Præter enim augustissima principum Apostolorum, Petri, Pauli, Andreæ, Simonis, Judæ, & Apostolicorum Actuum Scriptoris & Evangelistæ Lucæ deposita, duorum quoque insignium Græcæ Ecclesiæ Doctorum, Joannis Chrysostomi ac Gregorii Nazianzeni, & quamplurium illustrium Confessorum sacra pi-
p. 5. gnora ibi asservari, Auctor noster ait. Quibus innumerabilis plane congeries S. S. Martyrum accedat, ita ut, cum Julio II Pontifice, novæ magnificentissimæ molis fundamenta jacerentur, totum
p. 6. veteris Basilicæ pavimentum, teste Alpharano, rerum ejusdem Vaticani templi sedulo perscrutatore ac scriptore, in opusculo, quod manuscriptum in illius Archivo asservatur, undequaq; refertum sub-

stra-

stratumque Sanctorum corporibus inventum fuerit. Id quod etiam Aringhus sua ætate, anno nimirum superioris seculi septimo, evenisse, in Romæ Subterraneæ libro secundo testatur. Qua occasione hoc simul memoratu dignum refert, tum temporis in tumulo quodam, cunctis obstupescentibus, ossa recenti conspersa sanguine, post longa revoluta secula, visa fuisse, & in altero sepulchro, adolescentuli cujusdam corpus repertum esse, super quo nigri coloris velum appositum fuerit, coagulatum adhuc exsiccatumque in superficie cruorem exhibens. Inter Romanas autem familias, quæ sua olim in Vaticano monumenta condiderint, Aniciam in primis, Paulinos, Bassos, Olybrios & Probos, magna quondam in Urbe nomina, veluti sua germina complectentem, fuisse Auctor ait, cujus familiæ splendorem, potentiam & pietatem miris laudibus, tum Ethnicos, tum Ecclesiasticos scriptores celebrasse, multis testimoniis probat. In iis igitur monumentis præcipue eminere nobile quoddam ædificium, instar templi magnifice constructum, post veteris Basilicæ apsidem, quod in honorem Probi Anicii, Præfecti Prætorio, Proba Faltonia ejus uxor erexerat, in quo non solum maritum suum tumulandum curaverat, sed & ipsa eodem tumulo consociari voluerat. Isto autem ædificio a Nicolao V Pontifice, ad constructionem novæ Basilicæ inchoandam, disjecto, dum illius fundamenta altius effoderentur, ingens ibidem Sarcophagus, Pario quidem e marmore, opere autem composito elaboratus, sacrisque imaginibus eleganter sculptus, inventus est, cujus anteriorem faciem delineandam primus omnium curavit Baronius, eamque tomo 4 Annal. prope finem exhibuit. Postea vero ejus tum anteriorem faciem, tum posteriorem & laterales etiam partes, exactius delineatas ac incisas, Bosius & Aringhus in Roma Subterranea vulgavere, quas non solum iisdem formis Clarissimus Auctor iterum excudi fecit, verum etiam accuratam imaginum explicationem in hoc libello lectorum oculis sistere voluit. Cum itaque in anteriori hujus sarcophagi facie, quinque loculamentis & senis columnis in spiram striatis constante, medio in loculamento eminentiori, sculpta cernatur ipsa veneranda Salvatoris insistentis monti, e quo quatuor fontes erumpunt, imberbis effigies, ita ut altera manu crucem gemmatam, altera volumen complicatum teneat;

p. 8. p. 9. p. 14. p. 15. seqq. p. 20. p. 32. p. 33.

p. 39. Auctor Salvatorem ea specie ideo repræsentari existimat, ut per ipsam natura tum humana, in facie scilicet humana & crucis signo, cui affixus Redemtor noster mortem subiit, exprimatur, tum etiam divina, in juvenili & plane imberbi Salvatoris effigie adumbretur; hoc ipso enim significari, apud Deum, cui sua sola coexistit æter-
p. 40. nitas, nihil antiquum esse, nihilque omnino præteritum, sed cuncta immensæ illius æternitati præsentia, & absque ullo prorsus discrimine temporum, nova omnia jugiter computari. Crucem gemmis ornatam, venerationem istam indicare statuit, quam veteres Christiani, a tempore Constantini M. post partam hujus beneficio
p. 44. seq. insignem victoriam, ipsi nunquam non exhibuerint. Volumen, quod Christus stans supra montem læva manu præfert, novæ legis promulgationem, ab eodem in monte factam, cum Durando
p. 45. & Ciampino sibi persuadet, quam sententiam Augustini quoque
p. 54. seq. auctoritate confirmare satagit. Quatuor autem fluminibus e monte scaturientibus, illa Paradisi celeberrima flumina designari opinatur, iisque quatuor Evangelia, per universum mundum diffu-
p. 56. sa, mystice prænotari; ad quod firmandum, Eucherium, Cyprianum, Theodoretum aliosque idem sentientes allegat. Ad Salvatoris dextram S. Pauli, ad sinistram vero S. Petri simulacra conspiciuntur. Rursus ad dextram Pauli quatuor Apostoli, totidemque alii ad sinistram Petri, bini per singula loculamenta dispositi sunt. Salvator, ut & Apostoli, tunica & pallio amicti adparent, & sandaliis calceati. Plerique itidem Apostoli volumina in manibus
p. 46. præ se ferunt. Ubi, quod ad postremum attinet, volumina ista acceptam a Christo facultatem docendi & prædicandi Evangelium designare ait, ea autem non incongrue manibus retineri, cum ab
p. 47. sqq. eodem Salvatore moniti fuerint facere & docere. Christi autem & Apostolorum imagines tunicatas & palliatas adparere, propterea quod notum sit, Christum & Apostolos, quin etiam omnes veteres Christianos, qui veræ sapientiæ sectatores se profitebantur, pallio, quod olim propria vestis Philosophorum erat, tanquam convenienti suæ professioni habitu, uti consuevisse. Id quod
p. 58. Tertullianum in libro de pallio toties explicare asserit. In primis autem, inter hujus sarcophagi imagines, Auctori notatu digna videtur inversa Apostolorum Petri & Pauli collocatio, cum hic ad

ad dextram, ille vero ad finiſtram conſtitutus appareat. Circa hanc quæſtionem, quam multorum torſiſſe ingenia fatetur, varias variorum adfert ſententias. Ac primo quidem fuiſſe ait, qui Petrum in finiſtra ideo collocari exiſtimaverint, quia pars læva apud veteres, cum Romanos, tum Græcos, quin etiam apud Hebræos, dignior dextra in ſacris habita fuerit, & hanc opinionem Chaſſanæum, Goropium Becanum, Baronium, Macrum, & qui primo loco nominari debuiſſet, Antonium Nebriſſenſem, multis argumentis & exemplis evincere allaboraſſe. Hanc vero ſententiam ab Allatio, Macedone, Roccaberto, & Mucantio in inedito opuſculo de imaginibus SS. Petri & Pauli, docte, ſolide & copioſiſſime confutatam eſſe. Hinc alios aſſerere non dubitaſſe, Paulum Petro honoris gratia olim fuiſſe prælatum, cujus rei ſex potiſſimum rationes adducunt, ſed quas hic loci recenſere, inſtituti ratio non fert. Proinde Auctor noſter tandem obſervat, hanc conſuetudinem ponendi effigiem Pauli ad dextram Petri, in Eccleſia non fuiſſe perpetuam & conſtantem, ſed ſubinde variaſſe, ut hoc modo æqualitas inter utrumque Apoſtolum ſignificetur. Atque hæc, occaſione partis prioris hujus ſarcophagi, Clariſſimus Battellus diſſeruerat. Jam ad explicationem poſterioris quoque partis progreditur. In ea imago Probæ Faltoniæ, ad dextram mariti ſui collocata conſpicitur. Id enim Romanos jam a Romuli temporibus, poſt pugnam Sabinarum mulierum felici interventu diremptam, honori & in fœmineum ſexum reverentiæ tribuiſſe, cum Allatio exiſtimat. Quod autem Probus tunica pallioque, illi Apoſtolorum ſimilibus, indutus conſpiciatur, hoc ipſum argumentum eſſe ſuſceptæ ab eo Chriſtianæ religionis, cujus ſectatores, & eos præcipue, qui perfectioris vitæ ſtudium amplectebantur, iſtis temporibus pallium uſurpare ſolitos eſſe, jam ſupra ex Tertulliano annotaverat. Columbarum denique vel turturum figuris, quæ in ora ſuperiori ſarcophagi quaqua verſum ſculptæ ſunt, deſignari Auctor credit eximiam Probæ erga maritum benevolentiam, ac inſuper incomparabilem ejus pudicitiam & continentiſſimam viduitatem. Poſtquam igitur Battellus imagines hujus ſarcophagi excuſſerat, Probi Anicii ejusque itidem uxoris vitam, genealogiam, mores & res geſtas accurato ſtudio exponit, ſanctorumque Patrum aliorumque auctorum

p. 59. p. 61. p. 62. ſqq. p. 72. p. 79. p. 82. p. 84. p. 87. ſqq.

de ipsis elogia, ut & veteres Inscriptiones in illorum honorem consignatas, in medium adfert; qua occasione iniquam Ammiani
p. 95. Marcellini de Probi moribus criminationem diluit, & fabulam, cu-
p. 137. jus Procopium præcipuum auctorem esse ait, de proditione Urbis Alarico Gothorum Regi a Proba perpetrata, accurate explicat, solideque refellit. Quo facto illorum quoque opinionem examinat,
p. 140. qui Probam Faltoniam Musarum alumnam extitisse credunt, & ab ea, præter alia quam plura, concinnatum esse ex Virgilianis carminibus Centonem illum de novo ac veteri Testamento, qui in Bibliotheca Patrum editus habetur. Verum Baronium cum Bosio & Aringho, qui eum secuti sunt, hac ex parte falli, Battellus non dubitat, propterea quod nemo veterum illius ævi scriptorum, nec Patres Probæ coævi, ut Hieronymus, Augustinus & Chrysostomus, unquam hoc opusculum ipsi assignaverint, nec etiam Clau-
p. 150. dianus, licet in reliquas Probæ laudes effusus, pangendorum carminum gloriam illi unquam tribuerit; adeoque post varias virorum doctissimorum prolatas sententias, Battello omnium maxime probabile videtur, Probam Falconiam, uxorem Adelphii Romani Proconsulis, quem Reinesius, superaddito Clodii prænomine, Consulem facit anno Christi 451, hujus carminis auctorem fuisse; pro qua sententia nubem testium adducit, & sic, post pauca adhuc de obitu Probæ Faltoniæ annotata, finem doctissimæ huic dissertationi imponit.

HISTOIRE DE LA VIE DE SOLIMAN SECOND, Empereur des Turcs, sive Historia vitæ Solimanni II Imperatoris Turcici, Auctore CAROLO ANCILLONIO, Augustissimo Prussorum Regi a Consiliis Legationum, & Gallorum, qui in ditionibus Brandeburgicis sedes fixerunt, Judice Superiore.

Roterodami, apud Reinerium Leers, 1706. 8.

Constat 1 Alph. 6. plag.

Solimanni II Imperatoris Turcici nomen adeo clarum semper exstitit, ut a nemine, qui rerum seculo XVI gestarum notitia leviter imbutus est, facile ignoretur. Vivebant enim illo tempore tres Principes, Carolus nimirum V Romanorum Imperator & Hi-

Hispaniarum Rex, Franciscus I Galliarum Rex, ac Solimannus ille II Turcarum Tyrannus, quorum unusquisque terrarum imperium affectabat, atque id etiam capessere dignus habebatur, nisi Deo aliter ordinante, alter alterum intra limites continuisset. Ex illorum numero Solimannus nunc ab Ancillonio in conspectum producitur, cujus vitam, ex multis Auctorum variorum relationibus collectam, Gallico idiomate concinnavit, & ad promerendam civium suorum gratiam, in lucem publicam emisit. Multa ibi memoratu digna occurrunt, nec sine quadam animi oblectatione legi possunt, quæ de illius auspiciis, mense que Augusto ipsi utplurimum fausto, de iteratis ejusdem adversus Hungaros, Rhodienses, Persas atque Armenios expeditionibus, de perpetua inter Solimannum ac Carolum, (qui duo Principes eodem fere anno ac mense imperiorum suorum fasces acceperunt,) æmulatione, de fœdere Gallorum cum Turcis icto, de funestis Solimanni cum Roxolana serva nuptiis, ac subsequentibus inter filios odiis atque bellis internecinis, memoriæ prodidit. Hungaros certe gravissimis cladibus sæpenumero adflixit Solimannus, quorum non modo Regem adolescentem Ludovicum memorabili prælio ad Mohacium debellavit, atque in ejus dein locum Joannem Zapolium Comitem Scepusianum substituit, sed nobilissimam quoque regni portionem Imperio Turcico adjecit; rebus ejus ita prospere perpetim & ex voto fluentibus, ut ad ipsa tandem Viennæ Austriacæ mœnia anno 1529 pergere, & post istius regiæ urbis expugnationem, quam dudum animo, licet frustra, conceperat, Germanis ipsis exitium minitari non dubitaret. Et parum sane abfuit, quin spe sua potirentur tunc temporis barbari, quod Christiani Principes mutuis sese bellis invicem debilitarent, ad quorum odia & conatus Turcæ haud negligenter oculos intendebant, Solimanno id unum ac primum feliciter edocto, ut dissidia vicinorum in usus suos converteret, & quæ Ottomanorum rebus proficua videbantur, collectis undique viribus promtissime exsequeretur.

Post bella Solimanni recensita, ad familiæ augustæ descriptionem progreditur Clarissimus Ancillonius, cujus tragica diligenter collegit, additis insuper Satraparum ac Purpuratorum in aula Turcica casibus, & admixtis nonnunquam, modo Imperatoris ipsius, (qui

(qui Princeps sapiens alias ac callidus erat, & Julii Cæsaris commentarios in linguam Turcicam translatos, veluti perpetuos itinerum bellorumque comites, secum portabat,) modo aliorum quoque falsissimis sapientissimisve dicteriis: ex quibus ob brevitatis studium, quod nobis proprium est, unicum saltim excerpere placuit. Revertebatur aliquando Solimannus a Belgrado capto Constantinopolin, in quo itinere mulierem (vid. pag. 265. 266.) quæ passis crinibus ad pedes ejus provolvi, & aditum per satellites regios sibi facere conabatur, admitti jussit. Illam de ædibus suis novissima nocte a Turcico milite expilatis, liberisque adeo duodecim ad incitas plane redactis conquerentem, ac Domini prætereuntis gratiam implorantem, clementissime non solum audivit, verum & in hunc fere modum respondit: *illi fortassis hanc calamitatem eo momento accidisse, quo somno profundissimo cum domesticis sepulta jacuerit*; ad quas voces fœmina reposuit: *verissime hæc a Te dicta sunt, Augustissime Imperator, dormivi omnino in utramque aurem, sed non alia de causa, quam quod Te ipsum pro me vigilare cogitarem, quum ea Imperantium omnium prima esse cura debeat, ut pro conservatione subditorum vigilias agant.* Quam insignem animi in muliere præsentiam sic admiratus fuit Imperator, ut omnia illi a militibus abrepta restituere, & viginti insuper aureos, præmii nomine, ex fisco suo numerare mandaret.

Hæc & plura ejus generis alia congessit in vita Solimanni Ancillonius noster, quam tamen veluti specimen tantum majoris cujusdam, operis, quod præ manibus habet, cum orbe litterato communicavit. Constare istud debet ex Gallica versione omnium elogiorum, quæ in Thuani voluminibus historicis leguntur, & a Gerardo van Stœcken in *Thuano Enucleato* Latine jam olim edita fuerunt. Ut ergo mentem suam uberius lectori declaret, prolixam hercle præfationem, quæ dimidiam opusculi a nobis in compendium missi partem ferme constituit, hac vice præfigendam, operæ pretium esse duxit. In qua, postquam partim de utilitate ex lectionibus capienda, partim de styli præstantia in Thuani scriptione obvia disseruisset, fusius propositi sui rationes exponit. Non enim sola se Thuani elogia Gallice interpretaturum scribit, sed

ſed id præcipue acturum pollicetur, ut, quæ vel in iis perperam dicta ex animadverſionibus aliorum didicerit, ea fideliter corrigat, vel illa, quæ Thuano incognita manſerint, curate ſuppleat, atque adeo Thuani veſtigiis potiſſimum inhærendo, virorum ab auguſto hoc Gallorum ſcriptore laudatorum vitas, nova quaſi veſte donatas, multoque pleniore commentatione illuſtratas, orbi ſiſtat. Subjunxit porro ad calcem libelli indicem alphabeticum perſonarum illuſtrium, quarum elogia in Thuani voluminibus extant, & a ſe aliquando prolixius deducta expectari jubet; in præfatione autem illorum quoque mentionem perhonorificam fecit, quorum libraria ſupellectile ad perpoliendas cogitationes ſuas hactenus uſus eſt: quas ut alii viri cordati adjuvare, & commentarios de hoc vel illo Principe ſeu Literatore, cujus Thuanus meminerit, paſſim conquiſitos, cum Auctore noſtro peramanter & benevole communicare velint, obnixe rogavit. Cujus quidem voti ſui ubi compos fuerit factus, tum vero apparebit, num excellentius, quod molitur, futurum opus ſit, quam quod ſimili plane inſtituto Vir Clariſſimus *Antonius Teiſſerius*, & hic Exul Gallus Potentiſſimique Pruſſiæ Regis Conſiliarius atque Hiſtoriographus, ante plures annos compoſuit, publicique juris fecit, numque Ancillonius noſter Teiſſerii diligentiam, in eodem argumento adhibitam, quæ incomparabilis potuit videri, ſit ſuperaturus. Cujus Teiſſeriani operis cum nullam Ancillonius, quod quidem miramur, in Præfatione mentionem fecerit, a Lectore benevolo Acta hæc Eruditorum noſtra A. 1697 pag. 90, & A. 1704 p. 461, & qui vaſtam ejus Hiſtoriæ Literariæ notitiam plenius cognoſcere avet, Tom. II Supplement. p. 5, & A. 1705 p. 335 evolvi cupimus.

PETRI FRANCII POSTHUMA, QUIBUS ACcedunt illuſtrium Eruditorum ad eundem Epiſtolæ.

Amſtelædami, ex officina Wetſteniana, 1706. 8.
Conſtant Alph. 1. pl. 7.

COmplectuntur hæc celeberrimi Viri Poſthuma, cum Orationes tres, doctas profecto atque elegantes, nunquam tamen publice recitatas, pro Eloquentia, pro Poëtica, deque uſu Eloquen-

tiæ in ſacris; tum varii generis Poëmata, octennio hoc integro, poſt recentiſſimam Poëmatum editionem elaborata; quibus acceſſere Epiſtolæ quædam ſummorum in Republica Literaria virorum, Ferdinandi Fürſtenbergii Paderbornenſis & Monaſterienſis Epiſcopi, Ez. Spanhemii, Gisb. Cuperi, Conſtantini Hugenii, Joh. Georg. Grævii, Joh. Friderici & Jacobi Gronoviorum, Nic. Heinſii, P. D. Huetii, Petri Petiti, Renati Rapini, Theodori Rykii, Jac. Perizonii, Rulandi Kinſchotii aliorumque, laudes Francii eximias, & imprimis felicitatem carminis, miris modis extollentium. Sed de his antequam plura dicamus, de vita ejus pauca prælibabimus, quam in præfatione recenſet Henricus Wetſtenius. Natus ſcilicet fuit Francius Amſtelædami anno 1645, die 19 Auguſti, quo ipſo die ibidem anno 1704 denatus eſt. Præceptorem habuit Hadrianum Junium, ſcholæ patriæ Rectorem, qui ut erat ingeniorum judex acerrimus, ſuaſit illi, ut Ovidium ſibi principem, quem imitaretur, haberet auctorem. Hinc Leidæ Jo. Friderico Gronovio diligenter adhæſit, & cum filio ejus Jacobo ſingularem contraxit familiaritatem. Luſtrata deinde Anglia, Gallia atque Italia, & aſſumto Andegavi utriusque Juris Doctoris axiomate, cum in patriam rediiſſet, anno 1674 Eloquentiæ & Hiſtoriarum, & 1686 Græcæ etiam linguæ Profeſſionem obtinuit, in Leidenſem Academiam fruſtra quidem A. 1692 evocatus. Nota ſunt ejus ſcripta, Orationes, Poëmata, Eloquentiæ exterioris ſpecimina duo, Gregorii Nazianzeni Homilia de amore paupertatis in linguam Belgicam magno nitore translata, notisque illuſtrata, & hæc ipſa Poſthuma, quæ e manibus prius dimittere haud poſſumus, quam aliqua notatu digniora pro more noſtro excerpſerimus.

p. 67. In *Orat. I* duos ante alios commendat diſertiſſimos ſui ævi oratores, Adrianum Junium illum, & tragœdum quendam Amſtelodamenſem ipſi Roſcio parem aut ſuperiorem, quem Adamum Caroli appellatum fuiſſe, e præfatione diſcimus. Illum artem cum natura feliciſſime conjunxiſſe, forma fuiſſe virilem in modum decora, ſtatura corporis eminente, plena dignitatis ac gratiæ, vocem denique teſtatur habuiſſe ſuavem, maſculam, fortem, inflexam leviter ac modulatam, & mirum in modum canoram.

ram. Hunc hominem quidem vocat plebejum, & aliarum omnium rerum, præter Poësin & Eloquentiam, rudem & imperitum, verum tam admirabilem addit, tum in dicendo, tum in agendo, fuisse, ut vix fingi eo quicquam posset perfectius. Nimirum, ut 58. sq. 68.
eleganter Noster, *rerum ac verborum naturam observaverat; ad hanc se normam formaverat, & longa exercitatione, longo usu, hoc divinum atque incredibile dicendi sibi genus paraverat. Surgebat juvenis summo mane, & superiorem domus partem conscendens declamabat per aliquot horas, ad sudorem usque. Ita corpus molle ac leve, & ad omnes motus idoneum reddidit: ita vocem, ita gestus composuit, ita se formavit ac finxit, ut deinde, quicquid vellet, exprimeret, & in omnes sese formas converteret. Vocem aure dijudicabat, quam habebat acerrimam: gestus ad speculum conformabat, Demosthenico more, & per exercitationem istam continuam, tantus in hoc eloquentiæ genere factus est artifex, ut dubitem merito, an quisquam Athenis aut Romæ auditus sit unquam præstantior*, &c. Plura transcribere juvaret, 59.
si institutum id nostrum pateretur. In *Orat. II* memorat, Hugonem Grotium Belgicis versibus Christianæ religionis veritatem asserere cœpisse, ut haberent imprimis nautæ, quo in longis sese 131.
navigationibus suis non tam oblectarent, quam instruerent. Hinc 141.
pluribus probat, S. Scripturam, aut totam, aut propemodum totam, esse poëticam; tandemque observat, nihil æque Danieli Heinsio ad conciliandam, cum viginti tantum annos natus esset, Professoris in Leidensi Academia dignitatem, Scaligerique & Jani 151.
Dousæ amicitiam, quam Poësin profuisse. In *Orat. III*, ubi eloquentiæ studium commendare Theologis imprimis nititur, Joannem Chrysostomum scribit Demosthenis orationes manu sua plus semel descripsisse; Basilium, Gregorium aliosque Libanium in arte Rhetorica præceptorem habuisse, egisseque causas forenses; Tertullianum ac Cyprianum, quin & Arnobium, Lactantium ipsumque Augustinum, Oratoriam professos. Inter recentiores Ecclesiæ oratores Jo. Dallæum, Ciceronem Gallicum vulgo dictum, Drelincurtium, Mestrezatium, Claudium, Alexandrum Morum nominat; totus vero in Petri Dubosci laudibus est. *Erat in eo viro*, inquit, *præter formam ac dignitatem, statura corporis ma-* 174.
176.
177.

Dd 2 jor,

jor, & habebat hoc cum Beza commune, quod Regium quiddam referret. Vox erat, non stentorea quidem, sed fortis tamen, & mascula, ac grato quodam modo canora. Manus suam habebat gravitatem, ut & reliquus corporis motus. Loquebatur autem non cito aut raptim, quo vitio Galli laborant, sed lente, ac pedetentim, & ut de Tullio dictum, gradatim. Hinc omnia apud eum seria, gravia, viro gravi, viro Ecclesiastico digna; talia denique, ut non alia in Oratore sacro desiderasses. Nihil torti, nihil vultuosi, nihil abjecti, nihil indecori, in voce, in vul-
181. *tu, in gestu, in omni corporis habitu conspiciebatur.* &c. Laudat deinde, qui ad sacram verbi Divini præcones eloquentiam excitaverint, Michaelem Falconerium in aureo libello de Actione Oratoria, Ludovicum Wolzogium in Oratore sacro, Davidem
218. Knibbium, Renatum Rapinum, aliosque; & de Wolzogio, quo magis promtum & extemporaneum neminem viderit, observat, eum facilitatem illam dicendi eo paravisse, quod per sex annos continuos, conciones suas omnes scripserit; quanquam ipse quidem scriptionem perpetuam magis probat.

De *Carminibus*, tametsi priorum non ignobile sunt augmentum, & Elegiarum librum quintum, Odarum librum tertium nec non tertium Sylvarum, tertiumque Epigrammatum constituunt, nihil attinet dicere, cum vel solum Francii nomen, ad universa studiose perlegenda omnes sit stimulaturum.

Ex *Epistolis* vero pauca quædam juvat decerpere, speciminis saltem qualiscunque loco. Johannis Georgii Grævii, quæ ad amicissimum Francium scriptæ sunt, numero reliquas, forte & nitore superant, certe genuinam Grævii indolem, utque fuerit literarum bonarum amantissimus, amicorum omniumque, qui iis operantur, cultor candidissimus, a contentionibus toto animo alienissimus, abunde probant. Ut facile credamus, minime fictum fuisse dolorem, quem Epistola 93 & sq. accepisse se testatur, ex inimicitia, quæ inter Francium & Perizonium, communes amicos, tum exarserat, nec curam levem, quam resarciendæ inter viros celeberrimos, & hos amicos inter se veteres, quod passim vel ex hoc epistolarum fasciculo intelligitur, amicitiæ impendit. Præter elogia tum Francii imprimis, ut supra jam innuimus, tum aliorum docto-

doctorum virorum, quæ utramque in his Epistolis paginam faciunt, multa insperguntur ad Historiam Literariam pertinentia. Ita *Ep. 58* Ryckii Tacitum, qui A. 1686 prodierat, mirifice sibi placere, Grævius ait. Multa Ryckium in Historia Romana illustrare, multa in tanto Scriptore, post Lipsii aliorumque virorum magnorum curas, emendare & rectius explicare. De Corbulonis fossa egregiam & veram, si quid videat, esse ejus observationem. Ryckius tamen ipse, a Francio, ut apparet, & Broekhusio ea de re admonitus, ultro fatetur *Epistola 59*, characteres, quibus descriptus liber, nimis exiguos, nec aciei cujusvis oculorum accommodatos, promittitque daturum se operam, ne quid in secunda editione, sed quam humanissimi Viri mors prævertit, hac in parte a se desideretur. *Epist. 64* Jac. Perizonius de lite, inter Schepperum & Guilielmum Siccamam exorta narrat. Nempe Schepperus carminibus suis subinde aspergere Deorum Dearumque veterum mentionem consueverat. Illud tanquam grande nefas, remque impiam & Christianismo indignam, edita *Animadversione*, quam vocabat, *Orthodoxa* incusavit Siccama. Unde Schepperus, ut accusationem depelleret, *Apollinem Querulum* illi reposuit: cui tamen denuo respondit Siccama, sed Perizonio judice, neutiquam Musis & Apolline dextro. Magnifice, sed vere, de Viri Illustrissimi, Ezechielis Spanhemii, in Callimachum Commentario tum vulgato, Grævius censet Ep. 100: *videtis*, inquiens, *in Commentario Spanhemiano multa doctrina referto, pulcherrimas observationes, quibus & Græca poësis & historia fabularis illustratur, & abstrusior plurimarum vocum vis, ritusque non satis cogniti eruuntur & explicantur, ut non putem, tam eruditum Commentarium in ullum Græcum Poetam a renatis litteris prodiisse.* Anthologiam Græcam cum versione Hugonis Grotii, si inveniri posset, & notis Petri Dan. Huetii jam prælo paratis, forte & Grævii aliorumque, edere in animo habuisse Francium, Epistolis 69, 104, 105, 106 docemur: sed illud institutum cum mors Viri optimi interruperit, campus, quem Viri alii negotio huic pares ingrediantur, apertus est. Causas cur Abrincensi Episcopatu se abdicarit jam anno 1700 celeberrimus Huetius, quæ fuere aëris illius inclementia valetudinisque ipsius ratio, aperit ipse Francio Ep. 110, & 111, etsi ex eo tempore molestissimis se

litibus & negotiis exercitum fuisse conqueratur. Qua occasione notamus, Illustrissimum hunc Huetium, uti cum Francio, ita & cum pluribus aliis a religione Romano Catholica alienis, amicitiam & commercium literarium magna humanitate coluisse, nec ideo tamen nunquam zelum pro Romanis sacris, etsi modestissime, prodidisse. Operæ pretium fuerit, verba huc transcribere certe notabilia, quibus Francio, cum ab eo Orationem in funere Stephani Morini, Reformatæ religionis Viri, a se habitam, cum quo pene a pueritia amicitiam inierat, sanctèque coluerat Huetius, quamque in ea Francius prædicaverat, accepisset, Ep. 100 inter alia respondit: *Quod attinet ad eam, quam & in oratione tua, & in vita præ te fers, de Religione sententiam, etsi eam probare non possum, candorem tamen tuum non possum non probare. Aliter enim sentire, aliter loqui, id vero esset claudicare in duas partes, quod in populo Israelitico reprehendebat Isaias Propheta. Minime igitur id requiro ex te, ut sensus tuos subdolis ac fallacibus verbis dissimules, sed ut rectis studiis & supplicibus erga Deum, optimum parentem, votis, ad sincera veritatis notitiam pervenire contendas.* Quemadmodum & Epistola sequente, de iis Protestantium acerbe conqueritur, qui *magnum aliquod operæ suæ pretium tulisse se putent, cum vel prosciderunt Catholicæ Fidei defensores, vel aliquem certe sacri nostri (* Episcopalis *) ordinis virum.* Sed hæc speciminis loco suffecerint: etsi epistolas quasdam, e. g. Ferdinandi Episcopi ac Principis Paderbornensis & Monasteriensis, quæ 27 est, & ob styli excellentiam in Principe admiranda est, nec non Rulandi Kinschotii, quæ est 87, ob elegantissimum de Viri Nobilissimi, Jo. Frid. Crameri, Vindiciis nominis Germanici contra Gallos, judicium, aliasque plures hic integras legi, foret operæ pretium.

PETRI DE TOULLIEU, JURISCONSULTI LINgensis, Dissertationum Juridicarum Trias.

Trajecti ad Rhenum, ex officina Guil. van de Water 1706. in 8. Constat 16. plag.

Pri-

PRima ex tribus Dissertationibus, quas Clarissimus Antecessor Lingensis hoc opusculo exhibet, ad Legem difficillimam *Cum Societas 69 ff. pro Socio* conscripta est, cujus in genuinam lectionem verumque sensum Cujacius, Salmasius, Grotius, Huberus, Lynckerus aliique Jurisconsulti, dudum solicite inquisiverunt. Recte autem observat, duabus potissimum circa hunc textum Interpretes difficultatibus urgeri, quarum una ex verbis Legis, *Nundinas id est epulas*, oritur, altera ad actionem venditi pertinet, quam in hac facti specie locum habere, Ulpianus tradit. Prius ergo dubium dum tollere cupit, nec cum Holoandro *nundinarias epulas*; nec cum Grotio *IIIIduanas epulas*, i. e. quatriduanas; multo minus cum Fornerio & Salmasio empolas pro *epulas* legi debere monet, cum nimis violentæ sint hæ Legis correctiones, ipsaque Florentini codicis lectio satis defendi queat, si quis nundinas pro nundinariis epulis accipiat, sicuti nuptias pro epulis nuptialibus, sponsalia pro convivio sponsalitio usurpari, Ciceronis (l. 2. ep. 6) aliorumque auctoritate evincit. Quod ad alterum controversiæ hujus caput, sive ad actionem venditi attinet, eam nec venditori epularum, ut Wissenbachio visum fuerat, nec venditori mercium, ceu Cujacius, Freherus, Boeckelmannus aliique existimarunt, sed ipsis sociis tribuit; idque recte Antonium Fabrum, Alteserram & Fornerium observasse, lubenter agnoscit, eorum tamen interpretationes singulas rejicit. Subjicit deinde suam de hac Lege sententiam, quam reliquis ideo præferendam censet, quia nec receptæ lectioni quicquam detrahat, nec verbis textus quicquam addat, nihilque in eo relinquat otiosi, ac utramque & pro socio & venditi actionem, ab ea, quam Ulpianus expressit, conditione suspendat. Ita vero existimat Vir Clarissimus, duos pluresve forte amicos societatem ad emendum iniisse, mercesque quasdam communibus sumtibus comparasse. Ex his unum postea reliquis conditionem obtulisse, ut communi nomine emtas res sibi soli relinquerent; id si impetraret, se & pretium earum & epulas reliquis præstiturum. Ubi ergo placuisset sociis conditio, hic vero promissis non satisfecisset, & pro socio adversus eum ad merces communicandas, & ex vendito ad pretium pro epulis solutum recuperandum, agi potuisse. Atque hanc interpretationem ab objectionibus,

quæ

quæ forte moveri possint, prolixe vindicat. Denique suppetiarum, huic Legi ab Illustrissimo Lynckero quondam latarum, modestam *κρίσιν* subjicit, ejusque explicationem præsupponere pactum societati in continenti adjectum, ac verba Legis, *eos a negotio dimitteret*, non recte explicari existimat, ab eodemque Pandectarum Florentinarum virginitatem frustra asseri, occasione *l. 15. ff. de Donat.* & *l. 9. C. de Bon. proscript.* ostendere, ac Celeberrimum Voetium a suspicione *ἀβλεψίας*, quam ei Illustrissimus Lyncker objecerat, vindicare voluit. Altera Dissertatio ad Legem Africani *Frater a fratre*, *38. ff. de Condict. indebiti* pertinet, adeo obscuram, ut inter damnatas leges vulgo referatur. Quam uti Cujacius aliique, retenta lectione Florentina, frustra explicare tentarunt, ita Hotomannus emendandam, vulgaresque interpretationes rejiciendas esse censuit. Sed Clarissimus Tollieu & lectionem, & expositionem communem, contra Hotomannum defendit. Existimat ergo, hanc Legem non de quacunque, sed de peculiari tantum obligatione agere, quam cum obligatione simplici ab Hotomanno confundi statuit; nec ei concedendum esse, necessario fratrem creditorem peculium habuisse, saltim ex lege hac certo id asseri non posse. Peculium autem omni & Naturali & Civili jure, non ad filium sed patrem pertinere, licet Hotomannus, quem jus & statum naturalem confundere censet, aliud sibi persuaserit. His præsuppositis, Legem integram *κατὰ πόδα* prolixe explicat, ac postquam suam exposuit de ea sententiam, Struvii & Bachovii interpretationes refutat. Ultima Dissertatio de Jure luendi & repetendi pignoris, ac de rebus meræ facultatis, de jure adeundi hæreditatem, redimendi, & similibus agit, ac observationum elegantissimarum plenissima est, ex quibus aliquas subjicere, operæ pretium esse putamus. In *§. 1.* ergo tutores immobilium possessores a satisdatione haud liberari, contra Excellentissimum Pagenstecherum defendit. In *§. 5. & 64.* Jus pignoris luendi, i. e. debiti solvendi, meræ facultatis esse statuit, actioni autem pignoratitiæ præscribi posse ex tempore pignoris traditi, debitori tamen rei vindicationem, præscripta licet personali actione, superesse censet. *§. 70. sqq.* Res meræ facultatis esse facultates ait jure Naturali vel communi Civitatis ad

nos

599.

Fig. 2.

Fig. 6.

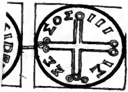
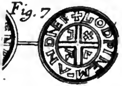

Fig. 7

nos pertinentes, circa usum & dispositionem rerum nostrarum, quamdiu in earum sumus possessione, ac Grotii, Gronovii, Huberi, Vinnii, Struvii aliorumque de iis definitiones rejicit *§. 7 sqq.* Jus altius ædificandi, ad res meræ facultatis pertinere autumat, & dissentienti Vinnio respondet *§. 29.* Jus autem a communione recedendi, minus recte ab Hubero eo referri putat. Jus adeundi hæreditatem nullo tempore expirare, licet hæreditatis petitio triginta annis præscribatur; contra jus retroemendi non esse meræ facultatis statuit, licet pactum additum sit, quod quocunque tempore & perpetuo hanc potestatem largiatur; id enim civiliter intelligendum, adeoque præscriptioni obnoxium credit. Ingeniosa est conciliatio *l. 7. ff. de Diverf. & temp. præscr.* cum *lege 45 ff. de Usurp. & Usuc.* nec non explicatio legis *9. §. 7. ff. de Peculio*, quas *§. 31 seqq.* & *§. 45. seqq.* exhibet. Sed ulterius progredi brevitatis studium prohibet, & hæc, speciminis loco, desiderio Lectoris facile satisfacient, nostro certe instituto sufficiunt. Quare cupidum amœnitatum Juridicarum Lectorem, ad ipsas Clarissimi Autoris dissertationes elegantissimas remittimus.

ANTONII PACCHIONI, REGIENSIS, PHYSICI Romani, Dissertatio Epistolaris de Glandulis Conglobatis Duræ Menyngis humanæ, indeque ortis Lymphaticis ad Piam Menyngem productis, ad Virum Clarissimum, LUCAM SCHRÖCKIUM, Cæsareo-Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Academiæ Præsidem.

Romæ, typis Johannis Francisci Buagni, 1705. in 8.
Constat 2. plagulis & tabula ænea.

DUm Clarissimus Pacchionus in pertexendo suo de Duræ Menyngis Fabrica libro strenue pergit, novisque sectionibus, & accurata investigandi methodo, hoc cerebri involucrum ita persequitur, ut ea in parte nihil intactum velit, sicque opus omni numero absolutum Orbi literato sistat; en nova indies ei exhibentur, de quibus in antecessum curiosum Lectorem monere non gravatur. Quanquam enim Nuckius vasa lymphatica in cerebro occur-

currere, diserte negaverit, Malpighius vero, felix alias glandularum in membranis scrutator, de Menyngis duræ glandulis nihil commemoraverit, imo ipsa membranæ hujus textura adeo densa, fibrisque validis omni ex parte concinnata, ac veluti muscularis locum glandulis includendis aptum & capacem vix concedere videatur ullum, in sinu tamen ejus longitudinali, immediate sub membranosis expansionibus, in areolis chordarum Willisianarum, quin & supra easdem chordas, innumeras glandulas conglobatas, subrotundas, propria & tenuissima membrana, velut in sacculo conclusas detegere, adeo felici licuit esse Authori nostro. Racematim hæ ut plurimum coëunt, raro sparsim disponuntur; utrinque ad latera falcis messoriæ, ab ejusdem apice, ad basis usque posticam partem, miro propemodum artificio procedentes, dorso lacertorum accumbunt, & partim ab horum fibris, partim ab iis, quæ a chordis emergunt, firmantur, atque invicem alligantur. Fibris carneis tenuissimis circumambiuntur singulæ, unde colorem carneo-pallidulum nancisci videntur: in senibus vero, in quibus ejusmodi fibræ enervatæ nimis laxantur, & ferme disparent, albescentes & magis turgidæ cernuntur eædem. Arteriolas habent a ramulis, per interiorem Duræ Menyngis superficiem, non longe a falce reptantibus: quarum nonnullas a Pia Menynge derivatas, & a venis ad sinum tendentibus non multum distantes, & quandoque associatas accipiunt. Quod autem in lateralibus sinubus vel nunquam, vel raro admodum, perpauca earundem adnotentur vestigia, ideo a natura factum existimat Author Clarissimus, ne, si intersepta laxiora & minus firma alicubi existerent, ab insidente continuo ponderosissima cerebri mole gravata, aut reciproca contractionis & relaxationis vi tandem enervata, debito citius conciderent, & glandularum vasorumque munus obrueretur. Ex dictis glandulis innumera emergunt fila, quæ totidem sunt vasa excretoria, & a Dura in Piam Menyngem implantantur. Usum quod concernit harum glandularum, in separando humore aliquo, a toto sanguine diverso, ille Authori consistere videtur; ita ut vasa lymphatica, Piam Menyngem alluentia, rorem quendam tenuissimum continuo exhalent, quo utraque ejus superficie madefacta, Duræ Menyngi & cerebri cortici subsidium

præ-

præbet, & ficcitatem arcet; quod commodum forsan etiam cerebri ventriculis, corporibus striatis, si eousque pertingat ros hic, adfert. Nec absonum videtur, ad nares internas, & quocunque ad insculptas cranio cavitates proxime extenditur Dura Menynx, hujusmodi humoris portionem profundi. Lympha enim hæc, non modo suâ fluiditate atque pondere ab apice cerebri deorsum fertur, verum propriorum canalium & Piæ Menyngis vi contractiva, & potissimum a circumprimente Dura Menynge sollicitatur.

De cætero illud adhuc commemorandum restat, quod Sinus laterales simpliciores habeantur Authori longitudinali; siquidem illorum cavitas non tot anfractibus & cellulis distincta est, sed membranacea expansione tantum æqualis cernitur, & ad summum levibus quibusdam plicis signari solet.

Explicatio Figurarum.

Figura I. exhibet tres majores Duræ Menyngis humanæ sinus, secundum longitudinem in dorso cranium respiciente dissectos. TAB. V. Fig. 1.

A. Sinus Longitudinalis pars anterior parumper inversa, & complicata.

B. Ejusdem pars posterior.

c. c. c. c. c. c. Latera sinus diducta partim inversa, partim in posteriore parte dd. naturali in situ relicta, ubi sinus propriam ostendit latitudinem, a membranosis expansionibus non denudatus.

d. d. d. Membranosæ expansiones cum suis plicis.

e. e. Sinus portiones semidenudatæ.

2. 2. 2. 2. Specimina chordarum Willisii, quarumcunque pleræque sub membranosa expansione c. e. d. d. adhuc delitescunt.

3. 3. 3. 3. 3. 3. 3. Glandulæ conglobatæ, in lateribus primi sinus racematim reconditæ.

f. Quarti sinus orificium in Laterales hians.

g. g. g. g. Sinuum Lateralium parietes diducti.

 h. h. Ipse-

h. h. Ipforum extrema abfciffa, antequam in jugulares inclinare incipiant.

i. i. i. i. Chordæ Willifianæ, a membranofis expanfionibus liberatæ.

TAB. V. Fig. 2. Figura II. oftendit eam finus Longitudinalis portionem, ubi valvulæ uberiores ut plurimum reperiuntur.

a. a. a. a. Sinus refecti latera diducta.

b. b. b. Minores cellulæ laterales, quæ fanguinem intra finum admittunt.

c. c. c. Cellulæ majores valvulofæ, in centro finus confitæ, quarum orificia fe mutuo refpiciunt.

d. d. Foveolæ imperviæ.

NUMMI ALIQUOT DIVERSI EX ARGENTO præftantisfimi: nempe decem OLAI Sueci, unus ANUNDI Carbonarii, ac unus HAQUINI RUFI, Sueciæ Regum, nec non unus SUENONIS bifida Barba, Daniæ Regis, Heliconiadum Choro dedicati a NICOLAO KEDERO, Regii Collegii Antiquarii, quod Stokholmiæ eft, Affeffore.

Lipfiæ, apud Jo. Frid. Gleditfch, 1706. 4.
Plag. 8. cum fig. æn.

TErtia hæc eft, quæ in urbe noftra prodit, doctiffimi nobisque amiciffimi Kederi Differtatio de nummis nonnullis nuper in Suecia effosfis: reliquos enim nummos quosdam Runis infignitos exhibentes, in Actis his anni 1703 p. 417, atque anni 1704 p. 36 memoravimus. At quoniam hæc paulo diffufior eft, ut de omnibus nummis, qui hic in tabula exhibentur, (funt enim omnino fedecim) agere pro inftituto haud valeamus, tantum rariores quosdam, quos unice fuperftites Nofter credit, paucis confiderabimus. Luculentiffimus eft in Regio Antiquitatum archivo nummus Olai (vid. Fig. nobis 3.) in quo caput Olai Sueci, cum fceptro & infcriptione OLAF REX SWEVOrum repræfentatur. OLAF feu OLAPH Olaum domeftico loquendi modo notat. Suevos vero vocatos fuiffe Sueones, Taciti aliorumque Aucto-

TAB. V. Fig. 3.

ctorum, imprimis vero diplomatum optimorum fide patet. Unde male summum virum Hugonem Grotium, apud veterem auctorem, qui Ambaziensium Gesta inscribitur, pro *Suevis Suedos* in prolegomenis ad Historiam Gothorum &c. reposuisse, Noster observat. In aversa legit GODWINE (nomen est monetarii) MOneta SIHTunæ, urbis celeberrimæ, vulgo Sigtunæ dictæ. Frequenter enim Septentrionales, præsertim post acceptum alphabetum Anglo-Saxonicum, literas G & H inter se permutasse, exemplis docet. Unicus & est, quem ipse Auctor possidet, nummus OLAF REX AN SITUN inscriptus (vid. Fig. IV.) quo indicatur *Olaus Rex in Sigtuna*, seu Sigtunæ. Ubi docet, & legem illam ab Ingone I sancitam, ut Regia sedes Upsaliæ fixa maneret, sub Christianismi in Suecia initiis, insuper haberi cœpisse, & Reges ab ea urbe, in qua sederint, denominari vulgo consuevisse. Quæ in altera facie, præter crucem, quæ in hoc, ut & in reliquis, religionis Christianæ signum est, conspiciuntur, ita explicat: GOWINE, pro *Godwine*, MOATA AN, pro *Moneta an* seu *on*, subintelligens *Sihtun*, quod urbis vocabulum spatii angustia exclusum monet, idque aliis etiam exemplis confirmat. Tertius Olai nummus, qui Auctori quintus est, (nobis Fig. V,) si primam faciem spectes, cujus inscriptio OVLAVS REX SUENonum, difficultate caret; *Oulaum* enim eundem esse, quem nunc abjecto V priore, *Olaum* scribimus, constat. In altera legitur VLFESE MOT AN ST, hoc est, ut Noster interpretatur, *Ulphonis moneta in Sigtuna*. Ulf enim seu Vlfr (Latine Lupus) quod nomen monetarii, Genitivum facit Vlfese, sive potius Vlfes, quo in casu monetarii nomina sua nonnunquam in nummis exprimunt. Quartus nobis esto quadratus Olai nummus, (vid. *Fig. VI*) qui in aversa geminum non habet. In prima area quidem pro OLFAF ON SIDEI, quæ verba capiti velut galeato circumponuntur, legit Noster: *Olaus in Scythia*, seu Suedia. Veteres quippe Suecos Sithas seu Scythas, & Suediam Scythiam vocasse, domesticorum pariter & exterorum Scriptorum testimoniis probat. Quid vero in aversa sibi velint IIIIΣΣΣΣΟΣ, non magis sibi perspectum esse fatetur, quam quis Runicorum in Gibsoniano nummo IΣΣΣΣΣΣΣ sensus sit. Rarissimus est quin-

TAB. V. Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

tus

Fig. 7. tus (vid. Fig. VII) qui Suenonem cognomine *furcata Barba*, alias Suen-Ottonem, ab Ottone Magno, qui eum de sacro fonte susceperat, dictum, repræsentat. SVEN REX AD DENER notat *Sueno Rex Denorum* seu *Danorum*, sicut MAN DNER in aversa *Moneta Denorum:* GODWINE monetarius est, idem forte, quem antea produximus. His demum Auctor
Fig. 8. (vid. Fig. VIII) pientissimi Sueonum Regis Anundi, qui Jacobus in sacro lavacro dictus est, nobilissimum & summe rarum nummum, ab Illustri viro, Elia Brennero, sibi liberaliter communicatum adjecit. Neque difficilis explicatio est; exhibetur enim Rex capite quippiam acuminato pileo affine gerens, sceptrumque præferens, additis verbis ANVND REX SI. hoc est, *Anundus Rex Sigtuna*, quo in loco, ut Olaus antea, sedem habuit; in aversa crux est, umbilico circumsepto, & lacertis annulo quater interstinctis, cum epigraphe: THORMOD (monetarii nomen) ON SIHTV, hoc est, *in Sigtuna*.

Cæterum lectu digna sunt, quæ ingeniosissimus Kederus de valore & permutatione literarum quarundam Anglo-Saxonicarum, Runas æmulantium p. 5 sq. de Olai Sueci cognomine *Skautkongr*, seu Sfö Fonüng / quod alii Regem in gremio gestatum (quod infantem Regem ulnis circumtulissent Sueci) alii Regem tributarium (quod primus Regum patriæ, velut conversarum in vicinia gentium Principes alii, certam per cives munerum *Symbolam* Romano Pontifici submitteret) interpretantur, p. 8 sq. de artis nummos sculpendi apud Suecos veteres ruditate, & sculptoribus clarioribus p. 13, de crucis in nummis usu p. 18 seqq. de nominis Sueonum origine p. 10 & 32, de nominum a feris derivatorum in Suecia frequentia p. 37, & de similitudine nummorum Anundi illius Sueci & Canuti Divitis Angliæ Regis, patrui ejus & æqualis, p. 62 accurate edisserit. Illud unicum adhuc nos moratur, quod p. 46 sq. generatim de hujus generis nummis observat. Literas in illis conspicuas Latiales esse Anglo-Saxonicas, ait, quibus tamen sculptorum incuria & Runæ subinde irrepserint. Additur, Olaum Regem re ipsa edoctum, quod Runæ potissimum in causa sint, quo minus religio Christiana incrementa capere possit, de extirpandis litteris illis, & Latinis, quod du-

dum

dum urgebat Pontifex Sylvester II, in earum locum substituendis, A. 1001 serio deliberasse: tandemque, instigante quoque acriter D. Sigfrido, nuper ex Anglia in Sueciam permissu Æthelredi accersito, exstirpandas Runas esse, decrevisse, quippe quibus erronea doctrina de Thorero cæterisque Barbarorum Diis descripta esset; projecta ocyus in ignem volumina, nec idolomanica tantum, verum & historica aliaque, quo ingens sane patriæ allatum fuerit detrimentum.

JO. FRANCISCI BUDDEI THEOL. D. ET P. P. *Exercitatio de Prærogativis Fidelium Novi Testamenti præ Fidelibus Veteris Testamenti.*

Jenæ, apud E. Cl. Balliar, 1705. in 4.
Plag. 17.

UNus equidem salvandi modus est, quo salutem adepti sunt æternam omnium temporum Fideles, nempe fides in Messiam, sive exhibendum, sive exhibitum; & fides semper producta est virtute Spiritus S. per Verbum ab initio non scriptum, postea scriptum: interim tamen Deus omnia benignitati suæ deberi demonstraturus, eandem salutem diverso tempore diversimode dispensavit, ita ut Fideles unius temporis prærogativas quasdam habeant præ Fidelibus alterius temporis. Sed ut Deo decentes exsolvantur gratiæ, nobis non solum incumbit, ut nostra cognoscamus bona, sed &, quo eorum excellentia manifestior evadat, cum bonis alio tempore Fidelibus concessis componamus. Eum in finem Autor præsentis Exercitationis, Halensis antea, nunc Jenensis Academiæ singulare decus, cujus in his Actis non infrequens est nomen, prærogativas fidelium Novi Testamenti, præ fidelibus Veteris Testamenti, demonstrandas sibi sumsit. Quod ut rite fieret, notat, utut Deus, vi absoluti sui imperii, officia quæcunque ab homine exigere potuisset, maluisse tamen eum, pro ineffabili benignitate sua, per fœderis quodammodo rationem cum illo agere, cujus ut certæ leges, ita certæ quoque promissiones & comminationes essent; quamvis fœdera divina ab humanis in eo abeant, quod ista respectu hominis legis quodammo-

modo vim habeant, ita ut non acceptare ipſi non integrum relinquatur. Nihil obſtare, quo minus, Scriptura præeunte, ſalutis negotium ſub hoc ſchemate exhibeatur, modo ex fœdere non deriventur, quæ ex divinis attributis ſint derivanda, aut alias cauſas habeant ſublimiores. Primo igitur loco conſiderat *Fœdus operum* ſive *legale*, quod Deus cum homine nondum lapſo pepigit. Legem hujus fœderis fuiſſe illam ipſam, quæ Numinis amorem abſolute ſummum, proximi proprio æqualem requirit, additis tamen & legibus aliis, non ex natura hominum, ſed liberrima Dei, ſanctiſſima tamen & ſapientiſſima voluntate procedentibus, h. e. poſitivis. Quorſum refert mandatum de non comedendo fructu arboris ſcientiæ boni & mali. Promiſſionem præcipuam fuiſſe, de vita æterna legem implenti danda, non ex merito tamen, ſed per modum præmii gratuiti. Comminationibus contra accenſendam eſſe mortem corporalem, ſpiritualem & æternam. Fœdus hoc operum pertinuiſſe quoque ad Adami poſteros, quos omnes retulerit Adamus; quod vel exinde conſtet, quod comminationis vim quotidie ſentiamus. Rupto per inobedientiam Protoplaſtorum fœdere operum, in ejus locum ſucceſſiſſe *Fœdus gratiæ*, diſtinguendum a fœdere, quod Deus Pater cum Chriſto init, ſponſionem pro hominibus in ſe recipiente, & teſtamenti inſimul rationem habens, immo propius ad teſtamentum accederis. Utut enim non omnia teſtamenti requiſita adſint, nec omnia fœderis requiſita adeſſe, actumque adeo ex fœdere & teſtamento mixtum hic intercedere. Vocem διαθήκη & teſtamentum, & fœdus denotare; recte tamen Matth. XXVI, 28. Marc. XIV, 24. Luc. XXII, 20. 1. Cor. XI, 25. Gal. IV, 24. ſeqq. & in nonnullis epiſtolæ ad Hebræos locis, per teſtamentum verti. Summam fœderis gratiæ Deum Protoplaſtis ſtatim a lapſu Gen. III, 24 propoſuiſſe. Promiſiſſe ipſum, ſe omnes ad notitiam Meſſiæ perducturum, vocando eos tum objective, tum effective, tum per famam veræ Eccleſiæ; Spiritu S. per verbum converſurum, juſtificaturum, ſanctificaturum, & æternæ ſalutis participes facturum. Conditiones promiſſionibus reſpondere, ſingulas ſingulis. Deum nempe converſurum, ſi verbum ejus legant vel audiant; juſtificaturum, ſi credant; renovaturum, ſi divinitus ſanctitati deſtinatis mediis utantur,

tur,

tur, qualia sint verbi divini frequens meditatio, precum assiduitas, virium spiritualium exercitatio, peccatorum evitatio, & carnis crucifixio; denique glorificaturum, si in fide & sanctificatione perseverent. Ad Comminationes pertinere verbi beneficiorumque reliquorum, si contemnantur, subtractionem, & mortem denique sempiternam. Foederis hujus gratiæ tria dari intervalla. Primum esse Patriarcharum, in quo ad foedus gratiæ universale nulla facta sit accessio, si a foedere particulari cum Abrahamo percusso recesseris. Foedus cum Noacho initum, ad religionem non pertinere. In secundo intervallo maximam ad foedus gratiæ universale per Mosen factam esse accessionem, & illius Oeconomiam Veteris Testamenti nomen sustinere, ab egressu populi Israëlitici ex Ægypto incipiendi, quod ex Jer. XXXI, 31 32. Gal. IV, 24. & Hebr. IX, 18. 20. prolixe probat, & aliis argumentis ulterius confirmat. Supposuisse Vetus Testamentum tum universale foedus gratiæ, tum particulare cum Abrahamo initum. Promissiones præcipuas fuisse, quod Messias ex tribu Juda sit orturus, Deus Judæos pro peculio habiturus, bona quævis corporalia ipsis impertiturus, contra hostium insultus eos defensurus, terram Canaan in perpetuam, usque ad Messiæ adventum, possessionem iisdem traditurus: in quarum confirmationem institutus sit agnus paschalis. Conditiones fuisse, ut tum leges universales, tum particulares, ad statum ipsorum civilem vel ecclesiasticum spectantes observarent. Leges ceremoniales primario foederis universalis beneficia in memoriam ipsis revocasse, & Messiam repræsentasse, nequaquam in μοσχοποιΐας poenam ad peccati exprobrationem datas esse, consequenter ad Evangelium referendas. In tertio denique intervallo, vigere Novum Testamentum, quod qua promissiones, comminationes & conditiones, foedus gratiæ universale supponat. Proprium ejus esse, quod fideles Christum exhibitum respiciant, donorum spiritualium largiori & uberiori, qua copiam, qua gradum, proventu gaudeant, a jugo legum ceremonialium non premantur, novis Sacramentis iisque longe augustioribus utantur &c. Conditiones huc redire, ut resipiscamus & credamus Evangelio; & Deum pro tot tamque luculentis beneficiis majus ardentiusque studium in sanctitate proficiendi, a fidelibus po-

ſtulare. Etſi autem Novum Teſtamentum præſtet Veteri, nec tamen hoc omni dignitate deſtitutum fuiſſe monſtrat, Hæreticorum veterum, Patrum, aliorumque ea de re ſententias examinans. Refellit inde prærogativas, quæ fidelibus Novi Teſtamenti perperam a *Coccejo* & *Coccejanis* aliisque nonnullis tribuantur, quod nempe his demum innotuerit myſterium Trinitatis, cum aliis de Chriſto redemptore fidei myſteriis, fidelibus ante Chriſtum non revelatis; cum tamen nec myſterium Trinitatis, nec quæ ad Meſſiæ perſonam, officia, ſtatumque pertinent, fidelibus Veteris Teſtamenti fuiſſe ignorata, tot luculenta Scripturæ dicta comprobent: quod legem moralem eſſentialiter perfectiorem ipſis dederit Chriſtus; cum legem quidem illuſtraverit, ac a corruptelis Judæorum vindicaverit, nuſpiam vero novam condiderit Servator: quod Patres Veteris Teſtamenti promiſſionibus ſpiritualibus & cœleſtibus deſtituti fuerint, quibus gaudeant fideles in novo, quam ſententiam ab Anabaptiſtis acceperit *Coccejus*; cum tamen utique & bonis ſpiritualibus, & eorum promiſſionibus gaviſi fuerint, etſi illis peculiaris promiſſio de poſſeſſione terræ Canaan acceſſerit: quod in Veteri Teſtamento ſolum πάρεσις, nequaquam ἄφεσις obtinuerit peccatorum, conſequenter fideles in Veteri non fuerint juſtificati; aſt juſtificatos ita eſſe fideles V. T. ut vitam plenamque peccatorum remiſſionem fuerint conſecuti, πάρεσιν etiam Rom. III, 25 ſignificare idem, quod ἄφεσιν, accurate Auctor Maxime Reverendus evincit: quod Chriſtus ratione Patrum Veteris Teſtamenti fuerit tantum fidejuſſor, non expromiſſor; cum id repugnet naturæ fœderis gratiæ omni tempore valentis, & vox ἔγγυος Hebr. VII, 22, ex genio linguæ Græcæ, etiam expromiſſorem ſignificet: quod ſub reatu culpæ & pœnæ fuerint fideles Veteris Teſtamenti; quod fidei ipſorum ab Apoſtolo deprædicatæ Ebr. XI repugnet: quod iidem fuerint ſub ira; cum tamen per fidem juſtificati fuerint, merito Chriſti ante & retro valente: quod non habuerint tanquillitatem conſcientiæ, libertatemque & fiduciam accedendi ad Deum; cum id repugnet remiſſioni peccatorum, cujus participes factos eſſe fideles in Veteri Teſtamento, ſuperius Auctor probaverat. Hiſce præmiſſis, ad ea tandem declaranda progreditur, quæ titulus exercitationis pollicebatur, at-

que

que in §. 40 ex Ebr. VII, 22, & c. XI, 39. 40, præstantiam Novi Testamenti præ Veteri generatim evincit, subjuncta in duobus subsequentibus uberiori explicatione locorum Joël. II, 28. 29. 30 & Jerem. XXXI, 31 & seqq. in quibus bona Novi Testamenti singularia promittuntur. Inde speciatim bona illa recenset a §. 43 usque ad §. 47, in quibus prærogativa fidelium Novi Testamenti præ fidelibus Veteris fundetur. Recenset nempe prærogativas sequentes, 1. Præstantiorem Mediatorem Novi quam Veteris Testamenti, nempe Christum, cum hujus fuerit Moses, Gal. III, 19. 2. Peccatorum per exhibitum jam Messiam non typicam, sed realem propitiationem. 3. Immunitatem ab observatione multorum rituum & ceremoniarum, cum magno onere ac labore conjuncta, ob Vetus Testamentum abrogatum. 4. Donorum Spiritus S. ubertatem, quæ inter referenda sit clarior mysteriorum fidei uberiorque cognitio, ac profluens inde enixius studium in vitæ sanctitate ac puritate proficiendi, ex hac denique propullulans consolationis uberior abundantia, nec non fidelium multitudo. 5. Gentilium & Judæorum in unam Ecclesiam visibilem conjunctionem, & 6. Promissionum præstantiam. Quoniam vero omnis theoria est propter praxin, ad quam vel immediate, vel mediate tendit; theoria finita, ad praxin progreditur ostendens, quænam nostræ in hac prærogativarum copia & præstantia sint partes. Ante omnia igitur explorandum esse monet, num fœderis hujus simus participes: hinc speciatim edocet, quales singulis prærogativis respondeant praxes, nimirum præstantiam Mediatoris nobis in memoriam vocare debere commonefactionem Pauli, Ebr. II, 2; Sacerdotale Christi munus filialem erga Deum excitare fiduciam; libertatem a lege ceremoniali eam nobis injicere curam, ut libertate caute utamur; donorum spiritualium ubertatem efficere, ut cogitemus, num & ipsi partem thesauri omnibus propositi possideamus; Judæorum & Gentilium conjunctionem, ad misericordiam divinam celebrandam nos impellere; promissionum denique indolem inculcare, nos ad cœlestia & spiritualia, non ad terrestria vocatos esse.

AN ENQUIRY INTO THE NATURE, AND Evidence of Christian Faith &c.

h. e.

INQUISITIO NATURÆ, NECESSITATIS AC Evidentia Christiana Fidei. diversis conatibus instituta. Pars I. de Fide generatim & Fide Deitatis, per JOHANNEM COCKBURN Theol. Doctorem.

Londini apud Thom. Atkinson, 1704. 8.

plag. 5.

Quæ ab hostium incursionibus nunquam tuta omnino fuit ac libera salutis arx æternæ fides, ea munita ac propugnata hactenus fuit vigili illorum industria ac labore, quos Deus constituit veræ custodes ac defensores religionis. Sicuti igitur sancta Dei Civitas a tempore usque, quo eam fundavit sanguine suo pretiosissimo Dominus ipsius ac Redemtor Jesus Christus, oppugnata acerrime subinde est ab impia Verporum, Paganorum, Empæctarum, Epicuræorum atque Atheorum cohorte: ita neque defuerunt unquam, cum inter primitivæ Ecclesiæ Patres, tum inter sequioris ac modernæ Ecclesiæ Doctores, qui mysteria pro salute nostra Divinitus revelata strenue tuerentur. Viris hisce fortissimis, pro honore Christi militantibus, accessit etiam Excellentissimus *Johannes Kockburn*, excitatus procul dubio egregio exemplo Clarissimi Bentleyi, aliorumque celebrium, qui impietatem
Præfam. pag. 1. Atheisticam dextre debellarunt, Anglorum ceu popularium. Scilicet cum fides potissimum sit Christianæ doctrinæ momentum, & ad bonorum, quæ cultoribus illa suis pollicetur, consecutionem summe necessarium, operæ fore pretium duxit eruditissimus Auctor, si eam assereret contra turpissima Empæctarum opprobria.
2. Triplex enim, expertus est, hodienum circumvagari hominum genus, fidei auctoritatem pro virili sua labefactans: quorum alii clericos exponere conentur ludibrio, tanquam indoctos & stultos, qui facile & fallantur ipsi, aut privati commodi gratia studeant imponere aliis, idque mysteriis sensum omnem fugientibus; alii probare laborent, fidei haut dari locum, ubi sana imperet

peret ratio, hinc illam ex hujus nasci defectu, adeoque credentes fide sua sese reddere indignos, qui homines, hoc est, ratione utentes amplius appellentur; alii varia fidei dogmata explodant vel tanquam minus necessaria, vel tanquam absurda credituque nequaquam digna. Pessimos hosce fidei hostes ut oppugnaret pag. 3.
dextre ac debellaret, arripuit gladium Spiritus, verbum Dei, non incaute prævidens, consensum Ecclesiæ, sive primitivæ sive modernæ, ad dirimendam hanc controversiam, judicem fore tantis ἀπιστίας patronis plane inidoneum, studioque partium laborantem. Non quidem latuit ipsum, etiam Scripturas sanctas ab adversariis suis vix pluris fieri, quam auctores alios profanos, quin minori sæpe reverentiæ examini subjici; non eo minus tamen suo sufficere arbitratus est instituto, si inter reliqua literarum monumenta præclara, hisce primus daretur locus. Eundemque mereri quoque τὰ ἱερὰ γράμματα, sive antiquitatem illorum spectes, sive rerum, quas complectuntur, argumentum, sive scriptorum existimationem divinorum; quæ tanta sane sit, ut neque Platonis, neque Aristotelis, neque Senecæ, neque Epicteti, neque Confucii Chinensis aliorumque veterum cedat auctoritati, quorum tamen sententiæ ob præclarum, quem ferant fructum, & diligenter colligantur ab eruditis, & avide a doctrinæ deditis imbibantur. Qui- 4.
bus de principio demonstrationis præmissis, ad antagonistas se convertit, eosque rogat, tum ut mentem præconceptis liberent opinionibus, tum ut veritatem scrutaturi ordinem sequantur a se constitutum, atque sic fore sperat, ut Christianorum fides compareat divina & vera & amplexu dignissima. Ordinem vero ser- 5.
vat sequentem. I Demonstrat dari Numen aliquod supremum: II idem curare omnia & gubernare nutu suo sapientissimo potentissimo: III peculiarem existere revelationem de vero Deum colendi modo, cui fides ceu fundamento innitatur. Tribus hisce distincta partibus tota constabit tractatio, quarum duæ priores cum videantur recedere a scopo, fidem Evangelio propriam ex sacris Literis propugnandi, excusat se Auctor benevolo Lectori moderno Atheistarum incremento, quo impulsus ejusmodi ad lumen naturæ spectantia præmiserit, quæ alioquin plane præteriturus erat. Quamvis enim jam alii dudum demonstraverint providentiæ pariter atque

existentiæ Divinæ veritatem, noluisse tamen super alieno ædificare fundamento; selegisse præterea argumenta ab aliis parum ponderata, & a rebus ubivis obviis petita. Quibus præfaminis loco de totius operis instituto dictis, partem primam, seorsim primo loco vulgatam, septem comprehendit capitibus, seu uti modeste loquitur, conatibus. Conat. 1. Conatu itaque primo probare contendit, fidem esse atque fuisse, ab orbe usque condito, perpetuam justitiæ regulam. Ubi de voce quædam præmonet; fidem nempe seu τὸ credere esse vocabulum Sacræ S. proprium, (sicuti & aliis scriptoribus Historicis ac Philosophis peculiares dentur loquendi modi) & rem animo concipiendam apte adeo exprimere, ut qui risui illud exponat, meliusque se substituturum sibi persuadeat, faltum prodat haud tolerabilem, quin Spiritum veritatis, qui ipsa quoque verba suggessit, ignominia afficiat. Dein Divinas testatur Literas, tam a Mose & Prophetis, quam ab Evangelistis & Apostolis exaratas, qui unanimi doceant consensu, fidem esse justitiæ radicem, cogitationum, sermonis, operationum quarumcunque bonarum originem, imo vitæ Deo placentis omnis animam, interprete Habacuco: *justus fide vivet* cap. II, 4. consentiente ei Apostolo passim, & maxime in epistola ad Romanos. Quapropter, quotquot unquam ab Abele usque exstiterint, sanctæ atque inculpatæ vitæ fama celebres, illorum opera ex fide esse profecta, Hebr. XI, quin in ipso adeo innocentiæ statu (eousque enim adscendit) fidem fuisse justitiæ vitam: legem enim de arbore vetita latam esse, ut fides exerceretur, transgressione autem ac peccato obedientiam una cum fide periisse. Hic tamen notari meretur, Auctorem in tam lato vocem fidei usurpare significatu, ut vel solam fiduciam, qua Dei veritati & potentiæ innititur, fidem appellet, non habito semper ad Sospitatorem nostrum ceu potissimam ejus basin respectu, quippe quo ante lapsum homo non indiguit.

Conat. 2. Et optaremus, dedisse eum nobis accuratam fidei definitionem: quam & ipse utilem fore rerum tam arduarum meditationi agnoscit, sed ob difficultatem aliis relinquit, sibi sufficere arbitratus, si a B. L. observetur, se talem intendere fidem, quam inter & justitiam perpetua detur relatio, qua sine nemo Deo placeat. Talem autem fidem omnem excludere dubitationem, Rom. XIV, adeo ut ani-

animus interne convictus sit omnino & certissime persuasus de omnibus, quæ vera & falsa, bona & mala, justa & injusta judicat. Nisi enim præcedat certa actionum nostrarum bonitatis conscientia, peccata esse quæcunque faciamus, temeritatisque ac denegatæ supremo Numini reverentiæ opera nostra redargui. Proximum a dubitatione locum ea inter, quæ fidei adversantur, Conat. III.
adscribit Atheismo, certamque probat operationum moralium normam neutiquam posse constitui, nisi Deus existere credatur. Etenim qui nullum agnoscit superiorem, pro arbitrio semetipsum regit suo, principium functionum suarum erit, sibi ipsi ut placeat, adeoque bonum & malum ei dicetur, quicquid vel impedit aut promovet sua quod intererit. Ubi vero Deus statuitur summus omnium Dominus, æque parum ac servi, nostri manemus juris, potestatis ac dominii. Qui enim nos fecit, absoluta in nos gaudet potestate, adeo ut nostra omni jure dirigatur eo cura, quo ipsi placeamus, & voluntatem ejus tanquam legem & perpetuam boni malive mensuram constanter sequamur. Deum Conat. IV.
autem existere, tam evidens esse asserit, ut a quolibet sine ulla cognoscatur difficultate, sine omni ingenii acumine, sine eruditionis apparatu, sine multo labore ac studio: ubivis enim vix oculos aperienti præsto esse manifesta sapientiæ ac potentiæ Divinæ documenta, non obstante, quod Deus ipse lumen habitet inaccessum, 1. Timoth. VI. Quod ut aperte demonstret, stupen- Conat. V.
dam Dei in formando homine sapientiam vivis pingit coloribus; modo delineat ac collustrat externam corporis figuram, partium varietatem, symmetriam, situm & proportionem; modo capitis, brachiorum, manuum, pedum aliorumque membrorum structuram & usum; modo internam nervorum, musculorum atque arteriarum texturam, modo animæ facultates & sensuum organa, iisque omnibus debita naturæ ac indolis cujusque repræsentatione tantam affundit lucem, ut quilibet, cujus subeant conspectum, fateri habeat, non fortuito hæc evenisse, sed summa inventa esse, fabricata & composita arte. Atque inde statim colligit: cum nihil producatur a nihilo, motus non detur absque motore, nec vita donetur nisi a vivo, nec artificium præstetur ab artis ignaro, oportere auctorem nostræ essentiæ infinita præditum esse sapien-

Conat. VI. pientia ac potentia, Deumque adeo exiſtere. Sicuti autem ex prudentiſſima hac μικροκόσμου fabricatione dilucide Deum demonſtravit, ita ſimili μακροκόσμου conſideratione & repræſenta-
Conat. VII. tione idem efficit, pari uſus argumentorum pondere. Quibus ſi quis nihilominus præfracte reluctetur, Deumque negare conſtanter pergat, eum eo redigere ſtudet, ut quæ illi ipſi & cujuſcunque ſani hominis judicio adverſantur, imo abſurda plane & ridicula, ſentire cogatur ac defendere.

JOH. FRIDERICI REIGERI THEATRUM Juridicum Theoretico-Practicum. Opus poſthumum.

Tiguri, ſumptibus & typis Gesnerianis, 1705, 4.
Conſtat Alphab. 6. plag. 19.

Hunc librum, ut titulus loquitur, in eorum claſſe numeres, qui doctrinam Juris Civilis, ex ipſis legibus & probatis illarum Interpretibus hauſtam, in theſi perſpicue ſatis proponunt, & in hypotheſi quoque uſum ſeu praxin ejus adhuc ſuperſtitem fideliter commonſtrant. Expectare utique talem fas fuit ab Ampliſſimo Reigero, Juriſconſulto, dum in vivis eſſet, non nullius famæ, quippe qui ſub tribus Electoribus Palatinis noviſſimis, Conſiliarii Aulici munus, tum & per triginta annos Advocati in Curia partes obivit, adeoque judicium, longa rerum experientia ſubactum, ad opus hocce concinnandum attulit. Is etenim omisſis inutilibus & antiquatis titulis, ceu in præfatione ipſemet teſtatur, Jus Theoreticum ſecundum rubricarum in Digeſtis ſeriem, per cauſas & definitiones, diviſiones ac regulas ita diſpoſuit, ut non ſolum multas quæſtiones dubias excuſſas dederit, ſed etiam ſingulis titulis, qui quidem non abiere in deſuetudinem, pro ſubſtrata materia, unam alteramve libelli ſupplicis aut implorationis judicialis formulam, vernacula lingua, & ſtylo regionibus Superioris Germaniæ accommodato conceptam ſubjecerit, quo & tyronibus, & in foro verſantibus, opera ſua quam plenisſime proſpiceret. Cæterum in privatum ſaltem commodum, non publicum labori ſe manus admoviſſe fatetur, ſed dum amicis ejus

co-

copiam liberaliter concessit, aliis passim innotuit opus, atque ab iisdem expetitum fuit, quorum fortasse desideriis victus, in publicationem ejus consensit, licet, antequam typis describi potuit, fata sua expleverit Autor. Nulli vero dubitamus, quin juris artem excolentes Manibus ipsius bene sint precaturi, eo quod actionum formulæ hic obviæ ea cum diligentia elaboratæ apparent, ut quilibet vel mediocri judicio pollens alias pro re nata sibi fingere possit, si negotium forte non admittat hic in medium adductas.

CHRISTOPHORI FRANCKII, S. THEOL. D. ET Professoris quondam primarii, brevis & liquida Demonstratio Deitatis Christi, qua simul JONÆ SCHLICHTINGII a BUKOWIEC Exceptionibus occurritur. Opus postumum, editum a WOLFGANGO CHRISTOPHORO FRANCKIO, Ecclesiæ Kiloniensis Ministro.

Kiloni, apud J. S. Richelium, 1705, in 4.
Constat Alph. 1.

PLuribus editis contra Wendelinum & Limborchium disputationibus, maxime Reverendus Franckius, egregius, dum viveret, Antesignanus militantis Ecclesiæ, Calvinianorum & Arminianorum dogmata refutavit. Præsenti vero opere Socinianos oppugnare constituit. Ansam laboris præbuit Jonas Schlichtingius, emissa adversus Balthasarem Meisnerum *de S. S. Trinitate, de Moralibus Novi & Veteris Testamenti praeceptis, itemque de sacris Eucharistiæ & Baptismi ritibus* Disputatione. Ediderat namque Meisnerus *brevem Considerationem Theologiæ Photinianæ*, Fausti Socini libro suasorio, A. 1611 Racoviæ impresso hoc titulo, *quod Evangelici omnino deberent se illorum Cœtui adjungere, qui falso Ariani & Ebionitæ vocentur*, oppositam; quam Schlichtingius refutare in dicta illa sua Disputatione molitus est, in qua præcipue in arduam illam de Divinitate Jesu Christi controversiam omnes industriæ & ingenii nervos, quibus plurimum valuit, intendit, ut prolata a Meisnero argumenta refelleret. Hinc primam etiam hu-

hujus Disputationis partem sibi summe Reverendus Franckius examinandam elegit in præsenti opere, quo Jesu Christi Divinitatem assertum ivit, non omnibus equidem, quæ adversariorum urgere videri poterant, ex Scriptura Sacra conquisitis rationibus, sed tribus tantum selectis, quæ hostem eo magis constringerent, quo arctius omnem elabendi viam, additis vindiciis, præcluderet. Sed ne solo tamen argumentorum pondere vinceret, ipsa quoque Schlichtingii in dicta Disputatione repetita,& novis exceptionibus defensa quinque Dubia contendit tollere. Et huic pie defuncti Parentis sui labori tantum confidit admodum Reverendus ejus Filius, qui posthumum hoc opus publico donavit, ut omnes intentiori cura illud legentes, præjudiciorumque tenebris minus obfuscatos, nec rationis imperio succumbentes, convicturum speret. Sub initium status quæstionis proponitur, de qua inter Socinianos & Orthodoxos disputari solet hactenus. Et quoniam in eo constituendo Sociniani sunt admodum lubrici, quo facilius imponant minus cautis, de eo quæri Auctor Reverendus dicit: an in Christo præter humanam, Divina natura sit, voce naturæ, prout substantiam, non qualitates designet, accepta? Quod postquam asseruit, & Socinianorum in tegendis fraudibus astutiam detexit, argumentum primum ex Epistola ad Rom. c. VIII, 32 adducit, ubi *proprius* Dei Filius Christus dicitur, quod de essentiali capiendum, ex ipso vocis usu Franckius concludit, Schlichtingiique exceptionibus respondet. Secundum argumentum ex Ep. ad Hebr. c. I, 10 & 11 translatum est, quo de Christo prædicat Apostolus, quod initio terram fundaverit, & cœli sint manuum illius opera. Quæ verba cum ad Filium male referri regerat Schlichtingius, aptiusque convenire putet Patri, cujus quoque hic fiat in textu mentio; contrarium evincere textus accuratiorem considerationem, Franckius probat, cum in antecedentibus manifeste de Filio agatur, quæ cum hisce per copulantem particulam cohæreant. Tertium argumentum ex cultu per mandatum Christo exhibendo, petitur, quod Deitatem ejus arguat, cum alibi omni creaturæ talis denegetur in sacris Literis. Tribus hisce rationibus cum satis comprobasset Christi Salvatoris essentialem Deitatem maxime Reverendus Auctor, promovet pedem ad quinque argumenta,

qui-

quibus dogma Trinitatis in S. Literis damnari, jam olim demonstrare conatus est Socinus, a Meisnero refutatus, postmodum a Schlichtingio novis exceptionibus defensus, quas hic discussas iterum ac displosas videas.

MEMOIRES POUR L' ATTAQUE ET POUR LA defense d' une place par Monsieur Goulon, Ingenieur & General de l' Empereur.

i. e.

COMMENTARII DE PRAXI MILITARI OFFENSIVA & defensiva.

Hagæ Comitum, apud H. van Buldem, 1706. 8vo.
Constant plag. 13. & 4 tabulis æneis.

QUi Architecturas militares conscribunt, munimentorum equidem constructiones satis accurate tradunt; sed ubi ad praxin offensivam & defensivam deventum est, in plerisque scriptis multi observantur defectus. Et quia resolutiones problematum militarium non secundum certas regulas a priori eruuntur, sed fortunæ magis, quam ingenio debitæ, ab experientiis defectus antecedentium resolutionum manifestantibus derivantur; non mirum, quod praxis prædicta non prorsus eadem constanter maneat, sed indies fere mutetur multum, die diem docente. Unde consultum erat, ut, stante hoc rerum statu, viri prudentia militari præditi, & in obsidionibus ipsimet præsentes, quæ fiunt & quo successu fiant, in diariis suis, quoad maximas minimas circumstantias notarent, atque cum publico communicarent, quo non solum, quid nunc fieri soleat, constet, verum etiam defectus, si qui adfuerint, appareant, ipsisque medela quæri possit. Præstitit id ob prudentiam militarem per Galliam, Hollandiam & Germaniam famigeratissimus Goulon, dum ex locorum obsidionibus & defensionibus, quibus interfuit, regulas praxeos offensivæ & defensivæ condidit, eamque tam accurate, tam plene descripsit, quam factum antea non est. Gratum igitur hunc laborem fore tum illis, qui Artem, quam vocant, Fortificatoriam alios edocent, tum iis, quibus arma tractare volupe, admodum

utilem, nulli dubitamus. Specialiora non addimus. Quod si enim integrum oppugnandi & defendendi processum exponere liberet, toti exscribendi essent commentarii. Cur vero unum aliquod reliquis præferatur, ratio apparet nulla.

FUNDAMENTA JURIS NATURÆ ET GENTIUM ex sensu communi deducta, in quibus ubique secernuntur principia honesti, justi atque decori, cum adjuncta emendatione ad ista fundamenta Institutionum Jurisprudentiæ Divinæ, in usum Auditorii Thomasiani.

Halæ, apud viduam Christophori Salfeldii, 1705. in 4to. Constat 1. Alph. plag. 2.

DUo sunt, quæ in veritatis inquisitione plerosque remorantur, autoritatis & philavtias præjudicia, quorum illud efficit, ut ab aliis tradita cœco impetu amplectamur, & antecedentium sequamur gregem; alterum ut nostris opinionibus tenacissime inhæreamus, easque acerrime defendamus, non quod veriores eæ sint nobis, sed ne nos a vero aliquando aberrasse videamur. Ab utroque omni tempore sedulo sibi cavendum duxit Celeberrimus Thomasius, ac non a communibus modo hypothesibus sæpius, sed a suis quoque placitis recedere haud dubitavit, quoties cogitationes posteriores priores reddiderunt dubias. Fidem iis, quæ diximus, nisi alia recentissima imprimis Thomasiana opuscula conciliarent, vel sola hæc Fundamenta J. N. & G. facere possent, in quibus id omni opera, omni ingenio egit Vir Consultissimus, ut ex communi potius sensu & rationis ductu, quam ex suis aliorumque principiis, naturam honesti, justi atque decori exponeret. Quin & uti in Institutionibus Jurisprudentiæ Divinæ a plerisque Juris Naturalis Interpretibus recessit, ita in hoc opusculo a se ipso sæpius dissentit, atque ea, quæ antea scripserat, ad ista Fundamenta emendari jubet. Hinc in capite procemiali fatetur, se hactenus cum Grotio & Pufendorffio laborasse eo præjudicio, ut hominis naturam ex aliorum opinionibus, non ex sollicita ipsius consideratione æstimaret, ac in Jurisprudentia Divina a se edita gravissimum

mum retinuisse errorem de imperio intellectus in voluntatem, ex quo necessario flueret, homines ejusdem omnes esse naturæ, ut alias corporum naturalium species infimas, quod non minus erroneum esse monet. Sed & hactenus Legem Divinam Naturalem pro Lege proprie sic dicta a se fuisse habitam, cum non nisi laxius ita & improprie appellari possit, pœnasque divinas ab humanis antea se non satis secrevisse, cum tamen illæ naturalem prorsus cum ipsis vitiosis actibus connexionem habeant. Jus Divinum universale positivum quondam se primum stabilivisse, sed & idem primum se iterum destruxisse; adeoque emendatione indigere plerasque positiones, quas olim huic hypothesi superstruxerit. Sequitur *Lib. I cap. I* de natura hominis morali, ubi observat Excellentissimus Autor, sedem voluntatis in corde, intellectus in cerebro esse constituendam §. *15*. Voluntatem esse concupiscentiam cordis, conjunctam semper cum cogitatione intellectus §. *35*; eandem cogi posse a rebus aliis ipsam excitantibus, ab intellectu non æque §. 50. & *66*; unde nec primi motus seu conatus voluntatis imputari possint, quia ipsa voluntas haud sit spontanea §. *72*. Eandem normam intellectus sequi posse negat, cum judicare ea nequeat, utrum intellectus rectus sit an corruptus §. *97*. Diversam hominis ac reliquorum animalium naturam §. *101. seqq.* prolixe exponit, cum ex actionibus naturalibus unius vulpis aut simiæ de omnibus ejusdem figuræ judicium ferri possit, in homine ab uno ad reliquos inferre non liceat; hinc cæterorum animalium facies simillimas, hominum dissimillimas esse, ex quo de diversis eorum affectibus & passionibus constare censet. *Cap. 2.* de passionibus animi agit, ubi tres primarios affectus, voluptatem, ambitionem ac avaritiam, spem vero, metum, tristitiam & gaudium passiones animæ ortas ex sensu potentiæ alterius adjuvantis, vel impedientis, esse statuit. Inquirit in naturam metus & spei, expenditque diversum affectuum primariorum habitum doctrinamque de imputatione longe aliter, quam communiter quidem fieri solet, tradit. *Cap. 3.* varios hominum mores & bona explicat. Illos in bestiis negat variare §. *1.* in homine tamen variare statuit, quia homines non eandem habeant essentiam, ac longe magis inter se quam canis a cane

differant §. *11*. Hinc de origine præjudiciorum disserit, ac tandem naturam ac indolem diversam hominum ex diversis passionibus eorumque commixtione oriundam perscrutatur. *Cap. 4.* normam actionum humanarum constituit duplicem, consilium & legem. Consilium neminem nisi sapientem posse præstare, paucos autem esse sapientes. Minus vero recte vulgo dici, consilium non habere vim obligandi, cum obligatio nihil aliud sit, quam inclinatio voluntatis per metum injectum & suscitatam spem. Quod æque præstare possit sapiens, quam Princeps. Eleganter hoc loco officia Doctoris & Principis inter se confert Vir Celeberrimus, & utriusque characterem esse statuit voluptatis ac ambitionis mixturam, Doctoris si voluptas, Principis si ambitio aliquantulum emineat §. *84*. *Caput V. de Jure Naturali & Gentium* agit, voces legis & obligationis expendit, quas alio plane Thomasius sensu accipit, ac vulgo usurpari solent. Deum dicit a sapiente rectius ut doctorem concipi, quam ut legislatorem, magis ut patrem, quam ut dominum §. *40. 41*; ex hoc fluere, Jus Naturale esse etiam respectu Dei immutabile §. *44*. ac actus, circa quos Jus Naturæ versatur, recte per se dici malos aut bonos §. *52*. Tandem *6. Cap.* in principium Juris Naturalis & Gentium inquirit, ac rejectis aliorum sententiis, etiam ipsa socialitatis custodia, quam alias defendit, hoc subjicit Juris Naturalis perspicuum, adæquatum & unicum fundamentum: ea esse facienda, quæ vitam hominum reddant maxime diuturnam & felicem, felicissimam autem vitam esse, quæ & maximam laudem mereatur, & suavissime transigatur, & omnium rerum gaudeat sufficientia §. *29*. Subjicit peculiaria honesti, justi & decori principia, quæ his propositionibus continentur: quod vis, ut alii sibi faciant, tu tibi facies: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: quod vis, ut alii tibi faciant, ipsis facies. Ultimum hujus libri caput normæ applicationem adjicit, in quo de præmiis & pœnis Autor disserit, ac imputationem actionum moralium non tolli, licet quis voluntati libertatem omnino deneget, prolixe tuetur. Atque ex his L. B. conjicere poterit, quam diversa hæc philosophandi ratio, quam aliena principia sint ab iis, quæ olim in Jurisprudentia Divina Consultissimus Thomasius asseruit. Unde Librum II. & III. ex his principiis emendavit, ac

pas-

passim immutavit. Sed hæc singula, qui cupit cognoscere accuratius, ipsa Fundamenta hæc cum Jurisprudentia Divina Excellentissimi Autoris conferat: nos enim instituti nostri ratio ulterius progredi non permittit.

ANno MDCC VI. d. 6. Martii Collegam (nam & suam subinde symbolam ad hæc Eruditorum Acta contulerat) non sine moerore amisimus, Virum amplissimum atque literatissimum, *Christianum Gryphium*, Gymnasii Magdalenæi, quod Uratislaviæ Silesiorum floret, Rectorem, Professorem atque Bibliothecarium Clarissimum. Natus is erat Fraustadii Polonorum d. 29. Sept. A. MDCXLIX. Patre scriptis meritisque nobilissimo, *Andrea Gryphio*, Provinciali Ordinum Glogoviensium Syndico, Polyhistore, Oratore atque Poeta, in lingua præsertim vernacula, maximo. Quem cum adolescentulus amisisset, primum Gymnasii Gothani alumnus, postea Jenensis atque Argentoratensis Academiæ civis factus est; unde in patriam redux, Uratislaviæ anno MDCLXXIV in Gymnasio Elisabethano Græcæ ac Romanæ Eloquentiæ Professor declaratus, A. autem LXXXVI. d. 8. Aug. alterius Gymnasii, quod Magdalenæum dicitur, Rector atque Professor, ac deinde etiam A. MDCIC. Magdalenæi Templi Bibliothecarius constitutus est. Vir de omnibus, quas ornaverat, spartis optime meritus, disciplinæ scholasticæ vindex acerrimus, historiæ vero, multarumque Orientis ac Occidentis linguarum callentissimus. Cujus de Ordinibus Equestribus, (Ritter-Orden) compendiaria narratio A. M. DC XCVII, Sylvæ item Poeticæ, (Poetische Wälder) sequenti anno Lipsiæ typis exscriptæ fuerunt. Cæterorum, quæ præ manibus habuit, operum prælo quædam parata sunt, quædam vero tantum adfecta, & novimus certo, Virum doctissimum in recensendis *Biographis*, sive catalogo illorum, qui vitas ipsi suas scripserunt, in enarrandis *Poëtis Purpuratis*, *supplendisque Litteratorum infelicium indicibus*, *Lectionibus* item *sacris*, *Actibus* insuper *Dramaticis*, *Orationibus & Poematibus* scribendis multum temporis impendisse. Tanti Viri ex apoplexiæ impetu mortui jacturam, cui in Græcis pa-

parem hodie vix habuit Silesia, Uratislavienses Musæ acerbissime lugent, atque ipsum etiam inter Litteratos infelices ideo referunt, quod conjugem ultra XIV annos adversa valetudine conflictatam viderit, filium autem paterni nominis & virtutis æmulum non habuerit, unica filia, quæ Viro Clarissimo, Joanni Theodoro Leubschero, Gymnasii Magdalenæi Professori, in matrimonium elocata est, hærede relicta.

LIBRI NOVI.

Johannis Gersonii Opera omnia, novo ordine digesta & in V Tomos distributa, ad MStos codices quamplurimos collata, & innumeris in locis emendata, quædam etiam nunc primum edita: quibus accessere Scriptorum quorundam coætaneorum tractatus, nec non monumenta omnia ad causam Johannis Parvi pertinentia. Studio Lud. Ellies du Pin. Antwerpiæ, sumtibus Societatis, 1706. fol. Tomi V.

S. Gregorii Magni Opera omnia ad MStos codices emendata, aucta & illustrata studio Monachorum Ordinis S. Benedicti. Parisiis, sumtibus Claudii Rigaud, 1705. Tomi IV. fol.

Auli Gellii Noctium Atticarum Libri XX cum Notis perpetuis Joh. Friderici & Jacobi Gronoviorum &c. Lugd. Bat. apud Cornel. Boutensteyn & Jo. de Vivié, 1706. 4.

B. Dn. W. A. Lauterbachs JCti Collegii Theoretico-Practici a Libro XX Pandectarum usque ad Digestum Novum, Pars secunda. Tubingæ, apud J. G. Cottam, 1706. 4.

Balthasaris Bebelii, Ecclesia Antediluviana. Argentorati, apud J. R. Dulsseckerum, 1706, 4.

Jo. Henr. Maji Oeconomia temporum Veteris Testamenti. Francofurti ad Mœnum, apud J. M. a Sande, 1706. 4.

Joh. Nicolai Libri IV de Sepulchris Hebræorum. Lugd. Bat. apud H. Teering, 1706. 4.

Constitutiones de Jurejurando ex R. Mosis Maimonidis Opere היד החזקה *dicto Latine reddita & notis illustrata a Justo Christoph. Dithmaro. Lugd. Bat. apud Cornel. Boutenstein. 1706. 4.*

** ** **

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno M DCC VI.

SAMUELIS BASNAGII ANNALES POLITICO-Ecclesiastici. Tomus tertius.

Roterodami, apud Regnerum Leers, 1706. in fol. Alphab. 10 ½.

POsteaquam tomum Annalium horum secundum nupero mense Martio p. 128 sq. recensitum dedimus, ad tertium denique, eumque ultimum, nunc pergimus, qui Seculum ante omnia *quartum*, quod præcedens jam ultra dimidium perlustraverat, absolutum exhibet, & per *quintum* atque *sextum* pergens, in *septimi* initio subsistit.

E *quarto* Seculo (cujus memorabilia, in secundo tomo adducta, nostra in relatione præteriimus, ne nimis hæc excresceret,) sequentia notamus. Lampsacenam Synodum anno 364 alligat, & pag. 3. sq.
eam ex Orthodoxarum classe eliminat, cum de Spiritus Sancti divinitate male in eadem constitutum fuerit. Apollinaris hæresin 5.
dum considerare aggreditur, autorem omnino fuisse Episcopum, utut secus visum fuerit aliis, pronunciat. Damasi, Pontificis, lu- 13.
xum exagitat, sed & affictas ei epistolas explodit. Cæsario, fra- 14. 21.
tri Gregorii Nazianzeni, Dialogos, qui ejus vulgo nomine ornantur, abjudicat. Gangrensem Synodum A. 369 coactam videri 23.
affirmat, & Eustathium, qui ei ansam præbuerit, a Sebasteno di- 24.
versum facit, neque tamen, ut velit Baronius, ejus loco Eutactum nominandum esse concedit. Vitæ a Basilio M. transactæ breviarium accuratum sistit, interque alia, utrum Diaconus fuerit? 26.
addubitat, Episcopatum vero eundem anno demum 371 obti- 30.

 nuisse,

33. nuiſſe, tradit. Melaniam Conſulari ſanguine procreatam celebrat.
37. Athanaſii mortem in anno 373 collocat, & librorum ejus proli-
41. ſq. xam chronotaxin nectit. Circa Gregorium Nazianzenum ejusque
46. 47. vitam diu occupatur. Nec Epiphanii Ambroſiique dememinit.
50. Duas ſimul uxores Valentinianum habuiſſe negat, eumque non-
niſi defuncta Severa, Juſtinæ nuptias adeptum fuiſſe perhibet.
51. Ephremi ubi meminit, canticis præſertim ſacris Eccleſiæ ipſum
non minimum profuiſſe obſervat. Ante Ulfilam nullum in lin-
gua vernacula Scripturarum Gothis uſum fuiſſe, creditu cenſet
difficillimum, quandoquidem illi jam A. 320 Epiſcopum ſuum
ad Nicænam Synodum ablegarint. Id ergo potius veroſimile
52. arbitratur, Ulfilam vel partem Bibliorum aliquam, nondum Go-
59. ſq. thice verſam, in hanc linguam transfudiſſe, vel novam ſane
translationem adornaſſe. Vitæ Hieronymi imaginem cum cura
repræſentat. Diodorum Tarſenſem a culpa, quod fons Neſto-
61. rianismi fuerit, liberare contendit. Aſchalium Theſſalonicen-
67. ſem a pietate ſua celebrat. Baſilium M. & Ephremum, qui prio-
70. ſq. rem cantu velut cygneo dilaudarit, eodem anno, nempe 380 obi-
73. iſſe memorat. Cæſar-auguſtanam Synodum damnandis Priſcil-
75. liani erroribus congregatam deſcribit. Damaſi autoritate Syn-
80. odum Conſtantinopolitanam A. 381 coactam inficiatur, & in ea
non ſeptem, ſed tres duntaxat Canones conditos fuiſſe ſtatuit, &
80. inter hos ſecundum, qui Epiſcopo Conſtantinopolitano primatum
poſt Romanum Epiſcopum conferat, quem alii quidem fruſtra
87. pro commentitio venditare ſatagant. Fabulam, qua nonnulli de-
lectentur, aſſerentes, Hieronymum ad Cardinalis apicem Romæ
a Damaſo evectum fuiſſe, ridet. Hieronymum frequentiorem
97. τȣ̃ Allelujah uſum Romæ introduxiſſe, non abnuit, & varia de vo-
cis hujus ortu, uſuque tam publico quam privato commentatur.
98. Libri Pontificalis autorem eſſe Damaſum, nulla ratione concedit.
104. Gervaſium & Protaſium, novos ſanctos, ad Ambroſianam ætatem
112. usque prorſus incognitos nuncupat. Hymni, *Te Deum lauda-
121. ſq. mus*, autor ut incertus ſit; ſic certum, quod is Ambroſii non ſit,
pronunciat. Circa Theodoreti narrationem de Theodoſii abſolutione,
dubia nonnulla movet. Legem Theodoſii adverſus mulierum
123. raſuram latam comprobat. Gregorii Nazianzeni Teſtamentum
pro

pro sincero ut agnoscat, induci non vult. Caput Johannis Ba- pag. 125.
ptistæ a Theodosio translatum fuisse, non agnoscit. Publicam 128.
Nectarium pœnitentiam extinxisse, errorem Petavii immanem, 131.
tantoque viro indignum appellat. Graves esse dubitandi de veri-
tate Canonum CIV Synodi Carthaginensis quartæ rationes judi- 163.
cat, istosque Canones universos atque singulos recenset, & præter 165.
alia Canonem, qui mulieribus ministrandi baptismi facultatem
negat, cum Latinorum disciplina aperte pugnare observat. Cœ- 173.
lestis Deæ templum Carthagine in Ecclesiam mutatum dum al-
legat, quænam sit cœlestis illa Dea? dispicit, & eandem Lunam
esse affirmat.

Seculum *quintum* ingressus, circa Synodum ad Quercum, 197.
Chalcedonis suburbium, habitam aliquandiu detinetur. Chry- 204.
sostomi ad Papam Innocentium provocationem enervat. Uni- 214.
tatis Catholicorum cum Donatistis faciendæ rationem A. 405 sus-
ceptam, nec rectam fuisse, nec laudabilem autumat. Translatio- 215.
nem reliquiarum Samuelis A. 406 factam, religionis quidem ex
amore manasse concedit, veræ tamen sapientiæ expertem dicit.
Vigilantium, cujus famam misere laceravit Hieronymus, Gallum 217.
constituit, & in caussam Hieronymiani adversus eum odii inqui-
rit. Chrysostomum annos natum sexaginta A. C. 407 excessisse, 220.
notat. Cœlicolas pro mediis inter Christianos & Judæos habet, 230.
qui ceremoniarum utriusque religionis mixtura unum Deum co-
luerint, addito novo baptismo. Palladium, Dialogi de vita Chry- 234.
sostomi autorem, non discriminat ab alio, Historiæ Lausiacæ con-
ditore. De Felice ad Nolanos obsessos post mortem invisente, 237.
valde dubitat, & hac occasione de beatarum animarum in terras
reditu, sibi non satis verosimili viso, confessionem edit. Ut, pravis
licet adhuc opinionibus imbutus, sacris tamen undis ablueretur,
& ad Episcopatum promoveretur Synesius, partim ejus eruditio-
nem probosque mores, partim virorum, qui Episcopatu digni fo- 240.
rent, penuriam, partim spem, quam de candido Synesii pectore
in Christi religionem propendentis Theophilus conceperit, effe-
cisse monet. Synesii vero Chirographum, in Evagrii sepulcro re- 241.
pertum, nullius dicit esse ponderis. Quod primum Bracarense Con- 252.
cilium putatur, pro figmento habet. Pelagium hæreticum ab aliis eo-

255. dem nomine insignitis, & cum isto confundi solitis, studiose dis-
257. tinguit, ejusque non minus ac Cœlestii dogmata perpendit. Lu-
268. ciani de Reliquiis Stephani relationem confutat. Errores Pelagii
ad tria potissimum capita reducit, utpote quando asseruerit: gra-
tiam hominum meritis a Deo tribui; mortales, dum corpore
utuntur, immunes peccati esse posse; infantes vitii originalis pu-
277. ros in lucem emitti. Milevitani quod ullos in Pelagium canones
286. ediderint, haud largitur, at Carthaginenses tales in eundem strin-
339. xisse concedit. Nestorium ab hæresi, duas in Christo personas
378. efficiente, liberum pronunciare nititur. Vincentium Lirinensem,
qui & Commonitorium & Objectiones condiderit, Semi-Pelagia-
379. norum lue afflatum sistit. Prosperum Aquitanicum Laicorum,
380. quam Episcoporum, numero inserere mavult. Sedulius num
391. presbyter fuerit? in medio relinquit. Socratis Historiam a labe
394. Novatianismi purgat. Ex Leonis Epistolis tres ipsi abjudicat. Qui-
404. bus gradibus ad Metropolitani autoritatem Arelatensis Præsul
415. ascenderit, declarat. Quod Paschæ Pentecostesve feriis baptismus
417. ab Apostolis affixus fuerit, inficiatur. Commentum, quod raptus
in cœlum puer ex eo trisagium attulerit, explodit. In Petro Chry-
sologo ea, quæ hoc cognomen mereantur, desiderari ostendit.
447. Synodum Chalcedonensem a Marciano, non a Leone, coactam
453. ait, præsidesque illius in Politicos & Ecclesiasticos distinguit, ac post
455. ejusdem acta latius exponit, Canones item recenset, aliaque huc
467. pertinentia. Rogationum institutionem Mamerto Viennensi adju-
511. dicat. Occasione legis a Leone latæ, qua confugis ad Ecclesiam
520. asyli jus assertum fuerit, de ipso hoc asyli jure generatim disserit.
535. Prædestinatianorum hæresin commentum appellat, ex Augustini
553. doctrina deductum. Zenonis Henoticum haud improbandum
558. censet. Epistolas Græcas Leonis Romani inter figmenta rejicit.
650. Synodum Constantinopolitanam, quæ in Gnapheum ab Acacio
568. directa dicatur, subditam vocat. Acacium nulla hæresis conta-
576. gione pollutum credit. Chartæ puræ ut inscriberetur ab angelo
583. successoris Acacii nomen, Zenonem optasse haud putat. Gelasium
593. Papam non pro Afro, sed pro Romano venditat. Columbam ad
ungendum Chlodovæum ampullam attulisse, sibi minime persua-
det. De Autore decreti circa libros apocryphos pendet animi,

Gela-

Gelasiusne is an alius, dicendus veniat? At iis, qui librum de duabus naturis Gelasio evellant, prolixe respondet. pag. 595.
596.

Sed pergendum nobis est ad *sextum* Seculum, e cujus memoralibus hæc in specimen libamus. Græculos cum suis de Anastasio Imperatore fabulis valere jubet. Adversa Boëthii fata latius recenset, eumque non gladio, sed fustibus, occisum narrat. 642. 668.
Theodoricum a Johanne Papa & Symmacho in ollam Vulcani jactatum ridet; Johannem vicissim Papam in carcere obiisse docet, 675.
ejusque Epistolas pro genuinis agnoscere detrectat. Justinianum 677.
analphabetum vocari, nullus patitur. Vigilii ad Patriarchas epi- 680.
stolam, genuinum esse Autoris fœtum contendit. Ejusdem Vi- 735.
gilii a Pontificatu abdicationem, meram censet fabulam. Festum 747.
Purificationis Justiniano deberi autumat. Miracula a Gregorio M. 752.
narrata occasione Totilæ rejicit. Benedicti, patris monachorum 756.
celeberrimi, miracula mendaciis accenset, inque eandem classem 760.
& miraculum a Christi imagine in Edessæ obsidione patratum se 763.
conferre jubet. Librum Justiniani in tria Capitula non amplius 765.
extare, & in scriptis Justiniani frustra quæri innuit. De institutis 906.
a Gregorio M. Litaniis, deque conficta ejus ad Pontificatum evitandum fuga, & de rustico Bituricensi, pro Christo se venditante, 910.
quæ commentatur, notatu digna omnino sunt. Cosroëm 914.
Christianum factum, haud existimat. Privilegium S. Medardi νοθείας insimulat. Circa Pallii usum & naturam describendam 923.
paululum occupatur, cum ejus in Historia Ecclesiastica mentio frequenter admodum occurrat. Gregorianam Augustini, Romano Gregorii monasterio præfecti, & sociorum in Angliam 931.
missionem statuminat.

Ex Seculo *septimo*, cum annum modo primum & secundum strictim persequatur Noster, vix est, ut quicquam huc transferamus, nisi forsan Mauritii cædem, & Phocæ inaugurationem, inter notabiliora horum temporum referre quis voluerit. Optamus autem, ut parili cum industria & Seculorum subsequentium historiam, ecclesiasticam cumprimis ac literariam, illustratam Autor Eruditissimus nobiscum posthac communicare dignetur, viresque animi & corporis, arduæ huic provinciæ feliciter ornandæ idoneas, eidem serio apprecamur.

AULI GELLII NOCTIUM ATTICARUM LIBRI XX, prout supersunt, quos ad libros manuscriptos novo & multo labore exegerunt, perpetuis notis & emendationibus illustraverunt JOHANNES FREDERICUS *&* JACOBUS GRONOVII. *Accedunt* CASP. SCIOPPII *integra manuscriptorum codicum Collatio,* PETRI LAMBECII *Lucubrationes Gelliana, & ex* LUD. CARRIONIS *Castigationibus utilia Excerpta, ut & selecta variaque Commentaria ab* ANT. THYSIO *&* JAC. OISELIO *congesta.*

Lugduni Batavorum, apud Cornelium Boutestein & Johannem du Vivié, 1706. in 4to. chartæ augustæ.

Constant 5 Alph. 11 plag.

Nova hæc A. Gellii editio omnibus, quæ antecesserunt, jure meritoque præferenda est. Multi quidem præstantissimo huic Auctori manus admoverunt, sed nemini res felicius cessit, quam post labores diuturnos clarissimis Viris, utrique Gronovio, Patri atque Filio. Qui olim Gellium recensuerunt, aut aliquid in ipsum meditati sunt, quanquam multorum lucubrationes, abruptæ fato, in lucem non prodierunt; hos post præfationem clarissimus Editor enumerat, quos inde repetere supersedemus: nec vero facile inventum aliquid admodum insigne fuit, antequam Salmasius primum, deinde Lambecius Bibliothecæ Parisiorum Regiæ antiquum optimumque codicem cum editis exemplaribus contulerint. Seculi, quod nuper finivimus, annus circiter quinquagesimus erat, cum Vir summus Jo. Fridericus Gronovius animum ad novam Gellii editionem applicaret: sed tarde opus processit, & plurimum temporis in apparatu veterum librorum, unde opem vulneribus hujus Auctoris, temporum inflictis injuria, adferret, extractum fuit. Nihilominus otii sui horas etiam Gellio impendit, sæpe tamen revocatus ad alia scribenda, in quibus expeditius versabatur, quam in auctore tam multis locis describentium incuria, vel audacia etiam, depravato. Totam historiam, quantam ex relictis a Patre subsidiis ac chirographis cognovit, clarissimus Filius in præfatione exposuit. Primo Gryphianum librum ipse Pater, cum

cum juvenis esset, variis lectionibus ex aliquot codicibus, per notas signatis, quos Memmii & Chifletii fuisse conjicitur, oneravit, a libro IX usque ad finem operis. Deinde in manus venit collatio duorum Regiæ Bibliothecæ codicum, quos instar omnium esse noverat, vel a Salmasio, vel a Lambecio instituta, quo thesauro lætatus, nec dum vero publicavit, sed alia tempora, dum plura inveniret, opperiri maluit. Accessit Joh. Schefferi MS. codex, quem a Berneggerianis hæredibus dono acceperat, non quidem antiquissimus, membranaceus tamen, & qui nonnullis locis lucem adferret. Bernardus quoque Rottendorfius vetustum codicem MS. & forte etiam primam editionem Romanam (nam utrumque promiserat) suppeditavit, unde in Notis sæpe *Rott.* conspicitur, quo hic liber vetus indicatur. Denique ad eum venit editio, continens Ascensiana scholia cum Ægidii Maserii & Petri Mosellani adnotatis, quo exemplari Henricus Stephanus usus, oram ejus passim conscripserat. Hunc librum, uti adscriptum erat, cum duobus codicibus Regiis Bourdelotius contulerat, etiam cum MS. Frederici Morelli. His instructus subsidiis pater Gronovius, Gellianam, quam tot annos meditatus fuerat, editionem denuo aggressus est, & licet tres collationes cum Regiis codicibus haberet; fuerunt tamen non pauca, de quibus amplius dubitaret, quos scrupulos per Filium, qui tum Parisiis agebat, antiquissimi codicis nova evolutione sibi eximi feliciter curavit. Cum sic omnia adessent, quæ desideraverat, & ipse jam strenue in emendando & illustrando pergeret, mortalitate interceptus fuit, postquam vix decimum librum absolverat.

Interea Antonius Thysius Gellianas Noctes properabat edere, sed cum undecimus imprimeretur liber, fato & ipse præventus est, neque plura in schedis, quam pro libro duodecimo, reliquit. Pertexuit telam Jacobus Oiselius, & quo filo cœpta erat, eodem, id est sine cura critica, continuavit. Sic prodiit Gellius A. 1666, nitidus sane externa forma, & multis onustus adnotationibus, non autem sanatis, quæ intus latebant, vulneribus; quamvis titulus *accuratam recensionem* prædicabat. Nec melius Auctori huic editione Parisina Jacobi Proustei A. 1681 consultum fuit; quia præstantissimum Bibliothecæ Regiæ codicem, unde ta-

lus

lus Gellio ab aliis petita est, ne inspexit quidem, ubique vulgatos libros secutus. Multum in utraque editione desideravit Gronovius filius, eaque re inductus, boni publici causa, Parentis labores Gellianos, quamlibet imperfectos, A. 1688 publicavit, ut omnibus probaret, qua cura & studio hic Auctor tractandus ei esset, qui novam eamque meliorem editionem velit procudere. In præfatione, tam hujus quam novissimæ editionis, exemplis monstravit, quam parum purgatæ superiores, quas diximus, editiones sint: verbi gratia II, 22 Prusteus *meridionalem ventum* cum vulgaribus libris retinuit, cum ex Regio dudum ostendisset Salmasius, *meridialem* legendum esse, quod Gronovius pater ex Rottendorfiano confirmavit.

Defuncto Patre Filius non festinanter, quæ reliqua erant, continuavit, sed caute & circumspecte, ut decet in edendis libris, egit, dum plura colligeret, quæ ad supplendas Patris schedas, quas pro reliquis etiam libris reliquerat, aliquid adferrent. Opportune autem accidit, ut præter ea, quæ ipse ex Thuaneo codice enotaverat, doctissimus Frater quoque, ex codice S. Marci apud Florentiam, quædam excerpta, futuræ & pleniori editioni submitteret. Quibus excitatus, maxime autem antiquissimi Regii, quem contulerat, memoria (cujus scriptura in dies, ut suavior molliorque & enucleatior, ad sententiam magis magisque placebat) alacrior factus ad augendum supplendumque, quæ Pater optimus fataliter abrupta reliquerat, instituit primum eadem via, quam ille inierat, progredi, hoc est emendato textui solas necessarias ac utiles Notas subjicere; sed circumegit eum librariorum, quæ nullo consilio vinci potuit, voluntas obstinata, qui Thysii Oiseliique adnotationes, in quas sibi jus vindicabant, adjungi postularunt. Quibus tandem hactenus concessit, ut resecaret superflua & aliena, quæ nihil ad Gellium illustrandum faciebant, quibus sæpe integræ pagellæ in istis commentariis expletæ erant: in eorumque vicem subjiceret partim indicia locorum, unde exscripta illa erant, partim Lambeciana repetitu digna, & si quid probabile aut suum Philippus Carolus protulerat. Sic perfectissima hæc editio tandem prodiit, quæ Gellii verba emendatissime, quod nunquam ante factum, exhibet, & omnia eo ordi-

ne

ne exhibet, quo in vetustissimis membranis visuntur constituta esse: ut primo loco sit ipsius Gellii in suas Noctes Præfatio, quæ perperam in plurimis vulgatis adjungitur extremi libri capiti ultimo, quocum nullam connexionem habet. Deinde sequuntur Lemmata capitum per omnes viginti libros, etiam per octavum, qui deperditus est; cujus argumenta ex hoc Indice licet recognoscere. Postea sunt ipsæ Gellii Noctes Atticæ, in libros distinctæ & capita, & horum singulis suum lemma, ut uno conspectu antea proposita erant, suprascriptum est particulariter. Hæc de ordine, qui turbatus editionibus vulgatis est. Singulis etiam paginis subjectæ sunt Notæ Gronoviorum elimatæ & perpolitæ: etiam selectæ aliorum, recisis tamen, quæ nihil ad Gellii integritatem ac explicationem adferunt, aut melius aliunde, indicato loco, haberi possunt. Sequuntur sub calcem, seu post Noctes, notulæ, suspiciones ac variæ lectiones, quas ad oram exemplaris sui scripserat Casp. Scioppius usque ad XIV, 4: deinde addenda Notis: tum Indices varii, quorum primus Scriptorum est Græcorum Latinorumque, quos Gellius laudavit: secundus, Legum & aliorum monumentorum, itemque scriptorum incertorum: tertius, Rerum & Verborum in A. Gellio memorabilium: quartus, Græcarum vocum, quæ his Gellii libris sunt insertæ: quintus eorum est, quæ in Notis illustrantur: sextus & ultimus est Rerum & Verborum, quæ occurrunt in Notis utriusque Gronovii.

MEDITAZIONI FILOSOFICHE, &c.

i. e.

MEDITATIONES PHILOSOPHICÆ BERNARDI TREVISANI, Patritii Veneti. Quibus sequentia tractantur argumenta: I.) de rebus, quod sint, deque earum cognitione nostra. II.) de eo, quod est maximum & absolutum, nempe de DEO. III.) Quod DEUS creaverit mundum. IV.) Quod idem eum regat providentia. V.) Quod homini partem tribuerit immortalem, videlicet animam. Cum dilucido conspectu rerum singulis argumentis præmisso, atque ad intelligendam tractationem etiam atque etiam legendo.

Venetiis, apud Michaelem Hertz, 1704. 4.
Constant Alphab. 6. & 11½. plag.

POst Picos, Barbaros, Ficinos, Patritios, cæterosque illos Heroës, præcipuus nostra memoria extitisse videtur in Italia Illustrissimus Trevisanus, qui veterem philosophiæ gloriam sua opera instaurarit. Cujus quidem Viri gentem, vitam & institutum, ex *Epistola* Nobilissimi *Zeni*, superiore anno in his Actis, mense Decembri, pag. 549 & sequ. delibavimus; nunc ipsius Operis, tunc promissi, Volumen I inspecturi. Partes hujus invenimus tres. Quarum prima rerum ac DEI præsertim existentiam, secunda Providentiam, tertia Animæ immortalitatem comprobat. Quælibet harum partium in sua Argumenta, & hæc in Meditationes tributa visuntur. Argumenta quidem V in universum, ipso Voluminis titulo expressa leguntur. Meditationes autem omnino XXXVI hæc ordine exponunt. 1. Esse res revera existentes. 2. Rerum, quæ sunt, varias nobis innotescere proprietates. 3. Cur multas harum vulgo ignoremus, inque his judicandis hallucinemur? 4. Esse rem unam omnium maximam atque absolutissimam, DEUM. 5. Stultos esse, qui negant. 6. Quid hæc, Nihil, Vacuum, Chaos, Materia prima significent? 7. Æternitas, Principium, Tempus, quo pacto intelligenda sint? 8. DEUM absolute, atque ut creatorem hujus mundi, considerari oportere. 9. Creationem fieri potuisse. 10. Creationem, positis superioribus, necessariam fuisse. 11. Res non ferri Casu. 12. Non jactari Fortuna. 13. Casus & Fortunæ nomina esse inania, & causis ignoratis imposita. 14. Nec Fato res disponi. 15. Mentes rationales uti libera voluntate. 16. Huc semper accedere gratiam divinam. 17. Temperamenta & motus corporum non cogere voluntatem, sed esse causas subordinatas. 18. Tales etiam esse influxus corporum cœlestium. 19. Ejusmodi quoque esse actus Mentium separatarum, quæ Spiritus vel Intelligentiæ dicuntur. 20. Omnia immediate pendere a Providentia Divina. 21. Quæ ipsa alio modo dirigat mundum archetypum: 22. Alio cœlestem: 23. Alio Elementarem. 24. Quod ad DEUM & Providentiam attineat, non esse rerum parvarum & grandium dis-

distinctionem. 25. Omnia esse bona & justa. 29. Ideo mala bonorum & prospera impiorum, vel ex finibus incognitis proficisci, vel post hanc vitam compensari. 27. Necessario potentiam quandam superiorem Imaginatione esse. 28. Eam non proficisci ab harmonia partium, e quibus coagmentati sumus. 29. Eandem esse rem incorpoream. 30. Esse rem singulis hominibus propriam, non omnibus communem. 31. Ergo esse posse immortalem. 32. E propriis suis operationibus, intellectu, memoria, voluntate, necessario effici immortalem. 33. Frustra objici, quod eadem facultas in aliqua parte corporis per dispositiones accidentales agitata inesse videatur. 34. Quod sit hujus potentiæ & facultatis vitalis brutorum communis discrimen. 35. Dubitari tamen a quibusdam, possitne dici immortalis. 36. Novis ac gravioribus argumentis probari & demonstratione etiam concludi ejus immortalitatem posse. Conclusio denique ex his positis & confirmatis colligit, hominem obstrictum esse ad dirigendas secundum legem, quæ ad vitam futuram accommodata sit, omnes vitæ hujus actiones. Hæc est quasi facies egregii operis, in quo hunc ordinem servat Illustrissimus Autor, ut singulis Meditationibus primo dubitationem ponat, dein solutionem explicationemque rerum propositarum incisis minoribus distinctam subjungat. Exempli causa: Partis II, quæ est de Providentia, Meditatio XV, quæ in serie Meditationum omnium XXV fuerat, hæc ponit inscriptionis loco: vel non esse malum in mundo, vel a DEO illud non proficisci. Jam incipit dubitatio: *At si DEUS omnia curat, unde ergo ubique tantum mali? Unde, quæ potuerat fertilis esse tellus, ea vel procellosis maribus interrupta jacet, vel occupata montibus inaccessis? Quin, pro multitudine plantarum, quæ vitæ nostræ nihil prosunt, atque adeo venenum afferunt, pro tot animantibus infestis & nocentibus fecit, ut terra mitioribus animantibus habitaretur, plantisque & utilioribus & innocentioribus ornaretur? Cœlum cur non semper fundit gratas vicissitudines potius, quam ut tristes sæpe ac horridas invehat? Cur tam male lucem suam distribuit & calorem? Quare altero horum magnum mundi nostri spatium incommodum efficitur ad habitandum, altero, per longum tempus lumine privatur diurno?* p. 558. & sq.

Rober. Tole. l. 4. c. 5. *Videtur quidem audacius pronunciasse Alfonsus Rex, se multis modis emendatius systema hoc cœli conditurum fuisse. At in mundo quidem nostro quis non possit cogitare eum ratione tollere res, quæ ablata incommoda minuerent; addere, quæ augerent emolumenta? Bene Plutarchus scripsit*, delirasse Sophoclem, cum diceret, quicquid quæritur, licet invenire; *siquidem revera multa multis desunt. Nam si quis videtur abundare rebus, hæ tamen ipsæ ægre desideriis ejus satisfaciunt. Atque hujus opulenti loco quot deinde sunt ita pauperes, ut vix precario gaudeant terra, quæ ipsos sustineat, vix anima sua ducant illum aërem, quem suspirando reddunt. Quid? quod ubique insidiæ, undique mors appetit. Id vero unum ex omnibus malis maxime movet, quod plerorumque horum, quæ hominum genus affligunt, atque ipsius mortis, quæ dirissima & intempestiva sæpe hominem rapit, ipse homo administer sit. Quod si nobis res tam malignas immisit DEUS, jam ne dicatur beneficus? Si ipse quidem non suggessit, saltem impedire nequit, num feratur omnipotens? Sin cum posset, non impedit tamen, ergo ne dicatur providens?* Hæc dubitatio. Sequitur enodatio. Non audietur quicquam horum, inquit Illustrissimus Trevisanus, nisi ex iis, qui veram rerum naturam ignorantes, quid sit bonum, discernere nesciunt. Nec intelligunt, quomodo a bono sit disjungendum malum: quomodo malum sit distinctim considerandum, atque a quo illud tandem proficiscatur. His de rebus eruditi videbimus, vel non esse malum in mundo, vel a Deo id non promoveri, sed permitti, ac permitti quidem non modo provide, verum etiam juste.

de for.

§. I. - - *A Gadibus usque*
Auroram & Gangem pauci cognoscere possunt
Vera bona;

ait aliquis, etsi præjudiciis idem obtenebratus, ex antiquis. Possunt autem in eo aberrare omnes, & aberrant, quotquot a cognoscenda re hac pulcherrima inferiores facultates, quæ admodum contaminate vident, non excludunt. At si mens sola in se ipsam intenta exquirat ideas suas maxime nobiles, maximeque sublimes, quid sit bonum, in præstantissima sua idea percipiet.

II. Ari-

II. Aristoteles, quod hæc non spectaret, in magno hoc conatu sæpe erravit. Dixit *bonum* esse, *id quod expeteretur*. Verum, in ea appetitionum nostrarum multitudine, unane ad bonum aspirat, an omnes? Si omnes, quam illud bonum erit varium? quam instabile? imo quam falsum? Sin una sola, & quæ erit hæc tam sana & prudens appetitio? Quis eam in numero tot stultarum infirmarumque, satis dignoscet? Nec Plato prorsus collineavit. Cum enim diceret, bonum id esse, quod sibi ex se sufficeret, rem quidem veram dixit, non tamen satis tutos nos reddidit atque idoneos ad eam discernendam. Campum nobis aperuit, in quo vagaremur ad bonum illud inveniendum metiendumque mobilibus desiderii fictionibus. Non eo tamen minus obscure dixit Epicurus. Qui cum bonum voluptate conclusit, coegit homines tam varium fingere illud bonum, quam varia sunt illa idola, quæ affectus ipsorum confingunt.

III. Sublimium horum ingeniorum decreta facile assensum inter mortales invenerunt. Eaque re factum est, ut in constituendo bono, contrarioque ejus malo, sæpe aberrarent. Qui cum Epicuro bonum in voluptate posuerunt, siquidem nulla voluptate perfecte frui potuerunt, quia semper dolor est aliquis admistus, vel incommodum, facile in eam opinionem inciderunt, ut in mundo bonum esse negarent, inque eo ipso, quod boni nomine diceretur, omni defectum inesse, affirmarent, quem nos *malum naturæ* dicimus. Cum Platone qui bonum fecere id, quod sufficeret, postquam intellexerunt, quod nihil homini sufficeret, siquidem helluo plus quam satis est desiderat; hinc facile concluserunt, amissum esse bonum, ejusque loco inductum illud malum, quod *culpæ* nomine appellamus. Denique qui cum *Aristotele* senserunt, bonum esse id. quod peteretur, cum vidissent, hominem semper, Tantali sitientis instar, habere appetitiones insaturabiles, existimarunt, vel nondum natum illud vere bonum, vel extinctum jam esse, & *malum pœnæ* lamentati sunt. Equidem mihi h. l. putabo licere, tribus his opinionibus neglectis, meam stabilire sententiam, vel nulli vel paucis tractatam illam quidem, attamen veram.

IV. Plotinus, me judice, in paucis fuit, qui proxime ad veram Enn. 6.

ram Boni doctrinam accederet. Bonum hujus mundi ait aliud esse nil, nisi participatum de primo absolutoque Bono. Et tamen idem ipse, qui rivulum cognoverat, ad fontis cognitionem non aspiravit. Bonum quidem vidit quid esset, ipsum autem bonum non vidit; vel, ut dicam apertius, ad cognitionem boni restricti pervenit, non absoluti.

V. Bonum absolutum solum in DEO, vel solus ipse DEUS est. DEUS est, in quo & esse & velle & sapere absolute fixum hæret; in quo amor est infinitus & potentia non circumscripta. In rebus cæteris tantum inest ex his attributis, quantum illæ ad DEUM accedunt. Possunt accedere ad eum multum, & in multis eum partibus imitari: possunt etiam minus accedere, imitarique eum tantum in aliquibus. Verum in aliquibus horum attributorum debent eum necessario imitari omnes, ut aliquam proprietatem habeant, sesèque a nihilo, quod omni proprietate caret, distinguant. Jam quo majoribus proprietatibus res a nihilo sese disjungunt, hoc pluribus gradibus eæ a malo, quod in ipso nihilo est, recedunt, sesèque ad similitudinem DEI, in quo bonum omne conjunctum est, elevant. Non possunt existere res, quin imitentur eum existendo, & consequenter bonæ sint. Quod si dein tam bonæ non sunt atque hoc ipsum est, quod absolute bonum pronuntiamus, inde proficiscitur, quod res nulla creata possit illud parte minima æquare. Atque etiamsi res ne inter se quidem sint æquales, tamen bonæ dicendæ; siquidem disparitas illa plane necessaria est, propterea quod vicissitudini & motibus eæ subjectæ sunt, in quibus actio consistit ipsarum, vel, ut ita dicamus, individualis singularum actualitas.

VI. *Res, quibus ornate totus componitur orbis,*
Æternum Numen condidit ante bonas.

Ipse, qui summe bonus est, non poterat creare nisi res bonas. Bonitatem tamen perfectam, quam idem in se ipso conservat, liceat mihi audacius loqui, non poterat dare creaturis. Ponamus, eum omnibus bonitatis maximum gradum tribuisse; quid fecisset aliud, nisi, ut se alterum produceret, qui non potuisset ab individua ejus unitate essentiaque sejungi. Quod si ergo voluit aliquid a se foras diffundere, si voluit res in tempore creare, debuit

buit illas repræſentare cum aliqua ſcintilla luminis a ſe reflexi ſuper nihilum, ideoque cum aliqua cujusdam ſuarum proprietatum imagine; ut hoc pacto daret nihilo & exiſtentiam & proprietatem. At integrum lumen, totamque ſuam ſimilitudinem nunquam potuit ei concedere. Quia nec erat nihilum idoneum ad eam ſuſtinendam, nec locus aptus ad eam recipiendam, nec tempus ſufficiens ad menſurandam, nec DEUS ipſe poterat eam a ſua eſſentia ſejungere. Hactenus Illuſtriſſimus Treviſanus.

Reliqua quæ ſequuntur hoc initium ſolutionis propoſiti, brevitatis ſtudio non attingimus, contenti operis eximii, tanquam epularum inſtructiſſimarum guſtum quendam præbuiſſe noſtro Lectori. Quod ipſum certe opus tanta doctrinæ & copia & varietate conſcriptum eſt, ut mirari liceat, pene omnes & veteres & recentiores Philoſophos quaſi in unum hortum invitatos ac conductos. Neque enim ſolum hic Platonem, Ariſtotelem, horumque Commentatores Græcos, Latinos, priſcos, novos, videas, verum & Carteſium, Gaſſendum, Malbrancium, Hamelium, imo Theophraſtum ipſum Paracelſum, Robertum Fluddum, Ebræos item doctores, & quicquid fere ubique eſt nominis philoſophi. Ac principio quidem operis, Carteſii rationem Autor ſecutus videtur, in primis ideis ex animo, in quo inſitas eſſe docet, eruendis. Quas quidem ipſas, primas nempe omnium ideas, has facit, exiſtentiæ nimirum, & unitatis, & bonitatis. Quibus dein eas, quæ ſunt infinitatis, quantitatis, temporis, motus, loci, & cæteras corporum, facile annectit. In fine autem operis, Pythagoreos maxime imitatus videtur; ita multus eſt in myſteriis numerorum indagandis, evolvendis. Ut cujusvis ſectæ Philoſophus & Theologus, & Jurisconſultus & Medicus, inveniat, quod diſcat aut probet. Unum optamus, ut operi præſtantiſſimo, cujus hoc primum modo eſt, ex octo, volumen, index accedat rerum ſaltem memorabilium. Nam de emendatiore quidem typographi cura, præſertim in Autorum, Ebr. Græc. Lat. locis deſcribendis, ipſum operarum directorem deinceps proviſurum ſperamus.

DISQUI-

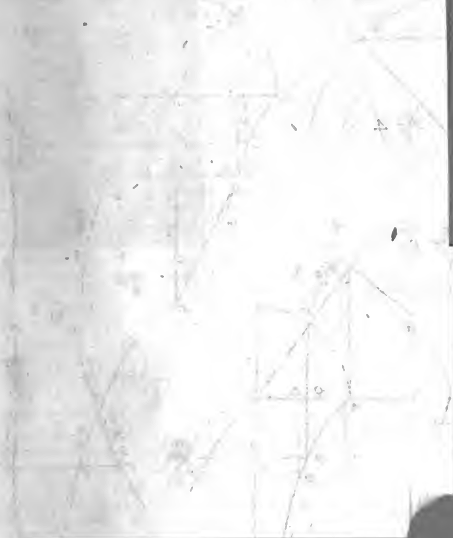
DISQUISITIO DIOPTRICA DE CURVATURA Radiorum visivorum atmosphæram trajicientium, cui accedit indefinita Sectio angularis ope Tangentium & Secantium.

Auctore JOHANNE HERMANNO.

Basilea ad Actorum Collectores transmissa M. Aprili 1706.

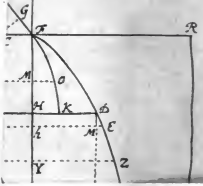
POstquam Astronomis innotuit, radios lucis per atmosphæram transeuntes varie refringi, & sidera quæque verticali puncto non nimium vicina longe quam par sit altiora apparere, singulari cura & diligentia in experiundis & stabiliendis Refractionis legibus incubuerunt equidem, sed omnem incertitudinem nondum sustulerunt. Nam materiæ hujus difficultas tantas & tam varias inter insignissimos nonnunquam Astronomos peperit contentiones, ut Refractionis doctrina inter difficillimas astronomiæ numerari merito possit. Si atmosphæræ nota esset densitas in data quavis a tellure distantia, aut densitatum proportio certa & constante ratione cresceret aut decresceret, ex facili radiorum visivorum atmosphæram trajicientium curvaturam describere liceret, ejusque beneficio optimæ refractionis Tabulæ in Astronomicos usus sine magno labore adornari possent. Sed quia aer diversis temporibus in eadem a terra distantia diversæ deprehenditur esse densitatis & constitutionis, propter varias in eo irregularitates & accidentia, ut vapores modo plures, modo pauciores, aut varios tum caloris tum frigoris gradus in eodem aere productos, ex quibus satis patere arbitror, nihil difficilius, si non prorsus impossibile esse, quam talem assignare curvam, quæ omnes aeris densitates in diversis a terra distantiis constanter referat.

Celeberrimus Dominus De la Hire Regiæ Parisf. Scientiarum Academiæ Socius, Curvaturam Radii lucis examinaturus, in Commentariis ejusdem Academiæ Anni 1702 p. 53 sqq. & p. 182 sqq. ab omnibus illis accidentalibus abstrahit impedimentis, quæ, ut diximus, obstant, quo minus aer constantem densitatum ordinem in iisdem a Terra altitudinibus servet, & principium illud certissimum supponit: *Aerem a vi quacunque comprimi in ratione virium comprimentium*, vel quod eodem recidit, *densitates aeris*

Jun. p. 257. seqq.

Fig. 2.

aeris esse ut pondera, quibus oneratur. Ex quibus tandem *Cycloidem* elicuit pro curvatura radii lucis, supponendo *varias Reductiones partium compressarum atmosphaeræ optime repræsentari posse per ordinatas in Triangulo.* Per *Reductiones* nihil potest intelligere aliud quam *Raritates* aeris, alias falsum esset, quod dicit pag. 57. *facilitatem, qua lumen duo media diversæ densitatis penetrare potest, esse in ratione* reductionum *particularum media hæc componentium.* Sed, ut verum fatear, Clarissimi Viri hypothesis, qua statuit lineam Raritates, aut, ut ille loqui amat, Reductiones repræsentantem rectam esse, veritati conformis esse non videtur. Et hoc ipsum Hireanum schediasma me impulit, ut totum hoc argumentum, ab ovo, ut ajunt, examinarem, & quæ invenissem, cum publico nunc communicarem. Quæ quidem ob id unicum monenda hic duxi, ne quis ea, quæ promo, ex Celeberrimi Hirii schediasmate me hausisse suspicetur; videbit enim benevolus Lector, me non sine gravissimis rationibus a Clarissimi hujus Viri sententia recedere, tum in eo, quod Curvam Raritates aut Reductiones repræsentantem concernit, tum etiam ratione ipsius Curvæ Radii visivi, quam ut dixi, Cycloidem vel Epicycloidem esse existimat, ego vero Curvam esse demonstrabo in infinitum excurrentem & asymptota præditam. Hunc in finem sequentes duæ Propositiones mihi demonstrandæ sunt:

Propositio prima: *Area Curvæ densitates aeris repræsentantis, applicata contermina ubique proportionalis est, hæcque proprietas soli Logarithmicæ competit.* Hanc Curvam simpliciter Curvam densitatum aut lineam densitatum deinceps nominabo.

Sit *EG* (Fig. 1.) altitudo aut distantia aeris in *G* a Superficie terræ in *E*, & lineolæ infinite parvæ *GI*, *IL*, *NL*, &c. æquales contineant aeris quantitates, quo in casu portiunculæ illæ aereæ æquales erunt gravitatis. Ex punctis *G*, *I*, *L*, *N*, ad rectam *GE* perpendiculares erigantur *GQ*, *IR*, *LS*, *NT*, &c. quæ densitates aeris in suis respectivis locis *G*, *I*, *L*, *N*, &c. repræsentent. Jam quia quantitates aeris duorum voluminum sunt ad invicem in composita ratione densitatum & voluminum, in qua ratione quoque sunt trapeziola *RG*, *SI*, *TL*, &c. quia pro re- TAB. VI. Fig. 1.

Kk ctan-

ctangulis QGI, RIL, SLN, &c. sumi possunt, (eo quod applicatæ quæque vicinæ intervallo infinite parvo ab invicem distantes, quantitate tantum infinite parva sese mutuo excedant) unde hæc eadem trapeziola quantitatem vel pondus aeris in GI, IL, LN, &c. denotare liquet: ergo totum spatium curvilineum & indeterminatum $PQGM$, totam aeream molem GM a parte M itidem indeterminatam repræsentabit. Hinc quia hoc spatium curvilineum $PQGM$ totum pondus aeris supra G existentis refert, & applicata QG densitatem aeris in G; erit juxta nostrum principium, de quo & Clarissimus Hirius nobiscum convenit, spatium $PQGM$ ad applicatam QG in eandem ubique & constante ratione. Quod primo erat dem. Et si insuper $QG = y$, particula axis infinite parva $GI = dx$, constans quædam linea a, erit Integr. ydx. $y :: a. 1$ adeoque Integr. $ydx = ay$ vel differentiando $ydx = ady$, quæ est æquatio differentialis Logmicæ. *Q. E.* Secundo *D.*

Prop. Secunda. *Ad eundem axem MGE alia curva extructa sit $VQBC$ per Q transiens, cujus applicata QG, AI, BL, CN &c. raritates vel reductiones in G, I, L, N, &c. designent, assero Curvam VQC esse eandem Log-micam PQT in situ tantum contrario positam.*

TAB. VI. Fig. 1. Fig. 1. In axe EGM accipiantur sursum Gi, il, ln, &c. æquales ipsis GI, IL, LN, & ex i, l, n, &c. ipsi QG, parallelæ ia, bl, cn, &c. ducantur. Quia (ex hyp.) æquales aeris quantitates in GI, IL, LN, &c. continentur, erunt ideo densitates raritatibus reciprocæ proportionales, hoc est; QG, RI :: AI, QG :: (ex natura Log-micæ) ai. QG, ergo $AI = ai$; pariter QG. GL :: BL. QG :: (propter Log-micam PQT) bl. QG ergo $BL = bl$ pari quoque ratione ostendetur esse $CN = cn$, unde patet Curvam $QABC$ a curva $Qabc$ non nisi situ differre. *Q. E. D.*

Ex hac itaque demonstratione liquet. Curvam Raritatum aut Reductionum non esse rectam sed Logarithmicam, nam si recta esset, ut Clarissimus de la Hire contendit, prior linea hoc est Curva densitatum foret hyperbola; nam cum densitates duorum voluminum quantitate materiæ æqualium sint raritatibus reciproce pro-

proportionales, applicatæ in linea Densitatum debent esse in reciproca ratione applicatarum Trianguli; quam proprietatem Hyperbolæ competere norunt Geometræ. Si ergo, ut ex Clarissimi Hirii assumtis fluit, Curva Densitatum Hyperbola esset, sequeretur *Densitates aeris non esse proportionales ponderibus aerem comprimentibus*, quod destrueret primarium principium ab ipso quoque assumtum. Videamus nunc, quo pacto *Curva Refractionis* construi debeat. Curvam refractionis voco curvaturam radii lucis medium continue varians trajicientis: Sit ergo Log-mica APX (Fig. 2.) cujus subtangens $TH = AF$, axis FHT, qua curva raritates aeris in quibusvis a terra distantiis designabuntur, oportet nunc curvam FDE, vel propagationem radii horizontalis AF atmosphæram inæqualiter densam penetrantis, construere.

Centro F (Fig. 2.) radioque AF descripto quadrante ANB, sumatur in eo quodvis punctum N, ex quo ducta linea NP ad BF parallela Log-micæ APX occurret in P, ex quo ducta linea PHD ipsi AF parallela axem FTH secabit in H factaque tandem HD æquali arcui circulari AN, dico punctum D esse in curva quæsita FDZ, hoc est, erit ubique sinus complementi anguli FDH ad respectivam raritatem vel applicatam Log-micæ, PH in constante ratione. Sumatur enim in curva refractionis particula indefinite parva DE constans & ubique æqualis pro radio, & ducta ex E recta Ep ipsi DP parallela Log-micæ occurrente in p, item & $p\varpi$ parallela ipsi PN & cum quadrante ANB in n conveniente, fiantque tandem Nv, MD hæc ad FH, illa ad AF parallelæ, poteruntque triangula DME, Nnv pro triangulis rectilineis sumi, ob particulas DE, Nn infinite parvas. Jam $MD . ME :: \varpi p . ME :: \varpi p . \varpi P + \varpi P . ME$ ($= Nn$ per Constr.) Sed propter $\Delta\Delta$ similia $Pp\varpi$, PHT & Nvn, NQF, est $\varpi p . \varpi P :: TH . PH$, supponendo PT esse tangentem Log-micæ in P, & ϖP ($= Nv$). Nn (ME) $:: NQ . NF$. Ergo $MD . ME :: TH . HP + NQ . NF$, aut quia $TH = AF$, duæ posteriores rationes TH ad HP & NQ ad NF vel $AF = TH$, componunt rationem HP vel QF ad NQ, sequitur Triangula DEM, NFQ ubique similia esse, unde $ME . PH$ (QF) $:: DE . NF$, id est in constante ratione. Q. E. D.

TAB. VI. Fig. 2.

 Ex

Ex demonstratione manifestum est, tangentem Curvæ Refractionis in puncto quovis *D* radio *NF* illi puncto respondenti perpetuo parallelam esse. Producto insuper radio *AF* in *R*, ita ut *FR* quadranti *ANB* æquetur, ducta per punctum *R* recta *RS* ad *FT* parallela Curvæ Refractionis asymptota erit. Longitudo ejusdem Curvæ *FD* Log-micæ ope facili quoque negotio sic exhibebitur: Ex *NP* abscindatur $NV = AF$ ductaque *VG* ad *NF* normalis radium *AF* in *C* secabit, ex quo puncto ducta *CX* parallela ipsi *FH* Log-micæ in *X* occurens, hæc linea *CX* curvæ *FB* æqualis erit.

TAB. VI. Fig. 2. Fig. 2. Si pro quovis radio obliquo *NF* cum radio horizontali *AF* angulum *NFA* constituente Curva Refractionis *FOK* construenda sit; res facillime sic expedietur. Ductis *NP*, *PD* ipsis *FH*, *AF* parallelis, quarum *PD* Curvæ *FDI*, in *D* occurrit; erit pars *DZI* Curvæ *FDI* jam juxta superius dicta, constructæ in *FOK* ita constituta, ut linea *NF* eam in puncto *D* quod in *F* transpositum erit, tangat, Curva quæsita hoc est; erit *FOK* vel *DZI* Curva Refractionis respectu radii obliqui *NF*. Demonstr.

Sumto enim in Curva *FK* (Fig 2.) puncto quovis *O*, ductaque *OML* ad *AF* parallela, si fiat $HY = FM$ & per *Y* eidem *AF* parallela ducatur, ut *WYZ* Log-micæ in *W* & curvæ *FDI* in *Z* occurrens, erit portio *DEZ* portioni *FO* similis & æqualis, unde $ang.\ DZY = ang.\ FOM$. Jam sinus compl. anguli *FOM* est ad *LM* in composita ratione sinus compl. anguli *DZY* vel *FOM* ad *WY* & *WY* ad *LM*, verum ex natura Log-micæ erit $WY . LM :: PH . AF$ quoniam *FM* (per constr.) $= HY$; & quia ratio *PH* ad *AF* constans, *WY* habet ad *LM* constantem quoque rationem, sed sinus compl. *DZY* aut *FOM* est (ex natura Curvæ *FDZ*) ad *WY* in constanti ratione, ergo ratio ex hisce composita, hoc est ratio sinus compl. ang. *FOM* ad applicatam *LM* est constans ubique. Q. E. D.

Si nunc Curva *Synchrona* construenda quoque esset, sequentem daremus constructionem. *Synchrona* autem Curva est, quæ arcus *FD*, *FV* ex illis curvis refractis abscindit æquali tempore percurrendos. Hæc ipsa *Synchrona* est illa, quæ omnes curvas *FD*, *FV* perpendiculariter secat, quamque Illustrissimus Hugenius

nius in suo Tractatu de luminis natura pag. 44 per lineam *BC* in suo schemate repræsentat, *undamque* luminis vocat. Constructio mea hæc est:

Sit (Fig. 3.) *FD* Curva refracta radii horizontalis *AF*, *FV* vero radii obliqui *NF*. Sume in *FD* quodvis punctum *D*, ex quo recta *PD* ipsi *AF* parallela fiat, vocenturque subtangens Log-micæ vel ei æqualis *AF*, *a*. Secans anguli *NFA*, AF $= b$, tangens ejusdem anguli AA $= c$, ductaque normalis AG ad lineam AF rectæ A F productæ, si opus est, occurrens in *G*, $= p$, TAB. VI. Fig. 3.

si fiat $F\Delta = \frac{ab}{\sqrt{bb + 2cp + pp}}$, ducenda est ΔR ad *FG* parallela Log-micæ *AP* occurrens in *R*, ex quo eidem *FH* perpendicularis *RS* ducta & producta in *V*, usque dum Curvæ *FV* in *V* occurrat, dico hoc punctum *V* esse in Synchrona quæsita. *Q. E. F.*

Tandem, *si Linea Reductionum aut Raritatum sit linea recta, Curva Refractionis non* Cyclois, *sed* Circulus *erit*. Sit enim (Fig. 4.) Triangulum *AVB*, cujus applicatæ *AB*, *PS*, *EC* raritates aeris in *A*, *P*, *E*, repræsentent. Centro *V* & radio *VA* descriptus Circulus *AQ* erit Curva refractionis quæsita respectu radii incidentis *BA*. Fig. 4.

Nam sinus compl. ang. *AQP* est ad applicatam Trianguli respondentem *SP* ut *PV ad SP*, hoc est ut *AV* ad *AB* vel in ratione data & constante *Q. E D.* Hactenus de curvis Refractionis.

Placet hisce adhuc duas generales formulas annectere circa Tangentes & Secantes, in quas nupere occasione loci cujusdam Historiæ regiæ Scientiarum Academiæ 1703 p. 64 incidi, ubi Clarissimus Vir Dominus de Lagny ejusdem Academiæ membrum generalissimas formulas circa Tangentes & Secantes invenisse dicitur, quæ quia neque citato in loco, neque in Commentariis ejusdem anni extant, meas mox proferam; prius tantum duo præmittenda sunt theoremata circa Tangentes, unum quo in schediasmate meo de *Iride* in Novellis Reipublicæ literariæ a Celeberrimo Bernardo publicatis 1704 pag. 658 sq quoque usus sum Theorem. I. *Tangens* (*KE*) *arcus cujusvis compositi* (*FDE*) *qua-*

drante minoris, est ad aggregatum tangentium (AB) duorum arcuum (FD, DE,) ut quadratum radii ad excessum ejusdem quadrati supra rectangulum sub ipsis tangentibus (AD, DB) arcuum componentium. hoc est $KE.\ AB :: FCq.\ FCq - ADB$.

TAB. VI. Fig. 5. Ex puncto E ducantur EM, EN radiis FC, DC perpendiculares & ex N duæ aliæ lineæ NP, NR hæc normalis ad EM, illa vero eidem parallela, quibus positis dico $NC.\ NQ :: NC.\ NE + NE.\ NQ$ & propter triangula similia ENC, BDC & ENQ, ADC fiet tum $NC.\ NE :: DC.\ DB$, tum $NE.\ NQ :: DC.\ AD$, adeoque $NC.\ NQ\ (:: NC.\ NE + NE.\ NQ) :: DC.\ DB + DC.\ AD :: DCq.\ DB \times AD$; ergo $NC.\ QC\ (NC - NQ) :: DCq.\ DCq - ADB$ Et $PN.\ ER :: PN.\ NC + NC.\ NE + NE.\ ER$ at quia $PN.\ NC :: LD.\ DC$, & $NE.\ ER :: DC.\ LC) :: LD.\ DC + NC.\ NE + DC.\ LC :: LD.\ LC + NC.\ NE :: AD\ DC + DC.\ DB) :: AD.\ DB$; ergo componendo $EM\ (PN - ER).\ PN :: AB\ (AD + DB)\ AD$: Verum $KE\ AB :: KE\ AD + AD.\ AB$ (aut quia $AD.\ QM :: EC\ (DC).\ MC$, & $KE.\ EC :: EM.\ MC$ unde $KE\ AD :: EM.\ QM)\ EM.\ QM + PN.\ EM :: PN.\ QM :: NC\ QC ::$ (*per superius ostensa*) $DCq.\ DCq - ADB$ Q. E. D.

Theor. 2. *Secans (KC) arcus (FDE) ex aliis (FD, DE) compositi est ad radium (EC), ut rectangulum sub Secantibus (AC, BC) arcuum componentium (FD, DE), ad quadratum radii, demto rectangulo sub tangentibus (AD, DB) eorundem arcuum.* Hoc est $KC.\ EC :: AC \times CB.\ DCq - ADB$.

Nam propter $\Delta\Delta$ similia KEC, EMC est

$KC.\ EC :: EC.\ MC :: EC.\ NC + NC.\ QC + QC.\ MC :: BC.\ DC + AC.\ DC + DCq.\ DCq - ADB :: AC \times CB.\ DCq - ADB.$ Q. E. D.

Horum jam Theorematum beneficio inveni, quod, vocando arcum quemlibet x, ejus tangentem b, secantem c, existente radio $= a$, tangens arcus nx (supponendo n esse numerum quemvis, integrum aut fractum, rationalem aut surdum) erit hæc fractio.

$$\frac{n\,a^{n}b - \frac{n.n-1.n-2}{1.2.3}a^{n-2}b^{3} + \frac{n.n-1.n-2.n-3.n-4}{1.2.3.4.5}a^{n-4}b^{5} - \frac{n.n-1.n-2.n-3.n-4.n-5.n-6}{1.2.3.4.5.6.7}a^{n-6}b^{7} + \&c.}{a^{n} - \frac{n.n-1}{1.2}a^{n-2}bb + \frac{n.n-1.n-2.n-3}{1.2.3.4}a^{n-4}b^{4} - \frac{n.n-1.n-2.n-3.n-4.n-5}{1.2.3.4.5.6}a^{n-6}b^{6} + \&c.}$$

Et secans ejusdem arcus $n x$ erit itidem fractio

$$\frac{c^{n}}{a^{n-1} - \frac{n.n-1}{1.2}a^{n-3}bb + \frac{n.n-1.n-2.n-3}{1.2.3.4}a^{n-5}b^{4} - \frac{n.n-1.n-2.n-3.n-4.n-5}{1.2.3.4.5.6}a^{n-7}b^{6} + \&c.}$$

Utriusque formulæ lex progressionis satis manifesta esse videtur, adeo ut non necesse sit, eam prolixius hic explicare.

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE DES Sciences, Année MDCCI &c.

h. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIARUM Anni 1701, cum Commentariis Mathematicis & Physicis.

Parisiis apud Joh. Boudot, 1704, 4.
Constat Alphab. 2. & plag 22. cum multis figuris æneis.

INstitutum Academiæ Regiæ Scientiarum Parisinæ maximopere laudandum jam satis aperuimus, cum Mense Aprili Anni 1704 duo prima volumina recenseremus. Quare nunc & in posterum notatu solum præ reliquis digniora in eorum potissimum gratiam, qui pretiosa ista volumina non possident, in compendio proponemus. In Physica generali multa habentur, ad perficiendum systema de Phosphoro Barometri. Notum nempe est, hydrargyrum in quibusdam Barometris succussum in tenebris lumen emittere. Celeberrimus *Joh Bernoullus* ad conficiendum tale Barometron, quod in tenebris luceret, Mercurio succusso, require-

rebat Mercurium puriſſimum, & in tubi ſuperiori parte vacuum perfectum, adeoque illum ita tubo immittendum, ne per aerem tranſire cogatur cum per hunc tranſiens impuritatem contrahat; quod exinde conſtat, quia gutta pura Mercurii in aliam guttam puram per aerem decidens pelliculam ſuper hac relinquit. Cum igitur in Academia Barometra obſervatis hiſce conditionibus conſtruerentur, nec ullus tamen Phoſphorus appareret, alia contra, iſtis conditionibus neglectis confecta in tenebris lucerent; ***Dn. Homberg*** ſuſpicabatur, Mercurium Bernoulli non fuiſſe purum: in qua ſuſpicione magis confirmabatur, cum cogitaret, Mercurium, quo uſus fuerat *Bernoullus*, libero aeri expoſitum pelliculam contraxiſſe, quod in Mercurio ſatis purificato non contingere, multis experimentis coram Academia comprobabat. Licet vero ***Hombergii*** obſervationes cum *Bernoullo* communicarentur, is tamen in ſententia ſua perſiſtebat, & novis obſervationibus confirmabat, quod, quanto Mercurius ſit purior, tanto lumen emittat ſplendidius ac magis æquale. Adhibendam vero eſſe monet methodum Mercurium perfecte admodum purificandi, qua jam uſus eſt Agricola, ita ut aeri expoſitus vel in eodem agitatus nullam contrahat pelliculam. Lavari nimirum jubet eundem ſpiritu vini, lotione toties iterata, donec liquor non amplius nigreſcat, & lotum exiccari, dum aliquoties per linteum purum ſecernitur. Hac purificatione facta, Mercurius ex 5 vel 6 *diverſis locis* allatus lucebat, licet ante lotionem non luceret, &, quod mirandum, in tubo aere pleno lumen quamvis debilius multo emittebat. Inprimis autem ſequentem Phoſphorum hunc conficiendi modum commendat. Globo ex vitro puro & nitido conſtructo, colloque inſtructo, qui dimidium circiter ſextarium capiebat & ad Mercurii agitationem ſuſtinendam ſatis fortis erat, 5 circiter vel 6 uncias Mercurii optime purgati immiſit, collum ſubere obturavit & cera obduxit. Acu exiguum per obturamentum paravit foramen, & ex vitro recipienti incluſo antliæ pneumaticæ ope aerem eduxit. Quo facto vas recipiens evacuatum radiis ſolaribus expoſuit, ac beneficio vitri convexi ceram liquefieri fecit, qua foraminulum replebatur, ne aer denuo in globum intrare poſſet. Quodſi jam Mercurius in vitro contentus agitaretur, illud in tenebris igne re-

repletum conſpiciebatur, cujus lumen facies adſtantium ita colluſtrabat, ut optime diſcernerentur.

In Anatomicis curioſa ſunt, quæ *Dn. Littre* de fœtu humano, alio monſtroſo, alio in ovario viſo, annotat. Circa fœtum monſtroſum, octimeſtrem circiter, tum membranam inter chorion & amnion intermediam, ejusdem cum chorio craſſitiei, vaſis autem ſanguineis ad ſenſum deſtitutam, tum chordam umbilicalem perquam contortam, hincque ad dimidium ſui abbreviatam, vixque parva penna ſcriptoria craſſiorem, hinc inde ſaltem nodoſam, deſcribit. Et ſicuti præmaturam fœtus mortem ac partum, ab ejusmodi chordæ umbilicalis contortione deducit: ita urinam in fœtu etiam humano per urachum ad allantoidem quandam deponi, eo magis conjicit, quod tam puerum duodecennem diſſecuerit, quam hominem triginta annorum cognoverit, a quibus urina per umbilicum unice fuerit reddita. Intra dicti vero fœtus cranium hujus tantummodo baſin, obductam membrana duplicata, cum vaſis ſanguiferis & nervis conſuetis, æque ac intra ſpinam dorſi, poſterius per totum ſui tractum ad novem lineas patulam, eandem membranam cum ſolis vaſis ſanguiferis & nervis inde prodeuntibus, absque ullo ſubſtantiæ medullaris veſtigio, adfuiſſe commemorat, ideoque ſpirituum animalium ſecretioni forſan ipſas membranæ cerebri & medullæ *ſpinalis glandulas*, aliquoties inſignes a ſe notatas, vacaſſe judicat. Sed incredibile videbitur multis, in ovulo cum ovario cohærente cerni poſſe fœtum, quem tamen laudatus Anatomicus, eumque tres lineas longum, unamque lineam cum dimidia craſſum, & interveniente tenuiſſima chorda membranis veſiculæ annexum, in hac ipſa duabus aliis minori atque ovario fœminæ ſiniſtro majori *inexiſtente*, *diſtincte* cum aliquot ejus partibus luſtravit. Glandularum in ſinu longitudinali a *Pacchiono* deſcriptarum & *Menſe elapſo* p. 217 a nobis recenſitarum, mentionem *Dn. Mery* quoque facit, id quod non æque portentoſum, ac fœminam quandam herniosam, cum ex ſphacelo ſuperveniente tantæ inteſtini ilei portionis jacturam feciſſet, quæ quatuor vel quinque pedes æquaret, mortis nihilominus faucibus opera ejusdem *Mery* fuiſſe ereptam, qui de cætero egregias inter de hernia obſervationes, veſi-

ſicam pariter in urinæ ſuppreſſione circa regionem hypogaſtricam ſive ſupra os pubis feliciter perforari poſſe, per experientiam comprobat.

In Chymicis analyſis Colocynthidis non minus, quam Jalappæ, Gummi Peruani & Hellebori nigri occurrit, a *Dn. Boulduc* variis rationibus præſtita. Hic quippe Colocynthidis v. g. principia indagaturus, a quibus ejus virulentia dependeat, pulpam colocynthidis nunc igni ad deſtillandum expoſuit, nunc muſto affuſo fermentationi prius ſubjecit, nunc denique vel aqua, digeſtione interpoſita aut omiſſa, vel ſpiritu vini extraxit. In deſtillatione vero Colocynthidis non niſi phlegma, ſal acidum, ſal urinoſum parumque olei fœtidi, cum ſale fixo ex capite mortuo concremato, acquirens ſatis cognovit, nullum ſic principium determinari poſſe, a quo præciſe maligni colocynthidis effectus ederentur. Colocynthidis proin uncias quatuor cum optimi muſti libris ſex per decem aut duodecim dies fermentatas ex Mariæ balneo deſtillans, primum limpidiſſimi, aliquantum ſpirituoſi, ſumme odori atque amari liquoris uncias octo collegit; mox, ubi reliquus liquor qualitatibus iſtis ſucceſſive imminutus demumque inſipidus prodiiſſet, e reſiduo extracti ſolidi uncias duas cum dimidia obtinuit. Poſtquam & liquorem ſpirituoſum, & extractum propinaſſet, a liquoris uncia una non alvum, ſed multam nauſeam multosque dolores colicos moveri, a duabus autem unciis alvum quidem, ſed colicam ſimul, aliis remediis compeſcendam excitari, a ſolius extracti granis decem vel duodecim blandiſſime ſine ulla moleſtia laxari; ob Colocynthidis ſal volatile a vini tartaro fixatum, obſervavit. Hinc Colocynthidis uncias ſedecim cum aquæ bullientis ſextariis ſex per quindecim dies in digeſtione maceratas itidem deſtillavit, liquoribusque inſipidis ac inertibus, minime penetrantibus ac volatilibus prolicitis, ex remanente materia extractum ſaluberrimum & in parva doſi efficax paravit, fortaſſis, quod multa aqua longæ digeſtionis interventu craſſas & mucilaginoſas Colocynthidis partes attenuaverit ſubtilioresque reddiderit. Etenim, cum omnis porro tinctura ex Colocynthide adminiculo aquæ ſine prævia digeſtione evocata atque ad extracti conſiſtentiam inſpiſſata eſſet, extractum hoc poſterius lon-

longe impurius ac violentius priori extitit. Tandem, quia ex Colocynthidis unciis octo spiritu vini non nisi extracti resinosi unciam dimidiam acquisivit, ex residuo autem ulterius ope aquæ extracti crassioris uncias fere duas obtinuit, & utrumque extractum nocivum potius quam proficuum per experientiam deprehendit, tanto magis Colocynthidem plus salium, quam olei, continere, suosque itidem virulentos effectus ratione salium potissimum crassiorum, crassioribus aliis particulis involutorum, exserere colligit. In Botanicis *l' Yquetäia*, plantam quandam Brasiliensem, quam Chirurgus quidam Gallus ex Lusitania secum allatam adeo ad pravum foliorum Sennæ saporem odoremque in Infuso corrigendum jactitarat, ipsissimam esse Scrophulariam aquaticam magnam Domini *Marchand* & *Homberg* ingeniose detexerunt.

Inter Geometras hoc ipso anno orta est controversia circa Analysin infinitorum. *Rollius* & *Galois* Abbas calculum differentialem ac summatorium oppugnarunt; *Varignonius* illius in veritatibus abstrusis detegendis præstantiam re ipsa satis expertus, pro virili merito restitit, utque novo aliquo specimine, quæ sint ejus vires, ostenderet, variis modis per id calculi genus admodum generaliter vires centrales determinare docuit. Stetit ab ejus parte *Carré*, qui de Curvarum rectificatione quædam meditatus ostendit, quomodo Curvæ elementum integrando obtineatur istius longitudo, vel si id integrabile non fuerit, quamnam Quadraturam rectificatio supponat, evincatur. Cæterum *Dn. de Tschirnhausen* asseruit, se compotem esse methodi inveniendi radios Evolutarum, Tangentes, Quadraturas & Rectificationes plurimarum Curvarum, non supposita ulla infinite parva quantitate: cujus sequens exhibuit specimen. Sit AGH Parabola ordinaria, cujus invenienda *Evoluta*, h. e. Curva, quæ per evolutionem sui Parabolam describit. Quod ut fiat, evidens est, generaliter inveniendum esse punctum concursus M duarum perpendicularium GM, HM ad Tangentes Curvæ quæsitæ in 2 punctis quibuscunque G & H. Ductis itaque ordinatis GC & HE ad axem AF Parabolæ AGH, sit $AC = x$, $CG = y$, $AE = r$, $EH = z$, $BI = t$, $IM = u$, Parameter $= 2a$, $AB = a$, subnormales CD & $EF = a$, denique MK $(MI - IK) = u - x$. 1. Per naturam Parabolæ TAB. VI. Fig. 6.

erit

erit $2ax = yy$ & $2ar = zz$. 2. Propter Triangula rectangula similia *GCD* & *DKM* erit *GC* (y). *CD*) (a) :: *DK* (t) *KM* $(u - x)$, consequenter $uy - xy = at$, vel, (multiplicando per $2a$) $2auy - 2axy = 2aat$, h. e. substituendo valorem $2ax$, $2auy - y^3 = 2aat$. 3. Ob Triangula rectangula similia *HEF* & *FLM* est $2auz - z^3 = 2aat$, qua æquatione ex præcedente sublata relinquitur $2auy - y^3 - 2auz + z^3 = 0$, vel (dividendo per $z - y$) $2au = zz + yz + yy$. Quodsi hic valor substituatur in æquatione $2auy - y^3 = 2aat$, prodibit $2aat = yzz + yyz$. 4. Habemus adeo theoremata generalia, in quibus si ponamus $y = z$, habebitur $2au = 3yy$ & $aat = y^3$, ita ut, elevatis omnibus ad y^6, prodeat $\frac{8a^3u^3}{27} = y^6 = a^4tt$ vel $8u^3 = 27att$, æquatio Curvæ quæsitæ *BM*, quam Parabolam Cubicam esse debere apparet. Inde 5. facile invenitur longitudo radii *GM* hujus evolutæ. Nam positis $GD = p$ & $GM = q$, erit non solum $aa + yy = pp$; sed & *CG* (y). *GD* (p) :: *CG* + *DK* $(y + t)$. *GM* (q), vel $qy = py + pt$, ita ut ob $t = \frac{y^3}{aa}$ per num. 3 sit $aaqy = aapy + py^3$, vel $aaq = aap + pyy$. Quare cum sit $aa + yy = pp$, habebitur tandem $aaq = p^3$ vel $q\,(GM) = \frac{p^3}{aa}$. *Q. e. i.*

Dominus de la Hire non solum per Micrometra differentiam declinationis & ascensionis rectæ duarum stellarum non multo intervallo distantium observare, atque novum Astrolabium universale construere docet; sed & inprimis methodum exponit eclipses Solis atque Lunæ accuratissime observandi, aliis quoque phænomenis per Micrometra observari solitis applicandam. *Zahnius* jam in prima editione *Oculi artificialis* pro observandis maculis Lunaribus commendat vitrum orbiculare planum atque politum, ope adamantis in areolas quadratas distinguendum, & in foco vitri objecti & ocularis communi tubo adaptandum. Simile vitrum tubo similiter applicatum Eclipsibus observandis utilissimum censet *de la Hire*: quarum magnitudo quia

quia æſtimatur per digitos, h. e. partes duodecimas diſci Solaris vel Lunaris, in vitro delineandi ſunt ſex circuli concentrici, quorum omnium eadem ſit ab invicem diſtantia, extimus vero limbum Solis vel Lunæ exacte ſtringat. Quoniam vero diametri apparentis magnitudo non in omnibus Eclipſibus eadem, immo in eadem Lunari multum varietur; idcirco ulterius oſtendit, quo artificio reticulum ex vitro paratum adaptetur, ut imaginem ſideris eclipſati ſive majorem, ſive minorem exacte capiat. Adhibet ſcilicet duo vitra objectiva, eundem fere focum habentia, quæ focum communem conjuncta habitura eſſe demonſtrat. Longitudinem foci communis ſequenti ratione determinat. Applicat nempe duo vitra objectiva uni, oculare alteri extremitati tubi ita, ut objecta diſtincte videre queat: ſubducta enim longitudine foci vitri ocularis convexi ab ejus ab objectivis ſe mutuo contingentibus diſtantia, relinquitur longitudo foci communis. Monet tamen, hanc experientiam nonniſi viſu pollentibus, nequaquam Presbytis & Myopibus convenire. Hinc infert: ut Sinus totus ad Tangentem $17' \; 15''$ (quanta fere eſt ſemidiameter Lunæ apparens maxima) ita longitudo foci communis ad ſemidiametrum circuli exterioris in reticulo. Quodſi jam lentes objectivæ dimoveantur, ejusdem objecti imago augmentabitur in foco communi ad certum usque terminum pro ratione diſtantiæ illarum. Equidem diſtantia duarum lentium objectivarum in dato quolibet caſu tentando inveniri poterat; exactius tamen loca utriusque vitri objectivi atque reticuli determinabuntur in ferendo: ut ſumma focorum abſolutorum duorum vitrorum objectivorum ſine diſtantia eorundem ad longitudinem foci exterioris vitri ſine eadem diſtantia, ita hæc ipſa longitudo ſine diſtantia prædicta ad quartum proportionalem terminum, qui ex longitudine foci abſoluti exterioris vitri ſublatus relinquit diſtantiam hujus vitri exterioris a foco communi. Qua inventa inferendum ulterius: ut longitudo foci inventi ad ſemidiametrum circuli exterioris reticuli; ita ſinus totus ad Tangentem anguli, a diametro reticuli in foco poſiti ſubtendendi. Tubo igitur inſcribi poſſunt ad loca vitrorum objectivorum & eorum focum communem, in

 quo

quo reticulum collocandum, numeri minutorum & secundorum angulorum, quos diameter reticuli sustendere debet.

Sauveur novum proponit Musicæ systema, cujus summa in compendio huc redit. Assumit ex Physicis, sonos esse inter se ut numeros vibrationum corporum sonororum. Rationem horum numerorum vocat ***Proportionem Sonorum***. Quodsi unus sonus ascendendo successive acutior evadit, altero immutato, distantiam eorundem ***Intervallum*** dicit. Quia soni tum graves tum acuti sunt indefiniti, ideo assumendum esse monet medium quendam pro *sono fundamentali*, cum quo non minus acutissimi, quam gravissimi comparari queant. Assumit autem sonum fixum, qui intra minutum secundum temporis centum absolvit vibrationes. Hinc id potissimum agit, ut omnis generis intervalla accuratius definiat, quam hactenus a quopiam factum. Dividit intervallum octavæ in 43 partes æquales, quas *Merides* vocat, quamlibet Meridem subdividit in 7 Eptamerides, Eptameridem in 10 Decamerides, ita ut octava 301 Eptamerides, 3010 Decamerides contineat. Has octavæ Merides & Eptamerides generalem omnium intervallorum constituit mensuram, & per earum numerum intervalla ordinaria definit. E. g. Tonus major 7 habet Merides, hemitonium majus quatuor. Cum nova ratione intervalla dividat, nova etiam ratione eadem denominat; immo novis etiam *Notis* seu sonorum characteribus utitur. Notum est, in Systemate Diatonico octavam in 7 distribui intervalla, quæ per *UT*, *RE*, *MI*, *FA*, *SOL*, *LA*, *SI*, *UT* designantur: Noster ad ea denominanda septem adhibet consonantes *P*, *R*, *G*, *S*, *B*, *L*, *D*, & cum tribus prioribus vocalem *A*, cum quatuor posterioribus vocalem *O* jungit, ita ut habeatur *PA*, *RA*, *GA*, *SO*, *BO*, *LO*, *DO*, *PA*. Et quia tonos in 7 Merides, hemitonia majora in 4 dividit, uti diximus; ad eas exprimendas utitur vocabulis *a*, *e*, *ɛ*, *i*, *o*, *u*, *ȣ*, unde emergunt e. g. sonorum, in quos distribuitur, Tonus major *PA*, *RA*, nomina *PA*, *pe*, *pɛ*, *pi*, *ro*, *rȣ*, *RA*. Eptameridum, in quas Merides dividuntur, nomina componit adjiciendo consonantes in fine nominum Tonorum *r*, *s*, *t*, si *1*, *2*, *3* eptamerides addendæ, vel *n*, *l*, *c*, si *1*, *2*, *3* eptamerides auferendæ. Porro si *1*, *2*, *3*, *4*, *5* decamerides adden-

dendæ, nominibus sonorum adjicit vocales *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, si *1*, *2*, *3*, *4*, *5* decamerides auferendæ, addit ā, ē, ī, ō, ū. Notas seu Sonorum *PA*, *RA*, *GA*, *SO*, *BO*, *LO*, *DO* characteres habet *p*, ꝑ, *q*, ꝧ, *b*, ꝱ, *d*. Si his sonis addantur *1*, *2*, *3* Merides caudæ notarum curvantur versus sinistram; si auferendæ, versus dextram. Ita soni *go* nota est ꝗ, soni *ri* vero ꝑ. Quæ Meridibus adduntur Eptamerides, per puncta versus sinistram posita designantur; quæ subtrahuntur, per puncta versus dextram. Ita soni *GAn* nota est ·q, soni *RAr* vero p· est nota. Similiter nota soni bis est ꝭ: nota soni *lgn* vero .ꝭ est.

APOLLONIUS AC SERENUS PROMOTUS, *Auctore BARTHOLOMÆO INTIERI FLORENTINO.*

Neapoli, ex Typographia Leonardi Josephi Sellito, 1704, in 4. Constat plag. 10. & aliquot figuris æneis.

VEteres, quemadmodum ex *Archimede* constat, Parabolam in solo Cono rectangulo, Ellipsin in acutangulo, Hyperbolam in obtusangelo considerabant. Ast *Apollonius Pergaus*, doctrinam de sectionibus Conicis promovens, omnes tres eidem Cono applicare cœpit. Ubi natura Curvarum per æquationes Algebraicas exprimi suevit, infinitarum Parabolarum, Ellipsium ac Hyperbolarum consideratio haud difficilis existebat. Ostendit etiam *Clarissimus de la Hire* in Appendice ad opus absolutum de Sectionibus Conicis, cujus mentio honorifica facta in Actis nostris A. 1685 p. 399, has Curvas æque ac Apollonianas ex Conorum sectione oriri, quod idem facit *Intieri*, qui dubio procul opus laudatum non vidit, cum hujus illarum Curvarum geneseos inventionem sibi tribuat. Nimirum cum in Cono communi, cujus sectiones dant Parabolam, Ellipsin ac Hyperbolam Apollonianam, bases & omnia sectionum ipsis parallelarum plana sint circuli, in quibus segmenta inter diametri semiordinata est media proportionalis; Autor sibi adhuc alios concipit Conos, quorum bases & sectionum ipsis parallelarum plana sunt circuli secundi, tertii, quarti &c. in infinitum, hoc

hoc est Curvæ, in quibus quadratum segmenti minoris est ad quadratum Semiordinatæ, vel Cubus illius ad Cubum hujus, vel Quadrato-quadratum illius ad Quadrato-quadratum hujus &c. in infinitum, ut semiordinata ad segmentum Diametri majus. Quia itaque circuli primi, secundi, tertii, quarti &c. Conorum differentiam constituunt, ideo vocat quoque Conos primos, secundos, tertios, quartos &c. Demonstrat igitur eandem sectionem, quæ in Cono primo Parabolam Apollonianam producit, in secundo producere Parabolam, in qua $y^3 = a^2x$, in tertio Parabolam, in qua $y^4 = a^3x$ &c. Simile quid de Hyperbolis & Ellipsibus ostendit. Demonstrationes concipit geneticas, pro singulis Parabolarum generibus singulares, nec ultra Parabolam tertii generis progreditur. Quod denique Parabolas attinet, in quibus est $y^m = ax^{m-1}$ cum in communi circulo sit $y^2 = x \times \overline{a - x}$, pro earum origine declaranda assumit Conos, quorum bases & plana sectionum ipsis parallelarum definiuntur per æquationem $y^m = x^{m-1} \times \overline{a - x}$, & sectionem fieri concipit ut in Cono communi pro Parabola communi. Promisit eruditissimus Auctor de Æquationum constructione omnibus numeris absolutum opusculum: quod si quantocyus ediderit, non ingratam Geometris præstabit operam.

BARTHOLOMÆI INTIERI, FLORENTINI, AD nova Arcana Geometrica detegenda Aditus.

Beneventi, e Typographia Archiepiscopali, 1703, in 4.
Constat plag. 14, cum figuris æneis.

Totum opusculum tribus constat epistolis. Prima ad *Dominicum Judicem*, Juvenacii Ducem, perscripta, in qua methodus traditur generalis omnes Parabolas, quæ definiuntur per $y^m = ax^{m-1}$, in infinitum in plano describendi. Eam ipsius Autoris verbis ita repræsentamus. Sit Triangulum Isosceles *B I H*, cujus latera æqualia sint *BI* & *IH*, quæ quidem indefinite producan-

TAB. VI. Fig. 7.

cantur, latus *B I* ad partes *B* & *A*, latus *H I* ad partes *G*, reliquum vero latus *B H* ad partes *C*. Latus autem *H I* ita moveri concipiatur, ut semper sibi ipsi æquidistet, atque dato sui puncto maneat semper in latere *B H*, motu autem suo moveri etiam faciat rectam *I D* datam, quæ quidem semper applicata maneat in latere *B I*, punctum autem ipsius *I* maneat semper fixum in latere *H I*, ita ut, quando latus *H I* accedit ad punctum *B*, & recta *I D* etiam ad punctum *B* accedere debeat. Per puncta autem *H*, *D* transeat recta *H D*, quæ libere per hæc puncta excurrere possit. In puncto *B* constituatur recta *B G* indefinita ad partes *G*, quæ circulariter moveri possit in eodem puncto *B*, quæque parallela semper existat rectæ *HD*. Hæc itaque recta *B G* rectam *HG* intersecabit. Ex hac intersectione Parabolam oriri Apollonianam demonstrat, si directrix *B C* fuerit recta. Quodsi ea fuerit curva, & concavitatem rectæ *B D* obvertat, Parabolam secundi generis oriri ostendit, si directrix fuerit Parabola primi generis; Parabolam tertii, si directrix Parabola secundi &c. Ex hac genesi palmariam uniuscujusque Parabolæ proprietatem synthetice eruere docet, quæ æquationem generalem ingreditur, simulque monstrat, quemnam hæ descriptiones usum habere possint in construendis locis ad has Parabolas, sive eorum æquatio duobus, sive pluribus constet terminis. Aliam adhuc methodum easdem Parabolas in plano describendi indicat; sed alteri merito postponendam, cum locum solum inveniat, si data diameter sit axis, altera vero valeat, data diametro quacunque.

Epistola secunda exarata est ad *Didacum Vincentium a Vidania*, Gymnasii Neapolitani Præfectum. Agitur in ea de genesi atque in plano descriptione infinitarum Hyperbolarum ac Ellipsium. Etiam in Hyperbolarum descriptione directrix est recta pro Apolloniana; Hyperbola Apolloniana pro Hyperbola secundi generis; Hyperbola secundi generis pro Hyperbola tertii generis &c. Addit methodum aliam a Parabola originem trahentem. Docet ex istis genesibus palmarias Hyperbolarum proprietates synthetice eruere, locaque construere, quorum æquationes sive duobus, sive pluribus terminis designantur. Regulæ Cartesianæ de construendis æquationibus ad quintam vel sextam dimensionem assurgentibus mul-

to faciliorem substituit, eas nempe sine ulla præparatione construendi per Circulum & Hyperbolam secundi generis. Monet etiam, (quod in Actis nostris primus notavit *Bernoullius*) non bene a Cartesio problematum in certas classes divisionem institutam esse. Methodum Ellipses describendi, quam tradit, cum istis pro Parabolis ac Hyperbolis non comparandam esse, ipse fatetur, quia in simplicissimam ipsi incidere nondum licuit. Unde & pauciora de locis ad Ellipsin, quam de locis ad Parabolam & Hyperbolam habet.

Epistola tertia data est ad *Johannem Michaëlem Gabanilium*, e Marchionibus S. Marci, Equitum Catholici Monarchæ Præfectum. Exponit Autor in ea methodum describendi infinitas Parabolas, quæ definiuntur per $y^m = a^{m-1} x$, ab ea, quam in epistola prima tradidit, in hoc unice dissidentem, quod Parabola genitrix convexitatem suam rectæ *BD* obvertat. Addit tamen methodum aliam easdem describendi ope earum Hyperbolarum, quas in epistola secunda describere docuit, adeoque implicatam magis. Theoriam ad componenda loca ad has Parabolas transfert. Ostendit denique, quomodo describantur Parabolæ, in quibus est e. gr. $x^5 = a^3 y^2$ seu in genere $y^{m+n} = a^m x^n$ & loca ad eas spectantia componantur.

D. JOHANNIS GEORGII DORSCHEI IN QUATUOR *Evangelistas Commentarius, per solidam apodixin, analysin, exegesin, harmoniam item ac parallelismum, verum sensum exhibens, falsum refutans: cum ejusdem Autoris Chronotaxi Actorum Apostolicorum.*

Hamburgi, apud Gotofr. Liebernickel, 1706. in 4.
Constat 8 Alph. & 6 plagulis.

Quemadmodum orbem eruditum non parum sibi obstrinxerunt magni atque celeberrimi nominis Theologi, D. Johannes Fridericus Mayerus, quod superioris seculi anno octuagesimo quinto summi olim Theologi, B. Dorschei, Theologiam Moralem, dein

dein anno nonagesimo ejusdem Commentarium in Marcum, hujus autem seculi anno secundo Aphorismos Theologicos, nec non orationem sacram de obumbratione virtutis Altissimi; D. Johan. Nicolaus Quistorpius, quod anno proxime elapsi seculi nonagesimo septimo Dorschei ζητήματα in utramque Epistolam Johannis; D. Johannes Fechtius, quod ejusdem seculi anno ultimo, Dorschei fragmentum in Epistolam Judæ, e tenebrarum carceribus exire, atque in publicam lucem prodire jusserint: ita gratiam quoque apud eruditos iniit ad bonum publicum juvandum promtus Bibliopola, Gotofredus Liebernickelius, cum uno abhinc anno Dorschei Analysin ad entheas S. Jesaiæ Prophetias typis inprimi curaret. Longe majorem autem idem promeretur laudem, quod thesaurum ex manuscriptis Dorscheanis multo præstantiorem, Commentarium nempe in universos libros N. T. historicos, ab hæredibus B. Sandhagenii, cum ipse morte præpeditus illum edere non potuisset, suo sumtu sibi comparare, & cum litterato orbe communicare studuit. Cujus posthumi operis editionem non parum commendat, quod Vir doctissimus, M. Ludovicus Fridericus Vischerus, quatuor, quibus manuscriptum constabat, codices singulari admodum studio inter se contulerit, ac schedas a B. Sebastiano Schmidio exaratas, & a celeberrimo D. Mühlio secum communicatas, quibus nonnulla Dorschei in Matthæum & Johannem continebantur, conferre insuper potuerit. Quicquid enim legi in iisdem potuit, Vischerum in quarundam nonnunquam vocularum aut literarum a se facta correctione, nec non de codicum a se collatorum sinceritate multum confirmavit. Ingentem vero splendorem toti operi conciliat luculenta præfatio, quam eidem præfixit insignis & plurimis in Ecclesiam Christi meritis inclutus Theologus, *Dn.* D. Jo. Fechtius. In illa enim non modo vitam, a B. Dorscheo summa cum laude transactam, e B. Thomæ Stegeri, facundissimi olim apud nos Ecclesiastæ, elegantissima in memoriam illius hic habita oratione, quæ paucissimorum in manibus versatur, luculenter nobis exhibuit; sed & accuratam pariter atque plenam omnium Dorscheanorum scriptorum recensionem instituit. Jam equidem summe Reverendæ Facultatis Theologicæ in Academia Rostochiensi Decanus, in programmate funebri,

sexaginta & unius scriptorum catalogum retulerat, memorans, recensionem istam ipsius Dorschei manu ita delineatam fuisse: ast eadem neque ordinem annorum, quo quælibet expressa sunt, servat, neque omnia singulaque ab ipso edita comprehendit. Unde conjicit laudatus Fechtius, forte Dorscheum de conficiendo scriptorum suorum catalogo consilium aliquando cepisse, sed cum manum eidem admovisset, aliis negotiis a cœpto distractum fuisse. Illum secutus fuit Vir multijuga eruditione præditus, B. Spizelius, ac in Templo Honoris Reserato Catalogum aliquem exhibuit, quem supra a nobis commendatus Meyerus præfationi ad Theologiam Zacharianam, una cum suis interpolationibus, inseruit. Singularem quoque diligentiam adaugendi hunc Catalogum a B. Wittenio in Renovatæ Memoriæ Theologorum Centuria adhibitam fuisse novimus. Summe Reverendus Fechtius autem, in præfatione sua, non solum multo pleniorem librorum a Dorscheo conscriptorum indicem, juxta annorum seriem tradit, sed insimul plerorumque argumenta concise non minus ac solide repræsentat. Ubi silentio haud prætermittendum esse censemus, ipsum gratissimo ore deprædicare, sibi in catalogo, potissimum ἀνεκδότων, conficiendo, operam inæstimabilem D. Lütkenium, Theologum hodie Danorum celebratissimum, præstitisse. Is enim, cum a juventute Dorscheani nominis admirator cultorque fuerit indefessus, ac quælibet monumenta ab illo profecta in potestatem suam, quantocunque id etiam faciendum fuerat pretio, vindicare studuerit, præterea libros ipsos summo studio evolutos sibi reddiderit familiares, eam sibi præ innumeris aliis Dorscheanorum notitiam comparavit, ut eundem non facile fugerit quicquam eorum, quæ aliquando ab illo luci fuerunt exposita. Neque tacendum, maxime venerandi D. Fechtii Filium æmulum, Gustavum Fridericum, indici quoque manum admovisse, eumque opuscula Dorschei minora, una cum disputationibus sub ipsius præsidio habitis, quæ quidem conquiri potuerunt, eleganter recensuisse. Inprimis autem memoratu dignum adhuc judicamus, quod sæpissime laudatus D. Fechtius, exercitatione Dorscheana de Sabbatho recensita, digressionem aliquam instituerit non contemnendam. Etenim cum disputatio ejus, de eodem argumento in Gymnasio Durlacensi olim habitæ

bita, ex utraque nuper de illo contendentium parte in certamen advocata fuerit, ne cuiquam sinistra de ipso oboriretur opinio, & silentium ejus ad severiorem adversus ipsum vel censuram vel judicium quemquam bonorum seduceret, neminem, sperat, in sequiorem partem interpretaturum esse, si intra summam modestiam, enarratione quorundam circa hanc controversiam momentorum, eorum, qui rigidiori forte ipsum ca amo posthac aggressuri sint, animos in antecessum mitigaverit. I. Ingenue profitetur, disputationem de jure Sabbathi Hallensem, cum oculis primum suis objiceretur, in summum se conjecisse dolorem, quem verbis nullis exprimere possit, cum in eadem non tantum disertissimis verbis omnis moralitas præcepto sabbathico derogetur, sed universa Ecclesiæ nostræ instituta, sabbatho exerceri solita, acerbissima censura perstringantur. II. Scribit, iniquum fore rerum judicem, quin vel obiter lecta exercitatione sua, differentiam doctrinæ a se defensæ, & innumerarum sententiarum, in Wagneriana disputatione occurrentium, illico deprehendat. Se affirmare, sanctificationem Dei publicam præcipuam esse tertii præcepti partem, & quanquam extrinseca illa, quæ vel ad tempus spectant, quo sabbathum agendum est, aut ad locum, ubi celebrandum in publico conventu nomen divinum, aut ad circumstantias alias modumque, quibus sanctificatio peragenda est, a morali præcepti ratione distinguat, simul tamen sollicite diligenterque se demonstrare, adeo non imminui per sententiam suam sanctificationis vel frequentiam vel ardorem, ut intra arctiorem potius, si fieri possit, temporis circulum contrahat & ad plura atque intensiora devotionis & pietatis exercitia inflammet: nec etiam Ecclesiasticam sabbathi ad diem Dominicum determinationem, magis vel omittendæ sanctificationis libertatem, vel imminuendæ devotionis occasionem justam præbere, ac cum in aliis præceptis moralibus, utpote de obedientia magistratui atque parentibus exhibenda, supposito divino eoque generali obediendi magistratui & parentibus mandato, etsi particulares actuum obediendi circumstantiæ a nutu & arbitrio magistratus & parentum dependeant, de obligatione his ipsis etiam præceptorum circumstantiis mo-

rem & obsequium gerendi quicquam decedat. III. Dicit, exorto de Sabbatho primum in Holsatia, mox & in superiori Saxonia dissidio, cum pervideret, communiorem hodie doctrinam de moralitate positiva unius ex hebdomade diei in Ecclesia nostra prædominari, apud animum suum se statim constituisse, quicquid etiam scriptorum adversus sententiam suam prodiret, se controversiæ, nisi pervicax scriptoris malignitas in partes coactum pertraheret, nequaquam ingerere; quippe qui bellum cum suæ religionis consortibus, si de cætero orthodoxiæ a se perpetuo adamatæ sint dediti, quadam naturæ suæ indole extremo semper odio sit aversatus: sibi non adversum fore, si quis dicere velit, legis moralis & naturalis esse, ne circulum hebdomadarium in colendo sabbatho egrediamur, dummodo legis moralis & naturalis vox in significatu paulo laxiori accipiatur, eo nempe sensu, quo in Theologia Morali D. Dorscheus loquatur, *fundatum id quidem esse in jure naturæ, non tamen jure naturali præceptum:* subjuncto dein Reverendissimi Scanorum Episcopi, Matthiæ Steuchii, ex disputatione Synodali ad Artic. August. Confession. XV. judicio, contestatur, semet, quanquam otium sabbathicum ex quadam lege morali positiva non derivet, ex morali tamen justitia & æquitate non minorem ei, ac juris moralis positivi defensores, necessitatem admetiri. IV. Schediasmatis de Sabbatho conscribendi occasionem enarrat, & recensita antiquiori controversiæ Sabbathicæ historia, benigno lectoris judicio se subjicit. V. Ostensurus, sententiam a se propositam & defensam, Theologorum Ecclesiæ nostræ, etiam novissimæ, eorumque extra omnem heterodoxiæ suspicionem positorum non destitui, primo præcipuoque loco Tobiam Wagnerum & Sebastianum Schmidium, Theologos nostra laude majores, sibi nominandos ducit, hosque secutos esse ait in Academia Giessena D. Jo. Nicolaum Mislerum, suum in concedenda summi in Theologia gradus Licentia anno 1666 promotorem, & D. Philippum Ludovicum Hannekenium, qui mentem suam ea de re, cum anno 1698 in Commentatione Practica de Turbelis phantasiæ in objecto præcipuo religiosæ pietatis, tum anno 1697. in Dissertatione Theologica de vera Augustanæ Confessionis æstimatione, clarissime aperue-

ruerit: in Academia Wittebergensi anno 1685, adeoque quadriennio tantum post disputationem suam sabbathicam, D. Meyerum publice defendisse Dorschei Theologiam Moralem, in qua sabbathi hebdomadalis, qua ad indefinitum numerum adstringitur, libertas dilucidius atque exactius, quam in suamet disputatione, non proponatur tantum, sed immotis præterea argumentis probetur. Porro refert D. Justum Christophorum Schomerum, cum disputationem inauguralem de Sabbathi moralitate, sub præsidio D. Jacobi Henningii Gryphiswaldiæ habitam, ab auctore-respondente Ægidio van Thienen, Pastore in Ducatu Gadebuschensi, accepisset, ac communiorem ab ipso sententiam defensam esse animadvertisset, illico testatum esse, probari sibi Schmidianam potius sententiam, majore fundamentorum robore nixam, idque sibi eo ipso tempore, anno scilicet superioris seculi nonagesimo, ad Academiam Rostochiensem divino nutu accedenti retulisse: quin imo laudatum Theologum eodem anno, in disputatione de Naturali erga Deum Obligatione, ubi Deum externo quoque honore colendum esse dixerat, asseverasse quidem, tempus etiam hunc ritum externum requirere, sed arbitrarium tamen pro circumstantiarum ratione, frequens nihilominus & parvo intervallo repetitum, prout convenit zelo honoris divini, quem habere nos oporteat; addidisseque, cum hexaemeri creationis cyclo numerare dies sueverint Judæi, quem divina revelatio suppeditaverat, satis convenienter septeno quoque die feriationem publicam definitam esse: nec dissensisse a se collegas suos, cum anno 1695 in thesibus polemicis hanc ipsam doctrinam Dorschei verbis repeteret: adduxisse vero eandem pariter ad Academiam Rostochiensem ejus novum & grande decus, D. Johannem Petrum Grünenbergium. Quibus ita traditis, considerandum serio eorum conscientiis præbet, qui Ecclesiæ nostræ rebus ubique locorum præsunt, & scriptorum in publicum edendorum censuram exercent, an permittere sine Ecclesiæ nostræ periculo possint, ut de isthoc inter Theologos sententiarum discrimine, amplissimi, quod nonnulli facturos se esse jam publicis scriptis prodiderint & quasi minati fuerint, producantur in lucem tractatus? cum quilibet prudentium facile perspiciat, magnum denuo incendium in Ecclesia exorturum esse. VI. Observat, Theologorum com-

complurimos, eos cumprimis, qui Luthero & Auguſtanæ Confeſſioni proximi fuerunt, ita aperte manifeſteque Wagnerianam Schmidianamque ſententiam expreſſiſſe, ut ne quidem, qui diverſam a ſe tuentur opinionem, id inficientur. Quod ut demonſtret, provocat ad Urbanum Regium & Johannem Brentium Luthero coævos, nec longe ab eo remotum Martinum Chemnitium: idem aſſeverat, jam in medio ſeculi ſuperioris ambitu, D. Conr. Dieterici Inſtitutiones Catecheticas, quæ in innumeras Germaniæ noſtræ ſcholas introductæ publicæ confeſſionis vicem obierint, eandem ſententiam dilucide exhibuiſſe: paulo poſt eandem non minori claritate in Academia Argentoratenſi propoſuiſſe Dorſcheum, & ex eodem in Academia Wittebergenſi defendiſſe Mayerum: adduxiſſe vero Dorſcheum, tanquam indubitatos ejusdem doctrinæ teſtes, Chemnitium, Melanchthonem, Brentium, Wigandum, Heerbrandum, Dietericum, Flacium: & poſtea Sarcerium, Selneccerum, Schilterum & Hoëum, quorum fere omnium verba in exercitatione ſua expreſſerit, antequam conſpectui ſuo Theologia Moralis Dorſcheana ſeſe obtulerit. Tandem B. Dorſcheum & B. Schmidium, contra Theologum Saxonicum, ſuæ ſententiæ vindicat, atque aſſerit de cæteris omnibus, a ſe in ſchediasmate magno numero adductis, id ſaltim ſibi denegari non poſſe, eos in ipſa litera, & primo ejus, qui intellectui illabitur, ſenſu eandem opinionem complecti; quæ vero eidem ab altera parte *limitatio*, quod Theologi iſti, quando Chriſtianis liberum eſſe ſeptimum diem affirmant, non ſeptimum indefinitum, ſed Judaicum intelligant, adſcribitur, non poſſe non cujusvis extra partes poſiti auribus inſuetam, moleſtam & longe petitam videri. Denique addit, quæ Theologus, quem condignis ſatis præconiis extollere nequeat, in judicio de plerisque ſchediasmatis ſui capitibus in publicum edito, circa Brentii nonum decimumque Sabbathi diem moneat, vix cuiquam facile niſi lecto ipſius invento, in mentem venire poſſe, aut applauſum etiam a quoquam impetraturum eſſe: quod vero de tertio præcepto dicat, nihil in eo Judaicum eſſe, quod non ad omnes pertineat, novum prorſus eſſe, nec hactenus unquam auditum. Sub finem hujus digreſſionis, dignæ quæ ab omnibus legatur, adjicit, ſe eo ſolo fine illam inſtituiſſe,

tuisse, ut per eandem alios a contendendi studio abducat, aut, si nihilominus ita visum fuerit, ut communior sententia defendi debeat, ad moderationem & mansuetudinem Christianam eos exsuscitet. De ipso Dorscheano Commentario non est ut aliquid adjiciamus. Cum enim summa & incomparabilis B. Dorschei eruditio satis superque nota sit, non poterit non quilibet sibi, etiam de hoc ejus scripto, optima quæque polliceri.

JACOBI LADERCHII DISSERTATIO HISTOrica de sacris Basilicis SS. Martyrum MARCELLINI PRESBYTERI & PETRI EXORCISTÆ de Urbe.

Romæ, per Franciscum Gonzagam, 1705, in 4.
Constat 2 Alph. & 7 plag.

QUemadmodum Romanæ Ecclesiæ addicti nihil prius vel antiquius habere solent, quam ut memoriæ sanctorum hominum perpetuitas addatur: ita eorum honori non melius consuli posse existimant, quam si vel magnifica templa ipsorum memoriæ dicata ædificentur, vel saltem antiquitates veterum Basilicarum literis illustratæ ad seram usque posteritatem propagentur. Hoc ipsum enim effecit, ut Clarissimus Laderchius animum induceret, de sacris Marcellini & Petri Basilicis spissum sane opus auspicio Summi Pontificis elaborare. Istorum enim Martyrum Basilicas vel præcipuas in Urbe olim extitisse, Auctor affirmare non dubitat, & quamvis temporum injuria, vix unius Basilicæ vestigio superstite, & alterius haud parum imminuto decore, pristinus splendor in iis plane non appareat; hoc magis de proxima ejusdem recuperatione ipsis fore gratulandum, quod Summus Pontifex, consilio nunquam satis laudando, ipsarum restaurationi animum adjecerit. Jam quod ad ipsum opus attinet, in tres illud partes, easque satis prolixas, ab Auctore nobilissimo divisum est. Quamvis enim paucis, quæ proprie ad Marcellini & Petri Basilicas spectant, comprehendi potuisse, ipse non diffiteatur; vel propterea tamen opus crevisse ait, quia hæc fundamentis vel dubiis, vel parum notis rebus nitebantur, adeoque vel eorum explicationi, vel confirmationi non-

nunquam diutius inhærere necesse habuerit, ac præterea, si rem accurate lectorum oculis proponere voluisset, prolixas admodum digressiones non raro facere coactus fuerit. In prima igitur parte martyrium Marcellini Presbyteri & Petri Exorcistæ accurato
p. 5. studio exponit, eosque sub immanissima Diocletiani & Maximiani Imperatorum persecutione, anno Christi trecentesimo secundo, in Sylva nigra, quæ postmodum, in honorem Sanctorum, commutato nomine Sylva candida appellata fuit, post dira vincula & plurima tormenta capite plexos fuisse, ait. E Sylva vero candida, cor-
p. 7. pora Marcellini & Petri ad S. Tiburtium, inter duas Lauros, Via
p. 10. Lavicana translata fuisse, ac eadem Via Lavicana Constantinum Magnum Basilicam Marcellini & Petri, nec non Mausoleum He-
p. 23. lenæ matris suæ ædificasse. Istud vero Helenæ Mausoleum a Basilica Marcellini & Petri distinctum fuisse, multis argumentis pro-
p. 28. bat, & contrarium sentientium rationes refellit, tandemque in ultimis hujus primæ partis capitibus, multa de Baptisterio Constantiæ & Arca porphyretica Helenæ memoratu digna in medium
Pars II. affert. Sed præter Basilicam SS. Martyrum Marcellini & Petri
p. 101. Via Lavicana a Constantino Magno constructam, de qua hactenus Auctor egerat, alteram adhuc intra ejusdem Urbis mœnia sanctis iisdem Martyribus dicatam reperiri, antiquitate, Cardinalitio titulo, statione & ipsam venerabilem, de qua Auctor jam in
p. 102. secunda parte disserere aggreditur. Istam *igitur Basilicam* in Ecclesiasticis monumentis variis nominibus insigniri, *Clarissimus* Laderchius observat, ac inprimis tum a Baronio, tum ab aliis quam multis auctoribus, sæpissime Basilicam de Suburra appellari; id quod propterea fieri ait, quod altera Basilica hæc Marcellini & Petri in Su-
p. 103. sqq. burra sita fuerit. Ea vero occasione prolixam de Suburra explica-
p. 104. tionem Auctor noster affert, eamque vicum frequentissimum *fuisse*, ex Juvenalis Satyra XI. v. 50. constare putat. Cæsarem Dictatorem ibi domum habuisse, Suetonium in vita ejus testari; ibidem vero meretrices quoque corpus quæstus gratia vulgasse, Martialem libro 6. epigr. 66. disertis verbis docere. Nomen unde traxerit, varias variorum Auctor allegat sententias, cum alii inde nomen habuisse, quod sub muro terreo Carinarum staret, alii, quod fue-
p. 137. 138. rit sub antiqua urbe, alii vero a pago Succusano, cui sententiæ Var-

ronis harum rerum peritissimi auctoritate non parum roboris accedit, ita dictam existimaverint, ut multas alias opiniones ab Auctore de hoc argumento allatas prætereamus. Cum vero Suburra sub Carinis fuisse perhibeatur, de iis quoque Laderchius prolixam dissertationem instituit, ubi de earum appellatione itidem variæ scriptorum sententiæ discutiuntur, & tandem, quo loco Carinæ fuerint, probabiliter demonstratur. Quod ad nomen Carinarum attinet, eas ita dici cum Varrone Auctor sentit, quod scilicet hinc oriretur caput Sacræ Viæ, siquidem κάρα apud Græcos idem quod apud Latinos caput significat. Istud Sacræ Viæ caput, juxta communem scriptorum opinionem, fuisse ad Titi Amphitheatrum, ut Donatus, Nardinus & alii innumeri testantur. Ceterum hasce Carinas in Urbe celeberrimas fuisse, veterum auctorum testimoniis confirmat, & a Virgilio lib. 8. Æneid. vers. 359 lautas appellari; id quod Auctor, ex mente Servii, vel propter elegantiam ædificiorum, vel propter Augustum natum cunis veteribus & nutritum in lautis Carinis, fieri existimat. Cum vero Marcellini & Petri Basilica Presbyteri Cardinalis titulo insigniatur, Auctor hinc ansam arripit de Titulis istis, qua de re multiplex inter Ecclesiasticos scriptores disceptatio fuit, prolixe disserendi; utpote quod argumentum totam propemodum tertiam partem hujus libri occupat. Solitam itaque in hoc opere methodum secutus, capite secundo ac tertio varias de Titulis scriptorum sententias colligit, ubi inter alias Julii Cæsaris Scaligeri conjecturam affert, qui, Cujacii opinione rejecta, verbum *Tituli* a verbo Græco τιμὴ derivare non dubitat, ut idem sit honor ac titulus. Cap. IV, V & VI Baronii, Albitii, Gretzeri, Frizonii & Florentini sententiæ de *Titulis* refelluntur, qui *Titulos* domos divino cultui destinatas fuisse existimant, in quibus Christiani synaxes agere consueverint. *Titulos* enim domos fuisse Auctor asserit, in quibus non tantum Basilicæ ad sacra peragenda constituebantur, sed ubi præterea profugis aut pauperibus fidelibus hospitium & victui necessaria suppeditabantur. Cap. VII, & VIII de divisione ac numero *Titulorum*, & ubinam constituti fuerint, nec non de nomine Cardinalium luculenter agit. Cap. X, occasione earundem Petri & Marcellini Basilicarum, de Litania septiformi quædam commentatur, quæ

p. 121. seqq.

p. 131.

Pars II. p. 202. sq.

a Divo Gregorio, anno Christi 590, ad iram Dei averruncandam, tum temporis urbem Romam dira lue vastantem, indicta fuit. Cap. denique XIV præsente forma Basilicæ SS. Marcellini & Petri descripta, capite ultimo Elenchum omnium Romanæ Ecclesiæ Presbyterorum Cardinalium Tituli SS. Marcellini & Petri, a S. Gregorio Magno usque ad Clementem XI, accurato studio recenset.

DE VETERIBUS REGUM FRANCORUM DIPLOmatibus, & Arte secernendi antiqua diplomata vera a falsis, Disceptatio ad R. P. D. JOANNEM MABILLONIUM Monachum Benedictinum. Auctore P. BARTHOLOMÆO GERMON S. J. Presbytero.

Parisiis, apud Johannem Anisson, 1703, in 12.
Constat dimidiatis foliis Alph. 1 pl. 9.

NOn vulgarem hactenus applausum tulit celeberrimi Mabillonii opus de Re Diplomatica, quod in hisce Eruditorum Actis primo anno comparere fecimus, atque in eo multa, ad firmandam vel enervandam veterum instrumentorum fidem, maximi ponderis præcepta invenisse sibi visi sunt antiquitatum historicarum cultores. Ast qui præsenti libello in publicum prodit Germonius, totam illam canonum a Mabillonio traditorum structuram convellere, ipsaque adeo fundamenta subruere conatur, licet solo veritatis investigandæ studio illud laboris in se suscepisse affirmet. Scilicet dum Benedictinorum doctissimus in prælaudato opere asseruit, artis utique esse vera diplomata a falsis discernere, illaque demum pro genuinis habet, in quibus stilus, subscriptiones, sigillum, chartæ genus, aliaque hujusmodi iis seculis concordant, quorum notas præferunt; talia autem cognoscenda docet ex autographis, quæ a vetustis temporibus ad nos incorrupta pervenerunt, ipseque statim subjunxit: disceptationis hujus Autor sagacissimus præprimis inquirendum statuit, an repræsentata illa autographorum specimina eam fidem mereantur, ut iisdem certæ atque indubitatæ regulæ superstrui potuerint. Suspecta vero in genere illa judicat septem potissimum ex rationibus.

Pri-

Primo nempe sub Merovingis & Carlovingis Regibus, hoc est, sexto, septimo vel octavo seculo, scripta autographa ægre ad nostra tempora servari potuisse contendit, tum quia in papyro Ægyptiaca, cortice ac membranis, corporibus valde caducis, exarata, ideoque mucori, situi muribusque perquam obnoxia fuerint; tum quia scriniorum custodes non nimis anxie chartis invigilaverint, scientes quippe, longi temporis possessionem minime controversam, plus autoritatis apud judices obtinere debere, quam diplomata scripta; tum denique quia illa ipsa loca, e quibus pleraque autographa depromantur, incendiis atque deprædationibus miserrime fuerint deformata, ut vel marmorea veterum Regum monumenta iis succumbere oportuerit, adeoque prodigii instar foret, si diplomata illa mitiorem sortem invenissent, sane hoc ipsum ad minimum accurate demonstrari debuisset. Secundo falsarios magno numero, variis retro seculis, & quidem sexto, nono atque undecimo, increbuisse notat, a quibus plurima omnium judicio spuria diplomata promanaverint, cum iisdem, quæ genuina dicuntur, passim asservata, ut adeo manifestis argumentis opus sit, antequam hæc pro veris venditare liceat. Hisce itaque præsuppositis, tertio colligit, vetusta diplomata vera a falsis certo secerni haudquaquam posse, quoniam non æque facile, ut mendo aliquo in charta animadverso falsi eadem arguitur, ita chartam, a vitiis visibilibus forte intaminatam, veram statim ac legitimam pronunciare detur, cum impostorum astutia, in fabricandis diplomatibus, præcavere potuerit, ne vel in chronologiam vel antiquiora monumenta ulla in parte impingerent. Licet igitur falsis non sint annumeranda hujusmodi diplomata, quæ nullam falsitatis maculam oculis ingerunt, neutiquam tamen veris atque indubitatis eadem accenseri posse, sed inter dubia atque incerta relegari debere, cum veritatem illorum nemo apodicticis rationibus demonstrare valeat. Sic adesse aliqua in cortice non modo scripta, sed & scripturæ forma, notis chronologicis, sigillis, monogrammate Imperatorio, recognitione notarii, testiumque subscriptione veris instrumentis simillima, quæ tamen ipse Mabillonius, Conringius, Baluzius, Tenzelius aliique Viri eruditi falsa judicaverint, evidentissimo indicio, enarrata modo signa ad probandam auto-

graphorum veritatem nullatenus sufficere. Quarto nec ex barbaro illo scribendi genere, quod Merovingicum appellatur, certi quicquam elici posse arbitratur, cum adhuc sub judice lis sit, utrum scriptura hujusmodi Francis, qui Romana delectabantur, cognita fuerit nec ne, & tametsi illud admitteretur, falsarios tamen & nebulones male feriatos eadem facilitate illam imitari valuisse, qua veterem Longobardicam manum expressit, quisquis ille fuerit impostorum, qui in charta plenariæ securitatis, uti quidem Brissonio audit, inque dorso ejus hæc verba inscripsit: *C. Julii Cæsaris testamentum L. Pisone socero recitatum in domo Idibus Septembris*; quibus deceptus Mabillonius, illud testamentum C. Julii Cæsaris autographum olim putaverat, quod tamen trigesimo octavo Justiniani Imp. anno notatum, atque apochæ instar se habere, postmodum deprehenderit. Quinto exhibita illa a Mabillonio veterum diplomatum specimina sublestæ fidei insimulat, propter corruptissimam ipsorum orthographiam, nec credi posse innuit, Referendarios & Notarios Regios, qui plerunque eruditione excelluerint, Latinum sermonem ejusque scribendi normam adeo ignorasse, ut tam crebro, tam turpiter contra illam peccaverint, ceu pluribus apricum facit, in uno eodemque instrumento easdem voces diversimode, ast pessime pictas occurrere. Nec minus barbariem styli tantam ibi se prodere sexto quæritur, ut fœdior fere esse nequeat, cum tamen in alíis istius ævi scriptis, quæ non sine judicio allegat, tolerabilior multo loquendi ratio frequentetur, mirarique adeo subit Nostrum, cur ipsissimus Audoënus Rothomagensium Archi-Episcopus, quando S. Eligii Noviodunensis Præsulis vitam contexuit, sermonem cum Grammaticæ legibus satis congruentem adaptavit, in confectis vero a se, propter Referendarii munus, quod sub Dagoberto & Clodoveo II RR. gessit, diplomatibus tam barbare incedat. Ultimo tandem suspicionis ansam, eamque gravissimam, Nostro porrigit ipsum Archivum Dionysianum, unde Mabillonius autographa sua maximam partem accepit, scrupulumque simul generat, quare scriptor Anonymus, ab Andrea du Chesne editus, qui gesta Dagoberti Francorum Regis consignavit, omniaque donaria, quibus Basilicam S. Dionysii antiqui Reges locupletarunt, sollicite recensuit, ad-

adducendo subinde diplomata seu præcepta, quæ largitionum fidem adstruerent, omiserit illa, quæ Dubletus in libro de veteribus Cœnobii Dionysiani monumentis publicavit. Atqui ille nonnisi quindecim Dagoberti præcepta protulit, e quibus Dubleti ætate quinque vel sex saltem supererant, hic e contra octodecim instrumenta Dagobertina, nova potissimum, detexit. Sed Mabillonii felicitatem adhuc magis stupet Noster, utpote qui e tot chartis Merovingicis a Dubletio excusis, quinque tantum operi suo Diplomatico inseruit, & tamen triginta atque unum diplomata hujus generis ibidem coacervare potuit. Hujuscemodi itaque mutationis, quæ Dionysiano archivo in melius obtigit, causas sibi exponi postulat, cum de facili quidem concedat, instrumenta vetera sensim atteri & perire posse, non vero dispiciat, quo pacto illa indies augeri, temporumque successione nova pullulare queant. Postquam igitur hæc aliaque contra memorata autographa generatim objecit Germonius, ad potiora, quæ Mabillonius omnium certissima judicavit, atque ære incidi fecit, in specie expendenda convertitur, quo in instituto num operam omnem luserit, Lectorum diligentiæ investigandum permittimus. Id sane in examine quindecim diplomatum Autor se evicisse autumat, Mabillonii artem vera diplomata a falsis secernendi nondum satis firmo inniti talo, sed fortiora insuper desiderare argumenta, quibus suppeditatis veritatem se ultro amplexurum, diserte spondet.

HISTORIA MORBORUM, QUI ANNIS MDCIC, MDCC, MDCCI Vratislaviæ grassati sunt, a Collegis Acad. Leopold. Nat. Curios. Vratislaviensibus in lucem edita. Accedit Appendicis loco Tractatus de Experientia.

Vratislaviæ & Lipsiæ, sumptibus Christ. Bauchii Bibliopolæ Vratisl. 1706, 4. Constat Alph. 2.

Quis scopus præfixus sit, & qua methodo uti libuerit Clarissimis Leopoldinæ Academiæ Nat. Curios. Collegis Vratislaviensibus, in pertexenda Historia Morborum, qui Annis 1699, 1700, 1701 Vratislaviæ grassati sunt, a nobis in Actis Anno 1701. Mens. Decembri pag. 521, Anno 1702. Mens. Novembri p. 504, & Anno 1704. Mense Februario pag. 67, ubi Historiam singulorum annorum seorsim prodeuntem recensuimus, jam dum indigitatum fuit. Nunc postquam conjunctim editæ trium horum Annorum Historiæ, & Appendicis loco Tractatu Philosophico-Medico de Experientia locupletatæ sunt, quid in hoc ultimo notatu digni contineatur, breviter sumus exposituri.

Dis-

Dispescitur hic in 2 Capita, quorum I. Experientiam in genere, & eam, quæ aliena nititur fide, explanat; II. eam, quæ ex propriis observationibus acquiritur, dilucidat. In genere Experientia duobus modis accipitur. Vel enim denotat notitiam, seu cognitionem singularium, unius ejusdem speciei, vel præter istam cognitionem significat etiam collectionem, ita ut cognita singularia habeant in isto discursu rationem antecedentis, ex quibus deinde elicitur consequens; sicque differt eadem ab actu sentiendi & ab ipso habitu. Innotescunt autem nobis singularia tum aliorum relatione, tum propriis sensibus. Sed sæpissime contingit, ut fabulosa Aurorum decipiamur relatione. Ne igitur horum narrationibus fidentes loco thesauri experientiæ colligamus carbones, perquam necessarium est, ac utile, cumprimis scire, quibus tuto credere possis. Hinc notandum, illis fidere licere, qui potuerunt ac voluerunt vera narrare. Is vero posse censendus est, 1) qui sufficienti & ad unamquamque rem dijudicandam necessaria instructus est eruditione; 2) qui reliquis adminiculis omnibus non destituitur; 3) qui in ipso loco degit, in quo res est describenda; 4) qui temporis opportunitate non excluditur. Eum autem, qui potest, etiam velle colliges, si vir fuerit bonus & honestus. Quia vero larva honestatis indutus nemo non in proscenium prodit, sequentes regulæ inserviunt, ad explorandas hominum hac in re voluntates. 1) Si vel ex scripto vel aliunde nobis constiterit, Authorem famæ & gloriæ immodicum aucupem fuisse, de ejus voluntate vera referendi dubitandum est. 2) Innovatores, qui semper refingunt, retractantque etiam a se non intellecta, & in nulla re nisi in novis hypothesibus fingendis sibi placent, plenam fidem non merentur. 3) Qui calamum modo adversus hunc, modo illum stringunt, decoxere fidem. 4) Æris coruscatores, qui jactant enchireses, novos processus, arcana toties totiesque felicissimo successu comprobata, sublestæ fidei sunt testes. Quod altero loco experientiam attinet, quæ paratur ex singularibus, a nobis officio sensuum nostrorum cognitis, *Aristotelis illud hic valet: Sensus propriorum objectorum semper verus est*, modo adsint omnia requisita, scilicet 1) organum recte affectum, 2) objectum idoneum, 3) medium naturaliter se habens, 4) intervallum debitum. Singulare autem rite observatum memoriæ bene est imprimendum. Ad experientiam ergo necessariæ sunt plures memoriæ singularium, quæ vel idem perpessa sunt, vel iisdem qualitatibus prædita, vel multa habuere prædicata eadem. Qui ita instructus est, deinde progreditur ab his singularibus ad aliud eis simile. Et talis integra collectio commode experientia nominatur, & definiri potest, quod sit progressus a singularibus ad aliud singulare. Contra quas tamen regulas experientiæ comparandæ peccant 1) fastuosi, qui negative ita concludunt: Neque hoc neque istud sensibus meis usurpavi, E. neque unum neque alterum erit, 2) illi, qui ex uno singulari, quomodocunque cognito statim inferunt aliud singulare, imprimis in cura ægrorum.

** ** **

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii Anno M DCC VI.

JOANNIS GERSONII OPERA OMNIA, NOVO ordine digesta & in V Tomos distributa, ad manuscriptos codices quamplurimos collata & innumeris in locis emendata, quadam etiam nunc primum edita: quibus accessere HENRICI de HASSIA, PETRI de ALLIACO, JOANNIS BREVICOXÆ, JOANNIS de VARENIS Scriptorum coætaneorum, ac insuper JACOBI ALMAINI & JOANNIS MAJORIS tractatus partim editi partim inediti, nec non monumenta omnia ad causam JOANNIS PARVI pertinentia, opera & studio M. LUD. ELIES DU PIN S. Facultatis Parisiensis Theologi & Philosophiæ Professoris Regii, qui huic novæ editioni præfixit GERSONIANA.

Antwerpiæ, sumtibus Societatis, 1706, in Fol. Constant Alphab. 33. & plag. 20.

NOva prodeunt induta facie Opera Viri suæ tempestatis prudentia, pietate & doctrina nemini facile secundi, Doctoris, uti vulgo audire solet, Christianissimi, sempiternæ Parisiensium gloriæ & Constantiensis Concilii columnæ. Quæ cum tanti fiant eruditis, ut neminem in iis sine insigni versatum fructu existiment, quid miremur, quod prima inter documenta inventæ modo artis typographicæ compareant, & sexta jam vice, si quoties, ex quibus constant, tractatus seorsim editi sint prætereas, emendatiora nobis sistantur? Quid operæ ac studii huic editioni impenderit Clarissimus *Du Pin*,

celeberrimum illud inter Sacræ ac Litterariæ Historiæ cultores nomen, dabunt nobis *Præfatio* partim eique annexa, partim quæ hanc excipiunt *Gersoniana*. Præfatione edocemur, quoties operas Gersonii prodierint sigillatim, quoties conjunctim omnia. Et collectio quidem illorum facta est primo Basileæ anno M CCCC LXXXIII, dein Argentorati anno M CCCC LXXXIX, iterum Basileæ anno M D XIIX, demum Parisiis anno M D XXI & anno M DC VI. Quæ editio postrema etsi reliquas superet & forma & characteribus, haut multo tamen est accuratior, non quod editor *Edmundus Richerius* huic labori par non fuerit, sed quod ob bibliopolarum impatientiam, aliis districtus curis non potuerit ei, quod necessarium fuit temporis impendere. Proinde & divisio operum Gersonii, uti compacta vulgo sunt, instar foliorum Sibyllæ confusa, & quæ textui irrepserant errata, ordinem postularunt meliorem, majoremque codices manuscriptos conferendi atque exscribendi industriam. Id quod viros excitavit doctos atque cordatos, ut editionem molirentur cæteris cultiorem, auctiorem & castigatiorem, inprimis cum rara admodum sint & multi veneant exemplaria, forsitan & inde, quod Cardinalis *Barberinus*, præ nimio curiæ Romanæ studio, supprimere ea penitus adlaboraverat, sed perperam. Ultimam itaque limam illis adhibuit Vir quidam doctissimus, quem Noster honoris causa appellaturus erat, nisi ipse nomen suum reticeri voluisset: sed prælo opus tradere paratus, quo ignoratur fato consilium interrupit, & provinciam hanc Clarissimo nostro *Du Pin* demandavit. Is retinuit quidem, quæ jam annotata erant atque emendata ab hoc Operum Gersonii instauratore, sed & ipsemet multos tractatus, ad codices manuscriptos Victorinos, Navarricos, Colbertinos aliosque nondum collatos, recensuit, L ferme Gersonii lucubrationes ex manuscriptis eruit, scriptorum coætaneorum tractatus aliquot insignes hactenus ineditos operibus hisce adjunxit, monumenta ad causam Johannis Parvi spectantia, quæ nondum lucem viderant, in unum volumen congessit, omnia denique opera novo ordine digessit, atque quinque Tomis distinxit. Illorum Tomus *I* continet Dogmatica, II. ad Ecclesiasticam Disciplinam pertinentia, III. Moralia, IV. Exegetica & Miscellanea, V. Acta ad causam Johannis

Par-

Parvi spectantia. Atque hæc sunt, quæ præfamine persequitur. Cui proxime annexa sunt *primo series* eorum, quæ nova hac Gersonii operum editione continentur, in qua asterisco semper notantur nunc primum in lucem emissa; *dein Index* operum Gersonii juxta editionem Parisiensem anni MDCVI, ad hanc novam exactus, cujus beneficio, quæ in veteri dantur opuscula, in recentiori nostra inveniantur, qualem suasit ordinis immutatio; *tandem Synopsis Chronologica* Pontificum Romanorum, Imperatorum & Regum Occidentis, qui Gersonio vivente extiterunt. Iis præmissis, sequuntur ipsa *Gersoniana* in IV Libros divisa, quorum, Lib. I. Historiam Ecclesiasticam temporis illius, quo Gersonius vixit, enarrat, Lib. II. Johannis Gersonii, Petri de Alliaco, Nicolai Clamengii, aliorumque coætaneorum Scriptorum vitas comprehendit, Lib. III. agit de scriptis Gersonii, Lib. IV. doctrinam illius per universa Theologiæ capita persequitur. Liceat eruditam hanc in Gersonium introductionem strictim perlustrare, quæque notatu digniora videntur atque gratiora delibare, ut, quid ex editione hac recenti redundaturum sit commodi in pium doctumque lectorem, aliquo illi modo innotescat.

In Libro I. itaque res in Ecclesia, dum vixit Gersonius, gestas persecuturus Clarissimus Auctor, tres sibi constituit sectiones, illarumque *prima Historiam Schismatis a morte Gregorii XI ad Pisanum Concilium* enarrat. Scilicet qui rem altius repetet, miseræ isti Sionis fissuræ occasionem dedisse animadvertet sedis Pontificiæ immutationem, quæ anno MCCCV Roma Avenionem a Clemente V transferebatur. Hunc cum imitarentur successores LXX & amplius annis, summi Pontificis absentia, urbs Roma totaque ferme Italia in eam prolapsa est miseriam, ut continuo belli atque seditionum motu agitarentur. Maxima isthæc Ecclesiæ Romanæ calamitas, non solum impulit Urbanum V & Gregorium XI, ut iter in Italiam facerent, neque aliorum curæ omnia committerent, sed & populum Romanum, ut, quantum per ipsum fieri posset, Gregorio XI, anno MCCCLXXI mortuo talem succedere curaret Episcopum, qui more antiquo ab Ecclesia sua non abesset. Varii hinc Romæ de futuri Pontificis electione suscitabantur tumultus, flagitante Italum populo, renun-

tiaturis Gallum Cardinalibus, quippe in quorum Collegio Gallorum factio prævalebat. Metu tamen multitudinis tumultuantis & conclamantis, *Romanum volumus aut Italum*, Archiepiscopum Barrensem Neapolitanum dixerunt Pontificem, nomine Urbani VI postea insignitum. Sed cum Cardinalium a se abalienasset animos, potentiam ac opes illorum imminuere conatus, hi de alio Pontifice eligendo inierunt consilium, & relicta dolo Roma, statim Pontificatui ejus miserunt nuntium, hortati Papam serio, ut semetipsum abdicaret potestate, quam injusto titulo possideret, & male adeo administraret. Nec diu post in ejus locum elegerunt Rob. Gebennensem, quem Clementem VII appellant. Constitutis ita duobus Papis, in duas orbis Christianus abiit partes, aliis Urbanum venerantibus, Clementem aliis. Urbano adhæserunt Germania sub Imperatore Carolo IV, Hungaria, Anglia, Bohemia, Polonia, Dania, Suecia, Norwegia, Prussia, Belgium, Tuscia, Longobardia, Ducatus Mediolanensis & magna pars Italiæ. Cum Clemente vero fecerunt Neapolitani, Galli, mox Scoti, Navarri, Sabaudi, Lotharingi & deinde Hispani. Quamvis autem partes Clementis amplexi erant Galli, non tamen Academia Parisiensis huic Pontifici fuit addicta, eo quod Ludovico, ab ipso Siciliæ Regi declarato, in belli contra Carolum Dyrrachinum sumtus concesserat decimas bonorum Ecclesiasticorum, unde maximum Universitati emergebat detrimentum. Quod cum avertere conarentur Academiæ proceres, in odium Pontificis inciderunt atque Ludovici, qui Johannem Roncium Gessoriacum Theologum in carcerem conjecerunt, & Rectorem Academiæ Magnificum comprehendi jusserunt, tanto omnium terrori, ut multi, eosque inter Gersonius noster, Lutetiam relinquerent. Licet autem Parisienses non starent a partibus Clementis, neque tamen ad Urbanum accesserunt, in id intenti unice, ut turbata diro schismate Ecclesia paci & libertati redderetur. Circa id tempus, anno MCCCLXXXII, controversiæ natæ Dominicanos inter & Franciscanos, circa aliquot fidei capita, & maxime de immaculata Virginis Mariæ conceptione, quam negabat Johannes de Montesono Doctor Theologus Parisiensis, quique cum eo faciebant Dominicani, affirmabant autem Theologi ac Professores cæteri, quos inter

ter Petrus de Alliaco, cujus scripta Gersonii nostri operibus inserta sunt, principem facile locum obtinebat. Ejusmodi autem contentionibus schisma Pontificum fuit adauctum: quorum enim sententiam Clemens damnaverat, illi deficiebant ad partes Urbani, atque ita duravit eo usque, ut interea Dux Andegavensis & Carolus Dyrrhachinus, de regno Neapolitano in Italia contendentes morerentur; ipse quoque Urbanus VI anno MCCCLXXXIX decederet. Ea rerum mutatio non exiguam dedit spem recuperandæ in Ecclesia tranquillitatis, omnique a quamplurimis contendebatur opera, ne alius in Urbani locum eligeretur Pontifex; sed frustra: sequenti enim mense Petrus de Thomacellis dignitatem hanc obtinuit, atque Bonifacii IX nomen assumsit. Nihilominus Pontifices ipsi suam ad pacem proclivitatem Regi Christianissimo significarunt, eidemque, ut saluti consuleret communi, suaserunt: unde sub illius auspiciis instituta est deliberatio in Academia Parisiensi, quæ ex plurium sententia, tres ad tollendum schisma vias judicavit aptissimas, nempe viam *cessionis* seu renuntiationis utriusque contendentium, *compromissionis* amborum in aliquos solennes viros, & *Concilii generalis*, quas Nicolaus de Clamengiis, cæterorum nomine, libello Regi submisse oblato egregie commendavit. Non quidem statim Rex votis Academiæ annuit, sed nec illa propterea ab instituto suo recessit, potius ad ipsum Pontificem Clementem dedit epistolam, qua eundem serio obtestabatur, ut hæc revocandæ pacis consilia admitteret. Qui cum animadverteret, plerosque Cardinalium Avenionensium ratas habere propositas a Parisiensibus vias, conjectus est in mœrorem, & paucis post diebus, subita correptus apoplexia, obiit anno MCCCLXXXXIV. Misso de obitu Clementis ad Academiam Parisiensem nuntio, illa mox Regem implorat, ut Cardinalium Collegium moneret, ne in defuncti Pontificis locum alium eligerent, donec circa unionem plenius foret deliberatum, sed potius ipsimet nova restituendi pacem adminicula suppeditarent. Equidem Rex votis hisce dedit locum, & ad Cardinales de electione Pontificis scripsit, sed eo non obstante, electus est Petrus de Luna, qui alias Benedictus XIII nuncupatur. Is pacem simulabat, reapse vero Pontificatum pertinaciter adlaborabat retinere: licet

enim in Concilio Ecclesiæ Gallicanæ via cessionis electa, Pontifici a Rege Galliæ offerretur per Legatos splendidissimos, Johannem Ducem Bituricensem, Philippum Burgundum, Ludovicum Ducem Aurelianensem, tres Episcopos, aliosque regni Principes, qui una cum Cardinalibus Avenionensibus obtestando atque monendo instabant apud Benedictum, ut viam cessionis admitteret, omnia tamen cum eo colloquia, omnes suasiones, omnes obtestationes fuerunt frustranea. Academia tamen Parisiensis consilium de cessione, ceu optimum, quocunque modo commendare perrexit, inprimis in aulis Principum, per Regis suosque Legatos, non obstante, quod Pontifex minas illi totique regno intentaret, tandemque rem eo deduxerunt, ut Reges & populi plerique in suam irent sententiam. Itaque anno MCCCXCVII conventus de pace Ecclesiæ instituti sunt Francofurti primum, postea Parisiis, & anno MCCCXCVIII iterum in Gallia, in quibus decernebatur, Pontifici obedientiam esse subtrahendam, donec viam cessionis acceptasset. Varia interim a Theologis & Canonistis promulgata sunt scripta, quorum alia subtractionem defendebant, alia rejiciebant. Gersonius noster, uti erat vir mitis ac prudens, media incedebat via, restituendam suadens obedientiam, sed non in iis, quæ ad collationem beneficiorum & alia Ecclesiæ temporalia pertinent; quæ sententia sæpius postea in Synodis Gallicanis repetita, & in hunc usque diem confirmata est. Reddita quoque est, præterlapso quinquennio, Pontifici potestas sub conditionibus, & præcipue promovendi concordiam, quibus ut se conformem demonstraret, per legatos cum Bonifacio de pace Ecclesiæ agere instituit. Re ipsa autem Principes delusit atque Episcopos, id tantum molitus, Pontificatum suum ut confirmaret, & proposita cessionis aliaque restituendæ pacis media, proprio suo commodo adversa, interrumperet. Cessit ei hæc declinandi media unionis astutia, tamdiu ex voto suo, ut interea temporis & Bonifacius IX. & qui ei jam successerat, Innocentius VII. morerentur. Cum autem Papa uterque, & Romæ & Avenione sedens, elusiones suas nimis aperte proderet, & Benedictus quidem restituta sibi potestate tam male uteretur, ut Bullas in Galliam mitteret excommunicatum, quotquot vel meditarentur, vel executioni essent mandaturi obedien-

dientiæ subtractionem, Rex Galliæ eandem publico contra utrumque edicto promulgavit, prætereaque Mareschallo suo Bucicaldo mandavit, ut Benedictum caperet. Is autem fuga in Catalauniam se recepit, sicuti & Gregorius XII Innocentii successor Romam deseruit. Hoc cum cernerent utriusque Collegii Cardinales, conveniunt, Conciliumque in civitate Pisana indicunt. Hucusque progreditur prima hujus Historiæ pericope. *Altera* complectitur res in Concilio Pisano gestas, quæque sub Alexandro V & Johanne XXIII, usque ad Concilii Constantiensis convocationem, contigerunt. Convenerunt itaque anno MCCCCIX Pisis in Ecclesia cathedrali XXII Cardinales, LXVII Legati, IV Patriarchæ, XII Archi-Episcopi, LXVII Episcopi præsentes, & per Legatos LXXXV Abbates quamplurimi, cum Generalibus, Ministris, Procuratoribus & Prioribus diversorum Ordinum, & Monasteriorum ac Academiarum Deputatis, & ad diem septimam Augusti, XXII consessibus, de reddenda Ecclesiæ pace deliberarunt. Tandem jussu Concilii pronuntiata est ab Alexandrino Patriarcha sententia, qua uterque Pontifex a Pontificatu rejectus est. Postea eligebatur in illorum locum Alexander V, qui omnia a Synodo hac decreta probavit bulla, die ultimo Januarii A. MCCCCX data. Sed is cum ætate esset provecta, nempe septuagenarius, totum se permittit Baltazari Cossæ, & Bononiæ moritur anno MCCCCX die VI Maji, paulo post quam illuc esset deductus a Cossa; qui uti Curiæ Pontificis optime erat gnarus, in Pontificatu ei successit, assumto Johannis XXIII nomine. Varia autem tertio huic Pontifici, cum duobus reliquis de summa in Ecclesia potestate certanti, adversabantur. In Italia Gregorius XII Utinæ celebrabat conventum, summis eo annixus viribus, Prælatorum ut sibi conciliaret animos, quorum quosdam creabat Cardinales, in alios alia conferebat beneficia. Præterea Roma a Ladislao capta, Johannes fuga saluti consulere cogebatur. In Gallia Bulla Alexandri, Mendicantibus Fratribus concessa, & exactio decimarum penitus rejiciebantur. Et licet Johannes antecessoris sui Bullam de Mendicantibus revocaret, nihilominus immunitatem ab exactione decimarum & aliorum redituum ex beneficiis vacantibus, Parisienses strenue defendebant, prouti edicto Regio anno MCCCCVI erat

con-

constitutum. Hæc omnia tamen electionem novi Pontificis non reddiderunt irritam; ipse quoque Pontifex operam dedit, ut promissis Concilio fieret satis, & Ecclesia tum in capite tum in membris emendaretur. Eousque *sectio* altera. *Ultima* complectitur narrationem eorum, quæ ad extinguendum schisma in Concilio Constantiensi & post Concilium gesta sunt, usque ad mortem Gersonii. Indictum igitur atque convocatum Concilium a Johanne XXIII, rerum suarum angustiis adacto, & in urbem quidem Constantiam A. MCCCCXIV, cui Gersonius interfuit nomine Regis atque Academiæ Parisiensis, princeps inter utriusque Legatos, tantæ apud Patres conscriptos omnes existimationis, ut nihil sine eo annuente & consulente tentaretur, nedum decerneretur. Emendatio Ecclesiæ diu quæsita ita tandem instituta, ut primum Johannes XXIII, dein Gregorius XII, tandem etiam Benedictus XIII Pontificatu abdicarentur. Omnes quidem diu reluctati, noluerunt summa Ecclesiæ potestate cedere. Benedictus in castello Aragoniæ Paniscola conclusus, nomen & insignia Pontificatus retinuit, ad mortem usque, quæ contigit anno MCCCCXXIV, aliumque Cardinales, qui eum illuc secuti erant, crearunt Pontificem, Clementem VIII. Postquam autem Concilium Constantiense A. MCCCCXIIX Martinum V elegerat, omnes fere Reges ac Principes, etiam illi tandem, qui cum Papis reprobatis faciebant, eundem agnoverunt. *Idcirco Papæ* reliqui, ad incitas jam redacti, Pontificatum deseruerunt. Gregorius Martino sese submisit, eoque ipso in Collegio Cardinalium Decani locum obtinuit. Clemens in Aragonia ultro dignitati nuper sibi collatæ renuntiavit, quique illum creaverant Cardinales, elegerunt declaratum dudum Martinum, eoque ipso electionem ejus calculo suo confirmarunt. Ita schismati, quod per LI annos duraverat, anno MCCCCXXIX sublatum est, quo ipso etiam Gersonius vitam cum morte commutavit. Dignum quoque memoratu est Concilii hujus decretum, de auctoritate Concilii in Papam, quod non de schismatis tantum tempore intelligi debere, Clarissimus Du Pin pag. 31 demonstrat.

Libro II. & quidem §. 1 continetur vita Gersonii, cujus parentes, educationem, munera, legationes, adversam sortem, au-

auctoritatem & mortem Noster erudite persequitur. Non immorabimur illorum recensioni, quæ a compluribus literis mandata & obvia cuique sunt: suffecerit advertisse, addita esse a Nostro exilii Gersonii descriptionem, ipso Gersonio auctore, & alia quædam vitam ejus & doctrinam concernentia, quæ frustra fortassis alibi quæsiveris. Omni certe silentio præteriri nequeunt fata, quibus obnoxius Gersonius fuit, utique stupenda. Humillimo natus loco, in viculo Gersone, unde Gersonius dicitur, cum alias Johannes Charlerius vocetur, evectus intra XXX annos fuit ad summum Cancellarii in Academia & Ecclesia Parisiensi dignitatem, tantamque apud omnes existimationem, ut inter Legatos Regis Galliæ in rebus Ecclesiæ gravissimis occupatos non semel primum obtinuerit locum: ast mox ex summo felicitatis fastigio præcipitatus in maximam perpetui exilii miseriam, tot pro pace Ecclesiæ exantlatis laboribus utique indignam. Origo hujus mali fuit ira Ducis Burgundionum, in quem zelo percitus divino invectus erat ob perpetratam Ducis Aurelianensis cædem, cum oratione publica, tum refutatione Johannis Parvi, Ducis Burgundiæ defensoris. Quam ob causam Lutetiam repetere cum minime auderet, in Bavariæ montanis & in Austria oberravit, tandemque Lugdunum fugit ad fratrem suum Cælestinorum Priorem, ubi absconditus puerorum institutione vitam consummavit. Sequitur §. 2. vita Petri de Alliaco, Cardinalis Cameracensis, primi Gersonii Magistri, Compendii ad Isaram anno MCCCL nati. Is haut claris satus parentibus, comparata Parisiis humanarum pariter ac divinarum rerum scientia, Hypodiaconi primum spartam subiit, mox Theologiæ Professor & Collegii Navarrici Præpositus, inter discipulos suos Clamingium habuit ac Gersonium, celebris præterea ex controversia de *Immaculata Virginis Conceptione*, quam acerrime propugnavit. Anno MCCCXXCIX creatus est Cancellarius Parisiensis, & anno MCCCXCIV Capellæ Regiæ Parisiis Thesaurarius, eaque magni honoris ac emolumenti obtenta dignitate, munus Cancellarii transtulit in Gersonium. In causa schismatis cum ita se gereret, ut a consilio ejus multa penderent, Benedictus Papa, in partes suas eum pertracturus, designavit Episcopum, & quidem primum Podiensem A. MCCCXCV

post sesquiannum vero Cameracensem. Quibus devinctus beneficiis, quamdiu potuit, strenue Benedictum defendit, ast cum Ecclesiæ tranquillitas restitui neutiquam posset, nisi de Pontificatu contendentes cederent hac dignitate, publicam utilitatem antepofuit privatæ, atque Alexandri V electionem probavit, quin imo promovit. Tandem A. MCCCCXI a Johanne XXIII Cardinalitia insignitus purpura, Concilio Constantiensi interfuit, & cum Gersonio de Ecclesiæ emendatione operam dedit, magna inter illos animorum consensione, mortuus tandem in Germania, in quam alteram susceperat legationem A. MCCCCXXV. Porro §. 3 exhibetur vita Nicolai Clamengii, vulgo de Clemangis dicti, cujus laudes Clarissimus du Pin ita extollit: *nulli veterum cedit Clamengius, sive sermonis ubertatem, sive sententiarum sublimitatem attendas, & plerosque superat elegantia verborum & Latini eloquii puritate. Hujus oratio vera ac nativa nec affectata eloquentia ornatu splendescit, electis dictionibus, locupletibus sententiis, & tum sacrorum tum profanorum Scriptorum appositis allegationibus abundat. Nihilominus in declamationibus aliquando modum excedit, & in Satyris nimis acer videtur; at in descriptionibus jucundus est, in narrationibus politus, in praeceptis abundans, in exhortationibus vehemens, in consiliis prudens. Scriptor sane, quicquid dicant, quovis tempore legi dignus & magni faciendus.* Dies & annus nativitatis, sicuti & mortis, incertus quidem est, cum nullibi adscriptus legatur, colligit tamen Noster ex Actis Academiæ Parisiensis, cujus Rector fuit anno MCCCXCIII, quod natus sit circa annum MCCCLX, & septuagenarius anno MCCCCXL vitam cum morte commutaverit. Tandem §. 4 Henrici de Hassia, Joannis Brevicoxæ, Johannis Parvi, Petri de Cauchon, Ægidii de Campis & Petri Plaoul vita enarratur. Isti omnes schismati sese opposuerunt, viri in Academia Parisiensi doctrina & eloquentia celebres, quorum scripta quædam cæteris præstantiora Noster ex manuscriptis codicibus in lucem produxit, atque Gersonii operibus inseruit.

In libro II recensentur monumenta, quæ Tomis IV prioribus comprehenduntur, & singulorum tempus, occasio, argumentum & character exponitur. Quæ inter diutius immoratus

est

est Clarissimus du Pin libello *de sensu litterali Sacræ Scripturæ*, & *judicio de vita S. Erminæ* §. 1; tractatui *de modis uniendi ac reformandi Ecclesiam*, eique annexis tractatibus *de flagellatione*, quæstioni: *utrum aurora mane rutilans Solem ediderit?* circa quam advertit, Gersonium hic demonstrasse, mandata DEI præferenda esse consiliis Evangelicis, tractatui de *studio Monachorum*, item de *Potestate Ecclesiastica*, nec non de *Auctoritate Ecclesiæ & Conciliorum generalium* §. 2; libro de *Vita spirituali* §. 3, & *Exhortationi ad cultum Josephi* §. 4. Tandem in ultimo libri hujus paragrapho de stylo Gersonii & Petri de Alliaco differit, & utrumque quidem inæquali usum fuisse dicendi genere docet, pro argumenti & studii impensi discrimine, magis tamen dictione invicem differre scripta Alliaceni, quam Gersonii. Alliacenum in aliis facundum, in aliis gravem, in aliis subtilem, in aliis & levem & ludicrum comparere. Gersonium autem vel tersum & politum adhibuisse dicendi genus, in orationibus præcipue, & quando tempus suffecerit industriæ, vel horridum & opacum, in operibus scholæ & rudium institutioni destinatis. Et si utriusque fiat comparatio, Alliacenum inferiorem esse Gersonio in judicii acrimonia, doctrinæ constantia, vi ratiocinii & sensis pietatis. Exantlatæ ita erudite scriptorum Gersonii aliorumque illis adjectorum recensioni, subjecit peculiarem dissertationem de Auctore libri, cujus inscriptio est: *de Imitatione Christi*. In ejus §. 1 controversiæ hujus criticæ exhibetur historia, ab A. MDCIV, (quo in Hispania Petrus Manriquez omnium primus scripto negare ausus est, opusculum hoc esse Thomæ a Kempis) ad nostram usque ætatem. Dein §. 2 ostenditur, quatuor dari scriptores, quibus is potissimum vindicetur, nempe D. Bernardum, Johannem Gersonium, Thomam a Kempis, & Johannem Gersen seu Gessen Abbatem. Porro §. 3 producit codices manuscriptos de Imitatione Christi, qui nomen præ se ferunt Thomæ a Kempis, Canonici Regularis Zwollensis, eosque ad Critices regulas examinat. Manuscriptos §. 4 excipiunt editi typis sub eodem nomine, & §. 5 testimonia Scriptorum in gratiam Thomæ a Kempis allegata, utpote Johannis Buschii in *Chronico Monasterii Windesemensis*, Matthiæ Farinatoris *in Lumine Animæ*, Auctoris anonymi in *vita Thomæ a Kempis*, Petri Schotti Argentinensis

in præfamine ad Gersonii opera, Johannis Kune Duderstatensis in libro *de Elevatione animæ ad Deum*, Johannis Mauburni *in Rosario Spirituali*, Trithemii *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, Georgii Pirckameri & Petri Danhausseri editorum Libri *de Imitatione Christi*, Johannis Geileri Keisersbergensis in *Navicula* & Philippi Bergomatis *in Chronico*. Isti omnes seculo XV floruerunt, excepto Farinatore, quem jam seculo XIV librum supra nominatum jussu Pontificis Johannis XXII composuisse, alii contendunt. Demum §. 7 excutiuntur argumenta pro Th. a Kempis allata, & in id potissimum inquiritur: an aliqui Scriptores libri hujus mentionem faciant, antequam ab illo conscribi potuerit, & testimonium Bonaventuræ, ante Thomam a Kempis defuncti consideratur, quippe qui in Collationibus ei vulgo tributis, librum de *Imitatione Christi* laudat, unde prima suspicio, an Thomas a Kempis auctor ejus sit, nata est? Eadem progreditur via in enarratione argumentorum, quibus Gersonio libellus de Imitatione Christi asseritur, & §. 8 codices manuscriptos, qui nomen ejus præferunt, enumerat, §. 9 editiones eodem insignitas refert, §. 10 varia colligit indicia in ipso opusculo obvia, quæ arguant in Gallia & in Academia quidem esse compositum, idque a viro, cujus parentes, fratres & sorores tunc temporis fuerint in vivis, qualia non cadant in Thomam a Kempis, qui unum tantum fratrem habuit, sicuti & reliquæ circumstantiæ, quæ omnes tamen Gersonio accommodentur rectius. Hinc §. 11 dubia contra hanc sententiam mota examinat, quæ potissimum versantur circa stylum & vitæ genus, cum auctor hujus libelli Monachum sese profiteatur, Gersonius autem Cancellariæ in Academia Parisiensi præfuerit, & dictionis character a Gersoniano recedere videatur. Demum, postquam §. 12 inquisivit, an Johannes Gersenius diversus sit a nostro Gersonio, atque adeo tertio cuidam rectius libellus tot criticorum difficultatibus obnoxius tribuatur? concludit §. 13, certum quidem esse, opusculum hoc non esse Bernardi, quod jam supra §. 2 probaverat, neque invictis Thomæ a Kempis tribui posse argumentis, Johanni Gersonio majori inter omnes jure vindicari, nihilominus definiri haut facile posse, utrum Johannes Gesen, Gersen aut Gersem nomen revera sit Abbatis alicujus, ano-

no-

nomen Gersonii vitiatum, adeoque auctorem remanere incertum. Antequam recensionem Operum Gersonii a Clarissimo du Pin datam deseramus, monendus est B. L. Tomum V in Gersonianis hisce esse prætermissum, de quo autem sigillatim agit in præliminaribus ultimo huic Tomo præmissis. In illis enim *primo* causam Johannis Parvi paucis enarrat, quod nempe in defensionem Ducis Burgundi, qui Ducem Aurelianensem occidi jusserat, asseruerat: *Tyrannos per insidias a quibusvis privatis, nullo servato juris seu divini seu humani ordine, & confœderatione qualibet non obstante, interfici posse.* Cui pessimæ sententiæ opposita sunt acta & scripta, quæ Tomo V continentur. Dein exhibetur series horum opusculorum, eadem, quæ prioribus præmissa est ratione, elaborata. Tandem Synopsis Chronologica eorum, quæ acta sunt in negotio Johannis Parvi, ad illius, quæ Gersonianis præfixa est, imitationem.

In Libro IV agit de doctrina Gersonii, atque universum Theologiæ Systema ex operibus ejus concinnavit, ut, quæ circa singula fidei capita docuerit Gersonius, eo citius a quolibet perspiceretur. Non est, quod illius recensioni immoremur, quæ non adeo ignota iis erit, qui aliquid temporis Gersonii lectioni impenderunt: vel id observasse suffecerit, confirmari ex Theologia Du Pinii Gersoniana, quod de Scriptore hoc quondam tulit Flacius Illyricus (in Catalogo Testium Veritatis pag. 1804 edit. fol.) judicium. *Is fuit omnino*, inquit, *meo quidem judicio vir pius ac eruditus, qui licet multis Monachorum & Sophistarum erroribus fuerit infectus, multos etiam nihilominus errores & abusus Papatus animadvertit, eosque & taxavit & tolli ex animo optavit, ut ex ejus scriptis non uno in loco apparet.* Utrumque vel ex primo capite Theologiæ hujus Gersonianæ patet: alterum ex §. 1. ubi Papam etiam in rebus fidei errare, & a judicio illius ad Concilium generale provocari posse, Gersonius docet, alterum §. 5 & 6, in quibus errori de Invocatione Sanctorum, de Lymbo Parvulorum & Purgatorio addictum se profitetur.

Sächsisches Medaillen-Cabinet. Anderer Theil der Ernestinischen Linie.

h. e.

NUMMOPHYLACIUM SAXONICUM. PARS secunda Lineæ Ernestinæ, duarum nempe extinctarum, Coburgicæ & Altenburgicæ.

Prostat Francofurti ad Mœnum apud Knochium, & Lipsiæ apud Stockium, 1706, in 4.

Constat Alphab. 1 plag. 7 & Tab. æn. 17.

Alter hic Lineæ Ernestinæ nummis ab Amplissimo Tenzelio explicatis illustratæ Tomus est, qui partem ex hactenus a nobis recensitis quartam conficit, & operis adeo ab Auctore celeberrimo mox consummandi dimidium absolvit.

Initium ille sumit a *Johanne Friderico*, *medio* plerumque dicto, quod inter Parentem Fratremque minimum, ejusdem utrumque nominis, in medio consisteret. Hujus numismata in duas dividuntur tabulas, quarum altera ante captivitatem Ducis, altera in captivitate ad ejus mortem usque, cusa comprehendit. In priori, Tabula nempe XVI sub num. 4, *ducatus* apparet, qui rarissimus vocatur, in cujus altera facie bini Angeli volantes sertum tenent rutaceum, lemmate ex Psalm. XXXVII, 25. depromto: *Non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærere panem.* Hunc nummum circa tempus Comitiorum Imperii Augustanorum, obsidionem Gothanam brevi antecedentium, Johannem Fridericum cudi curasse, Noster conjicit, quando Electores Principesque, ac proprius illius Consiliarius & Legatus Husanus, inter alias dehortationes ingesserint, ut filios suos parvulos respicere dignaretur. Qua occasione & nummorum calculatoriorum A. 1560 factorum mentio injicitur, qui una ex parte integra insignium Saxonicorum Ducalium scuta, galeis tamen destituta, ex altera vero rhythmum Germanicum repræsentant: *Rechne recht, und nicht zu viel, Gott gibt dir auch ein Ziel.*

Cu-

Cujus sensus: *Recte subduc rationes: non nimium. Nam & tibi Deus ponit terminum.* Tab. XVII n. 8. quidam nummus sistitur, in quo *Patientis* nomen Duci inditum legas, ut alia memoratu digna passim intersperfa taceamus, utpote de meditationibus & soliloquiis Joannis Friderici, de Soceri ejus Friderici, Electoris Palatini, pro ipso ex vinculis dimittendo intercessione, &c.

Patrem excipit natu major filius, *Joannes Casimirus*, inter cujus numismata cum primo statim loco nuptiale compareat, simul quædam afferuntur de ejus conjuge, *Anna*, Augusti Electoris filia natu minima, post a marito ob violatam thori sanctimoniam repudiata. Qua de re narratio & judicium annectitur M. Nicolai Rebhahnii, Superintendentis Isenacensis, cujus Historia Ecclesiastica Isenacensis, nunquam edita, in sacrario Isenacensium latere perhibetur. Nummum Gymnasii Casimiriani fundamento Coburgi insertum deesse sibi, Autor p. 270 queritur. Thaleros A. 1619 cusos, in quibus Dux senex equo insidens, & ejus symbolum: *Elend nicht schadt, wer Tugend hat*, i. e. *Miseria nullum illi damnum infert, qui virtute præstat*, distributos autumat Amplissimus Tenzelius uti alias, sic & imprimis in conventibus & deliberationibus, tam ob Jesuitarum in Augustanam Confessionem, Pupillam Evangelicorum, maledicta, quam ob edictum Cæsareum de bonorum Ecclesiasticorum restitutione, mense Martio istius anni vulgatum, a Protestantibus sæpe iteratis querelis.

De Fratris ejus, *Johannis Ernesti*, nummis post differitur, ejusque una Symbolum: *Weisheit gehet vor Sterck*, *prudentia non robore*, illustratur, alibique monetur, belli flammis ubique ardentibus, exitioque Germaniæ imminente, Joannem Ernestum inde ab anno 1636 monetas suas omnes majores minoresque, aureas & argenteas, dicto notabili: *Gott bessere die Zeit und Leut*, *Deus corrigat tempora & homines*, signari curasse, qua quidem in re Erfurtenses fuerit imitatus, qui paucos ante annos Imperialibus suis insculpserint verba: *Gott bessre die Zeit und Leuft*, *Deus cursum temporum emendet;* ubi verbum unicum prudenter mutavit Joannes Ernestus, innuens, quodsi homines ni-

vitam magis probam ducerent, tempora quoque meliora imposterum futura esse.

Relicta linea Coburgensi, in *Joanne Ernesto* extincta, ad Vinariensem transit Autor, & ab ejus fundatore Joanne Wilhelmo dicendi facit initium; eique diem natalem undecimum Martii (pro quo alii tertium nominant,) assignat. Inter ejus nummos dignior cæteris videtur ille, in quo Academiæ Jenensis Restaurator Joannes Wilhelmus audit. Sed nec vidua ipsius liberique in nummis expressi heic desiderantur, ac de Maria, Abbatissa Quedlinburgica, sigillatim differitur.

Prolixior est Amplissimus Autor in *Friderico Wilhelmo*, cujus numismata tribus in tabulis repræsentata dispescit in tres classes, prout aut ante Electoratus administrationem, aut hac durante, aut post eam cusa fuerunt. Inter hæc repetitum cernitur rarissimum illud elegantissimumque, quod in abdicationem administrationis factum est, quodque jam in secunda parte Albertina Tab. XXV num. 3. ære expressum, & p. 325 sq. explicatum fuit, quandoquidem simul ad susceptum a Christiano II Electoratum pertinet. Ac singulare certe posteaque inauditum esse dicitur, binos duarum linearum Principes unum simul numisma cudi curasse.

Defuncto A. 1602 Friderico Wilhelmo, quatuor Juventutis Principes ab ipso relicti filii *Lineam Altenburgensem* exorsi sunt, ubi mox ab initio differitur de prolixa præcedentiæ controversia inter lineæ Altenburgensis & Vinariensis Patrueles orta, qua durante Altenburgenses A. 1611 Vallenses suos notarunt dicto: *Discordia præcursor ruinæ;* sed Vinarienses eodem anno, ut par pari redderent, alio thaleros suos signarunt, hoc nimirum: *Discordiæ Comes Injuria.* Hujus nummi descriptionem recensus excipit uberior eorum, qui ad unumquemque fratrum sigillatim attinent.

Appendicis loco subjicitur Epistola a Clarissimo *Heræo*, Consiliario Aulico Sondershusano, ad Tentzelium missa, cujus contenta potiora eo tendunt, ut novum numismatum nomen Latinum generale inveniatur, discrimen eorundem notetur, tracteturque generalis quæstio: quæ prima sint in recentioribus numismata?

HI-

HISTOIRE DU VIEUX ET DU NOUVEAU TEstament &c.

i. e.

HISTORIA VETERIS ET NOVI TESTAMENTI iconismis exornata, auctore Domino BASNAGE.

Amstelodami, ex typographia A. Grœnewoudt, 1705, in 4. reg.
Constat 1 Alph. 15 plag.

POterat hic liber vulgi magis, quam eruditorum, gratia conscriptus videri, quippe cum magnam ejus partem conficiant iconismi Historiarum Biblicarum, a *Romano de Hooghe*, principe artis chalcographicæ inter Belgas, ære expressi, quorum explicatio residua libri pars dici posset. Quod si vero universus perlegatur, aliud plane judicium in lucem prodibit, facileque doctissima manus Basnagiana, a qua non nisi cocta maturataque proficisci poterant, agnoscitur. Nam & Præcognita, parti æque I, quæ Historiam Veteris Testamenti, ac II, quæ Novi Testamenti gesta continet, præfixa legi summo jure merentur, & Historia ipsa pereruditis observationibus, conjecturis ac disceptationibus referta est.

In Prolegomenis Partis I, gravis disputatio cum Atheis instituitur, constipatis quasi argumentis omnibus, quibus eorumdem furor retundi potest, præsertim ille, quo Historiam Veteris Testamenti impugnant. Monet initio Basnagius, eos, qui mores correctos aut severiores profiteantur, omnium desperatissimos esse Atheos, quippe qui, de sua superbi innocentia, ex seipsis conficiant idolum, remorsusque conscientiæ leviores sentiant, quam profligatæ vitæ homines: naturam corruptam mortalium quorumvis eo tendere, ut vel neget Deum, vel eundem otiosum faciat, atque ad indolem vitiorum nostrorum, ne illis obsit, accommodet. Observat porro, non aliam esse commodiorem Atheos convincendi viam, quam si ad interiora mentis eos revoces; utplurimum enim eos sui ipsius ignarissimos esse. Revera Atheos Deum negare ex turpissimo amore sui, ne illi obedientiam, honorem ac reverentiam debeant, sed sui sint juris, & omnibus se rebus præ-

ferre possint; insuper eosdem, ne Deum existere fateantur, ad absurdissima quævis credenda adigi; quæ si ad animum ipsis revocentur, fore, ut sui eos pœniteat, atque ad frugem se reduci patiantur. Addit, Deum nullum unquam Atheorum causa fecisse miraculum, quippe cum vel ordinario naturæ cursu illi satis superque convincantur. Posthæc ad Mosis Historiam, præcipuum Atheorum scopulum, se confert, cujus divinitate demonstrata, clarum facit, ne fieri quidem potuisse, ut Moses fraudulenter ageret, quippe cum omnia a politicis artibus alienissima sint. Hic inter alia edocet, Mosen sua non a *Sabæis*, (quo recentiores Athei fere recurrunt) habere; horum antiquitatem solis Arabum fabulis niti, incertissimamque esse. In Prolegomenis Novi Testamenti, principio ejus auctoritas contra Atheos adstruitur, multaque alia contra nefarios hos homines generatim differuntur; v. gr. rationem nostram mira libidine duci, reducendi Deum ad regulas humanarum proportionum; quare cum easdem a Deo mirum quantum excedi videat, ægre id ipsam habere, quippe vel hac in parte absoluti dominii cupidam; hanc esse causam, cur a revelatione tantopere abhorreat, ne scilicet ejusdem veritatem agnoscendo, suam fateri imbecillitatem cogatur: datam inter alia religionem humano generi, ne quivis ad lubitum suum jura Dei restringat. Deinceps veritas & divinitas Historiæ Christi multis argumentis adseritur, atque inter alia isto, quod Prophetæ talia de Servatore prædixerint, quæ illi postea sic evenere, ut ab hominum arbitrio plane non dependerent, v. gr. nasci ex virgine, pœna crucis Judæis insueta affici, &c. Tandem Apostolorum θεοπνευστία vindicatur, ac de eorundem Autographis diu conservatis, fideque codicum manuscriptorum veterum agitur.

Historia ipsa non solum florida tersissimoque stylo, interspersis gnomis & observationibus variis, consignata est, verum etiam ex eruditionis penu multa, partim in transitu, partim prolixius explicata complectitur. Capiamus hujus rei specimen ex Historia Veteris Testamenti. Hic p. 100. 101 de marito Estheræ Ahasvero Basnagius differit, notatque, omnes Persarum Reges post Cyrum Xerxes dictos, quod nomen idem sit cum Ebræo Ahasveros, voculam *Arta* autem a quibusdam libere fuisse nomi-

mi-

mini isti adjectam, ut inde fieret Artaxerxes, eam enim Magnatum propriam fuisse, & Heroem indicasse, unde sint nomina Artabanus, Artavasdes, &c. igitur Ahasverum Estheræ maritum ex nomine dignosci non posse, circumstantiis vero Historicis evinci, quod Darius Hystaspis sit intelligendus; atque adeo per Reginam Vasti filiam Cyri, quam Darius conjugem duxerit, per Estheram autem Artistonam Herodoti designari, cui Darius ex auro puro statuam locari jusserit; Josephum vero in hac & Nehemiæ historia insigniter falli. Ex Historia Novi Testamenti seligimus, quæ p. 11. 66 exstant. Conatur hic Basnagius Josephum conciliare cum sacris Literis, cum in his Herodes Tetrarcha Galilææ Philippi uxorem dicatur rapuisse, quam Josephus Herodis conjugem appellat. Monet igitur, in Herodis familia mares singulos Herodis nomen obtinuisse, sed præter id singulos peculiare nomen habuisse, quo invicem distinguerentur; itaque Josephum familiæ nomen, Evangelistam vero proprium adhibere, Harduinum vero præter causam istius fidem sollicitare.

Præter ista multis sane aliis ad rem literariam facientibus momentis liber hic superbit. Ut quædam delibemus, Huetii de situ Paradisi sententia defenditur p. 7, repudiata, sed modeste, Salomonis van Til hypothesi; Pelleterii de structura arcæ Noachi sententia probatur, p. 11; ea vero, quæ ex coturnicibus, quibus Israelitæ in deserto cibabantur, locustas facit, repudiatur, p. 32. Jephtæ filiam occisam esse, p. 51 confirmatur, rejecta p. 81 eorum conjectura, qui corvos, Eliæ cibum asportantes, mercatores Arabes dixerant. Peccatum Usæ internecione properata punitum, non aliud fuisse Auctor putat p. 72, quam quod arcam fœderis fere pro re humana habuerit, cujus peculiarem curam Deus nullam haberet, quare eidem labascenti sua succurrere opera voluerit. Interpretationem Bibliorum Genevensem semel iterumque deserit, imprimis p. 86, ubi pro columbarum fimo, quo cibo obsessi Samaritani dicantur usi, cicer ponendum existimat. De Jobi autem libro & Salomonæo Cantico liberius paulo scribit, præsertim de posteriori p. 110. Hæc ex Historia Veteris Testamenti; ex altera notamus, Lucam præ ceteris Evangelistis in delineanda Christi φιλανθρωπία elaborare, p. 28. Horam Christi,

quam nondum venisse in nuptiis Canæ dixerat, horam passionis & mortis esse, in hac enim Herodem aliosque, ut ægre ipsi facerent, miracula ab illo ut extorquerent, allaberasse, id quod matri Servatoris, ne illum nimis præpropere excruciaret, dictum sit. De Apocalypsi suam non pronuntiat sententiam, sed aliorum mentem narrasse contentus, finem operi imponit.

DISSERTATION HISTORIQUE ET CRITIQUE, sur le Martyre de la Legion Thebéene &c.

i. e.

DISSERTATIO HISTORICO-CRITICA SUPER Martyrio Legionis Thebæorum, Auctore JOANNE DUBOURDIEU.

Amstelodami, apud Steph. Roger, 1705, 12.
Constat plag. 13.

p. 1. CUm Clarissimus Autor hujus dissertationis Augustæ Taurinorum (quam in urbem A. 1691 cum Duce de Schomberg venerat, ibique biennium fere moratus fuerat) cultum sanctis Martyribus legionis Thebææ, tum a plebe, tum ab ipsa Aula Magistratuque tributum vidisset, constituit secum veritatem hujus martyrii expendere. Non autem odio aliquo *adversus incolas* ejus urbis se motum fuisse dicit, ut illos, quos ipsi *tanquam patronos* protectoresque suos venerantur, aggrederetur; sed benevolentiam & comitatem civium cum erga omnes exteros, tum erga se imprimis, magna laude ornat, laboremque istum ex solo veritatis amore se suscepisse perhibet. Varia igitur exempla profert nimii cultus, quo Taurinenses memoratam Legionem, quæ ob religionem Christianam Maximiani Imperatoris tempore mortem perpessa fuisse fertur, a multis retro seculis prosecuti fuerint: inter quæ absque dubio eminet factum Caroli Emanuelis I Ducis Sabaudiæ, qui Vallesiis urbem S. Mauritii aliaque loca reliquit, ea conditione, ut cadaver Mauritii, qui legioni Thebææ præfuisse creditur, Augustam Taurinorum perferri concederent. Magnam etiam esse censet superstitionem Caroli Hyacin-

(margin: p. 8. beside "tyrii expendere."; p. 13. beside "Emanuelis I Ducis")

cinthi Ferreri, qui horum martyrum vitam deſcripſit: is enim
Carolum V Imperatorem certo Auguſta Taurinorum potiturum
fuiſſe putavit, niſi exercitus ipſius ſcalas muris eo loco admovis-
ſet, quo ſanctæ Thebæorum reliquiæ quieſcebant. Nullam au-
tem huic legendæ, cui adhuc omnes ſcriptores & Pontificii & Pro-
teſtantes fidem adhibere non dubitarint, veritatem ſubeſſe, mul-
tis argumentis Clariſſimus Autor oſtendere conatur. Hiſtoriam
hujus martyrii, quæ Eucherio Lugdunenſi Epiſcopo tribuitur, p. 29.
ſuppoſititiam eſſe, exinde probat, quoniam ibi mentio fiat Sigis-
mundi Regis Burgundiæ, qui vero diu poſt mortem Eucherii ad
regnum pervenerit. Acta etiam concilii Agaunenſis nullam me- p. 41.
reri hac in re fidem, multis anachroniſmis aliisque ridiculis rebus
ibi contentis evincere ſtudet. Nec majorem autoritatem novæ p. 52.
Hiſtoriæ legionis Thebanæ a Petro Franciſco Chiffletio editæ tri-
buit, eademque hunc Jeſuitam uſum fuiſſe in reperiendo codice
manuſcripto dexteritate, qua Annius Viterbienſis & Varillaſius an- p. 64.
tiquos aliquot codices detexerint, exiſtimat. Et licet Hiſtoria
martyrii a Chiffletio non conficta fuerit, nihilominus tamen eam
potius a quovis alio, quam ab Eucherio, conſcriptam eſſe ait.
Eucherium enim ſtylo uſum fuiſſe elegantiſſimo, Hiſtoriam vero p. 66.
legionis Thebanæ barbara illuvie ubique ſcatere. Reperiri etiam p. 78.
in eo ſcripto nomen *Primicerii legionis*, quod illis temporibus
non fuerit in uſu, & in definiendo numero militum ad legionem p. 85.
pertinentium errorem haut exiguum committi. Ut reliqua ipſius
argumenta ſilentio prætereamus. Sub finem diſſertationis ad-
junguntur aliquot exempla virorum doctorum Romanæ Eccle-
ſiæ addictorum, qui ipſi fraudem legendarum quarundam agno-
verint aut detexerint. Præ reliquis eminet hiſtoria S. Urſulæ & p. 234.
undecies mille virginum, cujus falſitatem Sirmondus e veteri mar-
tyrologio probavit, ubi ſcriptum erat, SS. URSULA ET UN-
DECIMILLA V. M. hoc eſt, *Sanctæ Urſula & Undecimilla
virgines martyres*, e quibus verbis rudes monachi ridiculam fa-
bulam effinxerant. Sirmondus itaque Romanam eccleſiam decies
mille, nongentis & nonaginta novem ſanctis privavit. Acce-
dit nunc Clariſſimus Autor, eumque ſexies mille, ſexcentis & ſe-
xaginta ſex, qui numerus in Hiſtoria martyrii legionis Thebanæ

definitur, denuo privat: cui de opimis his ſpoliis ut gratulandum ſit, alii judicent.

VETUS LATIUM PROFANUM ET SACRUM, autore PETRO MARCELLINO CORRADINO, Clementis XI Papæ Subdatario. Tomus I, in quo agitur de Latio Gentili.

Romæ, per Franc. Gonzagam, 1704, in 4.
Conſtat 2 Alph. 10 plag. chartæ auguſtæ.

GEnere ſuo, Latinus ſcilicet, incenſus Clariſſimus Corradinus, & patriarum antiquitatum ſtudio, e tenebris quaſi Latii has eruere, eque optimis autoribus ac fide digniſſimis monumentis publica luce illuſtrare, laudatiſſimo conatu, in his ſuis Commentariis paravit. Ideoque, quæ a rerum Romanarum ſcriptoribus Græcis ac Latinis tradita erant, ſingulari induſtria ac ſtudio retractat: & quæ de primis antiqui Latii colonis, populis, urbibus, regibus antiquiſſimis, Jano & Saturno, Pico item & Fauno Latinorum regibus eorumque oraculis, de Evandri & Herculis in Latium appulſu, de Latino, Ænea illorumque templis, ac hujus comitibus, e quibus Romanorum nobiliſſimæ familiæ ortæ ſint, de Aſcanio aliisque Albanorum ac Latinorum regibus, de illorum ornatu & comtu, de Latinorum republica, fœderibus, conventibus communibus & ſacris, de legibus ritibusque illorum in nuptiis, cœnis, victu ac puerperio poſteritati commendata invenit, prioribus tredecim capitibus ſollicite examinat: poſterioribus autem quatuordecim capitibus de Latinorum faſtis, calendario, ſingulorumque menſium feſtis, ſtatis vel incertis diebus agitatis, tractat. Ad iſta omnia rectius explicanda, Plinii, Dionyſii Halicarnaſſæi, Diodori Siculi, Livii, Alexandri ab Alexandro, Strabonis, Virgilii, Ovidii, Gellii, Varronis, Plutarchi, Procopii, Feſti, Solini, Valerii, Athenæi, Auguſtini aliorumque veterum hiſtoricorum criticorum ac poetarum opera præclare utitur. Neque a recentiorum ſcriptorum luce antiquitatibus his declarandis facem accendere negligit. Sane quæ Theodorus Ryckius, Caſella de primis Italiæ colo-

colonis, Cerinus de urbe Roma, & Sigonius de antiquo Italiæ jure, Ligorius in manuſcriptis Otthobonianis, Richardus Streynnius de Gente Romana, Voſſius de Idololatria, Kircherus de V. & N. Latio, aliique de aliis huc pertinentibus tradiderunt, ea iſto ſelectu uſurpat Noſter, ut undecunque Latio ſuo lucem fœnerari ſtudeat. Nulli autem in hac re autori fidem penitus addicit ſuam, ſed illorum errores paſſim notat, &, quos poteſt, e genuinis monumentis emendat. Ut ex innumeris aliqua ſaltem excerpamus, a *Dionyſio* obſervat Latium antiquum & novum confundi, incolarumque ejus ſeriem ita ab ipſo tradi, ut alios autores conferenti aliqua etiam mendoſa appareant. Voſſium, Cerinum, Kircherum veterum Regum Latii ſtirpem, ætates, appulſum, civitatum nomina & alia ita computare putat, ut ab Annio Viterbienſi, viro in confingendis antiquitatibus excellenti, ſeducti eſſe videantur: indicem populorum Latinorum, quem tradiderit Alexander ab Alexandro Gen. Dier. L. V c. VII, partim mutilum, partim mendoſum evincit. A Sigonio de veteribus Volſcæ & Æquæ gentis populis Latio annumerandis talem ſententiam tradi oſtendit, cui aſſentiri ipſe minime queat. A Caſella aliquibus locis incerta & priſcis Latinis Romaniſque etiam ignota tradi demonſtrat. Ryckium & D. Auguſtinum talia de Jano & Saturno prodere, quæ hiſtoricam veritatem confundant, & antiquis ſcriptoribus adverſentur, docet. Cincium & Varronem errare, qui Veneris nomen ſub Regibus Romanis neque Græcum neque Latinum, quin adeo Romulo & ſucceſſoribus abſconditum fuiſſe ajunt, ut in Saliorum carminibus nulla Veneris mentio, & apud antiquos Romanos nullus dies ei feſtus, nullum ſacrificium fuerit, cum ipſe Macrobius Saturn. l. I c. 12 e vetuſtiſſimis autoribus diverſum referat. Panvinium reprehenſionem mereri, qui in libro de Colon. Romanorum, e Plinio male intellecto, Antium antiquis Aphrodiſium dictum fuiſſe ſtatuat, cum ipſe tamen Plinius, declarante Harduino, Pomponius Mela aliique accurate ea loca diſtinguant. Cenſoriam quoque virgulam mereri Ligorium, qui in manuſcriptis Otthobonianis, Venerem Aphroditem aliam a Venere matre Æneæ faciat, contra Ciceronis, Lactantii de falſa religione, aliorumque autoritatem. Ipſas etiam veterum inter ſe nar-

nar-

rationes confert, &c, quæ fidei propius accedant, declarat, uti v. g veriorem Dionysii, Livii & Auctoris Orig. Gent. Roman. qui Sylvium posthumum Æneæ filium produnt, quam A. Gellii, qui ipsum patre superstite, licet seniore, editum perhibet, sententiam esse judicat. Falsarios vero ac impostores antiquæque corruptores historiæ passim acerrime reprehendit, interque illos Annium Viterbiensem & Inghiramium præcipue refert, quorum alter e tumulo Fabium Pictorem, Catonem & Sempronium vocarit, alter Scornelli ruri suo veteres memorias, quas ipse tumulaverat, se effodisse simularit. Cæterum multa omnino singularia elegantissimaque de Latinorum antiquitatibus e genuinis monumentis observat Noster; quorsum forte, quæ de nuptiis Latinorum inter cognatos, de nuptiis Majo mense interdictis, & multis aliis huc pertinentibus ritibus ac ceremoniis habet, ut & tota illa fastorum ac festorum Latinorum pulcherrima illustratio referenda; quæ omnia B. L. non sine jucunditate perlustraturum esse pollicemur.

LUCÆ ANTONII PORTII DE MOTU CORPORUM nonnulla, & de nonnullis Fontibus Naturalibus.

Neapoli, impensis Bernardini Gessari, 1704. 12.
Constant plag. 8. & 5 Tabb. æn.

Opusculum hoc duobus absolvitur Tractatibus. Primus de motus corporum determinatione multa tradit, inprimis qua vi opus sit, ne gravia per plana inclinata decidant, exponit. In pertractatione utplurimum sphæram supponit, eamque motum versus punctum aliquod habentem, quod *metam* appellat, per omnes sphæræ partes uniformiter distributum, aliquando tamen distributum inæqualiter & difformiter. Motum sphæræ & partium ejus ad metam datam, seu centrum Telluris via brevissima fieri ait, modo concedatur; secus per lineam, breviorem omnibus, quæ forte conceduntur. Quod si neutra admittatur, quieturam sphæram. Unam itaque saltem sphæræ partem per viam brevissimam ad metam seu signum moveri; cæteras vero per

per rectas lineæ a centro gravitatis ad signum ductæ parallelas: &, si sphæræ uniformis pars aliqua metam jam occupet, reliquas nondum quieturas, nisi centrum gravitatis in meta hæserit. Quæ de sphæra uniformi dicta sunt, etiam sphæræ uniformiter difformi, h. e. cujus partes sunt heterogeneæ, sed circa centrum motus uniformiter dispositæ, convenire ostendit: qua occasione simul explicat, quomodo emissæ secundum lineam obliquam cœlum versus a Turcis, anno 1683 Viennam obsidentibus, sagittæ relabi atque cuspidibus ferreis obsessorum capita ferire potuerint. Hinc duplex considerat planum, quorum alterum per centrum Telluris transit, alterum per id non transit, & pro locorum varietate, planum inclinatum vel Horizontale vocatur. Prius tanquam stateræ hypomochlion concipit, quod adeo nihil in corpora ipsum tangentia, sed saltem secantia agit: posterius tanquam ex infinitis punctis conflatum considerat, pro locorum, quibus applicantur, diversitate, majus aut minus ponderis sustinentibus. In puncto, e quo perpendiculum productum per centrum gravitatis & Telluris transit, si suspendatur corpus, quiescere illud; in cæteris moveri. In vecte non eodem modo sustinere potentiam applicatam extremitati ipsius ac aliis partibus: in priori enim casu sustinere partes indeterminatas, in posteriori, ubi alterum perpendiculorum per puncta, in quibus fit sustentatio, transeuntium, vel utrumque pondera secet, certas assignabiles sustentari partes. Corpus ex aliquo puncto dato in ejus superficie suspensum quieturum, si perpendiculum a puncto suspensionis ductum per centrum gravitatis transeat: revolutum iri in omni casu reliquo. Cubum homogeneum in aliquibus amplis regionibus circuli peripheria comprehensis semper quiescere, & ultra prædictas regiones semper moveri. Falli Cartesium, dum asserit, potentiam super plano inclinato pondus sustentantem esse in ratione perpendiculi ad longitudinem plani; falsum enim hoc esse in omnibus corporibus, quorum centrum puncto firmo innitatur. Contradicit universo Mechanicorum choro, & quicquid hactenus de motu gravium super plano inclinato proposuere, subvertit. Cum enim unanimiter hactenus docuerint, momentum absolutum ad relativum corporis in plano incli-

nato esse ut longitudinem plani ad perpendiculum; ipse contra evincere nititur, gravitatem relativam ad absolutam esse in eadem ratione, in qua est portio sphæræ non sustentata ad totam sphæram, seu minorem habere rationem ea, quam longitudo dati plani ad perpendiculum habet. Ostendit præterea, variatione punctorum, quibus applicari possunt virtutes ad prohibendum corporum partialiter sustentatorum casum variari virtutes, esseque inæquales: qua in re denuo a Mechanicorum communibus placitis recedit supponentium, eandem esse vim potentiæ in pondus suspendendum, cuicunque lineæ directionis puncto applicetur. Modum denique exponit gravitatem relativam accurate definiendi.

Alter Tractatus fontes aliquos naturales explanat, ac inprimis de fontibus intermittentibus certam affert solutionem, ipso eventu jamdudum comprobatam, ut adeo de illorum per artem parandorum possibilitate dubitandum non sit.

VITALIS JORDANI AD HYACINTHUM Christophorum Epistola.

Romæ, 1705 in fol. constat plag. 1.

IMpugnaverat *Portius* in opusculo *de motu corporum* receptam apud Scriptores Staticos propositionem, *quod scilicet* gravitas absoluta corporis, quod a plano declivi sustinetur, sit ad gravitatem relativam, quam in aliquo situ ipsius plani declivis exercet, ut longitudo ipsius plani declivis ad perpendiculum. Sed ipsum hallucinatum fuisse, epistolæ hujus Autor demonstrare conatur. Evincit nimirum, pro varia inclinatione plani, gravitatem absolutam corporis esse ad gravitatem relativam, semel ut longitudinem ad perpendiculum plani, quemadmodum fert *Cartesii* & communis Staticorum opinio, cum scilicet inclinatio plani est 45 graduum; interdum in ratione minore, quemadmodum vult *Portius*; plerumque tamen in majore.

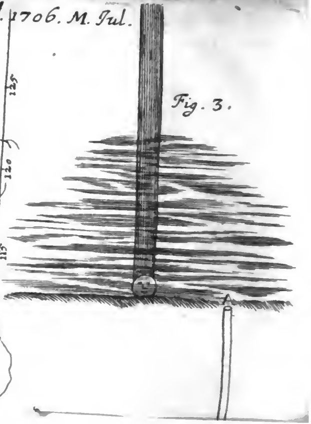
HISTOI-

TAB. VII. ad A. 1706. M. Jul.
pag. 315. sqq.

Fig. 2.

Fig. 3.

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE DES Sciences Année MDCCII &c.

i. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIArum Anni 1702, cum Commentariis Mathematicis & Physicis ejusdem anni.

Parisiis apud Joh. Boudot, 1704. in 4.

Constat 2 Alph. $13\frac{1}{2}$ plag. cum aliquot figuris ligno incisis & 12 Tabb. æneis.

INter alias aeris proprietates, a Philosophis recentioribus detectas, nota etiam existit ejus per calorem alterabilitas, quo nempe vel volumen, vel, si id fieri nequeat, elater augetur. Ulterius vero progressus *Cl. Amontons* docuit, quod, quo majori pondere aer premitur, eo magis per eundem caloris gradum elater ejus intendatur. Huic theoriæ praxin conficiendi novum thermometri genus superstruxit, cujus inter alia insignis est usus in gradibus caloris omnium climatum, eodem tempore, & eodem in loco, diverso tempore proportionandis, supposita nempe experientia, quod aqua ebulliens majorem caloris gradum non acquirat, per quodcunque temporis spatium, & quantocunque caloris gradu urgeatur. Sit *ABCE* tubus vitreus, cujus alteri extremitati *E* cohæreat globus *D*, altera *A* sit aperta. Interior tubi diameter sit dimidiæ circiter lineæ, diameter globi 3 digitorum, longitudo *AB* 46, *AC* 48 *digg*. Tubus integer ab *A* usque ad *E* Mercurio plenus, ita ut globo *D* aquæ ebullienti immerso, aer intus contentus, Mercurii sustineat vi elaterii sui 73 digitos, connumeratis 28 Mercurii digitis ponderi atmosphæræ æquiponderantibus eo tempore, quo thermometrum construendum. Ab apertura igitur *A* computari debent gradus caloris reliqui calore aquæ ebullientis minoris. In usu hujus thermometri semper habenda est ratio ponderis atmosphæræ, num 28 Mercurii digitis majus sit, an minus. Utut autem diameter tubi ad diametrum globi insensibilem fere habeat rationem; monet tamen *CL. Fontenellius*, magnitudinem globi esse indifferentem, cum per eundem caloris gradum in aeris quocunque volumine ad eundem gradum

TAB. VII. Fig. 1.

intendantur elaterii vires, modo eadem semper sit aeris condensatio; ast ubi observationes duobus thermometris institutas inter se conferre volueris, tubos pariter ac globos in utroque æquales esse debere. Ope hujus thermometri detectum, calorem a radiis Solaribus in meridie Solstitii æstivi productum non differre a frigore, quo aqua in glaciem abit, nisi ut 60 a $51\frac{1}{2}$ seu ut 8 a 7 circiter. Unde apparet, corpus nostrum frigoris minus, quam caloris patiens esse, nec sensus in caloris ac frigoris gradibus determinandis æquos haberi posse judices.

Dn. de la Hire effectus pulveris pyrii a machinularum aerearum istius granulis partim commixtarum, partim interspersarum elatere petit, ut adeo pulvis pyrius inflammatus aerem nonnisi animet. Tonitru pro specie pulveris pyrii habet, h. e. mixtura ex sulphure & nitro, aut aliis materiis istis admodum similibus, ita ut aer per earum inflammationem ad elaterem exerendum concitatus, præcipua tonitru phænomena producat. Solum nempe producere fulgur, si nihil ejus dilatationi resistat; producere fragorem, si motui ejus se opponant nubes, eumque tanto vehementiorem, quo plures particulas glaciales motui aeris inflammati minus obsequentes contineat.

Hombergius lente caustica, cujus diameter 3 pedum, experimentis institutis se detexisse asserit, aurum & argentum ab igne Solari volatilia reddi, quemadmodum reddi possint metalla reliqua ab igne culinari, converti in vitrum massa auri liquati levius, aurum ad ignem Solarem liquatum difficilius posthac liquari ad culinarem aliaque. Inprimis notatu dignum, quod, cum aurum per exiguum temporis spatium in foco lentis detineretur, crepitare incipiebat, guttulas de substantia sua ad 6, 7 & 8 digitorum distantiam ejiciebat, & superficies massæ liquatæ erectos quasi pilos vibrabat. Tota massa sine ulla sui immutatione dispergebatur. Quodsi enim super vase, in quo aurum fusum crepitans continebatur, chartæ folium expandebatur, pulvis auri eidem adhærescebat, cujus exigua granula oculis microscopio armatis instar exiguorum globulorum aureorum apparebant, quæque liquata in unam rursus massam confluebant. Si paulo ultra focum promovebatur, in vitrum: sin ulterius a foco removere-

veretur, nonnisi in fumum abibat. Horum phænomenorum rationem ex natura ignis Solaris ac ejus a culinari differentia deducit. Ignem nempe culinarem pro massa liquida ex materia luminis & oleo ligni aut carbonum habet, quæ cum aere multo sit levior, suum ab eo impetum nanciscatur. Contra ignem Solarem esse simplicem luminis materiam, per aerem diffusam, sine ulla alterius admixtione, atque a Sole impulsam. Unde cum ignis culinaris ab aere, Solaris a Sole impetum habeat; illum in vacuo extingui, hunc æque ac extra vacuum agere. Quare quia corpora fusilia post liquationem retinent poros particulis igneis proportionatos, ignis autem Solaris particulæ sunt culinaris particulis multo subtiliores; auri massam ad ignem Solarem fusam compactiorem reddi, adeoque a culinari non tam facile ad liquationem denuo disponi. Similiter dum per activitatem ignis Solaris in sua elementa resolvatur aurum, Mercurium avolare, sulphur metallicum & materiam terrestrem relinqui, quæ colliquata in vitrum auro levius necessario abeant.

Calculos ipsas inter vesicæ tunicas aliquando subsistere, augmentumque capere, *Dn. Littre*, Clarissimus Anatomicus, ex trium subjectorum dissectione cognovit. Primordia eorum ab ipsis renibus petere tanto minus veretur, quanto distinctius in ultimo juvenis cadavere viderit, a duobus calculis, tum eam ureteris partem, quæ inter tunicas vesicæ procedit, primum perforatam, hincque a quolibet eorum meatum intra vesicæ substantiam ad locum usque, ubi detinebantur, efformatum fuisse. tum duo pariter ulcera, in rene alterum, alterum vero in pertuso uretere, excitata, per hujus canalem materiam purulentam excernentia. Quemadmodum vero calculos ejusmodi, ad vesicæ collum locatos, digito indice in viri intestinum rectum, in fœminæ autem vaginam uterinam immisso, explorare jubet: ita pro ipsis removendis, si minores fuerint, tunicam vesicæ internam cathetere applicato supra indicem alterius manus suppositum frequentius atterere, atterendoque, quo exitus iisdem ad vesicæ cavum detur, rumpere suadet, in majoribus tantum lithotomiam præterea ordinariam ita admittens, ut tenaculo simul tumor vesicæ apprehensus ac blande hinc inde agitatus

laceretur. Neque dubium, quin laudatus Anatomicus, ubi similes posthac ipsi in praxi obvenerint casus, remedia proposita feliciter sit adhibiturus, cum singularis ejus dexteritas vel ex modo abunde patescat, quo ille gravidam ab ossibus fœtus, intra abdomen concepti, per intestinum rectum felicissime liberasse fusius traditur.

Chymiæ elementa *Dn. Homberg* prius descripturus, quam integrum ejus cursum divulget, hic loci pauca de principiis Chymicis in genere, plura de sale in specie disserit. Principiorum Chymicorum nomine non nisi materias simplicissimas intelligens, in quas corpora mixta per analyses Chymicas possint redigi, mineralia ex sale, sulphure, mercurio, aqua & terra, vegetabilia vero & animalia ex sale, sulphure, terra & aqua coagmentari affirmat. Sal autem principium vocat talem materiam, quæ aqua quidem dissolvi, haud tamen igne mutari queat, quale sal vel acidum, vel urinosum, utrumque volatile, vel denique alcalisatum sive fixum sit, singula nihilominus, prout existunt, aliis particulis obvoluta. Salium quippe acidorum figuram acutam, dum per destillationem proliciuntur, sulphure quodam simul investiri, a quo, quatenus vel animale seu vegetabile, vel bituminosum, vel metallicum existat, resultaret omnino, cur tres acidorum habeantur classes, harumque prima, plantarum, fructuum, lignorum &c. acida destillata & spiritum nitri, altera spiritum vitrioli, sulphuris & aluminis, ac tertia spiritum salis marini & gemmæ complectatur. In spongiosa vero salium urinosarum figura portionem acidi & olei fœtidi animalium vel vegetabilium pariter comprehendi, ac in simili salium lixiviosorum figura unice reliquiæ acidi contineantur, quod ignis calcinandum inter e terra expellere haud valuit. Missis in præsenti effectibus, quos salia acida vel in salia lixiviosa & urinosa, vel in terras & metalla dicuntur exserere, missisque itidem modis, quibus sal acidum a salibus lixivialibus separari asseritur, rationem solummodo proferamus, qua salia fixa vegetabilium alumine, & mineralium imprimis borrace, tanquam salibus urinosis, volatilisari ostenduntur. Sicuti namque ex olei vitrioli ac borracis connubio sal aliquod volatile vitrioli salsum obtineatur, ita simile etiam sal volatile vitrio-

trioli narcoticum acquiri, si capitis mortui vitrioli libris tribus, in aquæ fervidæ mensuris sex solutis ac filtratis, borracis unciæ duæ in aquæ calidæ mensura una solutæ primum affundantur, hinc mixtura altero demum die, quo præcipitatio materiæ gryseo-viridescentis exacte finita fuerit, per chartam bibulam trajecta, tam e vase ferreo ad cuticulæ consistentiam evaporetur, quam porro e cucurbita vitrea, octo ad minimum pollices alta, ex arena ad siccitatem destilletur, omni aqua destillata rejecta, nec nisi ultimis ejus unciis quatuor asservatis. Humiditate siquidem deficiente, sal volatile ascendet, nivisque ad instar alembico adhærescet, quod a vasis frigefactis caute colligendum, sali autem residuo aqua postrema acidula toties reaffundenda, quoties per novas sublimationes aliquid similis salis elevari possit, cujus vis narcotica, si septem vel octo grana in aquæ calidæ cochleari propinentur, in febribus malignis promte compescendis, atque raptu humorum ad caput impediendo multum prædicatur.

Botanices pomœria egregie proferentur, postquam *Dn. Tournefort* ab itinere reversus, quod per varias Asiæ fecit partes, 1356 plantarum species secum attulisse, atque propter earum nonnullas, viginti quinque nova genera invenisse commemoratur.

Dn. de la Hire multum impendit operæ in examinanda Curva, quam radii luminis describunt. Enimvero cum de hoc argumento jam mense præcedente quædam monita sint a *CL. Hermanno*, manum de tabula retrahimus.

Dn. Maraldus, cum Romæ commoraretur, sub initium Martii anni 1702 ingentem luminis tractum observavit, cujus longitudo 30 erat graduum circuli magni, latitudo unius. Apparebat in Ceto atque Eridano. Color nubem a Sole illustratam æmulabatur; longitudo versus Solem exporrigebatur. Situs respectu fixarum intra breve, quo conspiciebatur, tempus non mutabatur. Simile hoc phænomenon quoad omnes circumstantias ei, quod in eodem cœli loco anno 1668 circa initium Martii observaverat *Cassinus*, immo jamdudum anno ante Christum natum 373 *Aristoteles*. Pro cauda alicujus Cometæ habetur, & a *Cassino*, qui reditum Cometarum eorundem, uti notum, defendit, singulis annis 34 redire creditur. Prolixe etiam describuntur observatio-

vationes Cometæ anno 1702 mense Aprili Parisiis a *Dn. de la Hire*, Romæ ab Illustr. *Blanchinio* & Berolini a *Dn. Kirchio* habitæ.
TAB. VII. Fig. 2. Comparat eum *de la Hire* cum Cometa anni 1698. Utriusque via ex fig. 2 patet: ubi *a*, *b*, *c*, *d*, &c. denotant loca Cometæ anni 1702 ad h. 10 30′ d. 24, 27, 28, 29, 30 April. & 3 atque 4 Maji L, M, N, O, P, loca Cometæ anni 1698 mense Septembri Parisiis observata, nempe d. 13 h. 8 10′, d. 15 h. 8 10′, d. 16 h. 8. 45′, d. 24 h. 8. 0′, d. 28 h. 7, 30′. Ex observationibus macularum eodem anno in Sole visarum *Dn. de la Hire* motum vertiginis Solis dierum 27, horarum 12, minutorum 20 vel 30 & aliquot amplius confirmavit: inter quas notatu digna est, quam *Cassinus* filius d. 6 Maj. usque ad 10 observavit, non magnitudine, quod alias obtinet, sed obscuritate imminuta disparentem, ita ut per omne tempus apparitionis eandem constanter molem retinens continuo illustrior reddita fuerit, donec tandem ne quidem per tubum 45 pedum a Sole distingui posset. *Dn. de Plantade* Monte Pessulano d. 14 Jan. ejusdem anni Eclipsin Lunæ a penumbra Telluris patientis vidit, & d. 11
Fig. 3. Maji *Dn. de la Hire* in observatorio Parisino paulo ante ortum Solis tractum luminis ad Horizontem ortivum perpendicularem conspexit, cujus altitudo erat 9 circiter vel 10 graduum, latitudo æqualis diametro Solis. Phænomenon adhuc durabat, *Sole* oriente, simile ex parte illi, quod *Hevelio* sub occasum Solis visum repræsentavimus in Actis nostris A. 1682 p. 262. Immo idem illud post occasum Solis tum anno 1672, tum 1692 vidit *Cassinus*. Cœlum circa Horizontem erat nubilum; sed raræ nubeculæ non impediebant, quo minus clara Solis facies conspiceretur.

De la Hire filius, cum deprehenderet, circa finem Aprilis anni 1702 locum ♀ in suis Ephemeridibus juxta Parentis Tabulas computatum a loco in Ephemeridibus Mezzavachi ipsi assignato gradu integro differre, nec errorem in calculo commissum animadverteret; Tabularum laudatarum fidem explorare satagit, captis altitudinibus Veneris ad Meridianum appellentis d. 4 & 6 Maji: quibus diebus discrepantia inter Ephemerides *de la Hire* &

& *Mezzavachi* erat adhuc dimidii gradus. Ex iis deducebatur d. 4 Maj. h. 10 8′ 18″ 30‴ tempore apparente Longitudo 15° 0′ 43″ ♈, Latitudo Septentrionalis 2° 8′ 16″; Longitudo ex Tabulis computata erat 15° 0′ 47″, Latitudo 2° 8′ 7″. D. 6 Maj. h. 10 1′ 31″, tempore itidem apparente, Longitudo observata erat 15° 3′ 32″ ♈, Latitudo 2° 42′ 15″; Longitudo computata 15° 4′ 28″ ♈, Latitudo 2° 42′ 12″. Non dubitandum est, quin eadem in reliquis Planetis habenda sit fides istis Tabulis. Postquam enim *de la Hire* Tubos quadrantibus applicare docuit, ut per eos Fixæ ac Planetæ interdiu cum Sole in Meridiano conspici possint; non solum Solis situm ad Fixas immediate determinare, sed Planetarum non minus, quam Fixarum Ascensiones rectas & declinationes accuratius, quam antea factum, invenire, ac motum Planetarum cum motu Solis conferre licuit. Gratam tamen Astronomiæ cultoribus operam præstaret *de la Hire*, si in reliquis Planetis Tabularum parentis fidem similibus observationibus comprobaret. Cæterum notandum est, quas in Ephemeridibus suis *de la Hire* posuit longitudines, & latitudines a supra allatis differre, quia computo juxta Tabulas ad aliquos dies quodam intervallo distantes inito, longitudines ac latitudines ad intermedios partem proportionalem quærendo determinant, qui Ephemerides conscribunt, laboris compendium facturi.

De resistentia solidorum multa præclare meditatus *Varignonius*: sed prolixiora sunt, quam quæ hic proponi possint. Denique notamus, quod jussu R. Abbatis *Bignonii* in describendis omnibus instrumentis Musicis, quorum hactenus in Gallia fuit usus, numerus vero ultra 60 excurrit, *Dn. Carré* occupetur.

TRIGONOMETRIA PLANA ET SPHÆRICA, *cum selectis ex Geometria & Astronomia Problematis &c. Auctore R. P.* ***JACOBO GOODEN****, Soc. Jes. in Collegio Anglorum Leodii Mathes. Prof.*

Leodii, apud J. F. Broncart, 1704, in 4.
Conſtat 11 plag.

INter utilitates Matheſeos non poſtrema eſt, quod ſui cultores judicii acumine beet: quod ut fiat, non praxes ſolùm Mathematicæ addiſcendæ, ſed demonſtrationes inprimis cum cura concipiendæ. Utque abſtracta tyrones facilius ac diligentius meditentur, ad minus abſtracta applicatio fieri debet. Cum itaque hactenus non proſtaret libellus tyronum uſui inſervitiurus, in quo utriusque Trigonometriæ leges demonſtratæ eſſent, & ad problemata utilia ſolvenda applicatæ; ſe non inutilem operam præſtiturum eſſe credidit Noſter, ſi Trigonometriæ tam planæ, quam ſphæricæ, præcepta ex primis fundamentis explicaret, & demonſtratorum uſum multum monſtraret. Parte igitur prima de Trigonometria plana agens, *cap. 1* neceſſaria ejus fundamenta ponit, Sinuum inprimis naturam explicando, & uſum Tabularum Sinuum atque Tangentium monſtrando, Data denique Trigonometrica declarando, *Cap. 2* Analyſin Trianguli rectanguli, & *Cap. 3* obliquanguli tradit. Addit *cap. 4* Analyſin Triangulorum per ſcalam Geometricam atque Quadrantem, & *cap. 5* ad longitudinum ac altitudinum dimenſionem applicat, additis inſimul modis, ſine Trigonometria eam expediendi, & caſibus accuratiſſime diſtinctis. Docet quoque *cap. 6* per Trigonometriam *planam inveſtigare diametrum* & circumferentiam Telluris, diſtantiam Solis & Lunæ a Terra eorumque diametros. Parte ſecunda Trigonometriam ſphæricam expoſiturus, cap. 1 itidem futuris demonſtrationibus neceſſaria fundamenta ponit, proprietates inprimis circulorum in ſuperficie ſphærarum ſe mutuo interſecantium & triangulorum ſphæricorum demonſtrando. Progreditur hinc cap. 2 ad analyſin Trianguli ſphærici rectanguli, & cap. 3 ad analyſin obliquanguli, & facilem problematis difficillimi, ex datis tribus lateribus inveveniendi angulos, ſolutionem proponit theoremati ſuperſtructam, quod *rectangulum ſub ſinubus crurum ſit ad quadratum radii ut rectangulum ſub ſinubus differentiarum crurum a ſemiſumma omnium laterum ad quadratum ſinus dimidii anguli verticalis.* Tractat *cap. 4* materiam apprime neceſſariam, ſed vulgo negligi ſo-

ſolitam de ſpecie laterum & angulorum. Nempe quia arcus & anguli eosdem habent ſinus cum ſuis complementis ad duos rectos, unde ſciatur, qualis invento ſinui angulus vel arcus reſpondeat, edocet per aliquot propoſitiones demonſtrativas. Subjungit *cap. 5* problemata ſphærica præcipua ex Aſtronomia & Geographia, de inveniendis Solis declinatione, loco, aſcenſione recta, obliqua, appulſu ad verticalem primarium, amplitudine ortiva vel occidua Azimutho, hora diei, arcubus Horizontis inter Meridianum & alios *circulos horarios* interceptis, hora ortus vel occaſus Solaris, duratione crepuſculi, fixarum declinatione, aſcenſione recta, longitudine, latitudine, arcu diurno vel nocturno, hora noctis, altitudine Poli. Adduntur Canones Sinuum & Tangentium pro decimo quoque minuto conſtructi, cum eorum Logarithmis. Tandem in tribus ultimis plagulis præcipua Geometriæ planæ elementa ex Euclide ſelecta demonſtrantur, & incipientium uſui accommodantur. Libellus adeo mole exiguus, utilitate ampliſſimus; levi pretio parandus, in maximo habendus. Multum utilitati tyronum conſuleret doctiſſimus Autor, ſi Aſtronomiam pari dexteritate explicatam daret univerſam.

DISSERTATIO HISTORICA DE DUCENTIS celeberrimis Auguſtinianis Scriptoribus ex illis, qui obierunt poſt magnam Unionem Ordinis Eremitici, usque ad finem Tridentini Concilii, amplioris Bibliotheca Auguſtinenſis edendæ prævia. Autore Fr. DOMINICO ANTONIO GANDOLFO, Genuenſi.

Romæ, typis Jo. Franc. Buagni, 1704. 4.
Conſtat 2 Alph. 6 plag.

CUm nova quotidie incrementa capiat Hiſtoria Litteraria, nullus eſt in Romana Eccleſia Ordo, cujus viros eruditos nonnulli certatim non illuſtraverint. Nam ut de Auguſtinianis tantum nunc dicamus, notum eſt Thomæ de Herrera *Alphabetum Auguſtinianum* Madriti A. 1644 f. editum, ſed ſterile fœcundi alioquin ſcriptoris opus, tum Philippi Elſſii *Encomiaſticum Auguſtinianum*,

Bruxellis 1654, f. vulgatum, quod tamen erroribus haud vacat. Quo vero in pretio sint Thomæ Gratiani *Anastasis Augustiniana*, sive de Scriptoribus Ordinis Eremitici S. Augustini Antv. 1613, 8, & Cornelii Curtii *Elogia Virorum Illustrium ex Ordine Eremitico D. Augustini*, cum iconibus ad vivum expressis ibidem 1636, 4, haud æque liquet. His accessit nuper Gandolfus, Genuensis, qui, cum ampliorem Bibliothecam Augustinensem edere olim constituerit, præmisit *Dissertationem* hanc *Historicam de ducentis celeberrimis Augustinianis Scriptoribus*. Equidem & antea Auctor de Ordine suo bene meritus videtur, quandoquidem eum *de Purpuratis Augustinianis*, hoc est, iis, qui ex hoc Ordine Cardinalitiam dignitatem sunt adepti, nec non *Poeticos Flores Eremi Augustiniani* scripsisse, ex hoc ipso passim opere patet. Etsi vero hæc, quam præ manibus habemus, Dissertatio non ea styli elegantia conscripta sit, quam ejus generis libelli requirunt, multa tamen memorabilia hic occurrunt, e quibus aliqua pro instituto
p. 21. nostro delibare non gravabimur. Celebris fuit seculo imprimis XIII (natus quippe 1247 & mortuus 1316) Ægidius Columnius, qui Aristotelicam Philosophiam multis voluminibus, rudi tamen sermone, explicavit. Is cum adolescentiæ Philippi Pulcri, Galliarum Regis, præfectus esset, ejus in gratiam *de Regimine Principum* libros tres, Romæ primum 1482 f. typis excusos scripsit, omnis Moralis Philosophiæ compendium. Tanta vero ejus auctoritas fuit, ut, quod nemini alias concessum Noster p..., in Capitulo Generali Florentiæ 1287 fuerit mandatum, ut omnes ejus Ordinis positiones Ægidii seu scriptas, seu scribendas reciperent ac defen-
30. derent. Vixit eodem tempore Beatus Albertus, qui primus, teste Gandolfo, habetur, qui externæ eloquentiæ, quæ in varia gestuum compositione consistit, artificium in suggestum introduxe-
51. 52. rit, eoque in sui admirationem rapuerit auditores. Ubi de Ambrosio Calepino agit Auctor, mire ejus Dictionarium, Venetiis primum A. 1505 f. editum, & centies deinde, omisso etiam Calepini nomine, recusum, commendat, eo imprimis nomine, quod auctoritati Patrum, Ambrosii, Hieronymi & Augustini, plus quam, Vallæ, Prisciani & similium detulerit. Fuit præterea suavibus moribus, & ne senex quidem, cum cæcitate jam laboraret, literarum

stu-

ſtudia depoſuit. Miraculo ſimilia ſunt, quæ de Aurelio Brandolino, vulgo Lippo a cæcitate dicto, narrantur. Nam cum a pri- p. 85.
mis ferme vitæ cunabulis oculorum luminibus captus eſſet, fuit tamen & Theologus atque Concionator egregius, & Philoſophus, & Orator, & Hiſtoricus, & Poeta extemporaneus, & Muſicus excellentiſſimus. Memoriæ vero & promptitudinis ejus hoc præ- 87.
cipuum argumentum eſt, quod omnem Plinianam Naturalem Hiſtoriam, per ſingula capita, quamplurimis & præclariſſimis verſibus ex tempore enarraverit, re nulla memorabili prætermiſſa. Cum Felicem de Prato Pſalterium Davidis ex Hebraico ſermone 121.
in Latinum tranſtuliſſe narrat Auctor, plures alios Auguſtinianos linguæ Hebraicæ gnaros adducit, & contra Celeberrimum Virum Guilielmum Cave, non eam aſſerit monachorum in Reuchlinum odii cauſam fuiſſe, quod in Hebraicis eſſet verſatus, verum quod vir ſatyrici ingenii lingua illa abuteretur. Guilielmum 150.
Duranti perperam Durandum a pleriſque vocari putat, eumque 152.
Auguſtinianum fuiſſe, contra Labbeum, quem ut Ordini inimicum ſæpiſſime redarguit, pluribus oſtendit, affertque nobile Duranti de Sacra Cœna dicterium: *Verbum audimus, motum ſentimus, modum neſcimus, præſentiam credimus.* De Henrico de 164.
Langeſtain, dicto de Haſſia, refert, quod primus Mathematicas artes Lutetia Viennam tranſtulerit, inde mox per univerſam Germaniam feliciter propagatas. Porro de politiſſimo Hermolao 173.
Barbaro agens, vulgares quosdam ſcriptorum errores emendat. Hinc Zachariam patrem, & Franciſcum avum, quos aliqui confundunt, eum habuiſſe, oſtendit; tum non dolore obiiſſe, quod Reſpublica Veneta eum dignitatem Patriarchalem contra leges patrias obtinuiſſe indignata eſſet, verum peſte Romæ 1494 extinctum fuiſſe probat, nec honore funeris caruiſſe, in celebri quippe Auguſtinianorum Baſilica S. Mariæ de Populo Romæ ſepultum. Hieronymum Neapolitanum Nicolai V Pontificis, in ſpecu- 179.
lativis quidem ſcientiis, nequaquam tamen in Græcis, ut Ughellus ſcripſit, præceptorem fuiſſe docet, quandoquidem is ſenex Græcas litteras didicerit, in quibus tamen ita mox profecerit, ut de Græco in Latinum & contra multa traduxerit, & Græce etiam nonnulla compoſuerit, teſte Canolano. De Johanne Hoffmeiſtero, 216.

quem ob libros nonnullos beato nostro Luthero oppositos, Anti-Lutherum vocatum vulgo asserit, notatu non indigna plura habet.
p. 233. Joannem Staupitium observat A. 1501 ad Summum Pontificem Oratorem fuisse missum, ut privilegia pro Academia Vitembergensi arcesseret, eoque primum Academiæ fundatorem vocari.
252. Laudatur Ludovici seu Aloysii de Marsiliis insignis liberalitas, qui magnam librorum copiam, multis ex locis conquisitam, Bibliothecæ sui Ordinis Florentinæ, quam & antea præstantissimis codicibus ditaverat Joannes Boccacius, legaverit. Ei anno, quod Noster credit, 1436 defuncto *Florentina Civitas, ob singularem eloquentiam & doctrinam, sepulcrum publico sumtu faciendum*, quæ sunt verba Epitaphii, ponendamque insuper in Cathedrali imagi-
275. sq. nem *instituit*. Notus ante alios est Onuphrius Panvinius, qui Veronæ 1529 natus, adhuc puer neque ætatis annum duodecimum supergressus, historiæ impensissime vacare cœpit, & multis subinde scriptis voluminibus, quorum & aliqua alieno nomine prodiere, cum ex animi dolore in febrim incidisset, Panormi ante diem obiit 1568. Ad ejus laudem imprimis spectat, quod ejus Annalibus Ecclesiasticis, quos affectos reliquerat, ita in prioribus Annalium tomis usus fuerit Baronius, ut, qui primum Onuphrii tomum, vel saltem magnam ejus partem viderint, pauca a Baronio immutata fuisse agnoscant. Adjecit Auctor noster in Appendice antiqua quædam monumenta, ad vitas imprimis Sanctorum Sanctarumque spectantia, quæ celeberrimis viris Papebrochio &
349. Janningio singulari epistola dedicavit. Postremo loco nonnullorum de Gandolfo præconia, per modum epistolæ ad Francisc. Mauritium Gandolfum, Marchionem Melassi &c. recensentur,
391. quæ inter cum & ea relata essent, quæ de ejusdem libro Italico *Dispaccio Istorico Curioso & Erudito*, Monteregali 1695, 4 edito, Suppl. Tomo III p. 300 diximus, additur, Academiam Obscurorum, quam Gandolfi auspiciis instituendam illic nuntiavimus, ob perpetuam
395. ejus absentiam nondum initium sumpsisse, eoque rationem ejus, quod desideravimus, nondum explicari potuisse. Novum denique fœtum ab Auctore exspectare jubemur in eadem Epistola, cujus titulus erit *Li Splendori Liguri svelati dalla Penna del P. D. A. Gandolfo, principalmente ne detti, e fatti Eroici, e glorio-*

riosi del Senato, Genovesi Patritii & Soggetti qualificati della Liguria, & alcuni anche della Corsica; con una descrizione delle sudette due Regioni, e delle cose notabili delle medesime. Cæterum multa se passim debere Celeberrimo Magliabechio non ingratus profitetur, quem Virum quippe, aspectu licet & cultu philosophico, eruditione tamen, doctrina & moribus conspicuum p. 252, & eruditionis pelagum p. 256 vocat.

TATIANI ALEXANDRINI HARMONIÆ EVANgelicæ antiquissima Versio Theotisca, ut & Isidori Hispalensis ad Florentinam Sororem de Nativitate Domini, Passione, Resurrectione &c. libri eadem lingua conversi Fragmentum. JOANNES PHILIPPUS PALTHENIUS e manuscriptis codicibus edidit, & animadversionibus illustravit.

Gryphiswaldiæ, apud Johannem Wolfgangum Fickweilerum, A. 1706, 4.
Constat 2 Alph. 10 plag.

Cum nostro ævo multa præstantissima ingenia scientiis excolendis plurimum incumbant; ut linguæ etiam, quibus animi sensa interpretamur, & rerum conceptus cum aliis dextre communicamus, excolantur par est. Id vero [illegible] molitur, judice Clarissimo *Palthenio*, non peregrini sermonis vocibus ac phrasibus vernaculum locupletare ac exornare, sed vernaculi integritatem vindicare: nec nova vocabula effingere, sed probæ notæ voces, majorum oscitantia in desuetudinem adductas, in usum revocare, utque dictionis Germanicæ elegantiam capiat, de proprio verborum significatu, ex veterum scriptis eruendo, sollicitus esse debet. Eum in finem edidit Noster versionem antiquam Harmoniæ Evangelicæ *Tatiani* & fragmenti *Isidori* Theotiscam. Utut enim Celeberrimus *Hickesius* Teutonicæ linguæ antiquitatum studiosis suadeat, ut a *Willeramo* lectionis initium capiant, inde ad *Otfridum*, hinc tandem ad *Tatiani* interpretem progrediantur; *Palthenio* tamen contraria via magis arridet, quia *Tatiani* interpres planissimis vocabulis utatur, ac ita presse omnia exprimat, ut

ut ne in positu quidem verborum quicquam immutet, cum contra in *Otfrido* sint multa contorta, & sensum dubium habentia, in *Willeramo* pleraque figurate dicta. *Vulcanius* versionem *Tatiani* Theotiscam, in Auctario Notarum ad eandem, pro scripto Teutonico omnium antiquissimo habet: Noster ipsi coævum cum *Vlitio* facit *Otfridum*, & *Tatiani* interprete antiquiorem agnoscit interpretem fragmenti *Isidori*, quod pro omnium vetustissimo patriarum antiquitatum hoc in genere monumento venditat, & ad seculum circiter septimum refert, cum *Tatiani* versio foetus seculi octavi vel noni ipsi videatur. De *Tatiano* ipso & ejus Harmonia ut dicamus, opus non est, inprimis cum alibi in Actis nostris de hoc Viro satis sit dictum, præcipue A. 1701 p. 270 & 271. Codicem Theotiscum quod attinet, circa finem seculi XVI primus eum eruditis notum reddidit *Bonaventura Vulcanius*, qui tamen impeditus fuit, quo minus promissam orbi litterato daret editionem. Certam equidem post ipsum editionis spem fecerat *Junius*; proposito tamen eventus non respondit. Ipso mortuo codex, quem possidebat, manuscriptus, una cum manuscriptis aliis, in Bibliothecam Bodlejanam Oxoniensium delatus, ex qua *Palthenio*, anno 1696 Oxoniæ degenti, copiam ejus fecit Bibliothecæ instructissimæ tunc temporis Præfectus, celeberrimus *Hidius*. Notat vero, codicem illum duplici manu fuisse signatum, a Juniana diversa. Quod recentiori manu adscriptum erat, *Marquardo Frebero* tribuendum putat, quamvis in dubio relinquat, collatione cum alio codice instituta, an ex ingenio aliquid immutandum censuerit. Quamobrem ipse textum antiqua manu exaratum plerumque sequitur, nisi contrarium in animadversionibus indicet. Fragmentum *Isidori* Parisiis, ex codice manuscripto 4859 Bibliothecæ Colbertinæ, qui ad *Pithœum* pertinuit, descripsit, usum ejus concedente *Baluzio*. Versioni Theotiscæ ad latus comparet textus Latinus. Subjiciuntur in *Tatiani* & *Isidori* interpretes animadversiones, in quibus de multarum vocum Theotiscarum origine & genuina significatione disquiritur, & quomodo in voces nunc usitatas degeneraverint, hinc inde accurate ostenditur. Sub finem comparet fragmentum veteris linguæ Theotiscæ a *Lambecio* in Bibliotheca Vindobonensi produ-

ductum, felicisſima, judice Noſtro, conjectura a viro quodam doſto, cujus nomen tacet, reſtitutum & emendatum. Unum adhuc annotandum eſſe cenſemus, promitti nempe Orbi litterario a *Palthenio* Gloſſarium Vandalicum, quod a multis avidiſſime expectari, nulli dubitamus.

OBSERVATIONES PRACTICÆ DE HYDROPE Pectoris, a Collegis Academia Leopold. Nat. Curioſ. Vratislavienſibus edita.

Vratislaviæ & Lipſiæ, ſumptibus Chriſtiani Bauchii, 1706, in 4. Conſt. 10 plagulis.

HIſtoria Morborum, aliquot annos Vratislaviæ graſſatorum, improbo labore, nec ab omnibus probis ſatis laudando conatu pertexta, eadem induſtria, nec minori felicitate, ad alia nunc pergunt Academiæ Nat. Curioſ. Collegæ Vratislavienſes conjunctiſſimi. Quo magis autem plerisque Medicis inſitum faſtidium ingens, & contemtus quidam ſuperbus omnis veteris Medicinæ, cum perpetuo innovandi pruritu conjunctus, deteſtandus venit, quo ſaluberrimum illud de Societatibus ſeu Academiis promovendæ praxeos gratia erigendis Georgii Baglivi conſilium neglectum hactenus atque contemtum fuit; eo majori cenſentur laude mactandi Viri hi Clariſſimi, quod inter copioſiſſimas easque arduas occupationes, ad Artis ſalutaris augmentum promovendum ſuam non deſiſtant conferre ſymbolam. Ad hydropem pectoris jam elucidandum animum applicuerunt, non modo, quoniam pauci Scriptores aliquam in evolvenda ejus natura operam collocarunt, verum etiam, quoniam præter Maximilianum II glorioſiſſimæ memoriæ, Divo Leopoldo, cujus mortem tanquam Protectoris ſui Clementiſſimi acerbe luget ſupra laudata Academia, extitit ille funeſtus. Uſi fuerunt in hoc tractatu aliorum doctiſſimorum Medicorum teſtimoniis, præcipue in enarrandis morbi phænomenis, ac in cura; ubi autem ad cauſarum inveſtigationem perventum eſt, ſibi, ut aliis, vires ingenii periclitari & ſine contumelia proſequi, vel veterum caſtra relinquere, licitum eſſe opinati ſunt. Scaturiginem igitur aquæ in thoracis cavitatem extravaſatæ in vaſis potiſſimum lymphaticis quærunt, quatenus ſcilicet vel lympha

copiosius congesta, nec exitum in peripheria corporis nanciscens, adjuvante calore & obstetricante partium teneritudine, per transsudationem ex lymphaticis in cavitatem pectoris stillat, vel ex iisdem disruptis promanat. Nec improbabile est, serum sanguinis sub propria forma e vasis in thoracis cavum transsudare, sive hoc per ἀναστόμωσιν, sive per διαπήδησιν, sive per διαίρεσιν & in specie διαστόμωσιν contingat. Quinimo ductum thoracicum quandoque non extra culpam esse, suumque contentum pectoris concamerationi suppeditare posse, nulli dubitant. Inter causas remotas lymphæ extravasationi ansam præbentes accusatur modo ejus spissitudo extraordinaria, vel ab aqua frigida æstuante corpore affatim hausta, vel ab aere frigidiore, aquarum vitæ ingurgitatione &c. inducta; modo vasorum lymphaticorum angustia, vel a naturali conformatione ac primo ortu dependens, vel a morbis, vel ab aliquibus comprimentibus & constringentibus producta; modo vitia tum aliorum viscerum, quæ motum lymphæ turbant, tum pulmonum præcipue, durities puto, scirrhus, tumores, vomicæ, & cum pleura cohæsio. Sanguis vero suum serum ejaculatur vel si fuerit acris, & salinus, aut viscidus a dyspepsia ob cruditates admistas, ac iners menstruum, nec non ab incongruis in duodeno ac reliquo intestinorum volumine communicatis liquoribus redditus, aut in motu impeditus; vel si vasa sanguifera obstructa aut in osseam duritiem redacta sint; vel si viscera obstructiones patiantur. Denique ex ductu Pecquetiano prorumpit chylus, si ille fuerit disruptus. In cura eo cogitationes omnes dirigendæ sunt, ut 1) colluvies serosa in pulmonibus & thorace congesta quoquo modo evacuetur, 2) omni studio præcaveatur, ne nova subinde generetur, quod potissimum obtinetur, dum vitia tolluntur viscerum, & omnis cachexiæ occasio avertitur. Quanquam autem præter externa ex fonte Chirurgico pariter ac Pharmaceutico petenda, inter purgantia non frustra exhibeantur mitiora; inter diuretica præsente febre lapidibus percarum, oculis cancrorum crudis, tartaro crudo, nitro depurato, emulsionibus ex semine violarum, lapide Lyncis vel Judaico; absente vero eadem, succo betulæ cerevisiæ confermentato, succo raphani, fragis & baccis alkekengi cum debiliori

spi-

ſpiritu vini infuſis, eſſentiæ gummi ammoniaci & ſero lactis caprilli ſuæ ſint deferendæ laudes; inter diaphoretica Rob Sambuci, ebuli, lapides cancrorum, ſal cardui benedicti, & ſyrupus quidam in electuarium commode redigantur, & matutinis horis propinentur; nec inter pectoralia, ſi pulmones ſero glutinoſo diſtendantur, ſcabioſa, tuſſilago, hyſſopus, veronica, marrubium album, pulmonaria, betonica, capillus Veneris, &c. penitus ſint contemnenda; multoties tamen hoc malum tam rebelle eſt, ut ægri non tantum non curentur, ſed ne quidem ſymptomata eorum mitigentur.

Das güldene und ſilberne Ehren-Gedächtniß *D. MARTINI LUTHERI.*

h. e.

MEMORIA D. MARTINI LUTHERI NUMMIS aureis argenteisque decorata. Ex recenſione CHRISTIANI JUNCKERI, Dresdenſis, Hiſtoriographi Ducalis Saxo-Hennebergici.

Francofurti & Lipſiæ, apud hæredes Endterianos, 1706. in 8. form. maj.

Conſtat Alphab. 1. plag. 17.

Ut auri argentique amans Lutherus, dum viveret, haudquaquam fuerit, memoriam tamen illius plurimis in nummis aureis argenteisque conſervarunt poſteri, quos juſto illuſtravit Commentario jam A. 1699 ſub titulo: *Vita D. Martini Lutheri & Succeſſuum Evangelicæ Reformationis Jubilæorumque Evangelicorum Hiſtoria, nummis atque iconibus confirmata & illuſtrata*, edito Clariſſimus Junckerus. Sed tantum abeſt, ut prima illa opera (quam quidem ſubitaneam minime fuiſſe, Benevolus Lector vel ex recenſu in his Actis tum inſtituto p. 300 ſq. colliget,) divitias omnes exhaurire licuerit, ut novæ potius huic editioni parandæ ampliſſima, quæ ex illo tempore Autori ſolertiſſimo denuo ſe obtulit, ſupellex occaſionem peroptatam ſubminiſtrarit. Sicut autem in gratiam eorum, qui ſtudiis equidem pri-

mariam diligentiam haud impendunt, historiæ tamen interim & rei nummariæ operam navant, Germanico idiomate uti celeberrimus Junckerus maluit, ut pluribus adeo ad librum hunc accessus pateret; ita multum passim auctum amplificatumque priorem illum laborem invenient, qui Latinam editionem cum Germanica hac conferre voluerint. Provocamus in istius rei fidem vel ad unicam illam sectionem, quæ *trigesima octava* est, ac eminentium quorundam Virorum, qui vel socii Luthero fuerunt in promovendis ecclesiæ literarumque commodis, vel ab eo dissentientes diversarum opinionum autores extiterunt, vultus in nummis rarioribus expressos repræsentat. Etenim in ista Justo Jonæ, Philippo Melanchtoni, Erasmo Roterodamo, Hudalrico Zwinglio, Friderico Myconio, Martino Bucero, Joanni Calvino, *socii* adduntur Ambrosius Blaurerus, Simon Grynæus, Joannes Brentius, Joannes Oecolampadius, Petrus Martyr, Mercurius de Gattinaria Caroli V. Imperatoris Cancellarius, Bilibaldus Pirckheimerus, (cujus lateri adhæret pictor celeberrimus, Albertus Dürerus,) & Conradus Peutingerus. Unicum hunc §. tot accessionibus auctum qui cogitaverit, haud difficulter de reliquis pronum ferre poterit judicium. Ordinem de cætero eundem, quem Latina editio servavit, & heic retentum videas, nisi quod effigies nummorum, quarum iteratis sæpe vicibus aliquot ibi in peculiaribus tabulis junctim fuerunt exhibitæ, *textus nunc ipse suo* quamque loco proprio insertas accepit; id quod Lectoribus nonnisi gratissimum fore autumamus, utpote qui molesto labore ad tabulas istas, a materiæ dilucidatione interdum remotiores, recurrendi sublevatos se hoc pacto sentiunt. Sed textum ipsum haud mediocriter amplificatum dedisse, nondum sufficere visum fuit. Accessit insuper Appendix, quæ antea observata novis illustrat animadversionibus, & nummos præterea non unos apparatui priori adjungit, quos Clarissimus Auctor tantum non omnes se debere profitetur thesauro nummario Amplissimi Heræi, Consiliarii Sondershusani. Nominamus ex his potissimum eos, qui supra memoratis suppares sunt, memoriamque ab interitu vindicant Hieronymi Savonarolæ, Mennonis, Caspari Hedionis, Petri Vireti, Joannis a Lasco, Jacobi Sturmii, Lucæ Cranachii. Oecolam-

lampadius quoque inter alios iterum occurrit, cujus in honorem cusum numisma altera in facie hoc distichon refert: DUM VIXI IN DOMINI FULSI FAX SPLENDIDA TEMPLO ET NOMEN CUM RE GRATIA DIVA DEDIT. Tacemus duo Carmina *Adami Siberi* rarissima, & inter ejus Poëmata studiose alias collecta editaque minus reperiunda, quorum alterum Lutheri honoribus sacrum *tertium* eum *Eliam* nominat, versumque hunc & initialem habet & finalem: *Nostri fuit Secli Lutherus HELIAS*; alterum Philippum Melanchthonem tanquam *Phœnicem Doctorum* laudat.

OCTAVIA, Römische Geschichte/

h. e.

OCTAVIA, FABULA ROMANENSIS. PARS tertia, eaque ultima.

Noribergæ apud hæredes Hofmannianos, 1706. 8.

Constat Alph. 3.

FAbulæ Romanenses, quas ab Aristide Milesio quidam *Milesias*, alii ab argumento, quod in iis pertractatur, *Amatorias* adpellant, ex Oriente ad Græcos, a Græcis ad Romanos, atque ab his ad reliquas cultioris Europæ nationes translatæ sunt. Primam illarum originem ad certa tempora referre vix quisquam potest: extant autem perantiqua scriptionis hujus monumenta, quorum vestigia premere Galli præ aliis summa ope nisi fuerunt, a quibus etiam *Romanensis* adpellatio derivatur. Habuerunt enim tria olim idiomata Galli, *Gallicum* scilicet, quod vetustissimum & vernaculum erat, *Germanicum*, quod a Francis advenis seculo IV & V didicerant, & *Romanum*, quo Provinciales atque Tolosates, utpote Italis proxime habitantes, utebantur: & ab his quidem carmina & historiæ amatoriæ *Romanenses* dictæ sunt, quod hi præ reliquis omnibus artis poeticæ peramantes atque studiosi essent, suaque lingua in publicandis hujuscemodi scriptis aliis præirent. Parentum avorumque nostrorum ætate Fabula Romanensis ab Hispanis, Italis, Germanis, Anglis Bata-

visque ad supremum quasi dignitatis culmen evecta, & tanto ardore exculta est, ut de illa certas aliqui regulas formare, & in illis laureolam quærere, pulchrum duxerint. Certe apud Hispanos tantus talium librorum numerus evasit, ut Michael Cervantæus, quem inter præstantissima Hispaniæ ingenia numerant, subtilem admodum & prudentem de iis censuram in peculiari opere, quod *Domini Quixoti historiam* nuncupat, agere, atque hac ratione civium suorum animos a nimia fabularum lectione avertere studuerit. Et negari quidem non potest, multas comparere quisquilias in hoc librorum genere: quidam enimvero ita ab auctoribus suis efficti elaboratique sunt, ut in iis contra bonos mores nihil dictum sit, sed potius dominandi amandique artes, tragicorum insuper casuum narrationes, atque elegantioris cultus indicia, non absque summa oblectatione, sub amabili figmento, deprehendantur.

In illis, quas Germania nostra produxit, *Herculis* & *Arminii* Fabulæ præ cæteris claræ sunt; omnibus vero palmam præripuerunt *Aramenes* & *Octaviæ* volumina, cum ob præceptorum castimoniam, styli elegantiam, vicissitudinumque mirificam varietatem, tum præcipue ob augustas illarum origines, quas e Serenissima Germaniæ Domo Principi ingeniosissimo debent. *Octavia* certe, cujus duæ partes priores quatuor voluminibus constantes ante hos viginti annos lucem adspexere, adeo animos lectorum incomparabili venustate sua fascinavit, ut reliquos jucundissimi laboris tomos anxie optaverint, quorum desideriis tandem tertia parte, quam ultimam dixit, satisfacere voluit Serenissimus Princeps. Quum vero etiam in hac ipsa nondum ad finem perducta sit elegantissima de Octaviæ Romanæ miris in aula Neroniana casibus fabula, nova nunc ab illis, qui Octaviam Germanica veste decoratam quasi depereunt, ad Excellsissimum Auctorem vota fiunt, ut labores suos ad finem aliquando perducere dignetur: qui, nisi ipse ultimam operi manum admoveat, a nemine unquam expectandus est, cum neminem pari felicitate hujus generis aliquid adgressum sciamus, multo minus futurum credamus quemquam, qui tanto cum applausu cœpto hactenusque continuato operi ausurus sit colophonem imponere. Servet modo æternum Numen Principem Optimum,

mum, salutis inprimis publicæ & S. R. Imperii universi causa; cujus inter Columnas præcipuas merito omnes eum venerantur.

ECLIPSIS SOLIS D. XII MAJI A. MDCCVI IN diversis Germaniæ locis observata.

PHænomenon hoc, in terris nostris rarissimum, cœlo undique fudo, non sine voluptate conspiciendum se præbuit. Initium occultationis hic *Lipsiæ* circa primum quadrantem horæ decimæ, maxima obscuratio h. X. 25' 20'', finis h. XI. 35' 45'' notata fuere, ipsumque adeo deliquium h. 2. 21' duravit, sub medium ejus vix triente digiti Solaris disci a defectu immuni: quo tempore ♀ prope Solem & ♃ Orientem versus clarissime nobis conspecti fuere. Sunt quibus & ♄ atque ☿ visi perhibentur, cum pluribus fixis primæ magnitudinis. Ambibat Lunam annulus fulgens, limbo ejus parallelus, obversa Lunæ parte densior, aversa rarior, exacta tamen peripheria terminatus, a parte Solis lucida supra illum versus zenith prominente accurate distinguendus. Splendor ejus quasi argenteus, minor tamen quam ab occultatione immunis disci Solaris particulæ. Margo Lunæ instar nubeculæ pallebat, nigredine medium disci occupante. Prope horizontem occiduum nebulæ veluti cooriebantur, cœlumque rubebat.

Eandem Eclipsin *Jenæ* accuratissime observans Clarissimus Professor *Hambergerus*, notavit initium h. IX. 11' 40''; medium h. X. 21' 59''; finem h. XI. 32' 18''; magnitudinem $11\frac{5}{8}$ digitorum; integram durationem h. II 20' 38''. Maxima cum esset obscuratio, Venerem vidit, Jovem atque Capellam, tenebris adeo invalescentibus, ut ad dignoscenda in Horologio Oscillatorio ad fenestram collocato minuta & secunda horaria, candela accensa opus esset.

Berolini initium fuisse h. IX 24', finem h. XI. 45', & defectum ad $11\frac{7}{8}$ digg. excrevisse accepimus.

Vratislaviæ in Collegio Academico Soc. Jesu a R. P. *Chri-*

Christophoro Heinrich, Prof. Theolog. & Mathem. sequentia annotata sunt.

		′	″
Initium erat	hor. IX.	39.	40.
Totalis obscurationis initium	X.	49.	—
Medium	X.	49.	30.
Lucis initium	X.	50.	—
Finis totius Eclipseos	XII.	2.	20.
Mora totalis obscurationis	—	1.	—
Duratio Eclipsis ab initio ad finem	II.	22.	40.

Punctum ultimi exitus a Sole distabat a puncto verticali Solis Orientem versus 56° - 20′.

Diameter Lunæ excedebat Diametrum Solis minimum 15′ Diametri Solaris.

Tempore totalis obscurationis stellæ complures libero oculo visæ, etiam duæ prope Solem. Lunam circulus dubiæ lucis ambibat, Halonis instar. Simul apparebat inæqualitas superficiei Lunaris; sed præcipue sub initium luminis distinguebantur, in effigie per telescopium in chartam albam projecta, montes & valles Lunares, intermicantibus Solis particulis.

Hora 10, 6′ 30″ obscuratis in Sole *digit.* 5, *speculum Parabolicum* diam. 3 ped. adhuc inflammavit lignum siccum: quod haud amplius præstitit h. 10 18′ 20″ obscuratis 7 digitis.

Hor. 10 35′ 30″ obscuratis 10 digitis adhuc tantisper adussit pannum.

Hor. 10 42′ 0″ obscuratis 11 digitis nec fomitem amplius accendit.

Lens ustoria diam. 9½ pollic. post obscuratos digg. 9 h. 10 30′ adhuc adussit pannum: obumbratis vero 10 digitis nec fomitem quidem.

Cœlum omni hoc tempore fuit admodum serenum.

** ** **

ACTA
ERUDITORUM,
publicata Lipsiæ
Calendis Augusti Anno M DCC VI.

ANTONII PAGI CRITICA IN ANNALES Baronii.

Coloniæ Allobrogum sumtibus Societatis, 1705. fol. Tomus II. Constat 9. Alph. 7. plag.

Coronidem imposuerat Clarissimus Auctor operis sui Historico - Chronologici *Tomo I*, supra a nobis pag. 110 recensito, rebus a Theodosio M. præclare gestis, nunc *Tomum II* orditur ab altera Imperii divisione, qua Arcadius Orientis, Honorius Occidentis Principatum obtinuit, & progreditur ad initium Pontificatus S. Martini, quem suscepisse statuit A. C. 649. Itaque ad A. C. 395 vindicat Zosimum, qui Baronio Rufinum male Celtam appellasse censetur, eo quod Gallus fuerit; cum tamen Galli Celtarum nomine Zosimo & Straboni designentur. Ibidem statum religionis sub Arcadio & Honorio egregie repræsentat ex Sozomeni lib. 8, c. 1; adjicit hæresin Euresii & leges Arcadii contra hæreticos a Baronio prætermissas; bellum Persicum signo crucis efficaci celebre revocat ad A. C. 420; Chrysostomum refert in exilio, dum Pityuntem transportatur, exspirasse animam; Augustinus sequenti demum anno ordinatus ipsi videtur Episcopus Hipponensis, atque ejusdem & Paulini epistolarum chronotaxin exhibet curate digestam. A. C. 396 Evangelium ostendit propagatum inter Pictos Australes per S. Ninianum, inter Dacos, Bessos & Gothos per S. Nicetam, qui alias Nicæas dicatur; culpa enim librariorum Nicetam a Nicæa esse distinctum, qui error etiam in martyrologia irrepserit, unde memoriæ S. Nicæa dies VII Januarii, S. Nicetæ dies XXII Junii

consecratus sit. A. C. 397 alligat Nicetæ in urbem Nolam accessum, & per Daciam, Italiam, Macedoniam & Dardaniam in patriam redeuntis itinerarium; mortem S. Ambrosii; ordinem Conciliorum Carthaginensium emendatum, & Rufini Aquilejensis cum Melania ex Oriente reditum. Et de Rufino quidem ex Hieronymi & Nolani epistolis narrat, quod hæreses Origenis eo applausu Romæ disseminaverit, ut, licet celebris matrona Marcella strenue illum oppugnaret & Urbe tandem expelleret, nihilominus a Papa Siricio obtineret epistolas *Ecclesiasticas* seu *Communicatorias*, publico puræ fidei apud peregrinos testimonio. Ibidem in Paulino observat flagrans pietatis studium, quo percitus ipsam Romam appellaverit Babylonem, non respectu Gentilismi, uti Baronius vult, sed ob summam turbarum ac mali illecebrarum copiam. A. C. 398 mortuos demonstrat Siricium atque Ambrosium, & priori successisse Anastasium. Præter alia de Augustini in Donatistas, Chrysostomi in Montanistas, Porphyrii Gazæ Episcopi in Gentilismum zelo agit; tantam fatetur Cleri Romani fuisse invidiam non in S. Paulinum solum, sed & in S. Hieronymum, ut non immerito ab Hieronymo Senatus Pharisæorum vocaretur; quamvis etiam Hieronymus nimis acriter calamum ipsi strinxisse videtur, non quidem in Clerum, sed in Imperatorem, ita extollens virginitatem, ut matrimonium quodammodo damnare crederetur. A. C. 399 eminuisse probat *prudentiam Imperatorum* in exstirpando sensim Gentilismo, in Hispania præcipue & *Gallia*. Circa A. C. 400 corrigit errorem Baronii in chronotaxi martyrii Sisinnii commissum; Chrysostomum Origenistas Monachos ex suis monasteriis ejectos benigne excipientem excusat; natales Antiphon arum ab antizelia Arianorum, & ortum Maronitarum a Marone Abbate derivat. A. C. 401 damnatos ostendit Origenis errores, tam in Oriente quam in Occidente, publicis in synodis, Alexandrina & aliis, cumque innitatur Theophili epistolis Paschalibus, redegit eas in ordinem tempori conformem, castigatis Baronii parachronismis. Ibidem occasione concilii Carthaginensis tunc temporis celebrati, refert contentiones inter Episcopos de primatu agitatas, & singularem Eudoxiæ erga Chrysostomum & Porphyrium clementiam, quorum priorem mactaverit honore

fu-

suscipiendi ex baptismo vel Principem Theodosium, aut quod certius ipsi videtur, Flacillam & Pulcheriam; ad posterioris autem petitum exstruxerit Gazæ ædem plane augustam, templis idolorum dirutis. A. C. 402 continuatas ostendit controversias Origenianas, cumque de iisdem Chrysostomum inter & Epiphanium concertationes quædam ortæ sint, vitam & mortem Epiphanii hac ansa ex Sozomeno collustrat; disserit etiam de obitu Anastasii contra Baronium, & Concilio primo Milevitano. A. C. 403 Chrysostomum statuit in exilium ab Eudoxia missum, quam ἐπαιροθῶσα in malos mulierum mores exacerbaverat; Paulinum e contrario Ecclesiæ Nolanæ esse præfectum, contra Chiffletium & Benedictinos propugnat. A. C. 404 ab Honorio non solum non restitutos esse ludos seculares, sed ipsos etiam gladiatorios Romæ sublatos contra Baronium asserit, occasione occisi ab ipsis spectatoribus Telemachi, qui gladiatorum rabiem compescere tentaverat. Porro exponit alterum Chrysostomi, ab Imperatore revocati exilium, & natas inde Constantinopoli turbas. Scilicet invectus erat in turbantes sacra publica choreas & plausus, quibus Gentilium more plebs venerabatur statuam argenteam, quam Eudoxia sibi ad latus Ecclesiæ jusserat poni; sed tantæ zelum hunc secutæ sunt calamitates, ut pro suggestu exclamaret Chrysostomus: *rursus Herodias furit.* Non autem adeo diu furorem exercuisse, addit Noster, cum eo ipso anno obierit. Ibidem agit de Augustini disputatione cum Felice Manichæo, Innocentii decretis ad S. Victricium, Victricii conversione & meritis, morte S. Paulæ, & privilegiis Judæorum ab Arcadio & Honorio concessis. A. C. 405 Pelagium epistolam *de Gratia & Auxilio* scripsisse statuit, monetque B. L. ne hunc confundat cum Pelagio Monacho, cujus Chrysostomus ac Isidorus Pelusiota meminerint, sicuti Baronius, Usserius ac Vossius fecerunt; addit præterea, quomodo Rufinus Pelagium & Pelagius Cœlestium induxerit in errores, & quod Pelagius Commentariorum in epistolas Pauli, qui Hieronymo vulgo subjungi solent, auctor sit, confirmat. Tandem subjicit tempus concilii primi Toletani, in quo de Dictinio & patre ejus Symphosio, hæresi Priscilliana infectis, actum est. A. C. 406 scripsisse sentit Hieronymum adversus Vigilantium, cujus hæ-

hæresin & patriam præcipue, cum aliis Gallus, aliis Hispanus dicatur, pluribus persequitur. A. C. 407 obiisse Chrysostomum Comanis in Ponto Euxino exulem narrat, sed non excommunicatis, uti quidam ex suppositititiis Innocentii epistolis collegerunt, ejus persecutoribus: vexatas eodem tempore Italiam a Vandalis, Britanniam militum tumultu, & Gallias ab Alanis, Suevis & Hunnis. A. C. 408 mortuum docet Arcadium, & Isdigerdem Persarum Regem diram in Christianos instituisse persecutionem, eo quod Episcopus urbis Regiæ templum aliquod ethnicum succenderat: Honorium vero delevisse Imperii sui & Christianorum hostem clandestinum Stiliconem, subditorum onera variis legibus sublevasse, Gentilismum exstirpasse, hæreticos proscripsisse eosque inter Cœlicolas, sectam Christianos inter & Judæos mediam. A. C. 409 direptam esse ab Alarico Romam, & Mathematicos urbe ejectos, quoniam se hujus aliarumque urbium fata ex astris præscire erant gloriati: id quod prolixe defendit circa annum sequentem, ad quem Baronius, Valesius & Gothofredus hanc cladem referunt, ubi etiam Probæ & Lætæ matronarum laudat pietatem, quod pauperes durante obsidione de suis aluerint. A. C. 410 Concilium fuisse celebratum Carthaginense adversus Donatistas, quorum in Africa grassationes aliaque flagitia persequitur; mortuum quoque esse Rufinum, sed absque errorum recantatione; Pelagianismum sese dilatasse, sub Pelagii auspiciis, cujus patria, vitæ genus, præceptores, hæresis, iter in Africam prolixius heic exponuntur. De Synesio Pelagiano observat, quod Episcopatui sit admotus a Ptolemaidensibus, non invitus solum, sed aperte etiam heterodoxiam confessus, Theophilo Alexandrino aliisque, quos minime ejus errores latebant, electionem probantibus. Dandum autem hoc esse temporis illius iniquitati, quæ sæpius suaserit, Philosophos doctrina & virtute atque auctoritate præstantes mox a baptismo præficere Ecclesiæ. A. C. 411 principes Ecclesiæ Doctores Hieronymum, Augustinum & juxta nonnullos Hilarium Syracusanum calamum strinxisse contra Pelagium, Collationem Carthaginensem contra Donatistas habitam, Alaricum Gothorum Regem periisse, Galliamque & Hispaniam hostibus liberatam, etsi non adeo diu hac tranquillitate gavisæ sint. A. C. 412 con-

continuatas Donatistarum & Pelagianorum controversias sub auspiciis Imperatoris Honorii, regnum Gothorum in Gallia inchoatum, & mortuum Theophilum Alexandrinum. A. C. 413 profligatis Imperii turbatoribus, Marcellinum observat tribunum ac notarium, vitæ quidem integerrimum, ad delatorum tamen calumnias injuste fuisse occisum. In Gallia autem Burgundiones regimen obtinentes fidem Christianorum amplexos esse. A. C. 414 alligavit persecutionem Christianorum in Persia, ejusque initium & finem, hactenus ignota, ex collatione Theophanis cum Theodoreto demonstravit. A. C. 415 coactum animadvertit Concilium Hierosolymis coram Johanne contra Pelagianos, a Baronio penitus prætermissum; Judæorum insolentiam a Theodosio repressam, quippe qui puerum Christianum ad Immum comprehensum, ludibriis exercendis ac crucis deridendæ causa de ligno suspenderant, ac cruciatibus interfecerant; Gentilium autem simulachra sacrificiis hactenus culta, aliosque ritus Honorium proscripsisse. A. C. 416 Pelagium refert in Synodis Carthaginensi ac Milevitana II damnatum, quorum Episcopi Augustinus atque reliqui, quoniam ante latam sententiam sedem Romanam consuluerunt, studet hinc contra Blondellum Primatum Pontificis stabilire, repudiatis, qui in Synodo Milevitana II conditi dicuntur, de Pelagio canonibus. Cum autem ei adversetur locus Gennadii illustris: *Innocentius urbis Romanæ Episcopus scripsit decretum Occidentalium & Orientalium adversus Pelagianos datum* &c. inseruit vocem *Ecclesiis* ante præpositionem *adversus*, secutus codicem manuscriptum Bernardi Montfauconi, quem propediem novam & accuratam editionem Operum S. Athanasii vulgaturum pollicetur. A. C. 417 mortuum esse probat Innocentium, & successisse Zosimum, in Pelagianos tam propensum, ut Cœlestium judicaret innocentem, Pelagii autem adversarios, Herotem imprimis & Lazarum Galliæ Episcopos officio privaret ac communione. A. C. 418 immutatum advertit in Pelagianorum causa Zosimum, eoque reliquorum Episcoporum disceptationibus deductum, ut non Cœlestium solum damnaret, sed omnes Roma pelli Pelagianos, ab Honorio obtineret: circa idem tempus jacta esse Monarchiæ Francicæ fundamenta. A. C. 419 cum Julianus damnatio-

tioni Pelagianismi subscribere recusaret, Imperatorem promulgasse constitutionem de præstandis hæreticorum damnationi subscriptionibus; celebrata esse concilia Carthaginensia vulgo VI & VII appellata; ignem e cœlo dimissum ipsos maris fluctus quasi saltus ac sylvas incendisse. Meminit etiam consuetudinis hoc tempore adhuc Episcopis in Oriente usitatæ, qua publicis literis indixerunt tempus Paschatis proximo anno celebrandum. A. C. 420 Hieronymi emortuali, continuatam esse in Perside Christianorum persecutionem, exorto autem inde Persas inter & Romanos bello, Persas occubuisse. A. C. 421 Theodosium potestatem Episcopi Constantinopolitani circa sacra ita ampliasse, ut provinciæ omnes intra Orientalis Imperii fines comprehensæ, ejus subessent curæ, neque graviores causæ ad sedem Romanam referrentur. A. C. 422 Episcopos in Oriente, Illyricos præcipue, repudiasse affectatum Rufi, Sedis Romanæ vicarii, dominium, neque in causa Perigenis Episcopi Corinthiaci acquievisse in sententia Romani Pontificis. A. C. 423 mortuum esse Honorium Imperatorem, & Papam Bonifacium, ejectos ex Italia Julianum & Cœlestium Pelagianismi defensores, quibus etiam Theodorum Mopsvestenum ab aliis omissum associat. A. C. 424 Valentinianum renuntiatum esse Cæsarem, & Synodum Antiochiæ contra Pelagium celebratam. A. C. 425 interiisse ostendit invasorem Imperii Johannem Notariorum Primicerium, & abrogata diebus festis & Dominicis spectacula. A. C. 426 Theodosium legem adversus Paganorum sacrificia promulgasse; Augustinum libros Retractationum contexuisse, absolutis qui agunt de Civitate Dei; Prosperum & Hilarium Semi-Pelagianismum oppugnasse, quem Cassianus in Collationibus suis publice amplectebatur. A. C. 427 Theodoretum Historiam Ecclesiasticam terminasse, de quo & illius continuatoribus plura differit. A. C. 428 Gensericum Vandalorum Regem in Asiam irrupisse, eaque occasione Augustinum solvisse dubium a Quodvultdeo propositum: an Episcopis fugere liceat in persecutione? Clodionem regnum Galliæ occupasse, a quo Francorum Reges primæ stirpis ducunt originem; Nestorium Constantinopolitanæ Ecclesiæ præfectum, talem prima vice habuisse sermonem, ad quem populus cohorruerit. A. C. 429 collustrat S.

Ger-

Germani in Angliam missione, Saxonum pugna cum Britannis, & præcipue historia de populi & Episcoporum motibus in Nestorium. A. C. 430 continuatas ostendit controversias Nestorium inter & reliquos Episcopos, Cyrillum imprimis & Cœlestinum, quæ ut componerentur, & Romæ & Alexandriæ & Ephesi Synodos esse coactas, quas animadversionibus collustravit. Ad A. C. 431 disquirit cum Petro de Marca: an Theodosius suspenderit sententiam adversus Nestorium a Synodis Romana & Alexandrina latam, donec ab œcumenico Concilio judicium institueretur. Producit etiam obstacula, quæ Johannes Antiochenus Synodo Cyrilli Ephesino posuit, & investigat ansam, qua Canon VI Pelagianus in Synodum Ephesinum irrepserit, quibus Nestorii exilium, Sulpicii Severi conversionem, S. Paulini vitam ac mortem subjicit. A. C. 432 mortuum asserit Cœlestinum paulo post quam decreta mitigasset in Nestorianos sedibus suis ejiciendos; successisse Sixtum III, initamque pacem Cyrillum inter & Johannem, quippe qui non hæresi, sed personæ Nestorii faverat. A. C. 433 novum iterum suscitatum schisma indicat ab Andrea Samosateno, Alexandro Hieropolitano, & reliquis pacem Cyrilli repudiantibus, quod ipsum commoverit alios, ut neutram, neque Cyrilli, neque Johannis Antiocheni, partem amplecterentur, qui hinc *Acephali* dicti sunt. A. C. 434 Theodosium promulgasse *Sacram*, qua jubet, ut Nestorii defensores aut cum Cyrillo communicarent, aut Ecclesiis pellerentur. Prosperum refellisse Vincentium Lerinensem Semi-Pelagianum, eodem anno mortuum. A. C. 435 Synodos Anazarbicam & Tarsensem in causa Nestorii habitas, Alexandrum, Meletium aliosque Episcopos non paucos in exilium esse missos. A. C. 437 persecutiones Vandalicas initium cepisse. A. C. 439 Concilium adversus Cyrillum Constantinopoli celebratum putat Baronius, Noster autem fictitium esse docet. A. C. 440 mortuum affirmat Sixtum III, sed falso ei tribui libros de *Divitiis*, de *Malis Doctoribus*, de *Castitate* & *Hypomnestico*; successisse Leonem I; Christianos in Africa Genserici persecutionibus fuisse vexatos. A. C. 441 Concilium Arausicanum concedit celebratum fuisse, sed negat contra Marcam, quod generale fuerit. A. C. 442 hæresin ortam docet Eutychianam. A. C. 443 & seq. Manichæos a Leone M. & Prospero op-

oppugnatos. A. C. 445 lucem fœneratur inſcriptioni antiquæ Narbonenſi, & contentionem, quæ Leonem inter & Hilarium interceſſit, perſcribit. A. C. 447 Priſcillianiſtas in Hiſpaniis exagitatos refert, a Turribio potiſſimum Aſturicenſi Epiſcopo, item Saxones in Britanniam ingreſſos. A. C. 448 in nervum erupiſſe oppugnationem Eutychianiſmi, ipſum Eutychen in Synodo Conſtantinopolitana damnatum, non autem eodem anno, uti Baronio videtur, ſed ſequenti Synodos Byrtenſem & Tyriam eſſe celebratas. A. C. 449 controverſias cum Eutychianis & Iba, cujus cauſam antea expoſuit, continuatas oſtendit. A. C. 450 Eudociam non profectam ſecunda vice Hieroſolymam contra Baronium aſſerit, Imperatorem autem Theodoſium eſſe defunctum. Ad A. C. 451 revocavit perſecutiones Attilæ in Servatum II & alios; Concilium Chalcedonenſe; cauſam Anatolii & Dioſcori, (qui, uti ad annum ſuperiorem obſervavit, ipſum adeo Epiſcopum Romanum excommunicavit;) Baſſiani & Stephani ab officiis remotionem, factamque publicis ſumtibus ſuſtentationem; ubi ſimul ortum *penſionum Eccleſiaſticarum* indicat. A. C. 452 Attilam vaſtare cœpiſſe Italiam. A. C. 453 Leonem P. vices ſuas commendaſſe Juliano Epiſcopo Coënſi in cauſa Neſtoriana & Eutychiana, unde Marca & Queſnellius *Nuntiorum Apoſtolicorum originem* derivent; Theodoretum mortuum dici Garnerio, ſed perperam, neque Cæſarium Concilio Arelatenſi præfuiſſe, uti Baronio placet, cum ante annum 470 non prodierit in lucem. A. C. 454 *Attilam Baronio interiiſſe*, quod præcedenti anno contigerit. A. C. 455 Roma a Genſerico devaſtata, Eudociam cum filiabus in captivitatem eſſe abductam, Eudociam autem ſeniorem ab Eutychianiſmo ad Eccleſiam Catholicam rediiſſe; Leonem in conſtitutione Paſchatis, ſcrupulis hactenus variis obnoxia, uti ad annum 453 monuit, ſecutum eſſe Epiſcopum Alexandrinum. A. C. 456 perſecutione Catholicos Vandalica etiam extra Africam fuiſſe vehementer agitatos. A. C. 457 Epiſcopos civitatum metropolitanarum & Monachos in cauſa Timothei reſcripſiſſe, ſe Chalcedonenſem Synodum ad ſanguinem uſque vindicaturos, quorum epiſtolæ & relationes in unum codicis corpus collectæ vocentur *Codex Encyclius*, hodie vix cognitus, apud Veteres autem magno in honore habitus. A. C. 458

mor-

mortuum eſſe Anatolium Patriarcham Conſtantinopolitanum, quem Baronius abs re ducat auctorem Canonis XXVIII de privilegiis ſedis Conſtantinopolitanæ. Circa A. C. 459 floruiſſe ſtatuit *Acemetos* ita appellatos, non quod inſomnes & oculis conniventes perpetuis ſeſe vigiliis exercuerint, ſed quod divina in ipſorum Eccleſiis hymnologia nunquam ceſſaverit. A. C. 460 Symeonem Stylitam, cujus devotionem hic perſequitur, obiiſſe, poſtquam quadraginta annos, ſecus atque Baronius & alii ſentiunt, in columna habitaverat. A. C. 461 Leonem exſpiraſſe, de cujus cultu, reliquiis & operibus plura diſſerit. Ad A. C. 463 animadvertit, Victorium cyclum 537 annorum non hoc, ſed jam anno 457 concinnaſſe. A. C. 465 Concilium coactum eſſe Romanum, occaſione natalis ſeu diei ordinationis Hilarii, demonſtrat inter alia ex Clariſſimi Tenzelii ſchediaſmate de Natalitiis Epiſcopalibus, quem tamen in refutando Queſnellio non animadvertit, addit, natalis Hilariani feſtivitatem hoc anno prius celebratam, quam Concilium ad res Eccleſiaſticas ordinandas fuerit habitum. Circa A. C. 466 Proſperum Aquitanicum tantum Notarium Leonis Papæ egiſſe, non autem Epiſcopum, ceu ante Sirmondum perſuaſum fuerit omnibus. A. C. 471 Remigium juxta Baronium Epiſcopatum Remenſem obtinuiſſe innuit, ſed Henſchenium atque Cointium id accuratius examinaſſe; falli etiam Spondanum, qui illi *Explanationes in Epiſtolas Pauli* tribuit, cum in iis Benedicti & Gregorii Papæ fiat mentio. A. C. 474 Zenonem reſtituiſſe in Eccleſiam Antiochenam Petrum Fullonem, refert Baronius ex Alexandro Monacho, de quo Noſter cenſet, quod ſcriptor ſit futilis, & a Jacobo Gretſero plane immerito commendatus. A. C. 475 Oſtrogothos, devaſtato Illyrico, regnum in eo ſub Theodorico inſtituiſſe. A. C. 476 Imperium Romanum ſub Auguſtulo interiiſſe, plerisque Principibus hæreſin profitentibus. A. C. 478 habitam eſſe Romæ a Simplicio & Conſtantinopoli ab Acacio Synodum, in iisque damnatos non ſolum Timotheum Ælurum, Johannem Apamenum & Paulum Epheſiorum Epiſcopum, ſed etiam, uti contra Baronium propugnat, Petrum Fullonem. A. C. 482 Stephanum juniorem Antiochiæ occiſum, non autem, ſicuti Valeſius ſentit, Stephanum ſeniorem. A. C. 485 Petrum

Fullonem altera, non autem tertia vice in Synodo Romana damnatum asserit contra Valesium. A. C. 486 invaluisse observat aquarum in Epiphaniæ vigilia benedictionem. Circa A. C. 488 moris fuisse, sacra imaginibus ornare ædificia. A. C. 490 serpere cœpisse hæresin Prædestinatianorum, adhuc Prosperi ætate, secus atque Sirmondus vult, plane incognitam, quam quidem nonnulli ab Augustini adversariis confictam statuant, sed absque omni probabilitate; licet enim pauci fuerint & obscuri nominis Prædestinatiani, minime tamen Faustum Prædestinatianorum oppugnatorem, coram universis Galliæ Episcopis fingere potuisse & adversarios Lucidum atque Monimum, & libros hæresin tam horrendam, Deum tantum, quia ita voluit, quosdam ad æternum prædestinasse exitium, aperte professos; Synodos quoque Arelatensem & Lugdunensem idem confirmantes firmis niti testimoniis. A. C. 491 Olybrium juniorem consulatum gessisse absque collega, & Anastasium Imperatorem Henoticon Zenonis edicto sanxisse servandum. A. C. 494 Gelasium, qui anno superiori successerat Felici III, decretum promulgasse de Scripturis Divinis & opusculis sanctorum Patrum recipiendis & non recipiendis, nequaquam vero Hormisdam, qui ipsemet contrarium testetur. A. C. 496 Gelasium esse defunctum, de quo addit, Baronium abs re eidem abjudicasse libros de duabus naturis in Christo, etiamsi ab adversariis quandoque contra doctrinam de *transsubstantiatione sint adhibiti*; Valesium autem perperam ei adscripsisse *Historiæ Eutychianistarum* breviculum. A. C. 499 Baronius Clodoveum M. cum Alemannis bellum gessisse consignaverat, sed Noster docet, id contigisse anno 496 & paulo post, cum Deorum, quos colebat, opem frustra implorasset, conversum esse, atque ipso die Christi natali a Remigio baptizatum; nullam autem ampullæ Remensis facit mentionem. Ad A. C. 502 & sequentem studet Synodos Romanas, sub Symmacho habitas, ordinare atque collustrare. A. C. 511 Constantinopoli, cum Imperator Anastasius hymno Trisagio has vellet adjicere voces, *qui crucifixus es pro nobis*, gravissimam exortam esse seditionem, perinde quasi Christiana religio funditus everteretur. Circa A. 519 & sequentem viguisse in Oriente Monachorum Scytharum motus, eosque ad seditionem usque de-

fen-

fendisse, *unum ex Trinitate passum in carne*, quorum causam & immunitatem ab Eutychianismo Noster contra Baronium ex Norisio perorat. A. C. 525 Johannem Papam jussu Regis Theodorici Constantinopolin esse missum, Imperatorem Justinianum rogatum, ut Arianis Ecclesiæ restituerentur. Circa A. C. 527 innuit quando & quomodo Dionysius Exiguus Cyclum suum annorum 532 concinnaverit. A. C. 531 Codicem Justiniani promulgatum esse testatur. A. C. 538 resuscitatos narrat Origenistarum tumultus, Nonno auctore præcipuo, qui vero miserrime sit extinctus. Ad A. C. 546 retulit Vigilii Papæ gesta & persecutiones, propter edictum Imperatoris Justiniani adversus tria capitula. Circa A. C. 561 conjurationem designat adversus Justinianum excitatam, cujus Belisarius vulgo habeatur particeps, qui tamen innocens postea sit repertus, non autem, uti Baronius credidit, excœcatus & ad tantam redactus paupertatem, ut eleemosynas peteret. A. C. 565 Imperatorem Justinianum edictum de incorruptibilitate corporis Christi emisisse, eodemque mortuum, adversus Baronium & Cointium, in annorum computatione aberrantes, asserit. A. C. 574 Samaritanis in Syria tumultum excitantibus opposuisse se refert S. Symeonem Stylitam juniorem, ejusque virtutes & mortem collustrat. Ad A. C. 581 de S. Gregorio adversus Baronium probat, quod anno 573 Urbanam gesserit præfecturam, eodem circiter anno Monachum induerit, & ante annum 582 a Pelagio II missus sit Constantinopolin Apocrisiarius. A. C. 584 mortuum videri Baronio S. Maurum, Ordinis Benedictini in Gallia fundatorem, cujus mors rectius in annum insequentem differatur. A. C. 590 Gregorium Magnum Pontificem consecratum affirmat, *Expositiones* autem *in VII Psalmos Pœnitentiales* ejus fœtum esse pernegat. A. C. 595 mortuum probat Gregorium Turonensem, simulque Historiæ ejus & opusculis lucem fœneratur. Ad A. C. 604 Gregorii M. emortualem diem refert cum Baronio; Synodum Augustini in Anglia celebratam, in qua inter hunc Papæ Oratorem & Episcopos Britannos, quæstionem de Primatu Pontificis R. motam asseruerat Stillingfleetus ex Beda & Spelmanno, quem satagit refellere. A. C. 616 circiter propullulare cœpisse indicat Monotheletarum hæresin, auctore Sophro-

 phro-

phronio Hierosolymorum Patriarcha, paulatim vero erupisse, præcipue circa annum 622 per Paulum Monoculum, qui audacter coram Imperatore Heraclio, se Monotheletis addictum professus sit; aliam quidem hujus hæresis originem Theophanem tradere ad annum 629, sed eam fabulosam esse, cum Combefisio contra Goarem defendit. A. C. 633 alligat Honorii cum Sergio in causa Monothelitarum commercium, quem deceptum quidem concedit a Monotheletis, ab ipsa tamen hæresi fuisse immunem, neque in Synodo sexta damnatum propter hæresin, sed ob nimiam levitatem & facilitatem, propugnat. Hinc porro ipse ad A. C. 648 refellit *Oeconomiam Honorii*, qua approbat & commendat consilium Sergii de silentio tam Catholicis quam Hæreticis adhibendo, cum circa unam tum circa geminas in Christo voluntates.

Atque isthæc visa nobis sunt, B. L. memorabiliora ex altero Criticæ hujus Tomo excerpenda, quæ Clarissimus Auctor non solum ex antiquis Scriptorum fontibus confirmavit, sed etiam subinde cum a fabulis tum a parachronismis vindicavit, de eo potissimum sollicitus, ut & res in Ecclesia ac Republica gestæ, & eruditorum foetus auctoribus pariter atque annis suis natalibus restituerentur. Vel ex hisce itaque speciminis loco allatis judicabis de cæteris, quæ brevitatis ergo prætermisimus & Tomi subsequentis in aliud tempus dilati recensionem benevole paulisper exspectabis.

ADAMI CORTREJI REPRÆSENTATIO JURIS Primariarum Precum Sacratissimis Imperatoribus Romano-Germanicis sine prævio Pontificum assensu competentis, ad Reverendissimum atque Celsissimum Archi-Episcopum Rhodiensem, Internuntium Papalem in Germania Coloniensem.

Magdeburgi, apud Joh. Dan. Müllerum, 1706, 4.
Constat 9. plag.

HOc quoque Excellentissimi Autoris opusculum, licet mole exiguum, spem nostram, quam de Corpore Juris Publici Germa-

manici ab eo edendo concepimus, non parum confirmat. Respicit Jus Primariarum Precum, quod, licet non impetrato Pontificis consensu, Imperatori in Germania competere, ex fide publicorum documentorum ac rationibus solidissimis defendit. Occasionem scriptioni dederunt Reverendissimi Archi-Episcopi Rhodiensis, Internuncii Papalis, ad Reverendissimum Ecclesiæ Cathedralis Hildesiensis Capitulum literæ, quibus Jus hoc summum Imperatoris vocaverat, in dubium, ac Pontificis nomine hujusmodi preces declaraverat inanes. *Ipsas Archi-Episcopi literas*, una cum velamine prætensionum Papalium, cap. I exhibet Autor, unde constare potest, Chokierii imprimis autoritate Pontificem Imperatori Romano, non nisi post impetratum a se indultum, Jus primariarum precum largiri, Carolum quoque V a Clemente VII, Ferdinandum I a Pio IV, Ferdinandum II a Paulo V hujusmodi indultum obtinuisse. His literis Archi-Episcopi respondit Excellentissimus Cortrejus ea, quam cap. II exhibet, epistola, ac Imperatores quidem quandoque, ex civilitate ac pietate in sedem Romanam, non autem ex necessitate, concessionem hanc a Pontificibus petiisse declarat, cum etiam sine ipsorum suffragio, Jus primariarum precum ipsis, ex Instrumenti pacis Osnabrugensis sanctione ac antiquissima consuetudine competat, unde citra Pontificis suffragium Imperatores Ferdinandus III & Leopoldus sua usi sint potestate. Quod ut plenissime evinceret, non solum ipsos Status Catholicos, cum de pace Westphalica condenda ageretur, ac Protestantes Jus primariarum precum sublatum cuperent, Imperatori reservatum hoc, ob antiquissimam consuetudinem, ac eminentiam supremam, & reverentiam Sacri Imperii vindicasse docet, sed & cap. III Ferdinandi III diploma ad Ecclesiam cathedralem Magdeburgensem, ac Leopoldi ad eandem, ut & ad cathedralem Mersburgensem, & ad Ecclesias collegiatas D. Nicolai, D. Sebastiani, & D. Petri & Pauli, in civitate Magdeburgensi diplomata subjicit, ex quibus appareat, nullam eos consensus Pontificii habuisse rationem; tandemque cap. IV Imperatorem Patronum quidem & Advocatum Ecclesiæ, nulla autem obedientia Pontifici subjectum esse, ex Historia Germaniæ, ac Pontificiorum quoque testimoniis evincit. Non ingratam igitur hanc celeberrimi Autoris operam iis, qui causas ac funda-

damenta hujus controversiæ accuratius evolvere cupiunt, fore confidimus, multo autem gratiorem, siquod iterum promisit, ac jam sub prelo esse intelleximus, Juris Publici Corpus, quam primum nostræ, & omnium rerum publicarum æstimatorum expectationi sistat.

JOHANNIS HENRICI, CASPARIS FILII, CUNRADI Silesia Togata, ex Auctoris manuscripto, quod in Bibliotheca paterna viderat, a CASPARO THEOPHILO SCHINDLERO, Lignicensi Silesio, in lucem edita.

Lignicii, apud Hæredes Rohrlachios, 1706, 4.
Constat Alphabet. 2.

QUum Nicolai Henelii *Silesiographiam Renovatam*, Vratislaviæ Anno 1704 in 4 excusam, eodem anno mense Junio pag. 266 in Actis nostris recenseremus, facta quoque fuit mentio *Silesiæ* cujusdam *Togatæ*, in qua laudatus Henelius sexcentorum Silesiorum, meritis in Rempublicam aut litteras clarissimorum, elogia libris XII persequutus est: quam cum aliis Henelii schedis Reverendissimus Crucigerorum cum rubea stella apud Vratislavienses Magister, Dn. Michael Fibiger, emtionis nomine sibi vindicavit, & ad illustrandam Silesiographiam, cum de Familiis Illustrium Silesiorum commentaretur, diligenter adhibuit. Nunc alius ejusdem tituli liber in medium prodiit, *Joannis* scilicet *Henrici Cunradi Silesia Togata*, in qua præstantissimus Auctor idem cum illo argumentum pertractat, sed dispari ratione. Henelius enim prosa oratione scripsit, Cunradus vorsa. Henelius diffusior est in memorandis uniuscujusque meritis & casibus, ac nullum plane ætatis aut dignitatis ordinem sectatur; Cunradus autem singulorum elogia singulis distichis comprehendit, iisque dies omnium natales & emortuales, officiorumque ab ipsis gestorum titulos subjunxit; qua quidem brevitate miram in pangendis versibus dexteritatem suam ostendit, elegantiam vero & perspicuitatem sæpenumero non ex voto adsequutus est.

Fuit

Fuit autem, ut de vita Auctoris aliquid lectoribus constet, Joannes Henricus Cunradus ortu Vratislaviensis Silesius, anno 1612 die 4 Aug. ex Christiana Tilesia & Caspare Cunrado, Philosopho, Medico, Poeta & Poliatro Vratislaviensi prognatus, qui præter studium juris, artis etiam poeticæ culturam adamavit, & in illa Martini Opitii, præceptoris domestici, institutione magnos progressus fecit. Quum deinde anno 1631 ex Alma Francofurtensi in patriam reversus esset, caussarum civilium administrationem in se suscepit, & apud Milicenses, Wolavienses, & Bregenses in foro esse cœpit, eventu quidem ad clientum suorum vota semper respondente, sed ob tricennalis belli Furias, in Silesia tum temporis grassantes, sibi ipsi perquam funesto: siquidem binas Wolaviæ urbis obsidiones expertus est, in quarum altera supellectilem domesticam & pecuniam omnem, expilatione per milites facta, amisit, ut Bregam exul ire, & inde denuo, bonis omnibus exutus, Vratislaviam migrare cogeretur. Ibi Juridicæ, quam vocant, praxi rursus indulsit, quæ res Magnificos Amplissimi Senatus Vratislaviensis Patres adeo ipsi conciliavit, ut eum anno 1644 in Collegium Advocatorum ordinariorum adsciscerent; Celsissima vero Domina Elisabetha Lucretia, Teschiniensis in Silesia Ducatus hæres, in numerum Consiliariorum cooptaret, quam spartam Ferdinandus Joannes Princeps Lichtensteinius, laudatissimæ Ducis filius, ipsi denuo confirmavit. Accessit dein novus bonorum cumulus, quando Judicii Episcopalis Consiliarius, Ducalis Monasterii Treboicensis Cancellarius, Excellissimi Ducis Sylvii Würtembergico-Olsnensium Principis ad Conventus publicos, qui Vratislaviæ quotannis aguntur, Senator & Collega creatus fuit, ac intermedio insuper annorum spatio D. Jacobo, Curlandiæ Duci, a consiliis domesticis operam præstitit.

Ab istis vero muneribus omnibus tandem sese abdicavit, & senectutis pedetentim succedentis incommoda litterariis commerciis solari contendit. Cujus gratia, ut a strepitu forensi tanto remotior evaderet, ædes patrias, quas Vratislaviæ possidebat, divendidit, & anno 1680 Lignicium se contulit. Quo in secessu *Theatrum Prosopographicomelicum*, cujus *tres millenarios* Caspar Cunradus pater jam olim typis exscribi curaverat, septem aliis millena-

rius

riis auxit, & prælo adparavit. Quum librarium, qui sumtus ad editionem operis suppeditaret, non statim inveniret, licet Jacobo Thomasio & Christiano Daumio parariis usus fuisset, ex decem illis millenariis Prosopographiæ Melicæ Silesios solos excerpsit, & Elogia illorum in unum volumen sub *Silesiæ Togatæ* nomine contraxit. Quod cum vix ad umbilicum deduxisset, marasmo senili & apoplexiæ impetu iterato prostratus, rerum suarum negligentior evasit, & Familia Cunradina mortibus suorum fere penitus extincta, rudi cuidam muliercula, quam ultimæ migrationis sociam Lignicium adduxerat, reculas suas omnes tradidit: unde factum est, ut *Privilegiorum Silesiacorum*, *Observationumq; ad Statuta Vratislaviensium* volumina, vilissimo precio in tabernis piperaceis vendita fuerint, *Silesi-poliographia* vero Vratislaviam deportaretur, & reliquus librorum adparatus nescio in quorum manus deveniret. Ex isthoc quasi naufragio Rever. Vir, M. David Schindlerus, Ædis Marianæ apud Lignicenses Pastor, & Ministerii Aug. Confess. addicti Senior, *Prosopographia Melica* & *Silesia Togata* tomos manuscriptos a muliercula paratis nummis coemit, filioque Caspari Theophilo, Sacrarum Litterarum & Philologiæ omnis cultori solertissimo destinavit, qui *Silesia Togata* volumen multorum doctorum civium, quorum nomina calamum Cunradinum effugerant, memoriis complere, atque in lucem orbis eruditi exponere constituerat. Sed ipse quoque Schindlerus *junior*, maximæ civium ac patriæ spei fatis præmaturis ante aliquot annos ereptus est, ut adeo Parens venerandus superstes famam Filii perennare, & Cunradini operis editionem curare, Filii vero Accessiones ad alia tempora remittere debuerit. Fusius de iis omnibus disserit Clar. M. Christianus Stieffius, ipse Lygio-Silesius, cum in Epistola ad Rever. Schindlerum parentem consolatoria, tum in Vita Joannis Henrici Cunradi, quam per modum epistolæ ad Schindlerum filium, (quocum, ceu commilitone suo, ipsi familiaritas & consuetudo intima ab infantia semper intercesserat) aliquando Lipsia Lignicium miserat: ad quam & nos lectorem eo lubentius ablegamus, quod in ea non tantum de Familia & scriptis Cunradinis narratio contineatur, sed commercii quoque epistolici inter Cunradum, Thomasium, Daumium, Gebhardum, aliosque exculti fragmenta, ex sche-

schedis ἀνεκδότοις subjuncta sint. Ipse Cunradus d. 24 Maji A. 1685 Lignicii obiit, annis LXXII mensibus quasi X vivendo expletis.

THEODORI JANSONII AB ALMELOVEEN Fastorum Romanorum Consularium Libri II.

Amstelodami, excudit Jo. Wolters, 1705, in 8.
Constat 1 Alph. 9 plag.

CUm duo sint, quibus, qui Historiarum tractationem ingrediuntur, velut Ariadnes quodam filo, mirifice adjuventur reganturque, locorum videlicet atque temporum cognitio; summis laudibus utique efferendi sunt, qui expeditam utriusque viam reddere, &, quæ difficiles hic explicatus habent, interpretari dilucide susceperunt. His accenseri debet Celeberrimus Vir, Theodorus Jansonius ab Almeloveen, salutaris artis Doctor eximius, & Academiæ Harderovicanæ singulare decus. Viderat is, quantis difficultatibus scateret Romanorum Consulum notitia, propterea quod ipsi antiqui Scriptores non satis fuerunt accurati in iisdem annotandis, & modo cognomina, modo eorum omiserunt prænomina, ex quo miræ obscuritates, nodique non temere explicabiles nati sunt, & quod suffectos Consules non signarunt rite, ut ab ordinariis statim possent distingui. Facturum ergo se operæ credidit pretium, si ordinatius omnia disponeret, atque lucem sic accenderet his, quibus per Romanæ Historiæ monumenta iter hactenus haud parum fuit impeditum. Et in subsidium adhibuit quidem Fastorum conditores varios, quos in præfatione enumerat, ita tamen, ut haud raro, ubi vel supplendi, vel emendandi in lapidibus, aut sagaci conjectura occasionem reperiret, eadem uteretur. Duobus autem libris nova hæc de Fastis Consularibus commentatio absolvitur; in quorum priori annorum sequitur seriem, & Consules, prout sibi invicem successerunt, recenset, apposito quibuslibet tum conditæ Urbis, tum nativitatis Christi anno, quo ad Imperii sui clavum sederunt, & suffectorum nominibus alio literarum charactere signatis, ut ab ordinariis possent distingui. In posteriori libro secundum elementorum Alphabeti numerum

Consulum nomina digessit, ut protinus investigari queat, quo anno quisque e Romanis Senatoribus hac sublimi dignitate fulserit, & intelligi simul, quem in eadem habuerit collegam. Neque substitit hic doctissimi Viri labor, quippe qui notulas etiam addidit interdum, quibus corrupta Consulum nomina non modo corrigerentur, verum plurima etiam loca in Digestis atque Codice emendarentur.

DE PRÆROGATIVA OECUMENICÆ NOMENclationis & potestatis Romani Pontificis a Constantinopolitanis Præsulibus usurpata, Historica Dissertatio Auctore ANTONIO VAIRA, *Veneto, in Archi-Gymnasio Patavino primario sacrorum canonum Antecessore.*

Patavii, apud Jo. Manfré, 1704, in fol.
Constat Alphab 6.

OEcumenicam Papæ Romani potestatem modis stabilire omnibus Clarissimus Autor in hoc opere laborat, eumque in finem mox ab initio antiquitatem illius probare satagit, iis adeo se opponens, qui aut Victorem omnium primum in externas Ecclesias jurisdictionem exercuisse tradant, aut usurpationem ejusdem jurisdictionis Zosimo, aut Bonifacio I, vel Cœlestino, aut denique Bonifacio III adscribant. At ipse vicissim autoritatem illam apud Pontifices multum his antiquiores stetisse, & ab ipsis Petri temporibus in successores ejus, qui vocantur, singulos derivatam esse, e variis historiarum monumentis declarare studet. Cumque primum potestatis illius usurpatorem illegitimum faciat Dioscorum, Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopum, hinc sedentem istis temporibus in Papali throno Leonem Magnum jus suum acriter defendisse, istudque & ab aliis eidem assertum solicite fuisse probat. Sed & apud eos, qui hunc proxime exceperint, illibatam stetisse Oecumenicam potestatem asserit, donec tandem Horsmisdæ ævo Oecumenicæ nomenclationis & autoritatis prava, velut ipsi audit, cupiditas in Constantinopolitanum Præsulem immigrare cœperit, a quo tempore schisma maxime memorabile in hunc

hunc usque diem perduret. Joannem certe Cappadocem inter Constantinopolitanos Episcopos primum extitisse refert, qui Oecumenicus Patriarcha & Pater Patrum appellatus fuerit. Id quibus machinis evenerit, & quomodo Hormisda ad ausum illum sese gesserit, ulterius enarrat, non omissis iis, quæ paulo post Joannis Cappadocis ætatem Romana sedes hoc in negotio peregerit. Posteaquam scilicet Romano Pontifici diu satis ex isto instituto sinistra aliqua suspicio subnata haud fuerit, sequioribus demum temporibus manifestiora flagitiosi ambitus signa erupisse dicit. Joannem etenim Nesteutam sive Jejunatorem, Constantinopolitanum Episcopum, eo turgescere cœpisse fastu, propter opinionem non delatæ, sed usurpatæ, gloriæ ex superbo vocabulo Oecumenici, ut jam meditaretur se erigere supra Orbis Christiani Episcopos omnes, Patriarchas atque ipsum Pontificem Romanum. Pelagium II itaque non amplius connivere volentem, vulneri isti Ecclesiæ præsentissimam facere medicinam, & perniciem latius serpentem auxiliis undiquaque paratis compescere studuisse, unde, cum in Constantinopolitana urbe regia, Generale Concilium Joannes convocasset, anno 587 seu, ut alii tradant, biennio post, datis ad Synodum literis, Patres in ea congregatos Papa graviter admonuerit, & præterea illius gesta pleraque, pro pastoralis officii munere, irrita pronunciarit. Sed cum mortuo Pelagio Jejunator in suis istis perseveraret consiliis, Gregorium M. Pelagii successorem, diligentiam & conatum omnem adhibuisse monet, ut Orientales firmi & constantes in veritate persisterent, quanquam Episcopum eorum a sententia sua dimovere non potuerit, qui discedens ex vita successori suo Cyriaco eandem mentem, altis infixam radicibus, post se reliquerit. Ut igitur hunc in viam aliam deduceret Gregorius, humanissime cum ipso actum fuisse ait, ita, ut & Gregorius, modestiæ causa, Oecumenici titulum Episcopi respuerit, quod quidem Romani Pontificis auctoritati detrimentum ullum afferre posse, contra Carolum Molinæum operose negat. Pertinacem interim Cyriacum Bonifacii demum III temporibus a Phoca Imperatore repressum, Romanique Pontificis primatum Oecumenicum ab istius insultu vindicatum fuisse innuit, id simul agens, ut ex isto facto Imperatoriæ potestati prærogativam Romanæ sedi

parum gloriosam haudquaquam accrevisse obtineat. Episcopos de cætero Constantinopolitanos integra adhuc spe nomen Oecumenici invasisse, primatumque ulterius exercere laborasse, quin Phocæ quoque Imperatoris placitum infringere annisos fuisse addit. Romanum tamen Episcopum vehementer nunquam non repugnasse, utut tempora illa propter hæreses Monothelitarum & Iconoclastarum, ac propter Synodum Trullanam fuerint impeditissima. Nec in Photiano schismate defuisse suo juri Romanam sedem, istiusque injurias ac impetus valide elusisse gloriatur. Qui proxime in sedem Constantinopolitanam Photio successerint, eos quidem in vestigiis eorum, qui hactenus Oecumenicum honorem sibi arrogare contenderint, perstitisse haud dissimulat, veruntamen & ipsos pro veritate stetisse vel invitos autumat, dum passim ad auctoritatem Romani Pontificis confugerint, atque inter alia electionis atque dignitatis suæ confirmationem inde petierint, ad Luitprandi usque tempora, mediumque adeo seculum decimum. Tandem vero Græcos ad alias artes confugientes, illud cum Latinis pactum iniisse memorat, ut Constantinopolitanus Episcopus in sua saltem Diœcesi Oecumenicus haberetur. Verum cum ne sic quidem efficere, quod cogitarant, potuerint, alia adhuc via rem aggressos fuisse Græcos indicat. Promisisse videlicet eos Romano Pontifici antiquam possessionem auctoritatis, in Orientis Ecclesiam universam, *dummodo eodem permittente*, obtinerent ipsi rursus Imperium Occidentis, qua in re opportunitatem nacti fuisse videantur ex eo motu, quo Occidentis Imperator, Fridericus Ænobarbus, Romanam Ecclesiam vexaverit. Consilium hoc ad exitum perducere studuisse Manuelem Comnenum Porphyrogenitum, callidis insidiis, astuque incredibili usum, per speciem germanæ religionis & obsequii officiosissimi erga Romanam sedem & Pontificem Hadrianum IV, cujus artes & successores ejusdem imitati mascule fuerint, licet conatu penitus frustraneo, quandoquidem Concilium Oecumenicum Lateranense IV A. 1205 congregatum, indulserit quidem Constantinopolitano Patriarchæ honoris prærogativam super Patriarchas cæteros, at Oecumenicum vicissim primatum uni Romano Pontifici arctissimo vinculo alligaverit. Huic definitioni schismaticos quidem

pa-

parum obſequentes ſe geſſiſſe tradit, aſt poſt caſus tamen, quos prolixe ſatis recenſet, varios, non ſemel iterum eos ſpeciem induiſſe, ac ſi Oecumenicæ Papæ poteſtati parere vellent, veriti quam maxime, ne regni amittendi immineret periculum. Michaelem certe Palæologum decreta Concilii Generalis II Lugdunenſis approbaſſe, univerſamque Orientis orthodoxam Eccleſiam Romanæ ſedis Pontifici ſoli honorem Oecumenici tribuiſſe. Sed ab hac mente rurſus avertiſſe Imperatores queritur Joſephum Patriarcham ſchiſmaticum & ſucceſſores ejus, Andronico imprimis, Michaelis Imperatoris filio, octavo a definitione Lugdunenſis Concilii anno vix exacto, ſchiſma inſtaurante, quod latius ſerpere deprehenſum fuerit latiusque, usque dum pericula nova emerſerint. Johannem namque Quintum Palæologum, ingenti pavore ex Turcarum & Tartarorum irruptione in Græcum Imperium correptum, repetiiſſe artes majorum, & malis ſuis remedium quæſiviſſe ex ficta pietate, doloſi animi ſocio electo Joanne VI Cantacuzeno. Anno igitur 1343 ſuppetias imploraſſe Græcos refert a Clemente VI, contra Turcas, annexo promiſſo, ut disſidium Latinos inter atque Græcos componeretur, ſi Pontifex hos alliceret liberalitate & beneficio, juberetque Latinas copias pergere in hoſtem late populantem, eumque finibus exturbare. Annuentem tum his precibus Clementem VI, & ſexennio poſt Joannis quoque Cantacuzeni votis ad eundem ſcopum tendentibus aſſurgentem collaudat, idque & Innocentium VI, poſt Clementem Eccleſiæ gubernacula ſuſcipientem, omnino feciſſe teſtatur, quamvis ipſe æque ac anteceſſores a Græcis ſpe vana lactatus fuerit. Nec meliores factos Græcos cauſatur, utut pericula cum annis ſubſecutis multum accreverint, imo Imperio etiam ipſi attulerint exitium, unde ſpem de errore vetuſto nunc tandem deponendo prorſus abjicit. Finita ad hunc modum narratione hiſtorica, tria adhuc capita ſubnectit, quæ ad tractationem decertatoriam magis pertinent, & in redarguendis erroribus, quos appellat, Oecumenicæ Pontificis dignitati infeſtis occupantur. Primo enim Aloyſii Mayburgi, quem vero nomine Ludovicum audire Maimburgum dicit, reſpondet argumentis, quibus ille Pontificis poteſtatem Concilio inferiorem conſtituit. Deinceps alias objectiones reſolvere tentat, velut ubi trans-

translato Constantinopolin Imperio & Constantinopolitanum in Præsulem primatus Oecumenici migrasse perhibeatur; aut quando ex Synodi Nicænæ Canone sexto prærogativa Constantinopolitani Præsulis exsculpatur; aut quando Principum favor in exaugenda Constantinopolitani jurisdictione in primatus illius patrocinium convertatur, & quæ alia. Tandem ubi, in scribendo maxime, utriusque Ecclesiæ mentio fiat, Latinam Græcæ haud postponendam, sed prius istam & tum demum hanc nominandam venire contendit.

LIBRORUM DE RE DIPLOMATICA SUPPLEmentum, in quo Archetypa in his libris pro regulis proposita, ipsaque regulæ denuo confirmantur, noviisque speciminibus & argumentis asseruntur & illustrantur, opera & studio Domini JOHANNIS MABILLON, Presbyteri & Monachi Ord. S. Benedicti e Congregatione S. Mauri.

Lutetiæ-Parisiorum sumtibus Caroli Robustel, 1704, in folio.
Constat Alph. 1 pl. 14 chart. reg.

Nuper admodum (mense Junio pag. 284 sqq.) Clarissimi Germonii disceptationem de Regum Francorum Diplomatibus, qua Reverendissimi P. Mabillonii artem diplomaticam labefactatum ivit, eamque fortiora efflagitare præsidia contendit, exhibuimus. Hæc ipsa igitur præsidia in hoc libro educit nunquam satis laudandus Autor, sive diatriba illa Germoniana provocatus, de quo tamen certo nobis haud constat, cum antagonistam nullibi nominet, sive sponte sua ad corroboranda præcepta, quæ luce aliqua indigere forte advertit, inductus. Quanquam enim ad novam integri operis Diplomatici editionem, tum exemplarium penuria, tum Francisci Halmæ bibliopolæ apud Belgas celeberrimi precibus se invitari sentiret, propter res tamen in tota Europa perturbatas, istud propositi in aliud tempus rejiciendum ratus, supplementum interim hocce in antecessum prodire voluit, maxime cum diversa veterum authenticorum specimina recuperasset. E tre-

tredecim autem capitibus, quæ plurima memorabilia continent, pauca pro instituto nostro seligere juvat. Et quidem sub initium fere Dionysiani archivi cimelia, quibus olim usus fuerat, non suis saltem, sed Baluzii, Fresnii - Cangii, Herovallii, & Cotelerii, virorum hisce in studiis versatissimorum, oculis ac judicio pretium debere asserit. Veritatem enim ac fidem ejusmodi diplomatum non a charta Ægyptiaca aut vulgari, non a membrana, scripturæ forma, stilo, subscriptionibus, sigillo, notis chronicis aliisque indiciis seorsim sumtis, sed ab omnium complexu æstimari oportuisse. Ad discrimen vero inter spuria atque anthentica statuendum, non opus esse ratione seu demonstratione metaphysica, sed morali, qualis nimirum in rebus hisce haberi queat, quæ tamen in suo genere non minus certa sit quam metaphysica, atque nonnisi longa ac diuturna omnium accidentium & circumstantiarum observatione comparetur. Propterea etiam Senatus consultis eorumque qui recte judicant suffragio, illa monumenta sincera & legitima reputari, quorum falsitas nullis certis atque indubitatis argumentis evinci possit. Nam si falsariorum imposturas quis semper crepare, harumque obtentu diplomata singula impugnare vellet, tum de quorumlibet auctoritate, quocunque demum seculo extitissent, actum foret, omniaque in pyrrhonismum reciderent. Cæterum inter tot Galliæ archiva, quæ singulari cum cura custodita fuisse ait, nullum integrius perseverasse quam Dionysianum. Factum hoc si quis fortean in dubium trahere præsumat, illum ad allata diplomata oculos, at peritos nulloque præjudicio affectos convertere jubet. Negat insuper regale hoc monasterium a Nortmannis incendio consumtum, aut membranis spoliatum ab hostibus, qui gazis unice inhiabant. Dagobertinæ vitæ scriptorem non omnia enarrare voluisse donaria, sed consulto plurima prætermisisse, ob fastidientium lectorum tædium. Dubletum e contra vel delectum fecisse instrumentorum illustrandæ S. Dionysii basilicæ inservientium, vel in unum alterumve chartularium incidisse, vel anthentica ipsa legere non valuisse putat. Eum sane calumniæ reum statuit, qui post Dubletum noviter detecta ulla ratione conficta suspicetur. Dubitantem porro circa membranarum & chartæ Ægyptiacæ durabilitatem, ad Virgilium

Cap. I.

C. II.

C. III.

&

& Prudentium bibliothecæ Vaticanæ, ad psalterium S. Germani, librum Conciliorum, aliosque cœnobii sui in membranis exaratos codices; ad Aviti etiam Episcopi Viennensis homilias, quæ in regia, ad S. Augustini sermones, qui in Petaviana & Phimarconiana, ad historiæ Josephi particulam, quæ in Ambrosiana bibliotheca delitescunt, & chartæ Niliacæ inscripta cernuntur, ablegat. Nec desunt alia instrumenta in phylira vetustissima hinc inde dispersa, quæ magna copia inducit. *Truncardum* autem hujusmodi chartam Ægyptiacam antiquitus appellatam fuisse, ex epistola Gallicani cleri ad Nicolaum I Papam conjectat. Merovingicam scripturam non in anthenticis saltem, sed aliis quoque istius ævi libris occurrere, ad oculum demonstrat. Orthographiam quidem pessime se habere, tum & stilum scabrosum ac salebris respersum esse, lubenter concedit. At hoc instrumentorum fidei prodesse potius quam obesse, e formulis Marculfianis, quæ illis simillimæ appareant, elicit. Antiquioris quoque Latinitatis lapidariæ specimina, autographis suis nequicquam politiora profert. Ulterius varia corruptorum diplomatum genera, alterum falsorum, alterum interpolatorum distinguit. Ex utraque classe nullum tanta arte effingi vel refingi posse autumat, cujus falsitas vel interpolatio a perito antiquario dignosci nequeat. Hinc authentica Dagoberti Senioris, ejusque filii Chlodovei Junioris, tum Theodorici ac subsequentium Regum Meroveadum, contra criticorum objectiones vindicat. Privatorum deinde chartis aliquot facem accendit. Aimoinum historiæ Francicæ scriptorem sub Hugonis & Roberti principatu demum vixisse, ac Floriacensem, non Pratensem monachum fuisse, cum Labbeo concinit. Autharium Abbatem sub Childeberti III regimine floruisse ostendit. Pratensem basilicam S. Germani nomine, vel ante ipsius translationem, decorari meruisse, statuminat. Mox ad chronologicas Merovingicorum Principum notas definiendas conversus internecina Autorum quorundam dissidia feliciter compescit, multa in historicis ac genealogicis nova eruit. Sic Clodoveum II R. Francorum ad A. 656 usque sceptra tenuisse, Clotharium III vero A. 671 aut 672 diem obiisse docet. Chilpericum III, Danielem ante dictum, Childericum II patrem habuisse, Childericum autem III ultimum Meroveа-

(Margin notes: C. IV. beside "terius varia corruptorum…"; C. V. beside "terpolatio a perito…"; C. VI. beside "objectiones vindicat…"; C. VII. & VIII beside "rari meruisse…")

veadum Regum suscepisse, argumentis haud ficulneis persuadet, ceu e præsenti schemate patere potest:

Clodoveus II junior.

Clotharius III. | Theodericus. | Childericus II.

Clodoveus III. Childebertus III. | Chilpericus III, qui & Daniel

Dagobertus III junior. | Childericus III.

Theodoricus II Calensis dictus.

Carolum M. non A. 747, uti annales Petaviani volunt, sed A. 742, & quidem IV Non. April. ex veterrimi Kalendarii Laurishamensis autoritate natum esse credit. Patricii creandi quænam fuerit solennitas, qualisve vestitus, ex antiquo codice Ottobonianæ bibliothecæ enarrat, quin & ipsam effigiem subjicit. In regno Ludovici Germanici tres epochas obversari, unam ab A. 826, quo Bajoariæ regnum adierit; secundam ab A. 833 aut insequente, quo Ludovicus Augustus in filiorum potestatem devenerit; tertiam ab A. 840 seu morte patris, quibus quartam addat Schatenus in Annalibus Paderbornensibus, ab A. scilicet 838. Ludovicum V Carolidum Regum ultimum A. 979, septennio ante obitum patris, coronatum esse, Clarissimo Baluzio autore affirmat. Hugonis Capeti annum emortualem in A. 996 figit, multaque de genere ejus notabilia affert. Jam varia in libris de Re Diplomatica ante dicta pro candore suo hic retractat Noster. Inter Pontificum bullas, alias incarnationis Dominicæ annum a Kalendis Januarii, alias a die 25 Martii desumere, ultro fatetur. Francorum Reges præter sigilla cerea, aurea etiam atque plumbea adhibuisse largitur, eorumque ectypa curiosis exhibet. De Cassinogilo, Gardina, Turno, Vetere Domo, palatiis quippe regalibus mentionem facit. Notarios in libris, diplomatibus ac chartis scribendis, non ad arundinem, sed avium pennas convolasse, e veterum codicum picturis

Cap. IX. C. X. C. XI.

C. XII. probat. Roganti forte, unde tanta post Dubletum authenticorum farrago? respondet Noster, Dubleto nunquam in mentem venisse, universas Dionysiani archivi tabulas excutere, neque etiam primæ stirpis archetypa illum facile legere potuisse, sed e chartariis quibusdam lectu gratioribus sua duntaxat evulgasse. Se vero nova hæc specimina, cum Dionysiana monumenta in charta Ægyptiaca scripta attentius revolveret, & nonnullis levioris pretii chartis alias ad supplendam earum caducitatem pro fultura suppositas animadverteret, separari inde curasse, atque sic præclaras opes ab oblivione vindicasse. Quæ de Dagoberti aliisque nominibus propriis diversimode exaratis, nec non de Græci cujusdam Imperatoris ad Regum Francorum nonneminem epistola, de vulgata item Charta plenariæ securitatis egregia hic commentatur, C. XIII. attingere hac vice nolumus. Ultimo tandem vetustis codicibus fidem atque autoritatem suam, quam aliqui pessundare properarunt, mascule firmat. In bene moratis namque ecclesiis ac monasteriis olim obtinuisse, ut non modo periti adessent antiquarii, qui libros describerent, sed periti etiam correctores, qui conferendis atque emendandis iis enixam operam ponerent. Sic adpicta illic cerni varia signa, zetam nempe quod vitium, asteriscum qui defectum, obelum seu virgulam jacentem, quæ superfluum aliquod adeoque resecandum, chrismon seu monogramma Christi, quod probandum ac retinendum quoddam denotet. Corbeienses imprimis codices injuste falsitatis accusari perhibet. Num Florus, eruditus ille Lugdunensium Diaconus, librorum istius Ecclesiæ nomine scriptorum autor haberi debeat, disquirit, inque affirmativam sententiam propendet. Sequuntur jam aliquot authentica æri incisa, duo videlicet diplomata Chlotharii II & Dagoberti I, placiti Childeberti III versus nonnulli, Hadriani Papæ I & Maginarii Abbatis ad Carolum Magnum epistolæ, laudata itidem epistola Græci Imperatoris, ac plenariæ securitatis charta, prout quidem Brissonio hanc appellare visum est. Hisce succedit appendix in tres partes divisa, quarum prima Formulas Andegavenses LIX, ex antiquissimo codice monasterii Weingartensis in Suevia satis inclyti erutas, atque ab Autore Tomo IV Analectorum editas, hic iterum proponit, in quibus legis Roma-

næ,

næ, consuetudinis pagi & principalis potestatis frequens fit mentio; altera varia diplomata aliaque instrumenta vetusta, quorum aliqua laminis æreis ante describi fecerat, typis solitis Latinis exhibet; tertia chartas authenticas, quæ ad legitimam originem regiæ Stuartorum stirpis demonstrandam pertinent, cum explicationibus historicis sistit. Eas autem Jacobus Beatoun S. Bethune, Archi-Episcopi Glasguensis, tempore reformationis A. 1560, una cum aliis chartis Ecclesiæ suæ, e Scotia in Gallias secum adportarat, & collegio Scotorum Parisino testamento reliquerat, donec A. 1695 cura Ludovici Innesse lucem ibi primum adspicerent. Illarum igitur ope corruit tota Buchanani fabula, quasi Robertus cognomento Seneschallus seu Stuartus, qui avunculo suo Davidi A. 1371 successit, adolescens adhuc cum Elisabetha More furtivos amores miscuisset, eamque demum Euphemiæ, Hugonis Rossiæ Comitis filiæ, uxori demortuæ superinduxisset, obtento dein Scotorum procerum assensu, ut ejus proles præteritis liberis ad regnum admitteretur, sicque in Rege creando ætatis quam natalium potior ratio haberetur; cum tamen exinde constet, Elisabetham More jam ante A. 1364 in humanis esse desiisse, justumque inter ipsam & Robertum matrimonium, nonnisi dispensatione apostolica contractum intercessisse, Johannem præterea ex ea susceptum primogenitum & heredem ibi vocari. Ast aliunde pariter liquet, Elisabetham priorem, Euphemiam vero secundam Roberti conjugem fuisse, adeoque illi a Buchanano affingi, quæ huic forte tribuenda. Sub calcem hujus Supplementi duæ inscriptiones, quin & quatuor totidem instrumentorum veterum specimina annectuntur, curiosis ad discernendas priscarum literarum formas perquam grata futura.

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE DES Sciences Année M DCC III &c.

h. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIArum anni 1703, cum Commentariis Mathematicis & Physicis ejusdem anni.

Parisiis, apud Joh. Boudot, 1705, in 4.
Constat 3 Alph. 9 plag. cum aliquot figuris
& 12. Tabulis æneis.

ETsi *Mariottus* ac *Perrault* fontium ex aquis pluvialibus originem probabilem satis reddiderint; impossibilitatem tamen monstrare conatur *Clarissimus de la Hire* evincens, aquæ pluvialis copiam sufficientem ultra 16 digitos in terram vix penetrare, ut in fundo solido confluere possit, immo eandem ne plantis quidem nutriendis sufficere. Sub terra defodit craterem, cujus altitudo 6 erat pedum, superficies pedum quatuor a superficie extima telluris 8 pedum intervallo distabat, tubo 12 pedum instructum, satis notabiliter inclinato & in cellam penetrante, a qua tamen crater longo intervallo removebatur, ne terra in vicinia muri facile exsiccaretur. Suspicatus vero, aquam pluvialem eo usque vix descensuram, in profunditate 8 digitorum alium sub terra collocavit craterem, cujus superficies erat 64 digg. altitudo 8. Locus nec radiis Solaribus, nec ventis expositus; herbæ omnes ex terra sollicite eradicatæ fuerunt. A die 12 Junii usque ad 19 Februarii nihil per tubum effluxit aquæ; sed die 19 Februarii multa nive liquata primum fluere cœpit, fluxu postmodum aliquot a lapsa pluvia horis continuato. Idem eveniebat in cratere in profunditate 16 digitorum sub terra subsistente, nisi quod post diuturniorem siccitatem terræ sufficienter humectandæ mediocris pluvia non sufficeret. Crescentibus herbis, quas super cratere plantaverat, nihil per tubum effluxit aquæ, quin ob hujus potius defectum exarescebant istæ. Accurate igitur evaporationem aquæ per folia plantarum æstimaturus, die 30 Junii h. $5\frac{1}{2}$ matutina vitro foramine exiguo instructo aquæ libram unam immisit, duoque folia ficus mediocria, quorum pondus erat 5 drachmarum unciæ monetariæ 48 granorum, immersit. Ne aqua evaporari posset, orificii partem a foliorum pediculis non occupatam charta probe obturavit. Totum machinamentum ita præparatum Soli ventoque exposuit, & hora 11 decrementum ponderis aquæ 2 drachmarum deprehendit. Cæterum per tubum primi crateris intervallo 15 annorum ne unica quidem gutta effluxit. Fontium itaque origi-

gi-

ginem a vaporibus deducit, ex aquis ſub terra ad libellam cum fluviis vel maribus vicinis conſiſtentibus intra ejus poros elevatis, & vel per frigus ad terræ ſuperficiem, vel per materiam ipſis figendis aptam condenſatis. Quodſi enim vapores confluentes ſolum ſatis ſolidum offendant, ſuper hoc intra terram eos profluere, donec alicubi exitus pateat. Oſtenſurus autem figi poſſe vapores, vas vitreum in cella æſtate inprimis admodum humida collocavit, & ejus orificium linteo aqua, in qua ſal tartari diſſolverat, macerato obduxit, elapſoque aliquo temporis ſpatio copiam liquoris ſatis notabilem in fundo vaſis monſtravit, vaporibus aeris a ſalibus linteo adhærentibus condenſatis, & juxta vaſis latera defluentibus.

Dn. Amontons novam proponit terræ motuum theoriam. Supponit aërem eſſe denſiorem, quo majus incumbat volumen, cumque elater pendeat a particulis igneis, ſeu materia fluida, humana induſtria nunquam prorſus expellenda, condenſationis eam multo majoris eſſe capacem, quam produnt experimenta affirmantium, prope ſuperficiem terræ conſtitutum ad ſpatium ſuboctingentecuplum comprimi poſſe. Aſſumens præterea, quod tum *de la Hire*, tum ipſe plurimis experientiis didicit comprobatum, columnam aëris per 37 ſexpedas & 3 pedes ſupra ſuperficiem terræ protenſam vix $3\frac{1}{8}$ lineis Mercurii æquiponderare, cum pondere atmoſphæræ 27 digitis $5\frac{2}{8}$ lineis reſpondente oneratur, & quantitates aëris æquiponderantes occupare ſpatia ponderibus incumbentibus reciproce proportionalia, deducit, in profunditate 41931 ſexpedarum aërem ita condenſatum eſſe, ut ejus & Mercurii æqualia volumina æquilibria exiſtant. Jam cum idem caloris gradus elaterem aëris tanto violentiorem reddat, quo hic magis condenſatus, ſi inflammatio materiæ mineralis intra terræ viſcera gradum caloris multo vehementiorem eo, qui eſt aquæ ebullientis, producat, hunc eundem gradum, cujus mediocris eſt prope ſuperficiem terræ effectus, in iſta profunditate ita intendere poſſe elateris aërei vires, ut orbem ſolidum 41931 ſexpedarum diſrumpere & ſubvertere queat. Quoniam vero, quo aër denſior, eo pauciores particulas igneas contineat, prope centrum vero telluris denſiſſimus ſit; hypotheſin de igne centrali cum admiſſa aëris continua condenſatione ſtare non poſſe.

 Idem

Idem *Amontons*, cum novum suum thermometrum, quod ad mensem præcedentem repræsentavimus, ob apertum superius orificium non commode de loco in locum transferri posse, ac propter pondus atmosphæræ in observationibus continuo subducendum molestum ejus reddi usum didicisset, nova ratione construere docuit thermometrum spiritu vini replendum, gradus caloris infra eum, quem aqua acquirit ebulliens, accurate indicans. Figura vitri, quemque continet, liquor est prorsus ut in thermometris ordinariis, divisio exacte respondet divisioni thermometri aërei post correctionem ponderis atmosphæræ subtracti facta. Novo hoc thermometro observationibus institutis, expertus est, maximum calorem æstate esse ad minimum hyeme ut 6 ad 5. Cognovit etiam, pulsuum arteriæ numerum non esse gradui caloris sanguinis proportionalem, aliaque permulta.

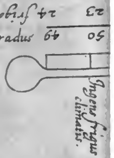
TAB. VIII. Fig. 1.

Cum Academia Regia scientiarum memorabilem communicavit casum *Felibien*, Academiæ inscriptionum Socius. Juvenis scilicet quidam rusticus 24 circiter annorum, a nativitate surdus & mutus, cum quadam die inopinatum campanarum sonitum audiisset, atque ex aure obstupefacti sinistra quædam aquæ species profluxisset, auditum subito recuperavit, elapsisque 3 aut 4 mensibus, quamvis adhuc imperfecte, loqui cœpit. Mox accersiti Theologi de statu ipsius præterito cum examinarunt, sed de Deo, anima, moralitate actionum ac morte interrogatus, *nullam harum rerum unquam habuisse cogitationem deprehensus fuit*, utut cum parentibus Missæ frequenter interfuerit, signo crucis se signaverit, genua flexerit, aliosque orantium gestus dextre imitatus fuerit. Solis nimirum perceptionibus impulsus brutorum instar egerat, quicquid egerat, nulla facta ad perceptiones & actiones suas reflexione ante sermonis usum, multo minus idearum compositione aut disjunctione.

Maraldus duros ex Italia attulit lapides coloris albidi & per folia fissiles, in quibus pisces exsiccati, paleæ & folia oleæ reperta. Unum cum finderent, piscem petrefactum in duas juxta longitudinem partes accurate dividi contigit, cumque exacta piscis structura in corpore hujus animantis observaretur, quod verus fuerit piscis, in lapidem conversus, cum sabulo obduceretur, nul-

li

TA

gradus 49 50
23 24 frigoris.
Ingens frigus octavi climatis.

21

li dubitarunt. Similes pisces exsiccatos intra lapidum substantiam, ex Phoenicia allatos, in Italia vidit *Maraldus*. Immo vidit Romæ ingentia marmora, ex montibus Siciliæ effossa, in quibus color ruber albo interstinguitur, ab ingenti conchiliorum intermixtorum marmori copia pendente. Cum igitur lapides quoque prædicti ex terra effodiantur, *Fontenellius* probabile esse asserit, dari in aquis subterraneis pisces subterraneos, & vapores ex iis exhalantes secum afferre ova, quæ istis condensatis intra terram in pisces & conchilia abeant, sabulo postmodum obducenda, vel aquis petrescentibus includenda.

Fœtum in utero aliquando, si non semper, per solam chordam umbilicalem nutriri, *Dn. Litre* exemplo canis ostendit monstrosi, qui absque naribus & ore similive cavitate, cum unico in fronte oculo in lucem vivus & crassus editus, sed ob respirationis defectum extinctus esset. Quale exemplum quamvis satis rarum sit, multo tamen rarior illa ascitis videtur species, in qua abdomen per crassum aliquod sepimentum, cum peritonæo continuatum, in duas cavitates ita diremtum fuit, ut sola inferior multum liquoris atri, crassi, viscidi ac putridi, cum multis corpusculis albidis ac duris figuræ diversæ, continuerit, quamque laudatus Anatomicus in muliere quadragenaria, præter insignem cordis polypum observatum, prolixius hic æque designat, ac *Dn. du Verney junior* multos hydropicos adjumento non minus paracenteseos, quam aliorum remediorum, a se curatos commemorat.

Ex Chymicis Chymica tum sulphuris communis, tum borracis exhibetur analysis. Ex communis quidem sulphuris libra una spiritus acidi, cum spiritu vitrioli penitus convenientis, unciam unam, interdum unciam unam & dimidiam, facile colligi posse, annotat *Dn. Hombergius*, si in destillatione campanæ consuetæ aliquod Recipientium maximorum, tanquam capacius, orificium pollicum 8 vel 10 obtinens, substituatur, simulque sulphuris fusi & accensi libræ 10 vel 12 supponantur. Quia nihilominus in tali destillatione, partim vehiculum aquosum ab aëre humido accedit, partim reliqua constitutiva dissipantur, ad sal, terram, principium pingue sive inflammabile, ac parum cupri e sulphure eruenda atque trium priorum æqualem fere proportionem evin-

evincendam, oleum potius destillatum terebinthinæ sive fœniculi, spiritum vini & vitrum majus causticum, cum destillatione in subsidium vocat. Florum nempe sulphuris uncias quatuor, in olei terebinthinæ libris quatuor vel quinque successive dissolutas, ante omnia igne lentissimo per plures dies noctesque destillat, utque olei terebinthinæ odoris expertis tertiæ duæ, aqua albicans acida ponderosa & oleum rubicundum plus minus crassum, (quo apparente ignis intendendus ac excipulum mutandum,) obtineantur, remanentibus capitis mortui nigri, spongiosi, splendentis ac insipidi unciis duabus cum dimidia. Hinc, ubi oleum limpidum & aquam acidam per lenissimam destillationem, aliquot itidem dies ac noctes continuandam, ab oleo rubicundo separavit, ab hoc residuo spiritum vini recentem tam diu cohobat, donec hic omni destitutus prodeat fœtore, restitentque unciæ fere quatuor materiæ nigræ gummosæ, quæ in olei quidem destillatis tota, in spiritu vini vero ex parte tantummodo dissolvatur, egregia tamen sanguinis acrimoniam salsam corrigendi. Tum aquam acidam cum salis tartari unciis duabus in aqua solutis commiscet, atque post evaporationem ex salis augmento, salis acidi sulphuris drachmas tres & grana quindecim fuisse, cognoscit. Tandem caput mortuum primum speculo caustico majori exponit, multisque vaporibus acidis sub odore aquæ fortis exhalantibus, superstitem terram, non per se, sed cum borrace in vitrum liquandam, vix unciam unam drachmamque unam excedere, vitrum autem in aere humido pauca ærugine obtegi, deprehendit. Borracem vero sicuti *Dn. Lemery* salibus salsis ideo annumerat, quod nec cum acidis, nec cum alcalibus effervescat, ita destillationem ejus tam per se quam cum aliquo additamento, adornat. Borracis quippe libram unam, igne reverberii per gradus e retorta magna destillatam, multum intumescere, ac non nisi aquæ limpidæ & insipidæ, cum neutro salium ebullientis, uncias sex cum drachmis totidem suppeditare, restantibus unciis novem & drachmis duabus vitri elegantissimi, ad instar crystalli, quod in aqua nihilominus solvi, & loco insignis diuretici propinari valet. Ex Borracis autem uncia una semis cum duplo argillæ siccæ destillationem liquoris limpidi salini ac urinosi drachmas tres acquiri, e diverso ex borrace

cum

cum sale] tartari aquam ingratam & unctuosam obtineri: indicio manifesto, quia ex borrace acidum haberi nequit, illum ex sale salso, urinoso & pauca substantia oleosa sive bituminosa constare.

Camphoratæ Mompeliensium vires insignes in hydrope recenti atque asthmate primario, non minus ac in omni obstructione recenti, morbisque ex sanguinis cruditate & lymphæ viscididitate propullulantibus, si tenuiores ejus ramusculi in modum ptisanæ vel thée usurpentur, per experientiam *Dn. Burlet* comprobat.

Illustris *Leibnitius* Arithmeticam binariam exhibuit, quam quidem in vita communi non reperire locum, ad Scientiarum tamen pomœria producenda, & multa in numerorum praxi atque geometria utilia detegenda mire conducere, dudum intellexit. Est hæc Arithmetica omnium simplicissima, & nonnisi duabus utitur notis, nempe 1 & 0, consequenter 2 scribitur per 10, 3 per 11, 4 per 100, 8 per 1000, 16 per 10000, & ita porro. Unde operationes non possunt non fieri facillimæ & errori minus obnoxiæ, quia nil prorsus memoriæ tribuendum, nec in multiplicatione & divisione ullo opus est abaco Pythagorico, cum ista in additionem, hæc in subtractionem abeat: quæ cum cogitaret *Dn. de Lagny*, facile advertit, numeros Arithmeticæ binariæ esse Logarithmos quam maxime naturales. Quamobrem hos usitatis nunc Logarithmis in *Nova*, quam meditatur, *Trigonometria Gallica* seu *Reformata* substituet, inprimis cum Logarithmos, quibus nunc utimur, in numeris majoribus fallere notaverit. Ipse autem *Leibnitius* Arithmeticam binariam ad explicanda mysteria Philosophiæ Sinensium, figuras nempe lineares antiquissimi Sinensium Regis & Philosophi, qui ante 4 mille annos floruit, *Foby* transtulit, sicque per literas ad R. P. *Bouvet* Pekinum datas, clavem ad referanda mysteria Sinensibus restituit ante plus mille annos amissam, non sine ingente Europæorum gloria. Immo cum idem *Foby* credatur Autor characterum Sinensium, quibus in scribendo utuntur, hi ipsi vero cum numeris convenientiam quandam habere ferantur; si qua talis occurrat, mysterium in characteribus istis a summo Philosopho absconditum dexterrime explicatum expectare licebit a laudato R. P. *Bouvet*, cujus in hoc argumento tractando

Aaa dex-

dexteritatem multum commendat *Leibnitius* noster. Quodsi tale quid contingat, quod ex notionibus elicere licet, ex earundem characteribus per modum calculi eruere dabitur: quod erit maximum intellectui humano unquam obtentu possibile adjumentum.

Dn. Cassinus A. 1703 d. 21 Martii h. 10 matutina per captas altitudines Meridianas contigisse didicit æquinoctium vernale: quam observationem cum comparasset cum omnium antiquissima Hipparchi, anno 32 periodi tertiæ Calippicæ, h. e. anno ante Christum natum 146 facta, anticipationem æquinoctii uno anno invenit $10' \, 54\frac{1}{3}''$, hincque quantitatem anni tropici apparentem determinat d. 365 h. 5 $49' \, 5\frac{3}{4}''$, mediam vero 365 d. 5 h. $49' \, 12''$, prorsus ut Gregoriani supposuere. Utraque observatio facta eadem hebdomadis feria, anno a bissextili proximo: in sua tamen minutorum appendicem neglexit *Cassinus*, quia *Hipparchus* in sua de errore 6 horarum certus esse non poterat.

Suaserat anno 1700 *de la Hire*, ut in horologiis oscillatoriis pendulum non ex filo sericeo, sed lamina elastica suspenderetur, quia hæc alterationibus per siccitatem & humiditatem aeris minus obnoxia. Sed cum hanc isti substituisset, majores in motu penduli, quam antea, observavit inæqualitates, ut adeo filum laminæ præferendum censeat. Monet tamen, ad rectificandas vibrationes penduli, ut nempe tum longiores, tum breviores sint isochronæ, non sufficere cycloidem juxta regulas *Hugenii* exacte elaboratam, sed lineam cycloidi parallelam a parte concava dimidia fili sericei spissitudine distantem adhibendam esse, ut axis fili cycloidem exacte describat juxta ea, quæ dudum in Commentariis Mathematico-Physicis de usu Epicycloidis in Mechanicis proposuit. Suadet etiam, ut horologia, observationibus cœlestibus applicanda, collocentur in loco, in quo ab omnibus aeris injuriis quam maxime libera sunt, ne virga ferrea frigore, filum sericeum humiditate contrahatur, ista calore, hoc siccitate prolongetur. Similiter cum pendulum intra aquam moveri fecisset, motus retardabatur intra minutum $3''$, adeoque intra diem $4330''$. Hinc inferebat, aerem hu-

humoribus inspissatum vibrationes penduli breviores & diuturniores reddere, &, posito quod retardatio intra aquam densitati debeatur, densitas aeris non ab exhalationibus admixtis, sed pondere incumbente pendeat, gravitate aeris per $\frac{1}{11}$ variata, retardatio penduli in aere esse debebat $\frac{1}{11}$ ejus, quæ fit intra aquam, h. e. 154″ intra diem. Enim vero huic calculo cum experientia contradicat, causam esse asserit diversam particularum aerearum & aquearum configurationem, quarum istæ his facilius divelluntur. Accedere, quod vapores intra aerem non colligentur, quemadmodum in aquam condensati. Interim tamen vapores irregularitatem inducere posse, si ponderi ex pendulo pendenti virgæque ferreæ associentur, & proprium sibi centrum oscillationis acquirant, consequenter & vetus immutent: cui malo medela quodammodo adhibeatur, si loco penduli usurpetur cylindrus, cujus exigua est basis, per omnem longitudinem homogeneus, in extremitate axis suspendendus, vel parallelepipedum aliquod.

SERENISSIMO POTENTISSIMOQUE PRINCIPI ac Domino, DN. FRIDERICO, Regi Prussiæ &c. &c. &c. humillima devotione dicata Synodi Telluris, Lunæ & Solis arctissima Observatio, habita Norimbergæ A. 1706 d. 12 Maji horis antemeridianis, a JOH. PHILIPPO WURZELBAUR.

Norimb. 1706 in fol.
Constat plag. 3, Tab. æn. 1.

MEnse præcedente habitas in aliquot Germaniæ locis exhibuimus observationes. Cum vero Astronomiæ & Scientiæ naturalis cultorum intersit, diversis in locis ejusdem phænomeni institutas in promptu habere observationes; gratam iis nos præstituros confidimus operam, si, quæ observandi dexteritate dudum celeberrimus *Wurzelbaur*, de nupera Eclipsi Solis, phænomeno certe rarissimo, publicavit, in compendio communicaremus, inprimis cum, quæ Autorum sumtibus prodeunt, schediasmata non ubique ab omnibus haberi queant. Summo mane in instantem Solis or-

tum direxit Observator solertissimus oculos, trans limpidissimam (paulo post autem nebulis spissiusculis temeratam) auram, e summitate speculæ observatoriæ h. 4 $28'$ $30''$ limbum ejus superiorem, h. 4 $32'$ inferiorem ad radices Australes montis, quem vocant, rubei emergere vidit, facie Solari nulla prorsus macula temerata. Ab hora sexta usque ad octavam horologium oscillatorium cum Sciaterico Horizontali marmori inciso, & lineæ meridianæ applicato contulit, hoc ab isto dissidere plerumque advertens excessu vel integri, vel semiminuti primi. e. gr. Horologii oscillatorii H. 6 $4'$ respondebat Sciaterici H. 6 $4'$ $30''$; istius H. 7, hujus H. 7 $1'$; istius H. 7 $59'$, hujus H. 8; istius H. 8 $17'$, hujus H. 8 $17'$ $30''$. Discum Solis per tubum lentibus convexis tribus instructum in cameram obscuram immisit, & in tabella candida excepit. Lunam ad Solem appellere observavit H. 9 $6'$ $30''$ circa $11\frac{1}{2}$ gr. a parte disci Australis & diametro ejus Horizontali sursum numerando.

TAB. VIII. Fig. 2. Phases præcipuæ tum crescentes, tum decrescentes in Fig. 2. Tab. VIII repræsentantur. Discus Lunaris ab initio ad finem usque eandem retinuit magnitudinem apparentem, quæ, si semidiameter Solaris $15'$ $55''$ assumatur, $16'$ $32''$ haud superavit. *H. 10* $17'$ in tabella observatoria circa 17 gr. versus Septentrionem sursum ab Horizontali diametro numeratum plane extinctum lumen. Atrum Lunæ discum ad latitudinem semidigiti annulus lucens circumdare visus, cujus luculam auræ illuminatæ adscribendam judicat Noster. Vidit is durante obscuratione totali ♀ & ♄, auram quasi primæ noctе tenebricosam, nubes hinc inde sparsas colore subrufo vel croceo tinctas; viderunt alii fixas, notarunt conticuisse oscines, circumvolitasse vespertiliones, omnia eum induisse vultum & produxisse effectum, qualem bihorio post occasum Solis nox increbrescens exhibet. Tribus post obtectionem elapsis minutis horariis ad tabellam observatoriam reversus, jam quartam fere digiti partem lucidam emersisse animadvertit.

Tan-

Tandem H. 11 $28'$ Luna ad latus boreale disci ejusque a diametro Horizontali sursum numeratum 10 gr. Solem omnino deseruit. Capta posthæc fuit altitudo Solis meridiana $58^{\circ}\ 38'\ 10''$: captæ sunt multæ altitudines aliæ Solis jam declivioris, e. g juxta horologium oscillatorium. H. 2 $38'$ altitudo erat $45^{\circ}\ 30'$, H. 2, $59'$ eadem erat $42^{\circ}\ 30'$, H. 3 $2'\ 15'$ eadem erat 42°, H. 3 $32'$ erat eadem $37^{\circ}\ 30'$, H. 3. $44'\ 45''$, erat eadem 35°. Ex his altitudinibus per calculum Trigonometricum deducta tempora erant H. 2 $38'\ 4''$, H. 2 $58'\ 56''$, H. 3 $2'\ 20''$, H. 3 $31'\ 59''$, H. 3 $44'\ 47''$. Horæ igitur pomeridianæ horologii oscillatorii amice satis cum cœlo conspirabant, majorem matutinarum a sciaterico dissensum vel hujus non satis justæ ad lineam Meridianam applicationi, vel refractioni auræ post ortum Solis nonnihil turbidæ tribuendum judicat.

P. JOANNIS GISBERT, SOCIETATIS JESU, Præpositi Provincialis in Provincia Tholosana ANTI-PROBABILISMUS.

Parisiis, apud Joannem Baptistam de Lespine, 1703, in 4.
Constat Alph. 2. & plag. 4.

Quantas turbas doctrina de Probabilismo inter Pontificios excitaverit, in vulgus tam notum est, ut otio nostro male abuti haud immerito videremur, si multa de hoc argumento in medium afferre vellemus. Quamvis autem origo hujus pestilentissimæ doctrinæ a Jesuitis utplurimum repetatur; paucis tamen abhinc annis e medio Societatis illius prodiit Joannes Gisbertus, qui Antiprobabilismum seu Tractatum Theologicum edidit, in quo fidelem totius Probabilismi stateram exponit, & ex rationibus divinis seu veritatem seu falsitatem cujuscunque probabilismi in materia morali examinat. Ille novam quidem probabilismi doctrinam esse concedit, utpote quæ non nisi post Concilium Tridentinum exorta fuerit, interim tamen ejusdem originem plane in-

incertam esse contendit, cum non satis liquido constet, & quo præcise tempore, & quo primum loco, & quo primo auctore, foetus ille prodierit. Quamvis itaque, rebus sic sese habentibus, uni alicui Scholæ de tali partu invidia conflari nequeat; hanc tamen maculam omnium minime Scholæ Societatis inuri posse contendit. Probabilismum enim a Doctoribus Societatis Jesu neque inventum, neque adoptatum esse, clarissima luce clarius esse ait. Quod enim ad prius attinet, Probabilismum prius inventum asserit, quam Societas Scholas Theologicas haberet, aut cathedram ullam in Scholis Theologicis occuparet; aliarum præterea Scholarum Doctores Probabilismum ante tradidisse, quam ullus de Societate scriptor existeret. Hinc quoque factum esse, ut, quicunque de Societate probabilismum docuerint, pro asserenda illa doctrina citaverint aliarum scholarum Doctores antecessores suos, ex quibus, velut ex fontibus, talem se doctrinam hausisse liberaliter & honeste professi fuerint. Nec etiam probabilismum a Schola Societatis adoptatum esse. Quod enim Societatis sensus & gustus omni tempore a probabilismo valde alienus fuerit, id facile apparere, tum ex mente Ignatii fundatoris, tum ex decretis Conciliorum generalium, tum ex Præpositorum generalium epistolis, tum ex praxi Doctorum Societatis, quibus fere omnibus religio sit & semper fuerit, probabiliores & communiores sententias sequi; inprimis autem illud ex speciali Societatis congregatæ decreto elucescere, quo talis adoptio ut imaginaria respuatur, & *disertis verbis* declaretur, probabilismum Societatis doctrinam minime esse. Si quis forte objicere velit, Doctores Societatis Jesu fere omnes, communibus studiis passim ivisse in sententiam probabilismi: respondet Auctor, multos equidem in Societate extitisse, qui huic doctrinæ calculum adjecerint, e contra vero hoc quoque verum esse, probabilismum primos habuisse Jesuitas impugnatores, Rebellum puta, Comitolum & Blancum, siquidem ante illos nemo probabilismum impugnaverit, & cæteri, quicunque adversus eum insurrexerint, cujuscunque tandem sint ordinis, fuerint omnes Rebello, Comitolo & Blanco posteriores. Præterea invidiosum istud argumentum torqueri posse in omnes alias Orbis Christiani scholas, Thomisticam, Scotisticam, Sorbonicam, Salmanticensem, Tolosanam &c.

quæ

quæ ſingulæ doctores multos habuerint probabilismi, eosque magni ponderis & meriti viros. Quemadmodum igitur doctores, familias, ſcholas, quas probabilismus invaſit, multas ſane Auctor adducit, ita operæ pretium eſſe cenſet, in cauſas probabilismi in doctrinam moralem introducti, & ſtupendi plane ejusdem progreſſus, paulo penitius inquirere. Inde plenam probabilismi hiſtoriam texit, ejusque fallentia incrementa, variam & ancipitem fortunam, tandemque decrementum & inclinationem accurate exponit. Poſteaquam vero hactenus dicta, quæ ad hiſtoriam probabilismi pertinent, e medio ferme libri, quem præ manibus habemus, adduximus; jam tempus eſt, de ipſo Auctoris inſtituto & primario ejusdem ſcopo uberius diſpiciendi. Ille eo tendit, ut, quemadmodum jam ſupra diximus, probabilismum a tot tantisque Theologis receptum confutet. Iſtam vero antiprobabilismi doctrinam, quam tradere in animo habet, in quatuor regulis totam conſiſtere ait. Prima regula eſt: ubi lex probabilior eſt quam libertas a lege, ſtandum eſt pro lege probabiliore, contra libertatem minus probabilem. Altera regula: ubi lex eſt æque probabilis, ac libertas a lege, ſtandum pariter eſt pro lege æque probabili, contra libertatem æque probabilem: quia Deus, in pari cauſa, jus prælationis habet irrefragabile adverſus creaturam ſuam; debetur enim ea prælatio excellentiſſimo Dei dominio. Tertia regula: ubi libertas a lege notabiliter probabilior eſt, quam lex, licitum eſt operari ſecundum libertatem notabiliter probabiliorem, poſthabita lege notabiliter minus probabili, quia Deus æqui & boni amans permittit creaturæ ſuæ rationali, ut apparentiam veri notabiliter majorem ſequatur, tum in judicando, tum in operando, poſthabita apparentia notabiliter minore. Quarta denique regula: quando probabilitas libertatis ita ſuperat probabilitatem legis, ut tamen non ſuperet notabiliter, ſed levi aliquo duntaxat exceſſu, ſtandum non eſſe pro libertate leviter duntaxat probabiliore; quia levis ille exceſſus probabilitatis, quo libertas ſuperat legem minus probabilem, pro nullo habendus eſt; ac proinde legis probabilitas, quamvis phyſice minor, cenſeri tamen debet moraliter æqualis probabilitati libertatis. Hæc eſt ſumma ſeu principiorum ſeu regularum, ex quibus Auctor doctrinam totius Anti-

pro-

probabilismi deducit, & per eas, si constanter teneantur, vitar continuo extrema duo vitiosa, laxitatem & rigorem, asserit. Tractationi varia præambula præmittit, quæ materiæ per se obscuræ & perplexæ lucem afferre possunt. Ibi enim conatur 1. tradere veram probabilitatis notionem, 2. dividere veram probabilitatem in varias species suas, 3. explodere probabilitatem quamcunque ad recte operandum inutilem & insufficientem, 4. constituere stateram divinam pro examine totius probabilismi moralis controversi, 5. demum clare & dilucide proponere controversiam generalem, eandemque apte distribuere in suas partes. Ipsam tractationem duabus partibus absolvit: cum enim probabilitas dupliciter considerari possit, respective & absolute, seu in concursu & extra concursum; (posse enim fieri probabilitatis cum probabilitate concursum, posse itidem concursum quandoque non esse, & propterea duplicem controversiam instituendam esse ait,) primam de probabilitate seu legis seu libertatis, in concursu unius cum altera, secundam de probabilitate seu legis seu libertatis extra concursum unius cum altera. Primam pertractat in parte priori, ubi pro triplici concursu probabilitatis cum probabilitate tres proponit quæstiones. Cum enim possit concurrere probabilitas major legis, cum probabilitate minore libertatis, possit item probabilitas libertatis concurrere cum æquali probabilitate legis, possit denique probabilitas minor legis concurrere cum majore probabilitate libertatis: ex hoc triplici concursu nascitur quæstio triplex. *Prima est*: an sit obligatio sequendi majorem probabilitatem legi faventem, in concursu probabilitatis minoris faventis libertati? *Secunda*: an sit obligatio sequendi probabilitatem faventem legi in concursu probabilitatis æqualis libertati faventis? Et *tertia*: an sit licentia sequendi probabilitatem majorem libertatis concurrentem cum minore probabilitate legis? Singulas hasce quæstiones Auctor in prima parte affirmat. Quamvis enim, quod ad duas priores attinet, olim aliter senserit, unde rationes, quæ ipsum ad sententiam contrariam amplectendam tum temporis induxerint, ante tractationem secundæ quæstionis prolixe exponit, jam tamen se animum præjudicatis opinionibus exuisse, & hinc pristinam sententiam sine rubore se retractare ait. Ac proinde affirmationem ha-

harum quæstionum ex idea Dei & perfectionum divinarum, & ex reverentia Deo debita, vi cujus non tantum homo teneatur id omnino exequi, quod probabilius apparet, sibi a Deo præceptum esse, sed quæ itidem in pari causa seu legis seu libertatis Deo jus prælationis necessario tribuat; porro ex primis prudentiæ regulis, quas Creator ipse digito suo humanæ menti insculpsit, ex Scriptura utriusque Testamenti, ex traditione divina, ex decretis Concilii & Patrum, ex sensu & gustu Ecclesiæ per omnes ætates diffusæ, prolixe, eleganter & solide demonstrat. Hanc enim stateram justam esse & vere divinam, ad quam singulæ probabilismi species appendi possint, & ex hac serie ordinata rationum divinarum probabilismi controversi seu veritatem seu falsitatem æstimari, Auctor suadet. In secunda parte controversia de probabilitate extra concursum excutitur, eamque duas quæstiones complecti affirmatur. Unam de probabilitate libertatis ac soluta, seu non concurrente cum ulla probabilitate legis. Alteram de probabilitate legis absoluta, seu non concurrente cum ulla probabilitate libertatis. In prima quæstione ostendit, quænam probabilitas ad licite operandum requiratur, eorumque sententiam refellit, qui licitum esse operari ex quacunque probabilitate, quantumvis tenui, sibi persuadent. In decisione secundæ quæstionis duo demonstrat. Unum est, esse posse, & re ipsa esse, probabilitatem aliquam legis absolutam, seu non concurrentem cum ulla probabilitate libertatis. Alterum, ex probabilitate legis absoluta existere veram & strictam servandæ legis obligationem. Pro complemento & coronide totius operis, tria Corollaria Auctor subnectit, in quibus fidelitatem ac divinitatem stateræ, ad quam Probabilismum in hoc tractatu appenderit, uberius demonstrat. Primum ex istis corollarium est ordinata series principiorum generalium, in quibus statera Auctoris consistit. Alterum est inquisitio legitima voluntatis divinæ, regulæ universalis objectivæ actionum humanarum. Tertium denique est certa methodus conscientiæ recte formandæ, quam conscientiam actionum humanarum formalem & immediatam regulam esse tuetur.

ERPOLDI LINDENBROGII SCRIPTORES SEptentrionales: PETRI LAMBECII Originum Rerumque Hamburgensium Libri II: THEODORI ANCKELMANNI Inscriptiones Hamburgenses.

Hamburgi, apud Christianum Liebezeit, 1706, fol.
Constant 8 Alph. 8 plag.

TRes libri uno hoc volumine continentur, qui magno semper in pretio apud Eruditos fuere, & longo jam tempore comparari ægerrime potuerunt, distractis dudum prioribus exemplaribus. Non dubitandum ergo, quin de quamplurimis selectiorum librorum cupidis optime meritus sit celeberrimus Hamburgensium Professor, D. Jo. Albertus Fabricius, dum denuo typis eos exscribi curavit, omniumque usibus consecrare sustinuit, præfationibus insuper eruditis exornatos. *Primus* eorum Erpoldi Lindenbrogii Rerum Germanarum Septentrionalium Scriptores complectitur, quorum editio Hamburgi primum A. 1595 prodierat: de quibus, cum nemini in Historia rei litterariæ vel leviter versato ignorentur, dicere hoc loco plura non attinet. Id unum notamus ab ipso novo Editore pro candore suo admonitum, effigiem Lindenbrogianam, quæ præfixa huic editioni comparet, & distichon hoc præfixum habet:

Antiquæ fidei, doctrinæque, ingeniique
In Lindenbrogio cernitur effigies,

non Erpoldi nostri esse, sed filii ejus Friderici, vel ex Codice Legum antiquarum, Curis in Ammianum Marcellinum, aliisque a Fabricio in Præfatione recensitis Scriptis, non minus celebris. Qualem errorem facilem contingere, vel uno M. Antonini Philosophi exemplo Fabricius ostendit, cujus libris effigies L. Veri, non tantum in triplici editione Thomæ Gathakeri, verum etiam in Gallica Andreæ Dacerii, præfixa deprehendatur. *Alter* Petri Lambecii Origines Hamburgenses, sive Rerum Hamburgensium libros duos, quorum alter Hamburgi A. 1652, alter A. 1661 editus fuerat, exhibet. Quibus in nova editione Breviarium Vitæ S. Anscharii, & Excerpta Chronologica a Claudio Arrhenio Historiarum Pro-

Professore in Academia Upsaliensi composita, tum Hymni & Collectæ Veteres in S. Ancharii memoriam, nec non Catalogus scriptorum Lambecii, qualem ipse A. 1673 Vindobonæ edidit, accessere. Jamque nulli dubitamus, ex reliquis Lambecii scriptis, affectis quidem magis quam perfectis, minimum propediem Prodromum Historiæ Literariæ, qui desideratissimus dudum est, denuo proditurum; etsi nec de nova Bibliothecæ Vindobonensis editione desperandum. *Tertius* inscriptiones urbis patriæ Hamburgensis, Heidelbergæ olim a Theodoro Anckelmanno A. 1663 editas, nunc cum novo auctario a Clarissimis Viris, qui in præfatione nominantur, cum editore Fabricio communicatas, repræsentat.

R. P. CLAUDII FRASSEN PERONENSIS, Doctoris Theologi Parisiensis & Lectoris bis emeriti, totius Ordinis S. FRANCISCI Exdefinitoris generalis atque magni Conventus & generalis Collegii Fratrum Minorum Parisiensium tertium nunc Guardiani, Disquisitiones Biblicæ in universum Pentateuchum.

Parisiis, apud Petrum Witte, 1705, in 4.
Constant Alph. 4 & plag. 5.

PRius volumen harum Disquisitionum Biblicarum Clarissimus Auctor jam anno superioris seculi octuagesimo secundo in lucem ediderat, cujus libri recensionem mense Novembri anni ejusdem in Actis nostris instituimus, ac in eo id inprimis egerat, ut auctoritatem Scripturæ sacræ ab insultibus hostium ejusdem, qua veterum qua recentiorum, pro virili defenderet. Postquam igitur hoc pacto, in priore isto volumine, viam quasi ad studium sacri Codicis tanto majori animi reverentia tractandum muniverat, laudabili prorsus consilio jam ulterius in ipsa sacrarum Literarum scrutatione progredi, animum induxit, ea scilicet fini, ut illa, quæ in iis obscura implexaque passim occurrunt, claris expositionibus illustrentur. In hoc autem instituto se operæ pretium facturum esse Auctor existimavit, si ab ipso Pentateucho, primum locum in sacris Bibliis occupante, initium faceret. Quamvis enim actum agere videri posset, quod post tot paraphrases, interpretationes,

 alia-

aliaque plurima tum Synagogæ, tum Ecclesiæ Doctorum, in Pentateuchum edita volumina, suas quoque lucubrationes cum Republica literaria communicet, hoc tamen se propterea non deterruisse, quod sibi non sit propositum nova moliri, & aquilinis mentibus lumen ingerere, sed quod scopus suus eo tantummodo tendat, ut sacræ Scripturæ studiosis, nondum satis exercitatis, ad faciliorem illius intelligentiam, & arcanorum reserationem, minus laboriosa pateat via, & jucundior aditus appareat. Quem finem ut Doctissimus Auctor eo facilius obtineat, ita in hoc opere versatur, ut, posteaquam breviter, sed nervose, cujuslibet capitis contenta ob lectorum oculos posuit, varias easque curiosas quæstiones in medium afferat, in quibus selectiores textus illustrantur, elucidantur obscuriores, dein in speciem pugnantes conciliantur, porro ex Chronologiæ atque Genealogiarum tricis graviores moveri solitæ controversiæ componuntur, tandemque præcipua sub cortice literæ latentia mysteria in lucem proferuntur. Ex quibus lectores abunde perspicient, qui campus dicendorum Auctori nostro sese aperiat. Et sane dici non potest, quanta voluptate animus legentis in perlustratione hujus operis perfundatur, cum eruditissima rerum varietas, quas Auctor ex scriptis tum veterum tum recentiorum collegit, nec non elegantior stylus omne tædium nullo negotio abstergant, adeo ut optimo jure cum Paschasio Ratberto dicere possit, ea, quæ hic *proponuntur, multorum quidem esse eruditissimorum, quos antiquior tulit ætas, & firmavit autoritas veritatis, sed proprio commendatam stylo novitatem facere, ut hæc ipsa tanquam sua sibi vindicare possit.* Verum hoc ipsum in causa est, ut plura de ipsis materiis, quas Auctor sib. pertractandas sumsit, recensere dubitemus, cum præterea hæc ita comparata sint, ut quid potissimum eligendum sit, difficile esse videatur. Lectorum itaque curiositati ea relinquimus, Autoris scopum, & quid sibi de hoc libro polliceri debeant, indicasse contenti.

LE GRAND DICTIONAIRE DE LA BIBLE, OU Explication Litterale & Historique de tous les Mots propres du Vieux & Nouveau Testament &c.

i. e.

DICTIONARIUM BIBLICUM MAGNUM, SEU Explicatio Litteralis & Historica omnium Nominum propriorum Veteris & Novi Testamenti, cum vita & actionibus præcipuarum Personarum &c. per SIMONEM, S. S. Theol. Doct.

Lugduni Gallorum, apud Joh. Certe, 1703, in fol.
Constat Tomus I 9 Alph. 8 plag. & aliquot figuris æneis.
- - - - II 8 Alph. 3 pl. & aliquot itidem fig. æn.

OMnigena eruditione refertum hoc opus equidem jam anno 1693 prodiit; sed quæ denuo comparet editio, duplo fere auctior est priori, unde & in duos distribuitur tomos, cum prior nonnisi unicum constitueret. Quid Autor doctissimus docere intenderit, prolixus operis titulus satis indicat. Neque enim, more Lexicographorum, vocum significatum explicasse contentus; sed multa ad Historiam tum sacram, tum profanam, ad Chronologiam, ad Philologiam, ad Theologiam, ad Scientiam naturalem, ad alias denique disciplinas spectantia, quæ textui sacro facem præferre possunt, ingenti cum solertia conquisita proponit. Describit vitam & actiones non solum Principum, qui populo Dei præfuerunt; sed multorum etiam, penes quos imperium fuit in Assyrios, Persas, Græcos & Romanos. Notatur tempus, quo imperium suscepere; notatur intervallum, quo illud tenuere; notatur denique momentum, quo mortem obiere. Leges ibi vitam & miracula Prophetarum: reperies ibi integram Historiam omnium Pontificum, qui usque ad eversionem templi ac urbis ultimam Aaroni successere: inprimis autem prolixissime describuntur nativitas, vita, miracula & mors Pontificis vere maximi, Salvatoris optimi, Jesu Christi. Disquiritur in tempus, quo Apostolos & discipulos suos vocavit; in annum & locum martyrii, quod ob veritas-

ritatis professionem perpessi: agitur de die unicuique eorum festo. Describuntur præterea proprietates animantium tam purorum quam impurorum; duodecim lapides pretiosi in Rationali Pontificis Maximi, & duo in lateribus superhumeralis positi; nomina festorum & solennitatum Hebræorum, sacrificia eorundem, provinciæ, regiones, urbes, arces, montes, fluvii & fontes memorabiles, quorum fit mentio in Bibliis, Josepho, aliisque Historicis, indicatis nominibus, quibus hodie appellantur, & gradibus latitudinis ac longitudinis, ut in mappis Geographicis facile eorum situs ab intelligentibus determinari queat. Explicantur denique pondera & mensuræ, & eorundem valor in mensuris nostris exacte determinatur: quod idem fit in monetis Judæorum. Præmittitur operi introductio ad Scripturam sacram R. P. Bernhardi Lamy, variis scriptis apud Theologos, Mathematicos & Philosophos celebre nomen dudum adepti: in qua agitur de ratione Judæorum, exhibetur compendium chronologicum Historiæ Judaicæ & descriptio Geographica Terræ Sanctæ; differitur de Republica & Legibus, de Magistratibus & administratione civili Reipublicæ, de personis sacris, de religione, obligationibus, cultu divino, fide ac opinionibus, sacrificiis ac oblationibus, locis sanctis, anni forma & calendario, diebus festis, schismatibus, sectis & doctoribus Judæorum; de ponderibus & monetis in Scriptura commemoratis, diversis itidem mensuris, nec non de consuetudinibus Judæorum antiquorum pariter & modernorum: disquiritur de libris Scripturæ Sacræ, de textu originario, de versionibus, de paraphrasibus & differentibus Bibliorum editionibus: traduntur regulæ interpretandi Scripturam: in quibus omnibus Autor sibi similis existit, h. e. concinna brevitate in exiguo compendio perspicue plura tradit, quam ingentia sæpius volumina vastitate sua comprehendunt. Comparet quoque ibidem idea Bibliorum generalis cum versibus librorum sacrorum mnemonicis, commendantur Patres, quorum Commentarii cum uno quoque eorum legendi, e. gr. in Matthæum *Hilarius* & *Chrysostomus*, in Marcum idem, in Lucam *Ambrosius*, in Johannem *Augustinus*, *Chrysostomus*, *Origenes*, *Cyrillus*, in Proverbia *Beda*; indicatur methodus, qua commode integrorum Bibliorum lectio unius anni spatio ita

ita absolvi possit, ut quotidie legantur textus tempori accommodati. Sub finem Tom. 2 repræsentatur compendium Chronologiæ sacræ. Opus autem erit, ut more nostro quædam speciminis loco ex ipso opere proponamus. Statim igitur ad vocem primam *Aaron*, non solum genealogiam & integrum vitæ curriculum Aaronis describit, sed & de ornatu & consecratione Summorum Pontificum disserit, expositis simul corporis ac mentis nævis, quibus persona inhabilis reddebatur ad Pontificatum & Sacerdotium, explicatis Sacerdotum officiis, exhibitoque catalogo successionis chronologicæ omnium Pontificum ab Aarone usque ad Phanasium, sub quo contigit excidium templi ac urbis. Notat etiam, *Aaronem* vi vocis significare montem, vel montanum, vel docentem, vel concipientem, & Pontificatum ejus viguisse ab anno Mundi 2545 usque ad 4130, seu ab anno ante Christum 1509 usque ad annum post Christum 75. Refert nempe Pontificatum Joasaris ad annum Mundi 4053, in quem incidisse credit nativitatem Salvatoris nostri. De herba *Aloe* discurrens autor est, inter fabulas referri debere, quod non nisi centesimo quolibet anno flores emittat, eosque cum ingenti strepitu protrudat, cum experientia in horto Regio Parisino contrarium docuerit. Ad vocem *Cainan* multus est, ut adstruat, memorati a Luca c. 3 v. 36 Cainanis nomen ex textu Hebræo a Judæis & Samaritanis expunctum fuisse, ex odio erga Salvatorem optimum: quamvis non adstruxisse videri quodammodo velit. Per *clavem Scientiæ*, quam quod abstulerint, Pharisæis exprobrat Christus, intelligentiam Scripturæ intelligi contendit, notans insuper, juxta Judæorum dogmata Deum quatuor clavium sibi reservare genera, quas nec cum hominibus, nec cum Angelis, nec cum ipsis Seraphinis communicare voluerit, clavem nempe pluviæ, clavem sepulchrorum, clavem partus, clavem sterilitatis seu caritatis annonæ. Vocem *Concilii* seu synedrii explicans, tria Judæorum tribunalia commemorat, quorum primum personis tribus, alterum 23, tertium 70 constabat, quibusque additum fuerit aliud materias nonnisi Ecclesiasticas seu ad religionem spectantes tractans. Describit quoque novem concilia ante nativitatem Christi a Judæis habita, excepto ultimo, cui Magorum de Christo nato percontatio ansam dedit: nec minus quatuor concilia Apostolorum post Christi ascensionem celebrata, subjuncto catalogo chronologico omnium conciliorum reliquorum ab

ævo

ævo Apostolico ad annum usque Christi 1599 habitorum. *Corban* sacrum denotare ait thesaurum. *Coriandrum* esse herbam, cujus semen sint grana granis fœniculi non multum absimilia, digestionem mire juvantia. *Duplum Elisæi Spiritum* denotare donum patrandi miracula, & donum futura prædicendi. *Epicurum* non in voluptate corporis, sed animi quæsivisse summum bonum, cum nemo unquam ipso sapientior & magis continens extiterit, vitæ admodum frugalis & ordinatæ studens; negasse tamen providentiam divinam & animæ immortalitatem, unde & Hieronymus nimius sit in ejus commendatione, ipsum Christianis tanquam optimum temperantiæ exemplar proponens: imo eundem optimum patientiæ præbere exemplum, cum inter exquisitissimos ex retentione urinæ per 14 dies ortos dolores ne minimum impatientiæ signum ediderit. *Heresin* denotare opinionem circa religionem erroneam pertinaciter defensam ubi docuisset, Catalogum contexit hæreticorum, qui Judaicam Ecclesiam ante adventum Christi turbarunt, quos inter commemorat *Fortunatitas*, Fortunam tanquam cœli Reginam, boni ac mali dispensatricem venerantium; *Hemerobaptistas*, per diem ac noctem corpus frigida abluentes a peccatis sese expurgaturos; *Muscorites*, Beelzebub sub forma muscæ, *Musorites*, glires, & *Ophites*, serpentem æneum a Mose in deserto erectum adorantes. Prolixior multo est Catalogus hæreticorum Ecclesiam Christianam infestantium, quem subdit. *Lunaticum* personam esse pronunciat influxui Lunari obnoxiam, qualis fuerit infirmitas Saulis. Morbum hunc ex nonnullorum opinione comitari eos, qui in novilunio nascuntur. De *Malcho*, cujus in Historia passionis mentio injicitur, verba faciens, refert præter eum adhuc duos alios ejusdem nominis Arabiæ Reges, quorum alter multis ab Herode beneficiis affectus ad incitas redacto opem ferre ingratus renuit, alter Vespasiano in oppugnandis Judæis sociam præbuit manum. Ex paucis dictis liquet, quod Autor nihil eorum omittat, quibus commemorandis ansam dare poterant nomina in Bibliis occurrentia propria, vel quasi propria: ita ut hoc Dictionarium pro thesauro variæ eruditionis tam sacræ quam profanæ haberi queat.

** ** **

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno M DCC VI.

SANCTI GREGORII PAPÆ PRIMI COGNOmento Magni, Opera omnia. Ad Manuscriptos Codices Romanos, Gallicanos, Anglicanos emendata, aucta & illustrata notis. Studio & labore Monachorum Ordinis Sancti BENEDICTI, e Congregatione Sancti MAURI. Tomi quatuor.

Parisiis, apud Claudium Rigaud, 1705, in fol.
Constant Alph. 35.

POst diligentissimam accuratissimamque operam in Sanctorum Patrum, Athanasii, Hilarii, Hieronymi, Ambrosii & Augustini scripta impensam, gradum nunc faciunt Benedictini solertissimi ad *Gregorium Magnum*, quem ut sui ordinis decus summum venerantur, sic scripta ejusdem mendorum spinis obsita relinquere diutius noluerunt. Non ignorarunt equidem, quid circa eadem jam alii præstiterint, diversarumque editionum indicem ipsimet referunt, celebrantes præ cæteris *Parisinam*, a Bertholdo Rembolto A. 1518 adornatam; *Rotomagensem* A. 1521, *Lugdunensem* A. 1539 & 1540, & *Parisienses* duas alias A. 1523 & 1542 curatas. In *Basileensi* editione, A. 1551 & 1564 Frobenianis typis excusa, multum laborasse *Huldricum Coccium* perhibent, ut Gregorii opera pristinam puritatem dignitatemque recuperarent, quanquam, ut id consequeretur, conjecturis potius suis, prout illa ætas tulerit, quam antiquis optimisque manuscriptis crediderit. *Joannem Gilotium*, Campanum, in

edendis repurgandisque S. Gregorii Operibus, non parum etiam laboraſſe teſtantur, ejusque curas A. 1571, & denuo poſt paucos annos, *Pariſiis* publici juris factas eſſe referunt. Quæ *Romæ* Vaticanis typis A. 1589 inchoata ſit autoritate Sixti V, & poſtmodum abſoluta editio, præſide doctiſſimo *Epiſcopo Venuſino*, omnium antecedentium accuratiſſimam cenſent. Ultimo tandem loco A. 1675 vulgatam *Pariſiis* labore & ſtudio *Petri Guſſanvillæi*, Presbyteri, ad quamplurimos quidem codices emendatam fatentur, plurimis tamen eam & haud levibus erratis adhuc ſcatere, ex adducto ſpecimine non uno probant. Cum itaque multa deſiderari intellexerint, ſive ad integritatem, ſive ad perfectionem oculum intendas, in editione Guſſanvillæi, licet hæc omnium cenſeretur præſtantiſſima; ad novam hanc impigri ſe accinxerunt, in qua egregia codicum veterum copia ditati, nihil habuerunt antiquius, quam ut Gregorii M. ſenſus & verba ab omni aut librariorum interpolatione & hallucinatione, aut typographorum corruptelis repurgata repræſentarent. Ubi a prius receptis lectionibus recedere eos coëgit manuſcriptorum conſenſus fere unanimis, quod ſæpe factum, lectiones rejectas in brevibus notis ſubjecerunt, & manuſcriptos codices, a quibus iſtæ reprobentur, indicarunt. Quandoque nulla in textu mutatione facta, varias lectiones infra columnas adſcripſerunt. Præter notas has & alias attexuerunt, ad plurima loca illuſtranda, ſed eas modo breves, ne plus onerare textum, quam ornare, viderentur. In Dialogos tamen, in Epiſtolas, & in librum Sacramentorum, ampliores aut ipſi elucubrarunt, aut ab aliis jam elucubratas collegerunt. Singula vero Gregorii opera *quatuor* in tomos diſtribuerunt. In *primo* continentur Exegetica in Sacram Scripturam, ſcilicet *Moralium* in Job libri triginta quinque, Homiliarum in *Ezechielem* Prophetam libri duo, & totidem Homiliarum in *Evangelia*. His quidem accenſeri potuiſſent Commentarius in librum primum *Regum*, Expoſitiones in *Cantica* & in ſeptem *Pſalmos* pœnitentiales. At priorem tomum tot complecti minime poſſe, inſuperque commemoratas elucubrationes non eſſe ita genuina S. Gregorii opera, ut omnis interpolationis expertes deprehendantur, probe perpendentes, in modo enumeratis acquieverunt. *Secundus* tomus con-

continet cætera Gregorii indubitata & germana opera, sive ea ad Historiam, sive ad Ecclesiasticam Disciplinam spectent, scilicet *Librum Regulæ Pastoralis*, *quatuor Dialogorum libros*, & *Registrum Epistolarum*. *Tertius* tomus bipartitus priori in parte exhibet *Librum Sacramentorum*, *Antiphonarium* & cætera *Liturgica*, cum D. Hugonis Menardi notarum & observationum accessione; altera pars complectitur Commentarium in *Librum I Regum*, Expositionem in *Cantica Canticorum*, & aliam in *septem Psalmos*, ac *Concordiam quorundam Sacræ Scripturæ testimoniorum*. *Quartus* tomus itidem in duas partes divisus, in priori *Vitam Gregorii* continet, tum a Paulo Warnefrido, tum a Johanne Diacono scriptam, & eam, quam ex Gregorianis præsertim scriptis Benedictini recens adornarunt; in posteriori sistitur genuinus *Paterius*, qualis habetur in quamplurimis optimæ notæ codicibus manuscriptis, & *Alulfi* Tornacensis monachi *Expositio in Novum Testamentum* ex Gregorianis sententiis, quæ Paterii nomen in superioribus editionibus immerito præfert. Quatuor Evangelia Gregorium explanasse, & de Samsone quædam allegorica scripsisse, negant. Pœnitentiale quoque Gregorii, quod Jamesius extare dicat in vetustissimo codice Bibliothecæ publicæ Oxoniensis, non alibi cum repererint, hoc loco pariter omiserunt. Hinc, quæ Gregorii adversus hæreticos doctrina fuerit, exponunt, ejusque dogmata a variis objectionibus vindicant.

Præstiterit autem hæc summatim indicata paulo dilucidare ulterius, & singularium imprimis Præfationum, quæ libris singulis præmittuntur, meminisse. A *Moralium* libris tomus *primus* splendidum sumit initium, quos primo inter opera reliqua loco Gregorium elucubrasse notant. Ex antiquioribus editionibus se adhibuisse memorant *Parisinam* A. 1495, ex quo tempore plures alibi additæ fuerint, quanquam has omnes superet ætate *Romana* A. 1475 Sixto IV sedente curata, cui præfixa sit brevis præfatio Dominici Brixiensis Episcopi. Præter restitutionem & emendationem passim in his libris factam, divisionem hujus operis sex in partes, a sancto Doctore ipso institutam, sed in editionibus plerisque neglectam, & plurimis fortassis ignoratam, se secutos esse profitentur. Capitum divisionem, quippe a Gregorio mi-

minime curatam, non ad prævium aliorum exemplum, sed pro suo lubitu ibi adornarunt, prout eam textus libri Job versus aut integri aut dimidiati requirere visi sunt, sic, ut idem fere semper sit & capitis & explicationis exordium; nihilominus tamen textum in minores sectiones numeralibus notis distinctas partiri voluerunt. Priorum etiam editionum capita in margine assignarunt, ut, quæ juxta illas passim in libris Eruditorum laudantur, nullo negotio inveniri queant. Argumenta capitum pene ubique mutarunt, quod textui minime responderent. Sed expungere noluerunt inventorum a *Tajone*, Cæsar-Augustano Episcopo, Moralium Historiam, (utut non omni ex parte certam) quippe quam non solum in omnibus antiquioribus editionibus, sed etiam in codice manu exarato Monasterii Longipontis legerint. Testimonia & elogia veterum Scriptorum de libris Moralium jam edita, nonnullis aut additis aut detractis, præmiserunt. Post Expositionem Gregorii in librum Job, servato Sanctarum Scripturarum ordine, sequuntur ejusdem Sancti Doctoris *Homiliæ in Ezechielem* Prophetam, quas licet afflictus morbis, negotiisque difficillimis immersus, ac innumeris vexatus curis, ob luctuosissimam tum Urbis ac totius Italiæ faciem, ad populum habuit. Et ad hoc opus exequendum præsentissimum Numen Gregorium expertum fuisse innuunt, quandoquidem, cum ultimam Ezechielis visionem interpretaretur, Petrus Diaconus, quo exceptore ac notario uti fueverit, Spiritum Sanctum observarit sub columbæ candidæ specie ipsius capiti insidentem, & rostrum ori immittentem, ex quo altissima mysteria didicerit, ac veluti ebiberit. Dicendi & scribendi rationem heic adhibitam, ut accuratiorem & venustiorem esse non contendunt, ita velut humiliorem & depressiorem ipsam contemni nolunt, rerum quippe magis sensusque curam, quam verborum delectum, a Gregorio habitum causati. Quamvis vero litteralem sensum, tanquam cæterorum fundamentum, præstruere ubivis conetur Gregorius, mysticis tamen rimandis, & moralibus explicandis, imprimis eum incumbere monent. Cæterum ita in novissima hac editione hujus operis se gesserunt: prolixiores Ezechielis textus, qui singulis homiliis, si priorem excipias, præmittuntur in excusis, non autem in manu exaratis, resecuerunt,

at

at singulos versus lineis distinctis excudi curarunt, ut successive explicandi a S. Doctore proponantur, ad manuscriptorum codicum similitudinem propius hoc pacto accedentes, in quibus aut majoribus characteribus, aut etiam minio vel alio exquisito colore depictis describuntur. Homilias, quæ hactenus velut uno ac continuato spiritu legendæ offerebantur, in varias sectiones, additis totidem numeris, partiti sunt. Argumenta, & quicquid observatione dignum ipsis visum est, in margine summatim adjecerunt. Aliis in notis infra & ad calcem adjectis, si quid obscurius occurrerit, quod explicatione indigeret, exponere curarunt. *Homiliæ in Evangelia*, aut minimum earum aliquæ, utut prius, quam Ezechielem Prophetam populo exponere Gregorius inciperet, habitæ fuerint, post istam tamen Ezechielis Expositionem heic comparent, ob ordin.m, quo in Sacrarum Scripturarum serie libris Veteris Testamenti Evangelia, & quicquid alias ad Novum pertinet, postponantur. Quanto autem hæ in pretio Homiliæ nunquam non habitæ fuerint, vel hinc liquere docent, quod omnes, una forsitan excepta aut altera, Divinis Officiis præ cæteris Sanctorum Patrum Homiliis jam olim insertæ reperiantur, nec immerito, cum in iisdem, literali sensu prius breviter exposito, sententiarum ad mores spectantium copia profluat uberrima; quin & fidei dogmata confirmentur, & adversus subsecutos præmuniantur hæreticos. Hæc tomi primi facies.

Secundus tomus scripta Gregorii sistit, quæ aut *Apologeticis* accenseri merentur, *Librum* puta *Regulæ Pastoralis*; aut *Historicis*, nimirum *Dialogos*; aut *Dogmaticis & Canonicis*, *Registrum* videlicet *Epistolarum*, quibus universum pene Jus Canonicum continetur. *Pastoralem librum* scripsisse eum annotant Benedictini, in ipso veluti Pontificalis muneris tyrocinio, ut Johanni Ravennati Episcopo responderet, amice eum reprehendenti, quod pastoralis curæ pondera fugere delitescendo voluerit; quos mores hodie rarissimos, olim frequentiores fuisse, simul observant, universis fere piis viris, ad officium pastorale postulatis, tantum onus, præ animi demissione summaque modestia, deprecantibus. Variis in hoc opere curando se editionibus usos addunt, præsertim Parisiensibus, una A. 1518 & altera 1571, Romana seu

Vaticana Sixti V justu adornata, atque aliis aut pene coævis aut recentioribus, Parisiensi imprimis, quæ A. 1668 prodierit, opera Theologi Parisiensis, a quo collectas magna cura diversas lectiones ex antiquioribus manuscriptis cum suis convenire tantum non ubique animadverterint. *Dialogos* Gregorio, tanquam genuino autori, solicite vindicant, scriptosque eos autumant anno 593 aut 594 Romæ, in Monasterio forte S. Andreæ. Optimam opinionem de iisdem conceptam confirmare putant tot eorundem in alias linguas translationes, adeo ut & Arabica quædam in Bibliotheca Colbertina asservetur. Præterea in Bibliotheca Monasterii Lyrani in Diœcesi Ebroicensi, incidisse se narrant in codicem 500 annorum, eosdem Dialogos Gallicis rhythmis expressos continentem, prout & stricta oratione Latina descripti extent in Bibliotheca Gemeticensi. Sed ex his omnibus unicam tantum interpretationem Latino textui heic addunt, Græcam, a Zacharia Pontifice confectam, quam multo emendatiorem se exhibere profitentur, quam quidem a Gussanvillæo factum, qui ex Vaticanis editionibus omnes pene typographicos lapsus, etiam graviores, in suam transtulerit. *Epistolæ*, quæ tertium in hoc tomo locum occupant, ante omnia laudantur a sua, qua polleant, præstantia; hinc, quantum in curando earum ordine concinno, & ad leges temporum, quibus singulæ scriptæ fuerint, restricto effecerint, manifestum Nostri reddunt, qui & summarias eorum inscriptiones accuratissimo studio se formasse, ac notis idoneis difficilia loca, quæ plurima sint, illustrasse testantur. Quæ de *Servi servorum* titulo a Gregorio M. usurpato notant, nec indocta sunt, nec inelegantia, modo acrem exceperis censuram latam in Centuriatores Magdeburgenses, quibus Benedictini succensent, quod *rejecto superstitioso Pontificis vocabulo* Gregorium se Servum nominasse scripserint. Notas Gussanvillæanas suis associarant, licet de istis ita statuant: *se eas non reprobare quidem, sed nec pro ipsis spondere.* Ordinem epistolarum restitutum, post earundem finem, argumentis peculiaribus demonstrant. Insuper & Geographicam earum divisionem subnectunt, eamque duplicem. Prior illas continet, quas non ultra subditarum sibi, ut Metropolitano, regionum limites direxit Gregorius; posterior alias omnes, quæ

tum

tum in Italiam, extra provincias Romano Episcopo Metropolitico jure subjectas, tum in reliquas Occidentis regiones, tum in Orientem missæ sunt. Tacemus ordinem harum Epistolarum antea vulgatum ad novum hunc reductum, & ordinem restitutum cum antea vulgato comparatum; catalogum item eorum, ad quos scripsit S. Gregorius, & qui ad eundem scripserunt. Sed *Excerpta* penitus silentio involvere non possumus, quæ sub titulos certos regesta ex Epistolis Gregorii coacervavit *Antonius Carafa*, Cardinalis, quæque integra heic apponuntur, prout id haud invitus tulit eorundem Collector Eminentissimus, pro ea caritate, quam rerum Ecclesiasticarum studiosis præstare quemlibet debere postulat.

Tertius tomus a *Libro Sacramentorum* orditur, quem cæteris Gregorii operibus annumerant Editores, non, quod primus ille ejusdem parens fuerit (quandoquidem is superioribus etiam Pontificibus, maximeque Gelasio primo, debeatur) sed quod summa cura meliorem in formam eundem S. Doctor redegerit. Soliciti autem de eligendo, quem sequerentur, codice aut edito aut manu exarato, S. Eligii codicem ab Hugone Menardo evulgatum, notisque ac observationibus illustratum, & ob antiquitatem, & ob integritatem, cæteris omnibus duxerunt præferendum. In eo autem denuo sistendo, hanc curam adhibuerunt, ut, quoniam notas columnis singulis subjicere, propter nimiam plerarumque prolixitatem, integrum non erat, eas seorsim excusas numeris distinxerint, & in libro Sacramentorum singula, quæ in istis notis illustrantur & ornantur, totidem numeris in margine adscriptis indicarint. Quoniam vero post Menardum multi de rebus Liturgicis egregie scripserint, & in his Johannes Bona Cardinalis, Josephus Maria Thomasius, Johannes Fronto S. Genovefæ Parisiensis Canonicus Regularis, Johannes Mabillonius, qui Liturgiam veterem Gallicanam e tenebris eruerit, & Edmundus Martene, in tribus voluminibus de ritibus Ecclesiæ, hinc, quæcunque ex eorum lucubrationibus colligere licuerit a Menardo prætermissa, unde argumento proposito nonnihil lucis affulgere posset, in notulis ad columnarum calcem attextis observare se curasse perhibent. Menardianis notis eas adjiciunt, quas Angelus Roc-

Rocca Camers, Apostolici Sacrarii præfectus, in librum Sacramentorum editionis Vaticanæ scripsit. Sed & peculiare huic libro Sacramentorum auctarium dederunt, Collectam nempe & alias Orationes in terræ motibus dicendas, quas, cum anno 1703 Italia & Roma ipsa horridis terrarum motibus quateretur, elucubravit hodiernus Pontifex *Clemens XI*, cui novam Gregorianorum operum editionem inscripserunt Nostri, & redivivum in Clemente Gregorium in dedicatione adumbrarunt. His succedunt *Benedictiones Episcopales*, quæ in codice S. Eligii desiderantur. Sequitur Gregorianus *Antiphonarius*, quæ in Missis canenda sunt, exhibens. Ac tandem *Liber Responsalis seu Officialis*, in quo Cursus Ecclesiasticus tam pro nocturnis quam pro diurnis horis in ordinem digestus continetur, ex veteri codice Compendiensi descriptus, subjungitur. Ita omnia fere, quæ ad rem sacram pertinent, heic collecta reperiri tradunt, excepto duntaxat *Lectionario*, quem librum addere non ausi sunt, tum quia eum S. Gregorio nemo tribuat, sed potius Hieronymo, & Damaso Papæ; tum quia jam non semel excusus sit, nimirum a Jacobo Pamelio, & longe emendatior a Stephano Baluzio. Et hactenus recensita partem tomi tertii priorem conficiunt. In posteriori primo loco comparent *Expositiones in Librum I Regum*, circa quas nec iis assentiuntur, qui Gregorium pro vero indubitatoque earum parente habendum censeant, nec iis, qui ex operum Gregorianorum numero easdem penitus expungant; verum *tertiam* potius, & inter utramque fere mediam, sententiam eligunt, statuentes, Commentarium illum ex homiliis a S. Gregorio habitis de libro primo Regum, collectum & consarcinatum esse a Claudio, ejus discipulo, postea monasterii Classensis Abbate. Sane ex ipsis Gregorii verbis ac sententiis collectum eundem dicunt, ita tamen, ut quandoque, labente forte memoria, Claudius de suo quædam supplere coactus fuerit, unde evenerit, ut Gregorius hunc fœtum pene repudiarit. *Expositionem in Canticum Canticorum* se, Petrum Gussanvillæum secutos, Gregorio olim abjudicasse fatentur, nunc vero mutant sententiam, posteaquam in tot libros manu descriptos, tum Expositionis hujus, in quibus huc usque magna ex parte latitarat, tum genuinæ collectionis Pateriæ,

næ, inciderunt. Similiter & Expositionem in *septem Psalmos pœnitentiales* dignam judicant, quæ Gregorio M. potius vindicetur, quam Gregorio VII, cui eam tribuere Gussavillæus maluerit. *Concordiam quorundam testimoniorum Sacræ Scripturæ*, quam Johannes Gilotius, cum cæteris S. Gregorii operibus, tam genuinis quam spuriis, ediderit Parisiis A. 1571, non adeo confidenter Gregorio vindicant, quanquam haud ire velint inficias, stylum ac doctrinam hujus Autoris, quicunque fuerit, Gregorium omnino reddere.

Denique in *quarto* tomo triplex ante omnia Gregorii M. *Vita* repræsentatur; prima compendiose descripta, quæ *Paulo Diacono*, Casinensi Monacho debetur; secunda Gregorii præclare gesta fusiori stylo exprimens, cujus autor *Johannes Diaconus*, monasterii quoque Casinensis alumnus: tertiam Venerabilis *Bedæ*, quam ἀνέκδοτον reperiri in Bibliotheca Collegii Mertonensis scripserit Vir celeberrimus, Guilelmus Cave, non omissuri fuissent, nisi ex transmissis a Thoma Gale excerptis clare intellexissent, quod prius subodorabantur, hunc Bibliothecæ Mertonensis codicem nihil aliud, quam Pauli lucubrationem exhibere. Aliam proinde tertio loco vitam S. Gregorii heic exhibent, quam propria industria, ex ipsius præsertim operibus eruerunt atque adornarunt, & jam anno superioris seculi nonagesimo octavo Gallice publicarunt, nunc vero eandem Latine versam denuo heic exhibent, at breviorem, nec servato semper Gallicæ editionis ordine. Hæc libris quatuor absolvitur, in quorum *primo*, historiam Gregorii ab ortu ejus ad summum usque Pontificatum complexo, patrem ejus *Gordianum* nominant, Senatorii ordinis Virum nobilissimum & ditissimum, unum ex septem Diaconis Cardinalibus, qui dicti fuerint Regionarii, quod certis urbis Romæ regionibus præficerentur; matrem *Silviam*, quæ mundo valedicens (utrum viro demortuo, an adhuc superstite, incertum,) juxta portam basilicam S. Pauli Apostoli secessum sibi delegerit. Majores inter ejus Felicem Papam referunt, & amitas nuncupant Sanctas Tharsillam & Æmilianam. Nativitatis annum, conjecturis potius, quam rationum momentis ducti, statuunt 540. Qualia ejus studia, aut quinam Præceptores fuerint, penitus ignorari fatentur. Astrologiam ta-

men divinantem, aliasque curiosas & periculosas artes, eum nunquam sectatum esse probant. Quod autem Johannes Sarisburiensis perhibeat, eum non solum Mathesin ab aula recedere jussisse, sed etiam Bibliothecæ Palatinæ, in cujus archivis recondebantur omnium disciplinarum libri, zelo intempestivo ignem admovisse, ut major esset Sacræ Scripturæ autoritas, & in ea legenda flagrantius studium, id plane inter nugas & aniles fabulas rejiciunt. Hinc quomodo Prætor urbis factus sit, & Monachum post induerit A. 575, cum quadragenario quinque annis esset minor, enarrant, Baroniumque refutant, quod monastici illius instituti autorem constituat S. Equitium, cum potius S. Benedictus nominandus veniat, idque multis rationibus evictum dare laborant. Diaconatus officio functus dicitur sub Pelagio II summo Pontifice, qui eum Constantinopolin migrare jusserit, ut in urbe, totius Imperii sede, negotiis Ecclesiasticis curam & solicitudinem impenderet; ubi inter alia laudabiliter gesta novam oppresserit Eutychianam hæresin, librosque Moralium elucubrarit, filium etiam Imperatoris Mauritii e lavacro sacro susceperit. Romam reversus Abbatis in monasterio suo officium gessit, Pelagiusque eum sibi adjutorem adhibuit in scribendis epistolis. Ipso autem peste sublato, in ejus locum summus Pontifex est declaratus A. 590. Utut autem, ob præsentissima Ecclesiæ mala, Pontificatu se abdicare plus vice simplici in animo votisque habuerit, adjutorem tamen expertus Deum, ab initio libri *secundi*, quatuor priores Pontificatus ejus annos perlustrantis, schismaticos Italiam turbantes coërcuisse, Longobardos ad fidem Catholicam perduxisse, Gothos Ecclesiæ reconciliasse, Anglos Christianis præceptis imbuisse & sacro lavacro tinxisse, Donatistas in Africa tumultuantes repressisse, Agnoëtas aliosque in Oriente hæreticos debellasse, & plura ac maxima intra paucorum annorum spatium præstitisse perhibetur, ut jure omnium gentium consensu *Magni* cognomen sit consecutus. Inter virtutes ejus primarias humilitas summa, caritasque & animi constantia valde celebrantur. Episcoporum quoque rigidus, sed sui maxime, vocatur censor. Post varia ejus negotia in primis Pontificatus sui annis gesta, mox sub initium libri *tertii* ejus acta adversus Patriarchas Constantinopolitanos, *Oecumo-*

oumenici titulum sibi arrogantes, commemorantur. Hinc de misso abs eodem in Angliam *Augustino*, qui baptizaverit decem Anglorum millia, prolixe disseritur, sententiaque de Gregorio S. Benedicti legibus adstricto denuo defenditur. Fabulam de *anima Trajani S. Gregorii precibus ex inferno liberata*, Nostri multis argumentis explodunt, & post enarratas ejus curas pro Ecclesia, quamplurimas in libro *quarto*, quicquid superest historiæ vitæque S. Gregorii, exhibent; ac præter alia, in sententia de usu & cultu sacrarum imaginum, ab Ecclesiæ doctrina nunc recepta eum quoquo modo abiisse, inficiari conantur. Tandem laboribus non minus, quam continuis morbis absumtum, obiisse referunt IV Idus Martii, A. C. 604. His ita fuse satis deductis, in altera tomi hujus parte, *Expositionem* repetunt *Veteris & Novi Testamenti* a *S. Paterio*, Gregorii M. discipulo, hoc ipso autore ac hortatore cœptam & absolutam. E tribus, quibus isthæc constet partibus, unicam duntaxat publicam hactenus aspexisse lucem tradunt, nimirum priorem in Vetus Testamentum, posteriore in idem Testamentum Vetus, & tertia Novi Testamenti Expositionem continente, in Bibliothecarum huc usque pulvere latitantibus & sordentibus. Etenim quæ sub Paterii nomine impressa extet Novi Testamenti expositio, hanc ipsius haud esse probant, *Alulfo* potius eandem vindicantes. Se interim Paterii & secundam & tertiam partem genuinam in idoneo MSto reperisse, & nunc primitus in apricum protrahere testantur, & utraque hac parte absoluta, & istam Alulfi, quam diximus, Expositionem Novi Testamenti integram subnectunt.

GEORGII FRIEDERICI FRANCI DE FRANKENAU Med. D. & P. P. *Anastomosis retecta.*

Hafniæ, typis Reg. Maj. & Universit. Typogr. 1705. in 4to.
Constat 11. plag.

ANastomoseos vocabulum Antiquitati satis quidem cognitum, ac primis Artis Restauratoribus nominetenus non invisum, quoad rem tamen atque modum, per omnia forte non adeo pla-

num ac perſpectum fuit. Illis enim temporibus ſumebatur tantum in ſenſu pathologico, pro oſculi venæ vel etiam arteriæ laxatione & apertione, per quam ſanguis effundebatur, & inter fluxus ſanguinei reponebatur differentias. Alii intelligi ſimul poſſe hanc putabant vocem non tantum de ſanguinis, ſed & lymphæ, chyli, alteriusve humoris per hiantia vaſorum oſcula effluxu. Naturali tamen magis atque commodiori ſignificatione nominant Recentiores Anaſtomoſin mutuam certamque venarum & arteriarum connexionem, per oſcula ſeu parvos meatus, vel rectius inoſculationem. Tacemus enim illam vocis acceptionem, qua vaſa ſimilia inter ſe communicantur, ut videre eſt inter hepatis vaſa, venas uteri, hujusve arterias, vaſa arterioſa ab umbilico verſus chorion tendentia, ramos venarum mammariarum, arterias cordis, venasve coronarias, vaſa cordis in embryone, venas jugulares; arterias carotides, arterias medullæ ſpinalis, venæ meſaraicæ ramos, renum vel ſtomachi vaſa, inter venam ſuralem & iſchiam majorem, tubulos lacteos mammarum, nervos brachiales, ductus epaticos aquoſos & venas lacteas, ductus adipoſos &c. Veram igitur Anaſtomoſin vaſorum retecturus Clariſſimus Autor, Medicos non ſolum allegat, qui eandem negant, verum etiam eorum adducit authoritatem, qui pro ea militant. Palmarium Autoris noſtri argumentum & experimentum, pro ſtabilienda Anaſtomoſi arterias inter & venas, in eo conſiſtit, quod in canis aut cuniculi arteriæ magnæ truncum lac, aquam, vel alium tenuem liquorem colore quodam tinctum immittat per ſiphonem; unde omnia viſcera totumque genus arterioſum eodem implentur, atque cito, absque intumeſcentia partium, quam quidam ſupponunt, per venas redeat, ex dextro cordis thalamo pulmones ſubeat, & ex his per cordis ſiniſtram cavitatem & arteriam magnam tranſeat. Hocque phænomenon, quoad vaſorum horum communicationem, in peculiaribus corporis partibus, ut in capite, pulmonibus, aſpera arteria, hepate, renibus, teſticulis, & utero frequenter apparet. Ad hæc provocat ad legem generationis & primam formationem, cum arteriæ & venæ ex parte regenerentur, & modus indicetur, quo ſanguis ex arteria repens reſecta poſſit ad latera protrudere particulas quasdam ramoſas, & ad motum mi-

minus aptas, quæ sibi invicem implicitæ forment ibidem rudimentum alicujus tunicæ, quæ arteriolæ nomen mereatur; & sanguis in cursu offendens aliquod impedimentum, non possit reflecti, sed particulis ramosis ad latera iterum projectis rudimentum ibidem producat alicujus venæ. Cui pariter sententiæ non parum roboris accedere confidit ex phænomeno, quod morbos, inediamve perpessis, aut magnis corporis exercitiis defatigatis, obvenire solet, siquidem tunc pinguedo seu adipis materia in cavitatibus pulpæ suæ membranosæ asservata vicissim resorbetur, ac massæ sanguineæ denuo commiscetur, haud secus, ac quotidie videmus, humorem serosum aut hydropicorum aquam carnosarum partium poros in anasarca vel ascite præter modum opplentem, aut sponte aut post data hydragoga a venis resorberi, sicque modo per alvum, modo per vias eliminari urinarias. In additamenti denique locum subdit e vegetabilium classe exemplum, actum nimirum illum, quem inoculationem vocant; ubi surculi inserti & late crescunt, & utiliter propagantur, facta prius stipitis certa apertione, deinde scuti, ut appellant, insertione, atque debita demum ligatura. Sed ad adversarios revertitur Noster, eorumque argumenta ponderat, quæ inter illud, quod ab αὐτοψία petitur, nullum habere pondus existimat, cum negativa non procedat argumentatio: Ego non vidi, ergo non datur; quin ad propriam & Leeuvvenhoekii provocat αὐτοψίαν, ubi mediantibus microscopiis, anastomoses ejusmodi in tenerioris anguillæ caudæ pinna clare viderint. Ad *Marci Aurelii Severini* argumentum, debere nempe uniones tales vasorum patere post mortem, & sectionis cultri Anatomici opera investigari, respondet, non confundendos esse status secundum & præter naturam. In cadaveribus enim rimæ aut oscula obliterantur facile a materia viscida & tenaci, ut visum effugiant, & omnia flaccida supra se invicem recumbunt, fibrillæque a se invicem nonnihil distantes nunc accedunt propius, & oscula claudunt. Quæ conditio in vasorum finibus observatur, uti in reliquis diversa temperie præditis subjectis, ita & in sanguineis & phlegmaticis, carnes habentibus turgidas, porosas, laxumque habitum, in quibus summe conspicuas debere tales esse continuitates existimaverat *Georgius Ernestus Stahl*; cum quo tamen in eo con-

consentit Autor Clarissimus, quod ex decremento eximio & arctatione musculosarum partium mille nascantur incommoda, obstructiones, stases & corruptiones in illis locis. Contra *Johannem Alphonsum Borellum*, qui intermediam spongiosam substantiam carnium, viscerum, &c. sensim debilitari, amitti, atque languere in extremorum angustiis vim impulsivam, motumque sanguinis, nec semper venularum orificia, quarum consistentia mollis & lubrica est, non dura & ossea, permanere dilatata & aperta; sanguinem vero a capillaribus venis exugi, & attrahi existimat, disputans, negat omne interstitium vel intermediam mollem aut fibrosam partium substantiam; concedit vero sanguinem in remotis a suo principio canalibus multum a celeritate motus quidem remittere, nullo autem modo sedari; & in statu naturali vigere tonum viscerum, ac juvare fibrarum motricium in musculis actionem adstruit; suctionem autem & attractionem venarum capillarium, utpote diu explosam, recoqui ab eodem miratur. Nec metuit ruptionem nimiamque venarum dilatationem a sanguinis motu violento in arteriis liberoque in venas influxu; siquidem motus sanguinis in extremis remittit, & vasorum rotunditati debitum ad resistendum robur inest. Quod autem *Regnerus de Graaff, Johannes Bohnius* & *Petrus Dionis* regerant, nullum sanguinem testiculorum parenchyma, venularum extremitates, aliasve vias difficiles ingressurum, si vasa unirentur, sed qua data porta ruere, quotiescunque patentiorem & commodiorem invenit; considerandum esse putat Autor Noster, quod vasa ordinarie humore suo turgeant, motoque uno principio moveatur statim & alterum ob contiguitatem, pateantque summa æque oscula indifferenter deorsum propulso sanguini certo respectu in testibus, visceribus, & glandulis ac artuum extremis, aliisve corporis partibus. Quæ vero in contrarium producuntur experimenta, tanquam a violenta manu producta rejicit. Sed maximus adhuc, isque durissimus superest nodus solvendus, fundatus partim in nutritione & accretione, partim secretione humorum, cum quibus vasorum continuitas & immediatus per ea fluxus sanguinis, secundum *Borellum*, *Bohnium*, *Ortlobium*, *Stahlium* aliosque stare nequit. Nutritionis equidem negotium & augmentum partium hoc modo sibi

ſibi concipit Noſter. Scilicet globuli ſanguinis, quamdiu in vaſis feruntur amplioribus, majorem diametrum, capacitatem atque expandendi vim obtinent, quæ ſenſim minuitur & decreſcit in vaſis minoribus, ita ut ex uno tres, quinque vel ſex tandem fiant circa extremitates, certisque rationibus conſtent plurimum ex aeris bullis rarefactis, ſeroſas ſimul nutritias chyloſasque arripientibus particulas, cordis impulſu & jugi reſpiratione huc vectas, parietibusque, quamdiu molliores & cedere adhuc ſunt aptæ arteriarum tunicæ, id quod laudabile eſt nutriendis & augendis partibus aſſimilent : quamdiu vero accreſcente ætate factæ rigidiores debitumque nactæ incrementum expanſioni particularum ſanguinis reſiſtunt, motumque per eas unice & ſic cum calore conſervant vitam. Quoad ſecretionem vero exiſtimat, per ipſa immediate hiantia anaſtomoſis lege in arterias & venas ſeque mutuo reſpicientia tunicarum oſcula, diverſimode conſtructa ac figurata, omnes depurationes & ſecretiones fluidorum contingere, & ubi tales fiunt, membranas ſeu tunicas, quamvis ſubtiliſſimas, ſimul adeſſe, omnesque eadem muniri glandulas ac muſculos. Magna enim inter membranas vaſorum datur differentia, dum alia eſt retiformis & vaſculoſa, qualis eſt vaſorum extima; alia glanduloſa, alteri ſuccedens, quæ, quando ad glandulas pervenit, easque includit, ſubjectæ in plerisque membranæ adeo firmiter adhæret, ut ſæpe non ſine dilaceratione ab ea ſeparari poſſit ; alia muſcularis ; alia tenuiſſima & fere tantum membranacea, aut nervea; hæcque, Autore judice, illa videtur eſſe, quæ immediate tegit, ac unit utriusque generis vaſa ſanguiveha, & reliquis ſolum a ſero venientibus ſanguinis particulis, præterquam rubris, tranſitum ob certam pororum conſtitutionem, more diapedeſis concedit. Quibus poſitis ſponte patet, uſum Anaſtomoſis eſſe, ut ſanguinis motus reciprocus ejusque circuitus expeditior per totum fieri poſſit corpus, & ut totum corpus alatur, in ſtatu ſuo conſervetur, & ut variæ in diverſis organis procedant fluidorum ſeparationes atque ſequeſtrationes ab univerſali illo fluido microcroſmico purpureo.

VAL.

VAL. ERN. LOESCHERI D. DE CAUSIS Linguæ Ebrææ Libri III.

Lipsiæ, apud Hæredes Grossianos, 1706. 4.

Constant 2. Alphab. plag. 20. & 2. Tab. fig. æn.

Dudum est, quod Auctor Celeberrimus libri præsentis de Ebrææ linguæ visceribus & genio accuratius meditari cœpit, qua de re edito etiam probuleumate quodam Orbem eruditum ante duos hos annos monuit. Fructus igitur meditationum suarum nunc eo lubentius cum literaria Republica communicat, quo magis se & divini honoris publicique commodi studio, & pollicitationibus variis eo adstringi norat. Credit ille, maximam hominum partem, vel falsos, vel mancos saltem ac perobscuros, circa Ebræam linguam conceptus habere, quando vel ad modulum Europæarum linguarum eandem metiuntur, vel ultra Rabbinos sapere religioni sibi ducunt, vel Philologorum quorundam auctoritate decepti, eandem ambiguam, jejunam, strigosam & plane tanto nomine indignam esse sentiunt. Has ille causas affert, cur in excolendo Ebraismo, longe minores progressus & nostra & majorum nostrorum ætas fecerit, quam in Græco Latinoque idiomate, cur anomaliis plena sint omnia, & in sacra etiam exegesi defectus isti sentiantur. Cui rei ut eat obviam, novam digrioremque Ebræi sermonis ideam suppeditat, perpensis ejusdem causis, unde & inscriptio libri ad causas istas respicit. Monet igitur, ut de Ebræa lingua nihil concipiamus, quod indignum sit lingua ex penetralibus Orientis petita, eaque antiquissima, peculiari Numinis ductu conservata gubernataque, ad sanctissimos fines Divinitus adaptata, & emphasium vivacissimarum plenissima.

Hoc consilio usus, postquam in Præfatione ea super re multa monuisset, atque inter alia observasset, eos, qui utilibus libris scribendis augendæque rei literariæ incumbunt, septem præsertim scopos habere præfixos, ut vel *origines rerum* incompertas indagent, vel *data* certissima constituant, eorumque adeo numerum augeant, vel doctrinas hactenus rudi stylo delineatas ad *subtilitates*, quæ frugi sunt, elevent, vel *scrupulos* hactenus nondum

dum sublatos e medio tollant, vel *Ideas* rerum accuratiores constituant aptiusque disponant, vel voces, formulas *terminosque* quos vocant, omnium ætatum, gentium sectarumque, circa unam eandemque rem usurpatos colligant ac illustrent, vel *exotericam* saltem rerum *notitiam*, circa historiam, libros de iisdem scriptos, varias opiniones &c. augeant, (quod quidem postremo inter ista loco habendum,) vel plura horum aut, si fieri possit, omnia simul libro recens scripto promoveant; hæc, inquam, & alia quædam ubi observasset, *Libro I* externas, quas nominant, Ebraismi causas indagat, & primo loco, quæ ad efficientem redundant. Quare Cap. I de ortu hujus linguæ sigillatim agit, atque in eodem characteres divinos agnoscit; Cap. II de quæstione, quænam primæva lingua sit? generatim disserens, Cap. III hanc prærogativam argumentis partim novis, partim denuo expolitis, Ebraicæ linguæ vindicat, interque alia Punica Plauti nova ratione explicat, ac Stephani Morini inventum de Phœniciis, gente a Cananæis discreta & longe his meliori, refellit. Hinc Cap. IV de iis, quas vulgo hodie Chaldaicam & Syriacam appellamus, linguis e rerum fontibus anquirit, docetque, istam nihil esse aliud quam Judæorum in Chaldæa habitantium sermonem, hanc vero dialectum esse, post reditum Judæorum ex carceribus Babylonicis exortam, antiquam denique Chaldaicam ac Syriacam linguas, (quarum rudera colliguntur) dudum intercidisse. His expositis, Historiam Ebraismi aggreditur quatuor capitibus. Et Cap. quidem V eandem ad Christum usque natum producit, observans inter alia, potissimas vocum Ebræarum formas in nominibus Patriarcharum, qui ante cataclysmum vixerunt, superesse; Zabiorum plane non tam cæcam, quam creditur, esse ætatem; passam esse Ebræam linguam a Mosis usque ætate aliquot commutationes, & suas quasi periodos habere; fabulis proxima esse, quæ de Synagoga Magna Canonis Biblici custode vulgo traduntur. Capite VII (nam sextum ob numerorum sphalma deest) Historia ista per Christi atque Apostolorum tempora protrahitur, notaturque præ ceteris, quam memorabile inter Judæos Hierosolymitanos, Babylonios & Hellenistas, qua linguam & studiorum genera, discrimen fuerit; quod Philo Ebraismi mire imperitus fuerit; quod

Margin: p. 31. — 38. — 49. — 58. — 62. sq. — 69. — 72. sq.

p. 78. Judæi circa fontium Ebræorum studium, Christo in terris degen-
86. sq. te, negligentissimi fuerint; quin & rudera linguæ Neo-Ebrææ, sive Hierosolymitanæ, qua Christus usus est, p. 75 colliguntur. Eadem Historia per Patrum secula ad nos usque producitur Cap. VIII, ac præsertim de manca eruditione Ebræa Hieronymi, tum de ortu dialecti Rabbinicæ, recensitis Rabbinorum antiquissimis scriptis, scholis & conatibus, de negligentia Christiani Orbis antiqui circa fontes, de collapsa inter Judæos Ebraismi peritia differitur. Addit Cap. IX Historiam restitutionis Ebrææ linguæ, ubi præsertim Capnionis, Bombergii, & Münsteri labores exponuntur, ac præterea Germanos in restauranda eadem palmam omnibus præ-
121. ripuisse, ostenditur. Inde Cap. X de Ebraismi, ut hodie tractatur, defectibus sermo est, nempe de radicum defectu, vocum & phrasium amphibolia, anomalia insigni, &c. tum de restaurandi consiliis, quo loco Forsteri, Bohlii, Gussetii & Neumanni conatus pervestigantur. Suppeditat porro Auctor Cap. XI Grammaticarum Ebræarum Historiam, ac præsertim Eliæ Levitæ, Capnionis, Capitonis, Pagnini & Spinosæ Grammaticas examinat, vitia nævos-
161. sq. que libellorum Grammaticorum vulgarium recenset, deque eorundem emendatione mentem suam declarat. Geminus labor est Cap. XII circa Historiam Lexicorum Ebræorum, ubi cumprimis de rarissimo Jul. Conr. Ottonis Lexico disquirit, nec minus
171. sq. Lexicorum defectus, ac qua ratione corrigi illi possint, enarrat. Hostes Ebraismi subjungit Cap. XIII, Cappellum, Morinum, Spi-
182. sq. nosam, Meibomium, &c. præ cæteris vero Meibomii emendationes Biblicas sub incudem revocat. Hactenus de efficienti causa. *Fines* Ebraismi interpretatur Auctor Cap. XIV, nimirum mysteriorum exquisitam declarationem & conservationem, piorum animi mo-
188. tuum excitationem, atque id genus alia, monens, in voce יהוה mysterium Trinitatis & Incarnationis peculiari ratione adumbratum esse. Quo spectat & Cap. XV, vestigia Divinæ ejusque singularis circa Ebraismum providentiæ exponens.

Qui *secundus* ordine *Liber* est, *materiam* linguæ accuratius pervestigat. Nam Cap. I de veris Ebræorum literis cum omni adversariorum genere Auctor decertat, eoque pacto ad Samaritanos dilabitur nummos, quorum copiam aliquam ex Kirchero, Hot-

Hottingero, Morino, Relando aliisque in Tabula sistit, ancipites p. 201.
literarum Samaritanarum formas ad aliquot classes reducit, nummosque ipsos interpretatur: porro varias Ebræorum literas ex manuscriptis, Rabano Mauro, Balmesio, & nummis colligit, easque 224.
in alia Tabula cum Samaritanis, Syris, Arabicis, Æthiopicis, Ægyptiis, Græcis, Latinis, Marcomannicis, Gothicis & Runicis contendit, atque ad oculum demonstrat, has omnes ex Ebræis, si ad pristinam simplicitatem reducantur, revera ortas, ac præsertim Samaritanas ex sola earum tachygraphia prodire. Antiquissimas 207. sq.
igitur Ebræorum literas paulo rudiores, quam nostras, facit, ita ut v. gr. Aleph sit linea ad perpendiculum posita, una aut duabus 225. sq.
notulis ad latera, discriminis ergo, aucta. Literarum quoque pronuntiationem in aprico ponit. 242. sq. Dehinc Cap. II interiora literarum pandit, in earundem ordine mira quædam observat, valoremque illarum & emphasin ut detegat, omnem impendit operam. 250. sq. Hinc Cap. III de vera punctorum origine disputat, omnem movens lapidem, ut eorundem antiquitatem in luce ponat; ubi Stephani præsertim Morini recentia contra eam argumenta dissolvit, 294. ejusque hypothesin de אהויע Ebræorum vocalibus labefacit. 297. Interiora vero & reconditam vocalium indolem Cap. IV eruit, considerata genesi vocalium quarumvis, nominibus earum 304.
penes Ebræos & pronuntiatione, regulis quoque punctorum 309. 315.
ad paucos & genuinos fontes reductis. Accentus vindicantur Cap. 325. sq.
V contra contemtores, eorumque doctrina in ordinem succincte redigitur. Caput VI tractat de radicibus, & variis earum generibus, de vocibus Ebræis omnium maxime primigeniis & biliteris, quas Auctor *semina* vocat, de vocabulis ab uno semine oriundis, ex quorum copia *familiam* construit, & in justum ordinem disponit, 363. sq. eamque hypothesin argumentis quamplurimis fulcit, & seminum istorum rudera in aliis etiam linguis commonstrat. 370. Atque hujus generis plura, recondita equidem, Cap. VII, quod de interiori Verborum natura agit, produntur, quippe de Conjugationum & Temporum certa ac adæquata significatione, præsertim τοῦ Hiphil & Futuri, κ. τ. λ. Nomina aliasque voces Caput VIII considerat, monetque, gradus dictionum apud Ebræos dari, unam altera in significando perfectiorem esse; ubi & omnes

vocum formæ, earumque peculiaris significandi ratio, adeoque omnis linguæ apparatus exhibetur. De particulis & præfixis agit Caput IX, quarum singulæ ex intimo linguæ recessu explanantur.
p. 428. Phrases Ebræas in ordinem redigit Caput X, idemque de Idiotismis & Dialectis tractat, quo loco de ritualibus verbis antiquitatis rudera feliciter exprimentibus, sermo est. De Syntaxi vero & Poësi nonnulla Cap. XI subnectuntur.

Superest *tertius Liber*, maxime quidem necessarius, qui de *forma* Ebraismi nos facit certiores. Atque adeo Cap. I exterior sive Masoretica linguæ, & cumprimis Bibliorum sacro-
443. rum forma traditur, ac sanioris Criticæ, quæ varias lectiones examinat, regulæ concinnantur. Hinc de analogia Ebraismi, verisque consiliis anomaliam removendi, disseritur, quo loco non inutiles dantur observationes de discrimine significationis rudis,
450. perfectæ & prævalentis, quod ingentem dubiorum vim tollit. Emphasis explicatur Cap. III, eaque duplex, subministratis etiam, ad eandem detegendam, subsidiis: sanctitas & castitas ejusdem Cap. IV, quo loco & notatur, Ebrææ linguæ idiotismos ad virtu-
461. tes varias inclinare, ac quasi manu ducere, & loca Biblica, quæ
463. sq. obscœna credebantur, ab hac labe purgantur. Commonstrantur etiam rudera Physicæ & Antiquitatis in Ebræo sermone latentia Cap. V, v. gr. ex aromatum, animalium &c. nominibus, qualia
469. sunt balsamum, camelus. Tandem Cap. VI simplicitas, opulentia & elegantia linguæ probatur: præjudicia, quæ eandem lædunt, varia Cap. VII resecantur, explosis etiam quorundam recentiorum manipulis stramineis ex vulpeculis Simsonianis, & agmine recenti militum ex maxilla asini confectis. Claudit librum specimen Originum Ebræarum, vel Lexici perfectioris, quod Auctor pollicetur, constans familiis vocum, quas semina גד & חל gignunt,
487. ubi cumprimis de Gade veterum multa memoratu digna leguntur.

Ne propius hujus operæ specimen nobis desit, paucula hæc enotamus. De Vau conversivo, ut vulgo nominatur, memorat Auctor p. 433, illud rectius continuativum dici, si ita liceret loqui; revera enim actionem & retro & post tempus, cujus formam verbum, cui præfigitur, gerit, producere, adeoque hanc veram ejus signi-

ſignificationem eſſe, quod fiat aliquid, factum & futurum ſit; ad quod vero tempus inter transferendum potiſſimum reſpici debeat, id ex circumſtantiis eſſe colligendum. Inter dicta Biblica ab obſcœnitate vindicata, locus etiam Jobi cap. XL, 12. occurrit, ad quem Auctor obſervat, vocem פחד male vulgo de teſticulis explicari, totamque iſtam ſententiam ad Priapeja trahi; ex uſu vero Biblico & analogia conſtare, quod ea ipſa nihil aliud indicet, quam rem, quæ terrorem contineat & incutiat, exponendamque adeo eſſe de oculis, naribus aliisque partibus τοῦ Behemot, quibus diſtentis ac furentibus pavorem aliis incutit.

Cæterum, cum in hoc libro multa, ſi de externa ſpecie judices, paradoxorum loco videantur habenda, aut novitatis ſolum gratia inventa videri poſſint, voluit Auctor celeberrimus, vel noſtra hac voce, eruditam Rempublicam interpellari, ne tali ingenio ſcripſiſſe credatur. Veritatem ſibi ſupremam legem poſitam voluit, teſtatusque eſt, nihil ſe ſcripſiſſe ea de cauſa, ut novum quid & ſingulare dicatur inveniſſe, ſed in omni hoc negotio, quæ poſt ſedulam perquiſitionem vera videbantur, ſive nova fuerint, ſive vetera, literis conſignaſſe. Doctos vero omnium ordinum rogatos vult, ut ſuis illum monitis amice inſtruant, ſicubi aberraſſe a janua videatur, quippe nullis non ſalutaribus documentis locum daturus.

COMPENDIUM HISTORIÆ PHILOSOPHICÆ antiqua ſive PHILOSOPHUMENA, quæ ſub ORIGENIS nomine circumferuntur, edita primum ex codice Bibliotheca Medicea a JACOBO GRONOVIO, Viro Clariſſimo, in Theſauro Antiquitatum Græcarum Tomo X; jam vero recognita & notis uberioribus illuſtrata, paſſimque correcta a M. JOHANNE CHRISTOPHORO WOLFIO.

Hamburgi, apud Chriſtianum Liebezeit, 1706, in 8.
Conſtat plag. 17.

PRæſentis tractatus jam ſemel a nobis injecta eſt mentio, cum in decimo Antiquitatum Græcarum, quas indefeſſæ Clariſſimi

Gronovii induſtriæ Orbis Literatus debet, recenſendo verſarer ur. Ut repetita vice idem commemoremus ſcriptum, repetita efficit editio, quæ non ſine ratione quamplurimis, interque eos Editori Clariſſimo, viſa eſt neceſſaria. Recte enim is judicavit, utilitatem ex eo non vulgarem ad plures redundaturam eſſe, quæ ad paucos perveniret, quamdiu in eo deliteſceret Theſauro, cui comparando plerorumque huic ſtudiorum generi operam navantium, facultates vix reſponderent. In hoc conſilio confirmatum ſe ſenſit, cum perſpiceret, copiam ſibi factum iri, Latinam Clariſſimi Gronovii verſionem nonnullis in locis emendandi, Græcum item contextum ex probabili conjecturarum fide nunc reſtituendi, nunc adverſus fallaces aliorum ſuſpiciones vindicandi; cujus rei veſtigia & exempla in præfatione adducta legere licebit. Sic ut unum inde repetamus, aſſertionique faciamus fidem, meminiſſe juvat loci, qui exſtat cap. XXI p. 147, ubi Stoici dicuntur ſtatuiſſe *ἀνάστασιν εἶναι καὶ πεπληρῶσθαι πάντα.* Hæc de reſurrectione accepit Clariſſimus Gronovius, mentemque ſuam Latina verſione expreſſit, quam ab Auctore libri ejusque inſtituto maxime alienam eſſe in notis inde evincitur, quod in verbis proxime antecedentibus negata a Stoicis corporum penetratio commemoratur, quæ fidem faciat, ſequentia verba de *reſiſtentia* corporum omnino interpretanda eſſe, licet iſta notio Græcæ voci a Scriptoribus, quod non diffitetur Editor, raro ſubjiciatur. Alia quoque cauſa adductus eſt Editor, ut novam præſtantiſſimi monumenti editionem curaret. Vidit enim Viris quibusdam eruditis, qui ex Manuſcripto Auctoris hujus teſtimonia nonnunquam in partes ſuas verterunt, nominatimque *Menagio*, a Clariſſimo Gronovio in adſperſis notis ſubinde injuriam factam eſſe, quam ut ab illis amoliretur, nulli pepercit induſtriæ. Cum igitur animo conſtitutum haberet, libellum novis curis recognitum antiquitatis ſtudioſis exhibere, rationes ſuas ita inſtituit, ut Latinam Gronovii verſionem retineret integram & illibatam, ſi quæ vero in ea deſideraret, ea notis modeſte excutienda reſervaret. Græcum contextum, quem Clariſſimus Gronovius una ſerie exprimi curaverat, certis diſtinctum capitibus exhibuit, ut vel ſic Lectorum conſuleret commoditati, uſumque libelli faciliorem redderet. Ut autem Lector eo rectius de Gronovii verſio-

ne

ne & ſententia judicium formare poſſit, notas Viri Clariſſimi integras in calce addidit, conſilio laudis pleno & ab eorum inſtitutis alieno, qui in reddendis aliorum ſcriptis, vel ſupercilioſo alieni laboris contemtu, vel ſupina negligentia adducti, notas aliorum, de ſuis tantum ſoliciti, omittunt. Præfationem Gronovii non adjecit, forte quod maximam ejus partem, ſaltem quæ ad inſtitutum faceret, inſertam præfationi ad examen revocarit. In illa enim fuſe inquirit in Auctorem libelli, cumque Clariſſimus Gronovius, variis rationum præſidiis innixus, fœtum hunc Origeniano ingenio, cui acceptus a multis iisque non ineptis harum rerum judicibus ferebatur, vindicare conatus eſſet, operæ pretium ſibi facturus viſus eſt, ſi oſtenderet, parum illis tribuendum eſſe, & in eorum potius acquieſcendum ſententia, qui dubium incertumque eſſe ſcriptorem, modeſte & animo ab omnis arrogantiæ ſuſpicione libero faterentur. De qua incertitudine ut eo luculentius Lectori conſtaret, varias eruditorum de ſcriptore libri ſententias recenſuit, quorum alii inter νοθεύοντα Origenis ſcripta illud numerarunt, ut Leo Allatius de Scriptis Socratis p. 168, Huetius in Origenianis lib. III §. 11, Colomeſ. in Obſervat. Sacr. p. 232, Spencerus de Legibus Ebræorum ritualibus p. 1029 edit. Anglic. Galeus in Notis ad Hermiam p. 213 edit. Oxon. Fr. Redi lib. de Inſectis & Caveus in Hiſt. Liter. Part. II p. 31, quem in eo falli putat Editor, quod φιλοσοφούμενα hæc a libro contra ſectas & hæreſes, qui ſub Origenis nomine laudari ſolet, diſtinxerit. Addi his debet Menagius & Dupinius, quorum ille in loco notarum ad Diog. Laertium non uno, hic in Reſponſione Tomo VI Bibliothecæ novæ ſubjuncta, Origeni libellum adſcribere veretur. Sunt tamen alii, qui germanum Patris hujus monumentum habuiſſe cenſendi ſunt, cum ſub ejus nomine, nulla dubitationis nota adjecta, allegarint. Hi ſunt Holſtenius & Pearſonius, quorum teſtimoniis cauſam ſuam præmunivit Gronovius, His Editor adjungit Gyraldum in variis Operum ſuorum locis Compendii hujus Philoſophici teſtimoniis uſum, Lloydium item Gyraldi veſtigia ſecutum, Alex. Morum in notis ad quædam N. T. loca, & Mabillonium p. 186 Itineris Italici. Huetius de ſuppoſitione Origeni facta certus, Epiphanium habet auctorem, hoc adductus argumento, quod iſte Epiſcopi munere functus, deque hæreſi-

bus

bus alibi commentatus fuerit, quo utroque charactere φιλοσοφȣμένων Scriptorem præfatio libelli designet. Sed huic argumento nervus inciditur ab Editore §. 5 præfationis, ipsaque Huetii opinio vel inde falsitatis convincitur, quod Epiphanius, in variis Historiæ Philosophicæ capitibus, diversum a Philosophumenon conditore sentiat. Galeum præter rationem Aëtio librum adscripsisse, ostenditur §. 7. Nec aliter de Gronovii, Origeni scriptura vindicantis, opinione statuendum esse, §. 8 & sequentibus Editor disputat. Has autem sententiæ suæ rationes attulit Gronovius, quod codex manuscriptus Origenis nomen præ se ferat, quod idem optimæ omnino notæ sit, idque constare putat tum ex ejus raritate, aliorumque exemplorum defectu, tum ex accurata prorsus librarii in describendo probata diligentia: tertii argumenti vicem obit scribendi ratio, quam Origenianam prorsus esse, sibi persuadet: sed non minus ista loca ab Editore examinantur, nihilque Origeniani sapere existimantur, & quam ante laudatis rationum momentis parum subsit roboris, ostenditur. Istis ita disputatis, nihil de impedito hoc & difficultatum pleno negotio definit Editor, sed totum Lectori dijudicandum relinquit. Quod jam ad ipsum librum attinet, Auctoris institutum fuit, duabus eum absolvere partibus, quarum altera potiora sectarum placita percenseret, altera in derivandis inde hæreticorum erroribus, qui Christi turbarunt Ecclesiam, versaretur. Prior, sed fortasse nec illa integra, quæ Editoris in præfatione conjectura est, exstat; posterior temporis injuriis cessit, nec ætatem tulit. Tractationis momenta ita distincta sunt, ut præmisso procemio copioso & eleganti, cap. I de Thalete, II de Pythagora, III de Empedocle, IV de Heraclito, V de Anaximandro, VII de Anaximene, VIII de Anaxagora, IX de Archelao, XI de Parmenide, XII de Leucippo, XIII de Democrito, XIV de Xenophane, XV de Ecphanto, XVI de Hippone, XVIII de Socrate, XIX de Platone, XX de Aristotele, XXI de Stoicis, XXII de Epicuro, XXIII de Academicis, XXIV de Brachmanibus, XXV de Druidis & XXVI de Hesiodo exponerent. Notæ Editoris vel ad exponendam Auctoris sententiam, vel ad illustrandas Græciæ literas & antiquitates, vel ad edisserenda Philosophorum dogmata pertinent: ubi id præcipue agit Auctor, ut recentiores

lau-

laudet Scriptores, qui unum aut alterum Historiæ Philosophicæ caput, vel integræ Sectæ placita, commentationibus suis in majore luce collocarunt. Ita de bona nonnunquam vocis αἵρεσις acceptione p. 2 exponit, ibidemque pervulgatam apud veteres Philosophiæ in Physicam, Ethicam & Logicam partitionem fuisse, ostendit: de Inventore Logicæ vid. p. 4; de Collectoribus conviciorum in Christianos conjectorum a Gentilibus p. 6; de origine hæresium ex Gentilismo p. 17 sq. de discrimine discipulorum Pythagoræ p. 29; de mysteriis numerorum Pythagoreis p. 30 sq; de Pythagoræ Tetracty p. 33; de Metempsychosi compluribus recepta Philosophis & gentibus p. 36 sq. Reliqua non minus lectu digna brevitatis studiosi omittimus.

BIGA EXERCITATIONUM HISTORICO-THEOlogicarum de Pœnitentia Primitiva, nec non Romana Ecclesiæ. Autore JOANNE JACOBO HOTTINGERO.

Tiguri, apud Bodmerum, 1706 in 4.
Constat Alphab. 1. plag. 20.

OMnem Pœnitentiæ Christianæ primitivæ rationem, & hodiernæ Pontificiæ faciem, accurato studio delineaturus Summe Reverendus Autor, Theologiæ apud Tigurinos Professor celeberrimus, in *prima* Exercitatione *Pœnitentiam Ecclesiæ primitivæ* quatuor per sectiones, modo ut *nascentem*, modo ut *adolescentem & confirmatam*, modo ut *senescentem & degenerantem*, modo denique ut *expirantem* considerat.

Nascentem ubi persequitur, aliam facit eam, quæ *ante Baptismum*, & aliam, quæ *post eundem* injuncta fuerit. *Illam* tum Christi præceptum, tum Johannis Baptistæ & Apostolorum exempla postulasse innuit. Circa *hanc* vero diutius occupatur, & tria imprimis delicta hoc repagulo a cœtibus suis Christianos arcere voluisse notat, adulterium, idololatriam, & homicidium. Hinc ritus ejusdem exponit, ac disciplinam sic satis severam fuisse non negat, utilem tamen eam & lapsorum emendationi, aliorumque eruditioni, & nominis Divini celebrationi proficuam, una pronun-

ciat, & quo ſenſu pœnitentes Deo & Eccleſiæ ſatisfeciſſe dicantur, declarat, ita tamen, ut in his ritibus minime pœnitentiæ ſalutaris in Evangelio requiſitæ proram & puppim collocatam, neque Divinæ gratiæ ſpem ab eis ſuſpenſam fuiſſe, moneat. Porro hoc teneri cupit, quod pœnitentia pro ratione criminis major minorve impoſita, & deſæviente perſecutione lapſi rigidius habiti fuerint, quam qui rebus tranquillis a fide diſceſſerint. Ac tandem ad illam pœnitentiam neminem niſi ſemel admiſſum animadvertit. Uti vero hæc diſciplina multis inviſa & exoſa fuerit, ſic martyrum eam indulgentia admodum laxatam deprehendi notat, usque dum a Feliciſſimo plane ſublata fuerit. Viciſſim rigidiores æque lapſis pronuntiat Montaniſtas & Novatianos, quibus deinceps Donatiſtæ, Luciferiani, aliique pollicem preſſerint.

His pœnitentiariæ diſciplinæ rudimentis pœnitentiam ſubnectit *adoleſcentem & confirmatam* ubi quatuor illius gradus enumerat, προσκλαυσιν, *fletum*; ἀκρόασιν, *auditionem*; ὑπόπτωσιν, *ſuccumbentiam*; & σύστασιν *ſtationem*, quos quidem ante Concilium A. C. 314 Ancyræ in Galatia celebratum conſtitutos eſſe, Natali Alexandro id aſſerenti non refragatur, at ideo nondum liquere innuit, quo vel tempore, vel autore iſta graduum ſeries eorumque nomina originem traxerint. Singulos deinde gradus ſigillatim deſcribit, & cui quisque delicto fuerit impoſitus, enarrat, haud omnia peccata, & omnium minime occulta, pœnitentiæ publicæ ſubjecta reperiri obſervans. Ad pœnitentiam neminem admiſſum dicit, niſi a peccato ſuo deceſſiſſet, & ſincerum ejus odium ac dolorem de eo ingenuum profeſſus pacem petiiſſet. Clericis peccantibus haud ſecus atque Laicis pœnitentiam impoſitam affirmat, prioribus tribus a nato Chriſto ſeculis, ubi Monachos Monachasve publicæ pœnitentiæ, æquo jure cum Laicis, ſubjici conſuetudo tulerit; qua occaſione Papiſtarum comparationem Monachatus cum Pœnitentia explodit, ſed & de ejus collatione cum Baptiſmo agit, monachalemque anabaptismum rejicit. Duo hæc pœnitentiæ ſerius adjuncta fuiſſe refert, primum matrimonii perpetuam ſeparationem, & mortuo conjuge, ne quis alterum ineat matrimonium, ſeveram prohibitionem, & alterum ceſſationem a militia ſeculari, non eo ſolum tempore, quo iſtam ſectantes pœniten-

tentiam egerint, ſed perpetuo obſervandam. Pœnitentiæ antiſtites & arbitros conſtituit Epiſcopos, eorumque in peccatoribus obſervandis, & criminibus indagandis atque plectendis, vigilantiam & circumſpectionem laudat. Poſt ritus pœnitentiæ imponendæ conſideratos, abſolutionis quoque hiſtoriam recenſet, ac tum ſtatim in ſectione tertia ad pœnitentiam *ſeneſcentem & degenerantem* pergit.

Seculo nimirum ſeptimo & nonnullis ſequentibus, non paucas ſuperiorum temporum leges in deſuetudinem abiiſſe, & novas ſucceſſiſſe docet. Imprimis jejunia valde circumſcripta & contracta ex priori claſſe allegat, non obſtante, quod quadrageſima recentior duplex unicæ illi melioribus ſeculis obtinenti acceſſerit; in hac enim veri jejunii naturam & indolem deperditam ac ſepultam dicit, ſic, ut jejunium non amplius in ἀσιτίᾳ aut temperantiæ ſtudio, ſed in abſtinentia a certo ciborum genere conſtiterit, donec Encratica & Montaniſtica xerophagia imperium obtinuerit. Ex iis vero, quæ poſt ſeculum ſeptimum acceſſerint, duo præ cæteris prolixe excutit, flagellationem puta & peregrinationem. Sed nec cætera pœnitentiæ vitia tacet, impoſitæ puta cum alia commutationem, ejuſdemque in vicariam perſonam translationem, & omnimodam ipſius redemtionem. Diſtinctionem pœnitentiæ in ſolennem, publicam & privatam, ſequioribus itidem temporibus adjudicat, & denique cum omnis diſciplinæ Eccleſiaſticæ ratio Canonibus tunc definita fuerit, de Canonum variis collectionibus & libris Pœnitentialibus nonnulla diſſerit.

Seculo XIII non niſi ſpeciem & umbram, aut, ſi malis, nomen & cadaver pœnitentiæ publicæ reſiduum fuiſſe aſſerit, & ut hoc aſſertum probet, in Sectione quarta primitivæ Eccleſiæ pœnitentiam *expirantem* proponit. Et Pontificem quidem Romanum veriſſimum nuncupat pœnitentiæ *veſpillonem*, quippe qui non ſimul, ſed variis gradibus; non poteſtate a Chriſto conceſſa, ſed ambitu; absque ſuffragiis; injuria temporum hominumque culpa, Prætoriam in foro pœnitentiario dignitatem invaſerit & obtinuerit. *Tumulum* autem pœnitentiæ vocat indulgentias, & latius proinde in has invehitur. Romanorum quoque, veterem diſciplinam obliterantium, præſidia & prætextus varios, utpote

Ecclesiæ autoritatem, quodque disciplina vetus nec ubique, nec in perpetuum, nec omnis præscripta sit, & quod Romanorum pœnitentia a vetere nonnisi sola lenitate differat, modis omnibus enervare studet. Quamvis vero primam illam disciplinam nævis plane caruisse haud affirmet, eam tamen igne verbi Divini a scoriis repurgatam, & liberatam postliminio restitui exoptat.

In *altera* Dissertatione *pœnitentiam Ecclesiæ Romanæ* ponderandam sumit, ac ante omnia fusius ostendit, quam male ex eadem Pontificii *Sacramentum* faciant. Inde jactatas illius partes, *contritionem*, *confessionem* & *satisfactionem*, examinat, & quot labes singulis adhærescant, ubertim declarat. De Absolutione insuper oppositam Papistarum & Evangelicorum sententiam allegat, & in priori reprehendit, quod absolutionem habeant pro actu judiciali, qui gratiam infundat ex opere operato; quæ cuncta idoneis & eruditis argumentis impugnantur.

Ausführliche Beantwortung des Pasquils &c.

i. e.

REFUTATIO PROLIXA LIBELLI FAMOSI, QUI nuper sub titulo Epistola familiaris Ducis alicujus Bellici Germani ad summi cujusdam Principis Consiliarium intimum de præsenti Moscoviæ statu *prodiit.*

Juxta exemplar Narvense, 1706, 4.
Constat pl. 15.

UTi obtrectatores, ita & defensores atque promachos suos strenuos habent Mosci, quos inter primæ haud dubie partes debentur Apologiæ hujus contra quendam Russici nominis hostem infensissimum conscriptæ Auctori, quippe qui natione Germanus in Moscovia aliquamdiu commoratus est, moresque & Gentis & Principis optime cognovit, tum factis plerisque, de quibus controvertitur, interfuit, atque animum & rationes omnes, quæ adversarium ad edendum libellum famosum impellere poterant, accurate perspexit. Haud raro enim contingere ait, ut qui apud alias

alias gentes fidem omnem decoxerint, in Moscovia sperent se promte p. 50.
magnifica omnia consecuturos, qua spe ubi exciderint, inepti quip- 60.
pe ad ea officia, quæ arrogantius ambierant, (id quod Moscis experi- 71.
entia edoctis obscurum esse non possit,) impune putent gentem adeo 74.
remotam scriptis famosis lacerari posse & proscindi. Equidem
nos controversiam nostram non faciemus, neque adeo repetemus,
quæ hic de servatis sancte pactis cum exteris, de legatis nunquam
ulla contumelia affectis, verum omni honore& humanitatis offi-
ciis exceptis ac dimissis, de carcere Suecorum, quos Mosci bello 10.
ceperant, haudquaquam molesto, deque duriorum pœnarum apud 16.
Moscos necessitate, passim afferuntur. Aliqua tantum, quæ ad 96. sq.
summum Principem, spectant, decerpemus, ut vel sic pateat,
quid de Vita ejus promittere sibi quondam lectores possint, cu-
jus scribendæ provinciam publica auctoritate nonnemini deman-
datam esse, Noster testatur. Clementissimum pariter & justissi- 91.
mum esse Principem, istud indicio est, quod, cum vitam homi- 31.
cidæ indulsisset, & paulo post aliud patratum fuisset homicidium,
in hæc verba eruperit: *Indulgentior clementia mea hunc homi-
nem interfecit. Proinde diligentius posthac justitiæ litandum
erit, & imperium ab innocenti sanguine purgandum. Quodsi
tamen, bone Deus, & hoc facinus impunitum velis, quæso te,
ut luculento quodam signo voluntatem mihi tuam aperias.* Igno- 33.
vit tamen & postea cuidam e ducibus Germanis, qui homicidii
convictus jamjam ultimum supplicium passurus erat, eidemque,
exilii etiam pœna remissa, gladium, his additis verbis, restituit:
*Recipe hunc gladium, quo deinceps adversus hostes meos, nequa-
quam vero adversus subditos utaris.* Quo rectius suorum me- 60.
rita perspiciat & remuneretur, familiares congressus non asperna-
tur, & profectus cujusque, in re imprimis militari, data occasio-
ne, quasi per jocum explorat. Calumnias aliorum generoso con- 77.
temptu prosequitur, *famam Principis perversæ hominis privati
voluntati non subjacere* testatus, *nec ira summi Principis di-
gnos esse miseros calumniatores;* cumque Narva vi occupata, non- 88.
nullos ibi acerbius olim carminibus in se lusisse accepisset, hoc
unum dixisse fertur: *fingunt Poëtæ, raroque vera scribunt.* Ve- 83.
stium fastum etsi, ubi locus postulat, non abhorret, ridet tamen

plerumque & negligit; unde cum luxuriosa aliquando veste in-
dutus ex aulico præsente, *num major nunc meliorve aut potentior*
quam antea factus esset? rogasset, eo negante, confestim vestem
p. 84. exuit, eamque cuidam ex adstantibus donavit. Ne vero & sub-
ditis raræ pietatis exemplum desit, ipse sæpius, inter sacerdotes me-
dius, in publico templo homiliam S. Patris alicujus, aut capita non-
88. nulla Scripturæ Sacræ, alta voce populo prælegit. Sed ut animæ,
ita & corporis sui curam habet, eoque demonstrationes Anato-
micas a D. Bidloo in Theatro Anatomico institutas, quibus Mosci
Imperatori charissimi interesse debent, frequentius spectat, publi-
ceque aliquando hac occasione judicasse fertur, *suum quem-*
que medicum esse, si corporis sui rationem habeat perspectam, &
corporis adeo animique viribus recte uti sciat, queque ad eas
89. *conservandas faciant, adhibeat.* Quo magis porro milites sibi
devinciat, militaria munia, æque ac Serenissimus Filius, ma-
gnæ spei Princeps ad quævis præclara natus, ab infimo gradu pu-
blice obire non gravatur, eoque nomine stipendia ex ærario pu-
blico sibi porrigi gaudet. Quo loco auream ejus sententiam af-
ferre juvat: nam cum multis aliquando præsentibus, assignatum
Capitaneo (hoc enim munere tum fungebatur) stipendium rece-
pisset, sapienter dixit, *hujus demum summæ pro lubitu erogandæ*
jus sibi & libertatem integram esse, quippe sibi ex officii ratione
debitæ; reliquas pecunias, quæ ex aliis erariis ad se redeant, suas
revera non esse, sed ita a Deo sibi concreditas, ut non nisi in pu-
blicam utilitatem converti possint. Etenim hoc anno tertiam ab
Archithalasso personam (est autem Archithalassus Comes de Go-
lowyn, & Vicethalassus Creutz, Norwegus) in classe, quæ ad Ma-
re Balthicum ex Petropoli vela fecit, sibi imponi passum fuisse ac-
cepimus, quam vulgo, quod noctu Archithalasso somnum ca-
piente classi imperat, *Schout bey Nacht* seu Contra Admiralem
86. classiarii vocant. Illud quoque imprimis nobis memoratu dignum
visum est, quod tentorium cujusdam forte ingressus, cum Politi-
cam Aristotelis & Juvenalis Satyras in mensa repositas offendisset,
hæc fere verba protulerit: *fideles & industrii si fuerint privati*
homines, optimam tenent Politicam; Principibus autem viris
Politica parum profutura est, si & Divina ope & viribus recte
de-

deliberata peragendi destituantur: ***quod ad Satyras****, illis gravissima in Moscovia pœna statuta est.* Cum vero longius exinde de his libris sermo protraheretur, aliamque Satyrarum Juvenalis rationem esse aliquis, exemplo inprimis ex undecim postremis Satyræ X versibus:

Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
Fortem posce animum &c.

petito probaret, adeo iis versiculis Heros noster delectatus est, ut & ipse aliquoties postea familiaribus suis sensum eorum explicaverit, & comparata ex illo tempore Belgica Juvenalis versione, argutiores sententias crebrius sibi prælegi jusserit. Denique hoc quoque p. 7.
ad laudes ejus spectat, quod omnibus in Imperio Romano-Ger- 95.
manico toleratis religionibus publicum exercitium (exceptis qui- 97.
dem Judæis) permittat, & ut exteros ad terras suæ ditionis alliciat, ad ædificanda nova templa pecunias omnibus & tigna liberali ma-
nu donet. Neque istud plane omittendum, quod adulatores 22.
ægre ferat. Quoties enim, ut aliunde etiam novimus, in libris vel inscriptionibus titulum *Magni* vel *Invictissimi* sibi tributum videt, erubescit, imo indignatur, *solum Deum*, inquiens, *invictissimum esse, præstareque magna facere, quam vocari magnum.* Subjiciuntur Apologiæ huic leges bellicæ, quarum hodie apud Moscos usus est, de quibus plura proferre, institutum nostrum non patitur.

Relation von dem gegenwärtigen Zustand des Moscowitischen Reichs.

i. e.

RELATIO DE PRÆSENTI STATU IMPERII Moscovitici.

Francofurti, apud Thomam Fritschium, 1706, 8.
Constat plag. 16.

BEne etiam meritus de Moscis est libelli hujus Auctor Anonymus (est vero Vir Clarissimus *Christianus Stieffius*, ad Eloquentiæ & Historiarum Professionem in Illustri Gymnasio Vratislaviensi obeundam

dam nuper vocatus) in quo recensendo minus inhærebimus iis, quæ vel generatim in historia Moscorum, quam universam exposuit, vel speciatim de moderno statu aulico, politico, ecclesiastico & militari, quem hodiernus Autocrator, post itinera per cultioris Europæ partes peracta in melius reformavit, denique de diligenti & exquisita Serenissimi gentis Moscoviticæ Principis, Zaris Filii, educatione accurate observavit. In religione Moscorum describenda prolixus non est, commendat tamen hic, quæ Joannes Faber, Episcopus Viennensis, de dogmatibus Moscorum ad Ferdinandum I A. 1525 Tubinga perscripsit, tum Jo. Sacrani Elucidarium errorum ritus Ruthenici 1500 editum & a Petro Scarga continuatum, ut & ea quæ Spiræ A. 1582, 4 de Russorum, Moscovitarum & Tartarorum religione, sacrificiis, nuptiarum ac funerum ritu prodiere, in quibus eminent, quæ Jo. Rohita, Minister Ecclesiasticus Fratrum Bohemorum, qui legationi a Sigismundo Augusto Rege Poloniæ A. 1570 in Moscoviam missæ interfuit, adnotavit. Qua occasione ignorare nolumus eruditos, Moscos quosdam cordatiores vehementer hodie optare, ut deprehendatur, qui solide & per compendium, Latina quidem lingua, quodnam sit inter Romano - Catholicorum & Russorum sive Græcam religionem verum discrimen, doceat, quod illi his persuadere multis modis conantur, Moscoviticam cum Pontificia in præcipuis convenire, a Protestantium vero sacris longissime distare. Verum ut ad libellum nostrum redeamus, ea tantum hic quoque attingemus, quæ ipsum Potentissimum Moscorum Monarcham concernunt, ab Auctore, fide dignis haud dubie documentis instructo, relata.
p. 74. Constantiæ illustre in Belgio exemplum præbuit; cum enim haud procul Harderovico subita tempestate jactaretur, ut ægre fluctibus eripi posset, intrepidus hoc unum dixisse fertur: *An unquam Imperatorem aqua submergi vidistis?* quæ non absimilia sunt illis, quæ Julius Cæsar dixisse memoratur: *Quid times? Cæsarem vehis, & fortunam ejus.* Sed en exemplum aliud. Cum Nar-
244. vam A. 1704 secunda obsidione cingere cœpisset, accidit ut navis quædam ad transportandum in urbem militem Suecum & necessaria alia parata, a cæteris navibus vi tempestatis avulsa, ad littus Russis proximum allideret, quam etsi hostes e navibus conti-

nuo in eam jacularentur, primus conſcendere Cæſar ipſe ardebat. Itaque forte equo inſidens, ſaltu ſe una cum illo in altum præcipitat, & cum equus procellis ingentibus reſiſtere non poſſet, mox eo miſſo in mare ſe projicit, navique adnatans eam magno ſuorum tripudio conſcendit, manuque propria hoſtile ſignum tollit. In eadem obſidione egregio dignoque, quod ad poſteros propagetur, ſtratagemate uſi ſunt Moſci. Nam aliquæ legiones, veſtes captis Suecis detractas indutæ, quarum agmen ipſe ducebat, velut opem obſeſſis laturæ, die 8 Junii ad urbem appropinquabant, quas, ſimulata hoſtilitate, Moſci aliqui inſequebantur. Cum ergo Sueci, quo tutius reciperent adventantes, eruptionem feciſſent, circumſepti mox, & partim cæſi, partim capti, partim cum clade in urbem rejecti ſunt. Hoc ſtratagema Poeta quidam, ad Sabinarum adludens raptum, ita celebravit: p. 246.

Non fuit imbelles res ardua fallere amicas,
Noſtrum eſt armatos fundere mille viros.

Cæterum non diſſimulat Auctor, reperiri in hac Relatione nonnulla antiquata, quæ mores obſoletos & cura moderni Ruſſorum Imperatoris abrogatos concernunt, quæ in ſecunda, quam meditatur, editione, monitus emendabit. Sic enim legem vel morem Moſcis ſupplicaturis eſſe aſſerit, ut literis ad Czarem datis, nomina in diminutivo ſubſcribant (e. gr. Jacobus ſe Jacobulum, Johannes Jwanuska, Petrus Petruscam, Alexander Alexaſcam vocet) atque olim quidem id moris apud Moſcos fuit, quo magis nominis ita imminuti humilitate Principem colerent, addito inſuper *cholop*, quod vile mancipium (Sclave) denotat; enimvero id publico nunc edicto prohibitum. Damnatus etiam publica lege olim erat herbæ Nicotianæ uſus, ne forte plebejorum incuria in urbe, quod in ligneis ædibus ſæpius contigit, incendium excitetur; at hodienum tabaci uſus promiſcue non interdictus. 89. 138.

S. EUSEBII HIERONYMI, STRIDONENSIS Presbyteri, Operum Tomus Tertius, ſtudio JOHANNIS MARTIANAY, Presbyteri Congregationis S. MAURI.

Parisiis, apud Claudium Rigaud, A. 1704, in fol. Alph. 10, plag. 6.

IN meliorem, Benevole Lector, interpretaberis partem, si tardius forte, quam sperasti, novæ Operum S. Hieronymi editionis relatio sit continuata, præterlapso jamdum sexennio, ab anni videlicet 1699 mense Decembri, quo in Actis hisce pag. 529 Tomum secundum recensuimus: moræ enim hujus originem vindicant sibi partim adversa Clarissimi Editoris valetudo, partim litterarum commercio infensæ turbæ bellicæ. Hæ vero sicuti non omnes, quas erudita Gallia producit fruges, nostris hactenus denegarunt oris, ita illam superavit non solum Medici prudentis solertia, sed potissimum fidelissima *Nicostrati Bara* opera, quippe quem celeberrimus Martianæus, in emaculando suo Hieronymo, novum sibi selegit sodalem. Complectitur autem Tomus hicce tertius commentarios in Prophetas, quatuor Majores, uti distingui solent, & duodecim Minores, eadem cura emendatos ac fide, quam priorum recognitione Erudito Orbi demonstravit. Præmissa heic vides duo prolegomena. Priori Auctor probat, atque contra adversarios suos defendit, operæ a se susceptæ necessitatem, adductis in rei testimonium aliquot locis, quæ in codicibus Hieronymi, ab Erasmo & Mariano recognitis, corrupta reperit, atque integritati suæ pristinæ restituit. Has enim editiones compluribus laborare queritur mendis, sive Hebraicum spectes sermonem, sive Græcum, sive Latinum. Et Hebraica quidem, quæ in hac Prophetarum interpretatione occurrunt, unde adulterationem passa sint, causas dari duas, sibi habet persuasum. Quarum altera est litterarum Latinarum in Hebraicas immutatio. Hieronymum enim verba textus Hebraici, quæ in commentationibus hisce adhibuit, charactere exarasse Latino, uti testari putat, quotquot in terrarum orbe extent codices manuscripti: ea vero ab Erasmo & Mariano litteris exscripta esse Hebraicis. Altera est additio punctorum & vocalium, quibus codex Bibliorum Hieronymi fuerit destitutus, cum ducentis demum vel trecentis post ejus ætatem annis, a Massorethis textui sacro sint apposita. Hinc corruptas esse voces in Hieronymo Hebraicas, aliquot exemplis probare insti-

instituit, collata veterum cum sua editione. Sic in comma ultimum Cap. II Jesaiæ, afferere ait Hieronymum, in Hebræo *Bama* legi, probare etiam, legendum *Bama*, id est, *excelsum* vel *excelsus*, & non *Bamma*, quod denotat *in quo*, & nihilo tamen minus Erasmum ac Marianum Judaicam Hieronymo inferuisse lectionem במה *bamma*, & tali ratione Hieronymum repræsentasse absurdissimum. Liceat aliud documentum adferre ipsis Auctoris verbis, quo evincere existimat, nihil in antiquis vere Hieronymianum superesse editionibus. In Cap. 47, v. 2, ejusdem Prophetæ ita Hieronymus est commentatus, secundum editionem veterem: *In eo, ubi nos interpretati sumus, denuda turpitudinem tuam, pro quo LXX transtulerunt:* ἀποκάλυψε τὸ κάλυμμα, id est, *revela operimentum: Theodotio ipsum verbum Hebraicum posuit* שמלתך (*simlatech*,) *Aquila* צמתך (*Sammatech*,) *Symmachus* τὴν σιώπησίν σου, *quod nos exprimere possumus taciturnitatem tuam, quod taceri debeat præ verecundia: quod quidem & in Cantico Canticorum legimus, ubi sponsæ pulchritudo describitur, ad extremum infert: absque taciturnitate tua* &c. Sed Auctor noster in nova sua editione eandem pericopam ita immutatam exhibet: *in eo ubi nos interpretati sumus, denuda turpitudinem tuam, pro quo LXX transtulerant, revela operimentum, Theodotio ipsum verbum Hebraicum posuit SAMTECH; Aquila SEMMATECH; Symmachus* τὸ σιωπηλόν σου, *quod nos exprimere possumus taciturnitatem tuam, quod taceri debeat præ verecundia* &c. &c. Pluribus supersedemus pro demonstranda textus Hebraici in Hieronymo emendatione; Græcas autem litteras quomodo integritati restituerit, advertimus, quippe quod pariter locorum quorundam comparatione demonstrare satagit. E. gr. Quando in Jes. cap. XIX ex veteris editionis tenore lego: *pro junco, papyrum LXX transtulerunt, de quo charta fit: addentes de suo* ἄχυρον τὸ χλωρὸν, *quod in Hebræo non habetur*; secundum novam editionem ita legendum est: *pro junco, papyrum LXX transtulerunt, de quo charta fit, addentes de suo ACHI VIRIDE, quod in Hebræo non habetur.* Tandem Latina quoque in veteri editione occurrere testatur, quæ aliter legi debeant. Utpote quando in Cap. 3 Jesaiæ hæc invenit verba: *qui cum pan-*

nis & sordibus vitam a Rege Syriæ precabantur. (*Et pro crispanti crine calvitium*) *pro continuis longis & ascendentibus orationibus, quæ per crines significantur, habuerunt calvitium, mentem undique obstrusam, & ad tacendum ab orationibus firmatam.* (*Et pro fascia pectorali cilicium.*) in admirationem rapitur Noster, neque unde hæc omnia in textum Hieronymi irrepserint, potuit perspicere, cum in codicibus manuscriptis præter hæc nihil invenerit: *qui cum pannis & sordibus vitam a Rege Syriæ precabantur. Et pro fascia pectorali cilicium.* Posteriori prolegomeno instituit horum Hieronymi in Prophetas commentariorum chronotaxin. Et Jesaiam quidem collustrasse eum conjicit circa A. 410; Jeremiam per intervalla, initio interpretationis non ante annum 416 facto, cum reliquos Prophetas omnes jamdum enarrasset. Ezechielis exegesi accessisse proxime ab explanatione Jesaiæ, cui & belli turbis, & amicorum calamitatibus, non parum impeditus, quadriennio sit immoratus. Danielem interpretatum esse intra annum 398 & 406 vel sequentem, id quod Noster ex eo colligit, quod hunc laborem a Paulino rogatus circa annum 398 susceperit, eidemque & Pammachio ac Marcellæ demum anno circiter 407 dedicaverit. Duodecim Minores autem Prophetas explanasse ordine plane præpostero, non a primo usque ad novissimum, eo quo leguntur ordine, sed uti potuit & rogatus est, ceu disertis ipsius verbis probatur; ex quibus simul ostenditur, quod hac opera anno 406 defunctus sit, quam jam ante annum 392 susceperat. Postquam ita prolegomenis contenta indicavimus, annotationes quoque textui Hieronymi subjectæ forent recensendæ, quæ vero cum lectiones potissimum concernant variantes, quarum specimen jam accepimus, suffecerit vel unam alteramque, quæ ipsi sacro codici lucem aliquam adferant, subjunxisse. In Cap. VII Jes. pag. 71, Hieronymum vocem *Alma* recte exponere de virgine abscondita & secreta, confirmat more isthoc antiquo, ab Hesiodo, Josepho & aliis commendato, quo puellæ ita educabantur, ut domi apud matres delitescerent, neque nisi necessitas & cultus publici ratio id flagitaret, in publicum prodirent. Ad Cap. XV p. 166 observat, *aquam* Ægyptios appellare Mo, unde Moses idem sit ac *ex aqua salvus.* Super

Cap.

Cap. LII p. 374 differit de animali תוא sive תאו, quod ipsi est *Oryx* aut *bos sylvestris*, ruminans ac ungulam dividens; unde ab Hieronymo Levit. cap. XI allegetur, non ac si nomen illius in eo occurrat, quippe cujus tantum Deut. XIV 6, & hic loci mentio fiat, sed quia ex immundis, quæ ibi referuntur, animalibus est. Ex Ezechielis Cap. XVI p. 782 demonstrat, distinctionem capitum in versiculos antiquam ab ea, quæ datur in editione vulgata, distare longissime, cum in hac capitulum præsens dividatur in 63 versiculos, Hieronymus autem heic ducentos numeret. In ejusdem oraculi, Cap. XLI p. 1002, exponit Amianti lapidis in Cypro nati indolem, quod scissili similis sit alumini, & si telæ ex eo confectæ in ignem conjiciantur, nulla lædantur parte neque comburantur, sed nitidiores evadant. Cognosces vel ex hisce, B. L. qualis sit florum sparsio, qua hæc nova ornata est editio. Non eo minus tamen, de præstantia illius ac necessitate, tam acerba extitit inter viros ex utraque parte eruditissimos controversia, ut quæ in illa mandata sunt literis, vix sine famæ utriusque offensione referri, uti par est, queant. Scilicet queritur Clarissimus Martianæus Tomi hujus III p. 1165, Celeberrimum Joh. Clericum tam dura perstrinxisse castigatione in Pentateucho suo Mosaico Hieronymum, ut Operum ejus recognitionem perperam suscepisse sibi videretur, nisi hac dica eruditionem Hieronymianam liberaret. Proinde Vindicias inseruit Tomi II initio, sed ea affectas acerbitate, quæ Clerico, uti passim testatur, extorserunt Quæstiones illas Hieronymianas A. 1700 Amstelodami vulgatas, in Actis hisce anno 1701 p. 31 recensitas, in quibus partim suam de Hieronymo sententiam confirmat, partim ipsum Antagonistam suum aggreditur. Ad has respondet Noster, tum in Tract. sub tit. Traité Historique du Canon de Livres de la Sainte-Ecriture, Parisiis 1703 publicato, & quidem p. 402 & seq. tum in Tomo præsenti ad calcem oraculorum Danielis, & utrobique Hieronymi asserit doctrinam, suæque editionis necessitatem & præstantiam. Ne omni plane silentio prætereamus, quæ hac defensione eruditionis Hieronymianæ continentur, vel ex iis duntaxat, quæ ipsum Hieronymum attinent, unum alterumque argumentum excerpamus. Nimirum Græcas non exacte calluisse literas Hieronymum, collegerant

Scaliger & Clericus ex versione Latina Chronici Eusebiani, quippe quæ passim in vocum ac phrasium veram significationem impingere ipsis videtur: sed Noster loca malæ interpretationis, ab Hieronymi censoribus allata, ita exponere studet, ut divo Doctori suus constet honos, in illos autem recidat culpa imprudentiæ. Vel primum id efficiat exemplum. Celebrem Eusebii de Mose omnium Prophetarum primo locum Hieronymus interpretatus, vocem ἀμφὶ reddiderat *ante*, cum vulgo *de* significet. Quod cum Clericus reprehendisset, regerit Martianæus, id studio fecisse Hieronymum, ne Eusebius sibi ipsi adversari videretur, quandoquidem alibi Abrahamum, alibi Jacobum inter omnes primum de Christo vaticinatos esse asseruerat. Porro neque Hebraicæ linguæ adeo peritum fuisse Hieronymum, sed quandoque in orthographiæ regulas, nonnunquam in nominum constructionem impegisse, vel ex eo Clericus effici posse dixerat, quod literas א, ח & ע in nominibus אישטוב, חורבם & עירא cum litera Jod diphthongos constituere, & quintam generationem Hebraice dici posse חמישה דור existimavit. Verum Noster demonstrare satagit, recte Hieronymum pronunciasse nomina hæc propria, vocato in veritatis testimonium codice manuscripto Alexandrino LXX Interpretum, in quo *Hisboseth* scribatur per diphtongum Ἐιεβοσθαὶ *Eiebosthai* 2 Reg. II, 10, & solœcismum commisisse pertinaciter inficiatur, causatus, vocem חמישה esse masculinam.

JUSTI FONTANINI, FOROJULIENSIS, IN Romano Archi-Gymnasio Publici Eloquentiæ Professoris, Vindiciæ antiquorum Diplomatum adversus Bartholomæi Germonii Disceptationem de veteribus Regum Francorum Diplomatibus &c. Libri duo. Quibus accedit veterum actorum appendix.

Romæ, per Franciscum Gonzagam, 1705, in 4.
Constat 1 Alph. 16 plag. ch. major.

MAbillonii causam diplomaticam a Germonio, ut mense Junio memoravimus, validis ad speciem lacertis oppugnatam, uni-

universæ Reipublicæ literariæ communem judicavit, atque Illustrissimi Abbatis Dominici Passionei hortatu, suam quoque fecit Clarissimus Fontaninus, proindeque non inglorium duxit in hoc libro, quem singulari ejus benevolentia ad nos pervenisse grati profitemur, cum audaculo hoste arma conserere, ac cœnobitarum adeo doctissimi promachum agere. Sub auspicium ergo certaminis stomachum ipsi movet, quod Papebrochio in causa, quam is penitus jugulatam candide despondit, suppetias nunc demum parare præsumsit Germonius; magis autem miratur, cur incredulam ejus mentem nec concordantia summorum virorum suffragia, nec tot præstantes canæ vetustatis reliquiæ, quarum splendidissimum numerum init Noster, ad rectum tramitem inclinare potuerint. Archiva enim ac tabularia Ecclesiarum & Monasteriorum lapideis arcubus & fornicatis turriculis custodita semper fuisse, ex historia planum reddit; tantum abesse ut instrumenta chartis inscripta susque deque habuerint, prout Germonius persuadere voluit. Dehinc temeritatem antagonistæ ridet, qui nulla in phylira exarata authentica etiamnum superesse, refragante licet veritate asseruit. Aliam diplomatum, aliam librorum fortunam & custodiam olim fuisse, colligit. Licet autem illorum potior haberetur ratio, quoniam ad dominii aliorumque jurium probationem faciebant, hisce tamen emendandis viros dignitate conspicuos operam posuisse, e Virgilio, Livio, Cæsare ac Terentio manuscriptis demonstrat. Cæterum gemina fere semper autographorum exemplaria veteres fieri curasse, Ripuarios etiam donationes suas scripto confirmare suevisse, non ficulneis argumentis evincit. Quid nomine *Notitiæ*, seculo maxime undecimo usitatæ veniat, accurate exponit. Tum Chlotharii & Ludovici Pii leges a Germonio perperam explicari, atque ecclesias nudo triginta annorum lapsu ab exhibendis possessionis suæ juribus nullatenus immunes haberi, multis corroborat. Inde enim in historia passim narrari, quanta illæ sollicitudine privilegiorum & concessionum suarum confirmationem a Principibus petierint, quantoque infortunio adscriptum, si chartæ alicubi pessundatæ ac perditæ fuissent. Aquilejensem urbem, licet toties eversam, diplomata tamen Imperialia, a Carolo Magno ad Carolum IV usque, longa serie adhuc profer-

C. 1.
C. 2.
C. 3.
C. 4.

C. 5. ferre posse. Pœnas deinde instrumentorum falsatoribus olim
inflictas, atque rigorosa examina in discernendis chartis adulteri-
nis antiquitus usitata recenset, nullamque spuriam e vetustis illis
C. 6. confictis superesse putat. Diplomatomastigi indignatur, quod
artem quidem *secernendi antiqua diplomata vera a falsis* in
fronte atque in singulis paginis libelli promiserit, in contextu ve-
ro *vetustiora diplomata vera vix posse*, *ut nunc res sunt*, *certo
secerni a falsis* contenderit, omniaque sublestis adnumeraverit.
C. 7. Ast in sequentibus capitibus arietes ejus contra instrumentorum
orthographiam & stilum admotos fortiter eludit, atque inter plu-
ra alia Francos Latinum idioma, in Gallia ante receptum, lingua
sua conspurcasse & Romanorum insuper characteribus eliminatis,
Merovingicum scribendi modum introduxisse, historiarum istius
ævi, tum monetarum adhuc extantium, fide tuetur. Antea ta-
men in transitu quasi observat, Longobardos ad imitationem
Francorum, qui Galliam Transalpinam in Neustrasiam & Austra-
siam diviserunt, Galliam quoque Cisalpinam & Transpadanam
bifariam separasse, Venetæ provinciæ Austriæ nomen, Insubriæ
vero & Liguriæ Neustriæ appellationem tribuentes. Quod cum
ignorarent historici Itali, caput Austriæ hujus Italicæ, Forum Ju-
lii, cui *Austriæ* nomen adhæsit, a Rosimunda quadam Austriaca
ita nuncupatam commenti sunt. Eodem erroneo ausu Lazium
etiam Austrasiam Francicam in Italiam protensam, atque ideo
agrum Venetiis proximum Austriam a Paulo Diacono dictam pro-
C. 8. didisse. Quemadmodum vero duplicem literas pingendi ratio-
nem tenuerint veteres, quadratam alteram, alteram minutiorem,
ita & Gallos, post Francorum adventum, duplici charactere usos
fuisse, cum Mabillonio Noster conjicit. Diplomaticam porro scri-
pturam a literaria atque usuali diversam faciem, atque Merovin-
gicos characteres Romanis intermixtos habuisse, quin & Longo-
bardicam Merovingicæ simillimam extitisse autumat. Cæteroqui
chartam plenariæ securitatis Ravennatensem, non Longobardicis
C. 9. sed Gothicis literis constare credit. Stylum autem quod attinet,
illum vel Ciceronis ac Quintiliani ætate, a turba forensi inquinari
oportuisse; multo magis igitur gentium barbararum invasione
orthographiam sordibus adspergi, & pronuntiationis sonique di-
ver-

versitate linguam ipsam Latinam in pejus ruere cœpisse statuit. Nec obesse, quod Cassiodorus, Priscianus, atque Isidorus recte scribendi regulas suo tempore tradiderint, cum sanæ dialecticæ repugnet, ut ideo quosvis notarios, referendarios & tabelliones Latini sermonis peritos statim æstimemus. Denique ipsam diplomatum barbariem eorundem sinceritatem testari perhibet, siquidem tabelliones plebejis idiotismis & pronunciandi modis in gratiam vulgi uti maluerint, Latinitate jam corrupta, & provincialibus gentis suæ vocabula Latino canone inflectere tentantibus. Contigisse tum temporis, ut quod reliquum adhuc esset eruditionis, Monachis in peculium quasi cederet, Clericique nomen ei imponeretur, qui literas calleret. De Anonymi Sandionysiani ætate ubi sermonem instituit Noster, eum Hilduino Abbate, qui sub Ludovico Pio floruit, paulo seniorem facit, simulque supinam ejus oscitantiam crebrasque hallucinationes propalat, ut Germonium frustra esse indigitet, qui dum Anonymum hunc multa diplomata Dagobertina, a Doubletio & Mabillonio demum vulgata, prætermisisse jactat, ideo nullum istorum in archivo Dionysiano illius ætate extitisse, nimis præcipitanter affirmat. Sic tota die accidere, ut viri graves magno sæpe numero moliantur opera, posteris tamen largam spicas legendi materiam relinquant. In altero libro, (ex priore enim hactenus dicta decerpsimus) ipsa diplomata Mabilloniana, quibus litem de natalibus scripsit Censor, sigillatim vindicat Eruditissimus Autor, quem per omnia insequi instituti nostri ratio haud patitur, adeoque nonnullos saltem ex uberrima messe colligemus fructus. Et quidem subscripturos olim in instrumentis aliena sæpe manu nomina sua adpingi curasse, nec dedecori sibi duxisse viros nobiles & principes, imo & episcopos interdum, scribendi imperitiam suam inibi fateri, pluribus exemplis illustrat, quæ eo minus suspecta videri debent, quod ipse Imperator Carolus M. eruditorum licet suo tempore facile primus, testante Eginhardo, literas effingere nesciverit. Chrodochildem Theodorici R. conjugem non subjectionis, sed benevolentiæ causa *Reginam nostram* vocari docet, quandoquidem illa consuetudo, ut uxores Regum eorundem Reginæ audierint, vel ad undecimum seculum duravit. In Episcoporum exauctoratione eorum vestes con-

Marginal notes: C. 10. (at "Denique ipsam diplomatum"); C. 11. (at "De Anonymi Sandionysiani"); L. II. (at "In altero libro"); C. 3. (at "Et quidem subscripturos"); C. 6. (at "Chrodochildem"); C. 7. (at "In Episcoporum")

C. 9. conscindi moris fuisse. Pipinum consulto utique a Zacharia Papa in Regem Francorum unctum, neque id grave Gallis videri debere, stabilire conatur. C. 10. Clodoveum III Regem Chlotarii etiam nomen gessisse, contra Germonium defendit, eaque occasione alia binominum exempla notat, in Dadone Referendario, qui Audoënus; in Aribone Frisingensium Episcopo, qui Cyrinus; in Chilperico III R. qui Daniel; in Alcuino, qui Albinus; in Arnone Salisburgensium Episcopo, qui Aquila; in Bonifacio Moguntino, qui Winfridus; in Poppone Aquilejensium Patriarcha, qui Wolfgangus; in Margareta Carinthiæ Ducissa, quæ Elisabetha, appellati quoque veniant. C. 11. Voces *regalis serenitas* nihil monstri portendere in instrumentis, sed Carolo M. multo antiquiores esse urget. Comitia veterum Francorum annua, in quibus de jure dicundo, legibus ferendis, gravaminibus & denariis populorum excipiendis, aliisque rebus publicis tractatum, primo Campum Martii, quoniam illo mense habita, ac deinde Maji campum, quia in hunc mensem rejecta, vocitata fuisse, solide adstruit. Qua de re sollicitus Reinesium & Rivinum erroris insimulat, quorum ille sub Morovingicis Regibus ad Calendas Maji conventus publicos indictos existimavit, cum tamen Pipinus demum hujus instituti mense Majo servandi autor fuerit; hic vero ludicra illa atque impudica spectacula, Majumas voce Græco-latina appellata, Germanos & cumprimis Francicos Cæsares *Maicampum, Maikamp* vocavisse ac celebravisse, longe confidentius opinatus est. C. 12. Tandem diplomata, propter notas chronologicas male inter se concordantes, non protinus tanquam spuria explodenda arbitratur, quum in plurimis, ad mensuram temporum barbari ævi pertinentibus, nobis minime compertæ sint veteres consuetudines & stili vulgares atque forenses, in annorum serie collocanda. Evidentius autem hoc apparere posse e recentioribus quibusdam exemplis, dum scilicet Concilium Tridentinum finitum dicatur d. 4. Decembr. A. 1563, bulla tamen Pii IV Pontificis ejusdem confirmatoria promulgata extet d. 26. Januarii A. 1563, unde sane difficultas summa oriretur, nisi constaret, in tabulis cancellariæ Apostolicæ annos non a Nativitate, sed ab Incarnatione Christi, nempe a Martio numerari; in actis vero Concilii communem stilum anno-

annorum vulgarium retentum fuisse. Similiter in memorata bulla Pii IV Alexander Cardinalis Farnesius, ut Episcopus Sabinensis subscribit, qui nihilominus in attestatione ejusdem Diaconus solum Cardinalis insignitur. Cum ergo idem Episcopus atque Diaconus una die esse nequeat, adeunda erunt Acta Consistorialia Curiæ Romanæ, quæ Cardinalem Farnesium aliquot menses post confirmationem Concilii in Episcopum Sabinensem electum, bullam etiam post aliquot menses subscriptam, diem interim adprobationis ibidem remansisse loquentur, adeoque dubium istud quam citissime evanescet. *Hinc ergo videat Germonius*, inquit Noster, *quam merito suis conjecturis tantum tribuat, ut eas adversus diplomatum autoritatem sufficere nullus dubitet; unde omnium fidem vacillare pro certo habet; atque artem diplomaticam a Mabillonio institutam funditus ruere.* Succedit jam appendix Acta vetera quinque nunc primum vulgata complectens, quorum mentio injecta in hisce Vindiciis, editio autem perquam accepta fiet palæophilis. Ex primo authentico, quod tabularium Ecclesiæ Forojuliensis suppeditavit, animadvertere libet, Morgengabam, seu donum illud matutinale sponsæ altera nuptiarum die a sponso offerri solitum, barbara phrasi nominari *pretium in mane*. Sed plures ejusmodi venerandæ antiquitatis exuvias Celeberrimo Viro suppetere novimus, quas ut aliquando in Literarii Orbis ornamentum depromat, omnibus ab eo votis efflagitamus.

I CESARI IN ARGENTO DA GIULIO CESARE fino a Trajano, raccolti nel Farnese Museo e pubblicati colle loro congrue Interpretazioni. Tomo secondo composto dal Padre PAOLO PEDRUSI della Compagnia de Gesu, e dedicato all' Altezza Serenissima di FRANCESCO I Duca di Parma, Piacenza, &c.

i. e.

CÆSARES ARGENTEI A JULIO CÆSARE AD Trajanum usque, collecti in Museo Farnesiano & evulgati cum conveniente iis interpretatione. Tomus II, auctore P. PAULO PEDRUSIO S. J. Dedicatus Serenissimo Parmæ & Placentiæ Duci FRANCISCO I.

Parmæ, in Typographia Ducali, 1701. fol.

Conſtant 5 Alph. 3 plag. & æneis tabulis, quibus numi inſculpti ſunt, 34.

PRimus hujus elegantiſſimi operis Tomus A. 1694 publici juris factus eſt, & ſuum inter Acta Eruditorum locum A. 1696 menſe Februario pag. 57 ſqq. invenit, ubi plura Lector Benevolus notatu digna deprehendet, quæ ad cognitionem Theſauri Numiſmatum Farneſiani, ex quo & ſecundus hic Tomus depromptus eſt, pertinent. Inter alia tum memoravimus, præclarum hoc opus, juxta Eruditiſſimi Auctoris primum inſtitutum, ſex complexurum Tomos, quorum primus aureos Cæſarum numos; ſecundus eorundem argenteos; tertius maximos eorum æreos, vulgo *Medaglioni*, & qui iis proximi magnitudine accedunt; quartus mediocres & minores æreos Cæſarum; quintus Conſulares ſeu Familiarum Romanarum; ſextus & poſtremus numos Regum exterorum, Syriæ puta, Ægypti, Macedoniæ, Siciliæ aliorumque Barbarorum, & Græcos inſuper ſeu veteris Aſiæ Græciæve populorum, inſularum, urbium recenſeat. Sed vero ſtatim in ſecundo Tomo mutandæ ſententiæ impoſita Auctori eſt neceſſitas, quod tanta ſe offerret argenteorum numorum copia, ut contineri unius Tomi intra terminos non poſſent, ſed in duos eſſent diſtribuendi. Ubi id ſtatim innuimus, nulla in ſecundo hoc Tomo reperiri numiſmata cum Græca inſcriptione argentea, ſed ea omnia ab Auctore ex inſtituto ad finem tertii rejecta. Neque dubitamus, in reliquis etiam, inprimis æreis Cæſareanis minoribus, eum apparatum Auctoris fœcundæ eruditioni objectum iri, ut ſæpius, non ſine approbatione tamen Eruditi Orbis, contra limites præſcriptos ſit peccaturus, opusque in plures, quam putaverat, tomos excreturum. Dolemus vero non immerito, non potuiſſe citius Benevolo *Lectori* indicari a nobis, opus ipſum ab Auctore ſtrenue continuari. Neſcimus enim, quod fatum ſecundus hic Tomus fuerit expertus, qui mature ſatis a Pedruſio per Virum Illuſtrem, Antonium Magliabechium, benigne transmiſſus, tam ſero ad nos pervenit; poſt quem tertium etiam atque quartum jam prodiiſſe, ex eodem celeberrimo Magliabechio accepimus, quibus ut maturius potiamur, quantum

per

M. Sept. pag. 429.

Fig. II.

Fig. IV.

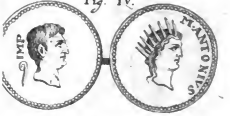
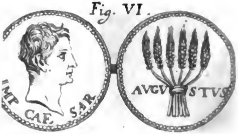

Fig. VI.

per bellicos in Italia hoc tempore motus fieri poterit, curabimus. Nunc vero, ut ex secundo Tomo vel nunc demum, speciminis loco, quædam decerpamus, instituti nostri ratio requirit.

Ultimus numus in TAB. I, qui octavus est numero (nobis in Tabula IX primus) in adversa pagina laureatum & velatum Cæsaris caput exhibet, eamque ob causam inter rariores referri meretur. Inscriptio est DICT PERPETVO CÆSAR, *Dictator perpetuo Cæsar.* Aversa pagina Venerem sistit, quæ sinistra hastam, dextra Victoriolam alatam flexis genubus & fasciolam manibus protendentem gestat: unde Venerem victricem esse cognoscitur. Nam fascia victoriæ erat signum, quemadmodum & Corinnæ, puellæ Poëticis studiis clarissimæ, data capiti fascia traditur, quod Pindarum Thebis melico carmine superasset. Adscriptum legitur unicum verbum MACER, quod *Publium Sepullium Macrum* designat, cujus & alium numum in eadem Tabula jam supra no. 2 exhibuerat Auctor. TAB. IX. Fig. I.

In TAB. II conspicuus est numus quartus, nobis secundus. Antica vulticulum (ut loquitur Cicero ad Att. L. 14 Ep. 2) Bruti illius exhibet, qui magni Julii Monarchiæ Romanæ primi statoris parricidio inclaruit. Circa occiput legitur L. PIAET CEST, circa sinciput BRVT IMP. Postica præmium facinoris atque instrumenta, pileum scilicet, libertatis Romanæ signum, inter duos pugiones, quibus parta ea videbatur, medium ostendit; subjecta sunt verba EIDMAR, h.e. *Idibus Martiis*, quo ipso die Julius quinquagesimo sexto ætatis anno interemtus est, ut nihil utique ad conservandam exsecrandi facinoris memoriam desiderari in numo hoc possit. Fig. II.

In eadem TAB. n. 6 argenteus Sexti Pompeji numus exstat, cujus & aureum e primo hujus operis tomo antea deprompsimus. Numi hujus (vide Fig. III) primam faciem caput Pompeji occupat, cujus ad latera urceolus & lituus, signa Pontificatum & Auguratum ejus denotantia; adscriptæ sunt literæ: MAG PIVS IMP. quas Noster legit *Magnus Pius Imperator iterum*, & probe simul observat, non ipsum hic Pompejum Magnum, verum ejus secundo genitum Sextum repræsentari. Altera numi facies aliquot figuris nudis exornata est. In his quæ media est, dextro pede proram navis calcans, & manu dextra navale ornamentum, quod acrostolium, alii acroterium vocant, tenens, haud dubie indicat, præfecturam Fig. III.

classis & oræ maritimæ Pompejo fuisse a Senatu commissam, unde & addita verba: PRÆF. CLAS. ET ORÆ MAIT. EX SC, *Præfectus classis & oræ maritimæ ex Senatus Consulto.* Apparent hic illic juvenes duo parentes decrepitos humeris portantes, qui pietatem ejusdem & misericordiam designant. Accidit enim Catanæ in Sicilia, quæ sub Præfectura Pompeji erat, ut coorto in vicinia Ætnæ montis incendio, Amphinomus & Anapus parentes humeris

Fig. IV. susceptos per medios ignes asportarent. Singularis plane numus quartus est, quem in TAB. III, n. 3 depictum cernimus. Utraque ejus facies Antonii caput ostendit, ut vix appareat, quænam antica, quæ postica dici debeat, nisi forte ex ipso titulo aliquid hariolari velimus. Nam cum vulgo in Antonii numis hæc deprehendantur: *M. Antonius Imp.* antica erit, ubi M. ANTONIVS, postica vero, ubi IMP. legitur. Caput posticæ nudum omni ornamento destituitur; ad occiput lituus cernitur, quod Augur esset Antonius, eoque in quibusdam numis legimus *M. Antonius Imp. Aug.* Anticæ vero caput radialem coronam, divinitatis symbolum, ostendit, qua nullum Imperatorum ante Neronem usum fuisse, hactenus creditum est, quem Gallienus imitatus videtur, ideo a Trebellio Pollione superbiæ accusatus. Etsi enim aliqui Imperatorum post mortem atque apotheosin coronam hanc in numis, quales *restitutos* vocant, impetraverint, ut sunt Augusti Imp. numi cum hac corona & inscriptione *Divus Augustus*, a Tiberio cusi, primus tamen Antonius hanc coronam vivus sibi sumsit. Eam enim superbiam ipsi inspiraverat Asiæ populorum abjecta submissio; quippe cum Reges undique ad eum concurrerent, & Reginæ donis ornatuque certantes sese ac formam suam Antonio offerrent, Cæsare interea Romæ bellis occupato, corruptus exemplo animus in consuetum morbum recidit voluptatum, ut ex Plutarcho Pedrusius noster notat. Hinc filium filiamque, quorum ex eodem Cleopatræ partu pater factus erat, Solem & Lunam appellari voluit, etsi verum illi Alexandri, huic Cleopatræ nomen esset. Quin & Ephesiis Bacchum se salutari permisit, quem eundem cum Sole Deum gentilibus fuisse, Macrobius L. I Saturn. testatur. Cæterum obiter notamus hoc loco, Græciæ populos, Græce nugari solitos, faciliores in concedenda radiali corona fuisse, quam Latinos aut Romanos. Siquidem Smir-

nxorum

næorum numum exhibet Triſtanus T. I p. 139, in quo junior ille Cajus Cæſar, non tantum laurea ob victoriam, verum & corona radiata, tanquam Sol oriens, cinctus conſpicitur. Eundem numum æque ac alterum Claudii Imp. Græca inſcriptione & corona radiata inſignem, exhibet doctiſſimus Morellius in numiſmatibus undecim Imperatorum, quæ mortuo licet auctore, in lucem mox proditura ſperamus. Quintus numus, in TAB. VIII, n. 10 obvius, laureatum Auguſti caput repræſentat, inſcriptione in poſticam rejecta, in qua clypeus votivus inter lauros ſuſpenſus literisque S. P. Q. R. circumdatus, addito ſupra CÆSAR, infra vero AVGVSTVS, cernitur. Eſt itaque hic *clypeus votivus*, literis CL. V indicatus, quales ob felices eventus S P. Q. R. Diis dedicare in templis conſueverat, qui cum rotundi ſint, differunt a ſcuto, quod oblongum & majoris formæ eſt, unde & clypeum corium bovis veteres appellarunt. Lauri vero ideo hic exhiberi videntur, quoniam Auguſto, cum orationem de ejurando Regno, ac dividendis provinciis habuiſſet, inter alios honores decretum a Senatu ſcribit Dio L. 53, ut ante ejus palatium lauri ponerentur. Denique ſextus, qui in TAB. IX octavus eſt, magnitudine ſua commendabilis eſt, quippe inter maximi moduli numos (*Medaglioni*) ponendus videtur. Prima area Auguſti caput ſpectandum offert, cum lemmate IMP. CÆSAR, altera ſex ſpicarum faſciculum oſtendit, additum AVGVSTVS. Nimirum teſtatur numus de providentia Auguſti, qua effecit, ne urbs annona deſtitueretur, quo pertinent, quæ Suetonius in Aug. cap. 18. 40, 41, 42 & 76 annotavit. Non minus notatu digna ſunt alia numiſmata. Sic in TAB. XIV, n. 11. Claudii & Agrippinæ Auguſtæ capita jugata exhibentur, cum inſcriptione CLAVD. CAES. AVG. AGRIP. AVGVSTA, in averſa Diana multimammea, cum epigraphe DIANA EPHESIA: in TAB. XV, n. 3 Neronis & Germanici capita jugata, additis NERO. CLAVD. DIVI F. CAES. AVG. GERM. IMP. TR. P. COS, in poſtica currus triumphalis quatuor elephantibus actus, cui inſident Nero & mater Agrippina, quod patet ex verbis CLAVD. NERONIS. CAES. MATE: in TAB. XVII, n. 8 Vitellii caput laureatum, cujus inſcriptio AVLVS VITELLIVS GERMANICVS IMPERATOR AVG. TRIB. PO, in poſtica duo capita oppoſita, & lemma: LIBERI IMP. GERMAN.

Fig. V.

Fig. VI.

Sed

Sed filum abrumpimus, cum vel ex his, quæ adduximus, quantum laborem adhibuerit eruditissimus Pedrusius in explicandis numis, constare lectori curioso possit. Nos certe styli elegantiam, enodationis facilitatem, profundamque eruditionem & lectionis copiam, ubique non sine insigni admiratione consideravimus. Quamobrem sine voto discedere non possumus; quin & ipsi clypeum votivum pro salute & vita Auctoris suspendimus, quo desideratissimum hoc opus ad finem feliciter deducere valeat.

LIBRI NOVI.

Al de Godgeleerde en Natuurkundige Wercken, beschreven door Mr. Johannes de Mey, in syn Leven Opper-Leer-Meester der Godgeleertheyt inde Hooge-School, oock Genees-Meester en Bedienaer des Goddelycken Woordts tot Middelburgh in Zeeland. Tot Leyden, by C. Boutsteyn &c. 1706. fol.

Resolutien der Heeren Staten van Hollandt ende West-Vriesland van Consideratie, genomen zedert den Aenvangh der Bedieninge van den Heer Johan de Witt, beginnende met den 2 Aug. 1653, ende eyndigende mit den 19 Dec. 1668. Te Utrecht, by Willem van de Water, 1706. 4.

Le Droit de la Nature & des Gens. Traduit du Latin de feu Mr. Le Baron de Pufendorf, par Jean de Barbeyrac, avec des Notes du Traducteur. A Amsterd. chez Ger. Kuyper, 1706. in 4. maj.

Histoire des Guerres Civiles des Espagnols dans les Indes entre les Piçarres & les Almagres. Traduite de l'Espagnol par J. Baudoin. A. Amsterd. chez Ger. Kuyper, 1706. 12.

Histoire de la Conquête des Isles Moluques, par les Espagnols, Portugais & Hollandois. Traduite de l'Espagnol d'Argensola. A Amsterd. chez J. Desbordes, 1706. 12.

Le Jardinier Fleuriste & Historiographe, ou la Culture Universelle des fleurs, arbres, &c. Par le Sieur Louis Liger. A Amsterd. chez Est. Roger, 1706.

Les Delices de L'Italie, par le Sir de Rogissard. En III Tomes. Enrichis de figures. A Leide chez Pierre vander Aa, 1706. 12.

Les Delices de L'Espagne & du Portugal, par Don Juan Alveres de Colmenar. En V Tomes. Enrichis de figures. Chez le Mesme, 1707. 12.

** ** **

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno M DCC VI.

ANT. PAGI CRITICÆ HISTORICO-CHRONOLOGICÆ in Annales Baronii Tomus III. Studio Franc. Pagi.

Coloniæ Allobrogum, ſumptibus Societatis, 1705.
Conſtat Alph. 10. plag. 6.

QUæ Tomo præſenti hiſtoria comprehenditur, tempora nobis ſiſtit barbarie, tyrannide & ſuperſtitione obſcurata; fugatis ex orbe Chriſtiano litteris; abolitis passim, in Germania præſertim & terris Septentrionalibus, Chriſti ſacris, S. Bonifacii, S. Anſcharii, aliorumque in propaganda fide ſociorum, cura quadantenus inſtauratis; dominante apud cæteros vana cultus divini perſuaſione. Omne ferme linguarum, & quæ ad humanitatem ducunt artium, exſpiraverat ſtudium; diſciplinæ tantis ſepultæ jacebant tenebris, ut ridiculis Marculfi opus eſſet formulis; ſcriptorum bonorum doctorumque ſummam heic videas raritatem, & præter Bedam, Johannem Damaſcenum, ac Photium, vix reperiuntur, quorum nomina orbi ſeſe commendent erudito. Doctrina pietatis in eam degeneraverat ſuperſtitionem, ut maxima Chriſtianorum perfectione in Monachatu poſita, Reges atque Principes, Theodoſius nempe A. 617, Anaſtaſius A. 714, Rachis Rex Longobardorum A. 750, Lotharius A. 855, aliique Monachum induerent. Præprimis pericopæ, quam Clarisſimus Auctor noſter ſibi conſtituit, hiſtoria Sanctis abundat in Eccleſia Pontificia celebribus, S. Bonifacio, S. Willehado, S. Lamberto, S. Hildelita & centum aliis, quorum vitam ſtudio perſequitur, eaque

fide, ut fabulas non raro obelo notet, atque ex Baronio deleat, uti vel ex sola Suiberti historia, cujus ad annum 711 meminit, videre est. Cum vero neque horum temporum, miserrima licet non immerito dicantur, memoria utilitate omni destituatur, pauca quædam, more nostro, excerpemus ex emendatis nostris auctisque Baronii Annalibus. Initium itaque facit Noster continuandæ suæ historiæ ab A. C. 649, Pontificatus in Martinum collati memoria conspicuo, & progreditur ad A. C. 961, quo Otto M. imperium suum auspicatus est. Illo enim tempore, humanis erepto rebus Theodoreto successisse ait Martinum, auspiciis non adeo felicibus, quippe cui Imperator Constans, simulac in ejus consenserat electionem, injunxerit, ut Typum Monotheletis addictum in officio confirmaret. Mandato autem huic non obtemperasse Martinum, potius adversus Monotheletas Synodum Lateranensem coegisse, quin etiam ad S. Amandum Episcopum Trajectensem scripsisse, ut apostatas Presbyteros a functionibus suis removeret. Quapropter 653 anno ab Imperatore in exilium missus sit, atque in insulam Naxon deportatus, mox deductus Constantinopolin, inde Chersonam, ibidemque martyrio coronatus obierit anno 655. Rebus hisce a Martino gestis inseruit, & quidem anno 652, regimen Ecclesiæ Interpontificii tempore, quomodo ab Archidiacono, Archipresbytero & Primicerio Notariorum fuerit administratum, & tandem electus Eugenius, ipso consentiente Martino. Ad A. C. 653 investigat ætatem, qua cessaverit *disciplina arcani*, tandemque sequitur Clarissimum Tenzelium, quippe qui invictis, uti fatetur, contra Schelstratium argumentis effecerit, tam in Oriente, quam in Occidente, sub seculi VII finem, ad conspectum Sacramentorum paulatim catechumenos esse admissos. Circa A. C. 655 Sigebertum Bonum memorat, Saxonum Orientalium Regem, adhortatione Oswii Regis, fidem Christianam amplexum esse, & in regnum sibi subjectum restituisse; Clotharium II Galliæ Regem curasse, ut gentes sibi vicinæ Warasci & Bajoarii per S. Agilum, cujus vitam designat, converterentur. Ad A. C. 656 S. Maximum strenuum Monothelitarum adversarium, cujus opera a Combefisio edita sunt, prima vice

anno

anno 655 cum Principibus in Secretario, hoc vero anno secunda in certamen descendisse cum Theodosio Episcopo Cæsareæ in Bithynia ac duobus Consulibus, mox Peberim in custodiam abductum, tandemque toleratis pro veritate variis calamitatibus, quarum etiam Anastasius Presbyter discipulus ipsius compos fuerit, mortuum esse in carcere A. 662. Ad eundem annum 656 retulit res a Sigiberto gestas & Clodoveo II Regibus Galliæ, quorum priori tribuit plerorumque, quæ in Gallia dantur, cœnobiorum ædificationem, posteriori plenarium in totam Franciam dominium. Ad A. C. 657 exponit festum Mediæ Pentecostes, a Græcis Μεσοπεντηκοστὴ appellatum, quod nempe prioribus Ecclesiæ seculis celebratum sit Dominica IV post Pascha, quam Græci Dominicam IV Paralitici vocant, per integrum octiduum, in honorem Paschatis & Pentecostes, quasi hæc duo festa per Μεσοπεντηκοστὴν vellent conjungere. A. C. 663 allegat Synodum Augustodunensem, etiam propterea notabilem, quod in quodam ejus canone Athanasius Symboli Nicæni auctor dicatur, quod antea a Scriptore nullo factum existimat. Ad A. C. 665 differit de morte, virtutibus & scriptis S. Eligii, qui ex aurifabro Episcopus factus Noviomensis ac Tornacensis. A. C. 669 Pontificatum obtinuisse Adeodatum monet, Baroniumque, uti & Papebrochium, arguit parachronismi, defunctum autem statuit annno 676, postquam privilegium a Chrotberto Turonensi Episcopo S. Martini monasterio concessum confirmaverat. Ad A. C. 672 pluribus exponit, quî Constantinopolis septem annis oppugnata à Saracenis, tandemque obsidione eorum dextre liberata, instituerit *festum Acathisti*, quo Ecclesia Græca sabbatho quintæ hebdomadis Quadragesimæ celebrat hymnum *Acathistum*, in laudem Deiparæ, ob Constantinopolin ejus ope a Dei hostibus liberatam, sub Heraclio, Constantino Pogonato, & Leone Isauro. A. C. 678 narrat, Frisios, permissu Regis Pagani Algisi, Christi sacris initiatos esse, ministerio S. Wilfridi Episcopi Eboracensis, cujus vitam, fata, exilium, itinera, de Episcopatu suo in Anglia contentiones, ab anno hoc ad annum 709, quo mortuus dicitur, prolixius persequitur. Ad A. C. 680 vindicat

adversus Baronium sinceritatem Actorum Sextæ Synodi generalis, quippe qui asseruerat, in Synodica Concilii Romani sub Agathone legi: *credimus & in Spiritum S. Dominum & vivificantem, ex Patre Filioque procedentem,* verba autem, *Filioque*, ab impostore quodam postea erasa esse. Ad A. C. 682 ex Mabillonio refellit Sigonium, qui in Historia de Italiæ regno scribat, ante Leonem II soli Ostiensi Episcopo aliquando fuisse concessum, ut aliis seclusis R. Pontificem consecraret, cum a tribus semper peracta sit ordinatio. A. C. 684 inseruit morem Europæorum tondendi pueros, quod filios aliquamdiu reliquerint intonsos, deduxerint autem postea ad Episcopum aut alium quendam Clericum, ut ab eo cincinni demeterentur, qui hinc spiritualis Patris nomen obtinuerit. Ad A. C. 686 ex Papæ Cononis creatione, explicat ritus in consecratione Pontificum ante seculum XI observatos, & ordinationem ab inthronisatione distinctam observat. A. C. 711 nece Justiniani Imperatoris insigni, Tarikum refert ab Arabibus in Hispaniam missum sæpius cum Enecone Regis Roderici sobrino dimicasse, Hispanosque tandem penitus prostrasse atque dissipasse, qua pugna ipse etiam Rex perierit. Quæ victoriæ Saracenorum de Hispanis epocha cum memoratu digna sit, Marianæ & Josephi de Moreto Pampelonensi, celeberrimorum rerum Hispanicarum scriptorum calculum, quo eam ad annum 714 referunt, examini subjicit atque refellit. A. C. 712 sæviente in orthodoxos Philippico Imperatore, quosdam Ecclesiæ Episcopos invenisse narrat *Oeconomiam*, hoc est, ejusmodi fidei formulam, controversias cum Monotheletis concernentem, quæ sensu quidem gauderet Catholico, supprimeret autem voces *geminæ in Christo voluntatis*, ut si hac ratione duo inter extrema teneretur medium, majus Ecclesiæ malum evitaretur. Quod institutum laudat in Johanne Patriarcha Constantinopolitano, S. Germano, & Andrea Cretensi, eorumque *Oeconomiam* exemplo Basilii M. defendit. Ad A. C. 719 designat miserum Ecclesiæ Gallicanæ & Germanicæ statum, idque ex Hincmaro Rhemensi, qui discordiis Principum intestinis omnem ferme religionem Christianam abolitam pene esse asserit. A. C. 726 Leonem Isaurum bellum indixisse imaginibus,

bus, acriter autem ob crimen hoc a Gregorio II objurgatum duabus epistolis, male Gregorio III adscriptis: defecisse etiam Italiam injuria in imagines concitatam, non vero culpa Pontificis; quod penitus inficiatur. Ad A. C. 728 differit de libro Pontificum Diurno, ejusque auctorem Gregorii II ætate floruisse existimat. A. C. 731 Bedam mortuum dixerat Baronius; ast Noster mortem ejus ad annum 735 refert, præterea admittere haut vult, centenario majorem obiisse, negatque auctorem esse Collectanei, quod in Epistolas Pauli sub ejus nomine vulgatum est. A. C. 743 Constantinum Copronymum continuasse imaginum persecutionem, Constantinopolitanos rebelles sedasse, & Artabasdum, quem Imperatorem creaverant, cum duobus filiis excæcasse. De eodem refert p. 210, quod non solum Copronymus cognominetur, ob elisum in aquam baptismi ventris onus, sed & Cabalinus, præsertim a Johanne Damasceno, eo quod odore & tactu stercoris equini delectaretur. A. C. 755 martyrium subiisse S. Bonifacium memorat, celebrem Germanorum Apostolum, postquam Hassos, Thuringos, Bavarosque Evangelii luce collustraverat, Episcopatus passim complures instituerat & monasteria, Concilia celebraverat, Suessionense, Germanicum II, & alia, cujus gesta annis superioribus occasione quacunque diligenter inspersit. A. C. 742 natum esse Carolum M. non in Germania, uti vulgo creditur, sed in Gallia, quod & reliqua ad vitam ejus & facta plane Heroica pluribus persequitur. A. C. 784 obiisse Fulradum Archicapellanum, cum Pipini tum Caroli; qua ansa de Archicapellani dignitate differit, & munus ejus in iis versatum docet, quæ pertinent ad officia ecclesiastica & spiritualia cætera in Palatio curanda: quamobrem etiam ubique locum super Episcopos & Archiepiscopos obtinuerit. A. C. 785 Saxoniam, quæ tot hactenus annis bello flagraverat, pacem recuperasse, postquam a Carolo redacta esset in provinciam, & Witichindus baptizatus, quem ipse Imperator ex baptismo susceperit. Ad A. C. 794 de Elipando agit, & Synodo contra illum habita, sententiamque ejus de Christo, quod Dei filius sit secundum humanam naturam adoptivus, refert inter hæreses, ad quam etiam Felicem reduxerit.

A. C. 822 Carolum M. cum Saxonum Trans-Albianorum conversioni incumberet, epistolas scripsisse ad Archi-Episcopos cyclicas, quibus illos de ritibus baptismi consuleret. Ad quos prodierint Theodulphi liber *de Ordine Baptismi* & Amalarii *de S. Baptismate*, quorum posteriorem falso hactenus Alcuino suppositum dicit. A.C. 814 Carolum M. ex vita hac migrasse, nomen autem Magnus post mortem ei tributum, testimonio, uti addit, satis manifesto, diplomata, in quibus Magnus appellatur, non ab illo esse profecta. A. C. 843 illigavit divisionem Imperii, Lotharium inter Imperatorem, & Ludovicum Germaniæ Regem, & Carolum Calvum Francorum Regem, ita institutam, ut regna occidentalia cederent Carolo, Ludovico Orientalia, omnis videlicet Germania usque ad Rheni fluvium, & Lothario regnum quod in hunc usque diem ejus nomine nuncupatur. A. C. 844 meminit Sergium II sedem Pontificis obtinuisse, quem vulgo omnes *Os porci* antea appellatum immutasse nomen sentiant, & consuetudinem Pontificum mutandi nomen inde derivent; sed Nostro utrumque est falsissimum. Ad A. C. 848 docet, quomodo Gotheschalcus Prædestinatianorum errores propagaverit, & a Rabano Mauro refutatus sit. A. C. 867 Photium refert a Synodo Romana damnatum, cujus turbas passim Commentariis suis inseruit, scripta autem ad ann. 886 retulit. A. C. 865 mortuum esse Anscharium Hamburgensium Archi-Episcopum, postquam Nordalbingensium conversionem perfecerat, *in Dania & Suecia* Evangelium propagaverat, & Basilicas splendidas *Sleswicæ*, Bremæ & alibi extruxerat. Ad A. C. 876 disserit de scriptis Anastasii Bibliothecarii. A. C. 879 Baronius dixerat, Johannem VIII, ad legationem Basilii Imperatoris, Photium suscepisse in communionem, ob quam animi timiditatem Papissa per contumeliam dicatur; sed Nostro hæc sententia penitus displicet, & pro fabula eam habet, quæ ante seculum XIII conficta non fuerit. Ad A. C. 897 reduxit furorem, quem Stephanus VI Papa exercuit in antecessoris sui ossa & cineres.

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE DES Sciences. Année M DCCIV.

h. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIARUM Anni 1704 cum Commentariis Mathematicis & Physicis ejusdem anni.

Parisiis apud Joh. Boudot, A. 1706 in 4.

Conſtat 2 Alph. 19 plag. cum multis figuris & 20 tabulis æneis.

AD Phyſicam generalem ſpectantia pauca in præſenti volumine traduntur: rerum vero Mathematicarum largiſſima eſt ſeges. Unus *Amontons* de Barometris nonnulla notavit, ſcitu ſummopere neceſſaria iis, quibus obſervationes Barometricæ accuratæ cordi ſunt. Multis nimirum experientiis tum *Hombergii*, tum propriis, didicit, calore ipſum quoque Mercurium dilatari, adeoque gravitate aëris immutata, Mercurium aſcendere vel deſcendere ſola caloris vel frigoris actione, conſequenter obſervationes non eſſe ſatis fidas, niſi accurate conſtiterit, quid in aſcenſu calori, in deſcenſu frigori tribuendum veniat. Deprehendit autem in ipſorum climate Mercurium calore intenſiſſimo gravitatis ſpecificæ amittere $\frac{1}{115}$, quam habebat frigore maximo exiſtente, ut adeo cum maxima Mercurii altitudo ſit 28 digitorum, 4 linearum, non variato pondere atmoſphæræ altitudo Mercurii calore intenſiſſimo 3 augeatur circiter lineis, quæ partem conſtituant octavam 2 digitorum, quos percurrit omnis Mercurii variatio. Jam quoniam omnis variatio caloris in thermometro ipſius, de quo in menſibus præcedentibus dictum eſt, 96 conficit lineas, dum per modo dicta in Barometro ſimplici, h. e. ex unico tubo, qui Mercurio ſolo repletur, conſtante nonniſi 3 percurrit; evidens eſt, dum calor auget altitudinem liquoris in thermometro una linea, eundem augere altitudinem Mercurii in barometro nonniſi $\frac{1}{32}$ unius lineæ, ut adeo, ſi ſupponamus in thermometro regnante frigore maximo conſtructo altitudinem Mercurii fuiſſe 28 digitorum 9 linearum, altitudinem vero liquoris in thermometro eodem tempore 50 linearum, toties $\frac{1}{32}$ lineæ unius ſit ex altitudine

Mercurii

Mercurii subtrahenda, per quot lineas ultra 50 promotus fuerit liquor in thermometro, ut verum habeatur atmosphæræ pondus. Aliter vero se res habet cum barometro composito. Notum est, barometrum hoc constare duobus globis seu cylindris A & B per tubum incurvatum A C B inter se communicantibus. Vas superius A in cuspidem desinit hermetice sigillatam. Dimidium superius ab aëre crasso vacuum, alterum cum tubo ACB & dimidio vase B Mercurio plenum, reliquum vasis B cum tubo cohærente BD superius adaperto liquorem continet pro diversa aëris gravitate nunc descendentem, nunc ascendentem. Jam cum æstate Mercurius levior evadit quam hieme, atmosphæra liquorem in tubo BD satis sensibiliter ad 3 vel 4 digitos detrudit, mendax gravitatis variatæ indicium præbens. Monet igitur, loco olei tartari vulgo tubo BD infundi soliti, adhibendum esse spiritum vini calore facile dilatandum, & augendam esse capacitatem vasis B, ut eam capiat liquoris copiam, cujus dilatatio ex asse suppleat levitatem Mercurii, nec quicquam adversus atmosphæram agat. Capacitatem vasis B investigandi nullam methodum præscribit. Ad Mathematica tamen priusquam excurramus, nonnulla Anatomica & Chymica delibare, atque ex Anatomia Castoris, quam una cum vivendi genere hujus animalis *Sarrasinus*, Medicus Regis Gannadensis, ad Turnefortium prolixe & accurate perscripsit, singularia tantummodo circa structuram cordis capitisque indigitare liceat. Nempe ad cor castoris vena cava inferior in sacculum quendam, sesquipollicem circiter longum & latum, fibrisque carneis instructum expandi simulque sanguis a vena cava æque superiori, ac subclavia sinistra in eum infundi ideo videtur, ut ventriculus sinister æqualis cum dextra capacitatis sufficienti repleatur sanguine, tametsi auricula sinistra dextræ auriculæ amplitudini multum cedat. Ne sanguis autem descendens per sacculum ejusmodi facile regrediatur, obstant valvulæ, infimam ejus partem magis angustatam interne munientes. Os occipitis posticæ capitis regioni ad instar laminæ deprehenditur impositum, sinus autem falciformis atque anfractus cerebri uti frustra indagantur, ita cerebelli e contrario multæ conspiciuntur tuberositates figuræ diversæ,

TAB. X. Fig. I.

TAB. X. ad A.
pag. 440. sqq.

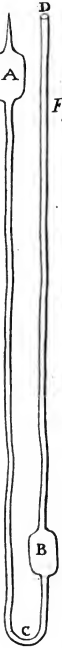
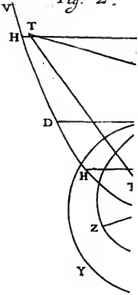

Fig. 1.

Fig. 2.

diversæ, piæ meningis medio ab invicem separatæ. In magno oculi cantho tertia locatur palpebra, illius perquam exigui corneam instar veli tegens; dentium vero incisivorum, quorum duo cum octo molaribus cuilibet maxillæ infiguntur, & bases, & radices sunt notabiles, quatenus incisorum superiorum bases lineas octo, & inferiorum pollicem longæ habentur, longitudo autem radicum superiorum ad duos pollices cum dimidio accedit, & inferiorum tres etiam pollices superat. Glandulæ potissimum salivales, quod Castores siccissimo sæpe alimento fruantur, prodigiosæ occurrunt magnitudinis, a claviculis per anteriorem colli partem omnemque maxillam inferiorem expansæ, ac peculiari musculo, salivæ secretionem promovente, coopertæ. In fœmina, cujus cordis non minus ventriculos ac utrumque arteriæ truncum, cum ramis tantum non omnibus, mirandus polypus, post mortem per Anatomen detectus, occuparat, quoties cor palpitaret, toties *Hombergius* in carpo & collo manifestum venarum motum, arteriarum pulsui analogum observavit, corde motibus convulsivis agitato sanguinem, propter arterias obturatas, necessario ad venas repellente. *Mery* quanto minus in oculi uvea sive iride fibras circulares præter rectas advertere potuit, quas alias *Drelincurtius* in *Præludio Anatomico*, tanquam veteribus jamjam sub coronæ titulo cognitas, descripsit; tanto majorem insumsit operam, nunc pupillæ dilatationem a sola fibrarum rectarum textura elastica, nunc contractionem ejus a spiritibus fibras istas influentibus atque elongantibus, deducendi: in capite quippe felis vivi aquæ submerso & radiis solaribus exposito pupillam diduci, in eodem vero in aerem rursus protracto illam denuo constringi, cum hic spirituum ad fibras rectas affluxus repetat, qui ibi ex respiratione ac sanguinis circulatione plus minus sufflaminatis pariter erat impeditus. Et quia sub aqua per dilatatam pupillam, nec humores, nec tunica retina, bene autem choroidea, vasa hujus sanguifera & nervi optici egressus cerni valent, quæ in aere haud apparent, partim sub aqua plus luminis oculos ingredi, partim retinam æque ac humores transparentes solamque choroideam primarium visus organum esse, quod

ſua opacitate radios luminis ſiſtat & retinam verſus propter ſpiritus ibidem commovendos reflectat, colligitur. Quam ſulphuris communis analyſin in principium acidum, inflammabile atque terreum, ad Hombergii ductum, hoc anno ex Hiſtoria Academ. Reg. Scient. *Menſe Auguſto* p. 367 excerpſimus, *Godofredus* per regenerationem ſulphuris, modo ſpiritum vitrioli, gummi- reſinam ſulphuris & alcali aliquod, modo alia ſimilia combinando, ſtuduit confirmare, omnem nihilominus rationem omniaque concreta, quibus ille hunc in finem uſus fuit, non eſt cur fuſius recenſeamus, poſtquam multis abhinc annis Experientisſimus *Stahl in Zymotechnia fundamentali, Obſervationum Chymico-Phyſico-Medicarum Menſe Julio, ac Specimine Becheriano,* modum ex principiis iſtis ſulphur producendi non ſolum nervoſe edocuit, ſed &, in quibus Glauberus atque Boyle circa ſimiles conatus defecerint, ingenue monuit. Verum ad Mathematica properemus. Geometriæ perficiendæ hoc anno incubuere *Carré, de la Hire* & *Varignonius.* Primus præſtantiam Analyſeos Leibnitianæ vindicavit, dum methodum rectificandi curvas, quam propoſuit *Vanheuraët,* multo faciliorem ac ſimpliciorem reddi oſtendit, ſi calculo differentiali utamur. Alter Locorum doctrinam promovit, dum novas expendit Curvas per concurſum Tangentium Cycloidis & Sectionum Conicarum generatas. Tertius denique doctrinam de Spiralibus ab *Archimede* olim propoſitam, a *Fermatio* aliisque recentioribus magis perfectam, ad ſummum faſtigium evexiſſe videtur, nova ſpiralium in infinitum detecta formatione, exhibitis ſimul quarundam Tangentibus, Quadraturis & Rectificationibus. Geneſis huc redit. Sit HHV Curva quæcunque, ſive Geometrica, ſive Mechanica, quam *Generatricem* appellat, cujus ordinatæ GH, Axis vel Diameter CX peripheriæ circuli cujuscunque ABYA, quem *Circulum revolutionis* vocat, occurrens in A. Sit CAX primus ſitus regulæ cujusdam CP, quæ circa centrum C
TAB. X. Fig. II. fixum gyretur in peripheria ABY formatura ſpiralem OZAK, ita ut, dum ei occurrit in E ac circulo revolutionis in B, ſi ex hujus centro C ordinata GH tanquam radio deſcribatur arcus EG, ſit conſtanter circumferentia circuli revolutionis integra

ABYA

ABYA ad arcum AMB sive ABYAMB, quem punctum B regulæ CP percurrit, ut recta quædam constans AD ad ordinatam correspondentem HG curvæ generatricis HHV. Ex qua genesi consequitur, arcus revolutionis AMB vel ABYAMB esse inter se ut ordinatas respondentes alicujus Curvæ HHV. Quodsi ponatur ABYA $=$ c, AMB vel ABYAMB $=$ x, AD $=$ b, GH $=$ z, erit c. x :: b. z, adeoque æquatio generalis pro omnibus istis spiralibus in infinitum $cz = bx$, in qua si ex natura Curvæ generatricis substituatur valor ipsius z, vel in æquatione ipsius Curvæ valor ejusdem z ex æquatione generali $= \frac{bx}{c}$, prodibit æquatio pro spirali. e. gr. Sit Curva generatrix HAV una ex infinitis Parabolis, quarum æquatio $za^{m-1} = y^m$ vel $z = \frac{y^m}{a^{m-1}}$, si CX habeatur pro axe integro, erit æquatio pro spiralibus $\frac{y^m}{a^{m-1}} = \frac{bx}{c}$, seu $cy^m = a^{m-1}bx$. Tangentes earundem generaliter ita determinat. Sit CT ad ordinatam spiralis CE perpendicularis & Cp ipsi CP infinite propinqua, erit CB (a). CE (y) :: Bb (dx). EF $= \frac{ydx}{a}$, & Fe (dy). EF $(\frac{ydx}{a})$ :: CE (y). CT $=$ $\frac{yydx.}{ady}$ Jam ex natura Curvarum $mcy^{m-1}dy = a^{m-1}bdx$, adeoque $dx = \frac{mcy^{m-1}dy}{a^{m-1}b}$, quo valore in expressione subtangentis generali substituto, prodibit specialis $\frac{mcy^{m+1}}{ba^m} =$ (ob $cy^m =$ $a^{m-1}bx$) $\frac{mxy}{a}$. Porro cum sit EF $= \frac{ydx}{a}$ per demonstrata, $= \frac{mcy^m dy}{a^m b}$, substituto valore ipsius dx, consequenter Triangulum elementare FCE $\frac{mcy^{m+1}dy}{2a^m b}$; ejus integralis $= \frac{mcy^{m+2}}{2m+4 \cdot a^m b}$

 $=$ (ob

$= (\text{ob } cy^m = a^{m-1}bx)\ \frac{mxyy}{2ma+4a}$ definit Quadraturas istarum spiralium. Ostendit deinde, quomodo unicuique harum spiralium assignetur alia æqualis curva Geometrica C L I, quæ cum ex Actis nostris transsumantur, Mense nempe Januario A. 1691 p. 16 & 17, ut plura de hoc argumento dicantur, opus non est.

In Astronomicis utiles occurrunt observationes: inprimis quæ d. 23 Dec. anni 1703 paulo ante Solis ortum contigit Eclipsis Lunaris, phænomenis notatu dignis nobilitata fuit. Nempe *de Plantade* ac *Clapier* post immersionem totalem *Montepessulano* Lunam adeo obscuram observarunt, ut maculæ ægre distinguerentur, quæ alias optime discerni solent durante obscuratione totali. Paulo post peripheria Lunæ rubebat pristina obscuritate medium disci occupante, & h. 6 circiter 15', obscuritas dimidiam diametri partem, annulus rubicundus partem dimidiam alteram tenebat. Circa h. 6¼ Luna cœlo admodum sudo disparebat, cum adhuc stellæ circa Horizontem ortivum essent conspicuæ. *Arelati* Luna post immersionem totalem semper rubedine obscura tincta apparuit: contra *Avenione* adeo clara apparuit, ut transparens & pars ejus postica a Sole illuminata videretur. *Massiliæ* pars versus Euro-Boream directa rubicunda, pars ipsi opposita obscura admodum visa; circa h. 7 tota cœlo undiquaque sereno disparuit. Causa horum phænomenorum conjicitur in diversam *vaporum quantitatem*, atmosphæram in diversis locis turbantium. *Parent* per calculum Leibnitianum deduxit, Solis longitudine 46° 14' existente, motum in Ecliptica esse æqualem motui in ascensione recta. Unde Tabulas quasdam Astronomicas erroris arguit, quæ longitudinem Solis in illo casu constituunt 44° vel 45°. Postquam *Maraldi* in genere de momentis rerum circa motum *Planetarum* observandis, nec non de difficultatibus in hac investigatione obviis disseruit, hypotheses de motu Saturni proponit, quibus Tabulas Rudolphinas emendare studet, earum a cœlo dissensu per ingentem numerum observationum determinato. Etenim annis 1672 & 1673 peccare illas in excessu 20' usque ad 21', annis 1686 & 1687 in excessu 16' usque ad 12'; annis denique

1700,

1700, 1701 & 1702 in excessu 2′ deprehendit. Quia Tabulæ semper peccant in excessu, errorem attribui debere contendit partim Epochæ, partim æquationi maximæ. Jam cum excessus, ubi æquatio additiva, repertus fuerit constanter fere duplus ejus, qui obtinuit, ubi æquatio fuerat subtractiva; æquationem maximam Saturni Keplerianam 6° 31′ 30″ dimidia dissensuum auget differentia nempe 5′, ut evadat 6° 36′ 30″. Epocham Keplerianam anni 1607, quam esse ait 6. 28° 3′ 52″ minuit 16′, ut evadat 6 S. 27° 47′ 52″. Ex observatione occultationis fixæ mediæ in cornu Australi Tauri *a Kirchio* anno 1679 d. 17 Jan. h. 5 ope tubi 10 pedum instituta, longitudinem Saturni ad illud tempus ope propriarum de fixis observationum fuisse deduxit 7° 59′ ♊ & Latitudinem Australem 20′. Hac observatione & tabulis Solaribus *Cassini* usus didicit, locum Aphelii ultra Keplerianum 52′ promovendum & in 28° 28′ ♐ statuendum esse. Ex multis aliis observationibus huic instituto congruis mediam Saturni a Terra distantiam derivat 955000 partium, qualium distantia media Solis est 100000: anno 1696 mense Majo Saturni sine latitudine observati Nodo locum assignavit in 22° 10′ ♃. Anno 1688 latitudinem maximam Saturni septentrionalem in 21° 46′ ♎ reperit 2° 48′ 0″, parallaxin latitudinis 17′ 15″, veram inclinationem orbitæ Saturni ad Eclipticam 2° 30′ 50″. Quæ autem ex multis observationibus circa theoriam Saturni studiose deduxit, pleraque cum Tabulis convenire animadvertit, quas *Bouillaud* edidit. Cæterum idem *Maraldi* atque *Cassinus* d. 27 Jul. anni 1704 h. 1. pom. 24′ 20″ per telescopium 18 pedum ♃ a Luna tegi observarunt, h. 2, 7′ 29″ ab occultatione prorsus liberatum. Lumen liberati vivacitate lumini multarum fixarum cedebat, quas per telescopium 3 aut 4 pedum interdiu videre licet. Melius tamen circa initium Julii, cum duabus ante Solem horis Meridianum transiret, videri poterat, quam Saturnus 3 ante Jovem horis culminans. Lumen vero Saturni debilius erat lumine Mercurii, per multos dies mense Junio in ipso Meridiano per telescopium 3 pedum visi.

In Mechanicis *Bernoullus*, *de la Hire*, *Varignon* atque *Parent* egregios ingenii fœtus protulerunt. Inprimis *Parent* exemplo

planorum inclinatorum, cunei atque trochlearum ostendit, quomodo Analyseos ac Geometriæ ope affrictus partium mutuus in machinis ad accuratum calculum revocari possit, cujus hactenus in Mechanica nulla est habita ratio.

EXCERPTUM EX EPISTOLA G.G.L. QUAM PRO sua Hypothesi physica motus planetarii olim (Febr. 1689) *his Actis inserta, ad Amicum scripsit.*

Vir doctus, qui ante aliquot annos in opere suo Astronomico Hypothesin meam impugnavit, vim ejus atque utilitatem non satis animo complexus est. Habet enim ea commodum hoc insigne, ut corpora solida harmonice circulantia in fluido similiter circulante perinde moveantur, ac si non nisi suo impetu suaque gravitate in medio tanquam vacuo (id est, non resistente) circularentur; & contra ut fluidum circulans a solidi illius circulatione non turbetur, perinde ac si solidum non adesset, vel non nisi pars fluidi esset; quod alia quæcunque circulatio efficere nequit. Itaque etsi circulationibus non conspirantibus moverentur fluidum & solidum, tandem tamen longo temporis tractu ad circulationem harmonicam conspirantem reducerentur, quo minus sibi obstent aut a se invicem turbentur. Unde etiam intelligitur, objectiones hujus Autoris contra vortices seu orbes fluidos deferentes, hanc circulationis speciem non ferire.

Cæterum illud facile colligitur, legem circulationis harmonicæ ab ipso fluido exercendæ non nisi in eodem orbe servari, ad orbis consonantiam cum suo planeta obtinendam; idque eo facilius est, quod unius orbis, intra quem scilicet versatur planeta, si cum toto vortice planetario conferatur, exigua est crassitudo. Sed in toto vortice, diversos planetas conferendo inter se, ubi motus medius planetæ tanquam in circulo pro toto ejus per orbem motu Elliptico assumi potest; dicendum est, obtinere legem Keplerianam temporum Periodicorum: quæ etiam ex consonantia ipsa motus liberi & vorticosi nasci debet; cum & liberi impetus hoc ferat cum gravitate compositio, & ipsum æquilibrium motus vorticosi, ut alias fusius explicabitur.

Observandum tamen est, etsi nihil in ipsa re, tamen aliquid

in

in enunciatione nostra in melius mutari debere, quo veritatum concentus appareat absolutius. Nempe dicendum est, impressionem novam paracentricam planetæ harmonice circulantis, simulque ad Solem vel aliud centrum gravitantis, constare ex conflictu gravitationis & conatus centrifugi, simpli scilicet; non dupli, qui mihi ex incommoda Termini acceptione emerserat, cujus emendationem utilem puto, ut verba rebus quam optime consentiant. Certe gravitatio novam solicitationem accedendi ad centrum, at conatus centrifugus circulantis novam solicitationem recedendi a centro constituit, variantibus ambabus pro distantia a centro: & ipse conatus totalis inde resultans, in horum conatuum differentia consistit, sequiturque directionem prævalentis. Porro *conatus centrifugus circulantis* dupliciter accipi potest: vel pro eo, quem mobile exercet, si motus proxime præcedens concipiatur in tangente circuli, vel pro eo, quem mobile exercet, si motus proxime præcedens concipiatur in ipso arcu circulari. Hoc loco enim, ubi ad infinities infinite parva descenditur, angulus contactus negligi non debet. Prior conatus centrifugus locum revera habet initio circulationis, adeoque initialis quidem est, sed non durans; posterior vero persistit, locumque habet in progressu circulationis. Illum ergo, qui initialis est, dicemus *tangentialem*, hunc qui perdurat, *arcualem*: & posito æquali utrobique circulationis impetu, arcualis est duplus ipsius tangentialis; cum hic repræsentetur per sinum versum, ille per ejus duplum. Simpliciter autem nomine conatus centrifugi, Arcualem accipere præstat, cum de circulatione planetæ (quippe dudum cœpta) agitur, ita enim elegantior & rotundior enunciatio erit.

Sed ut res intelligatur, sit radius AC mobilis circa centrum C, & elementaris arcus circuli, hoc centro descriptus, sit EAG, bisectus in A, ut chorda EG radium secet ad angulos rectos, & ab eo bisecetur in B. Compleatur rectangulum ABGD, & in BC sumta BH æquali ipsi AB, compleatur Parallelogrammum AHGF. Iam ponamus mobile I moveri uniformiter velocitate repræsentata per spatium elementare IA, æquale ipsi AD, certoque temporis Elemento veniens ab I ad A, impingere

in A,

in A, angulo IAC recto, & ibi ipso attactu adhærescere radio in puncto A; impetuque suo gyrationem radii efficiendo circa C, mox describere, æquali cum priore temporis Elemento, arcum Elementarem AG. Poteritque motus AG compositus intelligi ex impetu priore IA seu AD, & sollicitatione centripeta AB (neque enim hic refert AG de arcu an chorda intelligatur) adeoque mobile, cum pro AD describit AG, retineri in circulo, vi, quæ sit ut AB vel DG; id est, conatum centrifugum (vi retinenti æqualem) esse ut DG, sinum versum arcus AG: atque hic est conatus centrifugus initialis vel Tangentialis. Sed si mobile in A positum jam dudum in circulatione versetur, veniatque non in tangente IA, sed in arcu EA, veluti si veniat ex E in A, cum radio CA describente arcum EA; motu nempe uniformi, & eodem temporis Elemento, quo prius diximus percurri IA. His positis impetus, quem mobile habet in A, est ut EA, quæ (recta an circularis nil refert) longitudine non differt comparabiliter ab IA seu AD. Idem est ergo magnitudine, impetus circulandi, qui ante; sed directionem aliam habet, nempe chordæ EA, quæ producta cadit in F. Quare continuata æquali cum priore temporis elemento circulatio, per AG, composita intelligi potest ex impetu priore ut EA, vel AF (quæ est æqualis & in directum ipsi EA,) & ex sollicitatione centripeta AH, vel FG, dupla ipsius DG, sinus versi arcus AG. Duplus ergo sinus versus *circulationis, conatum* centrifugum arcualem repræsentabit, qui est duplus ipsius tangentialis seu initialis, ut ostendendum erat. Et licet verum sit, etiam conatus centrifugos arcuales esse ut sinus versos arcuum, quia dupli sunt simplis proportionales; revera tamen comparatione tangentialium per sinus versos repræsentatorum, horum duplis exprimentur.

Equidem olim (in dicto schediasmate Februarii 1689) conatus centrifugi nomine accepi non eum, quem revera impressionem planetæ a centro recedendi novam vel elementarem a circulatione ortam, constituere intelligebam, & gravitationi versus centrum nova impressione agenti opponebam; sed initialem illum vel tangentialem, qui prima fronte occurrit; sed inde

inde nata eſt incommoda enunciatio, qua nobis ipſi offecimus, obſcurato veritatum concentu. Dum enim ipſam PN in figura ſchediaſmatis dicti, nomine conatus centrifugi appellavimus, jam dicere oportuit (quemadmodum & fecimus) conflictum eſſe inter gravitatis ſolicitationem & dupli conatus centrifugi impreſſionem. Sed ſi, ut par eſt, conatus centrifugi nomine intelligamus illam ipſam novam impreſſionem a circulatione ortam, quæ gravitationis impreſſioni novæ obnititur, tunc deſignatur utique conatus centrifugus ille, qui locum habet durante circulatione, ſeu arcualis. Quo ſenſu convenientiſſime & ſimpliciter dicitur, impreſſionem paracentricam novam (qua celeritas ad centrum accedendi vel ab eo recedendi mutatur) vel quod idem eſt, Elementum velocitatis paracentricæ eſſe differentiam inter gravitatis ſolicitationem 3 M. L. ſeu $2\,a\,\theta\theta : rr$ (vid. dict. Schediaſma §. 15 & 19) & inter conatum centrifugum $aa\,\theta\theta : r^3$ nempe arcualem, qui (per §. 12 & 15) exprimitur duplo ipſius PN ſinus verſi. Itaque arcualis erat ſimpliciter conatus centrifugi nomine hoc loco deſignandus. Occaſionem autem unius appellationis pro alia ſumtæ natam tunc ex eo ſuſpicor, quod *vim excuſſoriam* (cujus ſpecies eſt centrifuga) metitus ſum perpendiculari ex puncto ad tangentem proxime præcedentem; recte ſane, ſed per tangentem illam intelligi debet ea linea, in qua fuit directio proxime præcedens. Nempe *in figura præſente* ex puncto G perpendicularis ducenda eſt ad ipſius EA (circulationis præcedentis directionem repræſentantis) continuationem ſeu ad AF; non ad AD, niſi circulatio incipiat in A, quo caſu AD eſt continuatio directionis præcedentis IA. Porro perpendicularis ex G in AF non differt comparabiliter ab ipſa FG. Ego vero etſi non in rei ipſius æſtimatione, tamen in appellatione, reſpexi generaliter ad AD tangentem in A, eique perpendicularem GD: Unde non quidem error, ſed tamen inconcinnitas prodiit, quam nunc ſublatam eſſe juvabit. Animadverſionis autem occaſionem mihi præbuere elegantes celeberrimi Varignonii de conatu centrifugo meditationes, etſi alio ipſius ſcopo; cum alias a multo tempore de his parum cogitaſſem.

TAB. X. Fig. III.

Hinc in dicto schediasmate, Paragraphis 11, 12, 15, 21, 27, 30, pro duplo conatu centrifugo ponatur simpliciter, conatus centrifugus; & pro conatu centrifugo simpliciter, ponatur dimidius. Eadem occasione lapsus quosdam typographi, vel calami, vel etiam scribentis in eodem Schediasmate emendare e re erit. Nempe Act. ann. 1689 pag. 86 lin. 4 omittatur: Sinus. pag. 87 linea 8 a fine computata, omittatur: ex conatibus repetitis collectam; pag. 90 lin. antepenult. pro 3 M, lege M R, & linea ultima pro 3 MH, H⊙, ⊙3 M, leg. ⊙H, H 3 M, 3M⊙; & pag. 91 circa medium pro B F, e, lege ⊙F, e; & linea quinta a fine inter, -2 aaq r θ θ, & inter, : bb r3, utiliter interponetur comma. In ipsa quoque figura ejus Schediasmatis quædam male se habent. Nam in linea ⊙. M 2, pro D 1, ponatur D 2; & ibidem inter M 2 & T 2, ponatur punctum G, sic ut recta a G ad M 3 sit parallela rectæ ab M 2 ad L. Denique infra, tribus punctis post Ω dextrorsum ascendendo occurrentibus, ordine ascribantur hæ literæ: M, 1 G, 2 G; ita prodibunt rectæ, quarum posterior major priore, nempe hæ tres, ΩM, Ω1 G, Ω2 G.

Causam cur Attractiones Gravitatis sint in ratione distantiarum (a Centro Gravia attrahente) reciproca duplicata; jam eo tempore, quo Schediasma toties citatum vix edideram, cum Amicis nonnullis communicavi. Et memini celeberrimum Virum, Michaelem Angelum Fardellam, Professorem nunc Patavinum, egregiis scriptis de Philosophia & Mathesi bene meritum, cui eam rem Venetiis tunc explicabam; reponere: eodem modo a Geminiano Montanario, eximio quondam Mathematico, sibi ostensum, illuminationes Objectorum esse in ratione distantiarum a radiante, reciproca duplicata. Quod verum est, aliisque etiam notatum; & par hic ratio est, cum non referat ad radiationis quantitatem seu effectum, radiosne concipias attractivos (rem abstracte & mathematice considerando) an illuminantes. Ita Ellipticus Planetæ motus, a priori, lege gravitationis ex suis causis ostensa, comprobatur. Ego vero in Schediasmate illo ex phænomenis, seu a posteriori, id est, ex motu Elliptico observationibus comprobato, legem gravitationis derivaram, quæ

cum

cum tam bene rationibus radiationum Mathematicis consentiret, eo magis Hypothesi universæ fidendum judicabam.

LA FORGE DE VULCAIN, OU L' APPAREIL des Machines de Guerre, par le Chevalier de SAINT JULIEN,

h. e.

FABRICA VULCANI, SEU APPARATUS MACHINARUM bellicarum.

Hagæ, apud Wilhelmum de Voys, 1706 in 8.
Constat plag. 10 cum aliquot figuris ligno incisis.

CUm Autori propositum sit omnium machinarum ac instrumentorum bellicorum formam, materiam, fabricam, finem & usum, succincte quidem, at accurate tamen describere, omnes autem has machinas animet pulvis pyrius; ab eo quoque tractationem suam orditur. Materia pulveris pyrii est nitrum, carbo & sulphur. Diversas igitur recenset nitri species, varias id colligendi vel parandi exponit methodos. Varias itidem sulphuris, varias carbonum examinat species. Jubet $\frac{3}{4}$ nitri misceri cum $\frac{1}{4}$ sulphuris atque carbonum, ita tamen ut dosin sulphuris tantisper excedat dosis nitri; materias commixtas per 20 circiter horas in mortario probe contundi, elapsis 4 quibuslibet horis aqua rigandas, ut absit inflammationis periculum; contusas denique per cribri foramina urgeri, ut in granula abeat massa. Purgandum vero esse sulphur, antequam compositionem ingrediatur, oleum liquefacto affundendo, & ne quid sabuli carbonibus subsit, cum cura dispiciendum. Optimum judicari pulverem pyrium, si facile inflammetur, fumus assurgens rebus, quas contingit, nigredinem minime inducat, multo minus eas adurat, & radiis Solaribus expositus nullo nitore effulgeat. Quasdam pulveris pyrii proprietates viribus motricibus esse communes, quod nempe vis ejus resistentiam molis subvertendæ superare, non tamen nimis multo excedere debeat, quodque major copia una incensa majorem edat effectum. Alias esse

 pro-

proprias, quod nimirum circum circa uniformiter agat; nulla ejus sit violentia, nisi incarcerati; una scintillula accensa, ingens copia intra momentum in flammam una conjiciatur. Has proprietates respici debere in usu pulveris pyrii, eumque in finem tres esse considerandas pulveris pyrii actiones, subversionem scilicet, propulsionem & percussionem. In casu primo unciam pulveris respondere 100 libris; in secundo ponderi 150 librarum per 100 sexpedas promovendo 5 vel 6 circiter libras, globo efficaciter propellendo dimidium ponderis ipsius. Tradit etiam compositionem pulveris fulminantis, quam ingrediuntur pars sulphuris una, salis tartari duæ, nitri tres, & per errorem affirmari asserit, hunc pulverem nonnisi versus inferiora agere; quodsi enim massæ in pulverem redactæ, & in cochleari super carbonibus candentibus vel candela liquandæ, imponas monetam argenteam, hanc tanta violentia sursum versus laquearia projici, ut comprimatur.

His de pulvere pyrio præmissis, ad tormentum majus describendum progreditur, cujus exponit partes, materiam, formam & fabricam. Ubi monet, ornatum Architectonicum a basibus, scapo & capitulis columnarum petitum non ad augendas vires, sed gravitatem tormenti facere, adeoque citra ullum incommodum abesse posse. Cum tamen in æquilibrio fere suspendi debeat, ad hoc conciliandum, commode interdum illo uti artifices. Utut vero ex metallis pluribus fundantur tormenta, cupro nimirum, stanno & orichalco; consultius tamen esse, ut ex homogenea parentur materia, corporibus homogeneis firmiorem cohæsionem præstantibus. Inprimis vero stannum tormento minime idoneam esse materiam. Dividit tormenta ratione ponderis globorum, quibus onerantur, novumque describit genus, quod majorem veteribus præstet effectum, utut minori pulveris pyrii quantitate, parte nimirum nonnisi tertia, oneretur: quamvis etiam quasdam notet incommoditates, quæ illud comitantur, & quibus incognitam hactenus nec adhuc in praxin deductam præscribit medelam. Multus est in describendo foramine, per quod intra tormentum immittitur ignis, ac inprimis arcanum commendat, quod *Philippus*, *Hassiæ Landgravius*, cum

cum ipso circa præsentem materiam communicavit. Differit etiam de ordinaria tormentorum oneratione, de collineatione, de spatii, per quod globi emissi feruntur, quantitate per plures experientias determinata, quam maximam esse ait, non cum elevatio tormenti maxima, nempe 45°, sed cum situs fere horizontalis. Per multas experientias didicit, in distantia 600 passuum propriorum globum intra terram defossum ad intervallum 9, 10, 11, 12, immo 13 pedum. Media enumerat, quibus uti licet ad globum per spatium longius urgendum. Subdit nonnulla usum tormentorum concernentia, nec canterium negligit, cujus duas requirit virtutes, nempe ut diu duret, utque sit facile mobile, fabrica quoad singulas partes accurate exposita. Agit porro de globis tormentariis; describit globos sclopetorum glandibus, catenis aliisque ferramentis insertos; globos candentes, aliasque materias tormentis onerandis inservientes, & quænam singulis effectibus producendis sint necessariæ ostendit. Diametrum tormenti, quam *Calibram* vocant, paulo majorem esse debere diametro globi cum insinuasset, Tabulam exhibet, in qua diversorum tormentorum calibris assignantur diametri globorum. Tandem instrumenta enumerat, in usu tormentorum necessaria, & generalem condit regulam, juxta quam definitur equorum numerus ad tormentum quodlibet datum avehendum sufficiens, pondere 300 librarum uni equo tributo. Tormenta excipiunt mortaria bombis jaciendis destinata, quorum ubi exposuit structuram, modum ea onerandi docet, compositione simul bombarum delineata, effectibus mortariorum indicatis. e. gr. Mortarium, cujus calibra 18 digitorum 4 linearum, bombam 48 libris pulveris pyrii repletam, & sine pulvere pondus 490 librarum adæquantem ejaculari. Nec bombarum negligit examen, immo ex observationibus circa earum jactum recensitis, jactus pro arbitrio vel longiores vel breviores efficiendi, eorumque longitudinem ad singulos elevationis mortarii gradus determinandi praxes derivat. Disquirit de methodo ejaculandi bombas ex tormentis, rejectisque spuriis, unam commendat successu non destituendam. Agit de quodam bombarum genere, quod *Carcasse* appellant; sed id parum laudat, cum

multos requirat sumtus, effectus vero bombarum communium efficaciam vix superent.

Hinc ad describendas varias granatarum species se confert, & de pyloclastris (*petardes* Galli vocant) prolixe differit. Describit quoque peculiare tormentorum genus, quod in utraque extremitate adapertum & Gallis *Pierrier* dicitur, quia sæpissime saxis oneratur. In obsidionibus id sine ratione plerumque negligi contendit. Ignes artificiales, quos bella poscunt, breviter perstringit: prolixius multo de cuniculis & anticuniculis, nec non de suggestibus tormentorum ac mortariorum discurrit, cumque de omni apparatu bellico reliquo multa disseruisset, Architecturæ militaris tyronibus ac cultoribus gratissimum opusculum triplici tabula finit, in qua repræsentatur omnis apparatus, in gratiam trium maximi momenti obsidionum (quas tamen Autor non nominat) factus, & quænam ex eo in singulis fuerint insumta, accurato calculo definitur.

JOANNIS ANDREÆ PLANERI, P. P. IN ACAdemia Wittebergensi, de Epistola Enthymematica, sive Extemporali libri tres.

Wittebergæ, apud Meyer. & Zimmermannum 1706 in 8.
Constat plag. 21.

CUm expeditissima scribendæ epistolæ ratio, quæ per enthymema instituitur, esse soleat, laudandum est Clarissimi Autoris institutum, quod quæ ad epistolam enthymematicam spectant, egregia cura illustrare, ac cum studiosa Juventute communicare voluit. Tribus autem libris præsens scriptum absolvitur. Liber I de variis enthymematum generibus, quorum in epistolis usus est, agit, ac quæ circa eadem observanda sint, fideliter docet, eaque exemplis perspicuis demonstrat. Liber II, in quo dispositiones enthymematicæ & exempla enthymematica occurrunt, in quinque partes abit: quarum prima epistolas generis deliberativi, & quidem C. I petitorias, C. II supplices, C. III commonitorias, C. IV monitorias, C. V hortatorias,

C. VI

C. VI dehortatorias, C. VII suasorias, C. IIX dissuasorias, C. IX communicatorias, C. X conciliatorias, C. XI commendatitias, C. XII dedicatorias, C. XIII testificatorias, C. XIV consolatorias: pars secunda generis demonstrativi epistolas, illiusque C. I laudatorias, C. II gratulatorias, C. III valedictorias, C. IV ἐπιβατηρίας, seu adventitias, C. V salutatorias, C. VI votivas, C. VII propempticas, C. VIII gratiarum actorias, C. IX objurgatorias: pars tertia epistolas generis judicialis, ejusque C. I expostulatorias, C. II exprobratorias, C. III comminatorias, C. IV invectivas, C. V inficiales, C. VI defensorias, C. VII excusatorias, C. VIII deprecatorias, C. IX intercessorias, C. X reconciliatorias: pars quarta epistolas generis familiaris, hujusque C. I sciscitatorias, C. II nunciatorias, C. III familiares, C. IV lamentatorias, C. V mandatorias, C. VI dantes negotium, C. VII obsequiosas, C. VIII officiosas, C. IX civiles, C. X inanes: pars quinta eaque ultima epistolas generis didascalici sistit. Quinque his partibus duæ subjunguntur appendices, in quarum prima de epistolis jocosis, in altera vero de epistolis mixtis nonnulla afferuntur. Liber III Epistolarum M. T. Ciceronis, C. Plinii Cæcilii secundi, Augusti Buchneri & Conradi Samuelis Schurzfleischii indices accuratos exhibet.

MISCELLANEA CURIOSA, SIVE EPHEMERIDUM Medico-Physicarum Germanicarum Academiæ Naturæ-Curiosorum Decuria III Annus IX & X, continens celeberrimorum Virorum tum Medicorum, tum aliorum Eruditorum in Germania & extra eam Observationes.

Norimbergæ, Francofurti, & Lipsiæ, apud Engelbert Streck, 1706 in 4to.

Constat Alph. IV. plag. 7 cum figuris æneis.

Quanquam variis hactenus bellorum fulminibus concussa fuit crebro tota fere Germania nostra, aliaque regna, provinciæque; non penitus tamen siluerunt literæ, artesque, quin semper extiterint Viri Eruditi, qui ut in reliquis, ita Medicis potissimum & Physicis scientiis augendis, suas congesserunt ope-

operas. Id quod vel solæ loquuntur Ephemerides Medico-Physicæ Illustris Academiæ Cæsareo-Leopoldinæ Naturæ-Curiosorum, quæ per 36 annos collectæ, sensimque in lucem editæ, sub tribus integris Decuriis Curiosorum animum abunde nunc satiare poterunt. Annus IX & X Decuriæ III, quos jam sistimus, observationes & experimenta num. 256 methodo Illustri huic Societati alias solenni recensent. Cui annexa appendix continet 1) Historiam Epidemicam Germaniæ annorum 1699 usque 1705. 2) D. Johannis Henrici Hottingeri Descriptionem Montium glacialium Helvetiorum. 3) Anatomiam cerebri, ab H. Ridley idiomate Anglico conscriptam, & a D. Michaële Ernesto Ettmullero Latinitate donatam. 4) M. Martini Grünewaldi Observationem de Epilepsia secundi gradus a fascino in Catalepsi admiranda, Germanica lingua scriptam, & a D. Johanne Casparo Westphalo in Latinam translatam. 5) D. Georgii Friderici Franci a Franckenau brevem ac veram magni illius ac famosi fluxus maris vorticosi, Arctandris Moskoë-Strom, aliis vulgo Maal-Strom dicti, ejusdem qualitatum variorumque ibidem admirandorum descriptionem. 6) D. Johannis Baptistæ Scaramuccii Epistolam ad Illustriss. Antonium Magliabecchium de Hydrophobia ex vehementi indignatione oborta, ex lingua Italica in Latinam versam. 7) Memoriam Reiselianam, & 8) Memoriam Mercklinianam.

Sicque tertia hæc Decuria Ephemeridum Germanicarum feliciter est absoluta. Quos tamen labores suos omittere imposterum, quoniam libri moles sensim in tantum succrevit, ut magno eapropter pretio veneat, ejusdemque in bibliopoliis distractionem impediat, quin aliæ insuper difficultates inde emergant, decrevit laudatissima Academia. Nihilominus non deerit eadem, observationes rariores, sive abscondita, novave curiosa Physico-Medica per Centurias porro, vel quocunque alio ordine fieri commode poterit, cum erudito Orbe communicare. De quo B. L. monere voluimus, debuimus.

ANA-

ANACREON TEIUS, POETA LYRICUS, SUMMA cura & diligentia ad fidem etiam vet. MSC. Vaticani emendatus, pristino nitori, numerisque suis restitutus, dimidia fere parte auctus &c. Opera & studio JOSUÆ BARNES S. T. D. Græcæ linguæ Cantabr. Professoris Regii.

Cantabrigiæ, impensis Edmundi Jeffery, 1705. in 12 maj. Constat plagulis dimidiatis 45.

QUod studium olim impulit CL. Barnesium, ut nitidissimam nobis & locupletissimam *Tragœdiarum Euripidis* editionem adornaret, quam ante hoc decennium A. 1695 mense Augusto p. 355 in his Eruditorum Actis, cum ea, quam merebatur, laude recensuimus; eodem nunc, pro singulari suo in literas Græcas amore, incitatus, longe pulcherrimam eruditis, omnibusque aliis multo perfectiorem venustissimi Poetæ Anacreontis editionem procuravit. Equidem mereri id videbatur χαριεσάτε Anacreontis elegantia, ut præstantissima quæque ingenia in eo ornando atque illustrando quasi decertarent. Quare post *Henricum Stephanum*, *Eliam Andrea*, *Fridericum Hermannum*. *Flayderum*, nostra etiam ætate *Tanaquillus Faber*, cultissimumque filiæ ejus *Anna Daceria*, ac *Longapetrai* nobilissimi Burgundi ingenium in eo interpretando edendoque laborarunt; quorum labores in his Actis A. 1683 p. 402, & 1693 p. 13. sq. indicavimus. In Anglia ante hos decem [illegible] *Anacreontis Carmina*, *plurimis, quibus scatebant, mendis pur[illegible], turbatis metris restitutis, notisque brevioribus ad textus emendationem potissimum spectantibus, & nova interpretatione literali Latina* nitidissimo charactere forma octava ediderat *Willielmus Baxter*. Sed quam ipse Baxterus a potiori manu medelam Anacreonti tot seculorum inscitia atque inertia, inprimis autem a *Tanaquillo Fabro* indigne habito, afferri optaverat; illam satis feliciter præstitisse amœnissimo seni videtur *Barnesius*. Longo tempore multisque vigiliis, adhibita, etiam amicorum aliquot, inprimis vero Philologi insignis *Josephi Vassai*, Reginensis Collegii Socii, laudabili opera hunc se autorem tractasse, ipse fatetur in vita Anacreontis p. LXI. Cæte-

rum eadem methodo, qua Euripidem illustravit, hic quoque usus est. Quod caput est, contextum ipsum quam emendatissimum exhibere studuit. In quo optimis *Henrici Stephani* aliorumque editionibus, inprimis vero *Codicis MSC. Vaticani*, *Scaligeri* aliorumque Criticorum ope adjutum se ubique ostendit, interdum ingeniosis conjecturis desperata loca quædam supplet vel saniora reddit: additamenta tamen sua vel uncinulis includit, vel ita notat, ut aliis meliora monendi locum relinquat. Aliquot etiam Anacreonti carmina dubia olim vindicat, & plurima fragmenta tanquam naufragii tabulas ex universo antiquitatis oceano colligit suoque loco restituit. Alia scil. ex *Athenæo*, *Strabone*, *Arsenii Collectaneis*, *Hephæstione*, alia ex *Eustathio*, *Ammonio*, *Æliano*, *Aristophanis & Nicandri Scholiastis*, alia e *Dione Chrysostomo*, *Corinthio de Dialectis*, *Maximo Tyrio*, *Hesychio*, alia denique e *Stobæo*, *Etymologico Magno*, *Polluce*, *Demetrio Phalereo* & aliis repetens, singulari studio excerpsit: eorumque collectione altera fere parte auctiorem nobis Anacreontem reddidit. Græca omnia in Latinum convertit, & ut sensum eo melius lectori redderet, Prosaico sermone verbum fere verbo expressit. In notis pulcherrimis autem, sensum & paraphrasin suam explicare & illustrare studuit. Jam enim variorum collatione codicum & MSC. Vaticani contextus lectionem emendat, firmat, vindicat, quod ad v. 235, 237 & ubique fere factum deprehendes. Jam metri rationem accuratissime persequitur, singularum odarum genera, horumque varietatem notat, & observationes circa illa necessarias addit, quod post infinita alia loca vel ex una ad v. 469 nota intelliges, ubi contra Henricum Stephanum, in generis Anacreontici prima regione spondæum pro Anapæsto poni posse & solere evincit. Potissimum vero Autoris sensum ubique explanare ac illustrare nititur. Quem in finem sæpe aliorum optimorum Auctorum loca cum Poëtæ sui dictis confert: sic ad v. 61 Cupidinis Anacreonti servientis & papyro caput præcincti imaginem Ægyptiorum comparatione servorum, *Juvenalis*, *Plinii Pieriique in Hieroglyphicis* locis adductis illustrat. Sic ad v. 701 Musarum amorem, quo *cicadam*, perhibente Anacreonte, prosequi dicuntur, ex *Æliano* declarat. Quin ipsas *μυσομανεις* appel-

pellari, Musis pariter atque Apollini sacras, Musicæ peritas credi, ipsisque adeo cygnis præferri, variis ex *Anthologia*, *Pierio*, *Euripide* locis probat. Sic ad Epigramma Anacreontis in *Myronis Buculam* v. 1342 tantam ejus fuisse elegantiam, tamque prope æneam istam figuram ad vivæ similitudinem bovis accessisse, ex *Anthologia & Propertio* ostendit, ut aliæ boves illi admugire, tauri assurgere, vituli sugendi studio abblandiri consueverint. Sæpe etiam noster ex antiquitate lucem affundere obscurioribus Poëtæ dictis solet. Quod enim v. 232 sq. dicitur, Cupidinem secum pugnantem, absumtis reliquis sagittis, ipsum se velut jaculum in Anacreontem conjecisse, id ex prisca militia Barnesius deducit; quod generosi olim milites, *Lucano* & *Papinio* testibus, absumtis telis ac viribus jam deficientibus, cum brevi moribundos se in terram lapsuros animadverterent, extremis viribus collectis, sese in adversarii sui corpus conjicerent, ut & morientes, vel solo corporis sui irruentis pondere ipsum prosternerent. Orestes v. 484 ideo λευκόπους ab Anacreonte emphatice dici traditur, quod insanus esset, discalceatusque vagaretur, quam ob causam & Bacchæ Euripidi λευκόποδες audiant; vel potius quod in antiquæ Tragœdiæ scenis, diu etiam ante Æschylum, Sophoclem & Euripidem notis, albis calceis usi fuerint. Quod Anacreon v. 992 se hymnos, quasi certamine proposito, cantaturum dicit, ex eo illustrat, quod, Pausania teste, in publicis Græciæ certaminibus, Pythiis præcipue, omnium primum & præcipuum certamen fuerit, hymnis in Deum Apollinem contendere: quæ ulterius noster de Dionysiacis etiam certaminibus ad v. 1290 ex *Euripide*, *Plutarcho*, *Æliano* doctissime persequitur. Interdum & profundiores in Anacreonte suo sensus quærit & aperit Barnesius. Quod enim Anacreon v. 841 rosam θεῶν ἄημα, & v. 83 τὰ ῥόδα θεοῖσι τερπνὰ appellat, in eo altius quid latere existimat. Ipsam scilicet Deorum præsentiam roseum quid spirare creditum esse, *e Virgilio & Euripide*, præsentisque alicujus Divinitatis optimum omen habitum fuisse, cum odor bonus absque causa sentiatur, *e Cardano* de Subtilitate probat. Interdum e sententiis Anacreontis integros communes Locos CL. Editor conficit. Sic frequentem & nobilem Anacreontis ἔννοιαν, τὸ

σπίμερον μέλει μοι, τὸδ' αὔριον τίς οἶδεν; e *Theocrito*, *Anthologia*, *Callimacho*, *Horatio*, *Virgilio*, *Seneca*, *Homero*, *Salomone*, aliisque illustrat: in pluribusque locis pari studio utitur. Haud raro etiam aliorum editorum contextum, paraphrasin notasque examinat, & satis severe taxat. Odarion LXIV multum quidem injuria temporis, sed plus ex amanuensium inscitia passum, p. 218 ostendit. *Longapetrao* ad v. 316 acrius judicium quam *Daceria* tribuit, eumque emunctioris quam plures alios naris virum esse, ad v. 974 fatetur. *Tanaquillum Fabrum* sæpe, cum soli sibi sapere videtur, nihil videre, ad v. 237 existimat. Ejus nugas ab ipsa illius filia merito damnari, ad v. 184, rectius illo *Baxterum* judicare ad v. 785 censet. Ipsum tamen etiam *Baxterum* interdum versus Anacreontis lædere, ad Oden LXIII: *Henricum Stephanum* autem jure quosdam versus aliis dubios visos Anacreonti vindicare, ad v. 248 docet. Ipsum denique stylum Anacreontis, ejusque suavissimam ἰδέαν ubique miratur CL. Barnesius; ejus dicendi genus κομψὸν, μέλιτός τε παντὸς ὄζον, χαρίτων πλέον τε πασῶν, cum *Henrico Stephano* p. 384. appellat. Nonnunquam tamen Anacreontem se ipso majorem ac sublimiorem videri posse, ut a v. 489 ad 494 tota ode LXIV & v. 1140 sq. observat. Contextui Anacreontis ista ratione illisque augmentis ac notis ornato, Ἀνακρεόντεια quædam Carmina interpretatione sua notisque perpetuis illustrata Autor subjungit. Primum inter ea locum occupat Θεοκρίτου εἰς νεκρὸν Ἄδωνιν εἰδύλλιον p. 332. Sequitur Barnesii in Anacreontem uvæ acino suffocatum Græca nænia, *Amoris* nomine, & *Abrahami Couleji* Angli Poetæ nobilissimi imitatione conscripta p. 338. Hanc excipiunt *Antipatri Sidonii*, *Simonidæ*, *Leonidæ Tarentini*, *Eugenis*, *Dioscoridæ*, *Theocriti*, *Critiæ Athenienfis*, *Calii Calcagnini*, *Henrici Stephani*, *Tanaquilli Fabri*, Græca & Latina Epigrammata in Anacreontem pluscula. Claudit opus *Anacreon Christianus*, sive cumulus carminum Græcorum ad imitationem Anacreontis de materiis sacris ac divinis, mundi, fortunæque contemtu, veroque humani generis lucro, a felicissimo Barnesii ingenio profectorum, nec sine singulari mentis delectatione legendorum. Præmissa est operi longa satis præfatio, Anacreontis vitam,

tam, mores, fata & ſcripta exhibens. In qua Barneſius ſtudioſiſſime omnia undique conquiſiviſſe videtur, quæ ad Poëtæ hujus natales, ætatem, indolem, exilium, conſuetudinem cum Polycrate, Hipparcho aliisque, honores, laudatores, ſcripta, ſtylum, mortemq; pertinere videbantur. Multa hic occurrunt elegantia, multæ digreſſiones doctiſſimæ, & obſervationes, quibus aliorum errores circa Anacreontis hiſtoriam notantur, haud injucundæ. In primis multus eſt Barneſius in caſtitate & continentia Anacreontis a tot antiquorum & recentiorum convitiis vindicanda: in quibus tanto ſe captum Poëtæ hujus amore prodit, ut nihil ejus non probare poſſe videatur. Sed ſunt tamen ibi aliqua, quod pace humaniſſimi Viri dicere nobis liceat, quæ nondum omnino ſatis firma haberi queant. Certe quæ de Regio Anacreontis ſtemmate, falſam Platonis a Serrano datam paraphraſin Daceriæque judicium ſecutus §. III dicit, ſatis jam a CL. Bælio in Diction. Critico ſunt confutata. Quæ de Anacreontis ſero & ſerio cum quadam fœmina conjugio § XVIII in vita Anacr. & ad Oden XLIV tradit, ſomnio quodam Anacreontis, forſan non accurate ſatis explicato, nituntur. Quæ de Poëmate quodam Anacreontis, quo pius Ulyſſis in Penelopen amor celebratus fuiſſe dicitur, §. 32 perhibet, argumento ſatis firmo deſtituuntur, cum *fides Teja* qua Horatius *Penelopen Circenque in uno laborantes laudatas* lib. I Od. 17 dicit, nihil aliud quam Lyricum carmen imitatione forte Teji Poetæ factum ſignificet. Prolegomena altera quæ operi præmittuntur, tractationem de *Lyrica Poëſi* continent; lyræ nomina, antiquitatem, inventorem, chordarum numerum, Lyrici Carminis materiam, uſum, Poëtrias & Poëtas, eorumque brevem hiſtoriam explicant: inprimis Anacreontis elogia, ſublimitatem, elegantiam & metri rationem declarant; Interpretum Anacreontis futurorum requiſita edocent, objectionibusque adverſariorum Anacreontis occurrunt. Ad ornamenta denique libri hujus, præter chartam typorumque nitidam elegantiam, tres pulcherrimæ icones, *Barneſii*, *Anacreontis*, Celſiſſimique Ducis *Marlboroughi* pertinent, cum carmine Græco *Ἐπινικίῳ de inſigni victoria ad agrum Blindheimenſem* a Marlborougho deportata; quam uti hoc quoque anno in Belgiis

feliciter continuavit Heros invictissimus, ita ut porro hæ victoriæ instrumenta multarum sequentium sint, dignumque tantis rebus gestis posteritati prædicandis Homerum in Barnesio habeant, merito precamur. Tandem etiam, ne in his Eruditorum Actis Catalogum Operum a Barnesio editorum & edendorum obliviscamur, instituti nostri ratio postulat. LXI igitur scripta partim edita, partim jam elaborata typosque publicos provocantia, partim delineata, alteramque manum expectantia, ipse Autor recenset. De qua tam numerosa prole ut merito Autori CL. gratulamur; ita ut omnes isti fœtus, tandem Eruditis publicentur, communi eorum nomine obtestamur.

DELINEATIO MONTIS A METROPOLI HASSO-Cassellana uno circiter milliari distantis, qui olim WINTERCASTEN, id est, hiemis receptaculum dicebatur, nunc autem CAROLINUS audit, ob ædificia & aquarum fontes, quibus Serenissimus Princeps ac Dominus, Dn CAROLUS, Landgravius Hassiæ, &c. &c. illum posteritatis monumento magnifice exornavit. Opera JOH. FRANCISCI GUEMERII, in alma urbe Architecti.

Cassellis, typis Henrici Harmes, Aulæ Hassiacæ Typographi, 1706 in fol.

Constat plag. 5 & tabulis æneis 15.

NUnquam Ars videtur felicior, quam ubi conjunctas præstat operas Natura. Quamobrem cum Serenissimus Hassiæ Landgravius *Carolus*, speciosum in monte a Cassellis uno circiter milliari distante opus a natura extructum cerneret, pro ingenii sui sagacitate, rerum Architectonicarum exquisita peritia, & insigni erga scientias Mathematicas amore, magis speciosum illud reddere non irrito successu annisus. Dignæ igitur quoniam sunt nobiles tanti Principis ideæ, quæ omnium admirationi exponantur; utilem *Guemerius* præstitit operam, dum operis hujus excelsi extructiones ichnographicas & scenographica delineamenta dedit, cum brevi descriptione, idiomate Latino, Italico,

lico, Gallico, Germanico concepta. Delineationibus adjecit ſcalam palmorum, quibus Rhenani utuntur populi, ex quibus partis cujuslibet deprehendere licet menſuras. Ut vero auguſti hujus operis animo concipere detur lectori quandam ideam; ipſam Autoris deſcriptionem ob abſentiam Tabularum ænearum parumper hinc inde immutatam apponere libet. Invenies nimirum in montis cacumine aream octangularem, cryptis & receſſibus exornatam, quos ex Tiburtino lapide ars exſculpſit. Circumdant hi amplum hypetrum, illudque marmorea exornant ſimulachra in loculamentis exterioribus collocata. In murorum latitudine ſcopulis undique eminentibus via patet, per quam ſine gradibus facile aſcenditur ad montis apicem, ubi ſupra fornices planicies extenditur ad deambulandum commoda. Ab hac area octangulari 60 pedibus diſtantia loculamenta veluti in ſcopulis efformata, quæ marmoreis ſimulachris ſtationem præbent. Deinde duplici ſcalarum ordine ad aream deſcenditur, ubi 3 cryptæ patent, in quarum media Cyclops beneficio præterlabentium aquarum ſuaviter modulatur, in cæteris vero duabus fontes uberrimos receptacula excipiunt. Has cryptas, ſicuti alias proximas, muſivum opus exornat, ex conchis margaritiferis aliisque maris cochleis diverſimode coloratis compoſitum. In platea medium locum occupat irriguus fons, aquarum latices ad altitudinem 50 pedum eructans, atque ab eadem per duplicem facilemque acclivitatem veluti per ſcalas patet deſcenſus ad planiciem inferiorem, ubi ex ingenti ſcopulo copioſæ aquarum undæ præterlabuntur. Ex hoc loco ad tertiam planitiem deſcenditur per gradus, inde ex areæ cujusdam ambitu 600 pedum Rhenanorum, magnificentia ejus cognitu facillima eſt, quam plurimis fontium, ſtatuarum, ſcalarum variisque aliis exornationibus inſtructiſſima, prout areæ modo dictæ amplitudo ex ſcenographicis atque ichnographicis tabulis cuivis obviam ſe ſiſtit. In partibus hinc inde diſpoſitis, ubi aqua abunde decidit, atque citato curſu usque ad plateam præterlabitur, in qua minores fontes emanant, ampliſſimæ ſunt ſcalæ Tiburtino lapide extructæ, variis loculamentis diſtinctæ, commodas

modas sedes præbentes. His additur planicies, quæ fontibus diversis pulchro ordine dispositis circumdatur: gradus insuper ad aream præbent ascensum, in qua virescunt arbores artificio insigni dispositæ, ubi amphitheatrum statuis exornatum conspectui se sistit, quarum binæ ventorum afflatu animatæ dulciter commodulantur, ex utroque latere duos fonticulos minores, in medio autem scopulum immanis magnitudinis præ se ferens, e saxis crassioribus extructum. Subter scopulis ante memoratis Gigas apparet, copiosissimas aquas faucibus ejaculans, quæ plures exinde fonticulos prosilientes efformant, in majus postea labrum delabentes, unde cascata exoritur usque ad aream aliquam 600 pedum longitudine se extendens. In infima areæ parte aqua decidit triplici repagulo interrupta, fonticulis aliis interim circumquaque effluentibus usque ad cryptam, omniumque effluvia simul congregata partim iterum in ternos fontes dividuntur, partim in amplum receptaculum citato cursu magnoque impetu excurrunt, rursusque in alios rivulos disperguntur, donec in planitie Amphitheatri absoluto labore placide quiescant. Hoc Amphitheatrum scopuli, arbores, fontes mira arte dispositi exornant, atque in ejus centro planicies patet, in qua amplum aquarum labrum; in lateribus vero hinc inde oppositis duo viridaria visuntur, in quibus domus perpulchre extructæ, & fontem spaciosa porticus exornat, ex qua ad viridarium per gradus datur descensus, prope quos omnium aquarum decidentium undæ recipiuntur. Plurimaque sunt artis ornamenta, quæ omnia Tiburtino lapide molibusque ingentibus constant, ut scenographica delineatio repræsentat, ex qua facilius mens deprehendet, quicquid e proximo oculus intueri nequit.

HENRICI BRENKMANN JURIS CONSULTI DE Eurematicis Diatriba: Sive in Herennii Modestini Librum singularem περὶ εὑρηματικῶν, Commentarius.

Lugduni Batavorum, apud Fredericum Haaringh. 1706 in 8 20 plag.

Heren-

HErennium Modestinum, sive fragmenta libri singularis, quem περὶ ἑυρηματικῶν inscripserat Modestinus, commentario illustrata, Celeberrimus Schilterus, ante aliquot annos, luci publicæ exposuit. Cum vero Doctissimus Autor noster, ubi primum ad hanc materiam animum appulit, diligenter inquisivisset, num forte aliquis Modestini illa de Eurematicis pertractasset, percunctando tamen inquirendoque neminem invenisset, liquido adseverare non dubitavit, fragmenta Modestini de Eurematicis, a nemine hactenus, quod sciret, ex professo tradita esse. Sed, opere vixdum absoluto, forte fortuna incidit in laudatum illum Schilteri commentarium. Tum initio se pœnituisse ait insumti laboris, quem a Celeberrimo inter Germanos Antecessore occupatum viderit; sed continuo cogitasse, non omnia sic cum ipso sibi communia fore, quin aliquid fortasse majoris momenti, nondum ab eo animadversum, proferret; imo legendo cognovisse, tantopere inter se discrepare istam & suam expositionem, ut haud multum luminibus suis illa officere videatur; quod ut lectoribus eo magis approbaret, aliquem de ea recensum & epicrisin in fine operis sui adjecit. Ipsam Diatribam hanc quod attinet, constat illa duodecim capitibus, quorum primum exhibet introductionem in materiam de Eurematicis; secundum *l.65 de Procur.* tertium *l.25.ad SCt.Vellej.* quartum *l.63.de jur.dot.* quintum *l.58.de solut.matrim.* sextum *l.9 de susp.Tutor.* septimum *l.4. de vulg. & pupill. substit* octavum *l.50. de acquir.vel omitt.hered.* nonum *l.19.de usu & usufr.leg.* decimum *l.53. de condit. & demonstr.* undecimum *l. 45. ad Sct. Trebell.* in quibus omnibus fragmenta Modestini, quæ de Eurematicis habentur, explanat, quibus duodecimum varia aliorum JCtorum Eurematica adjicit. Uti autem omnia, ex Jurisprudentia humaniori, erudite illustrantur, ita instituto nostro, & Lectorum desiderio satisfieri posse arbitramur, si paucula inde specialius delibemus. In capite primo notat Clarissimus Autor, inscriptionem tractatus Modestini esse mere Græcam, & tam religiose, ni imperite potius, τὸ ΠΕΡΙ ΕΥΡΗΜΑΤΙΚΩΝ transscriptum, ut, quoniam majusculæ apud Græcos literæ vulgo omni accentu spirituque carent, de *Eurematicis* exaratum videatur, non, ut oportuerat, de

 Heure-

Heurematicis. Nihil autem aliud εὑρηματικὸν significat, quam inventum, sive inventionem, ac proprie, ex sententia Nostri, Eurematica sunt remedia, quibus JCti nimium juris rigorem, inventis verborum fraudibus, ad æquitatem naturalem inflectunt reducuntque, quam definitionem uberius deinde Consultissimus Autor explicat, ac sigillatim de nomine fraudis, remedii, inventi, cautionis vel cautelæ agit, eo etiam adjecto, quod Modestinus, ad exemplum aliorum præstantissimorum, tum juris, tum alterius scribendi generis Autorum, Q. Mucii, Labeonis, Pomponii, Pauli & Tullii, Græcum tractatus sui indicem fecisse videatur, maxime quod Græca lingua majorem in modum delectaretur, cum sex Excusationum libros, forsan & alia, Græce conscripserit. Cum porro verborum fraudes, a JCtis excogitatæ, in formulis & interpretationibus constiterint, ideo has quoque Noster declarat. De cætero Eurematica ipsi triplicis generis esse videntur, quædam enim sunt necessitatis, quædam securitatis, nonnulla etiam honestatis humanitatisque, quæ singula diligenter persequitur, eorumque usum in judiciis, contractibus & ultimis voluntatibus ostendit. Cum igitur tam insignis & multiplex Eurematicorum in Jure usus appareat, merito jam olim valde gratum acceptumque populo, hoc JCtorum munus accidisse, ac ex eo JCtos præcipue Prudentes sive Jurisprudentes fuisse vocatos, notat, & a communi Jurisperitorum laude, ad singularem Modestini commendationem translatus, quædam minus *vulgaria* de ipso præfatur. Fuit scilicet Modestinus Ulpiani discipulus, vixitque sub Alexandro Severo, atque ultimus fuit eorum, qui Jurisprudentiæ fama apud posteros floruere, ut cum ipso oracula JCtorum obmutuisse, eleganter Gothofredus dixerit. Quod ad indolem Modestini, valde æqualis & moderatus fuit, modeste modiceque de se sentiens, & tamen, quæ displicebant, ingenue notare, ac disputando animi sui sensa libere & constanter promere sustinuit, hinc sæpe etiam in media dominatione, libera & imperterrita ejus vox extitit. Æquitatem passim prætulit juri stricto, ac scripta civilis sapientiæ & solidioris ratiocinii plena reliquit, fragmentis, quæ crebra in Pandectis occurrunt, abunde id comprobantibus. In Capite octavo, occurrit explicatio *l. 50. de acqu. vel omitt.*

omitt. hæred. in qua dicitur, quod si per epistolam servo pupilli tutor hæreditatem adire jusserit, & post subscriptam epistolam, antequam ex ea servus hæreditatem adiret, tutor moriatur, nemo dicturus sit, obligari postea pupillum hæreditati. Circa eam observat Clarissimus Autor, usum procuratorum & nunciorum, contra jus subtile ac rigidum, moribus introductum esse, nec tamen, in omnibus omnino actionibus, locum habuisse, sed actus legitimos, ac inprimis hæreditatis aditionem, præfracte operam istam vicariam respuisse, rursus tamen, favore pupillorum receptum esse, ut etiam per tutorem, hæredes fieri possint. Sed ne quid temere hic concessum putes, non omni pupillo, sed infanti solum hoc datum esse, Noster deinde annotat, id tertio adjiciens, quod tutor, eo casu, non statim adeat, sed fere prius servum pupilli, nomine domini, hæreditatem jubeat adire: quibus positis, apparere amplius ait, in textu nostro, pupillum infantem supponi debere, num vero ipsum, vel ejus servum, hæredem institutum dicas, nihil referre. Quod autem, mortuo tutore, pupillum, ex servi ignorantis aditione, hæreditati non obligari, in lege nostra dicatur, illud singulare, ac diligentissimæ observationis Noster esse censet, cum, secundum communes juris regulas, contrarium omnino dicendum sit. Sed ut hactenus sententia legis satis sit manifesta, quodnam tamen Eurematicum hinc deduci possit, non perinde liquet. Fatetur igitur Clarissimus Autor, se non multum hic invenire, quod cautionem sapiat, hinc amplius conjicit, compilatores Pandectarum hunc locum quidem ex Modestini libro singulari de Eurematicis desumsisse, sed non propter ipsum Eurematicum, ut cæteros plerosque, verum ut materiæ de adeunda vel omittenda hæreditate inserviret, neglecto, quod ei adhærebat, Eurematico. Caput ultimum variis aliorum Eurematicis destinatur, quæ strictim recensebimus: Referuntur itaque Eurematica Q. Mucii Scævolæ, C. Galli Aquilii, Antistii Labeonis, Neratii Prisci, Juventii Celsi, Salvii Juliani, Sexti Cæcilii Africani, Sexti Pomponii, Gaji, Terentii Clementis, Ulpii Marcelli, Q. Cervidii Scævolæ, L. Æmilii Papiniani, Claudii Tryphonini & Ælii Marciani, Ulpiani & Pauli, Venuleji Saturnini, ac tandem

incertorum Auctorum, cujus generis Nostro esse videntur, vetus illa testandi ratio per æs & libram, providentia circa substitutionem pupillarem tradita in *§. 3. l. de pup. substit.* clausula codicillaris, fictiones legis Corneliæ & juris postliminii, constitutum possessorium aliæque fictæ traditiones, cessio in jure, & omnes imaginariæ ac umbraticæ emtiones venditiones, aliique actus solennes & legitimi: denique, quæ ad Jus publicum pertinere censentur, aquæ & ignis interdictio, pœnæ servitus & addictio in servitutem, si quis ad nomen non respondisset. Hæc tria enim, judice Nostro, nihil aliud sunt, quam mera commenta, in fraudem legis Porciæ & Semproniæ.

AD SODALES HISPANÆ CONFRATERNITATIS SS. Sacramenti, qui in solemnibus exequiis LEOPOLDI Rom. Imperatoris, Urnam sepulchralem, & ipsius effigiem magnifico apparatu erexerant, Oratio Panegyrica Comitis JOANNIS BAPTISTÆ COMATII, ejusdem Confraternitatis Consodalis; habita Viennæ in Parochia Cæsarea Sancti Michaelis, Anno 1705, 1. 2. 3 & 4 Septembris.

Viennæ Austriæ, typis Joannis van Ghelen, 1705. fol. Constat pl. 10 & fig. æn. 2.

NOn ignobile est inter nitidissimos hujus ævi scriptores Etruscos Illustr. Comitis *Comatii* nomen, quippe qui variis hactenus libris historicis atque politicis pulcre contextis inclaruit, quorum cum in Actis nostris, nescimus quo fato, mentio facta fuerit nulla, non erit ab hoc loco alienum, de his, qui ad manus nostras pervenere, paucis præfari. Nimirum postquam Historiographi Cæsarei munus, morte Ill. Comitis Galeatii Gualdi Priorati relictum, Comatio fuisset demandatum, qui solus dignus habebatur Imperatori *LEOPOLDO*, qui historiam rerum suarum a Gualdo cœptam pertexeret, e re existimavit, ea primum, quæ Gualdus fusius usque ad annum 1670 (quo vastum ejus opus *Historia di Leopoldo Cesare* Viennæ II Voluminibus in fol. prodiit) tradiderat, in compendium redigere. Prodiit ergo ejus *Istoria di Leopoldo Primo Imperadore* Viennæ,

Viennæ, circa annum 1689, duobus minoribus tomis in 8, eoque statim plausu exceptus liber est, ut & mox A. 1690 in Germanicam linguam translatus Augustæ Vindelicorum prodiret, & deinde A. 1697 Viennæ, etsi haud auctior, recuderetur; quo eodem anno prodiit ibidem libellus ejus elegans *Coronazione del Re dell' Ungaria, Giuseppe, Arciduca d' Austria, celebrata in Posonia l' anno 1687 li 9 Decembre*, in 8, quo multa continentur, quæ ad res Hungariæ accurate intelligendas pertinent. Dignissimus quoque lectu est ejus libellus *La Mente del Savio* inscriptus, quem ibidem anno 1697 in 8 impressum vidimus, primogenitum tamen ab Auctore in dedicatione appellatum, ubi Sapientem primo accurate describit, deinde quem is conceptum de existentia Dei, de religione, de rebus supernaturalibus, de immortalitate animæ, de libertate humana, de bono & malo, de virtutibus & vitiis, de se ipso & suo statu, de aliorum conceptu, affectibus, intentione & moribus, de legibus humanis, de mundi gubernatione, deque vita & morte habeat, sigillatim, variis admixtis exemplis historicis, ostendit. Denique Venetiis A. 1699 & hoc ipso anno 1706 Viennæ prodiit ejusdem liber *La Morale dei Principi, osservata nell' Istoria di tutti gl' Imperadori, che regnarono in Roma*, in 8, in quo, transcursa Cæsarum a Julio usque ad Constantium Chlorum historia, quædam notatu digniora paucis verbis excerpsit, quibus deinde morales quasdam observationes subjecit, & in his artes regnandi luculenter ostendit. Hæc sunt Comatii opera, hactenus a nobis visa, in quibus & eruditionis varietatem, & sermonis Etrusci, in quo regnat, suavitatem merito commendamus. At eum non minus Latinæ linguæ peritissimum esse, hic, quem sistimus, Panegyricus ostendit, quem, cum Hispanum Cæsareo - Regium Sodalitium SS. Sacramenti *LEOPOLDO* in Cæsarea Parochia S. Michaelis funebrem molem longe elegantissimam (cujus hic typus affabre depictus cernitur) exstruxisset, magno omnium plausu recitavit. In hoc virtutes Leopoldi, pietatem, prudentiam, constantiam, aliasque decantat, & qualem non modo suis, sed & hostibus se propinaverit, qua felicitate Turcas Gallosque superaverit, verbis magnificis ostendit; neque minus singularia nonnulla paucisque

nota inspergit. Quorsum pertinent omina illa: *In Zentha conflictu praevolantes luserunt Aquilae: ante desolationem Bosniae, lymphatici per compita urbium clamarunt Vates: in extremis Hungariae motibus, sacrae fleverunt imagines: ante Hochstetbianam Gallorum stragem, victoriae nuntius Viennam accessit.* Verum malumus Lectores totam orationem perlegere, quandoquidem metuendum nobis est, ne, si laciniam pulcerrimae vesti detrahamus, elegantiae aliquid decedat.

NOVA LITTERARIA EX ANGLIA.

PLures Anglos sub prelo habere libros eximios, ex impressis aliquot schedis, quae in manus nostras pervenere, intelleximus. Praeterquam enim quod Oxonii Vir celeberrimus, Joannes Mill, S. T. P. Prolegomena Novo Testamento, quod Graece in folio, quod ajunt, cum variis lectionibus splendido volumine editurus est, praemittenda excudit, ibidem doctissimus Jo. Ernestus Grabe exactissimam Versionis LXXviralis editionem procurare aggressus est, id quod ante illum Fronto Duceus in Gallia, & If. Vossius in Anglia frustra tentarunt. Constituit autem exemplar Alexandrinum sequi, a Wanlejo magna industria atque studio collatum, quod cur ceteris MSptis praeferat, in epistola quadam ad laudatum Millium ostendit. Neque tamen alia MSpta negliget, quorum ope textus multis modis emendabitur, & supplebitur locis bis mille, in quibus sunt trecenti fere versus integri, qui in Anglicanis hactenus editionibus desiderati sunt. Hae additiones atque emendationes suis locis, sed paulo minori charactere, inserentur, & si quid fuerit in Alexandrino codice emendatum, lectio tamen ejus codicis in margine deprehendetur. Praeterea accedent passim Origenis asterisci atque obelisci, nulli hactenus editioni additi, & inter deperditos habiti, quorum illos supplementis, quibus lacunas LXXviralis versionis suppleverat, hos vero verbis & sententiis, quae in textu Hebraico non comparebant, praefixit. Ceterum Grabium hunc ad editionem tam egregii operis haud imparatum accedere, vel tres ejus dissertationes de versione LXX Interpretum nuper Oxonii in 4 editae, documento esse possunt. Imprimuntur & Oxonii Livii Opera, sex Voluminibus comprehensa cum variis Lectio-

ctionibus, Chronologia & Notis, in 8, accurante T. Hearne A. M. quam editionem eo futuram speramus præstantiorem, quod ejus ordinandæ ac revidendæ curam, præter dictum Hearne, eruditissimus Hudsonus, Bibliothecarius Bodlejanus, in se suscepit. Nimirum ipse textus is futurus est, quem Gronovius senior exhibet, cum MSptis tamen variis, nunquam antea collatis, & editionibus præstantioribus comparatus, cui series chronologica, qualem Dodwellus consignavit, in margine adjungetur. Subjicientur singulis fere paginis variæ lectiones, nec non conjecturæ atque emendationes virorum eruditorum longe plurimæ, quas alii Livii editores insuper habuere, brevissimis tamen, ne lectori offensioni esse possint. Proinde in fine cujusque voluminis, vel si videbitur, junctim in ultimo, annotationes & explicationes prolixiores, quæ textui commode subnecti non potuere, nec non Nummi atque Inscriptiones, quæ ad illustranda Livii loca pertinent, deprehendentur. Denique lacunæ e Doujatio supplebuntur, & mappæ Geographicæ accuratiores suis locis inserentur; & accedent operi luculenta præfatio, & indices copiosiores. Hæc ubi absoluta fuerint, de imprimendis pariter Freinshemii Supplementis deliberabitur. Sic deinde etiam Tacitum duobus voluminibus, in 8, & Ciceronem duodecim voluminibus excudendum esse, in eadem scheda, ex qua hæc deprompsimus, nuntiatur. Vidimus & Dionis Cassii novum specimen, in fol. cujus quippe Scriptoris Historias Romanas, ex Guil. Xylandri Interpretatione a Jo. Leunclavio locis innumeris emendatas recudere Angli constituere. Neque vero inter Wechelianam & novam hanc editionem quicquam interesse videtur, nisi quod, quæ ad finem illius editionis adjectæ sunt notæ, hic singulis paginis subjunctæ conspiciuntur, quibus tamen plurimas adjecit Oddy, qui hanc forte editionem curabit. Appositæ quoque sunt singulis paginis anni; contra, quæ in margine Wechelianæ exstant, notulæ omissæ omnes. Sunt & sub prelo Oxonii Theodosii Sphærica Gr. Lat. accurante Jos. Hunt, A. M. in 8. Item Eduardi Lhwyd, Ashmoliani Musei Custodis, Archæologia Britannica; containing some Account, additional to what has been hitherto published, of the ancientest Languages, Customs and Monu-

Monuments of the British Isles; from Obſervations and Collections in Travels through Wales, Cornwall, Baſſe Bretagne, Ireland and Scotlant, Vol. I. in fol. An Expoſition of Daniel's Prophecy of LXX Weeks, with Chronological Tables of thoſe Weeks, and other matters relating to the ſame; by the Right Reverend Father in God, William Lord Biſhop of Worceſter, in 4. The Natural Immortality of the Soul aſſerted and proved, from Scripture and Primitive Antiquity; (in Anſwer to a Book written by Mr. Dodwell, entit'led *The Diſtinction between Soul and Spirit*) wherein the true ſenſe of the Fathers concerning the Origin, Nature and Immortality of the Soul is repreſented, and a particular and full Account given of all thoſe Citations, Mr. Dodwell has made from them; by Tho. Milles, B. D. of Chriſt Church. Promittuntur etiam libri ſequentes, quanquam nondum prelo ſubjecti: Geographorum Græcorum minorum Volumen tertium, cura Jo. Hudſon, 8; Boſtoni Burienſis Catalogus Scriptorum Eccleſiæ, & Joannis Lelandi Opus de Scriptoribus Majoris Britanniæ illuſtribus, cum Additamentis uberrimis, e codicibus MSptis & impreſſis, per T. Tanner A. M. Cancel. Norwic. nec non John Spelman's Life of King Alfred the Great, from the Original Copy, with ſeveral Additions from MSS. by Mr. Hearne, cui, ſi e re videbitur, accedent ejuſdem Spelmanni tractatus duo, alter A view of a printed Book entitul'd, *Obſervations upon his Majeſties (King Charles I) late Anſwers and Expreſſes*, alter The Caſe of our Affairs in Law and Religion examin'd.

LIBRI NOVI ALII.

Le Grand Cabinet Romain ou Recueil d' Antiquitez Romaines que l' on trouve à Rome, avec les Explications de Michel Ange de la Chauſſe. A Amſterdam, chez Fr. Honoré & Zach. Chatelain, 1706. fol.

Nouveaux Memoires de Mr. Nodot, ou Obſervations qu' il a faites pendant ſon Voyage d' Italie. Avec des Cartes & des Figures. A Amſterdam chez Zacharie Chaſtelain le Fils, 1706. 12.

Divers Ecrits touchant la Signature du Formulaire, par Rapport à la derniere Conſtitution de N. S. P. le Pape Clem. XI. 1706. 12.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno M D C C VI.

JOHANNIS MARCKII BIBLICÆ EXERCITATIONES ad quinquaginta selecta loca Veteris & Novi Testamenti.

Amstelodami, apud Gerardum Borstium, 1706. in 4. Alph. 6. plag. 8.

POst editas A. 1694. ad selectiora loca Veteris & Novi Testamenti, numero quinquaginta, Exercitationes *Textuales*, a nobis in his Actis anno modo nominato p. 234. f. recensitas, alias nunc ad totidem utriusque Fœderis extantiores textus Exercitationes, quas *Biblicas* vocare lubuit, Clarissimus MARCKIUS nobiscum communicat; unde non possumus, quin earundem themata notitiæ Lectorum paucis jam insinuemus, & generatim ante omnia varia heic Polemica, Critica, Chronologica, Moralia, Philologica, Topographica, Historica, Dogmatica & Problematica, quæ delectare ipsum queant, in volumine hoc reperiri significemus, quæ qualianam sint, strictior recensus ipsi paulo clarius ob oculos proponet.

Verborum Dei ad Cainum Gen. IV, 7. hanc esse versionem atque expositionem optimam, conjectura quadam sua nixus, asserit: *annon, si bonam feceris adductionem* vel *oblationem*, vel etiam *excellentiam*, quam possides jure primogenituræ, aut *si bene feceris offerendo*, una cum hoc opere, quin *&, si non bonam illam*, aut *bene feceris, ad ostium peccati cubans* porro, *& ad te*, ut primogenitum, *appetitus illius* tui fratris junioris erit, *& tu adeo dominaberis in eum?* Geminam sane heic, eamque diversissimam conditionem proponi, sed unum tamen eundemque eventum Caino optabilem promitti innuit, qui Cainum ab omni Exercit. I.

affectu & molimine pravo in Habelem deberet retrahere, utpote
II. illuc jam nimis inclinatum. *Ordinem filiorum Noachi*, ad locum
Gen. V, 32. illustrandum, ita disponit, ut Japhetum agnoscat ma-
III. ximum, Semum medium, & Chamum minimum. *Annum nativitatis Abrahami* non in septuagesimo, sed in centesimo potius
trigesimo patris, ipsius Terachi, quærendum autumat, locaque
adeo Mosis Gen. XI, 26. & Gen. XII, 4. cum inter se, tum & cum
narratione Stephani Act. VII, 4. conciliat. De facto Abraha-
IV. mi, *uxorem suam pro sorore haberi volentis*, Gen. XII, 11. 12. 13.
ita judicat, ut Abrahamum a culpa expressi mendacii turpisque
lenocinii absolvat quidem, nec tamen ipsum ideo a multa prudentia, subjectione, fide & fiducia commendandum, quin potius de nimio metu, dissimulatione indecenti, & impudicitiæ
consensu satis manifesto, redarguendum venire statuat. Pro-
V. missionem Divinam *de semine Abrahami futuro instar stellarum*
Gen. XV, 5. primo & directe posteritatis ex Abrahamo nasciture
secundum carnem multitudinem stupendam inferre, sed tamen
insimul & pium Abrahami semen tum ex posteris, tum ex Gentibus, spectari, nec Christum excludi debere; in similitudine stellarum etiam, præter numerum, de variis laudabilibus horum po-
VI. sterorum qualitatibus cogitari posse contendit. *Itionem* Abrahami *ad patres*, Genes. XV, 15. memoratam, de ejus morte exponit, & quod addatur, *in pace*, non adeo spectare vult felicem
cœli quietem, in quam moriens abierit Abraham, quam prosperitatem & tranquillitatem Abrahami, quæ ipsum in vita sic comi-
VII. tari debeat, ut nec morientem relinquat. In nominibus *Abraham* & *Sarah*, pro Abram & Sarai a Deo his impositis, non aliud
mysterium, quam solam seminis multiplicandi denotationem
VIII. quærendam venire admittit. *Columna nubis & ignis* historiam
ex Exod. XIII, 21. 22. dum illustrat, miraculosam istam omnino
fuisse censet, nec pro miraculo substituendam admittit naturæ
operationem, nedum humanam industriam in curando altaris
foco, quo quidem posteriori in capite Clarissimum Hardtium
IX. palam refutatum dat. Similiter in *aquis Mara amaris* per injectum lignum edulcatis Exod. XV, 22--26. supernaturale Dei
X. ipsiusmet miraculum agnosci cupit. *Coturnices* juxta Exod.
XVI,

XVI, 12. 13. Iſraelitis conceſſæ in cibum, non locuſtæ ipſi, ſed omnino aves ſunt, earundemque multitudinem ſtupendam miraculis Divinis utique annumerat; & in eadem claſſe *Manna* quo- XI.
que *deſerti* Exod. XVI, 13 -- 36. reponit, quam gloriam & *aquis* XII
ex petra bis miraculoſe eductis Exod. XVII, 1--7, & celebri *aqua-* XIII.
rum puteo Num. XXI, 16. 17. 18. deſcripto vindicat. Sententiam
ſuam olim Exercitat. Textuali VIII. Part. I. aſſertam, *de veſtimen-* XIV.
tis & calceis Iſraelitarum in deſerto duratione extraordinaria inſtructis, qua vel nullatenus vel potius non plene detrita, a mortuis etiam relicta vivis, & ab his varie, pro ratione ætatis variantis, ſibi aptata fuerint Deut. XXIX, 5. contra ea, quæ ſecus viſa
ſunt Celeberrimo Hardtio, paucis vindicat. Integrorum de- XV---XIIX.
hinc Pſalmorum quatuor, qui ſunt *ſecundus, octavus, decimus ſextus* & *ſexageſimus octavus*, exegeſin ſubnectit, & in eorundem expoſitione, præcipua aliquot Chriſtianiſmi myſteria, ad credentium inſtructionem, & incredulorum convictionem, ſtabilita dat.
De מנחה & אשכר Meſſiæ Regi adducendis juxta Pſ. LXXII, XIX.
10. ita ſentit, ut voce מנחה munus farreum, vocabulo autem אשכר libamen ſacrum notari, modumque loquendi ab œconomia vetere ad cultus ſpiritualis & corporalis integritatem, lætitiam & acceptionem gratam transferri ſtatuat. *Converſio-* XX.
nem ſeu *reverſionem hominibus a Deo mandatam* Pſ. XC, 3. nil niſi hominis mortalis corruptionem & mortem, ex Dei potentiſſimi & ſemper vivi ſententia ac providentia immiſſam, reſpicere
affirmat. Locum alias difficillimum *de nimio juſtitiæ & ſapien-* XXI.
tiæ, ſimul & *improbitatis ac ſtultitiæ*, a Salomone damnato Eccleſ. VII, 16. 17. 18. ſic παραφράζει: *Ne juſtitiam conſtituas in iis, quæ a Deo non ſunt mandata, neque horum etiam intuitu de tua juſtitia altum ſentias, aut dictis factisque te ipſum efferas. Sapientiam ſimiliter noli æſtimare, quæ in minus neceſſariis inutilibus & abditis verſatur, nec ex ea aut aliunde tibi creſcat animus, nedum ut de te inaniter glorieris; ne deſolationis tuæ propria per conjuncta hæc vitia fias autor. Porro ne improbitatem agnoſcas in iis, quæ Deus ipſe non interdixit, ut hinc quoque te ipſum indecenter deprimas, aut depreſſum prodas; ut ne pro ſtultitia habeas ignorantiam quamvis, ut hinc vera de omni aut neceſſaria ſapien-*

tia carere doleas, aut exclames; ne ejusmodi viis per additionem ad Dei verbum & abnegationem gratiæ ejus, festinatim tibi accersas judicium. Per *facies aquarum, super quas mittendus sit panis*, Eccles. XI, 1. homines miseros cum suis miseriis & lacrymis, qui liberalitate juvandi sint, & *per multitudinem dierum, in qua inveniendus ille rursus sit*, multos dies vitæ hujus continuos, atque futuram insuper æternitatem intelligit. Circa populi *ad legem & testimonium* factam Jes. VIII, 20. allegationem, duplicem expositionem ulterius examinandam suppeditat. Una hæc est: *ad legem & testimonium* se conferant, attendant & componant, *si non sint locuturi*, seu loqui nolint, *secundum verbum hoc, in quo non est aurora*, h. e. si in meris tenebris renuant hærere, & veram lucem sincere quærant, quæ non est extra legem & testimonium Jehovæ. Altera rursus hæc: *ad legem*, eo, ut dictum est, modo se recipiant, attendant & componant, *& ad testimonium*, Vatum scilicet, *si non loquantur* hi *secundum verbum hoc* Pythonum & sciolorum, *in quo non est aurora*, sed lucidissimam ex adverso legem Dei teneant, sequantur & inculcent.

XXII.

XXIII.

XXIV. Jerosolymitani *montis Zion situm* magis pro meridionali, quam

XXV. septentrionali agnoscit, & locum Jes. XIV, 13. illustrat. *Consilia Dei de longinquo*, Jes. XXV, 1. laudata, respicere monet non tam præteritum quam futurum, tempora videlicet longe post futura & loca longinqua. Hæc summaria est materia Exercitationum viginti quinque, quibus totidem locorum Veteris Testamenti vexatiorum sensus dilucidatur.

Exerc. In secunda voluminis parte loca Novi Testamenti tot,

XXVI. quot in priori Veteris, excutiuntur. *Excitationem filiorum Abrahæ ex lapidibus*, Matth. III, 9. allegatam, non vult accipi de immediata lapidum in Abrahamidas conversione, sed putat ex lapidibus dici tum excitari filios Abrahami, quando lapidum vilis, dura & ad nutrimentum naturaliter prorsus inepta substantia, cedat loco mollium & aptiorum terræ partium & frugum in nutrimentum, etiam semineum, Abrahamidarum, qui hinc alios iterum gignant filios, ex illa jam in se mutata lapidum substantia.

XXVII. In *Spiritus super Christum baptizatum descensu*, veram *columbæ* formam fuisse visam, ad Matt. III, 16. adstruit; quanquam hunc con-

ſpectum ad Chriſtum & Johannem reſtringere malit, quam univerſo populo permiſſum credere. *Tentationem Christi* vere factam, XXIIX.
ex Matth. IV, 1. ſq. probat. *Debita*, quorum *remiſſionem Divinam* XXIX.
credentes in petitione quinta Matth VI, 12. ſibi expetant, peccata
eſſe evincit. *Sapientia a liberis ſuis juſtificata* ex Matth. XI, 19. hanc XXX.
facit notionem, ut Sapientia (per quam omnino Chriſtum intelligit,) dicatur non intrinſeca quadam mutatione facta juſta, ſed pro juſta agnita, defenſa, pronunciata, celebrata, adeoque & ab oppreſſione injuſta liberata, & quidem a filiis ſuis, ſeu objective in eis & ob eos, ſeu ſubjective potius ab eis, ut efficientibus
iſtius juſtificationis. *Blaſphemiam in Spiritum Sanctum* non re- XXXI.
mitti notat, ad ductum Matth. XII, 31. 32, tum ex rejectione medii unici ſalutis maligna, quæ heic adſit, tum ex defectu reſipiſcentiæ veræ, qui ſemper conſequatur. *Moſen & Eliam* nequa- XXXII.
quam in phantaſia modo, ſed vere, a diſcipulis transfigurationis Chriſti ſpectatoribus fuiſſe viſos affirmat, & locum adeo Matth.
XVII, 3. ulterius explanat. *Sanctorum monumenta* in morte XXXIII.
Chriſti *aperta*, eorum vero *excitationem* Chriſti demum ſubſecutam eſſe reſurrectionem ſtatuit, ſuſcitatosque absque altera morte in cœli gloriam ingreſſos pronunciat, ut ſua lux narrationi Matthæi Cap. XXVII, 52. 53. conſtet. Voces, ἐρχόμε- XXIV.
νον εἰς τὸν κόσμον Joh. I, 9. non ad hominem, ſed ad τὸ φῶς
trahit. *Accepta* a nobis *ex Chriſti plenitudine* χάριν ἀντὶ χά- XXXV.
ριτος, explicatur de gratia impetrata pro gratiæ agnitione per
preces & gratiarum actiones. Per τὸν λόγον in locis Actor. XXXVI.
X, 36. XIII, 26. XX, 32. & Hebr. IV, 12. Filium Dei deſignari ob XXXVII.
ſervat. De *credentibus ad vitam æternam ordinatis*, ex Act. XIII, 48, XXXVIII.
adverſus Pelagianas torſiones varias diſputat. Πάρεσιν *peccato-* XXXIX.
rum antecedentium Rom. III, 25 26. interpretatur de facta fidelibus Patribus ante Chriſtum peccatorum ſeu prætermiſſione, ſeu transmiſſione, ſeu præteritione, ſeu diſſimulatione, quæ ſingula non modo impunitatem peccantium, ſub Novo Teſtamento non minus quam ſub Veteri obtinentem, includant, ſed & punitionem ipſius Vadis ad illud tempus excludant. Poſt *Sapi-*
entiæ Evangelicæ præſtantem deſcriptionem, quæ 1. Cor. II, 6-10. XL.

XLI. reperiunda eſt, decenter illuſtratam, *unicum fundamentum* de-
clarat, & de *opere vario ei inædificato* ex 1. Cor. III, 11--15. agit.
XLII. Tum *Angelum Satan Paulum colaphizantem* 2. Cor. XII, 7. expo-
XLIII. nit de percuſſione corporali ab Angelo malo facta. *Funda-
mentum Prophetarum & Apoſtolorum* Eph. II, 20. illud eſſe per-
hibet, cui ipſi ſint inædificati, vel rectius, quod ipſi active po-
ſuerint, ſive illud ſit perſonale, ipſe Chriſtus, ſive reale, doctrina
illorum etiam Scripturis comprehenſa; lapidis vero *ἀκρογω-
XLIV. νιαίου* nomen Chriſto recte tribui, palam oſtendit. *Firmum
Dei fundamentum* 2. Tim. II, 19. Chriſtum ipſum dicit. Quan-
XLV. do Chriſtus Jeſus appellatur *Apoſtolus & Pontifex τῆς ὁμολογίας
ἡμῶν*, Hebr. III, 1. per hanc non ſponſionem ſeu conventio-
nem & conſenſum, ſed *confeſſionem* intelligi debere obſervat.
XLVI. Quid prudentiæ inſit promiſſo Apoſtolico *de fundamento ite-
XLVII. rum haud jaciendo* Hebr. VI, 1. 2. 3. latius declarat. *Illumina-
torum prolabentium renovationem ad reſipiſcentiam* negatam
Hebr. VI, 4. 5. 6. capit de hominis lapſi interiori & exteriori im-
mutatione ad ſtatum & operationem meliorem, magisque Divi-
næ voluntati ſimul & ſaluti propriæ ac ſtatui Adamico quadan-
tenus convenientem. Hanc dicit vocari impoſſibilem ob im-
potentiam humanam, quæ tamen ipſa ex negata Divina volun-
tate & cooperatione oriatur, adeoque ſic ſatis ſit abſoluta, &
monſtret, fruſtra fundamentum prorſus deſtructum rurſus po-
XLVIII. nendum eſſe. Porro poſtquam, quid ſit *ἄφεσις peccatorum
XLIX. tollens oblationem?* Hebr. X, 18. declaravit, & *certum ac grave
judicium ultro poſt agnitionem veritatis peccantium*, ex Hebr. X,
26--29. expoſuit, tandem in loco 1. Joh. V, 16. 17. definit, ac
L. quidnam ſit *peccatum non ad mortem*, diſquirit. Aſcenden-
dum nempe putat ad ſpeciem unam, vel multiplicem potius,
peccati, adverſus quam, præ alia aliqua, decreverit Deus gratiam
ſuam in Chriſto demonſtrare, non in omnibus, ſed in multis pec-
cantibus, quæque hinc, ſive gravior, ſive levior in ſe, admittat
reſipiſcentiam poſſibilem & actualem ſerius vel ocyus, in ele-
ctis & credentibus hominibus, adeo, ut de nominatis fratribus,
qui ſic peccant, neutiquam ſit deſperandum.

Singu-

Singulis his ita absolutis appendix quædam subjicitur, Oratio puta funebris in obitum *Jac. Triglandii*, Jac. Filii, Jac. Nepotis, S. S. Theol. Doctoris, hujusque & antiquitatum Hebraicarum Professoris & Ecclesiæ Lugdunensis Pastoris, ab Autore Clarissimo habita, e qua vitæ a Triglandio transactæ brevissimas has lineas ducere, a scopo nostro haud alienum forte fuerit. Natus est Triglandius Harlemi, VIII. Maji, An. 1652. Undecimo ætatis suæ anno parente utroque orbatus, sub provida amicorum & agnatorum cura multum profecit. Latinas Græcasque literas, cum Philosophiæ principiis, tractavit primum in Schola Harlemensi, & dein in Amstelodamensi, sub ductu Rectoris Adriani Junii. Academias hinc salutaturus, primo venit Harderovicum, hinc Lugdunum transiit, ubi admissus est in hospitium Antonii imprimis Hulsii, cujus ductu multum in Orientalium linguarum exercitio præstitit. Impellente sanctissimo voto morientis Patris, quod religiose habendum merito credidit, Theologiæ se totum consecravit, & in Academia Lugdunensi Viros celeberrimos, Abrahamum Heidanum, Christophorum Wittichium, Fridericum Spanhemium, Davidem Knibbium aliosque diligenter audivit, tantumque ex eorum institutione emolumenti cepit, ut, quotquot respondentem, opponentem, defendentem, orantem Juvenem audirent, de maximis usibus, quos ab ipso olim certo esset habitura, Ecclesiæ lætabundi gloriarentur omnes. Posteaquam in examine solito Classi Harlemensi suam probavit diligentiam, A. 1676 Viris Eruditis, tum per Belgium, tum per Angliam, in quam per septimanas aliquot excurrit, coram innotuit. Vithornæ primum, qui pagus spectabilis est in Diœcesi Trajectina, hinc ineunte A. 1677. Trajecti, A. 1678. Bredæ Ecclesiæ Ministrum egit. Breda ipsum ad se trahere conabantur Medioburgenses, at hæsit ibi usque ad A. 1680, quo ejus ministerium expetiit & impetravit denuo Ecclesia Ultrajectina, a qua divelli se haud passus est per Roterodamensem Ecclesiam, quantopere hæc ipsum urgeret A. 1681; quo tamen labente major fuit in eum Lugdunensium impetus, cui, quippe fortius repetito, cessit, haud liber interim vel a rogationibus Hagiensium, vel a votis Amstelodamensium. Sed mansit nihilosecius Lugduni, ubi

ni, ubi A. 1690. ex Magistratus & Synedrii consensu, labores sacros cum Marckio partitus est. Anno 1686. ordinariam Theologiæ Professionem obtinuit, & insuper A. 1702. novo titulo antiquitates Hebræorum profiteri jussus est. Doctrinam de cætero Noster vere consummatam ei tribuit, linguarumque eum omnium ad stuporem potentem vocat, utpote qui, præter Theologiæ sacræ abstrusissima quæque capita, noverit, quicquid fabulosum aut verum, parvum aut magnum, vetus aut novum, indignum aut dignum dederit seu orbis Christianus, seu Roma gentilis, seu Græcia sapiens, seu Ægyptus solers, seu Oriens etiam extremus. Imprimis nihil tradidisse ait Judæorum populum, per suos Magistros vel Scripturarios, vel Talmudicos varios, quod ipse minus exploratum habuerit. Eruditionis præclaræ monumenta illustria reliquisse ipsum refert non tantum in selectis variis disputationibus, de *Librorum Apocryphorum appellatione*, de *Libro Justorum*, de *Corpore Mosis*, de *Trium Cœlestium Testium apud Johannem authentia*, de *Domini nostri elogiis apud Paulum initio Epistola ad Hebræos*; & in Orationibus, de *Legitima Fidei propaganda ratione*, de *Utilitate Religionis in Republica*, de *Origine & Causis Rituum Mosaicorum*, de *Josepho Patriarcha in Sacri Bovis Hieroglyphico ab Ægyptiis adorato*, de *Laudibus Friderici Spanhemii defuncti*; sed & in Conjectaneis de *Dodone*, & Opere de *Karæis* (a nobis etiam nuper recensito in his Actis, A. 1703. p. 63.) & *Sacræ Scripturæ Vindiciis* adversus novum ejusdem Systema a Viro Docto temere formari cœptum. Et plura accepisset ab ipsius manu Orbis Eruditus, nisi eum fata his terris eripuissent, d. 22. Septembris, A. 1705, quo ætatis suæ quinquagesimum agebat quartum. Superstes tamen perennat in filio, quem præter filias quatuor reliquit, *Jacobo*, qui studiis variis egregie innutritus & excultus, *Juris-Consulti* titulum haud ita pridem cum omnium applausu accepisse dicitur.

IDEA DE' NOBILI NELLE GESTA DEL Comte Ottone Onorio di Traun, &c.

i. e.

i. e.

IDEA NOBILIUM IN VITA ILLUSTRISSIMI OTTONIS HONORII, S. R. I. Comitis de Abensperg & Traun, Wolckenburg & Eglos, Domini in Traun, Petronel & Maissa &c. historice delineata a Dn. DE LA ROCHE, ejusdem quondam Nutritio. In 8.

Constat pl. 16.

ETsi in titulo opusculi hujus, neque loci, ubi editum, neque
anni, aut typographi nomen conspicitur, compertum ta-
men habemus, illud nuper admodum Viennæ prodiisse. Com-
plectitur autem vitam, itinera & res gestas Illustrissimi Comitis
OTTONIS HONORII DE TRAUN, hodieque super-
stitis, qui præter Aurei Velleris insigne decus, Supremi Vexilli-
feri hæreditarii utriusque Austriæ, Consiliarii Status Intimi, Ma-
gnique Mareschalli & Generalis Colonelli Austriæ Inferioris di-
gnitate gaudet. Natus is est Patre Honorio, & Matre Regina
Christina, Comitissa de Zinzendorff, anno 1644, die 13 Martii.
Religione Catholica a primis annis imbutus, cum ingenium acre
& ad quævis aptum prodidisset, nactus est præceptorem doctissi-
mum Wagenseilium, cujus præceptis & in secessu Maissano, &
integro biennio Posonii usus est. Remoto deinde ex ejus co- 23
mitatu Wechtlero, quem periculum erat, ad Protestantium Sa-
cra juvenem traducturum, cum Viennæ palam professus esset 28
Catholicam religionem, nutritium nactus *Philippum Patritium* 30
de La Roche, natione Hibernum, qui hujus libri Auctor, iter
cum eo ad exteros ingressus est. Primum in Galliam profectus,
anno integro Lugduni, studiorum inprimis gratia, nec breviori
tempore Parisiis commoratus est. Hinc Madritum, ubi tum 40
nuptiales festivitates inter Leopoldum Cæsarem & Margaritam,
per vicarium, Comitem de Pötting celebrabantur, perrexit, at- 48
que in familiaritatem Joannis Austriaci admissus, eum copias in
Lusitanos ducentem secutus est, egregiaque ea in expeditione

virtutis ſuæ rudimenta dedit, vario vitæ diſcrimine feliciter de-
53 functus. Viſis poſtea celebrioribus Hiſpaniæ urbibus, in Africam cum Anglis nonnullis e Gaditano portu excurrit, ubi novum in ſedanda barbarorum rebellione virtutis ſpecimen edidit; redux deinde in Hiſpaniam factus, quicquid viſu dignum reliquum fuerat, curioſo oculo obſervavit, demumque Barcinone Genuam ſolvit. Verum duplici jactatus tempeſtate, primum
68 Rhodum, deinde Maſſiliam appulit, & mutato adeo conſilio, cum Melitenſium Gallorumque claſſe denuo in Africam ad ſubi-
71 gendam urbem Gigeri contendit, qua capta, Melitam ipſam petens, adverſa ventorum vi in Tolonem Martium conjectus eſt. Hinc denuo mare ingreſſus, Italiæ littora legit, & præter Ge-
74 nuam, urbes aliquas Regni Neapolitani & Siciliæ ſpectavit, & ubique notatu digniora obſervavit. Sic Cajetæ vidit ſepulcrum
76 matris Æneæ, & carcerem, in quo illo tempore Dux Guiſius & Maſanielli propinqui, qui rebellionem adjuverant, aſſervabantur, Puteoli pontem admirandum, quem opera Diaboli conſtruxiſſe Petrus Bailardus fertur, Sibyllæ Cumanæ habitationem, ſepulcrum Agrippinæ, ſcholam Ciceronis, aliaque, nec non Syra-
81 cuſæ cavernas ſubterraneas, & ſpeculam Archimedis. Demum in Melitam inſulam venit, & a Magno Magiſtro cruce & dignitate Equitis voluntarii ornatus, eo honore dignum ſe uti-
86 que præſtitit. Mox enim Meſſinam tendens, cum in pyratas Biſertenſes incidiſſet, fortiſſime maritimo prælio decertavit, atque inde ad reficiendam navem ad Lampedoſam inſulam appulit.
88 Vidit hic cultum Chriſtianum & Mahometicum, ab utriusque religionis aſſeclis, pari ſecuritate eodem fere loco celebrari. Namque Turcæ capellæ B. Mariæ Virginis, a Chriſtianis excitatæ, adjunxerant ſepulcrum Mahometis Pſeudo-Prophetæ. Ita vero more receptum, ut, quisquis illac iter facit, in alterutro loco pecuniæ vel eduliorum aliquid offerat, nec quicquam auferat, niſi certiſſimum naufragium, ut traditio fert, velit experiri. Hinc denuo Melitam rediit, rurſusque ſolvens, cum pyratas, qui ab omni parte imminebant, feliciter evaſiſſet, Palermum venit, & transcurſo Regno Neapolitano, Romam tandem,
97 caput mundi, adiit. Qua vero honoris ſignificatione, & Romæ

a Sum-

a Summo Pontifice, Christina Regina, aliisque primoribus, & in aliis Italiæ urbibus, Viterbii, Senis, Florentiæ, Bononiæ, Ferraræ, Mantuæ, Venetiis, Mirandulæ, Mutini, Parmæ, Placentiæ, Mediolani, Augustæ Taurinorum, & reliquis, ab honoratioribus fuerit receptus, non attinet pluribus referre. Transcursa 111
deinde iterum Gallia, ubi nova ab ipso Rege Ludovico gratiæ documenta habuit, in Belgium secessit, & cum omnia accurate 115
lustrasset, cum Hispanico legato, Petro de Salinas, trajecit in Angliam. Hinc suadente Nutritio *de la Roche*, qui videndæ 120
patriæ cupidus erat, in Hiberniam proficiscitur, & ex hac porro in Scotiam. Redux deinde in Angliam factus, solvit demum Doveria, & per maritimum Galliæ tractum in Belgium rediit, quo tempore Gallos inter & Hispanos bellum exortum est; itaque novum fortitudinis campum nactus, Hispanis operam suam addixit, & splendido munere, quod vocant *General Ajutante*, 129
defungi cœpit, quod quidem mox, Ernesti consanguinei litteris ab eo vitæ genere avocatus, rursus deposuit. Sic, ut Viennam demum reverteretur, Oldenburgum transiit, quo in loco decus illud Comitum, Antonium Guntherum, jam senem, adeo cum 135
aliis virtutibus, tum speciatim arte pictoria, quam probe callebat, sibi obstrinxit, ut octo equis generosis ejusdem coloris ab eo fuerit liberaliter donatus. Cum vero & in itinere Princi- 138
pem Daniæ hæreditarium offendisset, quocum Lugduni in Gallia arctam amicitiam contraxerat, facile sibi persuaderi passus est, ut in Daniam proficisceretur, e qua mox etiam in Sueciam excurrit. Denique peragrata universa fere Germania, & Wa- 152
genseilio imprimis præceptore Altdorffii amice salutato, Viennam rediit anno 1667 die 7 Octobris, omnibus virtutibus, qua homini datum est, ornatissimus. Hic mox Cæsaris Leo- 158
poldi gratiam meruit, a quo Camerarii munus, aureæ, ut moris est, clavis traditione accepit, jamque ad matrimonium animum applicans, Mariam Christinam, Comitissam de Zinzendorff & 159
Pottendorff, uxorem duxit ineunte anno 1668, quæ post triginta annorum suavissimum connubium, anno 1698 ad superos migravit, relictis duobus filiis, quorum alter vix degustatis cum 231
Maximiliana, Comitissa de Althaim, nuptiis decessit, alter Ca-

Camerarii aliisque muneribus defungens, Eleonoram Comitissam Palfi uxorem habet, e qua filium hactenus unicum suscepit. Hinc varia munia per gradus obiit, in quibus utique & prudentia ejus singularis, ubi judicandum fuit de rebus arduis, sive in foro, sive in aula, & fortitudo quoque, ubi res postulabat, patuit.
163 Quo loco lectu digna sunt, quæ Noster prolixius de ejus constantia in compescenda teterrima militum rebellione narrat. Solus enim, fortiter pugnando, non exiguam eorum catervam in fugam conjecit, & miraculi instar fuit, cum inter globulorum imbres (quibus & equus ejus periit, & servus non semel trajectus est) atque inter districtos tot mucrones, salvum evasisse.
177 Anno 1679, cum pestis Viennenses invasisset, insignem animi præsentiam ostendit, & paulo post, orto de Turcarum adventu rumore, dignissimus Cæsari & Statibus visus est, ad vim hostium repellendam. Reduxit itaque Viennam copias, easque tradidit Ernesto Starembergio, urbis præfecto, & porro accepto a
185 Cæsare Generalis Commissarii munere, nihil omisit, quod ad urbem tuendam, atque rebus necessariis omnibus repente adimplendam, pertineret. Quin & de commeatu in vicinis locis comparando mature prospexit, ne quid his, qui in auxilium ur-
190 bis appropinquabant, deesset, & frequenter, non sine summo vi-
198 tæ discrimine, ex urbe ad Cæsarem commeavit, ac prospere pu-
201 gnavit cum Turcis. Inde Regi Poloniæ & Electoribus Bavariæ & Saxoniæ, quorum favorem facile obtinuit, obviam *missus*, nihil omisit, quod ad maturandam opem pertineret, cumque Principes illi cum Duce Lotharingiæ, quo loco transiri commode Danubius posset, deliberarent, omnes ejus consilium pro-
204 barunt. Quin & ipse potissimum struendi pontis curam suscepit, cumque ancoræ aliaque necessaria ad firmandas naves deessent, jussit catenas omnes e vicinarum urbium puteis laqueosque crassiores in unum conferri, quo effecit, ut intra qua-
206 triduum pons integer sterneretur, quod Lotharingio adeo *placuit*, ut cumprimum Traunium conspexisset, eum suavissime osculatus, Gallicis his verbis compellaverit: *Que vivent les*
207 *Gens d'esprit.* Certe de liberanda urbe adeo fuit sollicitus, ut trium mensium spatio, quo fuit obsessa, somnum non nisi carptim

ptim ac per intervalla ceperit. Unde urbe demum feliciter ab
obsidione liberata, inter primos ob insignem operam a Cæsare
remuneratus est, & porro ritus ordinavit, quibus congressus
Cæsaris Regisque Poloniæ instituti debuit. Sic majorem indies 214
Cæsaris gratiam lucratus, munus Commissarii generalis, postea
Consiliarii Cameræ Aulicæ, & anno 1690 Magni Mareschalli 221
Austriæ Inferioris, quam dignitatem etiam Sigismundus Adamus
& Ernestus e Trauniorum familia possederant, ut & Generalis
Colonelli Austriæ, & demum anno 1691 Consiliarii Intimi Sta- 224
tus nactus est. Anno sequenti ad secunda vota processit,
Esthere Juliana de Oppersdorff, Francisci Comitis filia, in matri-
monium ducta, e qua post novem annos mortua, unicam filio-
lam hæredem habuit. Hinc ne deesset honorum complemen-
tum, anno 1694 ordine Aurei Velleris a Cæsare, cui facultatem 226
fecerat Rex Hispaniæ Carolus II, solenniter decoratus est, cum-
que coortis, quæ etiamnum durant, turbis Hungaricis, novum
virtutis specimen edidisset, insuper Supremus Vexillifer hære-
ditarius utriusque Austriæ, ac postea Consiliarius actualis Secre-
tiorum Consultationum *(della Segreta Conferenza)* factus est. 232
Denique anno 1704 tertias quoque nuptias, cum vidua Comitis
de Weissenwolff omnibus virtutibus ornatissima celebravit, e
qua natus illi haud ita pridem filiolus Joannes Adamus. Plu-
ra in laudem Traunii, qui nunc quoque superstes, eadem apud
JOSEPHUM, qua antea apud Patrem ejus Augustissimum,
gratia valet, proferre vetat modestia.

NOUVELLE FORTIFICATION, TANT POUR un terrain bas et humide, que sec et elevé, par feu Minno Baron de Coehorn.

h. e.

NOVA METHODUS MUNIENDI LOCA TAM humilia & humida, quam sicca & elevata, Autore L.B. de COEHORN.

Hagæ Comitum, apud Henricum van Bulderen, 1706. in 8.
Constat plag. 19. tabb. æn. 14.

NOtum satis est *Coebornii* nomen, nota ejus est rerum bellicarum peritia prorsus insignis, nota sunt egregia ipsius inventa ac præclare gesta. A tanto igitur viro quas non nobis polliceamur de arte muniendi meditationes? Quare cum idiomate vernaculo, h. e. Batavo, dudum ab eo publicatæ paucis admodum innotuissent, omnium tamen, quibus Architectura militaris curæ cordique est, ut in notitiam venirent, haud parum interesset, non inutilem publico operam præstitit, qui in linguam Gallicam, eruditis nostro tempore satis familiarem, illas traduxit. Equidem ut triplicem, quam Autor celeberrimus proponit, muniendi methodum hic exponamus, instituti nostri ratio non fert, inprimis cum sine prolixis schematismis intelligi nequeat: quodnam tamen ipsius fuerit institutum, breviter recensebimus. Diu scilicet recepta fuit Belgica muniendi forma, multis iisque fini Architecturæ militaris e diametro adversis defectibus laborans, non obstante, quod insigne Germanorum decus *Speckle*, in opere quantivis pretii de Architectura militari, (quod, cum multa in hac scientia exquisita contineat, recentioribusque inventionibus ansam dedisse dicendum sit, nuper Dresdæ recudi meruit) illos dudum, nempe jam sub finem seculi decimi septimi, notaverat ac emendaverat. Immutarunt illam *Comes de Pagan*, *Mallet*, *Heideman* aliique complures; monstrat tamen Noster, quod admissum in antiqua methodo errorem in emendationibus quoque suis erraverint: id quod tanto magis mirari debemus, quia emendationis istius defectum jam correxerat *Speckle*. Præcipua vis fortalitiorum in defensione ex ala petenda consistit. Interest igitur, ut alæ hostium conspectui subducantur: quod dum præstare nituntur methodi Belgicæ, aliarumque recentiorum plurimarum Autores, id vitium incurrunt, quod spatium ac terræ molem ad suggestus tormentorum excitandos hostibus suppeditent. Duplicem igitur aliam alas tegendi rationem substituit Noster, & in utraque vitium memoratum sollicite præcavet. Cæterum ut præstantia novarum muniendi methodorum ab ipso excogitatarum elucescat, accuratam istius cum moderna Gallorum instituit comparationem. Exemplum primæ proponit in hexagono, secun-

secundæ in heptagono, tertiæ in octogono. Rationem oppugnandi fortalitia, tum secundum Gallicam, tum secundum propriam methodum excitata, summo cum studio expendit, suorumque præ illis insignes monstrat prærogativas, indicatis simul illorum defectibus, quibus in suis medetur. Immo accuratum init expensarum in utraque methodo calculum, easque in sua minores multo, quam in Gallica requiri, comprobat. Notatis quibusdam defectibus, circa modernam loca maritima vel ad fluviorum ripas sita muniendi methodum obviis, propriam subjungit. Taxat denique Architecturæ militaris Scriptores, quod in suis muniendi formis nullum respiciant Horizontem fixum, cum tamen pro diversa altitudine planitierum ultra libellam aquarum, in fluviis æstivo tempore consistentium, variari debeat orthographia. Quare cum ipsi in triplici sua methodo altitudinem in plerisque Bataviæ locis obviam supponere libuerit, quomodo eadem in aliis Horizontibus, sive magis elevatis commode usurpetur, declarat.

***TRIDUANA DE CANONE LIBRORUM SACRO**rum Concertatio, acta in Seminario Montis-Falisci. Autore F. **GUILLELMO BONJOUR**, Tolosano, Ordinis Eremitarum S. Augustini, & in Seminario Montis-Falisci Divinarum litterarum Professore.*

Apud Montem-Faliscum, 1704. Ex typographia Seminarii. Constat pl. 7. in 4.

Doctissimi BONJOURII (cujus dissertationem de *nomine Patriarchæ Josephi, Zaphnath-Pahaneach*, mense Januario anni 1679 p. 6, exercitationem vero *in monumenta Coptica seu Ægyptiaca Bibliothecæ Vaticanæ*, mense Majo anni 1699 p. 233 in Actis hisce recensuimus) industriæ debemus triduanam hanc de canone librorum sacrorum concertationem, quæ jubente & præsente S. R. E. Cardinali, Marco Antonio Barbadico, Archiepiscopo, Episcopo Montisfalisci & Corneti, quem mortem obiisse non ita pridem accepimus, in Seminario Montisfalisci amplissimo, cujus ille Purpuratus conditor & instructor exti-

extitit, publice acta, & Clementi XI. Pont. Max. ab Autore humillime dicata fuit. In tres vero illa dispescitur dialogos, quos inter se habent sex numero interlocutores, Catholicus nimirum, Judæus, Ethnicus, Hæreticus, Samaritanus atque Politicus. Catholicus uti ubique illud agit, ut superbiæ & pertinaciæ Hæretici, Judæi perfidiæ & obdurationi, Samaritani malevolentiæ & livori, Ethnici superstitioni, ac Politici impietati intemperantique licentiæ obviam eat; ita in primo dialogo non tantum canonem librorum sacrorum, quem Ecclesia Romana sequitur, adstruere conatur, verum etiam, ut alia taceamus, de librorum Mosaicorum antiquitate ut testimonia sua proferant, & Ethnico, & Samaritano, & Judæo ansam præbet. Ita Ethnicus docet ea, quæ in Mosaico legum Judaicarum volumine legerunt olim prisci Gentilium, nos legere hodie in Pentateucho. Longinum enim, Zenobiæ Palmyrenorum Reginæ a consiliis & studiis, eximio Mosen elogio prosequi in libello *de sublimi genere dicendi*, quod legum initio scripserit, dixisse Deum: *Fiat lux & facta est*, quæ verba adhuc hodie circa initium Pentateuchi occurrant. Numenium Pythagoricum agnovisse, Platonem dogmata sua a Mose sumsisse, propterеaque apud Eusebium lib. XI. Præpar. Evang. c. X. quærere: τί γάρ ἐστι Πλάτων ἢ Μωσῆς ἀττικίζων. Porro Platonicorum dogmatum, Platonicarumque legum cum Mosaicis comparationem, docere nos pariter, hodiernum Mosis Pentateuchum esse illum antiquissimum, cujus luminibus Plato usus sit. Cujusmodi comparationem jam olim instituerit Eusebius, libro undecimo & duodecimo Præparationis Evangelicæ. Unde non miratur Ethnicus, Aristobolum, Hebræum, dixisse apud eundem Eusebium libro decimo tertio ejusdem operis cap. XII, quod *satis constet, legum nostrarum instituta secutum esse Platonem, ac singula earum capita diligenter ac studiose perlegisse*. Hinc Samaritanus, ut Pentateuchi antiquitatem tueatur, narrat priscos illos Samaritas, qui deportatis in Assyriam Israelitis successerunt, habuisse libros legis ab uno *de Sacerdotibus his, qui captivi ducti fuerant*. Hunc Israelitarum Sacerdotem fuisse de schismate Jeroboami, quo decem tribus Israel defecerunt a Roboamo, ipso statim anno, quo Salomonem is excepit.

Ne-

Neque quenquam latere continuatam in Samaritis Jeroboamitarum a Judæis diſſociationem. Quod ergo Samaritæ conveniant cum Judæis in tribuendo Moſi Pentateucho, quem, diſſociatione non obſtante, conſervent & tueantur, id non habere a ſuo ſchiſmate, ſed a tempore, quod antiquiſſimum illud ſchiſma anteceſſit. Quocirca hodiernum Samaritarum Pentateuchum altiſſimæ eſſe antiquitatis, Samaritanus colligit. Quin & ſummam hanc antiquitatem elucere hodie idem ait in characteribus, quibus ille Pentateuchus deſcriptus ſit. Inſtitutos Jeroboamitas literis Moſaicis, quibus Hebræi omnes ſuos ante Eſdram libros exaraverint, dediſſe eas Samaritanis; *cum ad illud uſque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint*, uti ex Hieronymi præfatione in libros Regum conſtet. Notum eſſe pariter ex doctiſſima Joſephi Scaligeri diſſertatione de literis Jonum, Græcos characteres ad exemplum Samaritanorum eſſe formatos. Cumque conſtet de antiquiſſima literarum Jonicarum origine a Phœnicibus ſeu Chananæis, in quorum regione habitabant Hebræi, adeoque & Samaritæ; conſtare etiam de altiſſima literarum Samariticarum antiquitate, merito cenſet. Summæ igitur antiquitatis tenaciſſimos Samaritanos indicio eſſe concludit, antiquiſſimum eſſe Pentateuchum, quem a Moſe ſcriptum agnoſcunt. Tandem Hebræus in eos invehitur, qui legis libros a Moſe non eſſe ſcriptos adſerunt, ac proinde non tantum iſtam ſententiam ex Exodi cap. XXXIV. v. 27. collato capite XXIV. v. 4. ejusdem libri, & capite XXXI. Deuteronomii v. 9. refellit, ſed etiam clare edocet, quomodo Moſis ille liber integer ad poſteros fuerit propagatus.

Secundi dialogi ſcopus eo tendit, ut Pentateuchi Divinitas probetur, pariterque & antiquitas & Divinitas aliorum veteris Teſtamenti librorum commonſtretur. Divinitatem Pentateuchi dum probat Catholicus, illud maxime argumentum urget, quod ex Prophetiarum veracitate depromitur. Cum enim duplex ſit prædictionum genus, aliud per ſigna, aliud per verba: illud imaginibus ſeu formis ac figuris adumbretur, iſtud verbis exprimatur, quæ vel nudam & apertam habeant ſignificationem, vel latentem & allegoricam; utrumque prædictionum genus includere Moſis

Mosis libros ostenditur. Ipse Judæus varia hujus rei testimonia in medium producit, & ad vaticinia de Messia imprimis provocat, contra quæ tamen Hæreticus varia adfert, quæ Faustus Manichæus, Theodorus Mopsuestenus, & Apelles Marcionista olim somniarunt, prætereaque Hugonis Grotii mentionem facit, qui omnes de Christo prophetias docuerit involvere primarium quendam, proximum, propriumque sensum, ad historiam ejus temporis, quo proferebantur, referendum; secundarium vero, remotum, mysticum & allegoricum pertinere ad Christum, Prophetiasque adeo ad Christianam fidem probandam infirmas esse & invalidas, nihilque ad ponenda fidei fundamenta prodesse, cum non in vim argumenti proprie adhibeantur, sed ad illustrandam atque confirmandam rem jam creditam. Verum hanc Grotii sententiam Catholicus rejicit, ac prædictiones Prophetarum, fidei nostræ fundamenta firmissima, nec quasdam solum allusiones veteris & novi Testamenti a piis & ingeniosis hominibus excogitatas esse, ex variis Scripturæ locis confirmat. Reliqua dialogi hujus pars circa reliquos V. T. libros ita versatur, ut de libris Josua, Judicum & Regum prolixius agatur, ceteri vero breviter saltim strictimque attingantur. De libris Regum inter se dum colloquuntur Judæus, Catholicus & Ethnicus, *hicce* Judaicos istos Regum annales cum antiquissimis variarum gentium monumentis quam aptissime cohærere, exemplis quibusdam declarat. Ita Chaldæos in suo *Regum Babyloniorum* mathematico canone nos docere ait, tempus Mardokempadi, seu Merodachi, Regis Babylonis, qui Ezechiæ, Regi Judæ, legationem misit libro quarto Regum c. XX memoratam. Tempus etiam aperire Nabocolassari seu Nabuchodonosori, qui Judæos abduxit in servitutem Babylonicam, monumenta nedum Hebraica, verum etiam Chaldaica, quæ Berosus, Sacerdos Beli excusserit apud Josephum l. X. Antiquit. c. 11. & lib. I. contra Apionem. Eadem monumenta eundemque canonem manifestare quoque tempus Ilvarodami seu Evilmerodachi, qui Joachinum, Regem Juda, exemit vinculis. In antiquissimis annalibus Tyriorum, quorum fragmentum eximium recitet Josephus lib. I. contra Apionem & lib. VIII. Antiquit. c. 2. memorari Solomo-

nem

nem Jerosolymorum regem: item templum ædificatum Jerosolymis duodecimo anno regni Hiromi, seu Hirami, Regis Tyri, qui juxta librum tertium Regum c. V. concessit Salomoni cæsores lignorum ad templi ædificationem. In iisdem annalibus celebrari Ithobalum, Astartæ Sacerdotem, & Tyriorum, adeoque Sidoniorum, Regem, qui sit Ethbaal, Rex Sidoniorum, cujus filiam Jezabelem in uxorem duxit Achab Rex Israel 3. Reg. 16, 31. Attenta æra Carthaginis, quam habemus ex Solino, c. XXVII. editionis Salmasianæ, eundem ab Hiromo numerum annorum colligi ex Tyriorum antiquitatibus, qui reperitur a Salomone in Regum libris. Inde quoque manifestum esse, tempus Ithobali esse tempus Ethbaali, tempus Mardokempadi esse tempus Merodachi, tempus Nabocolassari esse tempus Nabuchodonosori, tempus Ilvarodami esse tempus Evilmerodachi. Adhæc Assaradinum, qui locum habet in mathematico Regum Babyloniorum canone, referre ætate Asor-haddanum, alias Asar-haddonem, illum Regem Assyriorum, qui de Babylone aliisque ditionis suæ locis adduxit, quos collocavit in civitatibus Samariæ pro filiis Israel 4 Reg. XVII, 24. Assarhaddonis hujus patrem ac decessorem Sennacheribum, qui juxta caput decimum octavum ejusdem libri, bello infestavit Judæam aliasque Asiæ regiones, exprimere sine dubio Sanacharibum, Regem Arabum & Assyriorum, quem adversus Ægyptum magnum movisse exercitum, testetur Herodotus l. 2. c. 141. Sed & Berosum, Chaldaicarum rerum scriptorem, Senacheribi meminisse, quod omnem Asiam & Ægyptum bello infestaverit; ut observet Josephus l. X. Antiquit. c. 1. Eundem auctorem l. 7. c. 6. exscribere præclarum de Regibus Syriæ fragmentum ex Nicolai Damasceni Historiarum libro quarto, in quo celebretur Adadus, Damasci & reliquæ Syriæ Rex, qui bello inter eum & Davidem, Judææ Regem, exorto, crebris præliis cum illo conflictatus, postremo apud Euphratem victus sit. Librum secundum Regum vocare eum Adar-ezerem seu Adad-ezerem regem Soba, sub cujus ditione erat Syria Damasci, cujusque mentio fit c. VIII. 3. Si antiquitates Ægyptiorum excutiantur, reges Ægypti memoratos in Judaicis Regum libris reperiri eo tempore, quo ponantur in istis an-

tiquitatibus. Quando in libris Regum inveniatur *Sesac*, alias *Sesoc*, ea ratione, qua *Iramus Iromus* fit, in Dynastiis Ægyptiorum celebrari *Sesonchosin* seu *Sesoch-osin*. Quando in illis legatur *Necos*, in illis haberi *Nechao*.

Reliquum est, ut de tertio Dialogo aliquid dicamus, in quo de Canone librorum Novi Testamenti breviter dissentur, quem cum juxta receptam in ecclesia sententiam constituisset Catholicus, Hæreticus contra monet, istum multa probare, quæ Hæresis repudiaverit, multa rejicere, quæ illa susceperit. Nimirum Evangelium Matthæi, ceteris repudiatis, admisisse Cerinthum: sed mutilasse Ebionem: Manetem prorsus abjecisse. Evangelium Lucæ, ex quo selecta quædam exceperint Cerdo & Marcio, penitus respuisse Carpocratem. Evangelium Joannis sprevisse sectam Alogorum. Basilidem suum habuisse evangelium, habuisse Apellem, habuisse & Tatianum. Lectum fuisse a Gnosticis evangelium secundum Philippum: ab Ebionitis & Encratitis, secundum Hebræos: a Manichæis, secundum Thomam. Nec defuisse, qui probaverint evangelia Petri, Andreæ, Bartholomæi, Judæ seu Thaddæi, Jacobi Junioris, Matthiæ, Barnabæ, Nicodemi; sicut & illa, quæ secundum Ægyptios fuerint & secundum duodecim Apostolos. Verum Catholicus verbis maxime Augustini, quæ libro 33. contra Faustum Manichæum, c. 6. leguntur, probat genuina esse evangelia aliaque Apostolorum scripta, quæ Ecclesia recipit, adulterina vero, *quæ contra* Ecclesiam ab hæreticis producta sunt. Veraces vero esse libros Evangeliorum, reliquosque novi fœderis, ipsis Judæi, Ethnici & Samaritani suffragiis confirmatur, & Judæus quidem inter alia ad celebrem istum Josephi locum provocat, qui l. XVIII. c. 4. Antiquit. extat, ubi ingenue narratur, venisse Christum prænunciatum a prophetis, nempe Jesum, qui plurimos & *ex Judæis* & ex Gentibus ad se pertraxerit. Cum tamen Politicus objiciat, plures hodie inficiari Josephum ista locutum esse, Catholicus omnem movet lapidem, ut germanum Josephi fœtum esse præclarum illud de Christo testimonium evincat. Hoc ipsum enim ostendere ait, quotquot reperiantur Josephi codices sive typis, sive calamo exaratos, sive Græcos, sive Latinos, qui

omnes

omnes mire consentiant in retinendo hoc testimonio. Illius sinceritatem neminem veterum negasse, neminem ipsorum vocasse in controversiam, multos potius inter illos eosque gravissimos locum adeo celebrem laudasse, exscripsisse, ut Eusebium in tertio Demonstrationis Evangelicæ & in primo Historiæ Ecclesiasticæ libro cap. XI; ut S. Hieronymum in catalogo scriptorum ecclesiasticorum, agentem de Josepho; ut Isidorum Pelusiotam lib. 4. epist. 225; ut Sozomenum lib. 1. c. 1. quibus addi possit Georgius Cedrenus in Historiarum Compendio pag. 169, Nicephorus Callisti lib. 1. c. 39. & Suidas in Lexico, verbo Ἰώσηπος. Cum præterea idem ille Scriptor, aliis in locis minime dubiis & controversis, meminerit *Joannis Baptistæ* & *Jacobi fratris Jesu*, neminem recte dubitare posse, infert, dixisse eum testimonium de ipso Jesu, cujus nomen longe illustrius clariusque fuerit. Quamvis etiam facta Josephi ostendant, eum non habuisse pro Christo, quem Christum dixerit, quia non ad fidem Christi accesserit, non tamen ideo spuria & adulterina censenda esse verba, quæ in ejus scriptis eundem Christum declarent. Nam & Philosophos Gentiles *cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificasse, aut gratias egisse: sed evanuisse in cogitationibus suis, & obscuratum esse insipiens cor eorum*, Rom. I, 21. Evanuisse revera Josephum in cogitationibus suis, cum per turpissimam adsentationem accommodaverit Vespasiano jactata per id tempus de Messia totius orbis moderatore oracula lib. 7. de Bello Judaico cap. 31. Dum isto in loco dixerit, quod oraculum sacris repertum in literis prænuncium ejus, qui ex Judæa toti orbi imperaret, eo tempore *significaverit simul* imperium Vespasiani, ostendisse Josephum, se soli Vespasiano non aptasse vaticinia Christi prænuncia, sed putasse illum orbis moderatorem, quem ex Judæa promittebant prædicta in sacris paginis Messiæ tempora, esse Vespasianum, alias vero Messiæ notas alteri a Vespasiano competere. Cum enim cerneret, in his Messiæ temporibus neminem ex Judæis obtinere temporarium ac terrenum orbis imperium, quale expectabatur a terrenis & carnalibus; oculos ipsum conjecisse in Vespasianum, creatum in Judæa orbis Romani Imperatorem. Rabbinos complures comminisci duos Messias, alterum

 rum

rum infelicem & ærumnis ac cruentæ morti devotum, alterum Iſraelitici regni vindicem, ſummam geſturum gloriam & diſperſos Iſraelitas congregaturum, juxta doctrinam quam habeant in libro ſexto partis ſecundæ Thalmudis & in Bereſith Rabba. Non ergo mirum eſſe ſi Joſephus, raptus partim cœco adſentationis impetu, partim terrena Judaiſmi cupiditate, duos quoque admiſerit, quibus aptaret res Meſſiæ, alterum nempe Jeſum, adflictum, ærumnoſum & ignominioſæ mortis ſupplicio addictum; alterum, nempe Veſpaſianum, temporario ac terreno orbis Romani imperio clarum. Nec incredibile eſſe, hunc ſcriptorem dixiſſe, Jeſum fuiſſe mirabilium operum patratorem, & inde ejus ſupra homines excellentiam quandam agnoviſſe, nec tamen eſſe amplexum Chriſtianam legem: quandoquidem Chriſtus dixerit de Judæis, qui perſpectis miraculis, quæ ipſe patraverat, nihil remittebant de ſua pertinacia; *Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*, Joan. XV, 24. Quin & in libris veterum Hebræorum, maxime in *Avoda Zarà* Thalmudis Jeroſolymitani, & in *Midraſch Cohelet* tradi, hauſtus veneni & ſerpentium morſus nomine Jeſu ſanatos fuiſſe, nec tamen illos verpos credere in Jeſum. Ipſos quoque Mahummedanos miraculis a Chriſto Jeſu patratis habere fidem, quamvis Chriſtianam religionem adſpernentur.

DISSERTATIO IN HISTORIAM SACRAM primæ mundi ætatis, habita per dialogos in Academia Divinarum literarum Seminarii Montis-Faliſci. Autore F. GUILLELMO BONJOUR, Toloſano, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, & in Seminario Montis-Faliſci divinarum literarum Profeſſore.

Apud Montem-Faliſcum, 1705. Ex typographia Seminarii. Conſtat pl. 6. in 4.

JUſſu Eminentiſſimi S.R.E. Cardinalis, Marci Antonii Barbadici, antea laudati, in Academia divinarum literarum Montis-Faliſci habita fuit hæc quoque diſſertatio, quæ perinde, uti illa, quam

quam modo recensuimus, dialogi in modum conscripta est ab Autore doctissimo. Tribus autem absolvitur illa dialogis, in quibus inter se colloqui finguntur Hebræus, Ægyptius, Phœnix, Græcus atque Latinus; quorum prior in primo & secundo dialogo non tam Hebræi, quam Christiani personam tuetur, quandoquidem ibi de illis rebus agitur, quæ Christianis cum Hebræis communes sunt; reliqui vero ex Ægyptiorum, Phœnicum, Græcorum & Latinorum monumentis diversa proferunt, ex quibus Cl. Autoris ingenium non minus, quam eruditio varia, multaque lectio egregie elucescunt.

Primus dialogus ad tria Geneseos priora capita spectat, utpote in quo universa eorundem historia ex diversarum gentium placitis illustratur, plurimaque ejusdem vestigia apud profanos scriptores occurrere ostenditur. Non licet nobis jam ea singillatim recensere, quæ de rerum primordiis, de primis tenebris, luceque primigenea, de terra primum inani & vacua, de creationis opere, de septimo die, de Verbo Dei, quo omnia creata sunt, deque aliis rebus quamplurimis erudite disseruntur, saltim ex iis quædam delibasse sufficiat, quæ circa Protoplastos memorantur. Non ignorasse scilicet paganos, primum humani generis parentem de limo terræ fuisse formatum, ex Promethei atque Saturni fabulis imprimis probatur, prætereaque ostenditur, Ciliciæ incolas ipsius quoque Adami nomen olim fuisse adsecutos, qui Saturnum *Adanum*, *Virum cineris* & *filium terræ*, vocaverint, illoque nomine procul dubio Adamum innuerint, cum mutatio litterarum M & N sit usitatissima. Equidem quod Promethei primi hominis formatoris fabulam attinet, illud valde Græco obscurum esse videtur, quod Prometheus Japeti filius decantetur, cum tamen vix constet, quomodo ille Japeti filius dici queat, qui primum hominem produxerit. Verum Hebræus contra excipit, causamque fabulæ istius insulsissimæ ex Genesi detegit. Docet nimirum Divinum istum librum c. X. v. 2. narrare, *Japhetum* seu *Japetum* genuisse *Javan*, a quo Jones, seu Græci, ducunt originem. Hebraicam vocem יון *Javen*, unde nomen invenerit is Japeti filius, significare *cœnum*, *lutum*, uti Psal. XL. v. 3. Quod ergo *Japetus* esset pater illius, qui

qui dictus est lutum, & a quo Græci orti sunt, patrem Promethei, hominum e luto formatoris, seu potius *Promethei luti*, Japetum gentiles homines finxisse. Hinc Paradisum, in quo Deus Adamum collocavit, sub Alcinoi horto latere exponitur, cum Ἀλκίνοος sit אל כיון *El-Kiun*, hoc est *Deus Saturnus*, monente Phœnice; Græco autem atque Hebræo judice, Plato quoque de hoc horto locutus est, tum in Convivio, ubi fingit Porum in Veneris natalibus nectare ebrium, tum etiam in Politico, ubi de hominibus e terra natis loquitur. Non attingimus, quæ hac occasione de somno Adami, de priorum hominum nuditate, de serpente seductore, de arbore scientiæ, cujus symbolum arbor in Hesperidum hortis aurea mala proferens dicitur, de pomo, quod Eva Adamo dedit, erudite proferuntur, potius de ipsa Eva aliquid addimus. Hæc enim sub Rheæ & Pandoræ nominibus indicari dicitur, dum Hesiodus Pandoram vocet mulierem, quæ vase hominibus curas graves importaverit, eosque orbaverit primigenio illo statu, in quo omnino absque malis, sine molestia & labore, sine senio vixissent. Cumque Græcus vix possit intelligere, cur Vulcanum jussu Jovis formasse hanc mulierem Gentiles finxerint, Hebræus iterum erroris hujus fontem ostendit. Monet enim *claudicationem* dici Hebraice צלע *tsela*, voce quæ proprie *costam* significet; *Vulcanum* esse Hebraicum חלק אנוש *Heleck-enos*, seu Chaldaicum חולקא נש *Hulca-nas*, quod notet *portionem hominis*; jam in textu Hebraico Gen. II. v. 21. 22. legi vocabulum צלע, significans *costam*, quæ ergo ista hominis sit portio, unde mulier tracta sit. Pari ratione Hebræus Hesiodi fabulam explicat, qua dicitur, quod mulier a Jove data sit ἀντὶ πυρὸς, pro igni, & in ejus formationem Ἥφαιστος, seu Vulcanus, ignis pater, terram undæ miscere jussus fuerit. Observat enim eos, qui ista confinxerint, audivisse costam, ex qua formata est mulier, sumtam esse מן האדם, *ex Adam*: mulierem vero vocatam esse: אשה כי מאיש לקחה זאת *Issia*, hoc est, Virago, *quoniam de Ish*, hoc est de Viro, *sumpta est*, Genes. II, v. 23. *Ignitum* Hebraice dici אשה *Isse*, seu *Issia*, eodem prorsus vocabulo, quo designatur *mulier*: ignem vero vocari אש *Esh*

seu

ſeu *Iſh*, ut pronunciatur cum adfixis. Ex eadem radice Chaldæos dicere ignem אשא, *Eſſcia*, אשת *Eſſciath*, אשתא *Eſhta*, & igneum אשי *Iſſci*. Eosdem quoque vocare mulierem אשת *Iſſcia* & אשתא *Eſſceth*, quæ vox emphatice fiat אשתא *Eſhta*. Ob hanc nominum alluſionem, Hebræos paſſim dicere in ſuis ſcriptis, mulierem viro, virum mulieri ignem eſſe. *Vulcanum* ergo, ceu ignis patrem, fingi formatorem mulieris, quaſi mulier, ſumta de viro, ex igni educta ſit. Hinc & Græco ejus nomine ἥφαιςος, Dorice ἄφαιςος, quod ſit depromptum ex Chaldaico אב אשתא *Af-echta*, Syra pronunciatione *Af-eſhto*, non tam *patrem ignis* ſignificari, quam *patrem mulieris*. Quoniam autem coſta, ædificata in mulierem, ſumta ſit ex *Adam*, qui nomen habet ab אדמה, ſive a terra, commentos fuiſſe antiquos ait, Vulcanum terram aquæ miſcuiſſe in formationem mulieris.

In dialogo ſecundo ea partim diſcutiuntur, quæ ad primam humani generis usque ad diluvium univerſale propagationem pertinent Inter alia occurrit comparatio, quæ inter *Cainum*, Adami filium, & inter Græcorum *Caunum* vel *Cainoum* eorundemque hiſtoriam, per ſedecim partes ab Hebræo inſtituitur. Primo enim ille monet, *Cain* adhibita terminatione Græca eſſe & Καϊνὶς & Καϊνεὺς & Καϊνὸς. Secundo, *Cainum* eſſe *Caunum*; ſicut פעו *Pau*, (civitas in qua regnavit Adar Rex Edom, Gen. XXXVI, 39.) ſit פעי *Pai*, 1. Paral. I, 50. quia literæ *Jod* & *Vau* invicem facile commutentur. Tertio, uſu evenire in lingua Hebraica, ut haſta dicatur קין *Cain*, & in proverbii conſuetudinem veniſſe τὸ Καϊνέως δόρυ, *Cainei haſtam*. Quarto obſervat, quod Heva conceperit & pepererit Cain dicens; *poſſedi hominem per Deum*, Geneſ. IV, 1. In textu vero Hebraico legi את יהוה *eth-Jaho*, vel *eth-adonai*, hoc eſt *a Domino*, quod alio modo diceretur מאל *meel*, hoc eſt, *a Deo*, juxta expreſſionem, quæ eodem in libro cap. XLIX. v. 25 reperiatur; אל ſcilicet eſſe unum ex Hebraicis Dei nominibus. Ab *El* eſſe *Elatum*, a quo procreatus ſit *Caineus*: a *Meel* eſſe *Miletum* ſeu *Melatum*, ex quo *Caunus* natus ſit. Accedere addit, quod Hebraicum nomen אלוה *Eloah* Chal-

dæis sit אלה *Elah*, unde divinitas dicatur אלהות *Elahuth*, & a divinitate מאלהות *Meelahuth*. Quinto notat, *Cain* duxisse sororem in uxorem. Sororem בבעול *Bibol*, hoc est, *in conjugando*, esse sororem ductam in matrimonio. A *Bibol* esse *Bibolis*, per Syncopen *Biblis*, quæ fuerit soror, cujus amore captus est *Caunus*. Sexto, *Cainum* fuisse agricolam: *Caineum* incumbentem ad arationes erecto pede terram fidisse. Septimo, impie se gerentem *Cainum* in muneribus, quæ offerebat, repudiatum esse a Deo, quasi sacrificium non faceret, quasi non adhiberet ipsi preces. Hinc iram, hinc livorem, hinc pugnam adversus fratrem fuisse ortam, cujus munera grata & accepta Deus habuerit. *Caineum* secundum fabulam neque Diis sacrificasse, neque illis adhibuisse preces, sed suæ hastæ; quod ideo dictum sit, quia hasta fuerit signum hieroglyphicum principii pugnæ. Octavo, *Cainum* contendisse cum Abele: *Caineum* cum Apolline. Nono, *Cainum* fuisse maledictum super terram, seu maledictum a terra, ut sit in textu Hebraico: & fabulam inducere Centauros, sive percussores a Jove missos, qui *Cainei* membra per terram vexent, obterant, & contundant. Decimo, *posuisse Dominum Cain signum, ut non interficeret eum omnis, qui invenisset eum;* & *Deum æquoris alti* dedisse *Caineo*

super ne saucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere posset.

Undecimo, *egressum Cain a facie Domini habitasse profugum in terra - - - & ædificasse civitatem*: urbem condidisse *Caineum* sive *Caunum*, peregrinatum procul a patria terra. Duodecimo, ante conditam a *Caino* civitatem homines fusos per agros ac dispersos fuisse, cum ea fuerit omnium urbium prima: regionem, in qua *Caunus* ædificaverit civitatem, fuisse primum a Lelegibus, hoc est, hominibus erraticis inhabitatam. Decimo tertio, *Hanochum*, terminatione Græca Ανωχαῖον & per syncopen Αγχαῖον, esse illum *Caini* filium, qui principatum obtinuerit in condita primis orbis Lelegibus civitate: principem Lelegum haberi Αγκαῖον, ejusque originem referri ad Neptunum, quem fabula copulaverit cum *Caine* velut cum muliere,

liere, quæ Neptuni beneficio in virum, Caineum nomine, fit mutata. Decimo quarto, Hebræis vocantibus orbem matrem proclive fuisse celebrare antiquam civitatem *Hanoch* velut Hanochii seu Hanchæi matrem: Αςυπαλαία enim, Hebræus inquit, hoc est, *urbs antiqua*, ferebatur mater *Ancæi*. Decimo quinto, Hanochæum Cainitam exhibere Ὑπερήνωρα fabulæ Cadmeæ: Αγκαῖον ὑπέρβιον esse Αγκαῖον ὑπερήνωρα, sicut & Αγκαῖον κορωνὲν, Coronum vero filium esse *Cainei*. Decimo sexto, Hanochæum, filium agricolæ, facile in patris vestigia incurrisse: Ancæum fuisse φιλογέωργον amantem agriculturæ.

Tertium dialogum quod attinet, veritas textus Hebraici, adversus calculos editionis LXX interpretum, in eo maxime, adstruitur. Et Latinus quidem agit causam editionis Latinæ vulgatæ in numeris annorum, quibus antediluviana mundi ætas definienda est, quique aliter in Græcis codicibus expressi sunt. Græcus titubanter & inconstanter loquitur de editione LXX interpretum, ob codicum instabilitatem. Hebræus vero veritatem Hebraicam planam facit. Exempli loco ea lectori exhibemus, quæ circa Adami annos differuntur. Ostendit nimirum Græcus, juxta vulgatos editionis LXX codices, *vixisse Adamum triginta & ducentos annos; & genuisse ad figuram suam & ad imaginem suam: & vocasse nomen ejus Seth.* Sibi tamen non constare hanc lectionem, ulterius probatur. Nam juxta vetustum codicem, quem homiliis D. Joannis Chrysostomi super Genesin interseruit Oecolampadius, *vixisse Adamum triginta & trecentos annos, & genuisse secundum speciem suam, & adpellavisse nomen ejus Seth.* Id ipsum Græce perhibere Biblia Aldina, Theophilum Patriarcham Antiochenum l. 3 ad Autolycum, eumque antiquitatum Judaicarum Josephi interpolatorem, cujus manuscriptum extat in Bibliotheca Vaticana n. 1304, sicut & in Regia, ad quam adpellat altera defensionum textus Hebraici, ab studiosissimo & diligentissimo sacri hujus fontis vindice D. Joanne Martianæo non ita pridem elaborata. Inde factum esse, ut loco bis mille ducentorum quadraginta duorum

annorum, quos ab Adamo usque ad diluvium vulgo numerant Græci, alii colligant annos bis mille trecentos quadraginta duos, ut Joannes Antiochenus in excerptis Constantini a Valesio editis p. 780, & Suidas in Σέρουχ. At rursum aliam varietatem occurrere in homilia vigesima D. Chrysostomi super Genesin, juxta editionem tum Basileensem anni Domini 1525, tum Parisiensem anni 1556, ubi LXX interpretum versio referat, quod *vixerit Adam annis centum triginta & genuerit secundum speciem suam & secundum imaginem suam, & appellaverit nomen ejus Seth. Et fuisse ejus annos octingentos, & genuisse filios & filias. Et factos esse omnes dies Adam annos nongentos triginta, & mortuum esse.* Sic, Græco judice, de summa bis mille ducentorum quadraginta & ultra annorum, qui vulgo colliguntur ab Adamo usque ad diluvium, detrahenda esset centuria. Id quod certe factum fuisse ait in veteri apud Clementem Alexandrinum supputatione l. 1. Stromat. p. 337. Quin & plusquam ducentos annos desiderari in Pseudo-Methodii revelationibus, Græcos alioquin numeros secutis. Narrare enim, quod *in expletione secundi millenarii factum sit diluvium aquarum.* Ceterum quinam sint patriarchæ, quorum annos his centenariis auctiores non invenit ille auctor, exploratum se habere idem Græcus negat. Putat tamen, forte pro ducentis & quinque annis τῆς τεκνογονίας, qui Setho communiter tribuuntur a Græcis, illum legisse centum quinque. Nihilominus, ait, hanc lectionem etiam receptam esse a custodibus & defensoribus versionis septuaginta, ut ab Ægyptiis, qui in sua interpretatione Copto-Arabica manuscripta Bibliothecæ Vaticanæ adponant notam marginalem de ΣΕ-ΤΤΕ-ΝΡΟΜΠΙ, hoc est, *centum quinque annis*, quos juxta variam & discrepantem lectionem vixerit Sethus ante genitum Enosum. Eosdem numeros repræsentare Græcos codices manuscriptos Antiquitatum Josephi, Vaticanum & Regium, antea memoratos, in quibus legatur Sethum genuisse Enosum κατὰ πέμπτον καὶ ἑκατοστόν, *anno quinto & centesimo.* Præterea eundem Vaticanum codicem annos Henochi ante natum Mathusalam sic exprimere: Μαθουσαλὰ δὲ Ενὼχ

παις

παῖς κατὰ ἔτ@- αὐτῷ γεγονὼς πέμπ]ον καὶ ἑξηκοςὸν *Mathusala autem Henochi filius, ipsi natus anno quinto & sexagesimo,* cum tamen Græca Chronologia statuat Henochum genuisse Mathusalam anno ætatis suæ centesimo & sexagesimo quinto. Hæc ergo Græcus postquam protulit, & versionis LXX interpretum inconstantiam adeo demonstravit, Latinus editionem Latinam Vulgatam laudat, quæ constanter in omnibus codicibus doceat, vixisse Adamum *centum triginta annis*, & genuisse Sethum: istum vixisse *centum quinque annis*, & genuisse Enosum. Pari numerorum firmitate describere eandem ostendit annos Enosi, Cainani, Mahalaelis, Jaredi, & Henochi, quem dicat genuisse Mathusalam, cum vixisset *sexaginta quinque annis*. Et cum reperiantur isti numeri in variantibus lectionibus Græcorum, nec ab illis diversi locum in ullo codicum editionis Latinæ vulgatæ habeant, nullius roboris sine dubio esse Græcos codices, qui Latinæ huic interpretationi refragentur, Latinus inde concludit. Quibus omnibus denique Hebræus adsensum præbet, & Latinæ editionis calculos cum Hebraicis fontibus optime conspirare probat.

DEMONSTRATION OU PREUVES EVIDENTES de la Verité & de la Sainteté de la Morale Chretienne, Premier Entretien. Par le R. P. Bernhard Lamy, Prêtre de l'Oratoire.

h. e,

DEMONSTRATIO EVIDENS VERITATIS & Sanctitatis Ethicæ Christianæ. Dialogus primus, Autore R.P. BERNHARDO LAMY, Congregationis Oratorii Sacerdote.

Rothomagi apud Nicolaum Boucher & Franciscum Vaultier, 1706 in 12.

Constat plag. 13.

TAntam sibi famam scriptis Mathematicis, Philosophicis ac Theologicis apud eruditos acquisivit doctissimus Autor,

ut non nisi optime limata ab ejus manu proficisci posse, persuasum habeant. Nec hanc expectationem fallet in opere, quod publicare cœpit, 5 Dialogis integrum Scientiæ moralis sanctæ corpus complexurum, cujus partes ordine naturali disponantur, probationes ex intimis animi sensibus petantur. En brevem totius Sciagraphiam. Dialogus primus evincit, felicitatem hominis consistere in possessione Dei, aut in spe certa ipsum olim possidendi. Secundus probat, hanc spem non cadere in eos, qui voluntati Divinæ conformiter non vivunt. Tertius recensebit officia hominis erga Deum, nosmetipsos ac proximum. Quartus demonstrabit, hominem esse corruptum, adeoque aliter tractandum, quam si existeret sanus, & nasceretur innocens; regulas Politicas non tollere, sed tantum occultare corruptionem ejus; opus ipsi esse Medico cœlesti ad Deum reconciliandum. Ultimus denique de necessitate Mediatoris aget, & confirmabit, solam Scientiam Moralem in Evangelio propositam rationi esse conformem. Utitur autem paulo diffusiori scribendi genere, & allegatis ex Philosophis gentilibus, Poëtis ac Oratoribus, ut animus lectoris in meditatione eorum, quæ scribuntur, retineatur, nec veritatem paucis lineolis comprehensam statim rursus elabi patiatur. Principia demonstrationum moralium in ipsis hominum cordibus contineri asserit, ut ad eas capiendas nonnisi opus sit, ut habeatur attentio ad ea, quæ in nobis & a nobis *fiunt*. Cæterum monet, etiam veritates revelatas esse *demonstrabiles*, demonstratione ad fidem sufficiente: demonstrandum enim, 1. Scripturam sacram esse librum Divinum, cujus autoritati nos submittere debeamus, 2. nos credere, quod ipsa dicit. Hujus tamen demonstrationis paucos esse capaces.

Hisce in genere præmonitis, non inutile fore arbitramur, si paulo pleniorem Dialogi primi delineationem in præsenti exhibeamus. Ante omnia igitur Scientiæ Moralis genuinam formare laborat notionem, habetque pro tali Scientia, quæ viam ad felicitatem perveniendi docere debet. Hujus notionis realitatem evicturus notat, per experientiam constare, omnes hominum actiones eo tendere, ut satisfiat desiderio, quo ad feli-

Cap. I.

cita-

citatem adſpirant, pleriſque licet non perpendentibus, quomodo felices fieri poſſint. Hunc appetitum felicitatis eſſe a natura, & veram felicitatem nonniſi in eo conſiſtere, quod illo fruamur, propter quod reliqua habere volumus. Intelligit autem per naturam vel ipſum Conditorem, vel opus tale, quale a manu Conditoris venit. Probat ulterius, naturæ tribuendum, quod voluptatem amemus; dolorem fugiamus. Etenim voluptates pariter ac dolores a natura eſſe, cum ſapida non ideo bene ſapiant, quod comedens vult, nec ignis ideo urat, quod manum ipſi injiciens eum urere vult. Hinc omnem voluptatem eſſe bonam, omnem dolorem malum, ſi in ſe conſideretur; comparative tamen bonum eſſe nonniſi illud, quod eſt inſtar medii eam obtinendi voluptatem, quam per naturam deſideramus; malum contra nonniſi iſtud, quod eſt perpetua omnium voluptatum privatio. Quare voluptatem, quæ impedit, quo minus ad majorem perveniamus, eſſe malum quoddam, non bonum: contra dolores, qui nos a majoribus liberant, eſſe bonum quoddam, non malum. Conſentire cum his religionem Chriſtianam. Chriſtum enim nunquam voluptatem vocaſſe malam, nec dolorem bonum, niſi reſpectu voluptatis ſummæ. Veram itaque Philoſophiam eſſe, non cum plebe ſine regula quærere voluptatem; ſed juxta regulas Chriſti fugere voluptatem majoris mali cauſam, ſubire dolorem majoris boni cauſam. Ex eodem fundamento voluptates dividit in ſtabiles & tranſitorias. Stabiles ſunt, quæ reſpiciunt finem noſtrum: tranſitoriæ, quæ medium aliquod. Bonum illud, quod natura hominem deſiderare facit, æternum eſſe debere, infinitum ac immutabile contendit; omnes namque homines optare, ut voluptates ipſorum ſint æternæ, infinitæ, immutabiles; contrarium expertos inquietos exiſtere ac animo minime contento. Inde in varietate quærere, quod non inveniunt in qualitate: nec placere quicquam, niſi ut diffuſum, varium, ſtabile, perdurans. Probare nititur porro, idem illud bonum eſſe debere verum, honeſtum, amabile & ſimul terribile, provocans tum ad actiones infantum, quos ingenioſe naturæ Speculum appellat, tum omnis generis hominum adultorum, avarorum, ambitioſorum, voluptuoſorum.

Cap. 2.

Cap. 3.

Cap. 4.

Cap. 5. sorum. Ex ipso infiniti boni, tum ratione quantitatis, tum ratione durationis desiderio, quod non esse naturæ depravatæ ostendit, animæ immortalitatem deducit. Cum enim homo natura affectet felicitatem perpetuo duraturam, natura autem, testibus piscibus ad natandum, avibus ad volandum natis, omnia ita faciat, ut finem ab ea ipsis præscriptum consequi valeat; posita vero animæ mortalitate, homo nullius voluptatis sit capax, memoria mortis voluptatem turbante: evidens esse, animam hominis esse immortalem. Ulterius concludit, bonum æternum ac infinitum, quale appetit homo, reale quid esse debere, consequenter Deum existere.

Cap. 6. Quantum vero in nobis sit desiderium bona possidendi nondum acquisita, tantum quoque in nobis esse metum natura perdendi jam acquisita. Timere nos, ne forte evadamus infelices. Hunc metum omnem Gentilium introduxisse religionem, ut adeo ipse paganismus, licet in se absurdissimus, metum Numinis vindicis in corde hominis existentem comprobet. Hinc recte nos argumentari, existere Deum, quia naturaliter timemus Deum judicem, natura, quæ nil frustra agit, non timere faciente, quod non est. Exinde quod habeamus ideam cruciatuum æternorum concludit denuo, animam esse immortalem: & metui prædicto deberi ait opinionem de inferno apud omnes gentes, saltem facilitatem credendi infernum. Ipsam autem metus istius universalitatem & in ipsis infantibus existentiam, de *actionum honestate* ac turpitudine nondum instructis, evincere, esse ipsum naturalem: ejus vero qualitates ostendere, judicem hunc esse ubique, omnia videre, esse potentem, esse æternum. Non posse excipi, religionem ac metum Deorum & inferorum esse figmentum Politicorum; metu enim tanquam medio ad compescendum populum eos uti non potuisse, nisi ipsum in hominibus *observassent*. Non aceto captari muscas.

Cap. 7. Numinis existentiam innotescere quoque affirmat ex contemplatione mundi. Dari enim in mundo corpora organica, h. e. partes innumeras figurarum differentium habentia: nequaquam autem concipi posse, quomodo juxta Epicuri principia ex fortuito atomorum concursu prodierint. Id asserere magis ridiculum esse, quam asse-

asseverare, Parisiorum urbem cum suis ædificiis, palatiis ac incolis per fortuitum atomorum concursum produci potuisse, utpote Physicæ principiis, legibus præcipue motus, prorsus adversum. Cogitandum enim, mundum esse machinam, in qua tanquam partes, in se mutuo influentes & ad unum finem conspirantes, connectuntur Sol, Luna, arbores, animalia, homines, &c. & singulas partes majorem ad se invicem magisque necessariam habere relationem, quam domus Parisiorum. Non negari posse Dei existentiam ideo, quod non videatur: sufficere ex cognitis continuo in nobis operantis actionibus eadem ratione, qua mentis nostræ existentia concluditur, ejus quoque existentiam concludi. Enimvero Divina opera Numinis etiam eloqui attributa seu proprietates essentiales, nempe fuisse ante mundum; esse unum, quia nexus omnium mundi partium monstrat, quod is opus sit unius intelligentiæ; esse æternum, infinitum, immensum, immutabilem, sapientem. Ex sapientia Dei deducit, factos nos esse propter Deum, & ad eum tendere desiderium nostrum, quod nonnisi possessio ipsius explere valeat. Inprimis autem sapientiam Dei, in operibus ejus maximis minimis latentem, egregie explicat. Dei adeo possessio cum sola reddat hominem felicem, facile comprobat, in terra non licere esse felicem, ubi nullum detur bonum purum sine admixtione mali, voluptates mutationi sint obnoxiæ, sequatur eas dolor, sequantur tædia. Mentem esse integro mundo vastiorem: mundum igitur ipsam explere non posse. Certe si in corpore resideat felicitas, multa animalia homine esse feliciora. Voluptates corporis ordinari erga res, quæ non sint ultimus hominis finis. Etenim si edendi, bibendi ac libidinis ergo productus fuisset homo, non opus ipsi fuisse mente intelligente, facturamque naturam, ut bene sapiant, quæ nutriunt, insipida sint superflua. Voluptates in his terminatas non esse stabiles istas, quas mens desiderat, caussis earum transitoriis, nec viribus organorum corporis infinitis existentibus, ut corpus adeo esse nequeat infinitæ voluptatis sedes, multorum dolorum, mediocrium vero motuum moderatorum capax. Proprium corpus nos miseros reddere posse, non felices: nec alienum nobis felicita-

Cap. 8.

Cap. 9.

Cap. 10. tem procurare valere. Hinc in ſpecie monſtrat, felices nos reddere non poſſe divitias, utpote nonniſi voluptatibus corporis comparandis inſervientes, quæ verum illud bonum non ſint, ad quod tendit deſiderium noſtrum: nec ſcientiam, quæ voluptatem non producat, niſi dum acquiritur: nec gloriam, quæ in bona aliorum de nobis opinione conſiſtens lubricum habeat fundamentum.

Cap. 11. Diſputat contra Ariſtotelem, quod uſum moderatum bonorum terreſtrium nos felices reddere ſtatuerit. Taxat eum, quod de ſumma felicitate agens nonniſi bona terreſtria conſideret: magis taxat Philoſophos Chriſtianos, quod inter beatitudinem naturalem & ſupernaturalem diſtinguant, cum Deus nos propter ſe fecerit, adeoque ſit finis noſter, & natura hominis ita facta, ut ſine ejus poſſeſſione felix eſſe nequeat; quo intuitu poſſeſſio ac fruitio Dei dici debeat bonum naturale, ut ut ſupernaturalibus viribus unice acquiratur. Quare cum felix dicatur, qui poſſidet, quod optat, aut olim ſe poſſeſſurum certo ſperat; beatitudinem, quæ in terra obtineri poteſt, pendere a ſpe certa aliquando poſſidendi Deum.

Cap. 12. Refutat Epicurum, qui vitam doloris expertem, & de futuro ſecuram, pro felicitate habuerit.

Cap. 13. Invehitur in Stoicos patientiam cum felicitate confundentes, juxta quorum principia felix ſit, qui ſibi imaginatur, ſe eſſe felicem.

Cap. 14. Quoniam igitur Philoſophi veteres felicitatem quæſiverint vel in voluptatibus ſenſualibus, vel in uſu earundem per virtutem normato, vel in abſentia doloris, vel in indifferentia ad dolores ac voluptates a rebus externis pendentes, his omnibus autem fruens non certus ſit, ſe poſt mortem fore felicem, non infelicem; neminem omnibus illis fruentem, in quibus felicitatem poſuere Philoſophi veteres, eſſe felicem, metu mortis felicitatem ejus turbante.

Cap. 15. Ex principiis Philoſophiæ Carteſianæ evincit, Deum ſolum eſſe voluptatis Autorem, nec carnem, ſed mentem ipſi unitam ſentire, cujus unionis cauſa ſit Deus.

Cap. 16. Inprimis prolixe deducit, perceptiones noſtras, e. gr. imagines rerum viſarum, non ineſſe objectis extra nos, ſed in nobis exiſtere, a Deo immediate productas, in quo omnia videamus.

Cap. 17. Inde infert, Deum, qui menti omnes ſuaves perceptiones præſentes facere poteſt, objectis externis præſentibus, ſimiliter-

literque ingratas ac molestas, animam ipsi unitam infinita voluptate perfundere, ab ipso autem separatam doloribus inexplicabilibus afficere posse. Immo per experientiam probare nititur, Deum aliquando infinita voluptate perfusurum eos, qui ipsum possidebunt. Homines enim perfectam amare pulchritudinem, quam quærentes non inveniunt. Ejus ideam, utut variam in diversis hominibus, ob diversam ingenii capacitatem, eundem tamen in omnibus sortiri effectum, nempe ut homo non sit contentus omni illo, quod ipsi præsens exhibetur, ob notatos in eo defectus. Et quia confusa ista idea, ignorare homines, quanam in re invenire debeant ideatum. Luculentum tamen præbere hanc experientiam testimonium, quod facti simus ad Deum possidendum, & in possessione ejus summa voluptate perfruendum. Immo non placere in creaturis nisi imaginem Divinam, quam creaturæ non minus referant, atque opera artis imaginem artificum. Ex quo principio eleganter rationem reddit, cur placeat veritas magis rebus sensibilibus, utut de rebus abstractis in Geometria concepta; cur tantopere placeant, quæ ad infinitum appropinquant; cur spernamus, quorum angustos statim advertimus limites. Inprimis Symmetriæ aut Eurythmiæ potius Architectonica a priori reddit rationem. Cap. 18.

Cæterum non prorsus impossibile esse asserit concipere, quomodo anima cum Deo uniri, & per hanc unionem infinita voluptate perfundi possit. Cum enim veritas cognita homini voluptatem conciliet, facile concipi, hominem fore felicem, si Deus, prima veritas, se ipsi revelet: qua revelatione posita, hominem Deum cogniturum & amaturum. Cognitionis ac amoris haberi conceptus: ergo nos concipere, nos fore unitos cum Deo per animæ nostræ facultates eum in modum, quo amicum aliquem possidemus. Unionem cum Deo esse possibilem probat, quia anima nostra sine amore inquieta tædioque plena, nihil autem cordis nostri capacitatem explere valet, ut ipsa amoris nostri inconstantia evincat, solum Deum cordi nostro prorsus occupando sufficere. Velle autem Deum se cum homine unire, ex desideriis insatiabilibus, ipsi juxta superiora naturalibus, quæ frustra Deus fecisse nequeat, comprobat. Immo non concipi posse, Deum Cap. 19.

nos tam miserabiles fecisse, cum major sit miseria, infinitam desiderare pulchritudinem nec invenire posse, quam perpetuo
Cap. 20. sitire, nec unde bibatur habere. Prolixe tamen deducit, beatitudinem in terra aliam obtineri non posse, quam quæ in spe possidendi Deum consistat, & Philosophorum Gentilium ab hac
Cap. 21. veritate aberrationes inculcat. Tandem denique adstruit, Evangelium Christi veram esse Philosophiam, cum is per discipulos suos & prophetas, veram felicitatem in spe olim possidendi Deum consistentem & viam ad eam ducentem docuerit, immo certos reddiderit, spem non esse vanam, utpote promissionibus Divinis nixam, & miraculis confirmaverit, viam ab ipso monstratam esse veram. Accedere, quod Philosophia Christi in praxin deduci possit ab omnibus cujuscunque conditionis hominibus.

EPITOME TOTIUS MEDICINÆ, INSTItutiones, Chymiam rationalem, Commentarium Pharmaceuticum atque Praxin Medicam succincte complectens. Addita est in calce Theodori Zvingeri, Anat. & Botan. in Academ. Basil. Prof. Ordin. Dissertatio Medica de acquirenda vitæ longævitate.

Lugduni, apud Danielem Gayet, 1705. in 8.
Constat Alph. 2. & plag. 14.

PRæsens Epitome Totius Medicinæ cum idem sit liber, qui Anno 1701 Londini impressus titulum gerit: *Michaëlis Ettmülleri, in Academia Lipsiensi quondam Professoris celeberrimi, Opera omnia in Compendium redacta*; plura de illa jam addere supersedemus, imprimis cum ipsa B. Authoris Opera a Filio ipsius, Medicinæ in Academia nostra Professore hodie solertissimo, recognita sub prelo jam sudare noverimus: quid vero in addita Dissertatione Medica Zvingeri de acquirenda vitæ longævitate contineatur, brevibus sumus explanaturi. Triplex statuitur Authori Clarissimo vita hominis, prima in anima rationali, quæ in perpetuo cogitandi actu consistit; altera in homine, quæ nihil aliud est, quam unio corporis & mentis; tertia in corpore solo, quæ sita est in continuo pulsu cordis & arte-

riarum, indeque contingente assiduo partium fluidarum per solidas decursu; cum subsequentibus diversis actionibus corporis vitalibus. Vitam animæ quod spectat, immortalis eadem est, & ab interitu prorsus immunis; reliquæ autem duæ vitæ a se invicem quodammodo dependent. Cum autem major hominum pars ante senectutis annos hodie e vivis excedat, nec primorum parentum ætatem attingat, interea pauci reperiantur, qui longævitatem spernant, atque studio evitare contendant, inquirendas sibi sumsit causas tum primitivæ illius, tum hodiernæ vitæ diuturnitatis. Et quidem quod finalem causam attinet, videtur omnino Deus primævis hominibus longiorem vitam vel eapropter largitus esse, ut tanto citius genus humanum in his terris multiplicaretur, dominiumque in cæteros mundi incolas exerceret; & ut quæ in paradiso facta est promissio a benignissimo Creatore, perfecte cognosci, longa contemplatione accurataque consideratione probe expendi, & penetrari, hinc posteritati tanto melius inculcari, imo inviolata semper conservari, propagari, & a nocentissimis Satanæ corruptelis tuta præstari posset. Causam vero efficientem atque conservantem longævitatis duplicem statuit, communem vel generalem unam, alteram specialem vel propriam. Communis est liberrima Dei voluntas & providentia, qua quidem hos voluit majorem, alios minorem vitæ annorum numerum attingere; specialem vero primorum patrum longævitatis causam non equidem in miraculo Divino, nec in solius naturæ viribus, nec in amore Dei extraordinario, nec in salubriori ante diluvium aëre & alimento, nec denique in ciborum crudorum usu, sed partim in naturæ bonitate, seu firma admodum constitutione, & soliditate in partibus corporis, partim in simplici vivendi ratione, diætaque cum perpetuo salubrium aquarum potu per omnia exacta quærit. Hodiernæ vero longævitatis causa est partim firmior partium corporis constitutio vel a nativitate acquisita, partim diæta exacta simpliciorque victus cum passionum animi debito moderamine, partim aëris bona constitutio, partim vita pia & religiosa. Parvi autem æstimat Author noster annos climactericos, rationibus superstitiosis fundatos.

Monita potius communicat, quæ pro vita proroganda observatu necessaria sunt. Commendat igitur justam diætam, quæ ad prolis longævæ procreationem requiritur, legitimamque ad generationis opus præparationem, debitum gravidarum regimen, infantis recens nati congruentem nutritionem, ablactationem & educationem bonam. Adultis & senibus ex fonte Diætetico suadet aëris salubritatem, qua urbem Basileensem admodum se commendare deprædicat, ejusve correctionem, victus commodam rationem, quoad quantitatem, qualitatem & assumendi modum; legitimumque quoad reliquas sex res, n. n. dictas regimen. Ex fonte Pharmaceutico cum Panaceæ & Tincturæ auri non adeo universales sint, quæ promiscuæ omnibus temperamentis conveniant, omnesque morbos tollant, his rejectis, quæ cholericis, melancholicis, sanguineis & phlegmaticis conducant, item quibus podagrici, nephritici, & stomacho debili laborantes, a morborum insultibus immunes se præstare possint remediis, inculcat. Tandem ex fonte Chirurgico plethoricis venæ sectionem bis quotannis celebrandam, vel scarificationes, aut harum loco jejunia subinde instituenda imperat; clysmata lenientia & detergentia alvum segnem habentibus, & setaceum in nucha vel fonticulos in brachiis, cacochymicis commendat. Hujus dissertationis calci addita est brevis Consultationum Medicarum Idea.

THOMÆ CRENII ANIMADVERSIONUM Philologicarum & Historicarum Pars XIII. XIV. XV.

Lugd. Batav. apud Matthiam ter Heyden & Abrah. van der Myn, 1705 & 1706. in 8. Plag. 40.

DUm recensendis majoribus Doctorum Virorum Operibus intenti sumus, inde minora, & quæ in tomos præsertim plures sigillatim editos dissecta sunt, manibus se nostris quasi clam subducunt. Quod fatum & in Crenianis Animadversionibus experti sumus, quarum duodecim omnino partes jam antea his in Actis recensitas invenient Lectores. Sed præter has citius

citius, quam nobis licuit advertere, tres novæ comparuerunt, ut est invicta prorsus diligentia Autoris celeberrimi, qui insuper eodem fere tempore doctam quoque de *furibus librariis* Dissertationem, & aliam de *singularibus Scriptorum*, in lucem publicam emisit, quin & primæ Exercitationi de *libris Scriptorum optimis*, a nobis A. 1704. p. 526. memoratæ, duas ejusdem argumenti superaddidit. Nos hac vice tribus istis Animadversionum partibus postremis junctim operam navabimus, ac e singulis nonnullos colligemus flosculos.

Pars *decima tertia* post præfationem, de *Medicis elegantiori literatum instructis* agentem, a *Persii*, *Juvenalis & Sulpiciæ Satyris* differendi facit auspicium, & quæ in codice, editionem earum Parisiensem, A. 1585. curatam continente, manu sua passim *Juvenalis* versibus alleverit *Petrus Scriverius*, prolixissime cum Lectoribus Philologiæ studio deditis communicat, neque nunc tamen singula annotata absolvit liberalis in his erogandis Crenius, sed in parte sequenti demum notas residuas adjungit. Post sparsim in illo tomo plurima de Viris doctis judicia variorum recenset Noster, moresque singulares quorundam delineat. *Jacobum Andreæ* tot maledictis a non unis peti, dolet p. 69. Qua occasione apud aliquos *Daniel Heinsius* in favoris erga Pontificios suspicionem inciderit? p. 98 declarat. *Tanaq. Faber* ut admodum in religione inconstans p. 101. f. sistitur. Quod *Benedictus Spinosa* non indignus Carolo Ludovico, Palatino Electori, visus fuerit cathedra Philosophica Heidelbergensi, p. 103 observatur. *Stephani Curcellæi*, scortatorii & concubinarii amores p. 108. f. perstringuntur, verbis potissimum Maresii. Objectam *Chamiero* ambitionem p. 113. f. luxumque vestitus in *Petro Molinæo* p. 115. f. taxatum videas. *Johan. Knoxium*, Ecclesiæ Scoticanæ instauratorem, pro impio, imo mago, venditari p. 119, & *Jul. Cæsarem Scaligerum* atheismi insimulari p. 120 discimus. In *Henrico Lorito Glareano* morum austeritas p. 127 reprehenditur. *Amandus Polanus* multæ lectionis, at exigui judicii Vir constituitur p. 133. *Francisci Gomari* munia, ingenium, errores, scripta p. 141. f. recensentur. *Jac. Altingii* filiis imputatur p. 189, quod Patris opera aliter curarint imprimi,

ac ipse olim eadem conceperit. *Samuel Maresius* p. 166 pro maledico & sarcastico venditatur. *Justum Lipsium* ab *Is. Casaubono* Μακαρίτην vocari p. 183 obelo notatur. Quam dura fata ad instinctum Georgii Calixti, *Statius Buscherus*, istum quia impugnarit, expertus fuerit, p. 198. s. narratur. *Thomas Reinesius* p. 235 magna impotentia animi in veros cœlestis & fidelis doctrinæ propugnatores invectus fuisse dicitur. Tacemus curiosæ eruditionis specimina alia, puta, quæ afferuntur de *eloquentia Nestorea*, p. 40. de *asini mandibulo* in proverbium abeunte p. 41. de *pinguitudine ingenii* Bœotis tribui solita, p. 39. de *depositione Academica*, p. 190. de *cereis Paschalibus*, p. 234. s. de *Reformatorum Doctorum quorundam laudibus præcipuis* p. 169. s. *de Adami salute, ejusque cum singulis animalibus* suscepto ex vana aliquorum traditione *coitu*, p. 166 & p. 88. de *idolo Rimmon*, p. 251. *de purpuramento & encausto*, deque *diplomatibus*, literis aureis olim ornari suetis, p. 252. &c.

Pars decima quarta plurimis invectivis, notatisque variis erroribus ab Eruditis hominibus admissis, referta est. Post sectionem primam *notis MStis Petri Scriverii in Juvenalem*, ut diximus jam ante, destinatam, integra secunda eaque satis prolixa sectio varia enarrat *vitia*, quæ *adversus Grammatica Latina* regulas, Viri cætera doctissimi in scriptis suis commiserunt. Alibi minus recte dicta ab *Andrea Hyperio* percensentur; alibi aliis dica scribitur. Sed vides tamen intermixta passim notabiliora alia, quem in censum retuleris varia variorum de *Caroli Paschalii Opere de Coronis* judicia, p. 84. s. & quæ disseruntur *de autore Psalterii Mariani*, p. 89. de *Hanna, Samuelis matre*, an in θεοπνεύστων numerum referenda? p. 96. *de apocryphis olim in Ecclesia lectis*, p. 107. s. de *censu pro funeribus antiquitus solito*, p. 122. s. deque ejuscemodi pluribus. *Ciceronis* haud pauca loca exponuntur atque illustrantur p. 59. s. integro §. 6. quem morem & alibi jam tenere Clarissimo Autori placuit.

Pars denique *decima quinta* non solum lemmata hactenus allatis similia quamplurima complectitur, sed & (quod unum ex eadem præ cæteris notatu itidem minime indignis, heic monere lubet,) observationes quasdam sacras haud ubique obvias

obvias sexto in inciso cumulat, e quibus has in gustum propinamus. Sicut nomen *Judæ*, unde Judæi dicti, in Scriptura Veteris Testamenti admodum gratum & frequens fuerit, ob promissum e tribu Juda Messiam, idem tamen in Novo Testamento inter Christianos, ob proditorem Servatoris, fere inauditum & insuetum factum sit; ita nomen *Johannis* in Veteri Testamento rarum, in Novo usque adeo obvium & familiare redditum pronunciat, ut nullum fere nomen vulgarius deprehendatur, idque ob annunciationem primam gratiæ divinæ in Christo a Joanne Baptista factam. Si a Christo & Elisæo discesseris, nullum in Scriptura Sacra *Prophetam unctum* observari ait, quanquam & illud Elisæi exemplum in controversiam vocetur. *Terram* Deus quod damnaverit, in Sacris quidem legi observat, ast *mari* id accidisse, non item, sed hoc Deum tantum increpasse, imo & mari primo omnium Spiritum Sanctum speciali sua providentia adfuisse. In Veteris Testamenti locis, ubi *vita* Patriarcharum recenseantur & Sanctorum, imo & aliorum, semper fere, quantam exegerint *ætatem*, quotquot confecerint annos, annotatum reperiri docet, at in N. T. non æque, quandoquidem haud congruum fuerit, Christianos longa annorum superbire serie, postquam ipse tam brevis in his terris vitæ Christus esse voluerit. Paucos *ante suam nativitatem nominibus suis insignitos* legi, omnesque, si Salomonem excipias, forte in honorem Jesu, primam in appellatione literam I habuisse ait, utpote Johannem Baptistam, Isaacum, Ismaëlem, Josiam. Nullo seculo plures vixisse celebres *Prophetas* innuit, quam cum pius regnarit *Ezechias*, & cum Judæi sub *Babyloniorum jugo* ingemuerint. In Scriptura Canonica (ne Sirach forte objiciatur,) neminem Salomone acrius invectum esse refert in *mulieres*, qui tamen ipse sibi ab iisdem provide satis haud caverit: econtra Christum amiciorem & benigniorem illis, familiariterque iisdem usum, multas earum convertisse addit.

TRAITÉ DE LA GENERATION ET de la nourriture du fœtus.

h. e.

TRACTATUS DE GENERATIONE ET nutritione fœtus, Autore DANIELE TAUVRY, Academiæ Regiæ Scientiarum Socio & Doctore Medicinæ in Facultate Parisina.

Parisiis, apud Bartholomæum Girin, A. 1700. in 12.
Constat plag. 13½.

CUm scripta Autoris quantivis pretii fiant ab eruditis, & reliqua in Actis nostris debita cum laude fuerint recensita; non possumus non, hujus quoque eruditi de argumento difficillimo Tractatus brevem eo magis exhibere delineationem, quod ultimum simul monumentum ille sit, quod Autor, A. 1701. trigesimo primo & dimidio ætatis anno phthisi extinctus, post se reliquit. Notamus igitur, scopum Autoris esse, refutare errores per aliquos Anatomicos instauratos. Quem in finem diversa examinavit animalia, ut in sententia sua confirmaretur. Et ideo exhibet descriptionem Anatomicam partium nonnullarum quorundam animalium, a nemine hactenus datam, cum multis novis explicationibus. De generatione ex animalculis seminis virilis nihil habet, quia iisdem difficultatibus hoc systema obnoxium credit, quibus subjicitur reliquum quodcunque, immo naturæ legibus prorsus contrarium reputat, *quæ admirandam* affectans simplicitatem, nihil in operibus suis inutile ostentet. Accedere, quod multa animalcula, etiam in aliis liquidis, per microscopia detegantur, nulli tamen generationi inservientibus. Nec huc facere, quod in lue Venerea animalcula fint pleraque emortua, quia ista nec in viris, nec in fœminis fœcunditatem tollit.

Cap. I. in originem fœtus inquirens, leges motus generationi explicandæ non sufficere monet, cum nondum constet de minimis partibus seu principiis nervorum, fibrarum musculosarum, ossium, &c. Negat animam posse sibi formare corpus tanquam domicilium, cum hanc machinam propriis viribus ne movere quidem possit, multaque in corpore dentur & contin-

tingant, quorum mens prorsus ignara. Negat primum hominem prima omnium subsequentium continuisse stamina, cum materiæ, in infinitum licet divisibilis, actualis divisio certos supponat terminos, adeoque habita attentione ad rationem fœminæ ad ovarium suum non diu progredi liceat, quia supponenda sit infinite parva staminum quantitas, nec, quinam liquores iis arrodendis & nutriendis inservire queant, appareat. Negat aërem esse receptaculum omnium staminum cum cibo assumendorum, & per poros in ovaria filtrandorum, cum, ob parvitatem staminum, nulla comprehendatur filtrorum differentia, ut animalium ovaria non solum suæ, sed & alterius speciei stamina recipere valeant, monstraque repugnent, tertiam inter duas alias speciem constituentia. Veriora igitur de origine fœtus traditurus, in generationem ovi, & ejus, quoad partes majores, structuram inquirit, de explicatione diversarum ovi partium simul differens, atque ostendens, quam multa & ardua hic adhuc ignorentur. Expendit divisionem animalium in ovipara & vivipara; subdivisiones item oviparorum & viviparorum: tandemque concludit, naturam uniformiter agentem, omnia generare ex ovo. Huic utrum ante fœcundationem insit germen, nec ne, definitu difficile pronunciat. Oppugnat tamen systema veterum de generatione ex commixtione seminis virilis ac fœminei, a recentiore quodam Autore innovatum: inprimis disputans contra diversas vias, quibus semen fœmineum, juxta *Laurentium, Riolanum, Plazzonum, Diemerbrockium, Galenum, Varthonum, Kerkringium,* ex ovario ad uterum deferri debet. Cum vero probabilius esse statuat systema ovorum, in eo est, ut evincat, tubas in fœminis oviductibus & testiculos ovariis respondere: id quod inter alia confirmat accurata descriptione partium genitalium in testudine fœmina, quæ, utut ova pariat, partes tamen habet genitales, partibus genitalibus canis vel felis non absimiles.

Cap. 2. modum expositurus, quo ovum ad uterum descendit, de ipsis ovulis differit. Vesiculas exiguas in testiculis ovula esse pronunciat, in eo ab hydatidibus testiculorum, non semper, nec in omnibus animalibus reperiundis, differentia,

 quod

quod ista facile, hæ difficulter ad ignem indurentur; hæ aliter, quam ista, cum testiculis connectantur; in his æque membrana externa facile separetur ab interna, in istis minime; has denique in plerisque animantibus deprehenderit molles ac transparentes, ista vero firma satis & minus pellucida. Ovulorum existentiam per observationes *Regneri de Graaf, Peyeri, du Verney*, & proprias probat, & quomodo ab ovario separentur, testiculique membranam perforent, exponit, id optime addisci monens secando animantia vivipera aliquot a coitu diebus. Inprimis ostendit, quomodo ovum majus per foramen minus penetrare possit, per quod ipsi negandus videbatur egressus: ovum scilicet, dum prolongatur, crassitiem imminuit, & foramen ob membranæ tenacitatem dilatatur. Hanc assertionem eleganti illustrat experimento. Nempe si ovum gallinaceum aceto immittatur, ut testa mollescat, per foramen ipso multo minus urgeri potest in vitrum, ex quo non patet per idem reditus, si affusa aqua testa rursus induretur. Addit, quomodo papillæ supra testiculis producantur, & cur tales in oviparis non compareant. Ex ovario per tubas Fallopianas ad uterum deferri ovulum, probat per fœtus interdum extra uterum conceptos, casum sui temporis commemorans de fœtu intra abdomen concepto, placenta non utero, sed aliis ventris partibus alligata. Hunc vero casum rariorem pronunciat, non quod sæpius ex ovario in abdomen non cadant ovula, sed quod illuc cadentia non commodum semper reperiant locum, ubi alligentur ac nutriantur. Provocat ulterius ad fœtus in tubis repertos, quales ipsi *Vesalius* & *Riolanus* retulerunt, utut systematis de commixtione seminum patroni. Ut vero explicare quodammodo posset, quomodo ex ovario in tubam delabatur ovulum, tubarum descriptionem tradit satis accuratam, & hominum cum quadrupedibus hac in parte convenientiam, cum volatilibus disconvenientiam edocet, addita harum differentiarum causa, a disparitate incessus quadrupedum & volatilium petita. Subjungit, quomodo tubæ per spiritum seminalem ad actionem determinentur, ut ovario applicatæ ovulum egrediens excipiant exceptumque ad uterum devolvant. Non autem crassam seminis substantiam, sed so-

lam

iam ſpirituoſiorem conceptioni inſervire, hinc evincit, quod multa animalia, utut concipiant, ſemen immiſſum ſurſus ejiciant; quód conceperint fœminæ, utut penem in vaginam non immiſerint, quia erant imperforatæ; quod inprimis ſemen ſine alteratione in utero teſtudinis recipi nequeat, cum per aliquod tempus in communi cavitate commoretur, ubi urina & materiæ fæcales exonerantur. Refutat tamen illorum ſententiam, qui cum *Stenone* & *Bartholino* juniore, ſpiritum ſeminalem in tubas & ovaria non agere affirmant, antequam ſanguini permixtus per circulationem eo deferatur; utut hujus hypotheſeos patroni, per eam optime explicari poſſe varia fœminarum concipientium ſymptomata, contendant, qualia ſunt vomitus, nauſeæ, guſtus depravatus &c. Ipſe aſſerit, per tubas ad ovaria non per effumationem, ſed infiltrationem, in uteri ac tubarum membranas deferri ſemen. Utut vero neget, per circulationem ſanguinis ad ovarium delatum ſpiritum ſeminalem ovo fœcundando ſufficere; non tamen ideo negat, quandam ejus partem ſanguini permiſceri poſſe. Rationem denique reddit, cur tubæ & oviductus ovariis non cohæreant. Inde mutationes ovi in utero exponit, & ex ſubita uteri extenſione, quæ irritationem per ſpiritum ſeminalem productam ſequitur, pleraque accidentia conceptionem conſequentia deducit, qualia ſunt dolores, vomitus, nauſeæ &c. Inprimis declarat, quomodo ovulum utero connectatur, chorda umbilicalis naſcatur, ovulum nutriatur, monſtrata analogia inter ovulum & grana plantarum, notatis ſimul differentiis, quæ in brutis obſervantur, earundemque ratione ſubjecta.

Cap. 3. membranas fœtum involventes, cum chorda umbilicali & placenta uterina deſcribit, multasque diverſitates in diverſis animantibus obvias, cum earundem rationibus tradit. Exponit connexionem chorii cum utero in equa, porca, porca fera, torpedine (qui eſt piſcis quidam marinus) cane marina, vipera: placentam uterinam fœminæ, canis, felis, leporis, cuniculi, porculæ Indicæ, animalium ruminantium, delphini: membranam urinariam ruminantium cum ejus characteribus, ſpeciatim in porcula Indica, equa, cuniculo, cane, fele

ac fœmina: amnion & speciatim quædam de amnio oviparorum: quartam tunicam in quibusdam animalibus obviam: vasa omphalomesenterica: vasa quartæ membranæ, quas venas esse contendit, aliaque huc spectantia.

Cap. 4. eadem industria disquirit de humoribus in membranis fœtus contentis. Multus est, ut comprobet, fœtum in utero nutriri per chordam umbilicalem, præter argumenta ex structura placentæ & vasorum umbilicalium petita, ad fœtum caninum provocans, quem capite & bucca carentem, optime tamen nutritum, deprehendit *Regnerus de Graaf*. Interea tamen non negat, per buccam quoque nutriri fœtum, quia inter liquorem in ventriculo ejus, & inter liquorem in amnio contentum, omnimoda reperitur similitudo. Cum autem uterque ab eo multum differat, qui in membrana urinaria continetur: in istam similitudinem, hanc dissimilitudinem multis inquirit. Agit etiam de liquoris in amnio origine & modo, quo in ventriculum defertur. Causam reddit, cur urina fœtus peculiari tunica contineatur; cur non per urethram, ut in adultis, sed per urachum secernatur; cur peculiare urinæ, nullum autem excrementorum in intestinis contentorum sit receptaculum. Sub finem capitis in eo est, ut demonstret, interiorem uteri cavitatem considerandam esse tanquam exiguis glandulis repletam, per quas filtretur succus nutritius, magis tenuis, minus viscosus, & ad naturam lactis *sive chyli* magis accedens, quam liquor amnii, per arterias eo derivatus, & per porositates placentæ fluens, atque cum sanguine ex arteriis fœtus propullulante in venam umbilicalem abreptus.

Cap. 5. denique circulationem sanguinis in fœtu expendit: qua occasione de foramine ovali, per quod vena cava cum vena pulmonali communicat, & de canale arterioso, per quem arteria pulmonaria cum arteria aorta commercium colit, prolixe agit. Sub finem operis controversias tractat, quæ ipsi cum *Dn. Mery* circa sanguinis in fœtu circulationem intercedebant.

GEOR-

GEORGII WOLFFGANGI WEDELII Compendium Praxeos Clinicæ Exemplaris, secundum ordinem Casuum Timæi a Guldenklee.

Jenæ, sumptibus Johannis Bielkii, 1707. in 4.
Constat Alph. 1. plag. 8.

QUanquam variis hactenus scriptis Illustris WEDELIUS peritiam suam, qua in Arte Medica pariter ac Chymica excellit, abunde testatus fuerit, sicque nomen suum ab oblivione vindicaverit; ulterius tamen famæ suæ Philiatrorumque commodis inhians, Praxin tandem Clinicam, ab omnibus Artem salutarem excolentibus diu expetitam, luci publicæ exponere decrevit. Per Praxin autem Clinicam intelligit exercitium eruendi & exhauriendi signa & phænomena, ut suppositis causis ad illa producenda aptis, indicationes & indicata specifica, individualiter hinc applicari possint debite. Utut vero ordinis ratio jubeat, Praxin Clinicam generalem præmittere speciali; attamen facilius visum fuit Compendium hoc præmittere Praxeos Clinicæ Exemplaris, eidem scopo velificantis, alteri, volente Deo, brevi subsecuturæ. Potuisset certe Excell. WEDELIUS, ex sua Praxi XL annorum amplissima, casus atque exempla eruere, prout in Præfatione testatur; noluit tamen actum agere, sed cum Balthasar Timæus a Guldenklee ejusmodi casus dudum ediderit, ex universo ambitu occurrentium medico morborum, eosque non semel emensus fuerit Author Noster; horum responsionem edere aliam, & ordinem sequi visum fuit, ut & eosdem commendaret, & sic breviori via sapientibus simplici filo styloque monstraret, quomodo copia rerum & verborum satisfacere ægris, & hæc variare liceat.

ULRICI HUBERI JCTI, SUPREMÆ FRIsiorum Curiæ Ex-Senatoris, Prælectionum Juris Civilis Tomi III. secundum Institutiones & Digesta. Accedunt huic Editioni Novæ Additiones CHRISTIANI THOMASII, quibus Scholia ipsius contra Autorem defenduntur, ejusdemque nova Præfatio, & Differentia Juris Com-

Communis & Saxonici, cura LÜDERI MENCKENII *JCti.*
Lipsiæ, sumtibus Joh. Frider. Gleditschii,
1707. in 4.
Constant Alph. 9. pl. 4.

QUæ Operum Juridicorum Celeberrimi Huberi sit præstantia, quod inter Eruditos pretium, quæ imprimis Prælectionum ad Institutiones & Digesta toties editarum elegantia & utilitas, actum ageremus, si prolixius hic exponeremus. Non male igitur de Jurisprudentia meritus est Bibliopola solertissimus, qui, quas diximus Prælectiones Huberianas, apud nos curavit recudendas. Sed cum partem Prælectionum primam, quæ ad Institutiones pertinet, in Actis A. MDCLXXXVIII. pag. 464, II & IIItiam quæ Jus Pandectarum tradunt, A. MDCLXXXIX. pag. 302, & A. MDCLXXXX. pag. 507. prolixius recensuerimus, nihil superest, quam paucis ut moneamus, quantum hæc præstet prioribus editio. Accesserunt enim ei novæ Additiones Dn. Thomasii, quibus Scholia sua contra Responsiones Huberi vindicavit, sæpius tamen suam reliquit & in Huberi sententiam transiit, ut ipse in Præfatione fatetur; in qua simul rationes exponit, quibus olim ad edenda Scholia, & jam ad has Replicas edendas fuerit adductus. Præterea hæc editio exhibet Differentias Juris Communis & Saxonici, secundum seriem Prælectionum ad Institutiones & Digesta, cura Dn. Menckenii, quæ eum in finem fuerunt additæ, ut, qui in Saxonia Huberianis Prælectionibus uti cupiunt, in singulis titulis fere, quid usus aut Leges Saxonicæ tam Communes, quam Electorales, immutaverint, sine negotio possint cognoscere. Denique Indices Operis in meliorem redactos ordinem, ac mendas, quæ in priori editione occurrebant, summa cura sublatas esse, Lector Benevolus facile ex ipsa utriusque collatione intelliget.

LIBRI NOVI.

Julii Pollucis Onomasticum Græce & Latine. Præter aliorum notas, suas etiam adjecere J. H. Lederlinus & T. Hemsterhuis. Amstel. ex officina Wetsteniana, 1706. fol.

Description de la Virginie. A Amst. chez Th. Lombrail, 1707. 12.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anni M DCC VI.

FERDINANDI CHRISTOPHORI HARPRECHTI JCti, Sacri Cæsarei Palatii Comitis, diversorum Imperii Principum & Statuum Consiliarii, in alma Tubinga Antecessoris & in Summo Würtembergico Tribunali Assessoris, Responsorum Criminalium & Civilium Volumen secundum, tertium & quartum.

Tubingæ, impensis Augusti Metzleri, A. 1701. 1702. 1706. in fol.

Constat volumen II. Alph. 3. plag. 12. III. Alph. 3. plag. 5. IV. Alph. 3. plag. 7.

PRimum Responsorum horum Volumen, a nobis, mense Junio *1701* pag. *277 seqq.* relatum est. Secundum & Tertium hactenus curam nostram effugerunt, ut debito tempore non sint exhibita; hinc vel verbo eadem nunc indicare, e re esse videtur. Telam igitur semel inceptam, serie non interrupta, pertexit Illustris Autor; hinc in Volumine Secundo, agmen ducit Responsum decimum septimum, claudit vero quadragesimum octavum. Ab hoc Volumen Tertium, usque ad Responsum sexagesimum quintum extenditur. Inde Quartum, illudque novum, Volumen succedit, quod a sexagesimo sexto, usque ad septuagesimum septimum excurrit, adeoque duodecim Responsa complectitur. Responsum sexagesimum sextum, quod primum locum occupat, sollicitam de feudo meritorum remuneratorio, exhibet tractationem. Tum, juxta or-

dinem sequentium Responsorum agitur de renunciatione acquæstus conjugalis, constante adhuc matrimonio, facta. De actione spolii, an & quatenus illa in spoliatoris hæredes transeat. De fructibus sylvestribus, wild Obs und Eicheln, utrum vi juris venandi & forestæ, ad eum qui isto jure gaudet, an vero ad sylvæ proprietarium pertineant. De renunciatione filiarum nobilium, monasterium ingressarum. De læsione enormi, in feudi masculini venditione. De crimine incestus in linea recta, patris cum filia. De crimine falsificatæ monetæ. De jure perpetuæ reluitionis prædiorum Würtembergensium, in forenses translatorum. De crimine vini, per lithargyrium, Silberglätt oder Silber-Schaum, adulterati. De transactione prætensive vi metuque extorta, ejusque rescissione, ex hoc capite petita. De solutione & condictione indebiti, prolixe disputatur. Nos, speciminis loco, duorum Responsorum summam breviter exhibebimus. In Sexagesimo nono, ut antea indicatum, disquiritur: utrum fructus sylvestres, ad eum, qui regali venandi & forestæ jure gaudet, an vero, ad sylvæ proprietarium pertineant? Circa hanc controversiam præmonet Consultissimus Autor, eam ex statutis & consuetudinibus cujusvis loci, fere esse decidendam, cum ex solo jure naturali, aut jure Romano, vix decisio aliqua peti queat; statuta vero vel leges provinciales, sylvæ proprietario favere, autoritate ordinationis forestalis Würtembergicæ, Bavaricæ, Brunsvicensis & Hohenloicæ, deinde ostendit. Quodsi autem leges ejusmodi provinciales seponamus, tum nihilominus, pro sylvæ proprietario, pronunciandum esse censet, cum utique fructus, tam pendentes, quam separati, in dubio, domino attribui debeant. Nec obest, quod fructus ejusmodi, feris, ne fame pereant, relinquendi, nec hæ, per glandis collectionem, fugandæ esse dicantur; nam hanc rationem proprietarium, a jure suo, non penitus excludere, sed hoc solum aliquo modo restringere, Noster docet, ac insuper, plurium Doctorum autoritate, sententiam suam confirmat. Interim alii fructus sylvestres ei, qui jure venandi & forestæ gaudet, adscribunt, quo nomine diversos Autores Noster laudat, sed eos hypothesi, nondum ad liquidum dedu-

deducta, verum in circulum potius recurrente, quod facultas decutiendi & legendi glandes, juri venandi cohæreat, niti, simul admonet, id adjiciens, sententiam illam, ex Gailio male intellecto, imo in editione anni *1616* etiam corrupto, fere habere originem, cum tamen Gailius sylvæ proprietario fructus sylvestres non plane abjudicet, sed eum, in præjudicium Domini forestalis, jus suum non nimis extendere debere, solum doceat, quæ sententia, uti rationi est consentanea, ita aliis Autoribus quoque probatur. Solidius quidem fundamentum sententiæ suæ dissentientes, in longæva consuetudine, quæ fructus sylvestres Domino forestali tribuat, reperisse existimant. Verum consuetudinem illam jactari quidem, sed non probari, Noster demonstrat; imo tantum abesse evincit, ut generali consuetudine sententia illa firmata sit, ut potius, in plerisque locis, contraria jura, vel scripta, vel non scripta, obtineant, Gailius etiam & Friderus, quorum autoritate dissentientes potissimum nituntur, consuetudinem talem minime asserant, sed Domino forestali fructus competere, si longa consuetudine jus illud acquisiverit, solum doceant, inter quæ duo, magnam esse differentiam, nemo non videat. Denique in specie, in casu controverso, sylvæ proprietario jura omnia favere, Consultissimus Autor, additis nonnullis limitationibus, ostendit.

Ex doctrina Responsi septuagesimi septimi, mercator quidam decessit, vidua, quatuor filiis & tribus filiabus relictis. Post quatuor, a morte, annos, vidua negotiationem, quam hactenus continuaverat, filiis cessit. Subducto calculo, unus ex filiis, per errorem, matri sortem mille imperialium indebite assignat, eidemque per duos annos, sortis illius, in negotiatione relictæ, usuras præstat. Tum moritur filius, qui errorem commiserat: superstites fratres, rationibus denuo dispunctis, illum deprehendunt, sed dum verentur, ne reverentiam matri debitam lædant, aut hæc etiam, repetitione indebiti, ad iram provocata, sortem ex negotiatione tollat, vel ex nimio animi motu, morbum contrahat, aut plane moriatur, errorem commissum illi non indicant, sed potius, per quatuordecim annos, sorti indebitæ usuras constanter adjiciunt. Interim filii mercatores bonis labuntur, ac ma-

ter, quod sibi deberi existimabat, exigit, sed filii, indicato errore, ut mater tam sortis, quam usurarum indebite assignatarum deductionem patiatur, petunt. Quæsitum ergo fuit, an & quousque jus vel retinendi, vel repetendi, filiis hic competat? Quoad ipsam sortem, res satis certa Consultissimo Autori videtur, quod ejus intuitu, condictio indebiti locum habeat, cum omnia ejus requisita, solutio scilicet vel promissio, error facti ac indebitum, hic concurrant. Et licet de filii nunc defuncti intentione, utrum ille ex errore, an potius sciens prudensque, atque ita animo donandi, matri sortem illam assignaverit, liquido constare non videatur, attamen Noster censet, ex indebito, quod rationibus subductis satis apparebat, errorem merito præsumi, cum nemo suum, sine justa ratione, præsumatur jactare. Idem dicendum de usuris biennii, quas filius errans matri concesserat, cum enim hoc, ex eodem errore, quo sors illi assignata, factum sit, ideo earum vel repetendarum, vel retinendarum jus recte asseritur. Major difficultas subesse videtur, quoad reliquorum annorum usuras. Cum enim has, cognito errore, cæteri filii matri præstiterint, ideo eas donasse censeri possunt: verum ex scientia, hoc in casu, animum donandi asseri non posse, Noster existimat, cum ille rationibus fortioribus, a reverentia filiali, & metu incommodorum, quæ negata præstatione, vel in matrem, vel negotiationem, redundare potuissent, desumtis, excludatur, hinc illarum etiam usurarum intuitu, condictionem indebiti locum habere concludit.

REMARKS ON SEVERAL PARTS of Italy, &c.

h. e.

OBSERVATIONES CIRCA DIVERSAS Italiæ partes, annis 1701, 1702, & 1703 subnatæ.

Londini, apud Jacobum Tonson, 1705, in 8.
Constat Alph. 1. plag. 11.

Quam-

Quamvis Autor harum obſervationum Doctiſſimus nomen ſuum titulo libri haut præfixerit, dedicatio tamen, quæ ad Illuſtr. Virum *Jo. Sommers* directa eſt, ſatis edocet, deberi hocce elegantiſſimi ingenii monumentum *Jo. Addiſonio*, qui hactenus poemate in Victoriam Hochſtadienſem, aliisque carminibus, Muſis & Apolline faventibus, in lingua vernacula conſcriptis, magnam nominis celebritatem inter ſuos adeptus eſt. Noverat ille, præter Italiam, theatrum iſtud & naturæ, & antiquitatis, & artium, & rerumpublicarum diverſarum ſplendidiſſimum, in toto fere terrarum orbe vix regionem inveniri, quæ iis, qui peregrinationis ſtudio tenentur, majorem quam illa vel jucunditatem vel utilitatem promitteret. Hinc & ipſe eo non tantum iter ingreſſus eſt, ſed etiam operæ pretium ſe facturum recte exiſtimavit, ſi ea, quæ circa diverſas, quas perluſtravit, Italiæ partes obſervaverat, cum erudito orbe communicaret, præloque publice ſubjiceret. Qua in re exemplis ipſi ac ſcriptis præiverunt cives ejus clariſſimi, *Burnetus*, Sarisberienſis hodie Epiſcopus, eorum quæ ad religionem in Italia florentem & rerumpublicarum inſtituta ſpectant, imprimis ſtudioſus; *Laſſelius* in conſignandis ſcriptoribus, qui diverſa Italiæ loca illuſtrarunt, maxime adſiduus; *Rajus* ob rerum naturalium ſcrutinium percelebris; ac denique *Miſſonius*, qui uti ad generalem Italiæ notitiam acquirendam plurimum adjumenti adfert, ita ſtudium, quod in adumbrando regionum locorumque ſitu adhibuit, feliciter admodum ipſi ceſſit. Hos ergo imitatus Noſter has obſervationes edidit, in quibus, uti plurima ab aliis prætermiſſa ſtudioſe attigit, ita alibi jam memorata raro adduxit, quin ulterius illuſtrentur clariusque exponantur. Id quod ſumma non modo ſtyli elegantia, verum etiam tanta varietate factum eſt, ut modo naturæ arcana ſcite recludi, modo rerumpublicarum fundamenta & imperantium artes accurate exponi, modo antiquitatis monumenta præclare exhiberi, modo quæ ad Hiſtoriam, Geographiam & rem litterariam ſpectant, erudite explicari, non ſine voluptate lectores ſentiant. Tanta ſcilicet rerum pulcherrimarum ſeges hic effloreſcit, ut facile prolixiorem libri recenſionem exhibere poſſemus, niſi inſtituti noſtri ra-

tio brevitatis nos admoneret, cui obſequentes pauca ſaltim ex iis commemorabimus, quæ ad antiquitatis notitiam & elegantiores litteras imprimis pertinent.

p. 142. Dum arcuum iſtorum meminit, quibus tanquam egregiis antiquitatis monumentis Ariminum, Fanum & Ancona hodie celebrantur, eos quidem a plerisque triumphales adpellari, Addiſonius monet, Romanos tamen olim inter eos fornices, qui honoris tantum cauſa Imperatoribus fuerunt extructi, & eos, qui victoriæ cujusdam monumentum ſtatuebantur, & triumphalium nomine tantum digni ſint, diſcrimen quoddam feciſſe, adſerere non dubitat. Ita Arcum, qui Anconam ornat, gratitudinis documentum exiſtere erga Trajanum, quod urbem portu clauſiſſet, reliquosque duos parem forte in finem fuiſſe erectos, veroſimile ſibi videri ait; laudatque proinde veterum Romanorum ſapientiam, qui ut Imperatores ſuos ad ſtudium ſalutis publicæ quaſi ſtimulis eo magis excitarent, ob res pacis tempore laudabiliter geſtas, eosdem ipſis honores tribuere conſueverint, quos alias ob laudem bello promeritam iisdem deferre ſolebant. Quam in rem duos nummos memorat, quorum unus Galbæ imaginem arcumque cum inſcriptione, XXX. REMISSA. S. C. refert; alter ob munificentiam portu Anconæ extructo comprobatam, Trajani memoriæ dicatus portum cum navigio & catena cinctum exhibet, iſtis adſcriptis verbis: S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI. S. C. Et quamvis Doctiſſ. Fabrettus poſteriorem huncce nummum ad aliam occaſionem referre maluerit, Bellorium tamen in additionibus ſuis ad Angelonium ſatis ad ea, quæ objiciat, reſpondiſſe Autor

p. 263. monet. Capreas, inſulam prope Neapolin, Tiberii ſeceſſu olim nobilitatam, deſcribens, ſæpius antiquos nummos ex terra ibi erui obſervat, inter quos non raro occurrant illi, qui Spintriis Tiberianis accenſiti, ex una parte laſcivam quandam imaginem, ab iis inventam, quos monſtroſi concubitus repertores vocat Suetonius, referunt, ex altera vero parte litteras numerales exprimunt, quales numerum XX exhibentes ſe oculis uſurpaſſe Noſter teſtatur. Quin illi genuinæ ſint antiquitatis, non dubitat, eosque ut nummos tertiæ magnitudinis deſcribit; fatetur

tetur tamen, nec in Suetonio, quem Patinus nummis illustravit, se ea, quæ speraverat, de iis invenisse, nec alios sibi notos esse, qui de antiquis id genus nummis aliquid commentati sint, quamvis sciamus, Illustrissimum Virum, Ezechiel. Spanhemium in laudatissimo opere de Usu & præstantia Numismatum antiquorum, non contemnenda de iis alicubi protulisse, neque minus Baudelotium de Dairval in libro *de l'Utilité des Voyages* P. II p. 685, & Cl. Eucharium Gottlieb Rinckium in opere eruditissimo, quod sub tit. *de Veteris Numismatis potentia & qualitate lucubratio, occasione Rubricæ Codicis de eodem argumento; sive Cognitio totius rei numariæ*, Lips. 1701 in 4 edidit, Cap. 3 pag. 21 mentionem eorum injecisse. Cum vero illi, quorum sententiam circa istos nummos indagare penitius Autori licuit, eos convitii causa eumque in finem cusos esse existimaverint, ut Tiberii spurcissimæ libidines risui omnium publice exponerentur, ipse quidem aliter sentit, eam imprimis ob rationem, quod nummis alios exagitandi consuetudo non antiquitatem, sed novitatem potius sapiat. Equidem non diffitetur, occurrere duo alia numismata, quæ huic sententiæ repugnare videantur, illud scilicet Marci Aurelii, quod repræsentat Venerem, quæ blanditiis suis Martem a bello retinere studet, cum inscriptione: VENERI VICTRICI; & præterea illud aureum Galieni, quod in Galliæ Regis Nummophylacio adservatur inscribiturque: GALLIENÆ AUGUSTÆ, PAX UBIQUE. Prius enim a plerisque ad Faustinam, quod Gladiatori nimium indulserit, acerbe adplicari, imprimis cum Venus eam facie referre videatur; altero vero Galieno probrum objici, probabile videri, utpote cujus tempore gravissimis motibus Imperium fuerit concussum, nec pacis tranquillitate gloriari adeo potuerit. Verum enimvero uti Addisonius sibi persuaderi non patitur, urbis Romanæ Patres eo audaciæ esse progressos, ut Faustinam, Aurelii uxorem, & matrem Commodi, quam dein Dearum numero adscripserint, publice traduxerint, vel Imperatorem ipsum offenderint, quem milites pariter atque populus habuerit charissimum, ita tantam Galieni stupiditatem animique securitatem fuisse docet, ut merito credi possit, ipsius auto-

autoritate nummum, quem memoravimus, fuiſſe excuſum. Quodſi mos, publicis nummis alios exagitandi, inter Romanos obtinuiſſet, quin ingens ejusmodi nummorum numerus ad nos perveniſſet, non dubitat, cum certe ſæpius diverſis uno tempore imperium fuerit oblatum, qui ſe invicem vehementiſſime inſectabantur, prætereaque Imperatores tales non raro habuerint ſucceſſores, cum quibus ſummæ inimicitiæ ipſis interceſſerint. Quæ cum ita ſint, tantum abeſſe cenſet, ut nummi iſti obſcœnis Philenidis ſchematibus inſigniti ab aliis, ut Tiberio convicium facerent, effecti fuerint, ut potius ille ipſe Imperator ad propagandam nefandæ ſocietatis memoriam eosdem excudi curaverit; id quod eo magis extra omnem dubitationis aleam poſitum eſſe arbitratur, quoniam adhuc hodie eo in loco inveniantur, in quo impuriſſimis iſtis voluptatibus Tiberius maxime ſederit.

Neque vero illa nobis prætermittenda penitus eſſe videntur, quæ ad illuſtranda quædam veterum autorum loca, Addi-
p. 291. ſonius in medium producit. Ita de veteri Antio loquens, Fortunæ templo urbem illam olim celebrem fuiſſe notat, omnesque conſentire ait, cultum ibi duabus Deabus fuiſſe exhibitum, quas Suetonius *Fortunas Antiates*, Martialis vero *Sorores Antii* adpellet. Quosdam in ea verſari ſententia addit, duas iſtas Deas duas Nemeſes ſignificaſſe, quarum una bonis bona, altera malis mala retribuat; Fabrettum vero innixum priſco cuidam monumento ex Antii ruderibus eruto verbisque notato, FORTUNÆ FELICI, in eam propendere ſententiam, quæ duarum Fortunarum nomine aut iſtam, quæ proſperitatem concedit, aut iſtam, quæ adflictiones mortalibus infert, generatim indicari vult. Interim duplex illud Deæ officium Horatii Odæ XXXV Lib. I, quæ ad *Diram gratum quæ regit* Antium directa eſt, magnam accendere lucem obſervat. Ut enim Poeta preces ad Fortunam mittat, ut Cæſaris armis adeſſe hoſtesque profligare velit, ita utramque Dearum officii ſui commonefieri, & quintum Odæ tetraſtichon, quod *clavorum trabalium, cuneorum, uncorum liquidique plumbi*, rerum in puniendis reis adhiberi ſolitarum, mentionem facit, hac explicatione recepta

recepta longe rectius intelligi ait, quam si communem interpretum sententiam quis sequatur. Ex variis antiquitatis monumentis, quibus Roma hodie se effert, statuarum maxime se captum fuisse adspectu fatetur, earumque ope diversa Poetarum loca elegantiæ ac luci suæ felicissime restitui posse, eo certius colligit, quo minus dubitandum sit, quin veteres illi scriptores ad eas sæpius imagines respexerint, quæ sua ætate celeberrimæ omnium conspectui fuerunt expositæ. Id, ne frustra dixisse videatur, exemplis diversis comprobat, & primo quidem Juvenalis locum ex lib. 1. Sat. 6, v. 15. ubi Jovis barbati meminit, eleganter illustrat, quæritque annon istis hominibus sensus verborum istorum longe melius, quam nobis, constare potuerit, qui quotidie plures Jovis barbati statuas coram cernebant, quales & hodie Romæ supersint. Hinc ex Satyra Juvenalis tertia lib. I. v. 88. descriptionem adulatoris attingit, qui *longum invalidi collum cervicibus æquat Herculis, Antæum procul a tellure tenentis*, eoque alludi putat ad nobiles quasdam Antæi atque Herculis statuas, in publico quodam forte loco prope Romam positas; qua de causa non modo ad nummos provocat imagines ejusmodi repræsentantes, sed etiam Propertium lib. 3. Carm. 1. statuarum hujus generis expressam mentionem fecisse, memorat. Porro cum Poëtæ Latini colli brachiorumque aptam compositionem inter summæ pulchritudinis signa referre sæpe soleant, quod Horatii Oda XIII. lib. I. confirmat, id ut rectius intelligatur, observandum esse ait, in antiquis Romanorum statuis istas humani corporis partes, perinde uti faciem ac manus, nudas semper oculis omnium fuisse expositas. Omittimus ea, quæ ad declaranda pari ratione alia quædam Poëtarum loca adducuntur, illudque saltim addimus, in eo singularem diligentiam Autorem comprobasse, quod congestis sedulo variis Poëtarum descriptionibus, eas rebus in itinere sibi obviam factis, eleganter adplicuerit, Anglicisque versibus tanta suavitate expresserit, ut quanta carminis facultate polleat, vel exinde facile intelligatur.

p. 303.
p. 305.
p. 306.
p. 308.

JOHANNIS NICOLAI, ANTIQUITATUM Professoris, Tractatus de Synedrio Ægyptiorum, illorumque Legibus insignioribus.

Lugduni Batavorum, apud Henricum de Swart, 1706. in 8.
Plag. 18.

IN eleganti hoc, quod de Synedrio Ægyptiorum agit, opusculo, ad septem negotium omne capita redigitur. In primo, quod de Synedrii Ægyptiaci existentia inscribitur, ad varia aliarum Gentium, Ebrææ potissimum atque Græcæ, Autor Synedria excurrens, apud Ebræos tria tantum, apud Ægyptios vero triginta, pro Nomorum, in quos Ægyptum Strabo dispescit, numero olim floruisse adstruit. Viros, qui Judiciis istiusmodi præficiendi erant, ex civitatibus clarioribus, quales Heliopolis, Memphis atque Thebæ erant, optimos electos fuisse, caput II nos edocet. Hi ut ex Mercurii instituto, Sacerdotio insimul fungebantur, & secundum honoris dignitatisque gradum post Regem tenebant, ita, ut prudentia & virtus eosdem summopere commendarent, necessum erat. Diversos istorum ordines capite III recenset, in quo primus locus assignatur Cantoribus, qui dubia ex Legum Mercurii digestis circa Deorum hymnos & laudes exorta solvere, & vitæ regiæ rationes ad supremarum Mentium ideas disponere debebant; secundus Horoscopis, quos quatuor Mercurii de Astrologia libros alto pectore imbibisse, & exactam temporum distributionem in Deorum cultu peragendam observare oportebat; tertius Hierogrammatistis, quorum erat, ut Hieroglyphica, Cosmographiam, Geographiam, ordinem Solis, Lunæ & quinque Planetarum, Chorographiam Ægypti, Nili item & omnis sacri apparatus, accurate cognitam haberent atque perspectam; quartus Stolistis, ab *amictu*, ut probabilis habet ratio, & quod longis stolis induti incedere consueverint, ita dictis, quibus, ut sacrificia opportuno tempore ordinarent, & *μοσχοσφραγιστικὰ* h. e. omnia ea, quæ Apides sive Vitulos, qua consignandos qua mactandos concernebant, sollicite curarent, incumbebat; quintus idemque ultimus Prophetis, quos, ut de rerum in Comitiis agitatarum eventibus, si-

nistros

nistros per auguria cæterasque divinationum species a prosperis discernendo judicarent, lex obligabat. Omnes hactenus memorati Sacerdotum ordines, pro Nomorum totius Ægypti numero, juxta C. IV. triginta Viros ambitu suo complectebantur, ubi & de totius Collegii Præside sigillatim adnotat Autor, quod communes reliquos Assessores, prudentes, ut jam monuimus, & virtuosos, ætate non minus quam doctrina & morum gravitate antecellere debuerit. Victum & amictum similem omnibus itidem non obtigisse, ista, quæ C. V. proponuntur, luculenter satis demonstrant, siquidem non victus tantum, quem Reges in universum omnibus suppeditabant, lautior Sacerdoti summo cedebat, sed &, quantum ad amictum attinet, multum splendidior, dum communes Judices, eo, quod & ipsi Ægypti Sacerdotes essent, vestibus lineis sive candidis linteaminibus obtegerentur, Summus vero, ut reliqua taceamus ornamenta, *ζώδιον τῶν πολυτελῶν λίθων*, signum e pretiosis lapidibus, cui VERITAS nomen erat, ex aurea catena de collo dependens præ se ferret. Imaginis hujus, quæ fatidica erat, occasione Autor CL. Marshami, Spenzeri, & qui idem cum his Duum-Viris cornu hac in parte inflant, Martini utriusque, patris & filii, errorem, quasi scilicet Urim & Tummim ejusdem, cum dicta Ægytiorum imagine fatidica, indolis & naturæ fuerint, imo suam ista ab hac originem repetiverint, rationibus & Clarissimorum Virorum, Meyeri, Witsii, Tillii, Van der Wayen, Hilleri, Othonis, Ribeudealdi &c. testimoniis in medium propositis cursim refutat. Modum in Synedrio agendi ductu C. IV huc fere redüt, ut cunctis legibus, quæ octo libris continebantur, in conspectum productis, disceptatio de Justo & Injusto, ad quam tres minimum personæ concurrebant, duæ, quæ inter se disceptarent, Actor puta & Reus, & una, quæ litem dirimeret, i. e. Judex, instituebatur. Accusatione juxta methodum, quam §. III. hujus Cap. depingit, rite peracta, Reo ad singula, vel exceptione, vel negatione, vel diminutione, iterata, si rei id exigebat necessitas, vice rescribere permissum fuit, atque sic tandem, postquam communes Judices de controversia quæsiverant, Princeps signo veritatis in partem veriorem verso, sententiam

ferebat. His ita præmissis, C. VII. eodemque ultimo in antiquas Ægyptiorum Leges, de quibus in Synedrio agendum erat, & quarum septendecim in universum enumerantur, ordine suo Autor fusius inquirit, omniumque ratione ac ampliori explicatione adducta, & accurata inprimis cum Legibus Civilibus collatione, quæ si non unicus, primarius saltem scriptionis universæ scopus est, instituta, coronam operi imponit, similem Legum Mosaicarum in Institutiones Justiniani, in Codicem item & Decalogum, ubi haud ingrata Eruditis hæc fuisse cognoverit, operam promittens.

NICOLAI PARTHENII GIANNETTASII Neapolitani, Societatis Jesu, VER HERCULANUM.

Neapoli, ex officina Jacobi Raillard, 1704. in 8. Constat plag. 19.

ELegantissimum opus ab Auctore *Ver Herculanum* inscribitur, propterea quod erudita colloquia contineat, quæ in locis Herculi sacris, Herculanio scilicet oppido, ab Hercule a debellatis Hispaniis in ea loca victore invecto olim condito, inter ipsum Auctorem & Mecœnatem quendam, nec non alios amicos instituta fuerunt. In iis autem colloquiis doctissimi Auctoris ingenium, quod erudito orbi non prima vice probat, denuo mirum in modum elucescit, utpote quod utile dulci miscendo, sine dubio omne punctum tulerit. Comminiscitur longum peregrinantis iter, ac inter eas ingeniosissimas fabellas, purissimo stylo depictas & expressas, Historici, Physici, Philologi, imo & Mathematici invenient, quo se delectent & proficiant. Giannettasius enim, libro VI Nauticorum, navigationis cujusdam in Ægyptum mentionem fecerat; *hujus itineris* historiam audire gestit Mecœnas, quem Auctor invisit; cui desiderio velificaturus prolixam hac de re narrationem aggreditur, quæ cum multa curiosa contineat, haud abs re fore putamus nonnulla, quæ in primis memoratu digna sunt, in medium afferre. Post varia igitur pericula, in itinere feliciter superata, primum Alexandriam se pervenisse Auctor ait, & ibi Nilum

Nilum fluvium oculis usurpasse, quem non septem, ut priscis temporibus, sed quinque in mare ostiis se exonerare observat. Occasione vero a Nilo arrepta disquirit, undenam fontes fluviique oriantur, tantaque perennitate fluant? Ac primo vetustissimam eorum opinionem adducit, qui acceptam e cœlo tum pluviis tum nivibus aquam per fontes remitti, atque una ex hac oriri fluvios arbitrantur; cui sententiæ aliquam verisimilitudinem conciliari exinde, quod iis in locis, atque ea anni tempestate, qua frequentiores imbres effusioresque decidunt, frequentiores etiam fontes atque uberiores scateant. Contra vero iis in locis, ubi aut nullæ, aut rarissimæ sint pluviæ, vel nullos vel paucissimos esse fontes, atque hos plerumque deficere. Præterea cum aquæ tum pluviis tum nivibus mirum in modum in fluminibus crescant, tumidaque ea reddant, ac veluti alant, neminem inficias ire posse, generari ex iisdem flumina, quibus mox quodammodo nutriantur atque augescant. Et quamvis objici queat, non altius pedes decem humidam se subter humum aquam insinuare, istud tamen nondum sufficere ad sententiam illam evertendam; magnis enim in montibus vastas inesse lacunas, imo & montium ferme omnium sinus in immensos fornices amplissimasque cavernas concameratos, in quas ex altissimis jugis pluviales aquæ decurrentes confluant universæ, excipi autem illuc per rupium rimas commissurasque, per quas sua se levitate insinuent atque intrudant, mox vero per rimas alias ex lacunis illis erumpentes scaturire, fluviosque progignere. Quamvis vero hæc ita sese habeant, Auctor tamen sibi persuadere non potest, universos amnes ex solis pluviis procreari, cum non sit probabile, tot ac tam vastis fluminibus, ac nunquam intermisso cursu fluentibus, tantum ex unis duntaxat pluviis aquæ suppeditari, præcipue cum plurimi sint & magni fluvii, quorum fontes non e montibus, sed ex campestribus exiliunt, in planitie vero adunari tantum aquæ non possit, quando hæc ad duodecim vix pedes descendat. Hinc ad eos devenit, quorum dux est Aristoteles, qui concreto ex aëre in aquam converso oriri amnes ac fluere opinati sunt: quemadmodum enim pluviæ in aëre ex coacto vi frigoris vapore producantur, inque sub-

ſubjectas mox terras aërii quaſi amnes delabantur: ita etiam intra montium viſcera ex eadem cauſa, quam efficientem vocant, eundem in aquam aërem immutari, perque rimas deinde hiatusque rupium erumpere; factoque vi alveo per lata camporum ſpatia vallesque decurrere. Et quamvis plurimi hujus ætatis Phyſici negent, præ frigore denſari aërem, inque aquam abire, cum alias totus hyeme circa terras aër concreſceret, inque aquam converteretur: eſſe tamen rationem Auctor ait, quæ pro iſta coactione pugnet. Si quis enim ſtillatoriam uſtrinam viderit, in ea miro artis magiſterio, e variis herbarum generibus, vinoque atque aliis humoribus, aqueos igneosque rores educi deprehenderit. Jam vero, quod in hac induſtria fit artis, fieri etiam in montibus a natura poſſe. Quæ enim cauſæ illius extillationis ſint, easdem in efficiendis fontibus ineſſe. Etenim concava rupium operculi præ ſe vicem gerere, quæ quoniam ſuapte natura frigida ſint, idonea quam maxime ſint ad aërem in aquam transmutandum: infra lacunas ſtagnare, & his ſubter incluſos ignes calore ſuo ſenſim aquas attenuare, inque vapores ſolvere: eos mox in rupium fornices incurſantes, illico præ illarum frigore concreſcere, inque aquarum guttas abire, extillare, fluere, atque jam fluvios præterlabentes immurmurare. Nec impoſſibile videri, in tot montium vaſtiſſimis viſceribus tantum extillare humorem denſato ex aëre poſſe, ut affatim pabula rivis fontibusque ſuppeditentur, ſi modo cogitemus, id quod Cardanus refert, quendam nimirum ægrum ſingulis diebus ſex & triginta urinæ libras reddidiſſe, cum vix ſeptem qua edendo qua potando conſumſiſſet, idque per ſexaginta ſolidos dies, quo tempore ex ſubducta ſumma confectum, M DCCXL lotii libras ſupra potum cibumque effudiſſe. Unde Phyſici concluſerint, aërem arteriis reliquoque corpore contentum in aquam coactum, novoque nunquam deficiente propter animantis reſpirationem, novam ſemper aquam concreviſſe. Illud quoque memoriæ traditum eſſe Auctor ait, Virginem quandam ex iis, quæ ſe Deo manciparunt, tantum præ vigiliis, jejuniis aſſiduaque rerum divinarum meditatione ignem in ſe excitaſſe, ut tota ardere videretur; ad eum autem ingentem calorem

remit-

remittendum copiosissimum naturam aërem attraxisse, qui mox visceribus concretus, inque aquam mutatus, tanta per vesicam copia egestus fuerit, ut multis hebdomadis singulis diebus CC libras urinæ emitteret. Verum non obstantibus hisce demonstrationibus, Auctor nullam esse collationem tantulæ urinæ cum immensa illa aquarum mole, quam universa flumina continuo evolvunt, existimat, ac proinde hoc fieri non posse, Geometrica demonstratione conficit. Ut vero tandem de hoc argumento aliquid certi statuat, ab Oceano aquarum omnium parente inexhaustoque fonte oriri amnes, ex S. Scriptura demonstrat. Qui vero fiat, ut aqua suapte natura gravis sese altius attollat, inque editissima montium juga, ex quibus plerumque fontes scatent, insiliat, post varias sententias, quas recensere longum foret, excussas, incompertum esse ostendit. Post prolixum hunc discursum de fluviis eorumque ortu absolutum, Historiam itineris sui Auctor continuat, & quæ ipsi Alexandria Babyloniam profecto contigerint, apud Mecœnatem exponit. In iis, quæ de indole Crocodili ejusdemque usu in Medicina afferuntur, in primis notatu digna sunt, nec non ea, quæ de Nili incremento & vera causa, itidemque de ejusdem fluvii fontibus & a quibus isti detecti fuerint, fuse disputantur. Babylonia in Arabiam Auctor profectus est, cujus itineris historiam jam libro secundo Veris Herculani exponit, & quæ in montibus Sina atque Horebo ipsi visa fuerint, prolixe satis enarrat. Reliqua quæ in hoc libro continentur, reditum Autoris ex Arabia depingunt, ubi variæ eæque jucundæ admodum narrationes, more fabularum Romanensium propositæ, insperguntur, quibus sub finem libri descriptio Ægyptiarum Pyramidum subjungitur, ubi describit, & a quibus positæ, & quam mira structura ædificatæ fuerint. Libro denique tertio, capite I. reditum suum in Italiam, quæque in eo acciderint, exponit. Cap. II. Galli cujusdam Ode in Philippum Ducem Andegavensem, cum Rex Hispaniarum a suis renunciatus esset, nec non elegantissimum Auctoris carmen seculare Innocentio XII dictum recitatur. Cap. III. multa de Vesuvio disquiruntur, cunctaque illius incendia breviter recensentur. Cap. IV & V magnificentissimæ villæ Magni Du-

cis

cis Etruriæ, quæ non longe a Florentia in colle, quem Pratolinum Thusci dicunt, sita est, accurata & elegantissima descriptio legitur. Cap. VI. quæ in Magnete vis sit, qua ferrum alliciat, quæque Sympathia atque Antipathia, pluribus disputatur. Capite denique ultimo occasione ignis speculo excitati quæritur, an a Prometheo id primum tentatum fuerit, quod fabulam ejus innuere Autori verosimile videtur, & an revera, & quibus speculis Romanas naves Archimedes incenderit? Quod ad veritatem hujus historiæ attinet, de ea, neminem dubitare posse, Autor existimat, cum Proclus etiam insignis machinator, Archimede vero multo inferior, Zonara teste, feratur speculis hujuscemodi, sub Anastasii Cæsaris tempora, ingentem Barbarorum classem, quæ circa Byzantium erat, incendisse. Quibusnam vero speculis tantum opus confici potuerit, in sequentibus disputat, ac Zetzem quidem tradidisse ait, id Archimedem speculo sexangulo plurimisque e regione aliis illi adjunctis effecisse; alios vero existimare, ab Archimede illud speculis aut globosis aut concavis perpetratum esse, quod posterius tamen ex Autoris sententia nullo modo fieri potuit, propterea quod hujuscemodi specula, sive e crystallo fingantur, sive e chalybe, vix tantæ molis elaborari possint, ut ultra triginta passus, quantum Romanorum navigia a muris abfuisse probabile sit, cum alias extra ictum sagittarum non fuissent, acceptos a Sole radios repercutiant, inque cavum constipent. Ac proinde in eorum concedit sententiam, qui duobus id ab illustri Sene speculis, parabolico, ut ajunt, cavo, & tubulo ejusdem formæ, non minus ingeniose quam feliciter tentatum effectumque fuisse existimarunt, quam opinionem Autor in sequentibus magis explicat atque fusius deducit.

DEMONSTRATION OU PREUVES EVIDENTES de la Verité & de la Sainteté de la Morale Chretienne. Second Entretien.

h. e.

DEMONSTRATIO VERITATIS ET SANCtitatis

Elitatis Ethicæ Christianæ. Dialogus Secundus. Autore R. P. BERNHARDO LAMY, Congregationis Oratoriæ Sacerdote.

Rothomagi, apud Nicolaum Boucher & Franciscum Vaultier, 1706. in 12.

Constat plag. 16.

CUm in Dialogo primo ostenderit Autor, omnes homines naturaliter desiderare felicitatem, veramque vitæ hujus felicitatem in spe certa possidendi olim Deum consistere; in secundo ulterius disquirit, qualis esse debeat homo, ut felicitatis istius compos fieri queat. Utut autem ex principiis unice rationis rigorosas nectat & sublimes demonstrationes; a devotione tamen Christiana haud quaquam abest, utpote persuasus, corpus *Theologiæ Moralis* affabre constructum excellentissimum esse *Philosophiæ Moralis* systema, & *Philosophiam Moralem* melioris notæ præstantissimum esse devotionis librum, ratione & Scriptura idem docentibus, cum utraque sit eadem ejusdem Numinis vox, ista quidem interius, hæc exterius homini loquentis. Summa eorum, quæ in Dialogo secundo proponuntur, huc redit. Quoniam in Dialogo primo demonstravit, omnia agere Deum perfectionibus suis convenienter; fieri quoque non posse concludit, quin regulis sapientiæ suæ conformiter cum homine se communicet. Juxta has itaque actiones suas dirigere, adeoque vitam voluntati Numinis congruam vivere debere, quicunque certam Deo olim fruendi spem habere gestit. Enimvero monstraturus, quomodo per principia rationis nobis innotescat Numinis voluntas, a prima rerum origine omnia repetit. Ex admirabili nimirum omnium, non modo in corporibus organicis, membrorum, singularumque in membris singulis partium, sed universorum in stupenda machina mundi corporum nexu evincit; mundum hunc, quæque in ipso continentur, omnia esse propter finem aliquem facta, adeo ab ente sapiente. Ubi prolixe disputat contra *Spinosam*, quod Deum cum creaturis confundat, & finem in operibus suis intendere neget, qui nostro ævo multos asseclas nactus. Veritas ista maximi mo-

Cap. 1.

Cap. 2.

Cap. 3.

moralibus momenti: rebus enim externis non utendum, secundum intentionem Dei, si per earum productionem finem nullum intendisse ponatur. Quare accuratius discutiendum sibi sumit, quod Deus res omnes ex nihilo creaverit, multus simul in refellendis iis, qui cum *Aristotele & Spinosa* æternitatem mundi
Cap. 4. defendunt: & ex *Malebranchii Dialogis Metaphysicis*, ipsis Viri ingeniosissimi verbis demonstrat, condidisse Deum hoc universum propter gloriam suam; condidisse homines, ut ejus faciant voluntatem; præcipue autem respexisse ad Hominem-Deum,
Cap. 5. Jesum Christum. Omnia in mundo a Deo quia sunt, Deus autem mali autor non est, dubium oriri poterat, unde sint tot mala? *Manichæorum* igitur destruit opinionem, duo principia coæterna & mutuæ dependentiæ prorsus expertia, quorum unum sit malorum omnium, alterum bonorum omnium causa, statuentium. Ab eodem principio pendere omnia probat, quod effectus naturales omnes, sive boni, sive mali, homini juxta eandem motus legem contingunt, diversitate effectus non a difformitate legum motus, sed combinatione causarum differenti pendente. Addit, quod in Dialogo primo probatum, unum Deum & voluptatis & doloris esse autorem: addit rationes alias, quibus luculenter comprobat, duo contraria principia locum reperire non posse, cum in excessu noceat voluptas, a nocuo hominem retrahat dolor. Disputat inprimis contra *Balium in Dictionario Critico* asserentem, systema de duobus principiis omnes tollere circa malorum originem difficultates. Mala physica mutationi Telluris, per diluvium factæ, forte deberi; moralia ab hominis voluntate unice proficisci contendit, invehens tum in *Socinianos*, perversum arbitrii usum a Deo prævisum fuisse negantes; tum in *Spinosam*, homini libertatem denegantem, ac fluentem inde actionum imputationem evertentem.
Cap. 6. Omnibus in eo convenientibus, rerum bonitatem per earum cum finibus earundem convenientiam constitui, nil bonum, nil justum esse infert, nisi propter exactam cum regulis sapientiæ Di-
Cap. 7. vinæ, h. e. voluntate Numinis, conformitatem: peccatum contra esse, quicquid contra finem a Deo stabilitum, consequenter contra ordinem & voluntatem ejus fit, ut adeo in sola hominis volun-

voluntate, in rebus naturalibus reliquis nequaquam inveniat locum. Peccatum a Deo puniri ostendit. Pœnæ instar habendos esse dolores, quos per abusum rerum externarum sibi conciliat peccator. Deo tamen generalem voluptatis legem in gratiam peccantium non abrogante, æternum miseros fore, quotquot in tempore voluptatibus abutuntur: cujus pœnæ indicia sint inquietudinis animi peccatorum sibi conscii. Refutat objectiones *Epicuræorum* ac *Libertinorum* nostri temporis. Non tamen ideo hominem a Deo factum probat, ut sit miser, cum is proprium odisse nequeat opus, immo odisse gratis justitiæ ipsius repugnet. Omnibus vero propter Deum factis, non potuisse non ipsum quoque hominem propter Deum produci: nec hinc sufficere, ut anima hominis sit naturaliter imago Dei, intelligentiam, libertatem ac spiritualitatem Divinam repræsentans, verum insuper requiri, ut in moribus quoque suis sit imago Dei. Hominem adeo necessario assimilari debere Deo, per Divinarum perfectionum imitationem: quem in finem ea sit ipsi concessa natura, ut ex istiusmodi actionibus, quibus Deo assimilatur, voluptatem capiat, aliisque æstimium inde statuat. Imago hæc in ipsum ut caderet, libertate instructum esse, h. e. vi sequendi vel declinandi impressiones naturales, versus Deum nos ferentes. Non igitur eidem obstare generale boni infiniti desiderium, unde desideria nostra omnia reliqua, motusque omnes particulares pendent, quia ad nihil in particulari nos determinat, quin quilibet potius determinat istud, prout hac vel ista re ipsi satisfieri judicat. A Deo nempe esse motus animi; sed eorundem determinationem libertati nostræ deberi. Egregie insuper docet, quod homo liber solus Deum honorare queat; creaturæ autem, ex necessitate perfectiones Divinas referentes, & voluntatem ejus exequentes, ipsi quidem honori sint, nequaquam tamen eundem honorent. Competere homini libertatem, per experientiam probat, hoc inter alia utens argumento, quod, licet idem felicitatis desiderium generale in omnibus reperiatur, non tamen omnes idem appetant & aversentur, quemadmodum animantia ex necessitate agentia omnia idem appetunt, e. gr. porci glandes, equi avenam. Monet præterea, si li-

Cap. 8.

Cap. 9.

Cap. 10.

Cap. 11.

si libertas in indifferentia ad agendum & non agendum consistere dicatur, non indifferentiam passivam, quæ tantum recipi facit impressiones mutari nescias, (quo in sensu materia dicitur indifferens ad motum & quietem) sed activam, qua præsente anima ad eligendum medium aliquod beatitudinis ipsi arridens se determinare valet, intelligendam esse. Cum ista, non hac consistere dubia & ancipitem animi statum ab ignorantia profecta: liberum contra non magis esse, quam qui rationi obsequitur, affectibus semel indulgentes machinarum instar posthac agere.
Cap. 12. Mox ulterius deducit, quænam libertati essentialia sint, inter quæ præcipue refert potentiam super ideis nostris reflectendi, & mentem nostram ad objectum aliquod contemplandum applicandi, prout visum fuerit. Licet vero nil appetat voluntas, nisi ab intellectu cognitum, & necessario appetat, quod tanquam necessario bonum ab intellectu cognoscitur: liberam tamen idcirco manere animam, quia voluntas mentem ab objecto hoc ad aliud, vel a rationibus propositis ad alias contrarias avocare potest. Hinc rationem reddit, cur tam differentia in theoria & praxi formemus judicia, & ortum erroris
Cap. 13. a libertate mentis monstrat. Libertatem solam esse causam, cur actiones nostræ nobis imputentur, vel ad præmium, si voluntati Numinis conformes, vel ad pœnam, si difformes, atque a libertatis abusu malum universum proficisci cum edocuisset, contra eos subtiliter disputat, qui omnes hominis operationes mechanicas esse, adeoque ex necessitate fieri arbitrantur, invi-
Cap. 14. ctis comprobans argumentis, bonitatem, malitiam, justitiam, injustitiam, non a sola opinione; nec leges a sola hominum conventione, propter prævisam earundem utilitatem pendere,
Cap. 15. absurdis indicatis consequentiis, ex perversa hac doctrina fluen-
Cap. 16. tibus. Monstraturus jam, quomodo in justi atque injusti cognitionem deveniatur, *Lockium* arguit, principia moralitatis connata negantem; concedens tamen, quod eo in sensu, quo ipse illa oppugnat, recte eadem oppugnet. Exemplis vero ostendit, veritates quaslibet ab homine quolibet statim admitti, modo clare ac distincte percipiantur: immo quemlibet veritatem cognoscere a se ipso & in se ipso, haud tamen semper veritatem omnem

per-

percipi, quod mens versus eam non vertatur. Quemadmodum enim Regem nosse dicendus sit, qui interrogatus, qualis Rex sit, objecta oculis ipsius imagine ejus, respondet, hanc esse Regis effigiem; ita & veritatem ex se nosse dicendum esse, qui propositam statim agnoscit. Unde concludit, dari in mente lumen aliquod internum, intellectum illuminans, & commendat methodum, qua in *Platone* instruendo usus est *Socrates*, in *Adeodato* juvene *Augustinus*, per interrogationes ordine institutas procedente. Quale sit illud lumen ut appareat, veritatis & regularum sapientiæ, juxta quas homo actiones suas dirigere tenetur, quæque legum naturalium nomine veniunt, affectiones expendit, æternitatem nempe, immutabilitatem, infinitatem, independentiam a loco & tempore, atque prolixe confirmat, leges naturales omnibus esse præsentes, a quibusdam tamen oppugnari & non considerari, quia perversam hominum vivendi libidinem non ferunt. Cæterum Lumen hoc Rationem vocat: quare cum proprietates ejus sint Divinæ, Rationem, quatenus est lumen aliquod, ipsum Deum esse contendit. Immo prolixe adstruit, esse Sapientiam Verbi æterni, seu Filium Dei, ut adeo is luceat in omnibus hominibus. Qua occasione, ex constantia præsertim rationis omni loco & tempore in omnibus hominibus, materialitatem animæ refellit: refellere etiam conatur, rationem hominibus omnibus communem non esse participationem aut effectum tantum rationis Divinæ. Quamvis vero ratio illa communis sit ipsa ratio Divina nobis unita, hanc tamen unionem non reddere hominem felicem, sed in diversis subjectis diversos sortiri effectus, Deo in aliis præsente tanquam fonte dolorum, in aliis tanquam fonte felicitatis. Non obstare huic sententiæ affirmat concionatorum in rationem debachationes, cum ipsi rationem accipiant pro eo, quod non est, lumen illud vere augustum confundentes cum lumine, quod mens per suas experientias & proprias reflexiones acquirere valet, seu cum mente ipsa & ejus cognitione, vocem nempe rationis cum voce passionum ac præjudiciorum. Ex hoc rationis conceptu derivat obligationem obsequendi rationi; immo & conscientiæ, (quæ est cognitio ejus, quod dictitat ratio) non

Cap. 17. Cap. 18. Cap. 19. Cap. 20. Cap. 21. Cap. 22.

non tamen nisi veræ: ubi obiter, sed solide ostendit, qui se decipiunt, non eadem evidentia cognoscere, qua illi cognoscunt, qui se non decipiunt, utpote aliquod supponentes tanquam evidenter cognitum, quod hac ratione cognitum non fuit.

Cap. 23. Multis etiam declarat, eum, qui se ipsum decipit, quod non satis examinavit, quid dictitet ratio, per hoc non excusari, quod opinionem approbationibus suis non destitutam sequatur.

Cap. 24. Monstrata obligatione obsequendi rationi, quid illa dictitet, edocet, omnes nempe nostras facultates, passiones & actiones ad Deum referendas esse. Intellectus itaque rectitudinem consistere in attentione Divinæ Sapientiæ intus loquenti præbenda: rectitudinem voluntatis in concordia motuum liberorum cum motu naturali, quo erga Deum ferimur. Motus illos particulares passiones vocat, quorum differentiam a diverso respectu, quem habent vel ad bonum, quod appetitur, vel ad

Cap. 25. malum, quod fugitur, desumit. Ne vero circa actionum omnium ac passionum ad Deum directionem ulla remaneat obscuritas, duplicem actionis cujuslibet dari observat finem, alterum proximum, qui intellectui actionem consideranti prima statim fronte se offert; alterum ultimum, ad quem is assurgere debet, ut actio secundum rationem fiat. Ad Deum igitur referri actionem, si vel effectus ejus immediatus est gloria Dei, vel actio, quem Dei gloria necessario subsequitur. Non tamen ideo necessarium esse monet, ut patrans quamlibet actionem gloriam Dei actu cogitet: quemadmodum enim mater propter infantes laboret, etiam cum de iis non cogitat, ita etiam hominem actiones suas ad Deum dirigere posse, prævia tali intentione alio tempore, etiam cum de Deo minime cogitat, amore

Cap. 26. Dei actiones omnes sanctificante. Denique quid virtus sit, quid vitium, & quantus virtutum ac vitiorum numerus, exponit. Virtutem nempe esse vim, ait, dirigendi actiones cum facilitate secundum rationem. Vitium contra impotentiam dirigendi actiones secundum rationem, ex crebro patratis actionibus malis ortam. Virtutum differentias a differentiis officiorum; illarum definitiones a definitionibus horum petendas esse inculcat, virtutemque nonnisi in Christiano reperire locum, evincit.

ERRA-

ERRATA Mensis Junii Anno 1706.

Pag. 256 lin. 5 pro JOANNE lege JACOBO. p. 258 l. 29 pro GL lege SL. p. 260 l. 19 deleatur, *Curva quæsita, hoc est.* p. 261 l. 16 lege erit. Ibid. l. 26 pro nupere lege nuper. Ibid. l. 32 pro unum lege primum. p. 262 l. 17 pro (PN—ER) lege (PN+ER.) p. 263 l. 2 pro $\frac{n.\ n-1.\ n-2}{1.\ 2.\ 3} a^{n-3} b^{3}$ lege $-\frac{n.\ n-1.\ n-2}{1.\ 2.\ 3} a^{n-3} b^{3}$ & pro $\frac{n.\ n-1.\ n-2.\ n-3.\ n-4.\ n-5.\ n-6}{1.\ 2.\ 3.\ 4.\ 5.\ 6.\ 7} a^{n-6} b^{7}$ lege $-\frac{n.\ n-1.\ n-2.\ n-3.\ n-4.\ n-5.\ n-6}{1.\ 2.\ 3.\ 4.\ 5.\ 6.\ 7} a^{n-6} b^{7}$.

INDEX AUCTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc Volumine recensentur.

I. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

Cock-

II. Libri Juridici.

III. Libri Medici & Physici.

Fonte-

IV. Libri Mathematici.

III. Libri Medici & Physici.

Fonte-

IV. Libri Mathematici.

V. Li-

V. Libri Historici, Geographici &c.

Pagi

VI. Libri Philosophici & Philologici miscellanei.

Fon-

INDEX RERUM NOTABILIORUM IN HOC VOLUMINE OBVIARUM.

Aqua-

Colo-

Eclipsis

Huge-

Lumen

ERRATA.

Pag. 151. l. 22 post *proportionalium*, lege *æquemultorum.* P. 270. l. 3. pro *sustendere* lege *subtendere.* P. 290. l. 29. pro *schismati* lege *schisma.* P. 426. l. 1. deleatur *a.* P. 496. l. 21, post *nempe jam*, lege, *vergente seculo decimo sexto.*